בן איש חי, דרשות

בן איש חי

geulaquiz.com

הקדמה

א ישתבח הבורא ויתפאר היוצר אשר הנחילנו חמדה גנוזה ויקרה חכמה מפוארה ליהודים היתה אורה אורה זו תורה לעובדה ולשומרה:

ב פתח רבי שמעון ואמר (זוהר ח״ג קס״ו ע״ב) אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד אורייתא אורייתא נהירו דכל עלמין כמה ימין ונחלין ומקורין ומבועין מתפשטין מנך לכל סטרא. מנך כלא עלך קיימי עלאין ותתאין נהירו עלאה מנך נפקא. אורייתא אורייתא מה אימא לגבך אילת אהבים אנת ויעלת חן עילא ותתא רחימין דילך מאן יזכי לינקא מינך כדקא יאות. אורייתא אורייתא שעשועים דמארך מאן יכיל לגלאה ולמימר סתרין וגניזין דילך:

ג רבון עלמא יהא רעוא קמך למיהב חילא ותוקפא לי ולכל ישראל וניעול בלא כיסופא קמך וקמי מטרוניתא עלאה דאתמר בה אם הבנים שמחה. ולא ניהוי בכיסופא קמי ברתא דמלכא דאתמר בה כל כבודה בת מלך פנימה ועלה אתמר רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה:

ד ולהיות כי ערב לי מאד דרך הקודש של הגאון בעל הלכות גדולות שפתח בברכות התורה בראשית ספרו הנורא ״גם אנכי הצעיר אעבורה״ בדרך זו הישרה ״ואברך תחלה בברכות התורה״:

ה ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וציונו על דברי תורה והערב נא ה׳ אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיות עמך בית ישראל ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה ברוך אתה ה׳ המלמד תורה לעמו ישראל:

ו ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ברוך אתה ה׳ נותן התורה:

ז כי ה׳ יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתיך. טוב אתה ומטיב למדני חוקיך ברוך אתה ה׳ למדני חוקיך:

ח אורייתא אורייתא כמה חביבין אינון מילין דילך מה אילנא אית ביה שרשין ואית ביה קליפין. ואית ביה מוחא. ואית ביה ענפין ואית ביה טרפין. ואית ביה פרחין. ואית ביה איבה. אוף הכי אינון מילין דילך אית בהו פשטי דקראי. דרשה רמז דקא רמיז חכמתא. גמטרייאות רזין טמירין. רזין סתימין. אלין על אלין. כשר ופסול. טמא וטהור אסור ומותר. חייב וזכאי ומכאן ולהלאה מתפשטין ענפין לכל סטר. רחבה אנת מני ים לית בך קץ ותכלית:

ט אורייתא אורייתא. הא אהבה ורשפין דשלהובא דליבא אבתרך יהא רעוא דתהוי אנת חקוקה בליבן הדרן עלך אורייתא קדישתא. והדרך עלן אורייתא קדישתא דעתך עלן אורייתא קדישתא ודעתן עלך אורייתא קדישתא לא נתנשי מינך ולא תתנשי מינן לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי:

י ברוך אלהינו שבראנו לכבודו והבדלנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו מה אשיב לה׳ כל תגמלוהי עלי אשר זכני ברוב רחמיו וברוב חסדיו לשמש בחצרות בית ה׳ במקום ששמשו בו אבותי הקדושים נ״ע בישיבה של קבע מדי שבת בשבתו כי יתאספו שם עם בני ישראל לדרוש להם מקראי קודש אשר יקראו אותם בשבתם פרשה ופרשה בזמנה כאשר ניתנה ערוכה וסדורה״ זאת חוקת התורה ״וגם לרבות מדרשות מקראות הפטרה״ והתחלתי היתה משנת כת״ר תורה ואשר חנני השי״ת בחסדו הגדול לחדש איזה דבר ע״ד הפשט או הדרש או הרמז הייתי רושם את החידושים למזכרת וכבר בשנת תרכ״ד הדפסתי מחדושי בס״ד ספר אחד קטן הכימות על חמשה חומשי תורה וקראתיו בשם אדרת אליהו והנה מאותו זמן ועד עתה תהילות לאל יתברך נתרבו אתי חדושי תורה ממה שחנני ה׳ ולהיות כי אזהרה שמענו מפי סופרים ומפי ספרים דחייב אדם להדפיס ספריו בחייו נתעוררתי להביא לבית הדפוס חידושי תורה בדרך דרש ורמז על חמשה חומשי תורה כי חשבתי ראוי להקדים זה לשאר חדושי תורה יען כי הוא מאכל כל אדם והוא דבר השוה לכל נפש ויש בו זכות הרבים טפי ברם להיות כי הוצאת הדפוס מרובה ואין לי יכולת בדבר הכסף הוכרחתי להביא כעת הזאת לבית הדפוס מקצת פרי תבואתי שיעור רביעית מן הנמצא אתי בחסד אל עליון ואם ירצה השי״ת יעזרני להביא הנשאר אתי בספר בפ״ע כי הנשאר תהילות לאל יש בו שיעור גדול ולא עוד אלא גם את חדושי תורה שדרשתי על פסוקי הפטרות של כל השנה כולה לא הבאתי פה אחד מהם כי אלו לרוב כמותם ראויים להיות ספר גדול בפ״ע אם יעזור ה׳:

יא ברם צירפתי עם החיבור הזה הלכות פסוקות מכל מיני הלכות אשר הובאו בשה״ע א״ח ויו״ד כי אנכי כבר נהגתי לדרוש בציבור גם באלה בכל שבת ושבת יען כי בינותי בספרים ופקחתי עיני בדברי חז״ל וידעתי כי מנהג הקדמון של רבותינו הראשונים ז״ל אשר ידרשון לעם ה׳ בכל שבת שאין עושין קבע באגדה במדרשים ופשטים בלבד אלא גם ידרשון להם הלכות להודיעם חוקי אלהים ותורותיו לדעת את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון כי כן מצינו בגמרא דסנהדרין דף ל״ח א״ר יוחנן כי הוה דריש רבי מאיר בפרקיה הוה דריש תלתא שמעתתא תלתא אגדתא תלתא מתלי ע״ש וכן

מצינו לרז״ל במכילתא הביא דבריהם רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל בריש פרשת ויקהל שלימד מרע״ה את בני ישראל יקהלו בשבתות לדרוש להם משפטי השבת ותורותיו ע״ש וכן אמרו ג״כ בגמרא משה תיקון להם לישראל לדרוש הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג והכי משמע מכמה עובדי בגמרא דהיה מנהגם לדרוש בהלכות בכל שבת ושבת ובאמת גם הסברה מחייבת בכך לדרוש הלכות לעם לדעת מה יעשה ישראל במצות ה׳ ועיין פר״ח ביו״ד הלכות תולעים סי׳ פ״ד שכתב וז״ל וצריך להזהיר ולדרוש עניינים אלו לעם יותר מלדרוש להם פשטים עכ״ל:

יב אמנם הדבר ידוע כי לדרוש בהלכות בלבד אין לב המון העם נמשך אחריהם אלא צריך שיהיה עיקר הדרש ורובו בדברי אגדה ומוסר ויזכיר ג״כ הדרשן באמצע מן פסקי הלכות ע״י הקשר שיקשרם בדרשה שדורש על המקרא כדי למשוך לב העם אל הדברים האלה בחכמה ודעת ובעבור זאת היתה כונתו של אדונינו התנא רבי מאיר ע״ה שהיה דורש שליש הלכות שליש אגדות שליש משלים כדי למשוך לב המון העם לשמוע ההלכות ע״י שני שלישים של אגדות ומשלים ונ״ל כי המשלים היו ע״ד המוסר ולכן תמצא בשבת דף למ״ד שאול שאלתא מרבי תנחום מהו לכבות הנר מפני החולה בשבת והוא פתח ואמר תחלה דברי אגדה ארוכה ואח״כ בסו״ד השיב להם תשובה בקצרה על שאלת הדין הנז׳ ופירש רש״י ז״ל שם כך היו רגילין לפתוח באגדה תחלה כדי למשוך לבבות השומעין לשמוע את ההלכה:

יג וכן מצינו בגמרא דסוטה דף מ׳ רבי אבהו ורבי חייא בר אבא אקלעו להההוא אתרא רבי חייא בר אבא דריש שמעתא ורבי אבהו דריש אגדתא שבקו כ״ע לר״ח ב״א ואתו לקמי דרבי אבהו חלש דעתיה דר״ח א״ל רבי אבהו אמשול לכם משל למה הדבר דומה לשני בני אדם שנכנסו לעיר אחת אחד מוכר מיני אבנים טובות ומרגליות ואחד מוכר מיני סדקית על מי קופצים לא על מי שמוכר מיני סדקית ע״ש נמצא העולם רודפים אחר דרשות ופשטים לכך צריך להתנהג בחכמה כפי דעתן של בני אדם והיינו שיעשה הרוב דרשה באגדה וביאורי המקרא והמעט דברי הלכה שיבלעם באמצע או בסוף וזו הדרך הנכונה:

יד על כן אנכי הצעיר אחר שנת תר״ל עלה בלבי להזכיר בתוך הדרשה שעל הפרשה שאנכי דורש בציבור בכל שבת איזה הלכות מעניינים הנזכרים בא״ח ויו״ד והייתי מקשר תחלת ההלכות עם הדרשה שעל התורה ואחר ההלכות אסיים הדרשה בפסוקי ההפטרה אך לא אפשר לסיים כל ההלכות אשר קבעתי לדרשם בכל שבת בשנה אחת כי צריך להם משך שתי שנים וכאשר הם מסודרים לעיני הרואה בחלק השני של הספר הזה וכל שתי שנים חוזרים חלילה ולכך עשיתי ההלכות עם הקשרים שלהם חלק בפ״ע לראשונה ולשניה ואביאם לבית הדפוס לחברם עם חלק הדרשות שבספר הזה כאשר עיני צדיקים תחזנה מישרים וגם בחלק ההלכות הנז׳ השמטתי לעת עתה כמה הלכות מן הראשונה ומן השניה מפני הוצאות הדפוס ואם יעזור ה׳ גם בחלק ההלכות נעשה מהדורא בתרא ויבואו בספר אחר בפ״ע:

טו והנה אחר אשר קראתי לספרי אשר על מאמרי התלמוד בשם בן יהוידע אשר כעת לא הדפסתי ממנו אלא רק על שתי מסכתות והשי״ת יזכני להדפיסו כולו לחיים טובים ולשלום בחרתי לקרא שם לספר הזה בשם בן איש חי השי״ת יעזרני להדפיס שאר ספרים אשר חנני ברוב רחמיו וברוב חסדיו ושם האיש המתנדב כסף הוצאות הדפוס יהיה מפורש בסוף הקדמה הזאת בציור מסויים על שמו הטוב השי״ת יאריך ימיו בחייו ארוכים טובים ומתוקנים אכי״ר:

טז ומעתה הנני מגלה דעתי ורצוני בכל לבי ובכל נפשי שכל כונתי בחיבור הזה וגם בכל חיבורים אשר יזכני השי״ת לחבר בתורה שבכתב ובתורה שבע״פ הכל הוא ליקבה״ו בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו ליחדא שם הוי״ה ב״ה י״ה בו״ה ביחודא שלים בשם כל ישראל וכל מחשבה והרהור ודבור שהם אינם כרצונו יתברך הנה הם בטלים ומבוטלים באופן שכל רצוני בחיבור זה ושאר חבורים שאעשה בחדושי תורה בס״ד וגם בכל מצוה שאעשה הוא כדי ליקבה״ו ולעשות נח״ר לפניו יתברך דוקא בלי שום פניה זרה והשי״ת ברחמיו יעזרינו ללמוד וללמד תורה לשמה אכי״ר:

יז ואחרי אשר הודעתי נאמנה באמת ובאמונה לפני השי״ת ולעיני כל ישראל מודעה רבה וחזקה שרירה וקיימת הזאת אערוך תפלה לפני ה׳ אנא ה׳ הושיעה נא אנא ה׳ הצליחה נא והקם סוכת דוד ובא לציון גואל צדיק ונושע הוא ויראו עינינו בביאת משיח צדקינו ובנין בית מקדשינו במהרה בימינו ויהי נועם ה׳ ה׳ אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו ויתגדל ויתקדש שם י״ה רבא בעגלא ובזמן קריב אכי״ר.

יח כ״ד הצעיר המצפה לתשועת ה׳ והבוטח ברוב רחמיו וברוב חסדיו והאיר עיני בתורתו תורת חיים:

יט הצעיר יוסף חיים בכמהר״ר אליהו בכמהר״ר משה חיים ס״ט.

בראשית

א **בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ** נ״ל בס״ד מצוה ראשונה שבתורה היא מצות פו״ר וארז״ל על מצוה זו קיום השמים והארץ כי במצוה יהיו תיקון הנשמות כולם שהם יסוד השמים והארץ וידוע בית בריש תיבה משמשת במקום בעבור וז״ש בראשית בעבור מצות הראשית שהיא פו״ר ברא אלהים וכו׳ ונראה לפרש בס״ד לכך מצוה האחרית שבתורה היא מצוה כתיבת ספר תורה כל אדם לעצמו וכתבה אחרית לומר שנוהג בה דין מצוה הראשית שיעשה האדם פו״ר בתורה שמוליד נשמות ע״י עסק התורה וכמ״ש בס״ד על מאמר בן עזאי בעת שהוכיחו אותו על אשר לא עסק בפו״ר שלא נשא אשה א״ל מה אעשה נפשי חשקה בתורה ואין אני בטל מפו״ר אלא עושה אני ע״י עסק התורה ובזה יובן מגיד מראשית אחרית ר״ל מן מצוה הראשית מגיד על האחרית איך יעשה ובזה יובן בס״ד הן גאלתי אתכם אחרית כראשית ר״ל תהיה הגאולה ע״י שתעשו האחרית שהיא של ס״ת כראשית מצות פו״ר ובאופן אחר פרשתי בס״ד אומרו מגיד מראשית אחרית דידוע מ״ש הפוסקים ז״ל אם שני שותפים יוצאים י״ח מ״ע לכתוב ס״ת באחד או״ד בעינן ס״ת שלם לכל או״א וי״א דמהני וי״א דלא מהני ולסברת האומרים דלא מהני ס״ת אחד לשנים יבא הטעם לנכון דלהכי כתב מצות פו״ר של איש ואשתו ראשונה ומצות כתיבת ס״ת באחרונה לומר צריכה להיות האחרונה כראשונה וכמ״ש סוף דינא כתחילת דינא כמו דאתתא לבי תרי לא חזיא כן מצות ס״ת אחת לבי תרי לא חזיא ובזה מובן הרמז שפיר מגיד מראשית אחרית ר״ל מן מצוה הראשית מגיד לנו דין האחרית:

ב ובאופן אחר נ״ל בס״ד מדרגות המספר המפורשים באותיות אלפא ביתא הם שלשה מדרגות שהם אחדים עשרות מאות אבל האלפים לא נתפרשו אלא רק רמז יש למספר האלף באות הראשון שהוא אות אל״ף ואם תקח שני אותיות הראשים שבשלשה מדרגות המספר הנז׳ שהם א״ב באחדים וי״כ בעשרות וק״ר במאות תמצא שעולה מספרם של״ג כנגד שלשה אותיות אל״ף דשם אהי״ה במלואו כזה אל״ף ה״א יו״ד ה״א שעולה מספרם במילואם של״ג ובזה יהיה זיכוך בעל תשובה לנפשו ולגופו בסוד הכתוב אם יהיו חטאכם כשנים כשל״ג ילבינו כנודע בספרי הקבלה וידוע שהנשמה נקראת שמים והגוף ארץ כמ״ש רז״ל בגמרא יקרא אל השמים מעל זו הנשמה ואל הארץ לדין עמו זה הגוף וז״ש בראשית ר״ל ב׳ ראשית דהיינו בהארת השל״ג הרמוז בשני אותיות שהם ראשית בכל השלש מדרגות של המספר ברא לשון בהירות וזיכוך את השמים זו הנשמה ואת הארץ זה הגוף גם עד״ז יתפרש בתורה שנקראת ראשית דכתיב בה ה׳ קנני ראשית דרכו ברא לשון בהירות את השמים הנשמה ואת הארץ הגוף כי התורה נותנת חיים לעושיה ומזככת הנשמה והגוף:

ג **ורוח אלהים מרחפת על פני המים** נ״ל בס״ד מצינו שכל הנבראים יצאו מחלק הדומם דכתיב תוצא הארץ ולא עוד אלא שהאדם מובחר הנבראים שהוא קדוש אלהים ג״כ נברא גופו מן הדומם דכתיב ויברא אלהים את האדם עפר מן האדמה ובמה זכה הדומם להוציא בריות טובות אך כל זה הוא בכח רוח אלהים שהיה מרחף עליו לכך נתקדש ונעשה בו כח לכל זאת והנה אותיות מים במילואם מ״ם יו״ד מ״ם המילוי שלהם שהוא הפנימיות של אותיות הפשוט המה אותיות דומ״ם ממש ולז״א ורוח אלהים מרחפת על פני המים הוא הדומם שרמוז בפנימיות אותיות מי״ם:

ד **וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך** נ״ל בס״ד ידוע שהקליפות נקראו אלילים וכשהקליפה מלבשת האור יהיה חשך ולכן אם תסיר מספר אלילים מן חשך ישאר אור נמצא אם יהיה אלילים דבק באור הוא מספר חשך וז״ש וירא אלהים את האור כי טוב שבירורו ועשאו טוב מבורר מפני שהבדיל אלהים בין האור ובין החשך ר״ל הבדיל הקליפות שהם אלילים שרמוזים במספר ההפרש שיש בין מספר אור למספר חשך כי ההפרש הוא קכ״א כמנין אלילים והנה בזה החשך שנשאר מוכרח שנשאר בו עתה חלק אור וזה יתברר לעתיד ואז יתקיים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ שלא ישאר חשך וקליפה כלל ובזה יובן זרח בחשך אור לישרים ר״ל מן החשך עצמו זרח אור שהיה גנוז בו לישרים אלו ישראל ובזה יובן המדרש בפרשה זו בשר ודם מדליק נר מתוך נר דלוק שמא יכול להדליק נר מתוך חשך והקב״ה מתוך חשך מוציא אורה שנא׳ וחשך על פני תהום וכתיב בתריה ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור ע״כ והוא מבואר היטב על פי האמור:

ה **ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים** נ״ל בס״ד ידוע דהתורה נקראת מים גם ידוע מלימוד חלק האור נברא אור בחינת שמים ומלימוד חלק הפשט הנגלה נברא אור בחינת ארץ וידוע כי ד׳ חלקי התורה שהם פרד״ס הם כנגד ד׳ אותיות שם הוי״ה וחלק הסוד הוא כנגד אות יו״ד דשמא קדישא גם ידוע כי לימוד הסוד צריך להעלימו ועליו נאמר חמוקי ירכיך מה ירך בסתר אף ד״ת בסתר אבל חלק הפשט הנגלה עליו נאמר חכמות בחוץ תרנה ברחובות תתן קולה וז״ש יהי רקיע ר״ל נברא בחינת רקיע שהוא אור הנקרא שמים בתוך המים ר״ל ע״י חלק הסוד שהוא אות יו״ד דשמא קדישא שהיא עומדת בתוך תיבת מים אך אין ראוי להשוות לימוד זה עם לימוד הפשט של התורה אלא ויהי מבדיל בין מים למים ר״ל בין מים של חלק הסוד ובין מים של חלק הפשט כי שניהם נקראים בשם מים לכך נקוד מים ראשונה בקמץ ומים שניה בפתח לומר בזה תפתח פיך ברחובות לכל אדם ובזה תקמץ כי אין מלמדין הסוד אלא לצנועין:

ו **יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה** נ״ל בס״ד תחת אותיות שמים יש תנ״ך כי המ״ם האחרונה כפולה ותנ״ך היא התורה שבכתב כולה וז״ש יקוו המים השפע של בני חיי ומזוני הנקרא מים שהוא משולש מתחת השמים בזכות לימוד תנ״ך אל מקום אחד אלו ישראל שהם נפשותם מעולם האחדות ולכך גוי אחד אפילו כשהם בארץ ותראה היבשה י״ב שה דכתב מהרי״א בשם זוה״ק שהחסד נקרא שה וביי״ב פרצופי האצילות יש בכל אחד חסד הרי י״ב פעמים חסד וזהו יבשה י״ב שה שיתראו י״ב פעמים חסד ויתגלה על ישראל ויהי כן:

ז **ויכל אלהים מלאכתו אשר עשה** ארז״ל מה היה העולם חסר מנוחה באת שבת באת מנוחה נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בס״ד בסה״ק אדרת אליהו בהפטרת ואתחנן בפסוק נחמו נחמו עמי הקדמה מהרב שעה״מ ז״ל כשיגברו העונות מתחבר אותיות ח״ר מן רחום עם אותיות ו״ן דחנון ונעשה חרון ונשארו נ״ח מחנון ומ״ו מרחום לבדם ולזה אמר נחמו נחמו עמי תתנחמו באותיות נ״ח ומ״ו שיחזרו להתחבר במקומם ויושלם רחום חנון ויתבטל החרו״ן ובזה פרשתי שם כמה פסוקים ע״ש גם עוד כתב הרב שעה״מ ז״ל ע״פ הוי גוי חוטא דבעוה״ר מפרידים אות ה״א אחרונה בהשם ונשאר הו״י ולכן נקראת תשובה תשוב ה״ה ע״ש נמצא התיקון הוא צריך שתחברו אותיו״ת מ״ו ואותיות נ״ח במקומם ולא יתפרדו ממקום שלהם ואז לא יהיה חרו״ן בעולם וכן צריך שתתחבר אות ה״א אחרונה בשם ולא יהיו אותיות הו״י לבדם וצירוף כל אותיות אלו הוא מנוח״ה וידוע בשבת יתפרדו כל פועלי און ויסתלק החרון מן העולם וגם יהיה חיבור אותיות שם הוי״ה בשלימות האחרונה שהיא סוד השבת כידוע ולכן אמר רבינו האר״י ז״ל בפיוט השבת צווחין אף עקתין בטלין ושביתין ברם אנפין חדתין ורוחין עם נפשין ולז״א מה היה העולם חסר מנוחה כי החסרון מגיע באותיות מנוחה כאמור ע״י החרון באה שבת באה מנוחה שנשלמו אותיות הנז׳ ונתחברו במקומן ולכן אמר רבינו ז״ל צווחין אף עקתין בטלין ושביתין כי המנוחה שמספרה ק״ט תבטל הצוח״ה שהיא ג״כ מספר ק״ט ואז במקום צוחה יעשו נגון בפיוטים דנגון הוא מספר ק״ט:

ח **אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה׳ אלהים ארץ ושמים** נ״ל בס״ד דארז״ל דהקב״ה עשה שלשה מחיצות לעולם במערב ודרום ומזרח והניח צד פתוח שאם יאמר אחר אני בראתי שמים וארץ יאמרו אם כך קום ותשלים הבריאה לעשות מחיצה רביעית ונמצא העולם עתה כמו אות ב׳ שיש לה ג׳ מחיצות וצד הצפון פתוח וז״ש אלה תולדות השמים והארץ בהבראם חלק התיבה וקרי בה ב׳ הבראם ר״ל דוגמת ב׳ הבראם או הכונה כצורת ב׳ וכאות ה׳ בראם כמ״ש ביה צור עולמים ולמה עשה כך שלא בריאתם בצד הצפון כדי שהכל יהיו מודים באותו היום אשר עשות ה׳ אלהים ארץ ולא יבא אחר לומר אני עשיתים כי יאמרו א״כ קום השלם הבריאה או נ״ל בס״ד ידוע העולם נבנה וקיים על מצות עשה שהם חסדים דכתיב אמרתי עולם חסד יבנה והם רמ״ח כמנין אברהם אך צריכין להיות כפולים רמ״ח במעשה רמ״ח במחשבה כמ״ש רבני אשכנז ז״ל ובזה פרשתי בס״ד הפ׳ באיוב ויגד לך תעלומות חכמה כי כפלים לתושיה ולכן ראה זכריה הע״ה את התורה מגילה עפה נמצא ב״פ רמ״ח שהם אברהם בהם נבנה העולם ומתקיים וז״ש בהבראם חלק התיבה וקרי בה ב׳ אברהם דהיינו שני אברהם בכפל:

ט **לא טוב היות האדם אעשה לו עזר כנגדו** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הרב מת״ל בשם רבינו בחיי ז״ל דחמשה אצבעות כל אחד מהם נברא לתועלת אחד כנגד חמשה חושים והגודל שהוא בהן בלשון תורה נברא לשימוש חוש הטעם שבפה ע״ש ובזה פרשתי בס״ד טעם נכון לשם אדם כי תחלת חטאו של אדם הוא באכילה שבפה ולכן ארז״ל היצה״ר מתגרה יותר ע״י אכילה ושתיה ולכך סעודה שהנאתך מרובה ממנה משוך ידך ממנה ואחר אותיות אדם יש בהן שהוא אצבע הנברא לצורך אכילה שבפה לרמוז שהאדם יתן דעתו תמיד לשמור עצמו באכילה אשר לה מתייחס הבהן שהוא אחר אותיות אדם שישים עיניו ולבו שם ובזה יובן בס״ד הכתוב למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני פירוש עון הנעשה באכילה שבפה הנרמז בעקבות שמי הוא יסובני לכל זה כי כל הרעות נסתבבו מעון אכילת עץ הדעת ובזה יובן בס״ד מ״ש השי״ת לנחש הוא ישופך ראש ואתה תשופינו עקב פירוש למעלה מן אותיות נחש יש זמר ואין דבר מכניע הנחש כמו הזמירות ולכן בתהלים אומרים לזמר עריצים כי הזמר הקדוש מזמר עריצים וזה הזמר הקדוש רמוז בראש שם נחש ולז״א הוא ישופך ראש אך אתה תשופינו עקב בעקבות שמו דסוף אותיות אדם יש בהן שהוא המתייחס לאכילה שבפה והיצה״ר שהוא הנחש יש לו כח להתגרות באכילה עם האדם יותר מד״א מפני כי תחלת החטא היה באכילה ולז״א בסנהדרין צ״ט אדם לעמל יולד איני יודע אם לעמל פה או לעמל מלאכה כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו הוי אומר לעמל פה נברא ע״ש ולכך נרמז בהן שהוא תשמיש אכילה שבפה אחר אותיות אדם להגיד כי אדם לעמל פה נברא:

י והנה ידוע מ״ש המפורשים ז״ל אם היה אדה״ר נברא לבדו ואוכל מעץ הדעת בהיותו לבדו לא היה לו תקנה כי אז היה חוטא בלא פתוי משא״כ עתה באה עליו חוה בפתוי כנז׳ במדרש ולכך לא מת תכף אלא האריך לו ונעשה לו קיום בעולם והנה הקב״ה צופה עתידות ידע כי יחטא אדם בעץ הדעת באכילתו לכך הקדים והביא לו את חוה כדי שיהיה לו התנצלות ועזר בדינו וז״ש לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר זו האשה בשביל חטא שעתיד

לחטוא בטעם האכילה שבפה הרמוז כנגדו שהוא בהן המתייחס לחוש הטעם של אכילה גם רמז עוד באומרו כנגדו שהוא בהן שהוא כנגד ספירת החסד כנז׳ בדברי רבינו האר״י ז״ל בדרוש הציצית ר״ל אעשה לו עזר במדת החסד שהיא רמוזה בבהן שהוא כנגדו:

יא **ויאמר לו איכה** נ״ל בס״ד דארז״ל קודם החטא היה לאדה״ר כתונת אור ואחר החטא נעשה עור שנסתלק ממנו אור המקיף וידוע כי תיבת כ״ה שיש בתורה היא תיבת אור והיא בפסוק יהי אור בפרשה זו ולכן אחר שחטא שנסתלק אור ונעשה עור א״ל הקב״ה איכה חלק התיבה לשתים וקרי בה אי כה ר״ל איה האור שהוא כ״ה או יובן בס״ד ע״פ מ״ש בס״ד בסה״ק אדרת אליהו בפרשה זו כשבא אדה״ר לאכול עץ הדעת לא נתפשטו הכף והאצבעות שלו ע״ש וזה החסד עשה לו הקב״ה אולי ירגיש ויתעורר ויפרוש מן אכילתו ועכ״ז לא הועיל לו ולז״א א״י כ״ף ה׳ ר״ל איה החסד של הנס שעשיתי לך בכף וחמש אצבעות שלך כדי שתרגיש בנזק האכילה ולא הועיל לך שלא נתפעלת מכל זה לפרוש מן האיסור או יובן בס״ד דאדה״ר כשנברא לקח הבכורה שהיא המלכות כדכתיב אף אני בכור אתנהו שהוא היה הבכור בעוה״ז וגם זכה ולקח הברכה כשבראו דכתיב ויברך אותם אלהים ואחר שחטא נסתלקו אותיות כה מן בכורה ונשאר בור ואותיות כ״ה מן ברכה ונשאר רב הרי נשאר אצלו בור רב שנפל בבור רב ע״י חטא זה שהביא מיתה לעולם שצריך לירד האדם לקבר למקום עפר וחושך שהוא בור רב לרוע וז״ש ויאמר לו איכה אי כה שנסתלקו מן בכורה ומן ברכה שעי״כ נפלת בבור רב שכרה לך הנחש ולכן יעקב אע״ה שהיה שופריה דאדה״ר ותיקן עון אדה״ר זכה ונטל הבכורה והברכה מעשו הוא אדום סטרא דנחש או יובן בס״ד ע״פ מ״ש בסה״ק אדרת אליהו פרשת בלק על שם קדוש יהי׳ שהופיע כ״ה אורות בארבע רוחות העולם ומעלה ומטה יע״ש וז״ש אי כ״ה שנחשך העולם מן אור כ״ה הנז׳ ע״י החטא שלו:

יב **והנחש היה ערום מכל חית השדה** נ״ל בס״ד דארז״ל הנחש לא יכול לעשות ערמה להחטיאם אלא רק ע״י הגדר שעשה אדה״ר לחוה באומרו שאסור ליגע בעץ הדעת ואז בזה מצא הנחש מקום מוכן לפרענות שדחף אותה ונגעה וא״ל כשם שנגעה ולא מתה כך תאכל ולא תמות ובזה נתפתית לדבריו וידוע מ״ש המקובלים ז״ל דכל אות מאלפא ביתא יונק וחי מן אות הקודם אליו ולכך עשה השי״ת את כ״ב האותיות בסדר אבג״ד עיקר ולא בסדר תשר״ק כדי שבסדר זה יהיה כל אות קטן במספרו מן האות שמשפיע אליו ובזה ילמוד האדם מוסר שלא יתגאה המשפיע על הנשפע כי אין המשפיע נותן משלו אלא משל הקב״ה עכ״ד ז״ל ולפי זה אותיות שדה הם יונקים וחיים מן אותיות גדר שהם למעלה מהם בסדר אבג״ד על כן גדר הוא חיות של אותיות שדה וז״ש והנחש היה ערום שהיה יכול לעשות ערמתו בפתוי חטא של חוה מכל חית השדה מן הגדר שהוא חיות של אותיות שדה ואות מ״ם היא מ״ם הסיבה ר״ל מסיבת הגדר:

יג **ויאמר ה׳ אלהים אל האשה מה זאת עשית** י״ל תיבת זאת נראה לשון יתר ונ״ל בס״ד כי הגזרה היתה ביום אכלך ממנו מות תמות ודרשו רז״ל א׳ לו וא׳ לזרעו ונמצא הגזרה היתה שבעה אותיות ואם לא היתה חוטאת לא היתה נעשית גזרה זו בעולם ובחטאה עשתה אותה לז״א מה זא״ת ז׳ אות של גזרת מות תמות עשית אותם בעולם ע״י חטאיך ולכן גם לנחש המפתה א״ל כן כי עשית זא״ת:

יד ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים הלשון כפול ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש המפרשים ז״ל שהטעה אותה הנחש באומרו שהקב״ה לא צוה שלא לאכול כלל מעץ הדעת אלא רוצה פעם ראשונה תאכלו ותדעו טעמו טוב מאד ואח״כ תפרשו ממנו בשביל מצות השי״ת כדי שבזה יהיה שבח למצוה משא״כ אם לא תאכלוהו כלל מה שבח יש בזה אולי סם המות הוא עכ״ד ועל זה אמר הכתוב שפתוי זה נכנס בדעתה ותרא האשה אמתי יהיה לנו טוב מן מצות העץ שנתקבל שכר טוב על זה דוקא אם יהיה תחלה למאכל יען וכי היתכן שיש תאוה בגוף האדם למראה עינים דוקא דהיינו רואהו בלבד ואינו יודע טעמו וא״כ אם לא נאכל ונדע טעמו ונפרוש ממנו אח״כ בשביל מצוה מה שכר טוב יש לנו בזה השמירה ועוד היתכן שיהיה נחמד העץ אצלינו להשכיל כלומר בהשערת השכל שנחשוב בשכלינו שהוא דבר מתוק וערב דודאי לא יחמוד דבר אלא א״כ יטעם ממנו ויערב לו ולכן ותקח מפריו ותאכל בפועל:

טו ויעש ה׳ אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור ונ״ל בס״ד בתחלה הי׳ אור ואחר חטא נעשה עור וההפרש הוא מספר ס״ט כמנין יגון גם כמנין אנח״ה ע״ה ולכן לעתיד יחזור אור ואז כתיב ונסו יגו״ן ואנח״ה גם בחטאו הביא וי לעולם לכך במקום א׳ נעשה ע׳ שהוא י״ו בכ״ב אותיות ולכן ההזאה בעור האדם היא באוזב מספר י״ו לתקן ע׳ של עור והתיקון יהיה לעתיד על ידי התורה שיש בה שבעים פנים ונקראת אור דכתיב ותורה אור ובזה יובן בס״ד אמרות ה׳ אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים שיזדקק אות ע׳ שהוא שביעי בסדר תשר״ק ע״י אמרות ה׳ היא התורה שהיא שבעה ספרים דכתיב תיבה עמודיה שבעה:

נח

א אלה תולדות נח נח הנה בזוה״ק אמרו כפל נח נח שהוא נח לעילא נח לתתא ונ״ל בס״ד נח לעילא זו מנוחת הנשמה שתהיה ע״י תורה ומצות ומע״ט ומנוחת הגוף הוא בעושר וזהו נח לתתא וכמ״ש רז״ל יקרא אל השמים מעל זו הנשמה ואל הארץ זו הגוף והנה יש צדיק גמור אך הוא עני הנה זה הוא נח לעילא דוקא אבל עשיר וצדיק זה נח לעילא ונח לתתא ואם ירצה האדם להיות נח לעילא ונח לתתא דהיינו צדיק ועשיר צריך שיהיה בו ג׳ מידות אלו שהוא מתנהג בהם בהשוואה אחת דאז גם הקב״ה ישוה לו המנוחה הא׳ שיהיה איש צדיק ר״ל בעודו איש בחור הוא צדיק נמצא השוה ימי הבחרות לימי הזקנה אז גם הקב״ה ישוה לו המנוחה ויהיה נח לעילא נח לתתא והב׳ צדיק תמים ר״ל צדקתו בתמימות שיש מצוה נגדית לחומר כמו תענית וכיוצא ויש נוחה לחומר כמו מצות עונג שבת ויו״ט וכיוצא והוא אצלו הכל שוה דכמו שהוא מקיים מצות עונג שבת ברצון לב כן מקיים מצות התענית ואז גם הקב״ה ישוה לו המנוחה לגוף ולנפש והג׳ היה בדורותיו ר״ל מתערב עם הבריות ועכ״ז את האלהים התהלך נח שהוא צדיק ואינו נכשל בחטא שזה אצלו כל הזמנים והעתים והמקומות שוים משא״כ צדיק שהוא פרוש ואינו רואה נשים ואינו מדבר עם שום אדם ואינו נושא ונותן עם שום אדם אפשר אם יתערב עם בני אדם יכשל ויחטא:

ב ובאופן אחר נ״ל בס״ד אומרו איש צדיק תמים היה בדורותיו דארז״ל כל מי שיש לו גאוה ה״ז בעל מום כי אין לך מום גדול באדם כמו גאוה אך הנה באמת אדם שרואה עצמו מלא וגדוש תורה ומצות ומע״ט איך אפשר שלא יתגאה אך העצה לאדם הוא שכל אחד יחשוב שהוא כבר בא לעוה״ז פעם אחת או שתים ושלש ובכל ביאתו חטא הרבה ונמצא הוא חייב הרבה ועתה בא לתקן וא״כ אפילו אם יש בידו חבילות של מצות ותורה מי יודע אם הוא פרע בזה שליש חוב שעליו מזמן הקודם צא ולמד מאיוב שהיה צדיק גמור ולקה ביסורין קשים ומרים בשביל גלגול הקודם שהיה תרח עובד צלמים והחטיא הרבים מאד והנה כאשר יחשוב האדם לא יוכל היצה״ר לפתותו להתגאות שרואה עצמו עתה עשיר בתורה ומצות וז״ש איש צדיק תמים אם ירצה להיות הצדיק תמים מן המום של הגאוה יחשוב תמיד כי כבר היה בדורותיו הם גלגולים הקודמים ואין ביאתו עתה היא פעם ראשונה ומי יודע כמה חייב מצד דורות הקודמים שהיה בעוה״ז ועוד ראוי לו ג״כ להיות צדיק תמים ולא יכשל והוא ע״י שלא יתן עיניו באינו שלו וזה כלל גדול לשמירת הצדקות שלא תחסר מן האדם והוא מ״ש רז״ל מכאן אמר בן עזאי משלך יתנו לך ובשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך ואין שכחה לפני המקום ואין אדם נוגע במוכן לחבירו ונודע אותה המעשה באחד יר״ש שהיה דרכו לילך כל לילה לישיבה ללמוד אחר חצות עם ראש ישיבה והחברים והיה נכנס ראשון ויוצאאחרון ופעם אחת הלך בלילה מביתו לישיבה כדרכו ובדרך הלוכו מצא פתח חצר אחד פתוח ששכחו אותו והיה שם אלמנה עשירה אין איש עמה אלא רק משרתת אחת שהיו ישנים בחדר אחד שבו מונח כל העושר שלה תוך תיבה אחת מלאה כיסים דינרי זהב והם לא הקיצו בעת שנכנס ויפתהו יצרו לגנוב הזהובים וכבה את הנר ושיבר את התיבה והנשים הקיצו מכח שבירת התיבה אך פחדו לצעוק כי אמרו זה לסטים מזויין הוא ויהרגם והוא אחר שפתח ולקח המעות בא בזכרונו זאת המימרא של בן עזאי שאין אדם נוגע במוכן לחבירו שהיה דורש ראש הישיבה ד״ז בישיבה ואמר אם אלו הדינרים מוכנים לי למה אקח אותם באיסור ואם אין מוכנים לי לא תועיל גניבה זו עתה והחזירם והלך לו וזאת האשה כשהאיר היום ראתה שלא נגנב ממנה ותאמר מעשה נס זה ולאו כל שעתא מתרחיש ניסא טוב לי שאנשא לאחד כדי שיהיה ממוני שמור ותלך אצל ראש ישיבה ההוא ואחר שיצאו והלכו כל בני הישיבה ספרה לפניו המעשה ותבקש שהוא יגיד לה על אדם יר״ש שתנשא לו ואותו האיש היה לבדו יושב שם ושמע כל הדברים ויאמר לה ראש ישיבה תקחי את זה האיש כי פנוי הוא והוא יר״ש מאד וכן עשו קדשה באותה שעה ונשאת אז אמר יפה אמרתי אתמול בלילה שאם אלו הדינרים מוכנים לי אקח אותם בהיתר וכן היה לו ע״כ המעשה ובאמת זה כלל לעבודת השי״ת שיאמין האדם בכך ולא יתן עיניו באינו שלו וזו היא מדת הצדיקים גמורים והנה אחר אותיות אלהים יש אותיות במוכן ולז״א את האלהים ר״ל באותיות שהם את האלהים שסמוכים התהלך נח הוא הצדיק שנקרא נח או יובן בס״ד את האלהים התהלך נח שאם האדם רואה עצמו צדיק גמור אל יחשוב שהגיע לגדר השלימות של העבודה אלא יראה שהוא עודנו באמצע הדרך שיש לפניו דרך לילך בו ולא הגיע למחוז חפצו ובזה פרשתי בס״ד אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה׳ כי תמיד יחשבו עודם הולכים ולא הגיעו למחוז חפצים וז״ש את האלהים התהלך נח ר״ל בענינים הנפשיים שהם את האלהים לא יחשוב שהגיע לשלימותם אלא עודנו מתהלך שיש דרך גדול לפניו לילך בו:

ג עשה לך תיבת עצי גפר וכו׳ ידוע שהתיבה נבנית ע״פ מדת הגבורה אך גבורה ממותקת בשם הוי״ה שהוא רחמים וידוע שהגבורות הם פ״ר דינים דמנצפ״ך אך הם שלשה בחינות פר שהם התפשטות וכללות דכללות וז״ש עשה לך תיבת עצי גפ״ר ר״ל ג׳ פ״ר שתהיה התיבה נבנית בהם קנים תעשה את התיבה קנים אותיות מקי״ן בהפוך אתוון וידוע כי קין ה״ס הגבורות והבל סוד החסדים אך לא תתקיים בגבורות של פ״ר לבדם אלא צריך לחבר עמהם הארת שם הוי״ה שעולה כ״ו ולז״א וכפרת אותה מבית ומחוץ בכופר חלק התיבה לשתים וקרי בה כ״ו פ״ר כי תיבת בכופר נקראת בוא״ו והרי כאן כ״ו פ״ר וזה אשר תעשה אותה נקוד על זה זקף גדול שמספרו כ״ו וידוע כי היסוד נקרא זה ובכל ספירה יש שם הוי״ה שמספרו כ״ו ונח

היה בחינת היסוד ר״ל תמשוך שם ההוי״ה הנז׳ מן ספירת היסוד שאתה אחוז שם כדי למתק בזה את הפ״ר בבנין התיבה ואמר שלש מאות אמה אזרך התיבה רמז במידותיה אותיות שלח שהוא ר״ל חרב בלשון המקרא והיינו שי״ן שלש מאות אמה דאורך והלמ״ד הוא שלושים אמה קומתה וחי״ת הוא חמשים אמה רחבה כי ח׳ היינו חמשים ור״ל תהיה התיבה הנבנית בכונות אלו כמו חרב להכרית המזיקין המשוטטים בעולם שלא יוכלו לגעת בה ואמר צהר תעשה לתיבה ר״ל הצרה של המבול תתהפך לתיבה לאותיות צהר שהוא ר״ל אור כתרגומו ואל אמה היא שפחה בישה שהיתה מפתה את דור המבול בזנות אתה תכלנה מלמעלה ר״ל מעולם העליון דעשיה כי אתה לא נלכדת בה ופתח התיבה שהוא אותיות דשא שהוא פתח בלשון תרגום והוא רמוז בצירה של התיבה כי בצד תי״ו יש שי״ן ובצד בי״ת יש אל״ף ובצד אות ה״א יש אות ד׳ הרי דשא שהוא פתח בלשון התלמוד הנה זה תשים תעשה לו שומה ע״י כונה או דש״א הנז׳ רמז לדין אמת שלום דנקיט רשב״ג בפ״א דאבות שעליהם העולם קיים:

ד ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת י״ל כפל את למ״ל ועוד כבר אמר זה בפרשת הקודם ונ״ל בס״ד דהצדיק שמקיים מצות פו״ר לש״ש הנה הוא מוליד בנים רוחניים עם בנים הגשמיים כי כל מצוה נברא ממנה מלאך וכאן בא לומר ויולד נח שלשה בנים הם הרוחניים את שם ואת חם ואת יפת ר״ל שהוליד שלשה בנים עם שם ועם חם ועם יפת:

ה לא אוסיף לקלל את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע וכו׳ עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וכו׳ ונ״ל בס״ד כי השי״ת בא לעשות התנצלות לאדם שתלה הנזק ביצה״ר שהוא הגורם ולז״א לא אוסיף לקלל וכו׳ יען כי יצר לב האדם רע וכו׳ ולכן יש לתלות הנזק ביצה״ר והעד לזה הוא המקראות הכתוב בימי הארץ שהם ששת ימי בראשית דבכלהו כתיב כי טוב וביום ששי שנברא אדם כתיב כי טוב מאד והיינו בדרשת חז״ל טוב זה יצה״ט מאד זה יצה״ר ולז״א עד כל ימי הארץ עד כתיב וקרינן בה עד בציר״א ר״ל הכתיבה של כל ימי הארץ ממנה מוכח שהיצה״ר קשה כי מאד על יצה״ר גם זה דרכו של יצה״ר שהוא סותר דברי היצה״ט תיכף ומיד ואינו נותן לו שליטה לבדו רגע כי היצה״ט אומר לאדם עתה עוה״ז דומה לעת הזרע ואם האדם יתענג בעת הזרע בביתו מה יקצור בעוה״ב והאורב בחדר הוא יצה״ר תכף סותר דברי יצה״ט ואומר לאדם לא כן הוא אלא עתה בעוה״ז הוא ידמה לזמן הקציר שתקצור פרי מעשיך שאתה עוסק במצות בעוה״ז וכן אם נזדמנה לאדם תאוה רעה אם היצה״ט בא ומקררו כדי שלא יעשה רע והנה אורב בחדר הוא היצה״ר יבא לסתור מעשיו של היצה״ט ומחממו לתאוה ההיא גם עוד היצה״ר אומר לאדם עתה עוה״ז תדמה לימי הקיץ שיאות לאדם בו הטיול ולצאת חוצה אע״פ שהיצה״ט אומר לו שעתה הוא ידמה לזמן החורף שלא נאותה בו הטיול וכן עוד היצה״ט יבא לאדם בעמוד השחר להקיצו משנתו באומרו כי כבר נעשה יום קום משנתך ללכת לבית הכנסת והיצה״ר אורב בחדר תכף סותר דבריו וא״ל לא כן אלא עדיין הוא לילה נמצא עצות אלו של יצה״ט ויצה״ר שהם סותרים זא״ז כי זה אומר זרע וזה אומר קציר זה עושה פועל קר לתאות העבירה וזה עושה פועל חם זה אומר קיץ וזה אומר חורף זה אומר יום וזה אומר לילה הנה כל אלו לא ישבותו מלב מאדם ולכן תליתי הנזק ביצה״ר שהוא מוכן לפרענות לסותר דברים המוצדקים של היצה״ט:

ו **ויברך אלהים את נח ואת בניו ויאמר אליהם פרו ורבו ומלאו את הארץ** י״ל והלא קמי שמיא גליא דנח לא יוליד עוד גם איך ברבויים ימלאו את הארץ ונ״ל בס״ד פר״ו ורב״ו בררו פ״ו כי עיקר הבירור הוא בגבורה שה״ס שם אלהים ובזה מלאו את הארץ כי מלוי אותיות הארץ עולה תל״ה כמנין חמשה שמות אלהים עם השורש שלה גם מלא את הארץ העליונה ועי״כ מוראכם וחיתכם יהיה וכו׳ שתצליחו בכך:

לך לך

א **לך לך מארצך וכו׳ אל הארץ אשר אראיך** נ״ל בס״ד דראיתי בספרי המפרשים ז״ל חקירה אחת למה בתלמוד בבלי אומרים תא שמע ובזוה״ק אומרים תא חזי ולזאת אנא עבדא אמרתי טעם משום דבזמן התלמוד היו לומדים כל ההלכות והטעמים וגמרא שלהם בע״פ שלא ניתן רשות עדיין להכתב לכך אומרים תא שמע אבל בזוה״ק שהוא לימוד אגדה של סודות היו כותבין כל הסודות ואגדות שלהם בספרים וכמו שתמצא בזוהר מזכיר כמה ספרים בלימוד הסוד והם ספרא דחנוך ספרא דשלמה מלכא ספרא דרב המנונא סבא ספרא דרב ייבא סבא ספרא דרבי כרוספדאי חמיד לבא וכן ספרא דצניעותא וכן תמצא בריש אדרא זוטא דאר״ש כך אסדרנא לכו רבי אבא יכתוב ואלעזר ברי ילעי וכו׳ וכן אמר בסוף ואנא כתבנא סברנא למיכתב טפי וכו׳ וכיון דכל הסודות היו נכתבים בספרים לכך אומרים תא חזי אך המפרשים ז״ל פרשו הטעם משום דא״י היא בחינת ראיה וחו״ל היא בחי׳ שמיעה לכך בתלמוד בבלי אומרים תא שמע ובזה״ק שהיה בא״י אומרים תא חזי ששם הוא בחינת ראיה ואנא עבדא פרשתי כונתם שבחו״ל הנסים שיעשה הקב״ה הם באתכסייא ר״ל התלבשות סיבות טבעיות שאין נראין בגלוי וצריך נביא או חכם לבאר לנו איך הם הנסים הנעשים בזה נמצא שאנחנו

מרגישים בהם לשמע אזן שלנו משא״כ בא״י הנסים הם באתגליא שאנחנו רואין אותם בעינינו ומרגישים בהם בחוש הריאות כן נ״ל בס״ד כונתם בזה ואיך שיהיה הנה בזה מובן הכתוב כאן לנכון לך לך מארצך שהיא חו״ל ששם בחי׳ שמיעה אל הארץ אשר אראיך ששם הוא בחינת ראיה:

ב ובדרך אחר נ״ל בס״ד אומרו אל הארץ אשר אראיך דידוע מ״ש בסה״ק דחו״ל היא תחת שליטת העשיה ששם שבעים שרים לכן כל הדר בחו״ל דומה כמי שאין לו אלוה אבל א״י תחת שליטת היצירה ששם מלאך מט״ט שר הפנים לכך הדר בא״י דומה כמי שיש לו אלוה וז״ש לך לך מארצך שהיא תחת שליטת ע׳ שרים אל הארץ אשר אראיך תיבת אשר קרינן בה א׳ שר כלומר היא תחת שליטת שר אחד שהוא מט״ט שר הפנים ולז״א אראיך דייקא:

ג **ואגדלה שמך והיה ברכה** נ״ל בס״ד ע״ד שויתי ה׳ לנגדי תמיד דאמרו המקובלים שהאדם יצייר אותיות שמו בשילוב עם אותיות שמו יתברך ע״ד שאמרו לעשות שילוב אותיות נשמה באותיות שם האדם בכל יום וכן יעשה בזה ואז ישיג האדם שפע טובה מאותיות שמו יתברך ובזה פרשתי בס״ד נרננה בישועתיך ובשם אלהינו נדגל ימלא ה׳ כל משאלותיך נדגל ל׳ גדיל שנשלב שמינו באותיות שם אלקינו ועי״כ ימלא ה׳ כל משאלותיך וז״ש כאן ואגדלה שמך לשון גדיל שאשלב שמך באותיות שמי כדי שבזה תהיה ברכה בך:

ד ובאופן אחר נ״ל בס״ד ואעשך לגוי גדול שיהיו זרעך רבים ועוד ואברכך בגרים שהם תוספת שכל תוספת נקרא ברכה ובזה אגדלה שמך כי זרעך וגם הגרים כולם נקראים בשמך אברהם ובזה יתגדל שמך או יובן בס״ד ואגדלה שמך באות ה״א הרומזת לחמשה חסדים ובזה תהיה רב כה כי החסד העליון נקרא אור והוא כתוב בתורה תיבה כ״ה כי מן בראשית עד ויהי אור הוא כ״ה תיבות או יובן בס״ד והיה ברכה ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל בשער הפסוקים בפ׳ והיה מעשה הצדקה שלום שאם יקדים בעה״ב ליתן צדקה לעני קודם שיבקש ממנו אז צירוף שם הוו״ה יהיה ביושר ככתבו ואם יקדים העני לבקש אז יהיה הצירוף והי״ה ע״ש וכן הענין בשפע הברכה הניתן מהשי״ת לאדם יש פעמים אומר תנו לו ואל אראה פניו וא״כ אצל זה יהיה השתלשלות השפע בצירוף הוי״ה ביושר ככתבו ויש שהקב״ה יתאוה לתפלתו ואינו עושה לו חפצו עד שיקדים להתפלל ולבקש עליו ואז זה השפע אצלו בצירוף והיה ובזה פרשתי בס״ד והיה טרם יקראו ואני אענה פירוש צירוף והי״ה יהיה כאשר טרם כלומר תחלה יקראו ואח״כ ואני אענם דאז הצירוף הוא והיה משא״כ אם אין לי חפץ בתפלתם שאז אומר תנו לו ואל אראה פניו דהצירוף יהיה השם ככתבו ולכן כאן אצל אברהם אע״ה שהקב״ה אוהב תפלתו מוכרח שיהיה תמיד כל שפע ברכתו בצירוף והי״ה:

ה **וילך אברם כאשר דבר אליו ה׳ וכו׳** נ״ל בס״ד א״א היה זריז גדול שהלך תכף ומיד כאשר דבר אליו ה׳ ומחמת המהירות שלו לא הלך איתו אלא רק לוט ולא שאר בית אביו ואל תחשוב שכל זריזות זו שהיתה באברם היתה ראויה אליו מכח טבעו ומזגו ר״ל שהיה בחור וטבעו הבחור להיות זריז ונשכר לא כן אלא ואברם בן ע״ה שנה היה בצאתו מחרן שהיה זקן שעבר השבעים שנה שהם סתם ימי זקנה של אדם שלא היתה זריזותו מצד מזגו אלא היתה מצד צדקותו ואהבתו בהקב״ה:

ו ועוד נ״ל בס״ד שפרט עתה שנותיו כמה היו בצאתו מחרן ואקדים מ״ש הרב מהרר״ף ז״ל בחזון למועד דף ד׳ ע״פ יראת ה׳ תוסיף ימים ושנות רשעים תקצורנה במה הכתוב מדבר בראובן ושמעון שנפטרו ביום אחד ועמדו שניהם לפני ב״ד של מעלה ראובן נפטר בן שבעים שנה ושמעון בן ששים שאלו לראובן כמה ימי חייך והוא אומר שבעים אומרים לו לא כן אלא אתה בן עשרה שנים ושואלים לשמעון כמה ימי חייך ואומר ששים ואומרים לו לא כן אלא אתה בן ארבעים ואז ראובן צועק איך אפשר שזה קשיש מנאי והלא אני הייתי מזומן בסעודת מילה שלו ואיך יהיה קשיש מנאי שלשים שנה אומרים לו כאן החשבון לפי כשרון המעשים ושנים שעברו לאדם בחטאים אין נחשבים לשנים ורק שנים שהם בכשרון המעשים הם שנים לכן אתה כל ימיך היתה חוטא ואחר ששים שנה עשית תשובה וחייתה עשרה שנים בכשרון המעשים לאלו חשבנום לשנות חיים נמצא ימיך עשרה שנים ושמעון אחר עשרים עשה תשובה וחיה ארבעים שנה בכשרון המעשים נמצאת אתה בן עשרה והוא בן ארבעים ולז״א יראת ה׳ תוסיף ימים כי יש מתקן בשנים האחרון את שנים שחסרו ממנו וחוזרים ונוספים לו ונמצא אינו חסר כלום ושנות רשעים תקצרנה שמקלקלים שנותם ואין מתקנים העבר ולכך אע״פ שימותו זקנים בני שבעים נחשבים בההוא עלמא קטנים בני עשר עכת״ד ע״ש ובזה פרשתי בס״ד קטון וגדול שם הוא כי שם יתברר מי זה הקטן בשנים ומי זה גדול בשנים כי יש בתר דקשיש הדר התם לדרדקי וכמו ראובן הנז׳ ובזה יובן מ״ש בגמרא דסוכה אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו ובזה יובן מ״ש דהע״ה ושבתי בבית ה׳ הוא עוה״ב לאורך ימים שגם שם אני נחשב זקן בן שבעים שנה כאשר אני בעוה״ז והנה ידוע דח״א בן שלשה שנים הכיר א״א את בוראו וח״א בן מ״ח ולמ״ד בן שלש א״כ היה חושב איש שוגה דחסרו אותם השלש ממנו ועתה בצאתו נחשב שהוא בן ע״ב שנים ולמ״ד בן מ״ח נחשב בן ז״ך שנים לכך בא הכתוב והגיד דאברהם אע״ה אחר שהכיר את השי״ת תיקן את אותם שנים שהיו לו בגיותו ולא נחסרו ממנו כי בצאתו מחרן היה בן חמש ושבעים שנה שלמים:

ז **ויצאו ללכת ארצה כנען ויבואו ארצה כנען** י״ל אומרו ויצאו ללכת לשון יתר מאחר דקאמר ויבואו ואין ביאה בלא יציאה ונ״ל בס״ד כי הצדיק המשתוקק לעשות מצות ה׳ קודם שיגיע זמן המצוה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה מתחלה קודם שהגיע זמנה וכאן א״א היה משתוקק לבא ארצה כנען מעת יציאתו ולזה מעת שיצא כדי ללכת ארצה כנען חשב לו יתברך כאלו בא בפועל לארצה כנען או יובן הכונה יושביה היו רעים מאד והם לא יצאו ללכת אצל תושביה אנא ללכת ארצה כנען גוף הארץ שהיה קדוש ולכן עזרם השי״ת שלא נדבקו בתושביה אלא ויבאו ארצה כנען דוקא:

ח **ויקרא בשם הי׳** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בגמרא ארשב״י מיום שברא הקב״ה את עולמו לא היה מי שקראו אדון עד שבא אברהם וקראו אדון שנאמר אדני ה׳ במה אדע ובזה פרשתי בס״ד מ״ש אנשי כנה״ג כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו וכו׳ ותכנס לנו לפנים משורת הדין דאחר אותיות הדין יש כ״ו ה״ס שהם הוי״ה אדנ״י ר״ל בזכות התחברות הוי״ה אדנ״י שעשה א״א שהם רמוזים אחר אותיות הדין תכנס לנו לפנים משורת הדין נמצא זה השם של אדני אברהם אבינו חידש אותו ואחר שחידש אותו נעשה נרתק לשם הוי״ה כי שם הוי״ה ככתבו א״א לקרותו אך עתה נכתב בהוי״ה ונקרא באדני נמצא קריאה לשם הוי״ה וז״ש ויקרא בשם ה׳ כלומר עשו לו קריאה בשם זה שחידש הוא:

ט ויאמר מה זאת עשית לי הנה כאן כתיב מה בנקוד פתח ולקמן בפ׳ וירא גבי אבימלך כתיב מה זאת עשית לנו ובנקוד סגול ונ״ל בס״ד דידוע אותיות מ״ה דמשה רומזים לגאולה כי כן מה גי׳ גאולה וכמ״ש בזה במ״א ולכן אברהם אע״ה בקש מהקב״ה מה תתן לי שרצה להוסיף לו אות ה״א בשמו כדי שיהיה בשמו אותיות מה שבהם סוד הגאולה וכן עשה לו וידוע מ״ש רז״ל על ידי שנלקחה שרה לבית פרעה וגדרה עצמה מן הערוה ועשה לה הקב״ה נס שנצולה ע״י נגעים שהביא על פרעה וביתו כן יהיה לבנים שיגלו למצרים ויגדרו עצמן מן הערוה ויעשה להם הקב״ה להוציאם משם ע״י עשר מכות ולכן שר פרעה עתה הרגיש בדבר זה שכניסת שרה אצל פרעה ונגעים שלקה בהם הוא סימן למפתח הגאולה של ישראל שתהיה ע״י אותיות מה דמשה ולכן דבר עתה פרעה ע״י השר ששם בפיו דברים אלו ואמר מה זאת עשית לי ר״ל מפתח של מה שהם אותיות הגאולה של בניך עשית בדבר הנוגע לי שלא נעשה הסימן הזה בנגעים שיבאו על שר אחד משרי פרעה אלא עשיתי הסימן בענין של עצמי וקובל ומתרעם על זה ולכן נקוד אותיות מה בפתח לומר בפתח של מה שהיה לך לעשות הסימן של פתח המה באחד משרי ועבדי:

י למה אמרת אחותי היא ואקח אותה לי לאשה הלשון כפול ומכופל ואין צורך לפרש דקדוקיו ונ״ל בס״ד אותו רשע עודנו עיניו בה וחשב להמאיסה בעיניו עד שהוא יעזוב אותה ויניחנה אצלו ברצונו וחשב שירמוז לו שהוא ח״ו נגע בה ונאסרה עליו ולמה ירצה ליקח אותה ממנו והוא לא ידע כי א״א נביא וראה בעיניו כל מה שנעשה אתמול בלילה ולכך א״ל למה אמרת אחותי היא וא״ת מה בכך אתמול אמרתי אחותי ועתה אני אומר אשתי היא לכך אמר והלא יצא מדבריך של אתמול תקלה כי אקח אותה לי לאשה שנהגתי עמה מנהג אישות וקיחה אצל בן נח היא ביאה ולכן ועתה שנעשית תקלה זו אם היא עודנה אשתך כפי הדין שלא נאסרה עליך קח ולך דוק מדבריו כיון דאסורה עליך כפי הדין שלכם א״כ למה תקח אותה אך דברים אלי ירא לפרשם יותר ורק מדבר עמו ברמז דחשב להמאיסה בעיניו ואז יעזבנה בידו ברצונו והוא לא ידע כי נביא וידע כל מה שנעשה והנה אברהם אבינו לא השיבו כלום כי קיים אל תען כסיל ועשה עצמו כאלו לא הבין דבריו ופרעה כיון שראה שלא השיב כלום על דבריו אומר אולי עשו פועל דברים שדיבר בלבו ולכן ויצו עליו פרעה אנשים עליו דוקא ולא פירש על שרה אך אנשי ביתו שכולם לוקים ורוצים שתצא שרה יפשא״ק לא שמו לב על דיוק הצווי שלו אלא וישלחו אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו:

יא ועוד נ״ל בס״ד אומרו ועתה הנה אשתך קח ולך כי פרעה מזלי חזי שאברהם אע״ה מסיע ממצרים מפרעה ועבדיו חלק רב מניצוצי הקדושה שכניסת שרה לביתו ועקירתה משם היה דבר זה פועל דמיוני על עקירת ניצוצי קדושה ממצרים ולכן א״ל הנה אשתך קח ולך שלא תטול מכאן אלא רק את אשתך ולא תטול ניצוצי קדושה ושר שלו שם בפיו דברים אלו ובני ידידי כהר׳ יעקב הי״ו פירש שרמז לו בדברים אלו שלא יקח את המתנה שניתנה לו כשנכנסה שרה לביתו כמ״ש ולאברם הטיב בעבורה ויהי לו צאן ובקר וכו׳ עכ״ד נר״ו והוא נכון:

וירא

א **והנה שלשה אנשים נצבים עליו** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל כי אדה״ר זכה קודם החטא ליקח בחינת חיה דאצילות שה״ס חכמה ואחר החטא נסתלקה ממנו ומרע״ה לקח נשמה דאצילות שה״ס בינה ומשיח צדקינו יזכה ליקח יחידה דאצילות שה״ס כתר ולכן כתיב במשיח ירום ונשא וגבה מאד ירום מאברהם ונשא ממשה וגבה מאדה״ר כי האבות זכו לרוח דאצילות ע״כ וז״ש וישא עיניו עין השכלית והנבואית וירא והנה שלשה אנשים שהם משה ואדם ומשיח נצבים עליו שכולם לקחו יותר ממנו כי הוא לקח רוח דאצילות בסוד החסד ומדתו של רוח להיות משתוקק ותאב לעלות עד נשמה וחיה ויחידה שהם כח״ב לכך וירא ברוה״ק וירץ לקראתם לקבל הארה משרש מקום שזכו בו שלשה אנשים הגדולים אך כל השגה

ועליה תתחיל מן המלכות סופא דכל דרגין כי זה שער השמים לז״א וירץ לקראתם מפתח האהל היא המלכות ואחר שקבל השפע מן שלשה הראשונות וישתחוו ארצה המשיכו למטה לבי״ע שהם חיילות המלכות:

ב **יוקח נא מעט מים** נ״ל בס״ד דבר ברמז מעט רמז לענוה שימעט אדם עצמו אך צריך להיות ענוה שלמה מבית ומחוץ כמו אותיות מים שהם מורים על ענוה שהולכים למקום נמוך והם שוים תוכם כברם שגם מלוי של מים עולה מים ורחצו רגלכם רמז לטהרת האדם מעונות שדש בעקביו שבזה היצה״ר מפתהו יותר או רגלכם טהרת אבר התשמיש שנקרא רגל כמו ורחוץ רגליך כנז׳ בדברי רז״ל והשענו תחת העץ תחת אותיות הע״ץ יש אותיות קו״ף וארז״ל בגמרא קו״ף זה שמו של הקב״ה שעולה מספר קו״ף ואקחה פת לחם פת ר״ל שתים כמ״ש רז״ל בפסוק ולטטפת בין עיניך ור״ל שיביא שתי ככרות לחם משנה כמו סעודת שבת כי לסעודת מצוה חשב אותה אחר תעבורו ר״ל אחר ת׳אות תי״ו עבורו כי אחר אות תי״ו יש כ׳ דמנצפ״ך שהם סדרם כמנפ״ץ ומכל אחד היה גאולה ואות של אברהם אבינו אות כ׳ כנז׳ בתיבות לך לך וכמ״ש בפרקי ר״א והוא רוצה להמשיך להם שמירה וכח מן אות כ׳ שלו מרוב שמחתו בם לשומרם בדרך אשר עוברים בה אחר שיאכלו אצלו כי על כן עברתם על עבדכם מלשון ויעבור את הכושי פירוש אתם הקדמתם הטובה אלי בביאתכם אצלי ונהנתים אותי יותר ממה שאני מהנה אתכם או כי על כן ר״ל ע״מ לומר כן על דברי עברתם אלי כי כל מה שיאמר בעה״ב לאורח צריך לומר האורח כן ולא יאמר לא שזה שורת ד״א:

ג **וימהר אברהם האהלה אל שרה** נ״ל בס״ד דרך הרץ להגיד דבר לאחד היושב בבית אחר שירוץ בחוץ עד שיגיע אל פתח הבית ואחר שהגיע אע״פ שעודנו רחוק מן האדם ההוא שהוא יושב בסוף הבית לא ירוץ עוד אלא ילך לאטו בנחת עד שיגיע אצלו וידבר דבריו עמו אך אברהם אע״ה לא כן עשה אלא בעודו בחוץ הלך במהירות וריצה עד האהל של שרה ואחר שנכנס לאהל שלה והיא היתה יושבת בירכתי האהל לא הלך בנחת אלא גם בתוך הבית היה הולך במהירות עד שהגיע אצל גופה של שרה וז״ש וימהר אברהם עד האהלה וגם בתוך האהל עד שהגיע אל שרה:

ד **מהרי שלש סאין וכו׳** נ״ל בס״ד נקוד על מהרי טעם שני גרש״ן שהוא דוגמת שני זרועות שרמז לה שתעסוק עסק זה בשתי ידיה ימין ושמאל זוכין כאחד ורצה שלש סאין כדי שיהיה מהם שארית הרבה ויאכלו אח״כ מהם הוא ובני ביתו שנחשב זה לשיורין של סעודת מצוה שיש בהם מצוה באכילתם גם רצה שלש סאין שהם ע״ב לוגין כמנין חסד שהוא אחוז במדת חסד ואמר לושי ועשי עוגות כלומר שלא תעשה הלחם מרובע אלא עגול כדי לתקן בזה עולמות העיגולים שהם גבורות ונחשבים סוד נוקבא משא״כ עולמות היושר ושרה שהיא נוקבא בסוד גבורה יאות לה לתקן העיגולים שה״ס גבורה על ידי עסקה במצוה הזאת ועוד נ״ל בס״ד שצוה לעשות הלחם עגול והיינו עוגה ולא מרובע לרמוז לה מוסר גדול שהעשיר אל יתגאה במה שמביא לפני האורח או נתן לעניים שאין להם מה שיאכלו כי צריך לחשוב גלגל הוא שחוזר בעולם וכמ״ש ר״ח לדביתהו אקדימי לענייא כדי דלקדמו לבנייך א״ל מילט קא לייטת להו א״ל גלגל הוא שחוזר בעולם וכל צורת עגול רומזת לגלגל שהוא עגול ומזה למדו העולם לעשות כל הככרות עגולים גם עושין כל כלי סעודה עגולים כדי שיהיה להם מזכרת לגלגל החוזר בעולם:

ה **ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה וכו׳** י״ל הול״ל בן הבקר תחלה כי הבשר חשיב טפי ונ״ל בס״ד בא הכתוב להגיד חכמתו של א״א שבכונה עשה זאת שהגיש החמאה והחלב בראש השלחן לפניהם ואחר קערות החמאה והחלב סידר קערות הבשר כדי שיאכלו תחלה מן החלב שאז יכולים לאכול אחריו בשר תכף ע״י רחיצת פה וידים וקנוח פה בפת משא״כ אם יאכלו הבשר קודם צריך להמתין ששה שעות ועדיין הוא חושש איך יניח שניהם על השלחן שמא ישתו ויאכלו משניהם ביחד לכך והוא עומד עליהם תחת העץ להיות שומר כמ״ש חז״ל בקריאה לאור הנר בליל שבת שאם יש שומר יוכל לקרות ולא חיישינן שמא יטה ועל כן ויאכלו כי עשה הענין מתוקן לפו״ד:

ו **איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל** נ״ל בס״ד האשה שורשה בה״א אחרונה דשם הוי״ה אך השם יש בו ד׳ מילואים שהם עסמ״ב והאשה עיקרה בה״א אחרונה דמילוי ההי״ן שה״ס עשיה אך ע״י צדקותה וכשרותה תתעלה ותקבל הארה גם ה״א אחרונה דמלוי מ״ה ואם תזכה תעלה ותקבל גם מן ה״א דמלוי ס״ג ואם תזכה תעלה ותקבל גם מן ה״א דמלוי ע״ב נמצא עיקרה ושרשה בה״א דמלוי ב״ן אך ההי״ן דשאר מילואים הם באים לה בסוג תוספת ע״י כשרון מעשים וידוע כי האמהות זכו לעליות שלהם בלי הדרגות אלא זכו אל ההארות ההם כולם תכף ובזה פרשתי בס״ד הפסוק גבי לאה אע״ה ויהי בבוקר והנה היא לאה כי כל ההארות הנזכרים שהם באים בתוספת הם עולים מספר לו שהם ה״א ה״י ה״י כמנין לאה ובא להגיד שבח שלה כי מה שלוקחים שאר נשים צדקניות ההארות של התוספת במשך שנים מרובים היא לקחה הכל מליל חופתה כי ויהי בבוקר כבר היא לא״ה שלקחה כל ג׳ ההי״ן של התוספת שהם לאה וכן כאן באו לחבבה ושאלו איה שרה אשתך באיזה ה״א עומדת עתה ויאמר כבר היא באה״ל כולו אהל גי׳ לו מנין ג׳ ההי״ן של התוספת כולם:

ז **ותשחק שרה בקרבה לאמר** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש המקובלים בפסוק הנחש השיאני שבחטא חוה נפגמו ב׳ דלתין של שד״י ושל אדני ונשאר ש״י אנ״י ולז״א הנאש השיאנ״י עכ״ד וידוע כי שרה אע״ה תיקנה פגם עון חוה ולכן תחלתה היתה עקרה ואח״כ ילדה בנס כי הלידה מורה על תיקון הפגם שתיקנה ואמרתי בס״ד לכן בעקרות היה חסר ממנה אברים שלצורך ההריון כמ״ש אין לה ולד כי האשה הריון שלה נעשה ע״י ב׳ דלתות ושני צירים שיש לה בפנים והיא היתה חסרה מהם ואח״כ נעשה לה בנס ובזה פרשתי וה׳ פקד את שרה בהריון ויעש ה׳ לשרה ויעש דייקא שעשה לה אברים חדשים כאשר דבר בקדשו על הנקבה בבריאתה שצריך להיות לה אברים אלו יתרים על הזכר לצורך ההריון ואמרתי בס״ד לכך נשתנה שמה קודם הריון שנקראת שרה כי שרה במלואה כזה שי״ן ריי״ש ה״א המלוי הוא אותיות ש״י אנ״י רמז כי עתה תיקנה פגם עון חוה שהיה בשד״י אדנ״י שנשארו באותיות ש״י אנ״י שנשלמו אותיות אלו בשני דלתין ולכן כנגדם נתקן בקרבה ב׳ דלתי״ן לצורך ההריון לכן עתה אשר בשרו אותה המלאכים בהריון שמחה על אותיות ש״י אנ״י שהם רמוזים בקרבה כי ידעה שעתה הם נתקנו ונשלמו בשני דלתין שנרמזים בשני דלתין שבקרבה שפועלים מעשה ההריון ולז״א ותשחק שרה בקרבה דייקא על הרמז הרמוז בקרבה שהגיע תיקון שלו׃

ח **אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן** נ״ל בס״ד תמיהה שלה כך שהאדם אין לו נחת רוח בשימוש עבדיו כמו שימוש אשתו אך בעודו בחור לא אכפת לו כ״כ כי הוא ישמש את עצמו ורק כשהוא זקן נח לו בשימוש אשתו לכך עשה השי״ת מנהגו של עולם שהאשה בתחלת ימיה תראה וסת נדה דאם לא תשמש לבעלה בימי נדה וימי ספירה לא אכפת לו כ״כ כי הוא ג״כ עודנו בחור בשנים ישמש עצמו אך כשגדלה בשנים דאז גם הוא נעשה זקן וקפיד על שמוש שלה אז היא פוסקת מלראות וכל ימיה טהורה ותשמשו ועתה אצל שרה היה להפך בימי הבחרות שלה ושל בעלה לא ראתה דם ואחר שנעשה בעלה זקן דקפיד על שמוש שלה נעשה לה וסת ומי ישמשנו בזמן וסתה ולז״א אחרי בלותי ר״ל אחרי זקנותי היתה לי עדנה וסת דם נדה בתמיה והלא עתה אדוני זקן ומי ישמשו בימי הוסת׃

ט ובאופן אחר נ״ל בס״ד דארז״ל שנעשה לה נס וחזרה בגופה כזמן נערותה שנפתחו הקמטים ונתעדן הבשר שבלה בזקנה ועל כן נתרעמה דחששה על לעז הלייצנים שיאמרו עתה מאבימלך נתעברה שרה דאיך אפשר זקן כאברהם יוליד ולכך אמרה עשה השי״ת נס לי בלבד להחזיר אותי לנערותי ובעלי ישאר בזקנותו כי עתה יהיה פתחון פה ללעז אבל אם הייתי אני נשארתי במראה הזקנה היה בטל הלעז דאין אומרים איך זקן כזה יוליד דתשובתם בצידם איך זקנה כזאת תוליד וקא חזינן דילדה וכן אם היה עושה נס גם לו להחזירו למראה הבחרות תו לא יאמרו איך זקן יוליד וז״ש אחרי בלותי שבלה העור והבשר בזקנה עתה היתה לי עדנה שנתעדן הבשר והעור וחזרתי לנערותי ואדוני נשאר זקן אתמההא הלא בזה יתחזק דבר הלעז וא״ל השי״ת למה זה צחקה שרה בקרבה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי דהיה אפשר שאלד ואני עודני זקנה דאז בכך היה בטל הלעז כי בנס שנעשה לחצאין בגופי דוקא ולא באדוני יתחזק הלעז היפלא מה׳ דבר זה של הלעז שחוששת שרה בעבורו הנה למועד פירוש יגיע זמן אשר אשוב אליך שאעשה גם בך נס לבטל הלעז והוא מה שהשווה השי״ת פנים של אברהם ושל יצחק ביחד דמאן דמשתעי בהדי יצחק משתעי בהדי אברהם ובזה הודו הכל דאברהם הוליד את יצחק ורק כעת חיה יאמרו לשרה בן ולא יאמרו לאברהם׃

י **ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור ויגר בגרר** י״ל כיון דאמר ויגר בגרר למה הוצרך לומר וישב בין קדש ובין שור וכי בא הכתוב להדיענו שגרר היא בין קדש ובין שור דמה צורך לנו בזה ונ״ל בס״ד דידוע שאברהם אע״ה הוא הראשון אשר חידש האמונה בעולם דכתיב והאמין בה׳ והאמונה היתה קשורה ודבוקה בו בכל מקום ועליה היה נסמך ובה היה מתחזק ומתאמץ ולא היה זז ממנה רגע אחד וכמ״ש על המשיח והיה צדק אזור מתניו ואמונה אזור חלציו ונרמזה האמונה בהפרש שיש בין מספר קדש ובין מספר שור כי ההפרש שיש ביניהם הוא ק״ב כמנין אמונה וז״ש ויסע משם אברהם ארצה הנגב אך לא היה סומך על כוחו וממונו וחכמתו אלא וישב בין קדש ובין שור כלומר באמונה שהיא רמוזה בין מספר קדש ובין מספר שור ואמר ויגר בגרר רמז לפי דרכו ויגר לשון אגרי בך גירי שהוא ר״ל חיצים כי הצדיק בכל מקום שיושב זורק חיצים בקליפה של אותו המקום להוציא ממנה נ״ק והחיצים מד״ת ותפלה שגירה שם גיריו להוציא בלעם מפיהם׃

יא **מה ראית כי עשית את הדבר הזה** י״ל מה ראית מושלל ההבנה ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הראשונים ז״ל טעם אשר הסכימה דעתו של א״א להוריד את שרה למצרים ולא חש פן יתאחזו בה ולא עוד אלא א״ל אמרי נא אחותי היא שנתן להם יד בזה שיקחו אותה ופרשו דארז״ל ירידת שרה אע״ה לבית פרעה ששמרה עצמה מן הערוה ומסרה נפשה לסרב בלתי יגע בה אותו רשע שבזה עשה לה השי״ת נס להצילה משם וזה הדבר היה עזר לישראל ברדתם לגלות מצרים שגם הם יהיו חזקים לבלתי הטמא בערות מצרים שאז עי״כ הקב״ה יעשה להם נסים ויגאלם ויוציאם משם וכל זה ראה אברהם אע״ה ברוה״ק לכך הסכים להורידה שם ואמר אחותי וכו׳ כדי שבזה יצמח עזר לישראל כאמור עכת״ד ולכן השר של אבימלך אשר ידע הסיבה של ירידת שרה למצרים ואשר אמר אחותי היא כדי שתלקח שכל זה עשה לטובת בניו בדורות הבאים לכן בא עתה להוכיח את א״א ושם דברים אלו בפי

אבימלך באומרו מה ראית כי עשית את הדבר הזה כלומר מה שעשית במצרים ידענו הטעם כי ראית ברוה״ק שצריכין בניך לירד שם ולכן עשית אותו דבר של שרה אשתך כדי לפתוח להם פתח של הצלה בזה כאמור אך אצלינו מה ראית דבר שיהיה לבניך לעתיד כדי שתעשה מה שעשית עתה וכי ראית שבניך יהיו גולין בארצינו או איזה אופן אחר כדי שהקדמת להם פתח עזר והצלה בדבר זה:

יב ויקח אבימלך צאן ובקר וכו׳ נ״ל בס״ד הטעם שנתן לו ד׳ דברים אלו במתנה והשיב לו את שרה אשתו עם המתנה דנמצא השיב לו חמשה מינים בהשבה זו והוא כי עשה כן כנגד המכה ששלטה בחמשה מקומות שבגופים שנעצרו הנקבים של זרע ושל קטנים ושל רעי ושל שתי אזנים ושל חוטם לכן השיב לו את שרה עם ד׳ מיני מתנות אלו כדי שיתפלל על עצירת חמשה נקבים הנז׳ ועוד לתקן חטא אשר חשב לחטוא באות ה״א דאשה כשבקש לנגוע בה דלכך לקה בחמשה נקבים הנז׳ על ידי גבורות מנצפ״ך ולכך לכפרתו השיב את שרה עם ד׳ מיני מתנה להשלים מספר חמשה אי נמי עשה כן לכפר על משמוש ידים בחמשה אצבעות וכמ״ש רש״י נקיון כפים אין כאן הדא אמרה משמוש ידים היה כאן ולכך לקה בחמשה נקבים ועשה כפרתו בחמשה:

יג ועתה השבעה לי באלהים הנה אם תשקור לי ולניני ולנכדי כחסד וכו׳ י״ל למה בקש על ג׳ דורות ולא יותר ועוד איך מדמה זה המבוקש שלו לחסד שעשה עמו דנראה להפך הוא עשה עמו דוקא ואיך יעשה הוא עם ג׳ דורות ועוד מהו החסד אם בפירוש רש״י שא״ל הנה ארצי לפניך אין זה חסד לאברהם אלא חסד לאנשי המקום כי אדם עשיר מופלג אם ידור בעיר אחת יגיע ממנו טובה גדולה לאנשי המקום מכמה צדדין ונ״ל בס״ד כי החסד הוא מה שנתן לו מתנות רבות בעת שהשיב לו את שרה וזה נקרא חסד כי השי״ת לא צוהו על זאת אלא רק א״ל השב את אשת האיש והמתנות הוסיף מדעתו וכל אדם שעושה דבר חוץ מן החיוב נקרא חסד ובזה החסד שנתן לו מתנות עשה תועלת לאברהם אע״ה שביטל הלעז מפי הבריות על דבר אשתו דבלא״ה היו אומרים אחר שנתעלל בה שילחה אך עתה שהוצרך לפייסו במתנה נתברר שלא נגע בה וכמ״ש רש״י בפסוק ואת כל ונכחת יע״ש והנה ידוע כי הלעז דרכו להמשך בפי העולם שלשה דורות דוקא מכאן ואילך ישתקע הדבר וישתכח הענין ולא ישאר ממנו בפי העולם מאומה וכיוצא בזה כתב הגאון נו״ב ח״א בי״ד סי׳ ס״ט במשודך שנשתדך עם בת פלוני ופקר אביה של הכלה דבזה זרע המשודכת הלז יוכל להיות פגום מחמת אבי אביה אך משם ואילך יתבטל הפגם וכתב הגאון מהרח״ף ז״ל דוגמה לזה תמצא ע״פ הדין בדבר איסור בגדולי תרומה של גידולי גידולין שרי דהיינו עד שלשה גרנות אסור והד׳ מותר כנז׳ בירושלמי פ״ט דתרומות וכן דוגמה לזה כתב מר״ן ב״י סימן קט״ו להעמיד יגורט״י של גוים דעד ג״פ אסור ע״ש ועיין חק״ל יו״ד סי׳ לק״ט ע״ש וכן הענין כאן דהלעז לא ימשך אלא שלשה דורות ואחר שלשה ישתכח ויתבטל ולכן השי״ת הרחיק את גר מצרי ואדומי שלשה דורות דוקא ואחר שלשה דורות נתרים בבת ישראל ועל כן תועלת זו של ביטול הלעז שעשה להם בחסד זה של המתנה הועילה לשלשה דורות כי אחר שלשה דורות בלא״ה היה מתבטל הלעז מאיליו ומשתכח ולכן כנגד התועלת הזאת שעשה להם בשלשה דורות הראשונים בקש ממנו הטובה הזאת בשלשה דורות שא״ל אם תשקור לי ולניני ולנכדי ופירש הטעם למה אני מבקש על שלשה הוא כחסד אשר עשית עמך שהוא הועיל למשך שלשה דורות כן תעשה עמדי במשך שלשה:

חיי שרה

א ויהיו חיי שרה מאה שנה הדקדוק ידוע דהול״ל ותחי שרה ועוד אומרו שני חיי שרה לשון כפול הוא וכמ״ש רבינו מהר״ם אלשי״ך ז״ל ונ״ל בס״ד דידוע שנים שהאדם חי בצדקות נקראים חיים ואם לאו אין נקראים חיים גם ידוע דארז״ל בן מ״ח שנה הכיר אברהם אבינו את בוראו וידוע שהוא נשא את שרה בעודה קטנה וכנז׳ בגמרא גם הוא היה גדול ממנה עשר שנים כי בת צ׳ היתה בלידת יצחק והוא היה בן מאה וא״כ לפ״ז כיון שהוא הכיר בן מ״ח היא הכירה עמו בת ל״ח ונמצא בגיותה עשתה ל״ז שנים כי שנת ל״ח תחשב עם שנים של גירות ובא הכתוב להגיד אל תחשוב ל״ז שנים הראשונים של שרה שהם כמנין ויהי״ו היו פגומים ואין נקראים חיים אלא ויהיו חיי שרה ר״ל גם אותם ל״ז שנים שהם כמנין ויהיו נחשבים חיי שרה כי הם תיקנו אח״כ שנים הראשונים ועשאום סולת נקיה שנים של חיים באופן כי הם שוים בחשבון אחד עם כל שנים הבאים אחריהם שהם סך הכל מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים וחזר ואמר שני חיי שרה כי הצדיק יש לו שני מיני חיים הא׳ הם חיים בכימות שהאריך ימים והא׳ חיים באיכות כמ״ש יגע רבי בון בכ״ח שנים מה שאין תלמיד ותיק יגע במאה שנה ובזה יובן כי בי ירבו ימיך באיכות ויוסיפו לך שנות חיים בכימות וכן הוא אומר כי היא חייך ואורך ימיך ולז״א כאן שני חיי שרה שזכתה לשני מיני חיים של איכות ושל כימות ותיבת שני ר״ל שתים ובזה יובן הכתוב לקמן ואברהם זקן בא בימים ב׳ ימים ר״ל ב׳ בחינות ימים דכימות ודאיכות יען כי וה׳ ברך את אברהם בכל שהשליטו ביצרו ולכך זכה לשני מיני ימים הנז׳ של הכימות ושל האיכות:

ב **ואברהם זקן בא בימים וה׳ בירך את אברהם בכל** נ״ל בס״ד דהשי״ת עשה חשבון הימים של האדם במעשיו יום אחד לשנה כולה שנידון ביום ר״ה דוקא לטובת האדם שאם יעמדנו לדין יום א׳ לחודש וכל ר״ש יום א׳ לשבוע לא יוכל לעמוד כי לפעמים ימצא רוב הימים של החודש חסרים ומקולקלים וכן רוב ימי השבוע או כולו חסר ומקולקל וצריך לכלותו אך עשה חשבון לכל ימי השנה שאז ימים נושאים ימים וימים משלמים ובזה אפשר שימצא רובו זכיות אמנם אותם שהם צדיקים גמורים שאין חוטאים כלל בשום יום ואין להם מחסור בשום יום כלל אין צריכין לתקנה זו אלא יכולים הם לבא בחשבון המעשים לפני הקב״ה דבר יום ביומו כי אין מחסור ליראיו בשום יום כדי שיצטרך למלאתו מיום אחר ובזה פרשתי בס״ד תפלת שלמה הע״ה והיו דברי אלה וכו׳ קרובים אל ה׳ אלהינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו פירוש שביקש שיהיו כולם צדיקים גמורים שאין למו מחסור שאז אפשר לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו ולא יצטרכו ליום אחד לכל השנה כולה וז״ש כאן ואברהם זקן שקנה חכמה בא בימים ר״ל בא לפני הקב״ה בחשבונו בימים ר״ל דבר יום ביומו יען כי וה׳ ברך את אברהם בכל שהשליטו ביצרו:

ג ובאופן אחר נ״ל בס״ד ואברהם זקן שקנה חכמה יען כי בא בימים ב׳ ימים שהם מ״ח שעות והתורה שהיא החכמה נקנית במ״ח מעלות כנז׳ בברייתא דאבות או יובן בס״ד אותו זמן היה בן ק״מ שנה כי בן ק׳ שנה הוליד את יצחק ואותו זמן שהשיאו אשה היה יצחק בן ארבעים שנה כמ״ש ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה וידוע ימים הקצובים לכל אדם הם שבעים כמ״ש ימי שנותינו בהם שבעים שנה וק״מ הם ב״פ שבעים הרי אותו זמן נכנס בשתי ימים של בני אדם וז״ש בא בימים או יובן בס״ד ואברהם זקן שקנה חכמה ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל בשה״פ פרשת לך לך שתיקן מוח חכמה וגם בא בימים שזכה לשם אל שהוא בחסד השולט בימים דכתיב חסד אל כל היום ועיי״כ בירך את אברהם בכל כי קודם אותיות בכל יש מספר א״ל ואחר אותיות בכל יש מספר חכמה:

ד **ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וכו׳** י״ל מאי קמ״ל מגמלי אדוניו וכי ס״ד שלקח משל אחרים למאי נקט וילך מאחר דאמר אח״כ ויקם וילך ועוד תיבת ויקם נראה יתר ונ״ל בס״ד דארז״ל בהליכה זו קפצה לו הארץ ועוד כמה נסים נעשו לו ובודאי כל נסים אלו נעשו לו בזכות אברהם אע״ה שנתלוה עמו בדרך אך כיון שהוא עבד וחייב לילך בשליחות אדוניו אין לו יתרון מצוה בשליחות זו לכך התחכם שילך בשליחות זו ברגליו אע״פ שיש עמו גמלים חשובים כי הלוכו ברגליו אינו חייב בו ונמצא יש לו מצוה בכך אך ידוע כי הגמלים אינם שוים שיש אדם יש לו גמלים הרבה לפירותיהם או לשכרם אך אם הוא אדם גדול יש לו מין גמלים יקרים כמו בני הרמכים דאין נמצא ממין זה הרבה בעולם ולכן אלו לא קיימי לשכירות ואין רוכבים עליהם כל אדם כי אם הבעלים כאשר יזדמן להם ואלו נקראים על שם הבעלים ואין נמנים עם שאר גמלים ואליעזר כדי להשביע עיניהם לקח מאלו החשובים אשר נקראים על שם אדוניו וזהו מגמלי אדוניו ואע״פ שהיה לו גמלים חשובים אלו עכ״ז הוא לא רכב אלא וילך ברגליו ומאחר שניתן לבו לעשות מצוה זו לכך כל טוב אדוניו הוא זכות תורה ומע״ט של אברהם אע״ה נתלוה עמו בדרך לשומרו ולהגן עליו ולכך זכה לנס גדול והוא ויקם וילך וכו׳ כלומר תכף מהתחלת קימתו קפצה לו הארץ וילך אל ארם נהרים אל עיר נחור שהלך לשם מקימה הראשונה או יובן ויקם וילך שעשה קימה לנ״ק שבירר בהילוכו או יובן ויקם שנעשה לעצמו קימה שבהלוכו זה יצא מארור ונכנס לברוך ע״י לבן כשא״ל בא ברוך ה׳ כמ״ש בזוה״ק:

ה **הקרה נא לפני היום** נ״ל בס״ד אותה שעה היתה מנחה שהיא חום דינא קשייא ורצה שתתמתק השעה שיתקרר הדין לעשות הצלחת דבר המבוקש ולז״א הקרה נא לפני היום לשון קרירות הרומז למיתוק הדינין או יובן בס״ד רצה שיזדמן לו זכות יום א׳ דמילת אברהם ויום א׳ דמילת יצחק ושלשה ימים של עקידה הרי חמשה ימים וז״ש הקרה נא לפני היום ה׳ יום ר״ל זכות חמשה יום הנז׳ או יובן בס״ד רצה להמשיך עשרה פעמים שם הוי״ה במילוי אלפין שעולה ת״ן שהם נרמזים באותיות שלפני אותיות אליעזר וז״ש הקרה נא לפני דייקא היום:

ו או יובן בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל דהגבורות הם פ״ר דמנצפ״ך ומתחלקים לחמשה חלקים כל חלק הוא נ״ו לכן כל אותיות נ״ו שבסוף תיבה הם בסוד הגבורה וכתב בשער מאמרי רשב״י שגם החמשה חסדים המה פ״ר שהם כמנין ורב חסד וכתבתי במ״א ההפרש בין הה״ח להג׳ כי ההג׳ כל חלק הוא נקרא נ״ו אך הה״ח כל חלק הוא נקרא יום כי החסד נקרא יום א״כ ההג׳ הם חמשה נ״ו וההה״ח הם חמשה יום ואליעזר רוצה עתה שהגבורות יהיו חסדים ויאירו לו חמשה חסדים כדי שיצליח במעשיו וז״ש הקרה נא לפני היום ה׳ יום שהם חמשה חסדים ולא ה׳ נ״ו שהם הג׳ או יובן בס״ד כי ענין זה שהולך בו שהוא זווגו של יצחק אע״ה שממנו יצא זרע ישראל ודאי אינו נח לשטן ולכך יקטרג ויעשה סכסוכים ועכבות על כן ירצה שהיום הזה תתבטל שליטתו כמו יום האדיר בימי שנה שהוא יוה״כ ולז״א הקרה נא לפני היום בה״א הידיעה שהוא יוה״כ שיזדמן לפני כחו של אותו היום שהוא מבטל שליטת השטן ומהפכו לטובה כמ״ש רז״ל דהשטן ביוה״כ מלבד שאינו מקטרג אלא נהפך לטובה:

ז **ויהי הוא טרם כלה לדבר** י״ל תיבת הוא יתיר ונ״ל בס״ד דארז״ל שלשה נענו במענה פיהם וחד מהם אליעזר והוא היה הראשון ולז״א ויהי הוא דייקא אשר טרם כלה לדבר אז והנה רבקה יוצאת שנענה במענה פיו ועדיין משנברא העולם ועד עתה לא היה כן אצל צדיקים אחרים שיהיו נענים במענה פיהם שהוא היה ראשון בזה או יובן בס״ד בעבור הצלחת המבוקש שלו שבו גילוי זרע ישראל ותלוי בזה קיום כל העולמות נעשה אותה שעה זווג עליון למעלה כדי לשלשל שפע למעשה הנסים הצריכים לדבר זה וידוע כי הו״א רמז לזווג העליון שיזדווגו אות וא״ו דשמא קדישא עם אות ה״א דשמא קדישא ע״י מ״ד ומ״ן הרמוזים באות אלף שבו יו״ד עלאה ויו״ד תתאה והפרסא באמצע כמ״ש בקה״י וז״ש ויהי הו״א זווג עליון טרם כלה לדבר ועי״כ והנה רבקה יוצאת התחילו מעשה הנסים לצורך הענין המבוקש:

ח **ואמרה שתה וגם גמלך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק** י״ל למה עשה הסימן בהשקאת הגמלים ולא בהשקאת האנשים אשר עמו ונ״ל בס״ד כי הוא קבל מאברהם אע״ה שיצחק יוליד ב׳ בנים דוקא אחד צדיק מצד הטוב שבגבורת יצחק ואחד רשע מצד הסיגים אשר בגבורת יצחק ולכן א״ל ולקחתי אשה לבני ליצחק ר״ל אשה שתוליד שנים אחד נמשך מן הטוב שהוא בני ממש ואחד מן הסיגים שבגבורה הנקראת יצחק ולכן עשה הסימן שתאמר שישתה הוא כנגד בן הצדיק שתביא מיצחק וגם תאמר לו שתשאב לגמלים כנגד בן הבא מצד הסיגים שביצחק ולז״א אותה הוכחת לעבדך ליצחק עבדך כנגד בן הטוב וליצחק כנגד בן הבא מצד הסיגים שבו:

ט **והנערה טובת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה ותרד העינה ותמלא כדה** נ״ל בס״ד דארז״ל עדיין לא יצאה מפתח הבית ורק אותו היום יצאה לקיים דבר בקשתו של אליעזר וז״ש טובת מראה מאד ולכן איש נכרי לא ידעה עדיין אפילו בהבטה כל דהו מאחר שלא יצאה חוצה ובזכות הצניעות שלה עשה לה הקב״ה נס עתה בהילוכה בחוץ שירדה העינים של עוברים למטה שכל אדם כשהיה מהלך לא היה יכול לשאת את עיניו לראות בבני אדם ההולכים ברחוב אלא עיניו יורדות למטה לראות בשטח הארץ כמי שעיניו כאבות כדי שלא יראו אותה כלל הן אנשים הן נשים ותמלא כדה ותעל באין שטן ואין פגע רע:

י **ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב** י״ל למה לא אמרה לו כן מעיקרא שתה אדוני וגם לגמליך אשאב כי באמת כך היה נוסח בקשתו מאת ה׳ בתחלה שתשיב לו כו״כ אך הנה בלא״ה י״ל באומרו הגמאיני נא מעט מים מכדך למה רצה שישתה מן הכד עצמו וכי לא היה לו כלי שתשפוך בתוכו מים אך דקדוק זה מובן ע״פ הטעם שכתב הרב בית אהרן ז״ל עמ״ש גם לגמליך אשאב דהן אמת מן השמים שמו בלבה דבר זה שתשיב כך אך צריך טעם מה ראתה ע״פ השכל שתשאב לגמליו ג״כ ופירוש שהיתה מוכרחת מצד שכלה לעשות כך כי הוא שתה מן הכד עצמו אז אמרה בדעתה איך אעשה אם אוליך הכד לבית הרי נפגמו המים ששתה זה בפיו מן הכד עצמו ואם אשפוך המים לארץ ואחזור ואמלאהו מים טהורים להוליכו לבית הנה עומד על העין ורואה ויהיה לו בושה בזה שנראה שאני חוששת שנטמאו המים בשתייתו ולכך שפכתים על כן הוכרחה לומר לו עתה גם לגמליך אשאב כדי שתשפוך את המים לשוקת שישתו הגמלים ותחזור ותמלאהו לצורך הגמלאים עד אם כילו לשתות עכ״ד ובזה נתיישב דקדוק הנז׳ למה שתה מן הכד ולא הביא כלי שתשפוך לו בו כי אע״פ שבקש מהשי״ת שיניח בלבה לומר גם לגמליך אשאב רצה שיהיה הנס קרוב לטבע שתהיה תשובה זו של השקאת הגמלים הכרחית לבעלת השכל ואם יתן לה כלי לשפוך בו מים לא היה לזה הדבר הכרח אך כיון ששתה מן הכד אז נעשה לה הכרח לומר גם לגמליך אשאב ובזה ממילא מובן דקדוק הראשון שדקדקנו שלא שם השי״ת בלבה לומר גם לגמליך תכף כשאמר לה הגמיאיני נא מעט מים מכדך כי רצה השי״ת שדבר זה של שאיבת הגמלים תוליד אותו משכלה ובשאלתו ממנה להשקותו מים עדיין לא נעשה דבר שתוליד ממנו דבר זה של שאיבת הגמלים ולכך לא אמרה אלא שתה אדוני כי חשבה שיוציא הכלי מחיקו לשפוך לתוכו מים וישתה כדרך כל הארץ אך הוא כשאמרה שתה אדוני לא הוציא כלי אלא הגיש את פיו אצל הכד ושתה ובזה נעשה דבר שתוליד ממנו שאיבת הגמלים ואז עתה אחר ששתה בפיו מן הכד אמרה גם לגמליך אשאב והוסיפה לומר עד אם כילו לשתות גם זה מרוחב שכלה כי אמרה שמא יחשוב שאני אומרת לו גם לגמליך אשאב בשביל שהמים האלו שכבר נטמאו משתייתו שמוכרחת אני לשפכם בארץ לכן אמרתי לשאב את גמליו שלא ילכו המים לאיבוד לז״א עד אם כילו לשתות דודאי כדי צרכם צריך שאשאב עוד כמה כדין מן העינה ונראה שעשה השי״ת ככה שלא שם בלבה בנס להשיב לו מעיקרא על שאיבת הגמלים אלא המתין עד שתוליד תשובה זו משכלה להראות שבחה לאליעזר שידע שהיא שכלית מאד:

יא **והאיש משתאה לה** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הגאון חיד״א ז״ל בפתח עינים סגולה להנצל מעין הרע לעשות ה׳ של כסף גם המנהג לומר חמשה כנגד בעלי עיה״ר להנצל ע״ש והוא היו עמו אנשים וראים אותה וחש פן יטילו בה עיה״ר בראותם יופיה וחכמתה וזריזותה ודרך ארץ שלה לכך שם לה בכונה שלו אות ה״א לשומרה מעיה״ר וז״ש משתאה לה תיבת משתא״ה קרינן בה שם את ה׳ לה או יובן בס״ד כי היא אותה שעה היתה חסרה ה״א ולכן כתיב תיבת נערה בפרשה זו נער חסר ה״א וכמ״ש בזוה״ק כתיב נער וקרינן נערה עד דלא קבלת דבר היא נער ולאחר דקבלת דבר נערה ע״ש והוא

ע״י כונה שלו עתה המשיך לה אות ה״א למתק הדינים שלה ולז״א משתאה לה שם את ה׳ לה או יובן בס״ד ע״פ מ״ש הרב הקדוש מהרש״ם בלקוטי שושנים בפ׳ גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי שיש שם קדוש הנקרא אתה שכותב המלאך על מצח הצדיק בהיותו הולך בגיא צלמות לברר משם נשמות ובזה השם של את״ה יהיה לו שמירה שלא יהיה ניזוק ע״ש ועתה ראה אליעזר שאותו מקום מלא עע״ז ורק צדקת זו ביניהם לכך נחשב אותו מקום גיא צלמות וצדקת זו שהוא לוקח אותה משם עתה הוא זמן הבירור של נ״ק שצריכה לברר מהם כשתלך מאתם לכך כיון להמשיך לה שמירה מן שם אתה ולז״א והאיש משתא״ה לה קרינן בה שם את״ה לה ועוד מחריש לדעת מחריש לשון התחכמות כמו החרש והמסגר ר״ל שהיה מתחכם ג״כ בכונתו להמשיך לה הארה מן הדעת להצלחת החיבור:

יב הנה רבקה לפניך קח ולך נ״ל בס״ד כונתם לומר הנה מצידינו אנחנו קשים וידועים במרמות ותחבולות ולא נגמור שום ענין עם שום אדם בנחת אלא אחר אלף צרות של מרירות אשר נמרר אותו וכ״ש ענין גדול כזה לתת בת מלכים יפה כלבנה לארץ אחרת אך אנחנו מודים תכף למסור אותה לך בראותינו תוקף הצלחת המזל שיש לך אשר לא נמצא הצלחה טבעית כזאת והוא כי רבקה היקרה הצנועה אשר מעת הולדה לא יצאה מפתח ולא שזפתה עין אדם אפילו הקרובים בני העיר והן היום ע״י הצלחת המזל שלך היא מאיליה נעשית לפניך שאתה איש נכרי והיית עומד חוץ לעיר וטיילת עמה ארוכות וקצרות בחקירות ודרישות כאות נפשך על כן מוכרחים אנו לכוף ראשינו נגדך להודות על המבוקש שלך למסרה לך לבלתי נהיה נגדיים עמך כי מי יוכל לנצח את בעל מזל ההצלחה כזאת הא ודאי ישוב חרבו אליו:

יג או יובן בס״ד הנה רבקה לפניך קח ולך כי נתנו עיניהם בממון ובקשו אותו ברמז כי בושו לבקש בפה מלא באומרם רבקה לפניך קח ולך ותניח הממון כי הממון הוא מונח בביתם וכאלו הוא בידם או יובן בס״ד ר״ל תקח אותה בבגדים שעליה כי אין זמן לעשות לה נדונייא ע״פ כבוד בית אביה וזהו כמו שהיא לפניך קח ולך או יובן בס״ד הם רצו שילך בלילה ההיא כדי שאחר שיצא וילך בדרך ירדוף אותו לבן בחילוף בגדים כלסיטי מזויין ויגזול ממנו הממון אך בהיות הממון בביתם אין גוזלים חוט אחד כמנהג הערביים ובאו לחזק לבו שלא יתפחד מן יציאת הלילה כי אמרו הנה זאת אשה לבן אדוניך שהוא גבורה וידוע כי בלילה שולטת מדת הגבורה וא״כ הלילה הוא זמן שליטתו ואיך יהיה נגזל ממונו בו וז״ש הנה רבקה לפניך קח ולך עתה ולא תפחד יען כי תהי אשה לבן אדוניך שהוא גבורה שזמן שליטתה בלילה או יובן בס״ד רצו שילך בלילה כדי לגזלו אך עשו טעם לעצתם שרוצים בכך בשביל להציל עצמם מן החשד שלא יחשדם אח״כ שהחליפו אותה מאחר שהם ידועים לרמאים לא ינקו מן החשד ולז״א הנה רבקה לפניך שאתה רואה אותה עתה שזו היא אשר השקתה אותך מים ונתת הנזם על אפה והצמידים על ידיה על כן בבקשה ממך קח ולך עתה שאם תעכב הליכתך עד הבוקר אפשר שתחשוד אותנו שהחלפנו אותה והבאנו לך בת אחרת:

יד ובאופן אחר נ״ל בס״ד הנה רבקה לפניך קח ולך ע״ד אותו סומא שירש מאביו מרגלית אחת כלילת יופי ויקרת הערך ורצה למכרה ושלח אצל עשיר גדול וא״ל הנה המרגלית הזאת היא גלויה לפניך בלבד ולא לפניו כי הוא סומא ואינו רואה אותה כדי שיניח עליה ערך ושומה על כן אתה ע״פ נאמנות שלך תאמר ערכה ושוויה ותתן לו וכן כאן א״ל לבן רבקה אינה מסטרא דילן שנוכל להבין ערכה אלא היא מסטרא דקדושה והם סומין מסטרא זו שאינם יכולים לידע ערכה ומה האור הקדושה החופף על פניה ורק לפניך שאתה מסטרא דקדושה היא גלויה ותדע ערכה וז״ש הנה רבקה ערכה גלוי לפניך דוקא ולא לפנינו יען כי היא חלק כ״ו כלומר שם הקדושה שמספרו כ״ו וזה אותיות קח ולך אותיות חלק כ״ו ולכן ותהי אשה לבן אדוניך כאשר דבר ה׳ אב הקדושה ולא כאשר דברנו אנחנו נמצא כמו פקדון היתה בידינו שאינה מסוג שלנו ואתה תדע כמה ראוי לתת לנו מתן בעד פקדון היקר ששמרנו אותו:

תולדות

א ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק דקדוק הכפל ידוע ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל דיצחק אע״ה כשנולד באה לו נפש מסטרא דנוקבא לכן אמר והנה בן לשרה אשתך שייחסו לשרה הנקבה ולא לאברהם שהוא דכורא ולכן לא היה ראוי להוליד ולכן לא נולדה בת זוגו אך בעת העקדה פרחה נשמתו ובאה לו ע״י אברהם אע״ה נשמה מסטרא דדכורא ואז ראוי להוליד ולכך אותו עת נולדה בת זוגו שהיא רבקה כמ״ש ויהי אחר הדברים האלה ויוגד לאברהם לאמר וכו׳ ובתואל ילד את רבקה וכו׳ ובזה פירשו גורי האר״י ז״ל מהיכן יצא הדבר מהר המוריה יצא הדבר ע״ש ובזה פרשתי בס״ד רמז נכון בפרשה הקודמת בפסוק ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההלך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוא אדוני ותקח הצעיף ותתכס והיינו דידוע כי נשמה שהיא מסטרא דדכורא היא מן אות יו״ד דשמא קדישא או מן אות וא״ו כי שניהם סוד דכורא אבל נשמה מסטרא דנוקבא היא מן אות ה״א ראשונה או ה״א אחרונה דשמא קדישא שהם סוד נוקבא והנה רבקה אותה שעה נצצה בה רוה״ק וידעה שזה בעלה אך ראתה אותו

כמו שהיה בתחילת לידתו שהיה לו נשמה מסטרא דנוקבא ומן השמים היתה זאת כדי שתשאל וישיב לה אליעזר איך השי״ת הטיב חסדו עמו לעת עתה ולז״א מי האיש ה״א לזה חלק תיבת הלזה לשתים וקרי בה ה׳ לזה כלומר אני נקבה וגם לזה יש ה״א שהוא סטרא דנוקבא וא״כ מי האיש דאיך יבואו הבנים אם לא יש איש ואשה וכאן שנינו נקבות והשיב לה הוא אדוני כלומר ראיה זו שאת רואה היא היתה בראשונה אך לעת עתה הוא אדוני נעשה אדוני מסטרא דדכורא שיתייחס לאדוני אברהם ואז ותקח הצעיף הרומז לאור מקיף שנותן לה הזכר לנקבה בראשונה כי עתה ידעה שהוא זכר שראוי הוא לתת אור מקיף ובזה מובן בס״ד הכתוב כאן ואלה תולדות יצחק בן אברהם כי תולדות אלו באו מן יצחק אשר מתייחס לאברהם כי תחילתו היתה מתייחס לשרה כמ״ש והנה בן לשרה אשתך ולכך לא היה ראוי להוליד תולדות אלו יען כי אחר שנולד יצחק הנה עוד הפעם מחדש אברהם הוליד את יצחק והוא בזמן העקידה שהמשיך לו נשמה מסטרא דדכורא ונמצא כאלו ילדו פעם שנית מחדש:

ב **ויעתר יצחק לה׳ לנכח אשתו** דקדוק של תיבת לנכח ידוע וכבר נרגשו בזה חז״ל בגמרא ונ״ל בס״ד דרמז הכתוב כאן ב׳ זכיות של אברהם אע״ה אשר בקש יצחק אע״ה עתה להיות לו מהם עזר בתפילתו על הריון אשתו ששתי זכיות אלו רמוזים בשם רבקה והם האחד זכות הבקר אשר רץ אברהם לעשותו לכבוד האורחים דכתיב ואל בן הבקר רץ אברהם וארז״ל מצוה שמרה הקב״ה לזרעו והב׳ זריזותו בבוקר לקיים מצות העקידה דכתיב וישכם אברהם בבקר וארז״ל בעבור מצוה זו ניצולו זרע ישראל מבלעם ושני זכיות אלו רמוזים בשם רבקה כי רבקה בהפוך אתוון הוא הבקר גם רבקה אותיות הבקר וז״ש ויעתר יצחק לה׳ לנכח אשתו ר״ל ע״י זכיות שהם לנכח שם אשתו או יובן בס״ד לנכח אשתו ע״פ מ״ש רחב״ד אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא חי כן יצחק כשבא להתפלל היה דבור התפלה הזאת שגור בפיו וזה נרמז באותיות שהם לפני אותיות רבקה כי לפני רי״ש יש שי״ן ולפני בי״ת יש גימ״ל ולפני ה״א יש וא״ו ולפני קו״ף יש רי״ש הרי אותיות שגו״ר וז״ש לפני אשתו כי העתר שלו היה שגור בפיו:

ג והנה בגמרא דיבמות דף ס״ד ארז״ל לנכח אשתו מלמד זה עומד בזוית זו ומתפלל וזו עומדת בזוית זו ומתפללת וצריך להבין מה ענין זוית אלו דנקטי רבנן בלשונם הטהור ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הרב קה״י ז״ל בסוד אות אל״ף דיו״ד עלאה שבאלף ה״ס מ״ד שיורד ממוח הזכר והוא בחינת חסדים ויו״ד תתאה דאל״ף ה״ס מ״ן של האשה והוא״ו שבנתיים הוא הפריסו הנזכר בזוהק״ דמ״ד יורדים עד ההוא פריסו ומ״ן עולים עד ההוא פריסו והולד נוצר מן מ״ד ומ״ן שה״ס יו״ד עלאה ויו״ד תתאה ולכן כתיב וייצר בשני יודי״ן לרמוז על שני יודי״ן הנז׳ ונ״ל דשני יודי״ן הנז׳ ה״ס שני יודי״ן שבשם השילוב של הוי״ה אדנ״י ושתי אותיות שבנתיים ה״ס וא״ו של אל״ף נמצא האיש ממשיך שפע למ״ד שלו מן יו״ד עלאה שעומדת בקרן זוי״ת העליונה והאשה ממשכת שפע למ״ן שלה מיו״ד תתאה שעומדת בקרן זוית השנית ולז״א זה עומד בזוית זו שהיא יו״ד עלאה להמשיך שפע משם למ״ד שלו וזו עומדת בזוית זו שהיא יו״ד תתאה להמשיך שפע למ״ן שלה כדי שבצירוף שניהם נעשה פועל טוב של ההריון:

ד **ויתרוצצו הבנים בקרבה** י״ל תיבת בקרבה לשון יתר ונ״ל בס״ד תוך שם רבקה יש קב שהוא מספר אמונה כי רציצתם היתה בענין האמונה יעקב מפרכס לצאת בעוברה פתח בהמ״ד ועשו מפרכס בעוברה פתח בתי ע״ז גם אותיות ק״ב הנז׳ רמז לסוד ק״ב חרובין זה מפרכס לתקנם וזה מפרכס לינק מהם בחורבנם:

ה **ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו** י״ל למה עשה כך ולמה הוצרך הכתוב להודיע זה ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הרב בית אהרן ז״ל עמ״ש שני גוים בבטנך דצ״ל מה השיב לדרישתה בדבר זה והלא דרישתה היתה על הפחד שפחדה על עצמה פן תסתכן מרצצת הבנים בקרבה וא״כ מה הפיוס שפייסה בשני גוים בבטנך כי אדרבה עתה תחוש יותר בראותה שיש בקרבה שנים ופירש ע״פ מ״ש בגמרא דשבת דשמואל לא הוה אזיל בארבא אא״כ הוה גוי בהדיה כי אמר שטנא בתרי אומי לא שליט לז״א לה אל תיראי מן הסכנה בזה צער העיבור שישלוט בך השטן ח״ו כי שני גויים בבטנך שהם שני אומות ושטנא בתרי אומי לא שליט עכ״ד ובזה מובן הטעם אחר שיצא עשו לא רצה יעקב שישאר לבדו כי עתה בעת לידה הוא עת סכנה וישלוט השטן לכך התחכם להיות ידו אוחזת בעקב עשו עד שיצא גם הוא כולו מן בטן אמו ולא ישלוט השטן להרע לו כן נ״ל דרך צחות:

ו **והנה תומים בבטנה** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו ז״ל בעץ חיים שער לאה ורחל פ״ח בסוד הכתוב ויעקב איש תם כי יעקב אע״ה הוא בקדושה נקרא תם וכנגדו בקליפה נקרא מת ובזה פירש הרב אמת ליעקב ז״ל מ״ש רז״ל יעקב אבינו לא מת כי אצל יעקב שהוא בקדושה הוא אותיות תם ואינו אותיות מת עכ״ד ע״ש ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב הקטון יהיה לאלף כי יעקב נקרא קטון דכתיב יעקב בנה הקטן וכן מי יקום יעקב כי קטן הוא וההפרש בין תם למת הוא כי תם המ״ם דמנצפ״ך עולה מספרם אל״ף משא״כ מת המ״ם בארבעים וזהו הקטון הוא יעקב יהיה לאלף כי הוא תם שמספרם אלף ולא מת וז״ש אדם אחד מאלף מצאתי אדם אחד הוא יעקב אע״ה שהוא שופריה דאדם ואותיות שמו משלמים למספר אחד כי אברהם יצחק יעקב הם י״ג אותיות מאלף מצאתי כי הוא סוד תם שעולה אלף וז״ש והנה תומם חלק התיבה לשתים וקרי בה ת״ו מ״ם בבטנה שיש בבטנה ת״ם שהוא אות ת״ו קודם לאות מ״ם ולא להפך:

ז **ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אוהבת את יעקב** נ״ל בס״ד בא הכתוב ללמד שני טעמים לאהבת יצחק את עשו שלא תחשוב שאהב באמת את הרשע אלא הוכרח להראות לו אהבה מבחוץ חדא משום כי עשו היה ציד בפיו רמאי שהיה מראה טלפים לפני יצחק לשאל לו שאלות של חסידות אם מעשרין את המלח והתבן וכיוצא בזה שלא היה רוצה להראות עצמו כרשע לפני אביו לכן אמר אם אין אני מראה לו אהבה ידע שאני מכיר ברשעתו ואז יהיה רשע בפרהסייא ויוסיף רשע עשר ידות משא״כ עתה ימנע בבושתו ממני והב׳ ראה שרבקה אוהבת את יעקב להדיה ואמר אם גם אראה אהבתי ליעקב ושנאתי לעשו אז יסתכן יעקב בקנאת עשו שהיה מתקנא בו משא״כ עתה אם רואה שאני מראה לו אהבה לא יתקנא מן אהבת רבקה ליעקב כי יסתפק באהבה שלי ולז״א ויאהב יצחק את עשו לא מפני שלא הכיר ברשעו אלא הסיבה חדא כי ציד בפיו שהוא בוש עתה להראות רשעתו ואדרבא מראה חסידות ואם אשנאהו יפקור וירשיע ביותר והב׳ דרבקה אוהבת את יעקב לבדו ולא את עשו ואם גם יצחק יעשה כן היה מסתכן יעקב מקנאת עשו׃

ח **מכרה כיום את בכורתך לי** נ״ל ע״פ מ״ש רבי עקיבה בפסוק וישליכם אל ארץ כיום הזה מה היום הולך ואינו חוזר אף הם אין חוזרין וז״ש מכרה כיום שהולך ואינו חוזר כן מכירה זו אין לה חזרה וחרטה ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים כי אחזו בלמוס ואמר שמא יטעון כי אנוס הוא מצד חולי הבלמוס לכך נתן לו לחם כדי להסיר החולי ממנו ואח״כ נזיד עדשים׃

ט **ועתה בני שמע בקולי לאשר אני מצוה אותך** י״ל אומרה לאשר אני מצוה לשון יתר מאחר שאמרה שמע בקולי ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הרב מ״צ ז״ל בשם מהרח״ו ז״ל דרבקה היתה גלגול חוה ויעקב אע״ה גלגול אדה״ר ולז״א לו ועתה בני כי קודם היית בעלי ועתה בני גם מקודם שמעת בקולי לאכול מעץ הדעת וגרם החטא עשרה קללות אך עתה שמע בקולי ותרויח עשרה ברכות עכ״ד ולפי דברי הרב ז״ל מובן בס״ד מה שהוסיפה עוד דברים יתרים באומרה לאשר אני מצוה אותך ר״ל קודם לא היה הצווי ממני אלא מן הנחש שנתלבש וממנו יצאו הדברים אך עתה שמע בקולי לאשר אני מצוה אותך אני לבדי בלתי תערובת הנחש או יובן הכונה לאשר מלשון באשרי כי אשרוני בנות ר״ל לאושר ומעלה לך זה הצווי ולא כאשר היה בגלגול הקודם גם בזה הצווי תתגבר על עשו ותקח שם ישראל שהוא אותיות לרא״ש שנקרא כן על שם כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל׃

י **לך נא אל הצאן וקח לי משם** י״ל למאי הוצרכה לפרש שילך אל הצאן הוא ידע זה מעצמו ודי לומר לו קח לי גדי וכו׳ ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש יהודה בן תימה הוי עז כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי נמצא מידות הגבורה והקלות והריצה המה נמצאים אצל שלשה צבי אריה נשר שהם ר״ת צאן והשעה צריכה למידות אלו לעת עתה ולזה רמזה לו לך אל הצאן ללמוד המידות הנמצאים בם כדי שתשתמש במידות אלו עתה ותקח לי משם שני גדיי עזים טובים ר״ל גבורות ממותקים ואעשה אותם מטעמי״ם אותיות טע״ם מי״ם שאעשם תבשיל שיש בו מים כדי למתקם במי החסד כאשר אהב׃

יא **ורבקה אמרה אל יעקב בנה לומר הנה שמעתי את אביך וכו׳** נ״ל בס״ד דידוע קנה הוא סט״א של שר עשו גער חית קנה וזה הקנה יכנע באותיות הנה ראשון לציון הנה הנם הנה אנכי שולח לכם וכו׳ וז״ש אמרה אל יעקב בנה לאמר בינו לבין עצמו אותיות הנה שבהם מפלת שר עשו לעתיד למדתו סגולה זו׃

יב **עשיתי כאשר דברת אלי קום נא שבה ואכלה מצדי** י״ל בשלמא אומרו אנכי עשו בכורך לא שיקר ח״ו כי אחר שקנה הבכורה נעשה במקומו כמו ראובן שקנה מלוי שטר שיש לו על שמעון שיאמר אני בתביעתו אני לוי אך מ״ש עשיתי כאשר דברת אלי אימתי דבר עמו ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בספר עומר השכחה על רבינו יצחק אברבנאל ז״ל שכתב על שטר ההסכמה של השרים להרוג את המלך בזה הנוסח אם השרים הסכימו אני לא אברח וחתם שמו תחת דברים אלו ואח״כ ברח למלכות אחר וסו״ד פירש דבריו הנז׳ כך אם השרים אני לא כלומר לא אסכים עמהם אלא אברח דתיבת לא אינה דבוקה עם תיבת אברח אלא עם הקודם יע״ש וכן כאן כשהוציא יעקב אע״ה דברים אלו מפיו היה מחלק אותם בלבבו כך עשיתי כאשר דברת כלומר כאשר דברת לעשו אלי קום נא שבה ואכלה ר״ל אלי תקום ולא לעשו דתיבת אלי דבוקה עם קום נא ואינה דבוקה עם דברת ונ״ל בס״ד אומרו קום נא שבה כי יצחק אחוז במדת הגבורה והנקוד של גבורה הוא נקוד שבה כנודע לכך קורא אותו שבה׃

יג ויאמר הקול קול יעקב והידים ידי עשו ולא הכירו וכו׳ הקושיא ידועה כיון דהיה ספק שקול לכאן ולכאן היה צריך שלא לברך דספק ברכות להקל ונ״ל בס״ד דמצאתי בספר אוהב ישראל שנזדמן לידי כעת דיעקב היה דרכו לדבר תמיד בלשון רכה ועשו דרכו לדבר עז וקשה ולכן עשו סימן זה ביניהם שבעת שיבא עשו לפניו עם הצידה ידבר עמו בלשון רכה וקול נחת כדרכו של יעקב ומנהגו יען כי מסתמא אם יבא יעקב במרמה ויאמר אנכי עשו בודאי ישנה קולו לדבר בקול עז וקשה כדרכו של עשו על כן עתה שצוה לעשו כשיבא עם הצידה שידבר בלשון רכה וקול נחת כדרכו של יעקב אם יבא יעקב לשנות יכיר יצחק שהוא יעקב באמת עכ״ד יע״ש ובזה יובן הקול קול יעקב שהוא קול רך ונחת כאשר צויתי את עשו לדבר עתה בכך א״כ זו הוכחה שהוא עשו דאם היה יעקב באמת היה משנה קולו עתה ועוד הוכחה שנית שהידים ידי עשו שהם שעירות ולכך לא הכירו ויברכהו׃

יד ויתן לך האלהים איתא במדרש יתן ויחזור ויתן יתן לך ברכה ויתן לך כבושהון והוא תמוה ונ״ל בס״ד דידוע אותיות של כל דבר המה יהיו צינורות השפע והמלוי של האותיות יהיו צינורות של שפע מרובה יותר וכל מה שירבו הצינורות ירבה השפע ובזה פרשתי אדני שפתי תפתח כי אותיות ברכה הם צינורות השפע והמלוי שלהם הוא אותיות שפת״י בהם יהיה רבוי שפע יותר ולכן מבקש שלא יספיקו לי האותיות הפשוט של ברכה להיות צינורות אלא גם הצינורות של אותיות המלוי שהם שפת״י ג״כ תפתח להריק לי שפע בהם ובזה פי יגיד תהלתיך על רבוי השפע ור״ל לאו בשביל רבוי טובת עצמי אני מבקש אלא בשביל רבוי התהילות שצריך להיות על רוב טובך ובזה יובן דברי המדרש יתן ויחזור ויתן ר״ל יתן בצינורות של אותיות הפשוט ויחזור ויתן בצינורות של המלוי ופירש הדבר יתן לך ברכה הם צינורות הפשוט ויתן לך כבושיהון הם צינורות המילוי כי המלוי הוא כבוש בתוך הפשוט לכך אמר כבושיהון:

טו **בא אחיך במרמה ויקח ברכתיך** נ״ל בס״ד בהקדים מ״ש הרב צמח דוד ז״ל בביאור המדרש למה כהו עיני יצחק כדי שיבא יעקב ויטול הברכות וקשא הקצרה יד ה׳ מלעשות שיטול יעקב הברכות בלי כהוי עיני יצחק ופירש דאיתא בגמרא דבתרא דף קכ״ו דהבכור מסי רוקיה לחולי עינים ודוקא בכור מאב אבל בכור מאם לא מסי רוקיה ולפ״ז תקשי למה לא ריפא עשו את עיני יצחק ברוקו אלא בע״כ צ״ל דעשו אינו בכור מאב שהוא לא נוצר מטיפה ראשונה כדי שנחשב בכור מאב ורק נחשב בכור מאם שיצא ראשון ופטר הרחם תחלה ובוכרא דאבא מסי ובכורא דאימא לא מסי ונמצא עי״כ נתברר שעשו אינו בכור לאביו אלא יעקב הוא הבכור שנוצר מטיפה ראשונה ולכך ראוי יעקב ליטול הברכות כי הברכות ראויים לבכור האב עכ״ד ע״ש והנה אם לא כהו עיני יצחק לא היה יכול יעקב לעשות המרמה ליטול בה את הברכות על כן עשיית המרמה היא ראיה חזקה שהברכות היא ליעקב מצד הדין יען כי יאמר יעקב אני איך יכולתי לעשות המרמה אם לא כהו עיני יצחק אבי ואם עשו הוא בכור מאב ממש שראויים לו הברכות למה לא לא ריפא את עיני יצחק ברוקו כדי שלא אוכל לעשות המרמה אלא ודאי עשו אינו בכור מאב וכיון דאינו בכור מאב אין ראוי לברכות ואין לו זכיה בהם מצד הדין כי אין בכור אמיתי לנחלה אלא בכור מאב ולז״א בא אחיך במרמה ויקח ברכתיך ר״ל אין לך לערער מצד המרמה לבטל זכיית יעקב בברכות דאדרבא מן המרמה יצא טענה והוכחה ליעקב שאין אתה בכור מאב כדי שתהיה ראוי ליקח הברכות דאל״כ למה לא רפית את עיני ולא היה יכול לעשות המרמה והשיב לו עשו הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בכורתי לקח וכו׳ ר״ל לעולם אני בכור מאב והא דלא רפיתי את עיניך מפני שזה עקב אותי וקנה הבכורה ואע״פ שהקנין בטל כפי הדין עכ״ז הועיל במעשיו לבטל סגולת הרוק של הבכור כי כל דבר סגולה נפסד בעילה כל דהו ולכך לא עשיתי לך סגולת הרוק לרפאת עיניך אבל לעולם אני בכור מאב וקנין הבכורה גם הוא בטל כפי הדין כי בעוקבה נעשה:

טז בטרם תבא ואברכהו גם ברוך יהיה צ״ל תיבת גם דדי לומר ברוך יהיה ונ״ל בס״ד דידוע ברכות ויתן לך הם עטרה וכמ״ש בסידור רבינו הרש״ש ז״ל בכונת נט״י וידוע כי אורות י״א סמני הקטורת הם עשרה אורות פנימים ואור אחד הוא אור מקיף שהוא רב ועצום מאד וא״כ כשברכו בפסוקים ויתן לך וכו׳ נתן לו עשרה ברכות כנגד עשרה אורות פנימים הנז׳ ועדיין היה חסר לו כנגד אור המקיף והשלימו לו עתה באומרו גם ברוך יהיה ולהיות כי זאת הברכה היא כנגד אור המקיף לכך נקיט בה גם המורה על רבוי עצום והנה קודם שבא עשו לפני אביו היה השר שלו מתנחם בזה שלא נתן לו י״א ברכות שבזה יכניע י״א אלופים שעל עשו אלא רק נתן לו עשרה ואין לו י״א כדי להכניע גם את אלוף עיר״ם שהוא אותיות מיע״ר שהוא נעקר קליפתו דכתיב יכרסמנה חזיר מיע״ר אך בביאת עשו מת לבו בקרבו שהפסיד גם זה האלוף דעתה ברכו ברכת האחד עשר ובזה נשלם יעקב אע״ה בי״א ולכן כשמוע עשו את דברי אביו שאמר גם ברוך יהיה ויצעק צעקה גדולה ומרה עד מאד צעקתו זאת היתה מכח השר ולז״א עד מאד כי עיקר צעקתו היתה בעבור גם ברוך יהיה שהיא כנגד אור המקיף הנקרא מאד ולכן א״ל ברכני גם אני אבי תברכני ברכה של גם שהיא כנגד או״מ כאמור ולז״א לו יצחק אע״ה בא אחיך במרמה ויקח ברכתיך אחי״ך כ״ח י״א במרמה כתרגומו בחכמתא שבאמת הוא הבכור שהוא כנגד חכמה:

יז **ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים וכו׳** הדקדוקים ידועים ונ״ל בס״ד דיעקב אמר אנכי עשו בכורך ומקשים איך ישקר ח״ו ומתרצים כיון דלקח הבכורה שהיא ב׳ חלקים זכה ששמו ג״כ נכפל כנגד השני חלקים יען שאותיות שם האדם הם צינורות השפע וכיון דנעשה לו חלק כפול לכך בדין הוא שגם צנורותיו כפולים משל לאחד שהיה לו כרם שנה ראשונה הוציא ענבים שיעור מאה חביות יין והביא לו מאה חביות אך שנה שניה הוציא כפליים צריך שיביא עוד מאה חביות כן יעקב אע״ה כיון שחלקו נעשה כפליים בקניית הבכורה לכך גם שמו צריך להיות כפול והנה יעקוב מלא בוא״ו כפליים עולה מספר עשו לכך אמר אנכי עשו יען כי אני נעשיתי בכוריך שיש לי שני חלקים לכך בדין הוא שגם שמי יהיה כפול גם ידוע מ״ש המפורשים ז״ל דבדין הוא היה צריך לקראו עקב על שם ידו אוחזת בעקב עשו ואת עשו היה צריך לקראו עשוי אלא שחטף לו אות היו״ד מן עשוי וקראו יעקב ולאחיו קרא עשו ולא עשוי ובזה יובן תרעומות עשו על שם יעקב באומרו הכי קרא שמו יעקוב שמתרעם על שחטפו את אות יו״ד משמו ונתנו על עקב וקראוהו יעקב וגם קראוהו מלא בוא״ו ועי״כ נעשה מספר שמו קפ״ח שבזה היה יכול להעקבני יען כי עתה השם הזה אצנו פעמים כלומר כפול מפני שאת בכורתי לקח וכיון שלקח הבכורה שנוסף לו חלק חדש בזה נוסף לו שם חדש ומחמת שיש לו שם כפול שהוא יעקוב פעמים

בזה הנה עתה לקח ברכתי דעי״כ היה יכול לומר אנכי עשו אבל בלא״ה לא היה משקר אך עתה לא שקר ועי״כ נתחזקה הברכה בידו מפני שלא הטעה לאביו בדבר שקר ח״ו:

יח ובזה יובן בס״ד המדרש שהובא בספרי המפרשים התחיל עשו צווח ואמר ראו מה עשה לי התם הזה ע״כ ומקשים דהול״ל מה עשה לי הרמאי הזה כי לגנותו הוא מדבר ובזה שאמרנו ניחא כי נקרא איש תם שהוא שלם בשני שמות ומחמת שהוא תם בשני שמות לקח הברכות באומרו אנכי עשו בכורך:

ויצא

א ויצא יעקב מבאר שבע איתא במדרש זש״ה אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי עזרי מעם ה׳ עושה שמים וארץ פסוק זה יעקב אבינו אמרו ונ״ל בס״ד הכונה כי תחלה כשיצא מא״י וברח מעשו פגע בו אליפז ולקח כל ממונו ונכנס להר המוריה בדלות עד קצה אחרון ושם בהר ה׳ נצב עליו ושמרו והבטיחו בטובה ואח״כ כשבא לחזור לא״י מלא בעושר ובנים וכל טוב רדף אותו לבן בהר הגלעד ובקש לעקור הכל וגם שם באותו ההר היה השי״ת בעוזרו והצילו מכל רע ולזה עתה ביציאתו אמר ברוה״ק אשא עיני אל ההרים הם הר המוריה שנכנס לתוכו ביציאתו מא״י והר הגלעד שנכנס לתוכו בביאתו לא״י שרדף אותו לבן והיה ג״כ בצרה גדולה מאין יבא עזרי ואמר עזרי מעם ה׳ כאן וכאן והיינו כי בראשון היה הרודף אליפז ובשני היה הרודף לבן ושניהם אליפז לבן גי׳ חרב נצולתי ממנו מעם ה׳ כי שם הוי״ה במלוי ע״ב ס״ג ע״ה עם שלושים אותיות עולה מספר חרב שהצלני משני הרודפים אותי בהרים שהם מספר חרב:

ב ובאופן אחר נ״ל בס״ד דידוע שם יעקב נמשך מן הארת שבעה הויו״ת של שבעה ספירות חג״ת נהי״ם שהם מספר קפ״ב כמנין יעקב כי בכל ספירה יש שם הוי״ה ובאלו שבעה הויו״ת של ז׳ ספירות הנז׳ נבנו ונשלמו השמים והארת בימי בראשית לכך נקראים אצל המקובלים בשם שבעה ספירות הבנין ונתן הקב״ה שם זה של קפ״ב ליעקב אע״ה להורות על שליטתו בשמים ובארץ שנבנו ונשלמו בשבעה הויו״ת של ספירות הבנין ובזה פרשתי בס״ד דברי המדרש אמר הקב״ה עולמי עולמי מי בראך מי יצרך יעקב בראך יעקב יצרך והוא תמוה ובזה מובן ר״ל ז׳ הויו״ת שהם רמוזים במספר שם יעקב נבראת ונוצרת ואמר עולמי עולמי בכפל כנגד השמים וכנגד הארץ ולכן עתיד יעקב אע״ה לשלוט בכל העולם כולו והנה ידוע מ״ש רז״ל במדרש ע״פ ותלהט מוסדי הרים שדרשו הרים כינוי למלכיות כמד״א ואשא עיני ואראה ארבעה מרכבות יוצאות מבין שני ההרים ע״ש וידוע שעבוד מלכיות הוא בחמשה שהם בבל ומדי ויון ואדום וישמעאל ולז״א יעקב אע״ה אשא עיני אל ההרים ה׳ הרים כלומר חמשה הרים שהם חמשה מלכיות הנז׳ מאין יבא עזרי להתגבר עליהם כדי שאשלוט בכל העולם והשיב עזרי מעם ה׳ עושה שמים וארץ שהוא הרמוז בשמי שבו נעשו ונבנו השמים והארץ כאמור ולכן הביא פסוק זה על פסוק ויצא יעקב מבאר שבע כי כאן נרמז יציאת שם יעקב והוייתו מהיכן היה מבאר שבע ר״ל באר שבע ספירות שיש בהם שבע שמות שעולים מספ׳ יעקב:

ג ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש איתא במדרש שמע קולן של מלאכי השרת אומרים בא השמש בא השמש ע״ש וי״ל למה נחתו מה״ש לקראו אותה שעה בשם שמש ומה דמיון עשו לו בדבר זה ונ״ל בס״ד דידוע שהשמש אינה הולכת אלא בשלש רוחות שהם מזרח דרום מערב בצורת אות ב׳ שהיא פתוחה בצפון גם ידוע דחכמה תתייחס לדרום והעושר לצפון וכמ״ש רז״ל הרוצה להחכים ידרים והרוצה להעשיר ילפין וסימנך שלחן בצפון מנורה בדרום גם ידוע היראה תתייחס למערב בסוד שכינה במערב ששם בחי׳ יראה ואהבה למזרח בסוד ואוהב את יעקב נמצא בעת שבא להר המוריה היה שלם בשלש רוחות דוקא שהיה שלם בחכמה ויראה ואהבה אך העושר המתייחס לצפון היה חסר ממנו כי השיגו אליפז ולקח כל ממונו נמנא אותה שעה היה דוגמת השמש שאין לה מהלך אלא בשלש רוחות וחסר ממנה הצפון כן הוא ולכך באו מלאכי השרת לנחמו שלא יצטער על חסרון העושר המתייחס לצפון וקראוהו שמש לומר שאתה עתה דוגמת השמש כי תהילות לאל אתה שלם במהלך שלש רוחות ובזה יובן מה שדימה הכתוב הצדיקים לשמש דכתיב ואוהביו כצאת השמש בגבורתו כי הצדיקים רובם חסרים העושר ושלמים בשלשה אחרים שהם חכמה ויראה ואהבה והם שמחים בכך דלא אכפת להם על העושר:

ד **ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בס׳ קה״י ז״ל בשם ספר הפליאה שיש מלאך אחד שנקרא ברי ומהפך בזכותם של ישראל ובעבור שהרב מזכה את ישראל לכך נקרא רבי בשם המלאך הנקרא ברי עכ״ל והנה האותיות נקראים בספר יצירה בשם אבנים ושני אותיות ראש וסוף יעקב שהם מראשתיו הם י״ב ועם אות ריש״ש הממוצע שבתוך אבני המקום שהוא נקרא מורי״ה יהיה בזה צירוף שמו של המלאך הנקרא בר״י שרצה יעקב אע״ה לעשות צירוף שמו של המלאך הנז׳ לעורר אותו ללמד עליו זכות שהשעה היתה צריכה לכך כי היתה עת צרה ליעקב וז״ש ויקח מאבני

המקום פירוש לקח אות מאותיות המקום שנקרא מוריה ולקח אות רי״ש משם בכונה שלו וישם מראשתיו צירף אותו עם ב׳ אותיות י״ב שהם מראשתיו או יובן בס״ד רצה לעשות עתה צירוף של רבי לכוין בזה על שמות ע״ב ק״ל עם יוד אותיות שעולים מספר רבי בסוד מ״ש רבינו האר״י ז״ל במאמר רז״ל שאמרו כל רבי מא״י וכל רב מבבל כי אותה הלילה הוא היה ישן בהר המוריה שהוא מקום המובחר שבא״י ואח״כ יפרד משם ויצא לחו״ל שהיא מקום הארת רב ואין לה הארת רב״י:

ה **וישכב במקום ההוא** נ״ל בס״ד ההוא אותיות אהו״ה שם קדוש הרמוז בר״ת את השמים ואת הארץ ושם זה הוא בדעת של התפארת ששם אחוז יעקב אע״ה ובשכבו שם עשה עליית נשמתו עד מקום השם הזה ולכך ראה מראה הנורא של הסולם והנה ה׳ נצב עליו:

ו וידר יעקב נדר לאמר דקדוק תיבת לאמר ידוע ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רז״ל במדרש שוחר טוב יענך ה׳ ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב אמר ריש לקיש משל לאשה עוברה שהיא מקשה לילד אמרין לה לית אינן ידעין מה נאמר ליך אלא מאן דעני לאימיך בעידן קשיותה יענה יתיך בעידן קשיותיך כך כתיב ביעקב לאל העונה אותי ביום צרתי א״ל דוד לישראל מי שענה יעקב אביכם בעת צרתו יענה אתכם בעת צרתכם הוי יענך ה׳ ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב עכ״ל והנה יעקב אע״ה אע״פ שהיה בצרה לא היה ראוי מצד עצמו להיות בצרה ועוד גם אחרי היותו בצרה לא היה צריך לתפלה ולנדר כי הבטיחו השי״ת במראה החלום ולמה נדר והתפלל כשהקיץ משנתו אלא כל זה היה לצורך הדורות בניו וזרעו שבעת שיהיו בצרה ונודרים ומתפללים יאמרו להם מי שענה את יעקב אביכם יענה אתכם וז״ש וידר יעקב נדר לא היה צריך לכך אלא כדי לאמר בדורות הבאים מי שענה את אביכם יענה אתכם:

ז **אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה** נ״ל בס״ד שם אלהים במילוי יודי״ן עולה ש׳ והוא דין ואם תחבר עמו מספר די יהיה צירוף שדי שהוא שם השומר את ישראל ומסוגל לשמירה ובפרט לדרך וז״ש אם יהיה אלהים שהוא מספר ש׳ עם די תיבת עמדי חלקנה לשתים וקרי בה עם די שאז יהיה צירוף שדי ושמרני בדרך הזה ונתן לי לחם לאכול שפע האצילות שהוא נקרא לחם מספר ג׳ הויו״ת ובגד ללבוש שפע בי״ע שהם כמו בגד לעולם דאצילות ונרמזים באותיות בג״ד כי בריאה עולם ב׳ ויצירה עולם ג׳ ועשיה עולם ד׳ והיה ה׳ לי לאלהים שיתמתק שם אלהים בשם הוי״ה בסוד יב״ק הרמוז בשם יעקב שהוא חיבור הוי״ה אלהים שעולה יב״ק וכל אשר תתן לי רמז לברכה של כל שנתנה ליעקב כי אצל אברהם בכל ואצל יצחק מכל ואצל יעקב כל עשר עשרנו מעשר כפול אתן מן מן ברכה שלי שהוא חומש:

ח **וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם** נ״ל בס״ד רגל כינוי לאשה כמ״ש בזוה״ק פרשת וירא ע״פ רגלי חסידיו ישמור דא אתתיה יע״ש וידוע דיעקב אע״ה כשלקח לאה ורחל שתיהם היו בנות זוגו ולא חטף אחת מהם מחלק עשו והוכחה לזה כי שניהם היו דרים במקום תגבורת הקליפות ואם היתה אחת מהם חלקו של עשו איך נתרצית הקליפה של אותו מקום למוסרה ליעקב אע״ה ואיך היה יכול לעקור אותה ממנה וז״ש וישא יעקב רגליו וישא לשון נשואין שנשא נשים שהם רגליו ר״ל נשותיו בנות זוגו יען כי הלך לקחת אותם מארצה בני קדם ר״ל ארץ שאנשיהם הם כולם בני הקליפה שקדמה לפרי דלכך נקראים בני קדם:

ט או יובן בס״ד לרמוז כי יעקב אע״ה ברכו אביו בעושר שהוא על השמים וכו׳ וברכו גביר לאחיך והוא לעת עתה כשיוצא יעקב מבאר שבע לא לקח תיבת גביר כולה אלא רק אותיות גר כי באמת היה גר בארץ נכריה ומן העושר לא לקח אלא רק פך דארז״ל שחזר על פכים קטנים והיינו כי בשכבו בהר המוריה מצא שם פך שמן טמון משמת ימי בראשית ואז ויצוק שמן על ראש המצבה והיה הפך הזה חביב ובכל מקום שהיה הולך היה נושאו עמו והנה סוף אותיות יעקב יש אותיות ג״ר פך ר״ל נשא ולקח אותיות ג״ר ואותיות פ״ך שהם עומדים לרגליו אחר סוף שמו:

י **ורחל באה עם הצאן אשר לאביה** י״ל אשר לאביה לשון יתר דפשיטה הוא לאביה ונ״ל בס״ד כי בזמן קדמון היה דרכם אם יוליד בת יפריש על שמה מצאנו מספר צאן ואלו יולידו ויתרבו עד זמן נשואיה ויהיו סך גדול והם נדוניה שלה וכמ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל בפרשת שמות גבי בנות יתרו דכתיב צאנם וכתיב הצאן ע״ש ובא הכתוב ללמדנו שהיה לבן צר עין שלא הפריש צאן לבנותיו שאל תחשוב רחל באה עם הצאן שלה שהפריש לה אביה בשביל נדוניה שלה אלא רועה היא כשאר רועים שהולכת עם הצאן אשר לאביה:

יא **וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך** י״ל למה הרים קולו בבכיה כי אין זה דרך ארץ לגדול להרים קול בבכיה ונ״ל בס״ד דאמרו רז״ל במדרש למה בכה אלא שראה אנשים מלחשים אלו לאלו מפני שנשקה מה זה בא לחדש לנו דבר ערוה דגדרו אוה״ע עצמן מן ערוה מדור המבול יע״ש ולכן כדי להציל עצמו מן החשד שלא יחשבו שנשק נשיקה של תאות ערוה ח״ו על כן בכה בקול גדול שישמע לאותם העומדין ורואין מרחוק והבכיה הוכחה שאין תאוה רעה אלא זו נשיקה של קרבות דהפונה לבו לתאוה של נאוף לא יבכה אלא יצחק בקלות ראש ואם לא היה מרים קולו איך היה נודע הבכיה להעומדין ורואין מרחוק:

יב וירץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו י״ל תיבת לקראתו לשון יתר ונ״ל בס״ד כי לבן חשב שיש בידו עושר רב קל וחומר מעבד הבית לכך רצה להחניף שבא להזמינו במרוצה גדולה כאדם פחות שבא להזמין אדם גדול והנה יעקב היה עומד וממתין עם הצאן ובודאי בעומדו היו פניו כנגד הצאן לרוח אחת מרוחות העולם ואפשר שנזדמן דביתו של לבן הוא ברוח שאחורי יעקב דאז כשהיה הולך לבן במרוצה לא היה יעקב רואה הריצה שלו כי היא מאחוריו לכך התחכם לבן לרוץ לקראתו דייקא שעיקם הדרך ולא הלך דרך ישר אלא עיקם עצמו והלך בדרך שהוא כנגד פניו של יעקב כדי שיראה יעקב את הריצה שלו מרחוק עד גשתו אליו:

יג הגידה לי מה משכורתך נ״ל בס״ד מה היתה משכרתך בעירך קודם שבאת לכאן מה היית מרויח ביום בשכרך כדי שאדע לשער שכר עבודתך פה והא דהקפיד לבן לתת לו שכר נ״ל בס״ד ואקדים לפרש תחלה הכתוב לקמן כל אשר אינינו נקוד וטלוא בעזים וחום בכשבים גנוב הוא אתי ויאמר לבן הן לו יהי כדבריך ופירש רש״י הלואי שתחפוץ בכך והדבר יפלא איך לבן שהוא צר עין יודה מאיליו ששכר זה דבר מועט הוא ופרשתי בס״ד ע״פ מעשה במלך שהיה לו אוצר מונח בו תיבות מלאים דינרי זהב וסגורים במסגר ברזל וישם בתוך האוצר שני שומרין ואחד מהם נזדמן בידו מפתח שיוכל לפתוח בו התיבה אך ירא לגנוב מפני חבירו השומר עמו פן יגיד עליו והנה לילה אחת היה ישן על מטתו בתוך האוצר והיה כלי זהב מונח אצל מראשתיו וחבירו נתאוה לגנוב אותו הכלי ויקרב אליו והוא היה ניעור ועשה עצמו ישן ואז גנב חבירו את הכלי וזה לא דבר כלום בבוקר על הכלי היכן הוא ובלילה השנית הביא את המפתח לפתוח התיבה לגנוב משם דינרי זהב א״ל חבירו מה אתה עושה ויאמר לו ואתה מה עשית אתמול בלילה א״ל זה ממון של מלך וזה ממון של הדיוט א״ל מה הפרש יש בגניבה אם מן המלך ואם מן ההדיוט כמו שאתה גנבת גם אני אגנוב שתוק לך נמצא הניחו אתמול לגנוב מאיתו כלי זהב כדי שהוא יגנוב אח״כ כמה דינרים של זהב וכן הענין כאן דארז״ל גזל הגוי חמור מגזל ישראל מפני כי ע״י שהיהודי גונב מן הגוי למטה גורם שהשר של העכו״ם גונב מן שפע הקדושה למעלה מדה כנגד מדה ולכן הסט״א תשמח הרבה אם יגנוב ישראל מן הגוי כדי שגם היא תגנוב מן הקדושה הרבה ולכן לבן שהיה שורש גדול בסט״א היה רוצה ומשתוקק הרבה שיגנוב יעקב אע״ה ממנו איזה דבר כדי שהקליפה שלו תגנוב מן הקדושה למעלה וידוע כי ברית כרותה לשפתים ולכך כששמע לבן שא״ל יעקב אע״ה גנוב הוא איתי שמח שמחה גדולה ואמר הלואי שיהיה כדברך שיהיה איזה דבר גנוב אתך כאשר יצא מפיך עתה ועל כן עתה כשראה לבן שיעקב שהוא סטרא דקדושה בא אל ביתו ורועה צאנו אמר ודאי הוא לא יגנוב ממני כלום ובמה אוכל לו למעלה על כן בחר שיהיה אצלו שומר שכר שמתחייב בגניבה ואבדה אפילו בלא פשיעה והוא אין לו לשלם ויהיה מוכרח לכפור ובזה נמצא הוא גוזל אותי ואז בזה תרויח הקליפה שלי שתגנוב ותגזול למעלה מהקדושה משא״כ אם ישאר אצלי שומר חנם לא יבא לידי חיוב כי שומר חנם פטור מגניבה ואבידה ורק חייב בפשיעה והוא ודאי לא יעשה פשיעה ויזהר בכך ובמה אוכל לו:

יד הבא את אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה נ״ל בס״ד איש ואשה שזכו שם י״ה בניהם והולידו בן נשלם אות וא״ו והולידו בת נשלם אות ה״א אחרונה ולז״א מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה׳ השם כולו וז״ש הבא את אשתי בת זוגי כי נעשית אשתי שנשלמו הקדושין וזהו כי מלאו ימי ואבואה אליה קרי בה ואב״א ו״ה אל י״ה כי כונתי בשביל פו״ר להשלים אותיות ו״ה עם י״ה או יובן בס״ד ע״פ מ״ש בסדר עולם רבא לרבי יוסי בן חלפתא דרחל ולאה היו תאומים ונשאו ליעקב בהיותם בנות כ״א שנים ורחל חיתה ל״ו שנים ולאה לא עברה על מ״ה שנה יע״ש נמצא רחל היתה אצל יעקב אע״ה ט״ו שנה כמנין אותיות י״ה לז״א ברוה״ק ואבואה אליה אל י״ה ובזה יובן מ״ש ויתן לו את רחל ביתו לאשה תיבת לו שניה יתיר ובזה ניחא כי היא היתה כל שניה ל״ו שנים:

טו מה זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך נ״ל בס״ד שני תרעומות נתרעם עליו הא׳ שייכה לנפשיות והא׳ שייכה לגשמיות והוא כי בזה הערמה שהחלפת רחל בלאה ואני לא ידעתי גרמת לי שיהיה בזווג שלי תערובת רחל בלאה כי מחשבתי ברחל ומעשי בלאה וז״ש מה זאת עשית לי הלא ברחל הלא אותיות לאה ר״ל נעשה תערובת לאה ברחל ולכן א״ל עשית לי כי דוקא לגבי דידי הוי תערובת משא״כ לגבי האשה וזו תרעומת שייכה לנפשיות ועוד תרעומת שנית עבדתי עמך ולא לקחתי בחנם ולמה רימיתני:

טז ויאמר מה אתן לך ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה אם תעשה לי את הדבר הזה נ״ל בס״ד מעשה בשליח אחד ת״ח משלוחי ארץ ישראל תוב״ב ההולך לקב״ץ על הגבאו״ת במדינות חו״ל לצורך חכמי א״י כנהוג ובא אל עיר אחת שיש בה עשירים הרבה והמנה שימסרו לו הממונים רשימה אחת בכתב ששם רשום קצבת הנדבה לכל או״א כפי ערכו וילך השליח לקבץ מכל או״א כפי הרשימה שבידו ויבא אצל עשיר אחד ויתבע ממנו ליתן כפי מה שרשום עליו ויאמר לו העשיר קבץ הנדבה כולה מאנשי העיר ותבא אצלי באחרונה וכן עשה ואחר שבא אצלו א״ל העשיר אלו המעות שאתה מקבץ בשביל מה א״ל בשביל פרנסת החכמים היושבים בא״י א״ל העשיר ובמה נחשב הנאת עוה״ז שהוא הבל וריק כמ״ש קהלת כדי שאתה מסכן עצמך בדרכים למצוא מעות בעבור הנאת עוה״ז א״ל השליח לא בשביל עוה״ז אני מבקש אלא בשביל עוה״ב דע״י שתהיה פרנסה מצויה לחכמים בעוה״ז

הם יכולים לעסוק בתורה אשר בה קונים את עוה״ב א״ל העשיר א״כ למה לך לטרוח כולי האי הלא אני יש לי חלק בעוה״ב כאשר העיד התנא כל ישראל יש להם חלק לעוה״ב תן בידי כל הנדבה שקבצת מאנשי העיר ובסך זה עם הסך הקצוב עלי אמכור לך עשרה למאה מחלק שיש לי בעוה״ב וזה יותר טוב לכם מאם תקחו המעות ותקנו בהם אכילה ושתיה ובכח אכילה ושתיה תעסקו בתורה וע״י עסק התורה תקנו חלק יותר בעוה״ב ראה כמה חילופים יש בזה והא דידי עדיף שאתם קונים מעתה ומעכשיו במעות אלו חלק עוה״ב אשר אתם מבקשים א״ל השליח זה הדרך שאתה אומר היה טוב אם היינו יודעים בבירור שחלק עוה״ב שלך עודנו שלך אך שמא אתה חייב כנגדו ויותר להקב״ה כי חלקך הוא ממושכן כנגד כמה חובות שאתה חייב להקב״ה וכמ״ש התנא עצמו באבות החנות פתוחה והחנוני מקיף והפנקס פתוח והיד כותבת וכל הרוצה ללות יבא וילוה וכו׳ והדין דין אמת והכל מתוקן לסעודה הרי כמו שאתה מביא טעם לדבריך מדברי התנא כן אני מביא מדברי התנא וא״כ מי יודיע כמה לויט מהקב״ה על חלק עוה״ב ושמא אתה חייב יותר מחלקך וכבר כליא קרנא ע״כ לא נוכל לקנות ממך חלקך בעוה״ב כי אינו ברור בידך ויבוש העשיר וינצחהו השליח בדברים אלו ע״כ׃

יז והנה ידוע מ״ש במפרשים ז״ל תיבת מה כינוי לעוה״ב דכתיב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך גם ידוע מ״ש במ״א כי מ״ם פתוחה רומזת לעוה״ז והיינו ע״פ מ״ש הרב ספר הברית ח״א מאמר ט׳ פ״ד בשם ספר שערי השמים דכדור הארץ בצד קוטב הצפוני יש לו נקב גדול וחור רחב כמה וכמה פרסאות ודרך שם נכנסים מי אוקינוס אל תוכו בקרב הארץ בחלל הגדול אשר בבטן האדמה והוא נוקבא דתהומא רבא וכתב הרב ז״ל שבזה מובן כונת רז״ל באומרם שצפון העולם פתוח וכו׳ ע״ש נמצא לפ״ז העולם רומז לצורת מ״ם פתוחה שבצד הצפון של אות מ״ם יש נקב וחור אחד וכן העולם בקוטב הצפוני יש לו נקב וחור רחב הנקרא נוקבא דתהומא רבא ובזה יובן בס״ד הכתוב כאן דאמר לבן מה אתן לך כי היה כילי וצר עין וחביב עליו ממון עוה״ז כנפשו ובא לדבר בדברי אותו העשיר באומרו אתה כל טרחך בעוה״ז כדי לקנות חלק יותר בעוה״ב א״כ למה תקח ממני ממון כדי שתכין בו חלק עוה״ב יותר טוב שאני אתן לך בממון זה שאתה רוצה ליקח ממני את חלק עוה״ב שלי וזהו מה הוא חלק עוה״ב אתן לך והשיב לו יעקב אע״ה לא תתן לי מאומה תחלק תיבת מאומה לשלש חלקים וקרי בה מ׳ א״ו מ״ה כלומר איני רוצה ממך לא מ׳ שהיא עוה״ז ולא מ״ה עוה״ב שיש לך כי אין אני רוצה ליקח ממך גם ממון של עוה״ז אלא רק אם תעשה לי הדבר הזה אשובה ארעה צאנך אשמור וכו׳ והיינו שאקח מן הברכה של פירות הצאן שבאה לי מאיתו יתברך אבל ממונך שבעין שיש לך בעוה״ז או אם יש לך חלק בעוה״ב כאשר חשבת לא אקח מכל זה כלום׃

יח **ויקח לו יעקב מקל לבנה** י״ל למה עשה כן שנראה במרמה ח״ו עושה הדבר והיה לו להניח הדבר שיהיה בידי שמים מאיליו ונ״ל בס״ד כי יעקב אע״ה ראה ברוה״ק שתלד הצאן עקודים נקודים וטלואים כאשר היה אח״כ וזה מוכרח להיות מאיליו בנס לכך עשה המקלות כדי שיהיה הנס קרוב לטבע שאין רצונו להנות ממעשה נסים׃

יט **וישמע את דברי בני לבן לאמר לקח יעקב את כל אשר לאבינו וכו׳** י״ל איך יאמרו דבר שקר דאביהם עדיין יש לו צאן וקנין הרבה ואיך יעקב לקח הכל ונ״ל בס״ד כל אדם יש לו קרן בידו להרויח ממנו אך יש קרן שלו הוא ממון ויש קרן שלו הוא שכל שמרויח ע״י חריפות שכלו במרמות ותחבולות וכיוצא וידוע כי לבן נקרא רמאי בפי כל העולם כי שכלו היה הקרן שלו שסומך עליו להרויח בו אבל על ממונו שבעין אין לו סמך כלל כי אם רק שכלו שבו מוליד ערמות ותחבולות וכל דבר עסק שיעשה לא יערב לו אם לא יעשה בו מרמה ותחבולה וכמ״ש המפרשים ע״פ לא יעשה כן במקומינו ולז״א לקח יעקב כל אשר לאבינו ר״ל הקרן שלו שהוא סומך עליו שהוא שכל הרמאות לקח אותו כולו ולא נשאר אצל לבן אפילו כל דהו ומזה הקרן אשר לאבינו עשה יעקב את כל הכבוד הזה או יובן אומרם כל אשר לאבינו כי השכל הוא ג׳ אותיות ור״ל שלקח שני שלישים של השכל כנגד אותיות כל דשכל ואמרו כן על אותיות כל דשכל מפני שראו ע״פ מזלם דיעקב אע״ה ברכתו היתה כל לכך אמרו ודאי גבר על כל דשכל של אביהם ולקח אותם ונשאר לבן על שליש והוא עשה לו את כל הכבוד הזה או יובן ר״ל שגנב את לב אביהם כמ״ש ויגנוב את לב לבן הארמי ואותיות לב הם בראש שם לבן מאשר בהפוך אתוון מראש ומספר לב עולה מספר כבוד נמצא זה הלב שגנב עשאו כבוד׃

וישלח

א **עם לבן גרתי ואחר עד עתה ויהי לי שור וחמור** הדקדוק ידוע מה בא להודיעו דבר ידוע ומה קשר יש לזה עם ויהי לי שור וחמור ונ״ל בס״ד דלב כל אדם יתמה מה זאת היתה לעשו לבלתי ילך אצל לבן לקחת לו אחת מבנותיו בפרט אחר ששמע דברי אביו בשלחו את יעקב לקחת לו משם אשה וללבן שתי בנות היה לו ליקח אחת אך ישוב זה הוא כי עשו אחר שקרה לו ענין נטילת הברכות במרמה הוה בדיק בשמא כי הוא החליט שיעקב נצח מצד שמו כמ״ש הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים על כן מאותו היום והלאה הוה בדיק בשמא וכמ״ש בגמרא על רבי יהודה ורבי יוסי אמר שקרה להם מעשה של כידור הוו בדקי בשמא וכשבאו למקום דשמיה בלה לא נכנסו דכתיב בלה נאופים וכן עשו פקח עיניו ובדיק בשמיה דלבן באומרו זה נבל

הוא ומי יוכל לבא לביתו ויצא בשלום יען כי לבן הוא מסט״א ודרך הסט״א לילך משמאל לימין א״כ שם לבן למפרע הוא נבל ולכך היה ירא לגשת אליו פן ירצץ מוחו ועוד פחד משם זה של נבל כי השר הממונה על העניות נבל שמו כנז׳ בגמרא דפסחים דף קי״א ע״ב ולכך חש להכנס לביתו ששמו כשם שר העניות פן יעני ויתרושש אצלו על כן לא הלך לבית לבן כי היה ירא מאד ממנו והנה יעקב אע״ה דידע דעשו פחד גדול יש לו מלבן בא להגיד לו תוקף הצלחתו שגם נבל לא עמד כנגדו ולכן פתח דבריו פתח עם לבן הידוע שהוא נבל אשר אתה יגורת ממנו אני גרתי ולא הרע לי ולא היתה ישיבה של מעט זמן אלא ואחר עד עתה ולא הרע לי ולא מבעיא שלא נתרוששתי אצלו אלא אדרבה נתעשרתי אצלו ויהי לי שור וחמור הרי בבית שר העניות שם נתעשרתי היש הצלחה גדולה מזו:

ב ועוד נ״ל בס״ד עם לבן גרתי דאם תניח מספר ת״י עם אותיות לבן נעשה צירוף תבלין והיינו כי יעקב אע״ה יש לו תואר קדוש שהוא מספר ת״י ונתחבר עם אותיות לבן ונעשה צירוף תבלין וכונתו לומר הנה לבן הוא בשר סרוח שא״א לאכלו אך אני נתתי בו תבלין ואכלתי וז״ש עם לבן גרתי קרי בה ג״ר ת״י שנעשה צירוף תבלין וחז״ל אמרו עם לבן גרתי ותרי״ג מצות שמרתי הכונה בזה אל תאמר איך אני אומר גרתי לשון גירות וכי אדם היושב אצל אחי ואבי אשתו נחשב גר ודאי תושב יחשב לז״א נחשב לי גירות ישיבה זו מפני שאני תרי״ג מצות שמרתי בביתו א״כ חלק אני ממנו מצד הדת ואין לי תערובת עמו:

ג קטונתי מכל החסדים ומכל האמת וכו׳ ונ״ל בס״ד הטובות נקראים בשם חסדים כי אין אדם משיג טובה מצד הדין אלא הכל בתורת חסד והיסורין נקראים אמת דלא עביד קב״ה דינא בלא דינא ואומר כי מלבד שזכיות האדם מתמעטים מצד הטובות שנקראים בשם חסדים הנה ג״כ מתמעטים מצד היסורין יען שטובה עשה לו הקב״ה שהביא עליו יסורין אלו ולא יסורין יותר קשים מהם כאותו חסיד שהוציא מכה ברגליו התחיל מודה ומשבח להקב״ה באומרו חסד עשה לו בזה שלא יצא בגרונו שהיה נחנק בה ולז״א קטונתי מכל החסדים הם הטובות ומכל האמת היסורין ופירש הדבר ממאן דסליק כי היסורין הם שבמקלי עברתי הירדן הזה שבא אליפז ושלל אותו וא״כ גם זו טובה היא שלא הרגו ונשאר חי ומ״ש מכל החסדים הם הטובות האלה שעתה הייתי לשני מחנות או יובן בס״ד נשואי רחל נקרא אמת כי היא ראויה אליו שהיא כנגד פרצוף יעקב אבל נשואי לאה הוא בתורת חסד כי היא כנגד בחינת ישראל וכשנשאה עדיין לא הגיע לבחינת ישראל וז״ש מכל החסדים הם נשואי לאה ומכל האמת נשואי רחל ופירש הדבר למה קורא נשואי לאה חסדים מפני כי במקלי בגי׳ יעקב עברתי את הירדן שלא הגעתי למדרגת ישראל שהוא כנגד לאה ועתה בהיותי במדרגת יעקב בלבד הייתי לשני מחנות של לאה ושל רחל ונ״ל בס״ד במקלי במ״ק ל״י כי שם שדי בא״ת ב״ש הוא בק״ם וכתבו המקובלים ז״ל לכך באל שדי אל האבות כי ס״ת שלהם מק״ב שהוא חילוף שד״י נמצא יעקב אע״ה הוא המשלים שם שד״י שהוא בחילוף במ״ק וזהו במ״ק ל״י שנעשה לו בו עברתי את הירדן הזה שהיה בעוזרי שם שדי:

ד **כי אמר אכפרה פניו במנחה ההולכת לפני** נ״ל בס״ד אכפרה לשון קנוח שהיה מברר ממנו נ״ק בזאת המנחה ששלח ואחר כן כשיבא אצלי אראה פני ראיה במחשבה וכונה לברר ממנו עוד אולי ישא פני ממנו עוד ניצוצי קדושה:

ה ויקח מן הבא בידו איתא מדרש פליאה וישלח יעקב שלח לו מת ורגליו בתוכו ופרשו בשם הרב לב אריה ז״ל הכונה לומר ששלח מרגליו״ת ע״כ ועוד נ״ל בס״ד דשר עשו נקרא מת הפך שם תם של יעקב אע״ה וכנגד זה שלח לו בהמה דקה מספר מ״ת גם ידוע דחיילות הסט״א נדמים לכינים כי החיילות הם סיגים דוגמת הכינים שהם סיגים של הגוף שנבראין מן הזיעה לכך מותר להרגם בשבת וידוע כי הכינים בלשון חכמים נקראים כלימי לכך אחר מנחת בהמה דקה שהם מספר מת כנגד השר שלו שלח כנגד החיילות שנקראים כלימי והיינו גמלות מניקות שלושים כנגד אות למ״ד פרות ארבעים ופרים עשרה אותיות מ״י אתונות עשרים ועיירים עשרה כנגד אותיות יו״ד כ״ף הרי אותיות כלימ״י והחיילות מכוונים בשם רגלים כמ״ש צא אתה וכל העם אשר ברגליך לז״א שלח לו מ״ת ורגליו שהם כלימ״י בתוכו נמצא המנחה שהיא כנגד השר היא מספר מת וזה המספר נרמז במלוי יד כזה יו״ד דל׳ת גי׳ מת ולז״א ויקח מן הבא בידו דייקא מנחה לעשו אחיו שהיא עיקר המנחה:

ו **ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל** י״ל הוא שואל שיברכהו ומשיב לו דבר שלא כענין ונ״ל בס״ד ר״ל מה תועיל ברכה של עתה מאחר כי עתה תחול על שם יעקב וזה השם לא ישאר לך אלא נעקר ולא תיקרא אלא בשם ישראל ומה תועיל לברכך עתה ואם אזכיר הברכה על שם ישראל כיון דלא נקראת בו עדיין לא תתאחז בו הברכה א״כ המתין עד שישתנה השם ועוד נ״ל בס״ד דרך בקשה ותפלה קאמר יהי רצון לא יעקב יאמר עוד שמך כי שם יעקב הורה שהוא מקור נפתח ונמשך מכאן ולהבא עוקב וחוזר ועוקב עד אין מספר כי אינו מורה על העבר שלא נקרא עקב:

ז **וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו** י״ל למה השתחוה ז׳ פעמים והן אמת שהשתחוה לשכינה מה טעם יש בשבע פעמים ועוד י״ל מאחר דקאמר עד גשתו עד אחיו נמצא נתקרב אצלו ממש וא״כ איך רץ עשו לקראתו דלא שייך לרוץ אלא אם עודנו רחוק ממנו ואחר שקרב עד אחיו ממש

אין מקום לרוץ בו ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש המקובלים ז״ל שהקב״ה נתן לאברהם אע״ה שבעה עממין ועוד קני וקנזי וקדמוני שהם עמון ומואב ואדום וישראל לא ירשו אלא השבעה ועל השלשה הנז׳ לא נתן להם רשות ופרשו הטעם כי אלו העשרה הם כנגד י״ס טומאה כי זה לעומת זה עשה האלהים ושבעה עממין הם כנגד ז׳ ספירות טומאה תחתונות שהם חג״ת נהי״ם והשלש שהם עמון ומאב אדום הם כנגד ג׳ ספירות טומאה ראשונות שהם חב״ד וישראל עדיין לא היה בהם כח להכניע ג׳ ראשונות אותו זמן לכך לא ירשו אותם אך לעתיד יקחו הכל וכמ״ש בישעיה י״א אדום ומואב משלח ידם ובני עמון משמעתם וידוע כי אדום כנגד דעת לכן ארז״ל קליפת עמלק היא כנגד דעת ובזה פרשתי בס״ד מאמר רז״ל אין בן דוד בא אלא בהסח הדעת ודוק היטב:

ח והנה עתה יעקב אע״ה השתחוה ז׳ השתחוויות לשכינה כדי להכניע בכנוותיו בכל השתחויה ספירה אחת מעשר ספירות טומאה והתחיל מתתא לעילא נמצא בשבעה השתחוויות הכניע ז׳ ספירות חג״ת נהי״ם והוא היה עושה ההשתחויות בעודו רחוק מעשו כדי שלא יהיה נראה שמשתחוה לעשו ממש ח״ו ובודאי היה מקום פנוי הרבה בינו לבין עשו ומ״ש הכתוב עד גשתו עד אחיו אינו הגשה ארציית במקום אלא הגשה שכליית בכונה למעלה שהוא השתחוה להכניע את ספירות הטומאה עד שהגיע עד ספירת הדעת שהיא שייכה לאחיו שהוא אדום כי אחר השבעה יש דעת ובינה וחכמה ואדום הוא בדעת הקליפה אך השר של עשו הוא היה הולך על גבו של עשו ורוכב עליו והוא רואה ומבין מה עושה יעקב אע״ה בהשתחויות אלו וכיון שראהו שסיים השתחויה השביעית שאז ודאי אחריה יעשה השמנית שהיא מכנעת הדעת מקום אחיזתו של עשו על כן בעט בעשו ודחה אותו שירוץ לקראת יעקב לחבקו כדי לבטל אותו מהשתחויה השמינית שהיא נוגעת אל עצמו ואל בשרו ולז״א עד גשתו עד אחיו דהיינו עד מקום אחיזתו של אחיו והוא עודנו רחוק ממנו בשטח המקום ואז תכף וירץ עשו לקראתו ויחבקהו כדי לבטל ההשתחוויות שלו וכל זה נעשה מכח השר שלו כדי שלא יבא בגבולו ולכן כיון שעשה יעקב אע״ה ז׳ השתחוויות אלו כנגד ז׳ ספירות תחתונות אז יכלו ישראל לכבוש את שבעה עממין ואם היה מניחו לעשות עוד שלש השתחויות היו כובשים גם את אדום ואת מואב ואת עמון ונשאר זה עד לעתיד בגמר התיקין בעזה״י:

ט **וישא עשו עיניו וירא את הנשים ואת הילדים וכו׳** י״ל הול״ל את הילדים תחלה כי הנשים עומדים אחרי הילדים ועוד למה נקיט את פעם שנית ועוד תיבת וישא נראה לשון יתר והו״ל וירא עשו ועוד ה״א דתיבת הילדים יתירה ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הגאון חיד״א ז״ל בפ״ע סגולה לעיה״ר לבטלה באות ה׳ ולכן נוהגים העולם לומר חמשה להנצל מעיה״ר ועיין בהשמטות בסוף הספר ע״ש והנה עתה עשו היה לו ב׳ ראיות חלוקות האחת ראיה בנשים לכונת ניאוף והא׳ ראיה בילדים להטיל בהם עיה״ר על כן אע״פ שהנשים עומדים אחורי הילדים וצריך שיראה הילדים תחלה להיות כי ראיה זו של הנשים חביבה אצלו יותר לכך הגביה קומתו ונשא עיניו להביט תכף בנשים ולז״א וישא עשו עיניו שלא ראה ראייתו ביושר כנהוג אלא הוצרך לשאת עיניו להגביהם ע״י שהגביה קומתו כדי לראות בהם את הנשים העומדים באחורי הילדים ועוד ראה ראיה שנית בילדים להטיל עיה״ר ולכן נקט את בכל חד מינייהו כדי למפלגינהו לומר לא ראי אלה כראי אלה והנה יעקב אע״ה הרגיש בשתי ראיות אלו אך על ראיית הנשים שהיא למחשבת פיגול מה בידו לתקן אבל לראיית הילדים שהיא להטיל עיה״ר תיקן הדבר והוא כאשר א״ל מי אלה לך שמטיל ארס של עיה״ר בפיו לומר כמה רבים בנים יש לך א״ל הילדים אשר חנן אלהים את עבדך הטיל ה״א יתירה בילדים כדי לכוין בה הסגולה להנצל בה מעיה״ר וגם יש זקף גדול קודם תיבת הילדים לרמוז שכיון אותה שעה למשוך להם שמירה משם הוי״ה ב״ה כי זקף גדול הוא וא״ו ושני יודי״ן שמספרם כ״ו כמנין שם הוי״ה ב״ה גם עוד כיון לשמרתם באומרו את עבדך שהוא ע״ב מספר שם הוי״ה דיודי״ן וד״ך הוא כ״ד צרופים של שם אדני וז״ש הילדים אשר חנן אלהים הנה הם א״ת ע״ב ד״ך נשמרים בשם הוי״ה דיודי״ן ובכ״ד צרופים דשם אדנ״י:

י **ויאמר מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי וכו׳** הדקדוקים ידועים ונ״ל בס״ד דידוע מ״ש חז״ל במנחה הזאת שהגיש יעקב לעשו עשה חכמה גדולה לזכות עי״ז בברכות שלקח ובזה ביטל כל ערעורים של עשו מצד הברכות גם ידוע דחלק עוה״ב מכונה בשם רב דכתיב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך והנה עשו הרגיש דבמנחה הזאת רוצה יעקב ליקח ממנו דבר דהוא יודע שיעקב לא יתן לו מתנת חנם דהא אפילו תבשיל עדשים שהיה צריך לפקוח נפש בשביל חולי הבלמוס לא רצה לתת בחנם עד שעקר ממנו חלק גדול של בכורה וכ״ש המנחה הגדולה הזאת אך עשו יש לו בלמוס של תאות הממון וחמד בלבו ליקח המנחה אמנם קשה הדבר על עשו שיהיה יעקב מרויח בזאת המנחה דבר של עוה״ז כי היא חביבה מאד בעיני עשו ועיניו צרה בכך ורק על חלק עוה״ב לא אכפת לו ואין שוה אצלו כלום ולכך בא עתה לדבר ברמז עם יעקב שתמורת המנחה לא יקח ממנו כלום בעוה״ז אלא יקח חליפי המנחה בעוה״ב ולז״א מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי כונתי על המנחה וכמ״ש חז״ל וכונתו לומר מה מגמתך בה ומה רצונך ליקח בעבורה והשיב לו למצוא חן בעיני אדוני ר״ל חלק טובה בעוה״ז שהיא בעיני אדוני כי עשו אינו רואה אלא רק עוה״ז והיינו לזכות בחלק שיש לך בעוה״ז והשיב עשו יש לי רב הוא חלק עוה״ב הנקרא רב ממנו תקח ועליו תעשה המסחר שלך עמי בזאת המנחה ליקח הכל או מחצה או לשליש על כן אני אומר ומודה בכל לבי ורצוני יהי לך אשר לך ר״ל מה שראוי לך הוא חלק לעהו״ב ולא מה שראוי לי שהוא חלק עוה״ז והשיב לו יעקב אע״ה לא נא ר״ל אמת שהיה

לך איזה חלק בעוה״ב כל זה היה לך קודם שסרחת אבל עתה שסרחת אין לך חלק בעוה״ב שלא נשאר לך אפילו רצועה קטנה ומה אקח משם על כן עתה ולקחת מנחתי מידי כפי דעתי ומחשבתי אשר אני מכוין ומחשב בנתינת המנחה הזאת:

יא ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רז״ל בפסוק מלכי תרשיש ואיים מנחה ישיבו יביאו לא נאמר אלא ישיבו שכל אותם הדרונות ששלח יעקב לעשו עתידין להחזירם למלך המשיח וכתבו בשם מהר״ש ז״ל והלא כולם הם תק״ן בהמות ומה נחשבים אלו שבא הכתוב לבשר שיחזירום למלך המשיח ופירש הענין כי יעקב אע״ה דקדק לשלוח נקבות וזכרים כל מין כפי שראוי להוליד כדי שיחשוב עליו פירות ופירי פירות מה שהיו ראויין הנקבות להוליד וכן הולדות שהיו ראויין להוליד מזמן מתן המנחה עד זמן מלך המשיח צא וחשוב לא יספיקו כל הבהמות שבעולם לפרעון הנז׳ ועל עוצם ההשבה הזאת בא הכתוב לבשרינו עכ״ד והנה עשו כשראה המנחה מתוקנת בזכרים ונקבות כל מין מה שראוי אליו לכך מזלי חזי שכונת יעקב אע״ה במנחה הזאת לעשותה קרן קיים להוציא ממנו ריוח גדול בפרעון באחרית ימים לכן א״ל מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי ר״ל מה דעתך ורצונך בזה האופן של המנחה שהוא מסודר ומתוקן להוציא ולדות והשיב למצוא חן בעיני אדוני ר״ל בעבור להרויח מזה טובה מה שיעלה לי מפירותיהן ופירי פירות והשיב עשו יש לי רב ר״ל אין אני עתה עני כדי שאקבל על צוארי הקרן הזה לשלם בעדו אח״ז סך רב ועצום על כן אני מתנה עתה בפירוש ואומר לך אחי יהי לך אשר לך שאם אח״ז תתבע אותי בכך תטול מה שהבאת שהוא תק״ן בהמות הקרן בלבד והשיב יעקב אע״ה אל נא ר״ל מה שאני רוצה ליקח הריוח של זה הקרן אין אני לוקחו בדור זה שאנחנו עומדים בו כי אם זה יהיה לסוף כמה דורות ומה אכפת לך מה שיהיה בסוף כמה דורות של זרעך על כן אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי בסתם בלי שום תנאי כי אם על דעתי וכונתי:

יב קח נא את ברכתי אשר הובאת לך כי חנני אלהים וכי יש לי כל נ״ל בס״ד ע״פ משל לאחד שירש מאביו עשרת אלפים זהובים מדודים ולהיותו רך בשנים נכנסו כת ליצים ונתחברו עמו והיו כל לילה מזמינים אותו אצל אחד מהם ומביאים אלו כמה מיני יין חשוב ושלחן מלא וגם כלי זמר ופיתו אותו לשחק עמו בקוביא בתוך השתיה והוא מפני שהוא משתכר ביין וגם שאינו בקי כ״כ בערמות השחוק בקוביא היה מפסיד כל לילה מאה זהובים עד שנתרוקן הכיס שלו ולא נשאר לו זהוב אחד והם אחר שידעו שנתרוקן הכיס שלו אמרו ביניהם ראוי לנו להזמינו לילה אחת בשביל תענוג ואע״פ שיודעים אנחנו שלא נרויח ממנו מאחר שלא נשאר לו כלום וכן עשו ושלחו המשרת שלהם בסוף היום להזמינו לסעודה והשיב למשרת שלא יבא אמרה לו אשתו למה אינך הולך הלילה הזאת למשתה אמר לה מה הרווחתי באותם הלילות שהלכתי אמרה הלואי שהיה בא לך דעת זה קודם חמש לילות שהיה נשאר לך שארית הפליטה מן הזהובים שירשת אך עתה אומר כן עתה שכבר נתרוקן הכיס שלך שאם תלך בזאת הלילה לא תפסיד כלום אלא אדרבה תרויח שתמלא כריסך מן המאכלין והמשקין בחנם וכן הענין כאן בעת שראה עשו את המנחה אמר ודאי חיצים טמן לו בה יעקב להוריש אותי ולכן נרתע ושב לאחור שלא רצה לקבלה והשיב לו יעקב קח נא את ברכתי אשר הובאת לך כי אין כונתי ליטול ממך כלום על ידה יען כי חנני אלהים באותם דברים שרציתי ליקח מאתך וכי יש לי כל שלא נשאר לך שום דבר כדי שאתן עיני בו ליטול אותו ע״י המנחה וכל זה היה אומר לו כפי הנגלה אך באמת פחים טמן לו בזה המנחה ולקח ממנו חלק רב ולכך סיים הכתוב ויפצר בו ויקח ויפצר קרי בה וי פרץ בו ויקח לו את המנחה ואילו היה יודע כמה הפסיד הוה קטיל גרמיה כנז׳ בזוה״ק:

יג ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך י״ל איך נהפך עשו לאיש אחר לבקש החברה עם יעקב אע״ה אחר שתחילת ביאתו שהיתה כדי להרגו אלא השי״ת היה בעזרו וכמ״ש רז״ל ע״פ וישקהו ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הרב יט״ל ז״ל בפסוק ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך וארז״ל בפה רך הענין הוא ע״ד שעינינו רואות עתה חדשות בארץ שאוה״ע קראו דרור בארץ ונתנו חירות ליהודים לקנות בתים שדות וכרמים ולהיות שרים ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בגוייהם להיות מושלים בקרב תבל כמוהם ובגלל זה יפתום בפיהם ויסיתו את עמי הארץ קלי הדעת אשר צץ בהם מינות ואפקרסות להדמות להם בפה ולשון ושם וכתב וישנו את שמם ולשונם ומלבושיהם וילכו בדרכיהם ויתערבו ביניהם וילמדו מעשיהם ובזה ממש היתה עצת פרעה וכו׳ יע״ש והנה באמת דברי הרב הנז״ל יבואו נכון יותר על דבר זה אשר דבר עשו עם יעקב והוא כי תחלה רצה עשו לבא על יעקב בחרב כדי לאבדו ח״ו וסוף עתה בא להפך כי זה היה דוגמה לזרעו אדום דבתחלה היו באים על ישראל בחרב שלופה להעבירם על דת בתוקף ויד רמה שאם לא ישמעו להם יהרגום וכן עשו אך באחרית הימים נשתנה דעת קליפת אדום בדבר זה ובאו עליהם בפה רך וברצוי וחברה שנתנו להם חירות והשוואה אחת עמהם בשררה ומקנה וקנין ונחלת ארץ כדי שעי״כ ילמדו ממעשהם ויעזבו תורה ומצות ובעוה״ר זאת העצה עלתה בידם במקצת וזאת היא העצה שעלתה בלב עשו באחרונה שעזב החרב והמלחמה עם יעקב ודבר להפך נסעה ונלכה בעוה״ז בחברה ושיתוף ובהשוואה אחת ואלכה לנגדך לעזרתך ונשמור אותך וכל זה אינו אומר מאהבה אלא משנאה שחשב שבזה יוכל לו לקלקל דרכיו ח״ו ואז יגבר עליו ויהיה לו תקומה בעולם אך יעקב אע״ה הרגיש בנזק הדבר הזה ואמר לו אדוני יודע כי הילדים רכים וכו׳ כלומר ידעתי לא מאהבה וטוב לב אתה רוצה בכך אלא כונתך כדי להתגבר על זרעי ולשלוט בם ע״י קלקול מעשיהם אשר יתקלקלו מחברת זרעך דאז ידפקום המקטרגים יום אחד ומתו כל הצאן אמר יום אחד על יוה״כ שהוא יום אדיר

בימי שנה יום אחד שאין לו שני שאפילו אותו היום שאין השטן שולט בו ידפקום מרוב קלקול המעשים על כן אין לי חפץ בזאת העצה של החיבור אשר דברת וכמ״ש לא מעוקציך ולא מדובשיך אלא יעבור נא אדוני לפני עבדו שתשלוט בפ״ע בלתי התערבות זרעי ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה היא מלאכת הבירור של נ״ק ולרגל הילדים הם הנשמות שבאוצר גוף עד שיוולדו ויבואו כולם עד אשר אבא אל אדוני שעירה שיתקיים אז מאמר ועלו מושעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה׳ המלוכה:

יד ויאמר עשו אציגה נא עמך מן העם אשר אתי וכו׳ נ״ל בס״ד דידוע מ״ש בזוהר ח״ג בר״מ דף רפ״א דעמלק בן בנו של עשו אותיות עם שבו מן בלעם ואותיות ל״ק הם מן בלק ע״ש נמצא קליפת עמלק חציה הא׳ מן קליפת בלעם וחציה השני מן קליפת בלק ובזה פרשתי בס״ד ע״ש בלעם ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד אמר אחריתו דוקא כי חציו האחרון הוא מקליפת בלק אבל חציו הראשון שהוא משלו לא רצה לקללו וידוע כי עשו ועמלק קליפה אחת שזה כלול בזה והנה רצה עשו להתפייס עם יעקב בדרך פשרה שיתגבר יעקב על חצי הראשון של קליפת עמלק שהוא עם מן בלעם וישאר חצי האחרון של לק מבלק בתוקפו ובחר בזה הראשון מפני כי בלעם הוא בן בנו של לבן וכבר יעקב אע״ה נתגבר על לבן לכך נתרצה מדעתו בזה ולז״א אציגה נא עמך מן העם אשר אתי ר״ל חצי של עם שהוא בקליפת עמלק הכלול בתוך קליפת עשו שתהיה מתגבר על החצי שלא יוכל להרים ראש נגדך והשיב לו יעקב אע״ה למה זה החצי לבדו אמצא חן בעיני אדוני הוא הקב״ה שיגביר אותי על הכל ולא בחצי בלבד ואמר לשון חן כדנקיט קרא כה אמר ה׳ מצא חן במדבר עם שרידי חרב הלוך להרגיעו ישראל וזה החרב הוא של עשו דכתיב ביה ועל חרבך תחיה:

טו או יובן בס״ד אציגה נא עמך מן העם אשר אתי רמז בתיבת נא ר״ת נפש אנטינוס שהיה מלך בזרע עשו הוא אדום ונתגייר ע״י רבינו הקדוש שהיה ניצוץ יעקב אע״ה כמ״ש המקובלים בר״ת הנשי״א וזה הוא מן העם אשר אתי שיצא מזרע אדום ויהיה ישראל והשיב לו למה זה לבדו אמצא חן בעיני אדוני הוא הקב״ה שיתן לי עוד כמה גרים עמך שיתגיירו ויהיו תוספת מחול על הקודש:

וישב

א וישראל אהב את יוסף מכל אחיו כי בן זקונים הוא נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל דכל השבטים היו מושרשים במלכות כל אחד בספירה פרטית שבה ורק יוסף הע״ה היה מושרש בתפארת דהיינו יסוד שבתפארת והוא שורש יעקב אע״ה ולכן היה קרוב ליעקב אע״ה יותר משאר אחיו דגוף וברית חשבינן חד וז״ש וישראל אהב את יוסף מכל אחיו כל דייקא שהיה מכריע את כולם ולא כערך כל או״א בפ״ע יען כי בן זקונים בר חכים הוא לו תיבת לו דייקא לו ר״ל במקומו ושרשו שיעקב אע״ה היה בתפארת שהוא גופא ויוסף הע״ה היה ביסוד דתפארת משא״כ אחיו כולם היו מושרשים בספירות המלכות גם אמר בן זקונים יובן בס״ד ע״פ מ״ש הרב אה״י ז״ל בפסוק כבד את אביך למען יאריכון ימיך שאם האב יהיה יקר ונכבד בעיני בנו אז ודאי הבן יקלוט כל החכמות והמושכלות אשר קבץ אביו במשך שנים רבים ונמצא הבן גם בעודו קטן בשנים נחשב שהוא חי שנים הרבה והם אותם השנים אשר אביו קבץ בהם חכמה ומדע הרבה שהבן קלט את הכל ונעשו אצלו ולז״א למען יאריכון ימיך שיהיו חיי הבן ארוכין בפעולתם כאלו הוא חי גם אותם השנים שחי בהם אביו עכ״ד ע״ש ובזה פרשתי בס״ד יראת ה׳ תוסיף ימים כי קולט מה שהשיגו אחרים בשנים רבים משא״כ הרשעים שאינם לומדים מאחרים גם שנותם תקצרנה שלא למדו כלום גם בשנים שחיו בהם והלכו לאבוד כאלו אינם ובזה פרשתי בס״ד מאמר ראב״ע הריני כבן שבעים שנה שאז היה בן י״ח שנה הואיל וקבל כל המשכלות שקבץ אביו בחייו נמצא כאלו חי גם השנים אשר חי אביו ולכן יוסף הע״ה שקלט וקבל כל החכמה והמשכלות אשר השיג יעקב אע״ה אז גם בהיותו בן טו״ב שנים נחשב לבן זקן וזהו בן זקונים הוא לו:

ב ולא יכלו דברו לשלום י״ל הול״ל דברו שלום ומה ענין תוספת הלמ״ד ונ״ל בס״ד דמדת צדיקים אם יראו אדם חטא להם בדברים מחמת טעות לא יניחו שנאה בלבבם אלא יגידו לו טעותו ואז מוכרח שיהיה שלום ביניהם ויבטל הריב וכאן קשא על השבטים שהיו צדיקים בשמעם שהביא יוסף דבתם רעה בטעות למה הניחו הדבר סתום כדי שיגדל הריב ויוסר השלום מבניהם אך תירוץ זה מובן ע״פ מ״ש המפרשים ז״ל בפסוק יוסף בן שבע עשרה שנה למה הוצרך ללמדנו סך ימיו באותו זמן ותרצו כי יוסף הע״ה אמר שהיו תולין עיניהם בבנות הארץ והיו אוכלים אבר מן החי אך באמת אותם הבנות ואותם הבהמות לא היו ממש אלא היו הם בוראים אותם בספר יצירה שלימדם יעקב אע״ה ויוסף הע״ה להיותו עודנו בן טו״ב שנים שלא הגיע לעשרים לא לימדו יעקב אע״ה ספר יצירה כי אין מלמדים ס׳ יצירה למי שלא השלים עשרים שנה ולכן כשהיה מגיד לו דברים אלו היה שותק שאם יגיד לו טעותו יאמר לו למדני עתה ומכח אהבתו לא היה רוצה להשיבו ריקם ולכך לא הגיד לו הענין איך ולזה הוצרך הכתוב ללמדנו שנותיו לומר זו היתה הסיבה שהביא דבתם רעה אל אביהם ושתק ולא הגיד לו הטעם עכ״ד והשתא ממילא מובן שגם השבטים לא היו יכולים להגיד לו הטעות לבטל דברי הדבה דאז היה יודע שיש ספר יצירה בעולם והיה מפציר באביו ללמדו עתה ולא היה הזמן ראוי לכך וז״ש ולא יכלו דברו דבר התנצלות לבטל

הדיבה בשביל השלום כי הלמ״ד משמש במקום תיבת בשביל כמ״ש בספרי הדקדוק ויש לזה דמיונות במקרא במ״א או יובן לשלם כתיב וידוע כל דבור קשה ולז״א ולא יכלו דברו דבור קשה כדי לשלם לו כמידתו בעבור הדיבה ואז ינוחו מכעסם עליו ובזה יהיה השלום אח״כ ממילא כי חשו בעבור כבוד אביהם אשר אהבו הרבה:

ג ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בס״ד בדרשותי על התהלים בפסוק חלבמו סגרו פימו דברו בגאות והוא כי כל דבר חשוב ומובחר נקרא בשם חלב כמ״ש ואכלו את חלב הארץ ולכן לשון הקודש שהוא המובחר שבשבעים לשון נקרא חלב ואויבי דוד הע״ה אינם רוצים לדבר עמו בלשון הקודש אלא בלשון תרגום כדי שבעת שהם מוכרחים ליתן לו שלום מיראת מלכות לא יאמרו לו שלום בלשון הקודש שהוא ארבע אותיות אלא יאמרו לו שלם בלשון תרגום שהוא קצר בשלש אותיות בלבד וז״ש חלבמו הוא לשון הקודש שהוא מובחר לשונם סגרו אינם רוצים לדבר כדי שפימו ידברו בגאות חלק התיבה לשתים וקרי בה ג׳ אות ר״ל כדי שיאמרו שלם שהוא ג׳ אות ולא שלום בלשון הקודש שהוא ד׳ אות וכן הענין כאן הם היו מוכרחים לתת לו שלום בשביל אביהם לכך לא היו אומרים לו שלום בלשון הקודש בוא״ו אלא היו מחסרים אות וא״ו ואומרים שלם וז״ש ולא יכלו דברו דבר וא״ו לשלם שלא היו מניחים אות וא״ו באותיות שלם כדי שיהיה שלום מלא או יובן בס״ד הכונה שלא היו מדברים שלום בפה מלא אלא היו נותנים שלום בתנועת הידים כמו מנהג הארופים ואנשי תוגרמא:

ד **והנה קמה אלומתי וגם נצבה וכו׳** נ״ל בס״ד קמה בחשן וגם נצבה באפוד כי האפוד היו אבניו שוהם שהם אבן של יוסף הע״ה והנה תסובנה אלומותיכם שהאבנים שלכם בחשן נפסלו באפוד ונעשו כסובין ותשתחוינה לאלומתי שכל שמות השבטים נכתבו באפוד על שוהם שהוא אבנו של יוסף הע״ה או יובן בס״ד י״ב שנה היה בבית הסהר שהם קמ״ד חדשים ובחודש תשרי שהוא חדש הקמ״ה מלך וז״ש והנה קמ״ה אלומתי וגם נצבה במלכות במצרים ואח״כ תסובנה אלומותיכם הגופים שלכם שסבבו הארצות ובאו עד מצרים ותשתחוינה לאלומתי שהשתחוו לגופו של יוסף הע״ה או יובן בס״ד ע״פ מ״ש באותיות דרבי עקיבה מ״ם פתוחה מלכות מ״ם סתומה ממשלה יע״ש ובזה פרשתי טעם שהתורה נתנה בארבעים יום וארבעים לילה כנגד מ׳ פתוחה ומ״ם סתומה ולכך כתיב בה בי מלכים ימלוכו בי שרים ישורו ויוסף הע״ה היה ביסוד שמספרו מ״ם מלאה שיש בה פתוחה וסתומה לזה ראה ממשלה ומלכות וזהו קמה אלומתי בממשלה וגם נצבה במלכות ולז״א מאלמים אלמים בתוך השדה ר״ל אל מ״ם פתוחה וסתומה בתוך השדה ספירת המלכות כי ממנה מקבלים שפע המלכות והממשלה למטה והנה קמה מצד מ״ם סתומה וגם נצבה מצד מ׳ פתוחה ולכן א״ל אחיו המלך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו זכרו מלכות וממשלה:

ה ובאופן אחר נ״ל בס״ד והנה קמה אלומתי בענין אשת פוטיפר שלא חטאתי ולא נפלתי בידה ועל כן נצבה במלכות שמלכתי בארץ מצרים ואז באו אחיו להשתחות לו וזהו תסובנה אלומתכם ותשתחוינה לאלומתי או יובן בס״ד קמה בנילוס שנעשה לו נס וצף ארונו ולקחו מרע״ה וגם נצבה בים סוף שנקרע הים בעבורו כמ״ש הים ראה וינס מה ראה ארונו של של יוסף והנה תסובנה אלומותיכם וכו׳ שכל ארונות אחיו השבטים עברו בים בזכות ארונו של יוסף הע״ה או יובן בס״ד אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה שעושים חיבור שם י״ל המעלה ניצוצות והוא רמוז בתוך אותיות שדה במילואם כזה שי״ן דל״ת ה״י והנה קמה אלומתי בירור ראשון וגם נצבה בירור שני והנה תסובנה אלמותכם ותשתחוינה לאלומתי להוריד נשמות מן בירור זה או יובן בס״ד יוסף הע״ה הוא בחינת היסוד שהוא קו אמצעי בשלשה אחרונות נה״י וקמה לתפארת שהוא בשלש אמצעיות וגם נצבה בדעת שהוא ראשונות והנה תסובנה אלמותכם ותשתחונה לאלומתי בשלש שכולם מקבלים השפע מן יוסף שהוא היסוד או יובן בס״ד ע״פ מ״ש בשבת דף ק״ד נון כפופה נאמן כפוף נו״ן פשוטה נאמן פשוט צד״י כפופה צדיק כפוף צד״י פשוטה צדיק פשוט ומקשי בגמרא היינו נאמן כפוף ומשני הוסיף לך הכתוב כפיפה על כפיפתו יע״ש והנה יוסף הע״ה נתנסה בדלות וגבר על יצה״ר ונתנסה בעושר וגדולה וגם כן גבר על היצה״ר וז״ש והנה קמה אלומתי שלא נפלה בבור שחת של יצה״ר וגם עוד נצבה כלומר נו״ן צד״י בה שנתנסיתי בשתי הפכיים הרמוזים באות נו״ן ובאות צד״י וגברתי תהילות לאל:

ו או יובן בס״ד אומרו וגם נצב״ה נץ בה ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל כי נץ הוא עוף הנקרא מטנ״י והוא מבשר בשורות טובות וז״ש וגם נץ בה ר״ל כאלו יש נץ המבשר טוב באלומתי כי ראיתי באלומתי הוראות ורמזים שהם בשורות טובות על העת״ל:

ז **מה החלום הזה אשר חלמת** נ״ל בס״ד לעיני אחיו היה מראה להם בתיבת מה לשון מיעוט כמו ואהרן מה הוא אך בלבו היה מכוין מה לשון רבוי כמו מה רב טובך:

ח **לכה ואשלחך אליהם** נ״ל בס״ד נתנבא שבהליכה זו יזכה לאות ה״א שנוספה לו בהיותו במצרים בליל ר״ה אשר מלך בה וזהו לכה לך ה׳ ולז״א ויבא שכמ״ה משך ה׳ או יובן בס״ד א״ל לך ה״א שניתן לו בזה סגולה להצילו מעיה״ר בכונתו באות ה׳ שמסגולת לזה:

ט **לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשבני דבר** נ״ל בס״ד דאין משיבין על הקלקלה אך אני שולח אותך לראות את שלום שתיהם ובודאי לא תהיה קלקלה בשתיהם נפשות וממון על כן תוכל להשבני דבר שאם הקלקלה בצאן תשיב אחי בשלום ואם להפך תשיב הצאן בשלום:

י **וישאלהו האיש לאמר מה תבקש ויאמר את אחי אנכי מבקש** נ״ל בס״ד שם מ״ה מן ע״ב שמות של ויסע ויבא ויט הוא שם סא״ל והוא מסוגל להכנעת היצה״ר ולזה רמז לו המלאך מה תבקש שם מה מן הע״ב שמות תבקש לך לעזרתך מפני הרוב היא אשת פוטיפר שתהיה כנגדך בהליכה זו ויוסף הע״ה השיב את אחי אנכי מבקש כולם זכרים ואין נשים ויצה״ר מאן דכר שמיה עתה שצריך אני להכין לי שמירה כנגדו:

יא **ונראה מה יהיה חלומותיו** נ״ל בס״ד הכונה אמר תיבת מה על חלום השני בלבד שא״ל מה החלום הזה אשר חלמת ואנחנו נראה מה יהיו כל חלומותיו גם הראשון:

יב **הנה בעל החלומות הלזה בא** נ״ל בס״ד נצצה בהם רוה״ק ונתנבאו שעתיד להוסיף לו מלאך גבריאל אות ה״א בשמו דכתיב עדות ביהוסף שמו וכמ״ש רז״ל וידוע כי מלאך גבריאל ממונה על החלומות ולז״א הנה בעל החלומות ה׳ לזה בא שעתיד להביא אות ה״א לזה:

יג **ויראו אותו מרחוק** י״ל למאי אצטריך לומר ד״ז ודי באומרו ובטרם יקרב וכו׳ ונ״ל בס״ד כי דבר זה נעשה בנס ע״י שמים שהזריח עליו אור כדי שיראו אותו מרחוק יותר משיעור ראיה שיכולים לראות בעיניהם כדי שיהיה זמן יותר מעת ראייתם עד שקרב להם ממש ובמשך הזמן הזה שנתארך נתקררה חמתם שהיתה קשה מאד שכולם הסכימו להמיתו:

יד ויתנכלו אותו להמיתו פירש רש״י ז״ל לשון נכלים וערמומית שעשו לו וצ״ל מה הערמה שעשו לו ולדברי רז״ל ששיסו בו הכלבים אין בזה ערמה ותחבולה כי הם שיסו בו להדיה ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בספר ש״ח של ת״ח איש מאותם המתפלספים בא לפני גאון מפורסם להתלוצץ וא״ל הנה ההלכה היא שחייב אדם לעמוד בפני ת״ח ועוד שמענו סגולה אחת אומרים אם יראה אדם כלבים באים עליו ישב על הארץ וינצל אבל לא יעמוד ולא יברח ועתה יש לי לשאול ממך אם יראה אדם ת״ח בא לפניו וגם עוד כלבים באים עליו מה יעשה אם יעמוד בפני ת״ח לקיים המצוה או אם ישב בשביל הסגולה הנז׳ ויען לו הגאון היה ידוע אם ההלכה רפויה אז אמרינן פוק חזי מאי עמא דבר וכמו המנהג כן תהיה ההלכה לכן בא נא אני ואתה נלך בשוק ונראה מה יעשו בני אדם אם יעמדו בשבילי או אם ישבו בעבורך ואז נפשט הספק שלך עכ״ד ע״ש נמצא שיש סגולה להנצל מן הכלבים הבאים עליו שיהיה יושב בארץ כנגדם ואז יחדלו מלהזיק לו וזהו ענין הערמה ותחבולה שעשו לו בשיסוי׳ הכלבים והיינו שיסו אותם לבא מאחוריו כדי שלא יראה אותם שאם יבואו עליו מלפניו היה עושה הסגולה ההיא טרם שיקרבו אליו שישב אך עתה הערימו לשלוח אותם מאחריו שאין רואה אותם רצים עליו עד שיקרבו אצלו ממש להמיתו ולז״א ויתנכלו אותו להמיתו:

טו **נושאים נכאת וצרי ולוט** י״ל למאי אצטריך ללמדנו מה היו המשאות שלהם ונ״ל בס״ד לומר הזמין לו משאות אלו עמו לסימן טוב כי ר״ת ג׳ מינים אלו הוא נצ״ל וס״ת טי״ת רמז לו שיהיה ניצול מן הצרה הזאת ע״י היסוד שאחוז בו שהוא טי״ת גם טי״ת מורה על טובה ונ״ל עוד כי אותיות נצל הוא חצי השם של צנדלב״ש היוצא מפסוק מעט צרי ומעט דבש וכו׳ כמ״ש רבינו האר״י ז״ל ונרמז בזה כי עתה האיר בו חצי השם הזה ולבסוף יאיר בו כל השם והוא בזמן ששלח לו יעקב אע״ה המנחה עם אחיו:

טז ויקח יהודה אשה לער בכורו ושמה תמר קשא הול״ל ויקח ער בכור יהודה אשה ושמה תמר ונ״ל בס״ד דבאמת תמר היא בת זוגו של יהודה והיא אשתו העקרית ואינה של ער ואונן ועל כך ודאי קודם בואם לעוה״ז נזדווגו בעולם הנשמות יהודה ותמר כי ידוע שכל איש ואשתו שיזדווגו בעוה״ז מוכרח שקודם בואם נזדווגו יחד בעולם הנשמות כמ״ש רבינו האר״י ז״ל ועל כן תחלת דבר רמז הכתוב דבר זה באומר ויקח יהודה אשה מקודם בעולם הנשמות ואח״כ זאת האשה היתה בעוה״ז לער בכורו ושמה תמר ר״ל שמה מעיד עליה שיצא ממנה צדיקים שנמשלו לתמר:

יז **ותשב בפתח עינים אשר על דרך תמנתה** נ״ל בס״ד היא היתה בתולה ואין בתולה מתעברת בביאה ראשונה אך היא מיעכה באצבע תחלה והוציאה בתוליה וז״ש ותשב פתח עינים פירוש ישבה אחר שפתחה העינים הוא מקום דם הבתולים אשר על דרך תמנתה תתה מן דהיינו מקום תתה את מ״ן שלה כי זרע האשה נקרא מן:

יח והיא לא נתנה לו לאשה איתא במסרה והיא ז׳ בזקף גדול והיא לא נתנה לו לאשה. והיא הפכה שער. והיא גלתה את מקור דמיה. היא בתרומת הקדשים לא תאכל היא מתהלכת בין החיות היא ראש לכל הממלכות והיא בעמק אשר לבית רחוב עכ״ל ונ״ל בס״ד סמיכות כתובים הנז׳ זע״ז דידוע מ״ש המפורשים ז״ל דתמר לא נחשבת מן הדין אשה לער ואונן דהם לא קנו אותה אפילו בביאה מפני שהפכו שלחנם לבעול שלא כדרכה דוקא וקדושי כסף עדיין לא היו נוהגים לכן לא היתה ראויה לשילה בתורת יבום ויהודה נחשב בא על אשה פנויה זרה ממנו וז״ש והיא לא נתנה לו לאשה יען והיא

הפכה שער אל תקרי שער בשי״ן שמאלית וציר״י אלא שער בשי״ן ימנית וקמץ כלומר נהפך שער ופתח הביאה שלא באו ער ואונן בשער הראוי אלא במקום אחר וא״כ לא נתנה לו לשילה לאשה בתורת יבום ומחמת כן נשארו בתוליה והיצרכה למעך באצבע להוציא בתוליה וז״ש והיא גלתה מקור דמיה ובעת שנבעלה ליהודה לא לקחה אתנן זונה ח״ו כי מה שלקח ממנו היה כדי להיות בהם עדות ובירור אח״ז ולא לקחתם בתורת אתנן וזהו והיא בתרומת הקדשים לא תאכל קדשים מלשון לא יהיה קדש לא היתה בזה קדשה ואכילה כינוי לתשמיש כמו אכלה ומחתה את פיה וזהו בתרומת הקדשים ר״ל באתנן הזנאים לא תאכל וע״י שנבעלה ליהודה זכתה להביא נביאים ומלכים וז״ש היא מתהלכת בין החיות אלו נביאים שדבריהם חיים וקיימים לעולם וגם עוד היא ראש לכל הממלכות היא מלכות ב״ד דכתיב ביה גם אני בכור אתנהו עליון לכל מלכי ארץ ועוד ג״כ היא בעמק זו בבל שהיא עמוקה ששררה שלה נמשכה עד שם ברישי גולה שהיו בבל והם משבט יהודה אשר לבית רחוב ששם נתרחבה התורה בתלמוד בבלי:

יט **ותאמר חותמך ופתילך ומטך** נ״ל בס״ד הטעם שבחרה בשלשה אלה כי ידוע מ״ש רבינו האר״י ז״ל שהאיש נותן לאשה אור מקיף בקידושין ואור פנימי בביאה והוא לא נתן לה קידושין לכך לקחה אלו ממנו קודם ביאה כדי לקבל על ידם אור מקיף לכן בחרה בחותם שהוא טבעת דוגמה לאור מקיף ובטלית שהוא עצמו סוד או״מ כמ״ש רבינו האר״י ז״ל והמטה רמז למקום שיוצא משם אור המקיף וכל זה נתן הקב״ה בדעתה לעשות לצורך הענין וז״ש הנה אנכי בראתי חרש ר״ל לב חכם שהוא לב של תמר נופח באש התאוה של יהודה פחם ר״ת פתיל חותם מטה שנתתי לה לב חכם לעשות זה וגם נתתי לב מבין למעך באצבע כדי שתעשה עצמה כלי בביאה שלו לקבל הריון ממנו וז״ש ומוציא כלי למעשהו ומ״ש יהודה תקח לה נ״ל בס״ד נצצה בו רוה״ק שהיא בחינת המלכות הנקראת חקל תפוחין קדישין ר״ת תק״ח:

כ **זנתה תמר כלתך וגם הנה הרה לזנונים** נ״ל בס״ד הכונה של וגם הוא כי דרך הזונות כשיתעברו שותים סם להפיל הולד וזו זנתה וגם עוד חידוש נמצא בה כי הנה עתה הרה לזנונים שמביאים לה סם להפיל העובר כדי שלא יהיה ניכר זנותה לעולם ואינה מקבלת אלא רוצה בהריון זה שלה ומקיימת ושומר אותו:

כא **לאיש אשר אלה לו אנכי הרה** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רז״ל הפעם אודה את ה׳ לאה תפסה פלך הודיה ועמדו כל בניה בעלי הודיה יהודה ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני וכו׳ יע״ש ותמר נצצה בה רוה״ק שעתיד יהודה להודות לאחוז מדת אמו לאה שתפסה פלך הודיה ולז״א לאיש אשר אלה לו אלה אותיות לאה ר״ל מדת לאה לו אנכי הרה:

כב **ויהי ה׳ את יוסף ויהי איש מצליח** נ״ל בס״ד דידוע יעקב אע״ה יש בשמו ז׳ הויו״ת כי מספר יעקב עולה מספר ז׳ הויו״ת שהם של ז׳ ספירות חג״ת נהי״ם שהם שבעת ימי השבוע ובזה פרשתי דברי רז״ל אמר הקב״ה עולמי עולמי מי בראך מי יצרך יעקב בראך יעקב יצרך כלומר ז׳ הויו״ת שרמוזים במספר שם יעקב בהם נבראת ובזה מובן מ״ש לו בחלום הסולם והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך עמך דייקא ששבעה שמותי נרמזים בשמך ולכן ושמרתיך בכל יום אשר תלך כי יש בשמך שמות כנגד כל שבעת ימי השבוע אך יוסף הע״ה שמו מספר ששה הויו״ת שהם כנגד ששה ימי החול וכנגד שבת לא יש לו שם הוי״ה וענין אשת פוטיפרע היה בשבת ולכן צריך לו שמירה בשבת יותר על כן ויהי ה׳ את יוסף שחיבר עמו עוד שם אחד משמות הוי״ה כדי להשלים לו כנגד יום השביעי ואז ויהי איש ר״ת את יום שבת או את יום שביעי מצליח ולכך ויהי בבית אדוניו המצרי באין מורא ופחד כי עתה נשלמו בו ז׳ הויו״ת כנגד כל שבעת ימי השבוע:

כג **וימצא יוסף חן בעיניו וישרת אותו** נ״ל בס״ד תחלה עשאו משרת לו לעצמו שהוא משרת נכבד ולא כשאר משרתי הבית ואח״כ ויפקדהו על ביתו הם אוצרות של צרכי הבית ואח״כ וכל יש לו נתן בידו הם אוצרות של מקח וממכר ויהי מאז הפקיד אותו בביתו ועל כל אשר יש לו שהוא האוצרות דקיימי לממכר וליטול מהם זרע לשדותיו נתברר ונודע כי ברך ה׳ את המצרי בגלל יוסף ולא מצד המזל של המצרי יען כי ראו ויהי ברכת ה׳ בכל אשר יש לו תחלה בבית ואח״כ בשדה דהיינו ראו תחלה אוצרות שבבית דקיימי לממכר וליטול מהם זרע נעשה בהם ברכה דבמקום שהניחו אלף כור מצאו אלפים כור אך מה שהיה זרוע בשדותיו שלקחו הזרע שלהם מיד המצרי לא נעשה בו ברכה אלא הוציאה השדה כנהוג ורק מה שנזרע בשדה אח״כ מן הזרע שמסר להם יוסף היה בשדה ברכה שהוציאה עשר ידות ואם היה זה מכח מזל המצרי היה ראוי בזמן שנראית הברכה בבית היתה נעשית ג״כ בשדה הזרועה וכיון דנראית הברכה תחלה בבית ואח״כ בשדה כשקבלו הזרע מיד יוסף בזה נתברר שנתברך בגלל יוסף וכיון שראה כך אז עזב כל אשר לו דייקא גם אבנים טובות ומרגליות ועוד ג״כ חידש דלא ידע איתו מאומה שנתן לו רשות לעסוק כפי דעתו ורצונו ואין צריך שימלך אתו וגם אין צריך לכתוב חשבון הכנסה והוצאה כאדם העושה בשלו:

כד ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת איתא במדרש א״ר אבין הכניסה אותו מחדר לחדר ומקיטון לקיטון עד שהעמידה אותו על מטתה והיתה ע״ז חקוקה למעלה הימנה ונטלה סדין וכסתה פניה וכו׳ ע״ש ויש לדקדק למה כסתה פני ע״ז שלה והלא היא קליפה ונח לה בטומאת עבירה זו כי פאר הוא

לע״ז אם יקלקל עמה ח״ו ונ״ל דארז״ל בן זקונים הוא לו שהיה פניו דומה לאביו והנה אלו העושים ע״ז ודאי עושים פניה צהובים ומבהיקים במראה זכוכית לבנה אשר צורת האדם העומד כנגדה נראית בה וזו הקליפה של אשת פוטיפר חששה פן כשיעלה למטה נראית צורתו בפניה של ע״ז ואז יזכור את אביו ויפרוש וכמו שהיה באמת אח״כ שבאה דיוקנו של אביו לפניו לכן הקליפה נתנה בלב אשת פוטיפר שתכסה פניה של הע״ז:

כה **בא אלי לשכב עמי ואקרא בקול גדול** נ״ל בס״ד א״ל בקול גדול כדי שלא יאמרו כולנו היינו למטה ולא שמענו את הקול לכך אמרה מרוב הבהלה שהיה לי בדבר זה צעקתי בקול גדול שהוא משונה אינו דומה לקול בני אדם ואתם ודאי שמעתם אך לא שמתם לב עליו כי חשבתם הוא קול חמור נוער בחוץ מאחר שהיה משונה בעוצם גודלו ותנח בגדו אצלה לחבקו ולנשקו עד בא אדוניו אל ביתו והיא הואיל ועדיין היה לה תקוה שמא ע״י יסורין תוכל עליו לפתותו ואינה רוצה שיהרג לכך אמרה לבעלה בא אלי העבד העברי לצחק בי ר״ל לעשות בדרך צחוק ולא היתה כונתו לבעול ממש כדי שלא יחם לבו ויהרגהו תכף אך הוא חרה אפו איך הזיד לבו לצחק באשתו בדבר זה:

כו **ובגפן שלשה שריגים** נ״ל בס״ד בגפן אלו ישראל שלשה שריגים ג׳ מיני לימוד שהם מקרא משנה גמרא והיא כפורחת זה לימוד המקרא עלתה נצה לימוד המשנה כי אינו בר אכילה גמורה הבשילו אשכלותיה ענבים זה לימוד הגמרא אשר מאיר עיני האדם להבין מצות ה׳ על אמתותם ולעשותם כהלכתם וכנגד זה הנקודות של ג׳ ספירות חג״ת שהם אבות נקודת חולם מקרא נקודת שבא משנה נקודת סגול גמרא ועז״א תורת חסד על לשונה כי הסגול הוא נקודת החסד וזה עיקר הלימוד ור״ת הנז׳ שס״ח שהוא מספר מלבוש כי מן לימודים הנז׳ יהיה מלבוש הנקרא חלוקא דרבנן:

מקץ

א **וישלח פרעה ויקרא את יוסף וירצוהו מן הבור** נ״ל בס״ד ירידת יוסף הע״ה לבור ההוא הוא לצורך בירור נ״ק שנעשה בירידתו פועל דמיוני כעין הירידה של סוד נפ״א להעלות נ״ק מן הקליפה ולכן כאשר עלה יוסף הע״ה מן הבור במאמר פרעה שהוא מלך מצרים ושר בקליפה שלהם אז רצו אחריו כמה וכמה ניצוצות קדושה שעלו מ״ש וז״ש וירצוהו כמה ניצוצות מן הבור שרצו אחריו בעלותו משם או יובן בס״ד כי ענין ירידת יוסף לבור ע״י אחיו ועלייתו משם היתה פועל דמיוני על זה הבור של מצרים שהוא סימן שירד לבור ויעלה וז״ש וירצוהו מכח אותו הבור הראשון שירד בו ועלה ואמר לשון וירצוהו לומר הצרה נהפכה לו לריצה:

ב ובאופן אחר נ״ל בס״ד לרמוז אומרו וירצוהו מן הבור כי מצינו שאחיו מכרוהו בעשרים כסף וצ״ל מה טעם מצאו בסך זה של עשרים וכי זה ערכו שהיה יפה תואר ויפה מראה אך פרשתי בס״ד הכונה כי הם נתקנאו בו על שהיה בכור במחשבה של יעקב אע״ה ואי אזלת בתר מחשבה צריך שתהיה לו המלוכה כי המלך נקרא בכור דכתיב אף אני נקרא בכור אתנהו והם רצו לקיים בו אותיות בכור לרעה לכך הורידוהו לבור כי הם אותיות בור מן בכור ונשאר אות כ״ף קיימו אותו לרעה ומכרוהו בעשרים כסף והנה עתה שהגיע עת ההצלחה שלו אז נכנס אות כף באותיות בור אחר שאחיו הפרידו אותיות בכור שעשו בור בפ״ע וכ״ף בפ״ע הנה עתה נתחברו ביחד ונעשה בכור שהוא תואר למלכות ולז״א ויריצוהו מן צירוף אותיות בור שעשו לו אחיו כדי לעשות לו עתה בקריאה זו צירוף בכור שהמליכו פרעה בכל ארץ מצרים:

ג **חלום חלמתי ופותר אין אותו ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתור אותו** הדקדוקים ידועים כי יש דברים כפולים בפסוק זה ונ״ל בס״ד בהקדים מ״ש רבינו מהר״ם אלשי״ך ז״ל דיוסף ואחיו לא צדקו בפתרון החלום של האלומות כי פתרונו היה כך שהוא מגיד על השבע והרעב אשר מזה נסתבב מלכותו של יוסף הע״ה והוא מאלמים אלומים בתוך השדה בשנות השבע שהיה יוסף הע״ה אוצר תבואה וכן אחיו וכל העולם אוצרים אך לא נתקיימה אלא תבואה שאצר יוסף הע״ה והנה תסובנה אלמותכם שרקבה התבואה ונעשית כסובין והוכרחתם ליקח מאלומתי ע״ש נמצא לפ״ז החלום הזה שחלם פרעה בשבע ורעב הוא היה נכלל בחלום הראשון של יוסף הע״ה ולז״א פרעה מכח השר שלי ששם דברים אלו בפיו חלום חלמתי פירוש חלום שלך שחלמת בראשונה מזמן קדמון חלמתיו אני לעת עתה ופותר לחלום שלך אין אותו כי הייתם טועים בפתרונו ואני שמעתי מאחורי הפרגוד תשמע חלום שלי כדי לפתור אותו החלום שלך:

ד **ואומר אל החרטומים ואין מגיד לי** קשא והלא כבר אמר תחלת דבריו ופותר אין אותו ונ״ל יש פתרון ע״י חכמים שמולידים בחכמתם משמעות לדברי החלום ועל זה א״ל ופותר אין אותו אך יש דרך אחרת לשאל מן החרטומים שישאלו מן השדים מה מתחדש על פרעה ועל מצרים ובזה יבינו החלום ולז״א גם בדרך זה הלכתי ואומר אל החרטומים ואין מגיד לי:

ה **כי נכון הדבר מעם האלהים וממהר האלהים לעשותו** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בשם רבינו האר״י ז״ל שם אלהים במילוי יודי״ן עולה ש׳ וזה ש׳ דשופר ושם אלהים ברבוע עולה ר׳ וזהו ר׳ דשופר ונשאר פ״ו בנתים הוא מספר שם אלהים פשוט ואם יתחבר שם הוי״ה במילוי יודי״ן שעולה ע״ב עם שם אלהים דמלוי יודי״ן שעולה ש׳ יהיה צירוף שבע ומזה יהיה שבע בעולם ואם יתחבר שם הוי״ה דע״ב עם רבוע שם אלהים שהוא ר׳ יהיה צירוף רעב עכ״ד נמצא השבע והרעב באים משם האלהים לז״א כי נכון הדבר מעם האלהים זה השבע וממהר האלהים לעשותו זה הרעב ולכן כפל בדבריו ב״פ האלהים ולא הזכיר שם הוי״ה כי שם הוי״ה אינו גלוי לפרעה:

ו **ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה אחד הוא** י״ל למה כפל דבריו במילת אלו כי תחלת דברו א״ל חלום פרעה אחד הוא ובסו״ד חזר ואמר חלום אחד הוא ועוד מה ענין אומרו בסוף הפתרון הוא הדבר אשר דברתי אל פרעה מה בא להודיעו במילות יתירות אלו ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הרב ע״ב פרשה זו בשם הגאון רב נפתלי ז״ל מה הוצרך יוסף ליתן עצה לפרעה ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם מי ביקש זאת מידו ופירש דאיתא בגמרא דברכות חלום אי כולא טב או כולא ביש וכאן היה טב וביש לכן א״ל יוסף דע שאצלך כולו טב שתראה לפקוד איש חכם ונבון ותלקט כל הכסף שבעולם בשנות הרעב עכ״ד ע״ש והנה בזה מובן כונתו בתחלת דבריו שאמר חלום פרעה אחד הוא כדי לתקן הקושיא של טב וביש בכללי החלומות ור״ל לגבי דידך הוא שוה דכוליה טב הוא ואת אשר האלהים עושה הגיד לפרעה שהוא חלום אמיתי ואין בו קושיא בצד הכלל הידוע ואחר שפתר לו הפרות והשבלים בענין השנים חזר וא״ל חלום אחד הוא ר״ל הפרות והשבלים הם מגידים בענין אחד שהוא שבע ורעב ואין מדברים כל אחד ענין חלוק בפ״ע ואחר שפירש דבריו ענין השבע והרעב א״ל הוא הדבר אשר דברתי אל פרעה ר״ל אל תתמה הא הוה טב וביש וזה הפך הכלל והנה הוא הדבר אשר דברתי אל פרעה בתחלת דברי שאמרתי לך חלום פרעה אחד כלומר לגבי דידך הוא אחד דכוליה טב לכך עתה ירא פרעה איש נבון וחכם וכו׳ כדי שתלקט כל הכסף בשנות הרעב:

ז ובזה יובן בס״ד ומ״ש קודם זה ואין פותר אותם לפרעה פותר בהפוך אתוון תופר ר״ל לא היו יכולים לתפור את חלקי החלום לעשותם חלק אחד אלא היו עושים אותו ב׳ חלקים חלק א׳ טוב וחלק אחד רע שהיו אומרים ז׳ בנות יוליד וז׳ בנות יקבר או ז׳ ערים ילכוד וז׳ ערים יפסיד וכיוצא בזה ולכך לא היה הפתרון מתקבל על לבו כפי הכלל הידוע ולז״א חלום חלמתי ופותר אין אותו ר״ל נראה שהוא ב׳ מיני חלום טב וביש וזהו חלום חלמתי ותופר אין אותו שאין נמצא חכם שיוכל לתפור השתים ולעשותם אחד ולכן בברכתו של יוסף הע״ה א״ל יעקב אע״ה בן פורת יוסף פורת אותיות תופר ר״ל בן תופר יוסף שאתה חכם שתוכל לתפור דברים חלוקים לעשותם חלק אחד:

ח **ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם** י״ל תיבת ועתה יתיר ועוד יש דקדוקים אחרים ונ״ל בס״ד שרצה יוסף הע״ה שימהר פרעה לעשות מינוי האיש באותה שעה וגם שיהיה ע״פ דעתו דוקא ולא יקח עצה מן השרים והסביר לו הדבר שכך מתחייב ונראה מן החלום והוא כי כפל החלום מורה שממהר האלהים לעשותו ולכן צריך שגם הוא ימהר במנוי האיש ועוד החלום מורה שגזרת השבע והרעב יצאה מפי האלהים ולא מן ב״ד של מעלה לכך יחייב שגם מינוי האיש יצא מפי פרעה ולא מפי השרים וז״ש ועל השנות החלום אנחנו למדין ב׳ דברים האחד כי נכון הדבר מעם האלהים ולא מב״ד שלמעלה והב׳ כי ממהר האלהים לעשותו לכן יחוייב בזה שתים הא׳ ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם עתה דייקא שיהיה המינוי במהרה ועוד ירא פרעה לבדו ולא יעשה הדבר ע״פ השרים וזה האיש אשר תפקדהו תעשהו פרעה והיינו יהיה לו תואר מלכות כי שם פרעה היה אצלם קודם שם תואר כמו שם קיסר עתה וז״ש יעשה לזה האיש תואר פרעה כדי שיהיה חזק ואמיץ בענייני וזה פרעה החדש הוא יפקד פקידים על הארץ וחמש את ארץ מצרים ואלה הפקידים אשר יפקיד הם יקבצו וכו׳ והם יצברו בר תחת יד פרעה החדש הזה ויטב הדבר בעיני פרעה ובעיני כל עבדיו חלק אותם לשתי חלוקות שלא אמר בעיני פרעה ועבדיו לומר שלא היתה הטבה הזאת שוה אצלם אלא היתה חלוקה בין פרעה ובין עבדיו ויאמר פרעה הנמצא כזה איש שהוא עני ועכ״ז רוח אלהים בו והלא הנבואה אינה שורה אלא על עשיר או הכונה עודנו איש בחור ודם תאותו חזק ועכ״ז רוח אלהים בו או יובן הכונה ע״פ המעשה של מר״ן ז״ל שביאר דברי הרמב״ם ז״ל אחר עמל וטורח ובשעה קלה קלט אותה התלמיד מן האויר אחר שמר״ן הוציא דברים מפיו על כן א״ל פרעה לא מבעיא שלא נמצא אצל החכמים פירוש זה ממש כדי שנאמר קלטו יוסף מן האויר אלא אמרו הנמצא פתרון כזה דהיינו קרוב לזה הפתרון שנאמר קלטו מן האויר והוסיף עליו מעט לכן ודאי זה הוא איש אשר רוח אלהים בו וכל זה הפתרון הוא הולידו ברוה״ק:

ט **וילבש אותו בגדי שש** נ״ל בס״ד כנגד ששה הויו״ת שיש במספר שם יוסף ולכן נקראו כל ישראל על שם יוסף ובזה יובן ואחבשך בשש הוא שם יוסף שהוא שש הויו״ת ואכסך מש״י אותיות שמ״י או יובן בס״ד וילבש אותו בגדי שש כי יוסף הע״ה נתגבר על יצרו ועשה את יצה״ר טוב נמצא משתמש בשני יצר לטובה לכך כנגד זה זכה לבגדי שש שהוא מספר יצ״ר יצ״ר והואיל והיו ידיו רב לו במלחמת יצה״ר לכך זכה לרביד שהוא אותיות רב י״ד:

י או יובן בס״ד וילבש אותו בגדי שש על שם שזכה ודבק ביסוד שהוא ספירה שש גם כל ישראל נקרא קדוש והחוטא בזנות מסלק אות וא״ו ונשאר קדש וכן באשה נשאר קדשה והוא תואר הניאוף בזכר קדש ובנקבה קדשה והוא לא סילק אות וא״ו ונשאר בתואר קדוש לכך זכה וילבש אותו בגדי שש גם ידוע שחטא זנות פוגם באות ה״א של השם בסוד לא יראה בך ערות דבר ובזה פרשתי הטעם שהזנות יש לו חמשה שמות וכמ״ש נפש חיים דף ס״ט ע״א שהם נאוף זנות ערוה זימה תבל כאמור בפרשת קדושים אל תתחלל בתך להזנותה ואיש אשר ינאף ערות אביו תבל עשו זימה היא ע״ש והיינו להורות שהזנות פוגם בה״א שמספרה חמשה ובזה פרשתי בס״ד הטעם שזכה יוסף הע״ה להוסיף לו אות ה״א בשמו דכתיב עדות ביהוסף שמו מפני שנתרחק מן הזנות ונשמר מפגם אות ה״א ולכן עדות שלא חטא הוא שמו והנה הנואף יקרא זב שהוא מאבות הטומאה שזב זרעו באשה נכריה לכך יטמא באב הטומאה של זב ולכן יוסף המלך ע״ה שנתרחק מן הזנות שפוגם באות ה״א ולא נטמאה בטומאת זב ח״ו לכך זכה לרביד זהב שבאה אות ה״א והפרידה בין אותיות זב ונעשה זהב גם זכה לכלי הנקרא רביד על שם חכמתו שהיה רבי בארבע חלקים שהם פרד״ס וזהו׳ רביד רבי ד׳:

יא **ויוסף בן שלושים שנה בעמדו לפני פרעה** נ״ל בס״ד הכונה שכל ימיו ושנותיו היו שלומים שלא חטא בהם כדי שיחסר מספרם או שלשים שנה הם ש״ס חדשים כמנין חמשה פעמים חסד שהאירו בו ובזה הכח עמד לפני פרעה:

יב **ויקראו לפניו אברך** נ״ל בס״ד יוסף הע״ה נתנסה במצודה של יסורין ובמצודה של טובה ומנוחה כי היה תחלה שנה אחת בבית פוטיפר כמו מלך שכל עושרו מסור בידו כמ״ש אינינו גדול בבית הזה ממני ובימי הטובה האלה לא חטא ואח״כ ענו בכבל רגלו וכו׳ וגם בזה לא חטא לכך קראו לפניו אברך מילה מורכבת אב ורך והיינו אב על מצודת הטוב ורך על מצודת היסורין:

יג **אני פרעה ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו** נ״ל בס״ד רמז לו ע״י השר שלו ששם בפיו דברים אלו אני פרעה שלא תעשה בירור נ״ק אשר מגיע אצלי להחליש גדולתי ומלכותי אלא ארצה שאשאר בגדולתי ותוקפי וזהו אני פרעה שהוא שם הגדולה כמו שם קיסר ובלעדיך חלק התיבה לשתים וקרי בה ובלע דיך שלא תבלע מנ״ק יותר כדי שיגיע הנזק אלי וא״ת כל מה שאוכל להתגבר טוב לי ואיך אעמוד מצד הסט״א לז״א לא ירים איש הבליעל את ידו ואת רגלו בארץ מצרים וא״כ אל תירא מסט״א:

יד **ויוסף הוא השליט על הארץ** נ״ל בס״ד דידוע ששם אהו״ה הרמוז בר״ת את השמים ואת הארץ הוא בדעת ומספרו טוב שהוא כינוי ליסוד הנקרא טוב בסוד יוסף בן שבע עשרה שנה שהיסוד עולה עד הדעת ומקבל הארות משם ולכן יוסף הע״ה נתקיימו אוצרות התבואה ומילא כנגדם אוצרות כסף דכתיב ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים וז״ש ויוסף הוא השליט צרף אות ה״א דהשליט עם תיבת הוא יהיה צירוף אהו״ה יען כי הוא המשביר צרף ה״א של המשביר עם תיבת הוא יהיה גם כן צירוף אהו״ה ר״ל כי שם אהו״ה משביר לכל עם הארץ:

טו או יובן בס״ד הוא השליט מלבד מאמר פרעה היה ראוי לכך והיו מקבלים אותו המון העם שליט עליהם או יובן מצרים ארור שתרגומו ליט אך יוסף הע״ה הוא זרע האבות שנרמזו באות שי״ן לכך נכנסה ש׳ בליט ונעשה אצלו צירוף שליט או יובן בס״ד הכונה אע״פ שיוסף הוא השליט לא נתגאה אלא עודנו שפל על הארץ כמ״ש ונפשי כעפר לכל תהיה ולכן זכה לגדולה תמידית ועליונה שהוא המשביר לכל עם הארץ או יובן הוא המשביר שהיה משבר בקליפה שלהם גם עם הארץ הם מצרים שמספרם שף ותשבר שף לחצאין יהיה קצקץ שהיה מקצקץ מהם נ״ק:

טז **ובני ישראל באו לשבור בתוך הבאים** נ״ל בס״ד רמז הכתוב לפי דרכו שהיו מתכוונים לברר ג״כ מן י״א סימני הקטורת שעיקר הבירור שם כדי שיתגברו על הקליפות וזהו בתוך הבאים כי תוך תיבת באים נרמזו י״א:

יז **ויסב מעלהם ויבך וישב אליהם** נ״ל בס״ד הם במכירתו נכתב עלהם מות כדכתיב וגונב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת והוא סילק אות מ׳ הכתובה עליהם בתיבת מות וזהו ויסב מ׳ עלהם ויסב ר״ל הרחיק כמ״ש רש״י ר״ל הרחיק אות מ׳ הכתובה עליהם בתיבת מות ונשארו אותיות ו״ת ואז בבכייתו מיתק הדינים והשתיק המקטרגים והמשיך להם אות א׳ לחברו עם ו״ת ונעשה צירוף אות שהוא מדת היסוד המשפיע כמ״ש דוד הע״ה עשה עמי אות לטובה שגם הוא גזר ואמר חי ה׳ כי בן מות איש זה ורצה שיסתלק מ׳ ויבא א׳ במקומה ויהיה צירוף אות שהוא לטובה וז״ש ויבך ועי״כ וישב א׳ להם חלק תיבת אלהם לשתים וקרי בה וישב א׳ להם:

יח **בזאת תבחנו חי פרעה אם תצאו מזה כי אם בבא אחיכם הקטון** הנה איתא במדרש בשעה שהיה מבקש לישבע לשקר היה נשבע בחי פרעה א״ר לוי משל לגדי שברח מן המרעה ונכנס אצל אשה אלמנה מה עשתה עמדה ושחטתו והפשטתו ונתנתו בתוך המטה וכסית עליו סדין אתון בעין ליה מן גבה אמרה כן תהא ההיא אתתא מנכשה מבשרא דדין ואכלה אם ידעה ביה כך חי פרעה אם תצאו מזה ודברי המדרש תמוה ואמאי אצטריך למשל ואיך דומה המשל בכל פרטיו אל הנמשל דמדמה פרעה לגדי שברח מן המרעה ושחטוהו ומה שייך דמיון זה בפרעה להיכן ברח ומי שחטו ונ״ל בס״ד דידוע

ניצוצי הקדושה שבתוך הקליפה הם החיות של הקליפה ומהם יונק השר והאומה שתחת ידו ומלכם למטה וידוע שהבירור מכונה בשם שחיטה כמ״ש המקובלים במאמר קם רבא ושחטיה לר״ז וכאמר שחיטת היצה״ר לעתיד והיינו שחיטה לשון המשכה כמו זהב שחוט וידוע בנימין הצדיק היתה בחינתו להעלות מ״ן שהם נ״ק מתתא לעילא וידוע שפרעה היה ראש הפעור ולכן נ״ק שבקליפה של מצרים נקראים חי פרעה שהוא העיקר שנקראו על שמו ויוסף הע״ה שהקדים לבא למצרים משך חלק רב מן חי פרעה שהם נ״ק הנקראים חי פרעה כאמור ולזה חלקי הטוב של הקדושה שנקראים חי פרעה המשיל אותם לגדי שברח מן המרעה כי גדי עולה מספר טוב ונכנס בבית אשה אלמנה זה משל על יוסף הע״ה שהיה במצרים לבדו כאשה אלמנה שהיה מובדל מאביו שהיה לו כמו בעל שמשפיע לו והוא היה הראשון שעסק בעסק הבירור של נ״ק במצרים אשר המשיל אותם לגדי ואת הבירור מכנה בשם שחיטה בלשון זהב שחוט ואמר על האלמנה שהוא יוסף שחטתו המשיכה את חלק הטוב שהוא הגדי והפשיטתו מן הסיגים הדבקים בו ונתנתו בתוך המטה שהעלה הבירור הטוב הזה אל המלכות העליונה שמכונת בשם מטה כנודע וכסתו בסדין שהמשיך לו אור מקיף בסוד הלבוש ואמרה מנכשה מבשרא דדין ואכלה כי מן הבירור הזה היה ממשיך שפע טובה בעולם ומכוחו נעשה השפע במצרים שהחיה בו כל העולם כולו כמ״ש הוא המשביר לכל עם הארץ ואמר לאחיו חי פרעה אם תצאו מזה כי אם בבא אחיכם הקטן הנה לפי הנגלה של דבריו כאלו היה נשבע בשקר בחי פרעה כי כך היה להראות לעוני המקטרגים והחיצונים לבזות סטרא דידהון אך באמת אין כונתו להשבע לשקר בחי פרעה אלא כונתו בדברים אלו לומר לאחיו אתם לא תוכלו להוציא חי פרעה שהם ניצוצי הקדושה כי אם רק בבא אחיכם הקטן הוא בנימין הנה כי העיקר בעליית מ״ן מתתא לעילא מצד בחינתו ואם לא תוכלו לעשות בירור שלם כראוי בלעדי אחכם הקטן נמצא כונתו בזה על הבירור:

ויגש

א ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה נ״ל בס״ד כי בבואם לפניו השבח השביח עצמו לומר שהוא יודע הנסתרות כמו נביא וכמ״ש רבינו מהר״ם אלשי״ך ז״ל בפסוק הלא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמוני בלתי גביע אני יודע הנסתרות והנעלמות וידעתי גניבת הגביע היכן היא ולכן באו לקנתרו לסתור דבריו להוכיח שהוא משתבח בשקר ואינו יודע כלום מן הנסתרות והיינו כי עברו בעת שרדף אחריהם ע״ד הגביע למה טרח לחפש באמתחות כולם עד שמצא הגביע באמתחת בנימן אם אתה יודע הנסתר מעצמך ודאי היית אומר לו שהוא באמתחת הקטון ולא היה פושט ידו אלא רק באמתחתו והיה מוצאו אלא ודאי אין אתה ידע כלום מן הנסתרות ואתה משתבח בשקר כמו שפרעה הוא משתבח בשקר ואומר שהוא גוזר על נילוס ועולה ומשקה ולכך פחדו החרטומים לפתור רעב כי היו נוגעים בכבודו דנמצא שהוא משקר באומרו שהוא גוזר עליו ומשקה עד שבאת אתה ופתרת רעב ובירורת שקריו של פרעה כן זה עבדך עשה יום זה דבר אחד לחפש באמתחות כולם שבזה בירר שאין אתה יודע כלום מן הנסתרות וז״ש ידבר נא עבדך דבר הוא האיש ששלחת אצלינו בעבור הגביע ידבר נא לפניך דבר שעשה שהוא סותר השבח הזה שאתה משתבח בו ואל יחר אפך בעבדך שתכעוס עליו לפנינו לומר לו למה חפשת בשל כולם ואני כבר שלחתיך להביא הגביע מאמתחת הקטן שתראה לו כעס לפנים כדי להעמיד שקרך הנה זה לא יועיל לך יען כי כמוך כפרעה כמו פרעה משתבח בשקר ובאת אתה ופרסמת שקריו כן אתה משתבח בשקר ובא עבדך ופרסם שקרך בדבר שעשה ועוד איכא הוכחה גלויה כי אדוני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח ואם אתה משתבח באמת שתדע הנסתרות למה שאלת לנו:

ב וחטאתי לאבי כל הימים י״ל איך יהיה ביאור המקרא הזה לפי הפשט ודרשת רז״ל שאמרו בשני עולמים היא ידועה ונ״ל בס״ד כי א״ל אם לא אביאנו לא יוטל עלי צער שתצטער על הנער זה בלבד אלא גם אותו הצער שנצטערת בשביל יוסף יהיה מוטל עלי כי יאמרו יהודה היה סיבת הריגתו של יוסף בן רחל צרת אמו ולא הספיק לו זה עד שפתה את אביו ולקח גם את הבן השני אשר לרחל והרגו בדרך ונמצא מוטל עלי אשמת הצער של כל אותם הימים שעברו מלבד הצער של הימים שיהיו מכאן ולהבא אם לא אביאנו אליך:

ג ויתן את קולו בבכי דבר זה מושלל ההבנה ונ״ל בס״ד אע״פ שאברי האדם כל אבר מיוחד לעסק פעולה אחת עכ״ז לא יוכל שום אבר לעשות פעולה המיוחדת לו אם לא ישתתף בשכל שאם לא יעשה בשיתוף השכל תהיה הפעולה מקולקלת ובזה שמעתי מפרשים בשם הרב אברהם ברוך תליפרנו ז״ל וסיסרא נס ברגליו וקשא תיבת ברגליו יתיר דידוע שהאדם נס ברגליו ולא בידיו או בראשו אך הכונה שהניסה שהיא ברגלים לא עשה אותה בשיתוף השכל ולכך נתקלקל בניסתו כי אם היה עושה בשכל איך יאמין לבא לאהל יעל שהיא יהודית מאנשים הרודפים אותו ולז״א נס ברגליו בלבד ולא בשכלו עכ״ד ולכן הקטון אם יבכה ירים קול גדול בבכייתו כי אין לו שכל לשתפו בפעולת הבכיה משא״כ הגדול עושה בשיתוף השכל לכך יבוש להרים קול אלא יבכה בנחת בלי הרמת קולו וכאן יוסף הע״ה לא נשתמש בבכייתו בשכלו הטהור ויתן את קולו דוקא בבכי ולא שכלו ולכך הרים קול גדול עד שיעור שנשמע למצרים ולבית פרעה:

ד **ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו** י״ל הול״ל ממנו ונ״ל בס״ד דכתבו בשם אש דת ז״ל כמ״ש אני יוסף העוד אבי חי שעשה להם הוכחה בטענה גדולה שהוא עודנו צדיק שנקרא יוסף יען כי עדיין אביו חי ואם חטא אין ראוי ליתן חיים ממנו לדוד הע״ה והיה צריך שיתן הכל יעקב אע״ה וא״כ היה צריך שיפטר קודם כמה שנים עכ״ד נמצא טען להם טענה גדולה כזה והמה נבהלו מטענה זאת ורמז הכתוב את הטענה באומרו מפניו כי קודם אותיות יוסף יש אותיות טענה ולז״א נבהלו מפניו ר״ל מן הטענה שהיא רמוזה באותיות שלפניו׃

ה **אני יוסף העוד אבי חי** נ״ל בס״ד אני יוסף עודנו צדיק שנקרא בשם יוסף ולא מבעיא שלא אבדתי את השם הזה אלא העוד קרי בה ה׳ עוד שנוסף לו אות ה״א בשמי ולכן נשאר אבי חי שאם הייתי חוטא היה מגיע הפגם אליו ג״כ כי יעקב גוף ויוסף ברית ואמרו בזוהר גוף וברית חשבינן חד׃

ו **וישמני לאב לפרעה ולאדון וכו׳** נ״ל בס״ד נקיט ג׳ תוארים אלו כנגד אותיות יה״ו דשם הוי״ה שישנם בשמו כי מלאך גבריאל הוסיף לו אות ה״א דכתיב עדות ביהוסף שמו וכנגד אות יו״ד שהיא סוד אב וישמני לאב לפרעה וכנגד אות ה״א ולאדון לכל ביתו וכנגד אות וא״ו אשר כל הנהגת העולם היא תלויה באות וא״ו דשמא קדישא אמר ומושל בכל ארץ מצרים או יובן בשכר שכבדתי את אבי כמ״ש רז״ל באה דיוקנו של אביו וכו׳ וישמני לאב לפרעה ובשכר שדבקתי בשם הוי״ה כמ״ש ויהי ה׳ את יוסף זכיתי לאדון כי אותיות שקודם שם הוי״ה ושל אחריו הם מספר אדון ובשכר ששמרתי ברית קודש שלא פגמתי ביסוד הנקרא שלום זכיתי להיות מושל בכל ארץ מצרים מוש״ל אותיות שלום והנה שלשה תוארים אב אדון משל עולים תל״ד כי משל כתיב בלא וא״ו והם רמוזים במלוי ארץ אל״ף רי״ש צד״י עולה תל״ד ולז״א בתוך ארץ מצרים תוך דייקא ר״ל כל שלשה תוארים אלו רמוזים תוך ארץ וס״ת ג׳ תוארים אלו לב״ן כמו ס״ת ג׳ שמות ישראל יעקב ישורון לומר בזכות אביו זכה לכל הכבוד הזה ולכן כתיב בברכתו מאל אביך ויעזרך׃

ז **כי למחיה שלחני אלהים לפניכם** נ״ל בס״ד קודם שם אלהים יש מספר חימה ובמתוק שם אלהים נהפכה חימה למחיה או יובן למחיה אותיות מחילה שעל ידי שנתתי לכם מחילה שלחני למחי״ה או יובן מחיה מה חי שהם חיבור יסוד ומלכות או חי יסוד של מ״ה התפארת שהוא היה יסוד דדכורא׃

ח **כה אמר בנך יוסף שמני אלהים לאדון לכל מצרים רדה אלי אל תעמוד** נ״ל בס״ד ע״י זכות כ״ה אתוון דיחודא שהייתי נזהר לאומרם תמיד בזה נמשכו אותיות כ״ה בתוך אותיות בור שהייתי בו ונעשה צירוף בכורה שהוא המלכות שנקראת בשם בכורה כמ״ש חז״ל אף אני בכור אתנהו ולכן שמני אלהים לאדון לכל מצרים ואל תחוש מן קנאה של אחי שיראוני מלך הנה בטלה הקנאה יען רדה אלי קרי בה רד ה׳ אלי והוא דכתב בנחל קדומים פ׳ ויחי דמי ששמו יוסף עלול שיתקנאו בו כי כן יוסף גי׳ קנאה ע״ש ובזה פרשתי הטעם שהוסיף לו גבריאל באותה הלילה שמלך אות ה״א בשמו כדי לבטל משמו מספר קנאה והוא הדבר ששלח לאבינו רד ה״א אלי ואין חשש קנאה לכן לא תצטרך לעמוד בתפילה בעבור דבר זה לבטלו או יובן בס״ד שמני אלהים לאדון לכל מצרים שנתקיימו החלומות אשר ראיתי מכבר אך בכלל החלומות היה דהשמש והירח משתחוים לי דקאי השמש עליך ולא מבעיא שאיני חפץ בהשתחויה אלא רדה בתנאי שאפילו עמידה דהיינו קימה בעלמא אל תעמוד מפני׃

ט **והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם** נ״ל בס״ד ואקדים לבאר תחלה קושית העולם למה אחר שמלך לא שלח כתב לאביו להודיעו ועוד מה עניינים של עלילות אלו שהעליל עליהם כי ודאי לא לצערם נתכוון וסופו הוכיח ואמרתי טעם לזה כי הוא ראה אשמתם גדולה הן מצד המכירה שלו הן מצד הצער שסבבו לאבינו הצדיק לכך כדי שיתוקן העון שלהם המתין עד שיבואו הם ויבשרו את אביהם בשורה טובה בעבורו לתקן הבשורה רעה שאמרו לו הכר נא הכתונת בנך היא וע״ד העלילות רצה שיעשו תשובה מעלייא מצד עון המכירה שהוא באותו פרק באותה אשה באותו מקום כן העליל להם כדי שימצא בידם תשובה מעלייא כזו והוא שרצה להביא עמהם את בנימין אחיו וישמרו אותו בדרך בהיותם מיוחדים עמו וינשאהו כבבת עינם והוא במקום יוסף ממש כי זה בנה של רחל וזה בנה של רחל זה אהבו אביו וזה אהבו אביו זה נתייחדו עמו בדרך מדבר ובקשו להרגו וזה מתייחדים עמו במדבר שמם ונושאים אותו על כתפיהם ונזהרים בו כבבת עיניהם הרי נעשה בזה דוגמה לאותו מקום לאותה אשה לאותו פרק ואחר שהביאו אותו למצרים רצה לעורר אותם בדבר זה יותר שיהיו מסכנים עצמם בעבור הצלתו לכך עשה עלילת הגביע והם נלחמו בדברים וסכנו עצמם בעבור בנימין ואז נתוודע להם אמנם ודאי אע״פ שהרבה להם צער בעלילות אלו מתחלה וע״ס לא עשה זאת משנאה האכזריות ח״ו אלא בלבו היה מצטער מאד על צערם ורק היה מוכרח לזה בשביל תיקון נפשם כאשר דברנו והראיה בכל צער שהיה עושה להם היה נכנס לחדר ובוכה וסו״ד הרים קולו בבכי רב ואין אדם בוכה בשקר אם אינו מצטער באמת בלבו וזהו הוכחה כי כל דברים קשין כגידין שהיה מדבר עמהם היה זה משפה ולחוץ ולא מלבו ולז״א והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין ברוב הבכיה הגדולה שבכיתי לפניכם כי מתחלה ועד סוף פי המדבר אליכם ר״ל דברים הקשים כי כל דבור הוא קשה זה היה בפי דוקא ולא בלבי וכל זה היה אליכם לטובתכם׃

י ועינכם אל תחוס על כליכם כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא ויעשו כן בני ישראל ויתן להם יוסף עגלות קשא איך אומר עתה ויעשו כן בני ישראל ועדיין לא נתן להם כלום לא עגלות ולא שאר דברים ולא הלכו עדיין ממצרים וזה יצדק לאומרו סוף כל הדברים ונ״ל בס״ד בהקדים ליישב חקירה אחת איך ישראל לקחו הרכוש ממצרים בקצה אחרון דכתיב וינצלו את מצרים שעשאוה כמצודה שאין בה דגן או כמצולה שאין בה דגים והלא הבטחת הרכוש לא היתה כך שינצלו את מצרים אלא אמר יצאו ברכוש גדול ולא יקחו הכל ועוד הבטחת הרכוש היתה אחר עבודה של ת׳ שנה ואם הם יצאו ברד״ו לצורך שעה איך יקחו הרכוש ונ״ל בס״ד כי מה שניצלו את מצרים זכו בזה מכח הודאתו של פרעה שהוא זיכה אותם בכך ואמרתי על זה משל לעשיר אחד גדול שבנה חצר גדולה וארמון יקר על הים והיה בנין מפואר ויפה מאד שלא נמצא כמוהו והשר הגדול המושל על אותה העיר חמד אותו הרבה ויתחכם לקחתו בערמה ויהי היום ויבא השר המושל ההוא בעצמו לחצר ההוא אצל העשיר לעשות לו וזית״א ויחרד העשיר לקראתו ויקבלהו בכבוד גדול וישם לפניו שלחן מלא מיני מגדים ומשקין חשובין כפי כבודו ויהי הם יושבים על השלחן ושמחים הוא והשרים אשר עמו אמר המושל לאותו עשיר אני אוהב לבא אצלך תמיד לעשות וזיטא כי חביב אתה בעיני א״ל העשיר אדוני הבית הזה הוא ביתך והמקום הוא מקומך ובכל עת שתרצה תבא ותתענג ואני מוכן לשרת כבודך כי גם אני שמח הרבה בביאתך והמושל בשמעו דבריו אלה הראה לו בידו אות חן חן כדרך העולם אח״כ קם המושל והלך לחצר הממשלה שלו ויצו הערכאות להעביר בפנקס הממשלה את חצר של אותו העשיר על שמו והשרים שהיו עמו המה העדים שהעידו שהודה העשיר במתנת החצר לשם המושל וכן עשו והעבירו בפנקס את החצר על שם המושל ומסרו לו חוג״א על זה כנהוג ואז תכף ומיד שלח המושל עם עבדיו כסאות ומטות שלו לתוך החצר ההוא וישלח ג״כ עשרה אנשי חיל להוציא את העשיר ואשתו ובניו ושפחותיו מן החצר חוצה ויהי בבואם נבהל העשיר ולא ידע מה היה וחשב אולי עשה איזה זלזול בכבוד המושל וילך אצל המושל ויאמר אדוני מה פשעי ומה חטאתי שחטאתי לך א״ל ח״ו לא חטאת לי ח״ו א״כ למה גרשתני מביתי א״ל וכי זה ביתך זה הוא ביתי שכבר נתת אותו לי במתנה בהודאת פיך בפני עדים שאמרת לי הבית הוא ביתך והמקום הוא מקומך א״ל אדוני אני דברתי כן כפי נימוס העולם שכך אומרים לאהוב וגדול בדרך כבוד ואין הדברים האלו אמת וצדק א״ל שתוק ואל תדבר כך עוד וכי עם מושל גדול כמוני ידברו דברי שוא אינשי בשחוק אל תאריך עוד בדבר הזה שכבר נכתב בשמי בפנקס הערכאות בעדות ב׳ עדים על הודאת פיך ושלי הוא וכן הנמשל הנה פרעה עתה כדי להראות חבה ואהבה ליוסף ואחיו דבר כדאמרי אינשי שאמר ועינכם אל תחוס על כולכם כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא הרי עקר את הכל ונתנו לישראל דאמר טוב כל ארץ מצרים ומן השמים החליטו הדברים האלה והכניסום לקיום לומר זכו ישראל בכל טוב ארץ מצרים כולו מחמת הודאתו של פרעה שהיה מלך מצרים והכל ברשותו ולכן אחר הדברים האלה שדבר פרעה בא הכתוב ואמר ויעשו כן בני ישראל כלומר כיון שהודה בכך עשו כן בני ישראל ביציאתם שינצלו את מצרים מכח הודאתו זאת שהודה ונתן להם כל טוב ארץ מצרים ולכך אל תתמה לומר ההבטחה היתה רכוש גדול ולא הכל וכן תאמר ההבטחה היתה אחר ת׳ שנה ולא אחר רד״ו כי הם מלבד ההבטחה נעשה להם כח זכות בטוב מצרים מכח הודאה זו של פרעה וכמו שאמר כן עשו ואל תקשי כיון שהוא אמר כן כדאמרי אינשי אמאי החליטו משמים דברים ועשו עליהם קיום וכי זה המושל הנזכר במשל כדין עשה הנה התירוץ לזה פשוט כי פרעה מאיליו דבר דברים אלו ולא דבר עמו תחלה יוסף הע״ה איזה דבר שיהיה מוכרח להשיב כך מתורת הנימוס כאשר היה במשל אצל המושל וקי״ל בשמים שבכל לב אמר כן באותה רגע את הדברים אע״פ דלעיני הרואין נראין דנקיט כן כדאמרי אינשי עכ״ז לפני אלהי השמים גלוי דאמר דברים אלו בכל לב שנכשל לדבר כך לפי שעה וגבר ישראל:

יא והנה אומרו לא תחוס על כלכם נ״ל בס״ד רמז להם על כלים כבדים כמו חביות ומטות שא״א להסיעם ממקום למקום אלא צריך שימכרום במקומם ואם האדם ימכור כלים כאלה של הבית במהרה לא יעלה בידו חצי הערך שלהם על כן אם חס על ממונו מוכרח להתעכב למכור על יד על יד בערך השוה ופרעה רצונו שיבואו תכף ומיד לכך אמר ועינכם לא תחוס על כלכם כלומר שמעתי שממון שלכם חביב עליכם דאביכם חזר על פכים קטנים ונסתכן בלילה לבדו על כן אתם לא תחוס עינכם על כלכם בחביות ופכין וכיוצא שתתעכבו עד שתמכרום בערכם כי הנה טוב כל ארץ מצרים לכם ומה לכם לדקדק על הפסד מועט כזה תניחום שם ותבואו כאן:

יב **ולאביו שלח כזאת** נ״ל בס״ד כזא״ת כ״ז אות שהם צינורות השפע או יובן כי יוסף אחיזתו באות צד״י אך צד״י כפוף הוא אות י״ח באלפא ביתא וצד״י פשוט הוא אות כ״ז באלפא ביתא כי סדרם כמנפ״ץ וזהו שלח כזא״ת אות כ״ז אות צד״י פשוט שעשה לו רמז בזה מקודם הייתי צד״י כפוף ועתה הנני צד״י פשוע על כן אל תפחד מטומאת מצרים:

יג **ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכו׳** נ״ל בס״ד הם חשו פן מעוצם השמחה של הבשורה אם תבא פתאום יהיה לו נזק כאשר היה בשרה אע״ה לכן הלכו בזה בהדרגות תחלת הכל שלחו את שרח בת אשר שתקנוה ותבא לפניו ותכה בתוף ותזמר ותאמר יוסף חי יוסף חי כדי שיתנוצצו בו צמחים של השמחה ואח״כ נכנסו הם אצלו ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי כלומר שהוא יאמר בינו ובין עצמו ג׳ תיבות אלו עוד יוסף חי והם אומרים שיאמר כן בדרך עצה ובזה נכנס בלבו שמחה יותר ובודאי ישאל אמירה זו למה ומה שמעתם דבר בענין יוסף והשיבו לו וכי הוא מושל כך שמענו שהוא עתה מושל

ובזה נכנס בשמחה יותר ואז מוכרח שישאלם שמא האומר לכם כן לא נתאמת הדבר אצלו ואמרו מצד השערה אז סיימו דבריהם בכל ארץ מצרים הנה הוא עתה בארץ אשר באנו ממנה וראינו אותו בעינינו ויפג לבו כי לא האמין להם באמונה גמורה ואחר שראה העגלות ששלח לו בהם סימן אז נשלמה שמחתו בהדרגות וכיון ששלמה שמחתו שרתה עליו רוה״ק וזהו ותחי רוח יעקב אביהן כמ״ש חז״ל ואז ידע כל מה שנעשה מתחלה וע״ס:

יד ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי נ״ל כי מה שהיתה שרח בת אשר מזמרת ואומרת יוסף חי יוסף חי כמה פעמים בזא״ז ערב לו זה הדבר ליעקב והוא ג״כ היה אומר דבר זה רב פעמים עוד יוסף בני חי וזהו ויאמר ישראל רב ר״ל כמה וכמה פעמים רבות היה אומר דבר זה והוא עוד יוסף בני חי או יובן נצצה בו רוה״ק ונתנבא שימלוך פ׳ שנה כמנין עוד כי בן שלושים שנה היה בעמדו לפני פרעה וחייו היו ק״י שנים או יובן רב עוד יוסף בני כלומר נתרבה שמו שנקרא יהוסף והוא חי צדיק הנקרא חי:

ויחי

א ויהי ימי יעקב שני חייו אומרו ימי יעקב לשון יתר הוא ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש יראת ה׳ תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה כי הצדיק היום שלו חשוב כשנה של אחרים כי מסגל תורה ומצות ביום אחד יותר ממה שיעשו אחרים בשנה אחת וזהו תוסיף ימים באיכות וז״ש ויהי ימי יעקב שני חייו ר״ל הימים שלו נחשבים לשנים באיכותם או יובן בס״ד כל אדם יש לו ימים ויש לו לילות אך הלילות נתנו לשינה וכמ״ש יצחק אע״ה בחשבון שנות האדם דל כ״ה שני דלילוותא אמנם הצדיק הלילות נחשבים לימים שגם בלילות קבע עתים לתורה ושינתו מועט ואפילו בעת שינתו נשמתו עולה למעלה ולומדת תורה בישיבות הצדיקים נמצא הלילות נחשבים ג״כ ימים ולז״א הספדן על אותו חכם נשים לילות כימים על משים לילות כימים וכנז׳ בגמרא ולז״א יראת ה׳ תוסיף ימים שגם הלילות שלהם נחשבים לימים ונמצא הימים שלהם נוספים ושנות רשעים תקצרנה שגם הימים עצמן מאבדים אותם וז״ש ויהי ימי יעקב שני חייו פירוש כל שנות חייו נחשבים ימי יעקב שאין בהם לילות:

ב ויאמר אנכי אעשה כדבריך נ״ל בס״ד אם אשבע נמצא אני עושה מצד הכרח השבועה אך טוב שלא אשבע דאז אני עושה מצד מצות כבוד אב והשיב לו השבעה לי דאין אתה נשבע מעצמך אלא לי בשביל הצווי שלי ונמצא אתה מקיים מצות כבוד אב במה שאתה שומע דברי שאני אומר לך שתשבע ועוד אתה מקיים אח״כ מצות השבוע ג״כ:

ג ועדיין צ״ל למה לא פירש לו על השבועה בתחלת דבריו ונ״ל כי בתחלה אמר אם אומר לו שישבע יקשה עליו הדבר לומר וכי חשידנא בעיניך שלא אקיים דבריך עד שאתה רוצה להשבעני לכך בתחלה סתם הדברים ולא אמר השבועה בפירוש ואחר שצוותו להעלותו השיב לו יוסף הע״ה גם אני אעשה לעצמי כדבריך שאצווה את זרעי שיעלו אותי ממצרים בעת יציאתם משם אז א״ל יעקב אע״ה א״כ השבעה לי אע״פ שאין אתה צריך שבועה ותקיים בודאי כי אתה מלך ותוכל לקיים אך בשביל עליה שלך צריך שבועה דיש לחוש הואיל וטרודים ביציאה שתהיה זמן רב ישכחו צוואתך אז וצריכים לחפש אחר ארונך שלא ימצא להם בנקל וכאשר היה כן באמת אך ע״י שבועה יהיו מוכרחים להשתדל למצוא אותך לקיים צוואתך ואם לא תשבע לי לא תוכל להשביעם כי יאמרו וכי אביך השביע אותך כדי שאתה משביע אותנו אך אם תשבע לי מוכרחים גם הם להשבע ואז וישבע לו וגם השבע השביע את בני ישראל על עליה שלו:

ד הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה ונ״ל בס״ד שם החמישי משמות ע״ב הוא שם מה״ש וכתב בקה״י ז״ל בשם רבינו האר״י ז״ל ששם זה מסוגל לרפואה וידוע כי אבנו של יוסף הע״ה הוא שהם ובהפך אתוון מה״ש נמצא יש ליוסף הע״ה שייכות בשם מה״ש המסוגל לרפואה ולכן כיון שא״ל בנך יוסף בא אליך אז ויתחזק ישראל:

ה ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים לי הם י״ל תיבת ועתה גם אומרו לי הם נראה לשון יתר ונ״ל בס״ד בהקדים מ״ש בספר הלקוטים לרבינו ז״ל בפרשת וישב בשעה שבלבל ראובן יצועי אביו ומנע משכבה של בלהה ראויה היתה להוליד תאומים וכבר נזדמנו לבלהה מלמעלה נשמותיהם של שני תאומים ונתלבשו באוצר ידוע ששמו גוף שהוא קרוב לאויר עוה״ז והנה להחזירם א״א מה עשו ב״ד של מעלה הורידו שני נשמות אלו למצרים לאשת יוסף והם מנשה ואפרים וכו׳ ע״ש נמצא אפרים ומנשה של יעקב אבינו עליו השלום היו מכבר ורק ע״י ראובן הלכו אצל יוסף וז״ש ועתה דייקא שני בניך הם הנולדים לך שבעת הלידה היו לך הנה מתחלתם לי הם שנשלחו מן השמים לי ועל כן בדין הוא דאפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי להכניסם בכלל בני:

ו **ויקח יוסף את שניהם** י״ל תיבות את שניהם לשון יתר ודי לומר ויקח יוסף את אפרים בימינו וכו׳ ונ״ל בס״ד רמז בזה שהמשיך להם הכנה לברכה משני שמות מ״ה שהם הפנימי ושם החיצון שבתפארת בסוד מה שמו ומה שם בנו כנז׳ בעץ חיים שער השמות פרק ז׳ יע״ש וזה נרמז בתיבת שניהם קרי בה שנ״י מ״ה ולקח את אפרים בימינו משמאל ישראל וכו׳ כיון בזה לעשות חיבור חסד וגבורה כפלים כי הימין חסד והשמאל גבורה וב״פ חסד גבורה הוא תקע״ו כמנין יסוד ומלכות וכמנין עושר׃

ז **ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק** נ״ל בס״ד שלימות עבודת הקודש הוא תלמוד מעשה שמחה בשניהם וזהו לכו חזו מפעלות אלהים אשר שם שמ״ת בארץ ר״ת שמחה מעשה תלמוד והתלמוד שהוא תורה רמוז בשם ישראל שהוא לי ראש דהתורה נקראת ראש נתנה במ׳ יום כמנין לי והמעשה רמוז בשם אברהם כי המעשה הם רמ״ח כמנין אברהם והשמחה של תלמוד ומעשה רמוז בשם יצחק שהוא צחוק של מצוה וז״ש יקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק להיות שלמים בשלש הנז׳ ברכת כהנים ט״ו תיבות וצריך להם ט״ו אותיות להיות צינורות לשפע והם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק כי אברהם יצחק ישורון מלא הם ט״ו אותיות או יובן בס״ד דידוע שיש שם יא״י של ס״ג שהוא שני יודי״ן ואל״ף יו״ד שיש בהוי״ה דמלוי ס״ג בסדר הזה וזה השם הוא ברחל אך בלאה יש שם של איי״י שהוא אל״ף ושלשה יודי״ן אחריו שיש בשם אהי״ה דמילוי יודי״ן בסדר הזה ושם זה הוא בלאה וכנז׳ בשאר הכונות בדרוש הציצית ודרוש ד״ה ע״ש ושני שמות הנז׳ חשבונם שוה ורק ההפרש הוא בסדר האותיות ושניהם נרמזים בשמות האבות אך שם שברחל סידורו הוא כך יעקב ישראל אברהם יצחק שהם ר״ת ייא״י ולכן כאן שבא לברך בניה של רחל המשיך להם הארה והשפעה משם הנז׳ שברחל שסידורו הוא ע״פ סדר יעקב ישראל אברהם יצחק ולז״א ויקרא בהם שהוא יעקב ישראל תחלה ואחר שמותי הם שמות אברהם ואחריו יצחק׃

ח **וידגו לרב בקרב הארץ** נ״ל בס״ד הכונה אין הדמיון לדגים בכל דבר שיש בדגים דבר לא טוב שהגדול בולע את הקטן ורק הדמיון הוא לרב ר״ל לענין הרבוי דוקא או יובן בקרב אותיות ארץ יש מספר תל״ד כמנין י״ד פעמים א״ל ושם אל זועם בכוחות הדינין ובזה יובן לכו חזו מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ אל תקרי שמות אלא שמות ולז״א פועל ישועות בקרב הארץ ולזה בירך את יוסף הע״ה וממגד ארץ ומלואה׃

ט **ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים** ארז״ל שעתיד יהושע לצאת ממנו שינחיל את הארץ ויעמיד חמה בגבעון וירח בעמק אילון שאז יתמלא כל העולם משמעו וי״ל כיון דיש גדולה כזו לאפרים למה לא ברכו על גדולה זו בפירוש ובאמת גדולה זו צריכה טובא לברכתו של יעקב אע״ה כדי לתת לו כח בדבר זה לעשותו ועוד יש קושיא גדולה ועצומה כי הוא בירך אותם בשוה וסיים וידגו לרוב בקרב הארץ וכאן השלים הברכה ולמה לא הסיר ידו מעל ראשיהם דלא מצינו שבירך אותם עוד וכיון דאמר אח״ז וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמוך יד אביו להסיר אותה מעל ראש אפרים על ראש מנשה מוכח להדיה שלא סילק עדיין יעקב אע״ה את ידו מעל ראש אפרים ולמה לא סילק כיון שגמר הברכה ובודאי יוסף הע״ה לא רצה להסיר יד אביו להניחה על ראש מנשה אלא מפני שראה שלא סילקה אביו ומחמת כן חשב שרצונו לברך עדיין ולא ראינו שבירך עוד ונ״ל בס״ד בהקדים מ״ש במדרש קהלת פרשה ג׳ דרבי שמעון בן חלפתא עם אנשי עין תאנה הלכו לקיים מצות מילה במקום אחד והיה אביו של אותו תינוק משקה אותם בסעודת המילה יין ישן ואמר להם שתו מן יין הטוב הזה שאני בטוח באדון השמים שממנו אני משקה אתכם ביום משתה הנשואין שלו והם ענו אחריו כשם שהכנסתו לברית כך תכנסהו לתורה ולחופה ומתוך אלו הדברים יצא לו ר״ש מאותו הבית יחידי כדי ללכת למקומו והיה זה בחצי הלילה ופגע בו מלאך המות וא״ל בשביל שאתם בטוחים על מעשיכם הטובים אתם יוצאים בשעה שאין ראוי לצאת בה כלומר בלילה דשכיחי מזיקין וא״ל ר״ש ואתה מי אתה שהרי גם אתה יצאת בלילה יחידי וא״ל שהוא שליח השלוח אל הבריות ר״ל גילה לו שהוא עצמו מלאך המות וא״ל ר״ש מדוע פניך רעים א״ל מקול דברים קשים שאני שומע מפי הבריות בכל יום א״ל ר״ש ומה הם א״ל התינוק הזה שהכרתם ערלתו היום שטר פסק דינו הוא עמדי שאקח אותו לאחר שלשים יום והנה שמעתי שאביו השקה אתכם יין וא״ל שתו יין הטוב שאני בטוח באדון השמים שאני משקה אתכם ממנו במשקה הנשואין שלו ושמעתי זאת ולכן נעצבתי שמתיירא אני שתפלה זו שהתפללתם תבטל הגזרה הזאת א״ל ר״ש אשביעך בחייך שתראה לי עתה שטרי וזמני מתי הוא א״ל אין אני שולט על זמן שלך או על דחבירך דכוותך א״ל ר״ש יהי רצון מלפני הקב״ה כשם שאין אתה שולט על שטר שלנו כן לא יהא לך רשות לעבור על דברינו אלו שאמרנו כשם שהכנסתו לברית כך תכנסהו לתורה ולחופה ובקש רחמים וחיה התינוק ע״כ יע״ש׃

י והנה המאמר הזה מוקשה דאותו השליח למה חשש מדברי אבי הבן דהא אומר לר״ש שמעתי שאביו היה משקה אתכם יין ואומר כו״כ משמע כי מחמת דברי אבי הבן היה חושש פן תתקבל תפלת העונים אותו כשם שהכנסתו וכו׳ ולפי פשט הענין מה לו להזכיר את דבריו של האב לימא ליה שמעתי שהתפללתם כשם שהכנסתו וכו׳ ומתיירא פן תקובל תפלתם ונ״ל בס״ד ענין ידועה שיש חיצונים המטים אזנם לקול תפלות התחתונים והם

מתאמצים לקטרג על כל תפלה שלא תעשה פירות וזה עסקם תמיד אמנם יש תפלה יוצאה מן התחתונים ואלו החיצונים המקטרגים לא ירגישו בה לקטרג עליה והוא דאין האדם מתפלל להדיה יהי רצון וכו׳ כדרך התפילות אלא הוא מבליע תפילתו בדברים שבינו לבין חבירו שהוא מדבר עם חבירו דברים גשמיים של צרכי עוה״ז ובתוך הדברים מבליע התפלה שמברכו ואלו החיצונים לא ירגישו בהבלעה מאחר ששומעין ההתחלה היא סיפור דברים בעלמא בצרכי עוה״ז ולא ישימו לב על דברים אלו וממילא עושה האדם לתפלתו הברחה מהם ואז תעלה ותקובל ברצון בלתי קטרוג ולכן אם היו ר״ש וחביריו תחלת הכל אומרים דברים אלו בדרך תפלה מאליהם שהיו אומרים לו יהי רצון מלפני אלהי השמים כשם שהכנסת הילד הזה לברית כך תכנסהו לחופה לא היה מתיירא אותו השליח מתפילתם זו שמא תעשה פירות כי יודע שיש חיצונים מטים אזנם לכל דברי תפלה שתצא מן התחתונים לקטרג עליה ועל זאת ודאי יקטרגו לומר כבר גז״ד של זה נמסר ביד השליח ועוד שאר מיני קטרוג הרבה אך הוא נתיירא מפני שתפילתם נבלעה בין הדברים כי אבי הבן התחיל לדבר תחלה דברים חיצונים בעלמא באומרו תשתו מיין הטוב הזה שאני בטוח שאשקה אתכם ממנו בחופתו הרי הוא מדבר דברים בעלמא שאינו רוצה מהם תפלה ונראה שגם הם השיבו על דבריו דברים בעלמא לומר מה שאמרת שתשקה אותנו מן היין הזה בחופתו אה״ן כן יהיה ותצדק בדבריך דכשם שהכנסתו לברית כך תכנסהו לחופה הרי לפי הנגלה השיבו לו תשובה על דבריו לומר כן תעשה כאשר דברת ואין כאן תפלה כי לא באו דבריהם בדרך תפלה אלא הם כמו תשובה לדבריו של אבי הבן אך באמת הם בלבבם כיוונו בדברים אלו דרך תפלה ולא כמשיב דברים בעלמא ולכך היה מתיירא אותו השליח פן לא הרגישו המקטרגים בתפלה זו ועלתה ועשתה פירות וכאשר היה כן באמת:

יא וכן הענין כאן אצל יעקב אע״ה כשבא לברך את מנשה ואפרים רצה לברך את אפרים בתגבורת העצומה הזאת שיהיה לזרעו יהושע במלחמה של ל״א מלכים שהיא תגבורת גדולה עד מאד אשר כל המקטרגים יתקנאו בה ויפתחו פיהם לקטרג והוא רוצה להבריח את הברכה הזאת מעיני המקטרגים שלא ירגישו בה ולכך לא אמר אותה בפירוש וגם לא ברמז ואמר הברכה לשניהם בהשוואה אחת עד וידגו לרב בקרב הארץ ועדיין לא סילק ידו כי רוצה לברך את אפרים בתגבורת הנז׳ אך רוצה לעשות לה הברחה מעיני המקטרגים שלא ירגישו בה והיינו שיבליע בתוך דברים בעלמא והוא ידע בחכמתו כי יוסף הע״ה אחר שיראה נוסח הברכה שוה לשניהם ועכ״ז הניח יד הימין על ראש אפרים ירע בעיניו וירצה להסירה בטענה כי זה הבכור שים ימינך על ראשו ואז מוכרח להשיב לו תשובה על דבריו אלו ואז יבליע הברכה של אפרים בתגבורת הנז׳ בתוך התשובה שאינו נראה דנחית לברך אלא הוא בא להשיב תשובה ליוסף לתרץ לו הקושיא שלו שהקשה לו והלא מנשה הבכור וראוי שתשית הימין על ראשו ואז ממילא לא ירגישו המקטרגים בזאת הברכה כיון דלא ראו דנחית לברך אלא הוי כמשיב דבר ליוסף לתרץ לו קושיתו ולכך לא סילק ידיו אחר שגמר ואמר וידגו לרב בקרב הארץ כי באמת כונתו לברך את אפרים בברכה זו והוא ממתין עד שימצא לה מקום להבליעה ולהבריחה בו וכן היה כי יוסף הע״ה נתעורר להסיר יד אביו והקשה לו לא כן אבי כי זה הבכור וכו׳ ואז מצא יעקב אע״ה מקום הברחה שהשיב לו ידעתי בני ידעתי וכו׳ ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו יען כי זרעו יהושע יהיה מלא הגוים דהיינו ימול ויכרית ל״א מלכים וזהו מלא מל ל״א הרכיב בזה ב׳ תיבות בתיבה אחת ועוד כיון בזה שיעמיד חמה ולבנה נמצא כאן הבליע הברכה העצומה הנז׳ אך בהברחה כי המקטרגים לא הרגישו בזה מאחר דלא נחת לברך אלא באו דבריו דרך תשובה לקושיתו של יוסף הע״ה שא״ל לא כן אבי וכו׳:

יב **האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים** נ״ל בס״ד הגיד להם עתה את הטובה והנס הגדול אשר יעשה להם הקב״ה בשביל תוקף העינוי שחשבו המצריים לאבדם בו מן העולם והשי״ת הפר עצתם הם אמרו פן ירבה והקב״ה אמר כן ירבה וכן יפרוץ וכמ״ש וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ שהוא ר״ל כן ירבה באיכות וכן יפרוץ בכימות וזו הטובה והברכה של כן וכן רמוזה בסוף אותיות הימים כי אחר אותיות הימים יש אותיות כ״ן וכ״ן ולז״א את אשר יקרא אתכם ברכה מאת ה׳ באחרית אותיות הימי״ם שהוא כן וכן שבזה הפר עצת פרעה ועמו או יובן רצה לגלות להם הקץ שיהיה באלף השישי שהוא אחרית ה׳ ימים שכל אלף שנים נחשב כיום אחד וכמ״ש רז״ל ע״פ אלף שנים בעיניך כיום אתמול ואלף השישי שהוא יום השישי הוא אחרית ה׳ ימים ואמר עוד הקבצו ושמעו בני יעקב לימדם לאחוז מדת האחדות תמיד וזהו הקבצו ושמעו ועוד לימדם שיהיה להם תמיד הבנה והשכלה ביחוס שלהם שלא יראו בני עשו ויאמרו גם אנחנו נהיה כמותם אלא צריכין להבין מי אביהם ואז יהיו אוחזין מעשה אביהם בידם וארז״ל שמע כלומר הבן לז״א ושמעו ר״ל הבינו אל ישראל אביכם איך היה ותלכו בעקבותיו:

יג **יהודה אתה יודוך אחיך** נ״ל בס״ד גם בעודך יהודה קודם שלקחת המלכות בזמן דוד הע״ה יודוך אחיך שאתה ראוי למלוכה ידך בערף אויביך ידך ר״ל כוחך גם נרמז בה דוד שמספרו יד הנה הכח שלכם הוא בערף אויביך אויב הסתמי הוא הנחש ואחורי אותיות נחש יש אותיות זמר שהזמירות מזמרים עריצים ואין הנחש נכנע אלא בזמר וכמ״ש בס״ד לעיל בפ׳ בראשית בפסוק הוא ישופך ראש ואותיות זמר הם מוטלים בערף הנחש ולכן דוד הע״ה נקרא נעים זמירות ישראל שהיה עוסק בזמירות תמיד גור אריה יהודה ארז״ל בהמ״ק היה בחלק בנימין ורצועה היתה יוצאה מחלק יהודה נכנסת בחלק בנימין ובה היה מזבח בנוי והיה בנימין הצדיק מצטער עליה לבלעה דכתיב חופף עליו כל היום גם ארז״ל בבית ראשון היה אש המזבח דוגמת

ארי רובץ ובבית שני היה דוגמת כלב רובץ וז״ש גור אריה יהודה במקום המזבח שהוא אריה גור שם כי בחלקך יהיה זה מטרף בני בנימין שהיה מצטער לבלוע ולטרוף המקום המזבח עלית נתעלית גברת דבעת שבאו לחקר מקום המקדש ועלה בידם שהוא בחלק בנימין אם היו בונים אותו במקום נבנה לא היה מכוון מקום המזבח באותה רצועה של יהודה אך עתה נתעלית שהיה סייעתא דשמייא לדוד בנך שיכוין המקום על האמת שבזה גבוה המזבח ברצועה שלך כרע בבית ראשון רבץ בבית שני כארי וכלביא דוגמת הארי היה בבית ראשון ודוגמת כלב בבית שני וזהו כלביא כלב י״א ובבית שלישי מי הבינה יקימנו לא יסור שבט היסוד הנקרא שבט מיהודה שה״ס המלכות ומחקק מבין רגליו חלק התיבה לשתים וקרי בה ומחק ק׳ מבין רגליו והוא ק׳ של קנה שיקצץ רגלי הקו״ף ויהיה ה״א וזהו ראשון לציון הנה הנם כנז׳ בזוה״ק עד כי יבא שילה ולו ר״ל יבא ש״י אורות לה״א ולוא״ו שה״ס תפארת ומלכות וז״ש ש״י לה״א ולוא״ו אז אותו זמן יקהת עמים:

יד **חכלילי עינים מיין ולבן שינים מחלב** נ״ל בס״ד דאמרו בגמרא היתר דוד הע״ה וזרעו דאתו מן רות המואביה והיתר רחבעם דאתי מן נעמה העמונית הוא מן ב׳ יודי״ן הכתובים בעמוני ומואבי דהול״ל לא יבא עמון ומואב בקהל ה׳ ולמה אמר עמוני ומואבי ביו״ד אלא ללמדך עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית גם ידוע שמלכי ב״ד נקראים עינים של ישראל כמ״ש ר״ל לפני רבי יהודה נשיאה כנז׳ בירושלמי ועוד נקדים מ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל ע״פ ותקח נעמי את הילד ותשיתהו בחיקה ותהי לו לאומנת ותקראנה לו השכינות לאמר יולד בן לנעמי והוא דכאשר באה נעמי ולקחה הילד ותשיתהו בחיקה כדרך נשים זקינות שמביאים להם ילדים בחיקם דוקא ולא להניק כי אין חלב בדדיהן הנה נעמי תכף ומיד כשנתנה אותו בחיקה ותהי לו לאומנת שעשה לה הקב״ה נס שהשפיע לה חלב בדדיה והניקתו ואז בראות השכינות הנס הזה כי ידעו שנע דדיה צומקות כי היא זקנה גדולה ואיך תכף הנקתו חלב אז אמרו לא על חנם עשה הקב״ה נס זה אלא להורות כי יולד בן לנעמי כי הילד הזה הוא מחלון שבא דרך יבום ע״י בעז עכ״ד ע״ש נמצא השי״ת עשה נס גדול בבנה של רות שהמציא לו חלב בנס מדדי אשה זקנה שצמקו דדיה וזו הוכחה גדולה שראויה רות לבא בקהל כי כלל גדול הוא לא עביד קב״ה ניסא לשקרי ועתה מי שהוא עם הארץ ואינו מבין הדרשה של דקדוק ב׳ יודי״ן דעמוני ומואבי הנה הוא יאמין בהוכחה זו הפשטית של נס החלב דהנקבות לא נאסרו דכ״ע ידעי דלא עביד קב״ה ניסא לשקרי ובזה יובן בס״ד חכלילי עינים ר״ל היופי וההיתר של העינים שהם מלכי ב״ד דאתי מיהודה שהם נקראים עינים של ישראל הוא מיין תיבת מיין קרי בה מן יו״ד יו״ד כלומר מן יו״ד של עמוני ויו״ד של מואבי דמוכח מנייהו הדין של עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית וכאמור בגמרא וזאת ההוכחה תספיק לחכמים דדייקי קראי אך לבן שנים אדם שהוא עם הארץ שנקרא בן שינים שכל עסקו בעבור לעיסת השינים ואין לו עמל תורה הנה זה אינו מבין הוכחה זו של היודי״ן ולזה תביא לו הוכחה של היתר העינים מחלב כלומר מנס החלב שנעשה לבנה של רות דכ״ע ידעי לא עביד קב״ה ניסא לשקרי וכאמור ובזה יובן מ״ש דוד הע״ה כי אתה גוחי מבטן מבטחי על שדי אמי הם השדים של נעמי אמי שהיא היתה חשובה אמו של עובד זקני כמ״ש יולד בן לנעמי:

טו **מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך** נ״ל בס״ד סעודות שבת הם ארבעה ובכל אחת צריך לחם משנה אפילו בסעודה רביעית הרי צריך לה שמנה ככרות וזהו שמנה לחמו והוא יתן מעדני כי מכבד השלחן של שבת במעדנים אז נפתלי יש נפת לי בזה המצוה שמליצים עלינו זכות ופרש הדבר אילה שלוחה אותיות אליה הוא אליהו זכור לטוב שלוח בכל מוצאי שבת קודש לג״ע שיושב שם תחת עץ החיים וכותב שם זכיות של ישראל שיש להם מצד השבת וזהו הנותן אמרי שפר זכיות ישראל:

טז בן פרת יוסף בן פרת עלי עין יובן בס״ד דארז״ל יוסף הע״ה היה יפיו ותואר דומה לרחל אמו והיה יעקב אע״ה נהנה בראייתו כי כל עת שרואה אותו כאלו היה רואה את רחל אמו והיה מתנחם בה ובזה פרשתי בס״ד הטעם שנתן לו חלק יתר בעבור הנאה זו שהיה נהנה מראיית פניו וז״ש בן פרת יוסף בן פרת שלקחת חלק כפול עלי עין בעבור העין שלי שנהניתי מראיית פניך או יובן ארז״ל יוסף משלו נתנו לו ונראה תחלת דבר שזה להיות פותר שזה היה סיבה למלכותו ג״כ זכה משלו ע״י שלא חטא בעריות נצטרפו אותיות יו״ד עין של עריות ביחד ונעשו פ׳ ואז נעשה מן עריות אותיות פותר שזכה להיות פותר וז״ש בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וקרי בה על יו״ד עי״ן דעריות שנצטרפו ביחד ונעשו פ׳ ואז נעשית פותר או בן פורת ר״ל פותר על עיקר החלום של שבלים ופרות בן פורת ר״ל פותר עוד על שאר דברים של החלום שפתרת אותם להיות ירא פרעה איש נבון וחכם וכו׳ כל זה היה עלי עין החכמה העליונה שנקראת עין שהשפיעה בך ובאופן אחר נ״ל בס״ד בן פורת יוסף וכו׳ דארז״ל יוסף משלו נתנו לו פה שלא נשק בעבירה ועל פיך ישק כל עמי גופו שלא נגע בעבירה וילבש אותו בגדי שש ידיו שלא משמשו ויסר המלך טבעתו ויתן אותה על יד יוסף רגליו שלא פסעו ירכבון על קרינין וירכבהו את מרכבת המשנה מחשבה שלא חשבה תבא ותקרא חכמה ויקראו לפניו אברך אב בחכמה ועוד ארז״ל בשכר עין שלא הסתכלה בעבירה לא תשלוט בו עיה״ר ועל זה קשא כל אבר לקח השכר לעצמו של יוסף המלך ע״ה ולמה העין לקחה שכר לעצמו ולזרעו כי כל זרעא דיוסף אין עין הרע שולטת בהם והתירוץ לזה הוא כי העין יש לה עוד רבותא על שאר איברים מלבד ענין אשת פוטיפר עוד נתלבטו כל נשים של מצרים ורצו שיוסף הע״ה ישא עיניו ויראה אותם ולא יכלו לו והוא דארז״ל בשעה שרכב יוסף הע״ה על מרכבת המשנה ועבר ברחובות כל ארץ מצרים יצאו כל

הנשים על חומות הבתים שלהם וכל אחת זורקת לפניו מין תכשיט משלה לכבודו כדי שישא עיניו ויראנה ולא היה נושא עיניו לראות שום אחת מהן נמצא העין שלו עשתה פועל מצוה עם גופים רבים מלבד אשת פוטיפר לכך זכתה לשכר שלה עם גופים רבים שהם זרעו מלבד גופו של יוסף הע״ה עצמו וז״ש בן פורת חן שהוא השכר בן פרת בכפל עלי עין שלקחה שכר כפול לו ולזרעו משא״כ שאר איברים והשיב שכר העין היה על כי בנות מצרים צעדו עלי שור כדי שישא עיניו ויראה ולכך לקח שכר לרבוי זרעו:

שמות

א ויהי כל נפש יצאי ירך יעקב שבעים נפש ויוסף היה במצרים הדקדוק ידוע דלמאי אצטריך לומר ויוסף היה במצרים שזה ידוע מכל פרשיות שקדמו ועוד הול״ל זה אחר אומרו גד ואשר ונ״ל בס״ד בא הכתוב להודיע יתרון שבח יוסף הע״ה על אחיו ששמר בריתו במקום טומאה של מצרים שהיתה ערות הארץ וקליפתה מזקת בענין הזנות מאד דאע״ג שאחיו ג״כ ירדו למצרים ולא חטאו יש הפרש גדול בינו לבינם ואלו הן הא׳ שהם לא באו לדור במצרים העקרית אלא בארץ גושן שנעשה בה קדושה מחמת שכתבה פרעה על שם שרה אע״ה בכתובתה ותכף ומיד שרתה בה קדושה דהיינו כי כל קליפה מוכרח שיש בתוכה קדושה לחיות שלה ומאז נכתבה גושן על שם שרה אז נעתק אור הקדושה שהיה במצרים ושכן בארץ גושן ולכן גושן נקראת מצרימה בתוספת ה״א שעולה מצרימה כמספר שכינה על שם אותו אור הקדושה שבתוך קליפת מצרים המתייחס לשכינה כנודע מסוד גלות השכינה משא״כ יוסף הע״ה שכן במצרים במקום הטומאה העקרית ולא בארץ גושן ועכ״ז לא חטא והב׳ לאחיו נעשה עזר וסיוע להם מצד יעקב אע״ה שירד עמהם וקדושתו הכניעה קליפת הזנות מעיקרא על כי היה בן פ״ד שנה ולא ראה קרי ועוד ביטל קליפת הזנות הנקראת לר״י ע״י חבורו עם לאה ורחל כי בשלשתם יש ר״ת לר״י כמ״ש מהרש״ם ז״ל בסוד ותזני על שמך דלמעלה מן שמ״ך יש לר״י ולכן קדושתו היתה מגינה ומועלת לבניו כמו קמיע בהיותו עמהם וזה הטעם דבעת שתבעתו אשת פוטיפר באה דיוקנו של אביו לפניו והצילתו מן החטא כמ״ש רז״ל ע״פ מידי אביר יעקב אך ד״ז לא היה אלא לשעה אחת אבל אחיו קדושת גופו של יעקב אע״ה באה עמהם ממש ולא במראה בלבד וגם היתה בתמידות עמהם ואין לך קמיע חשוב מזה משא״כ יוסף הע״ה לא היה נושא עמו קמיע כזה והג׳ כי השבטים באו הם ונשיהם וכל אחד יש לו פת בסלו ולכן לא חטאו משא״כ יוסף הע״ה היה פנוי בלא אשה ועכ״ז לא חטא ואת רבע אינו דומה יחיד לציבור דהוא היה יחידי במצרים אך הם היו רבים כי בשבעים נפש ירדו מצרימה ולכך נתגברו על קליפת מצרים ולא חטאו וז״ש ואלה שמות בני ישראל שהם מתייחסים לאביהם ישר אל שלא חטאו בזנות אך להם היה כמה סיבות של סיוע חדא הבאים מצרימה גי׳ שכינה כמ״ש רבינו אפרים ז״ל כלומר באו לגושן שיצדק עליה שם מצרימ״ה ולא מצרים יען שבה היה שוכן אור שכינה שהוא מספר מצרימה ועוד שנית באו את יעקב קמיע קדוש המסוגל לשמירה מן הזנות כי הוא אשר החליש קליפת הזנות כאמור ועוד סעד שלישי איש וביתו באו שכל אחד יש לו פת בסלו וזו היא שמירה טבעית מצד הזנות ועוד את רבע ויהי כל יוצאי ירך יעקב שבעים נפש שהיו רבים וזכות רבים שאני ולכך נשמרו מן החטא משא״כ שמירת יוסף הע״ה מן החטא היתה בדרך פלא שלא היתה איתו כל ארבע סיועים אלו וזהו ויוסף שנשאר בקדושתו שנקרא אז בשם יוסף על שם היסוד העליון היה לבדו בלתי קמיע ובלתי אשה ובלתי רבים חבירים ועוד היה במצרים ולא במצרימ״ה שהיא ארץ גושן אלא במצרים הטמאה ועכ״ז נשאר בקדושתו שנקרא יוסף על שם היסוד שיש בו קנ״ו אורות כמנין יוסף כנודע:

ב ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף י״ל למאי הוצרך הכתוב ללמדנו שהיה מלך גם איך לא ידע את יוסף כי לא היה רחוק מאות שנים ונ״ל בס״ד דידוע שהקליפה שונאה את ישראל מפני שהם מסטרא דקדושה אך יש לה שני מיני שנאה א׳ שייכה לגוף שרוצה לכלותם מעל פני האדמה והב׳ שייכה לנפש שרוצה להעבירם על דת ולטמא נפשם ואותה השנאה ששייכה לגוף תתייחס לנחש הנושך בשיניו להזיק לגוף ולהמיתו ועל זה מורה אות שי״ן של נחש שהוא שן רשעים הנושך ואותה השנאה השייכה לנפש תתייחס לשטן שהוא היצה״ר שנושך הנפש וחפץ לטמאה ועל זה יורה שי״ן של שטן שגם לו יש שן הנושך והוא מספר יצ״ר שעולה ש׳ וכנגד זה תמצא באוה״ע שהם מושרשים בנחש ובשטן שיש אומה כל מגימתה וחפצה לאבד ולכלות דוקא ולא תתגרה בהם בענין הדת וכמו שהיה אצל פרעה ועמו שנתנו עיניהם לכלותם ח״ו ולא גזרו עליהם להעבירם על דת לעבוד ע״ז או לזנות עמהם ואלה שיניהם היא שי״ן דנחש הנושך להזיק ולהמית הגופים ויש אומה שכל מגימתה לנשוך הנפש לטמאה בהעביר אותם על דת וכמו יון ואדום שהיו גוזרים תמיד עליהם להעבירם על דת שאם היו נשמעים להם היו מייקרים אותם ועושים אותם עטרה בראש ואלו ידמו שיניהם לשי״ן דשטן שהוא היצה״ר שיורד ומשטין לטמא הנפש בעבירות וכמה מיני עונות ויש שיש לו שני מיני שינים של נחש ושל שטן שרוצה בזה ובזה כמו המן שנתן עיניו לכלותם מן העולם וזהו שן דנחש וגם נתן עיניו להעבירם על דת שגזר עליהם שלא יטילו ציצית ולא ילבשו תפילין ולא יעשו שבתות ומועדים ולא יעסקו בתורה וכמ״ש רש״י ז״ל על מאמר הגמרא ליהודים היתה אורה זו תורה ושמחה זה יו״ט וששון זו מילה ויקר אלו תפילין שהמן גזר לבטלם וזהו שן דשטן ועל זה אמר הכתוב שיני רשעים שברת של שטן ושל נחש ולז״א ברוך ה׳ שלא נתננו טרף לשיניהם לשון רבים שהם שתיים

וכן תמצא בכמה מקומות בתהלים מייחס הרעה של האומות לשינים זומם רשע לצדיק וחורק עליו שיניו וכן אלהים הרס שנימו בפימו וכן שיניו יחרוק ונמס וכאלה רבות:

ג נמצא פרעה שלא גזר על ישראל גזרות להעבירם על דת כי אם רק נתן עיניו לכלותם לקח לו שי״ן אחת מצד הנחש דוקא שהוא שן הנושך לגופים ולא עשה כמו המן שלקח לו שני שיני״ן דנחש ושטן שרצה לנשוך בשני שינים ולז״א ויקם מלך חדש על מצרים קראו חדש כלומר חד ש׳ שלקח חד ש׳ מנחש ולא שתים מנחש ושטן ולכן ויאמר אל עמו וכו׳ שנתן עיניו לעשות עצה שבה מכלה אותם מן העולם ואומרו אשר לא ידע את יוסף יובן בס״ד כי כל ישראל נקראו על שם יוסף כמ״ש בני יעקב ויוסף סלה וכן תחון שארית יוסף ועוד כאלה כמפורש בדברי רז״ל ומצינו שהקב״ה כינה את ישראל בשם נטיעה דכתיב נצר מטעי מעשי ידי להתפאר וכן אמר ואנכי נטעתיך שורק וארז״ל שקראם נטיעה לומר מה נטיעה זו אם אתה כורת ענף ממנה חוזר ויוצא במקומו כי שרשה קיים בארץ כך ישראל שרשם קיים א״א שיכרתו לעולם כי אם ממתים מהם חוזר ומתמלא החסרון ופרשתי בס״ד הענין במ״א כי האדם נדמה לעץ דכתיב כי האדם עץ השדה אך אוה״ע נדמין לעץ תלוש שאם תכרות חתיכה ממנו אינו יוצא במקומה ואינו מתמלא החסרון משא״כ ישראל דומין לעץ הנטוע ומחובר בארץ שאם תכרות ממנו חוזר ומתמלא החסרון מניה וביה ולכן אמר עליהם נצר מטעי מעשי ידי להתפאר וזה השבח של נטיעה שיש להם הוא רמוז אצל שם יוסף הנקראים בו דקודם יו״ד יש טי״ת וקודם וא״ו יש ה״א וקודם סמ״ך יש נו״ן וקודם פ״ה יש עי״ן הרי אותיות נטעה מחוברים עם שם יוסף שנקראו בו ואם תניח חיר״ק תחת טי״ת נקראת נטיעה להורות כי ישראל אינם כעץ התלוש אלא הם כעץ נטיעה שאם יחסר מהם אנשים חוזר ומתמלא החסרון מפני שהשורש שלהם קיים כמו נטיעה ולז״א זה שהוא חדש שלקח חד ש׳ מנחש שחשב לכלותם לא ידע את יוסף ר״ל לא ידע האותיות שיש שמחוברים בשם יוסף שנקראו בו ישראל שהם אותיות נטיעה להורות שאם יכרות מהם איזה ענף חוזר ויוצא במקומו וכן היה להם כאשר יענו אותו כדי לכלותם בעינוי זה אדרבה כן ירבה וכן יפרוץ:

ד **הבה נתחכמה לו** ארז״ל הבה נתחכמה למושיען של ישראל נ״ל בס״ד כי מצרים מספרם ש״ף ואם תוסיף אות ה״א לקרותה מצרימה יהיה מספרם שפ״ה מכוון למספר שכינה שהיא מושיען של ישראל ואלו המצריים חשבו אם יהיה שוה מספר שמם עם מספר שכינה בזה יתגברו כנגד מושיען של ישראל והמה ראו אצל פרעה יש אות ה״א בסוף שמו לכך בקשו שיתן אות ה״א מסוף שמו ויניחנה בסוף שם מצרים שתהיה נקראת מצרימה ובזה יכולים להתגבר כנגד מושיען של ישראל שהוא אור השכינה ולז״א הבה נתחכמה לו מלת הבה קרי בה הב ה״א משמך אל שמינו מצרים כדי שבזה נתחכמה נגד מושיען של ישראל ובאמת בקשה זו שבקשו מפרעה ליתן את אות ה״א היא לרעתו כי עי״כ ישאר בפרעה אותיות עפר וזו מורה שיתרוקן רכושו וישאר על העפר וכאשר היה אח״כ וינצלו את מצרים:

ה **הן עם בני ישראל רב ועצום ממנו** נ״ל בס״ד כי השר של פרעה המדבר בו ראה וידע שיש לישראל תגבורת מן המים וידוע מ״ש בס׳ התורה והמצוה בשם פילון היהודי שהיה בזמן בית שני ששם משה מורכב משני תיבות שהם מ״ו ש״ה והיינו מ״ו בלשון מצרי הוא מים וש״ה בלשון מצרי הוא לשון הוצאה והמלטה ע״ש וז״ש רב ועצום ממנו קרי בתיבת ממנו מ״ן מ״ו ר״ל רב ועצום מחמת המים ובאמת כן היה להם אח״כ על הים שזכו להיות רב בחכמה ועצום בעושר שהשיגו חכמה בקריאת השירה שהיתה ברוה״ק וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הע״ה ובזה פרשתי בס״ד והמים להם חומה מימינם הוא השגת החכמה שתתייחס לימין כמ״ש הרוצה להחכים ידרים ומשמאלם השגת העושר כי גדולה ביזת הים יותר מביזת מצרים והעושר יתייחס לצפון הרוצה להעשיר יצפין:

ו וישימו עליו שרי מסים וכו׳ נראה כאן גזרו עליהם שתי גזרות הא׳ עינוי בחומר ובלבנים והב׳ טביעה במים כל הבן הילוד היארה תשלכוהו הרי א׳ במים וא׳ בעפר ונ״ל כי גזרת מים היתה כנגד אותיות מצרים שהוא אותיות מי״ם צ״ר וגזרת העפר בשם פרעה שהוא אותיות העפר ואם תצרף אותיות פרעה ומצרים ביחד יהיה מהם ג׳ תיבות שהם צרה עפר מים אך בזכות יעקב אע״ה שהוא איש תם בטלו גזרת עפר מים שעולה מספרם כך והיה לישראל מספר תם ולמצרים ופרעה נעשה המספר מ״ת ואז נתקיים וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים ועוד נ״ל בס״ד טעם שהיתה התחלת הגזירות שלהם בעפר מפני שפרעה ומצרים היו מסטרא דנחש ונוגדא דיליה וכתיב בנחש עפר לחמו לכן היתה התחלת גזרתם בחומר ובלבנים שהוא עפר דחשבו שיצליחו בזה וכל זה רמוז בשם פרעה שהוא העפ״ר גם פרעה לשון פרעון להורות שלבסוף יעשה פרעון ממנו:

ז **וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ ויקוצו מפני בני ישראל** נ״ל בס״ד דארז״ל אשה מזרעת תחלה יולדת זכר והם היו קצים מן הזכרים ולא מן הנקבות וילידת הזכרים היתה כפי הטבע מחמת רוב עינוי דאז האנשים חלושים הרבה מעבודת היום ובעת שמזדווגים בלילה עם נשיהם מוכרח שהאשה מזרעת תחלה כי האיש מחמת חולשת גופו שוהה להזריע ולכן ויקוצו מפני בני ישראל בני דייקא ר״ל הבנים שהם זכרים שלא היו יולדים

בנות וכיון שהעבודה היא בזכרים והם קצו מן הזכרים זו הוכחה שהעבידו את ישראל בפרך כדי לפרק גופם ולא בשביל הנאתם לעשות להם עסק ולכן סמך לפסוק זה פסוק ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך:

ח ויאמר מלך מצרים למילדות לא אמר הכתוב מה אמר כי על דברים שאח"ז כתיב ויאמר ונ"ל כי א"ל אל תחישו מן העונש כי אני מלך ולב מלך ביד ה' ודאי הוא רצונו בכך שנתן בלבי לעשות דבר זה:

ט **כי חיות הנה בטרם תבא אלהן המילדת וילדו** הדקדוק ידוע ונ"ל בס"ד דארז"ל אמרו לו נמשלו לחיות מה חיות יולדין בלא מילדת כך הם וקשא איך נתיישבו דברים אלו אצלו והלא יאמר בחיות לא שמענו שיש להם מילדת אך ישראל יש להם מילדת כי אתם המילדות של העברים ואם הם כמו החיות מה צורך יש להם בכם ולזאת הטעימו דבריהם וא"ל הן אמת שהם פקחות כמו חיות שאין צריכין למילדת עכ"ז בפעם ראשנה עדיין אין יודעים איך תהיה הלידה צריכה האשה להביא מילדת ותילד אך אחר שכבר ילדה פעם ראשנה ע"י המילדת אין צריכה עוד למילדת אלא היא תהיה מולדת את עצמה וז"ש כי חיות הנה שיולדים בלי מילדת ואם תאמר א"כ מה צורך יש להם בכם לז"א בטרם ר"ל בלידה הראשנה של עיבור ראשון תבא אלהן המילדת אך אח"כ בשאר עיבורים וילדו מאליהן ע"י עצמן ועל כן אנחנו אין מילדים אלא בעיבור ראשון בלבד או יובן בס"ד הכונה כי חיות הנה ר"ל פקחות כי הפקח נקרא חי כמ"ש מהרי"א ז"ל והם אין קורין אותו כי שמעו הגזרה אשר צותנו לכן כאשר נעיז לבא אצל היולדת מעצמינו בלא קריאה הנה כאשר נהיה במפתן הבית צועקים מבפנים שכבר ילדו ובע"כ נחזור לאחור וזהו כי חיות הנה ר"ל פקחות וחכמניות והיינו בטרם תבא אלהן ממש המילדת בעודה בפתח הבית או בתוך החצר צועקים מבפנים מתוך החדרים שכבר ילדו ואינך צריכה לטרוח ולבא:

י **וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי** נ"ל בס"ד מלוי אותיות לוי כזה למ"ד וא"ו יו"ד עולה מספר אין וידוע דכל אות במילואה נקראת בית ועמרם זכה ליקח מדת הענוה שהוא אין הרמוזה בבית לוי ר"ל באותיות לוי במילואם שנקראים בתים ובזה זכה ליקח את בת לוי שתוליד לו את מרע"ה שהיו עניו מכל האדם ותפס מדת אין בקצה אחרון או יובן ויקח את בת לוי כי אות המלוי נקרא בת או בן לאות הפשוט כנודע וידוע מ"ש רבינו האר"י ז"ל כשלקח עמרם את יוכבד אשתו בפעם הזאת נתעברה בה נשמת חוה ולכן עשה לקוחין מחדש וחזרה לנערותה וז"ס ותהר האשה בה"א הידיעה היא האשה הראשונה שהיתה בעולם ע"ש והנה חוה יוכבד מספרם ס"א כמנין אותיות המלוי של לוי ולז"א ויקח את בת לוי רמז לחוה ויוכבד שנרמזו במלוי שהוא נקרא בת להפשוט:

יא **ותרא אותו כי טוב הוא** נ"ל בס"ד הכונה בתיבת הוא כלומר מצד עצמו שלא מצד המקום ולא מצד הזמן ותצפנהו שלשה ירחים שהם צ' יום כמנין אות צד"ק אשר אחוז בו שהוא היה יסוד דחכמה וטוב כינוי ליסוד והוא לחכמה:

יב **לדעה מה יעשה לו** נ"ל בס"ד דאיתא בזוה"ק מה דמשה רומזים לגאולה והם אותיות מה של ראש וסוף הקם תקים ואות שי"ן דמשה רמז לגליות ובזה פירש מורי הרב מהרע"ס ז"ל רמז מאמר התנא אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו קנק"ן היא ש' דמשה שמספרה קנק"ן הרומזת לגלות אלא באותיות מה שיש בשם משה הרומזים לגאולה עכ"ד ולז"א לדעת מה יעשה לו ר"ל אותיות מה הרומזים לגאולה אם יעשה לו עצמו עתה נס של גאולה שיגאלהו מן הצרה הזאת של טביעה במים:

יג **הילילי את הילד הזה** נ"ל בס"ד דאיתא במדרש ותביאהו לבית פרעה לפי שהיה יפה הכל מתאוים לראותו מי שהיה רואהו לא היה מעביר עצמו מעליו והיה פרעה מחבקו ומנשקו וכו' ע"ש וידוע כי סגולה לביטול עיה"ר היא באות ה"א כמ"ש לעיל בפרשת וישלח בפסוק הילדים אשר חנן אלהים ולז"א הילילי נצצה בה רוה"ק לעשות לו סגולה באות ה"י וזהו ה"י ליכי כי ראתה אותו יפה מאד ופחדה מעיה"ר של המצריים ואמהותיה או יובן בס"ד מרע"ה זכה לבינה שהיא אות ה"י ראשנה ולז"א אמרה ה"י ליכי אי נמי היה בסוד החסדים כמ"ש ותרא אותו כי טוב הוא והחסדים שרשם חמשה וזהו ה' ליכי ולכן אמר והנה נער בוכה כי החמשה כל א' כלול מעשר הם כה וזהו בוכה בו כ"ה:

יד ותקרא את שמו משה ותאמר כי מן המים משיתיהו ק' למה הוצרכה לגלות הטעם דנמצא עברה גזרת אביה ונ"ל בס"ד דאיתא בספר התורה והמצוה פליון בשם היהודי דשם משה מורכב מן שתי מילות שהם מ"ו ש"ה והיינו מו בלשון מצרי מים ושה בלשון מצרי הוא לשון הוצאה והמלטה ע"ש ולפ"ז לעולם היא לא אמרה הטעם בפיה אך מאחר שקראתו משה הרי היא כאילו אמרה מן המים משתיהו כי מו מים ושה הוצאה והמלטה:

טו **ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו כהן מדין וינהג את הצאן אחר המדבר** י"ל למה הוצרך להקדים ד"ז שהיה רועה צאן יתרו ועוד למה הוצרך לפרש שנהג את הצאן אחר המדבר ועוד לפ"ד רז"ל כדי להרחיקם מן הגזל שלא ירעו בשדות אחרים איך יאמר אחר המדבר דהול"ל במדבר דכל מקום הפקר נקרא מדבר ומקום השדות אינו נקרא מדבר ונ"ל בס"ד דמצינו כתוב בפ' ויגש ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה וכן כתוב

אח״ז ויאסור יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גשנה וי״ל למה קראה גשנה והלא גשן שמה ונ״ל בס״ד הענין דידוע מ״ש בפרשת קדושים שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש הלולים לה׳ וידוע מ״ש בעץ חיים שער הגסירה דשלש שנים ערלים הם סוד שלש קליפות הנקראים ערלה ע״ש וידוע מ״ש בזוה״ק שיש שבעין דינין בסוד מ״ש רז״ל כל המתענה תענית חלום בשבת קורעין לו גזר דין של שבעים שנה שה״ס שבעין דינין הנז׳ וידוע שבהיות שבעין דינין הנז׳ בלא מיתוק יהיה תגבורת לשלש שנים ערלה שה״ס ג׳ קליפות הנז׳ נמצא בכל אחת משלשה הנז׳ יש תגבורת שבעים ולכן ישראל בירידתם למצרים שהו שם ר״י שנים כמנין ג״פ שבעים וכיון ששהו שם ג״פ שבעים אז יצאו מתגבורת שלש שנים של ערלה ונכנסו בשנה הרביעית שבה כתוב כל פריו קודש הלולים לה׳ וזכו תכף ומיד לקבל התורה ודבר ה׳ עמהם פנים בפנים והנה ידוע שכל ר״י שנים אלו שהם ג״פ שבעים כנגד שלשה שנים דשתי ערלה היתה ישיבתם בארץ גשן ולכן אמר להורות לפניו גשנה וכן ויעל לקראת ישראל אביו גשנה חלק התיבה של גשנה לשתים וקרי בה ג׳ שנה:

טז ונמצא הנהגת מרע״ה את ישראל היתה אחר שעברו ויצאו ג׳ שנה של ערלה בג״פ שבעים שישבו במצרים והנה אחר אותיות מדבר יש אותיות ג׳ שנ״ה וידוע דארז״ל בדק הקב״ה את משה ואת דוד תחלה בצאן בשר ודם ואח״כ הניחם לרעות את צאנו ישראל וז״ש ומשה היה רועה תחלה את צאן יתרו חתנו ואחר שהיה רועה בצדק מזה זכה לרעות את הצאן הידוע שהם ישראל צאן הקב״ה אחר המדבר ר״ל כשעברו ויצאו ג׳ שנה הרמוזים אחר אותיות מדבר דאז עברו שני ערלה ולא נשאר בהם סיגם דנכנסו עתה לשנה הרביעית ששם כל פריו קודש הלולים לה׳ או יובן אחר המדבר כלומר אחר הדבור כי מלחמתו היתה בפה שכוחו בפה:

יז **וירא אליו מלאך ה׳ בלבת אש מתוך הסנה** נ״ל בס״ד אותיות סנה במלואם כזה סמ״ך נו״ן ה״ה הם אותיות הנמוך רמז שזכה לנבואה במעלה הגדולה בשביל מדת הנמוך שהיתה בו שהיה נמוך מכל האדם ולכך נגלה אליו בסנה שהוא הנמוך שבאילנות ונרמזו אותיות הנמו״ך בתוך אותיות הפשוט של סנה גם הם המכו״ן שזכה להיות מכון ומרכבה לשכינה:

יח **לא איש דברים אנכי** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל כי גבורות שאחוז בהם הבל כולם הם בחינת הבל ולכן מרע״ה שהיה סוד הבל היה כוחו בפה אבל גבורות שאחוז בהם קין כולם הם בחינת מעשה ע״ש ולזה קא תמה מרע״ה רבש״ע וכי לא איש דברים אנכי בלשון תימה ומאחר שאנכי איש דברים שכוחי בפה איך תשלחני להוציא את ישראל על ידי מעשה של עשר מכות שכולם הם עשיות:

יט **וינס משה מפניו** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל שמרע״ה לא נס מן הנחש אלא נרתע מן הסוד שגילה לו אותה שעה בענין הנחש כנז׳ בס׳ הכונות בדרוש שביעי של פסח ע״ש והנה קודם אותיות נחש יש אותיות רמז לז״א וינס משה מפניו ר״ל מן הרמז שהוא לפני אותיות נחש שרמז לו בו אותה שעה וא״ל שלח ידך ואחז בזנבו רמז לו בזה על שם שדי שיהיה בעזרו ולא יפחד והיינו כי זנב נחש הוא אות ש׳ וצרף אותה עם אותיות יד יהיה צירוף שדי וז״ש שלח ידך שהוא אותיות יד ואחז בזנבו שהוא ש׳ שבזה יהיה צירוף שדי שישמרך ממנו:

וארא

א וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה׳ לא נודעתי להם רבים מקשים דהלא במקראות מפורש שדבר עמהם בשם הוי״ה בכל ההבטחות ובכמה דברים ועוד מה צורך יש לענין השליחות הזאת להקדים דברים אלו ונ״ל בס״ד דמצינו כתוב ה׳ איש מלחמה וצ״ל איך קורא להשי״ת בשם איש גם למה לא נזכר שם איש אלא רק במלחמה דוקא ונ״ל דידוע כאשר נלחם השי״ת לעמו ישראל באיזה אומה המצירה להם והוא יתברך עושה לישראל נסים לגאלם מידם כאשר היה במצרים ושאר אומות הנה צריך לענין זה הארת שלשה שמות משמותיו יתברך שיהיו משמשין לפעול פעולתם בדבר הגאולה הזאת והם הא׳ שם אל שהוא בחסד דכתיב חסד אל כל היום אשר פעולת השם הזה הוא לזעום בכוחות הדינין דמתעוררין לקטרג על ישראל להזכיר עונותם באומרם שאין ראוין לגאולה זו ומה נשתנו אלו מאלו ששם אל סגולתו לזעום במקטרגין כמ״ש בזוה״ק ע״פ ואל זועם בכל יום כי הוא חסד לישראל אך זועם בכוחות הדינין והמקטרגים ואחר שזועם בם וסותם פיהם בשם אל אז יעשה הקב״ה את שלו להטיב לישראל ולזו צריך עוד שני שמות הא׳ שם שדי המשדד המערכות להפיל שר האומה תחלה והב׳ שם הוי״ה ב״ה לעשות פעולת הנס באיבוד האומה התחתונה למטה לגאל את ישראל מידה בדרך נס וידוע שכל מעשה נס אינו נעשה אלא על ידי שם הוי״ה שהוא פועל למעלה מן הטבע ופרשתי בס״ד הטעם כי שם הוי״ה ככתבו במילואו באלפין עולה מ״ה ובקריאתו עולה ס״ה הרי סך הכל מספר נס ולז״א ויקרא שמו ה׳ נסי כי הנס אינו נעשה אלא בשם הוי״ה נמצא שלשה שמות הנז׳ צריכים לגאולת ישראל ביחד שעל ידי פעולות שלהם בזא״ז תושלם גאולת ישראל מיד האומה המצירה ור״ת שלשה הנז׳ הוא אי״ש לכך בענין המלחמה כשנלחם השי״ת לישראל נקרא איש מלחמה ולז״א בקהלת עת מלחמה ועת שלום כי שני שמות אל שד״י

עם האותיות הם מספר שן וצרף עמהם מספר שם הוי״ה עולה מספר שלום לומר בעת המלחמה למטה באומה אז הוא עת שלום למעלה שמתעוררים ג׳ שמות הנז׳ אשר מספרם שלום עוד ידוע מ״ש הרב מ״ץ ז״ל בשם הרב הש״ך ז״ל מצאתי כתוב כשהקב״ה עושה נסים נגלים ומפורסמים עושה אותם באספקלריא המאירה כדי שהכל יראום וכענין יצ״מ וכו׳ אבל האבות עשה עמהם נסים נסתרים לזה היה באספקלריא שאינה מאירה וכו׳ עכ״ד ע״ש:

ב והנה כאן כשראה מרע״ה שפרעה סירב והתריס וכפר והכביד העבודה על ישראל נתיירא פן נתבקר פנקסם ע״י כוחות הדינין והמקטרגים שקטרגו עליהם שאין ראויים לגאולה דלפ״ז נראה שלא זעם שם אל בהם גם נראה שלא פעל שם שדי בשר ומזל מצרים להפילו ולכך נתגברו השר והמזל ולז״א למה הריעות וכו׳ ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך המיוחד הוא שם הוי״ה שבו יהיו הנסים של הגאולה אדרבה הרע לעם הזה ומזה נראה והצל לא הצלת את עמך ב׳ פעולות של הצלה אחת ע״י שם אל וא׳ על ידי שם שדי שצריך שתקדים פעולותם לפעולת שם הוי״ה והשיב לו הקב״ה עתה תראה וכו׳ שזה הסירוב וההתרסה היה לרעתו שאם מודה ועוזב לשלחם איך הייתי מראה גבורתי ועוצם ידי ואחר שבישרו שיעשה מעשה הנסים א״ל אני ה׳ בעל היכולת לעשות נסים הפך הטבע אחר שפרעה כפר בשמי זה ואמר מי ה׳ לא ידעתי את ה׳ וכונתו לומר ששם אל ושם שדי כבר נתעוררו לפעול פעולתם ועתה תתחיל התעוררות של שם הוי״ה ועוד פירוש לו דברים ברורים יותר שאמר וארא וכו׳ פירוש מה שאמרתי לך עתה תראה הנה זאת ראיה חדשה שלא ראו אותה האבות דאע״פ שעשיתי נסים לאבות לא עשיתי להם נסים גלויים באספקלריא המאירה וכמ״ש הש״ך ז״ל אבל עתה תראה ניסים על ידיך נעשים באספקלריא המאירה וז״ש וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה׳ כלומר השפעתי והארתי להם בכל שלשה שמות שהם שם אל ושם שדי וגם שמי ה׳ שהוא שם העצם אך עכ״ז לא נודעתי להם ר״ל לא נודעתי להם בגילוי ופרסום באספקלריא המאירה כמו שאני נוהג עמך אלא היה בדרך הסתר ולפ״ז אומרו ושמי ה׳ מחובר עם הקודם ואינו נמשך עם תיבות לא נודעתי:

ג ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו מהרח״ו ז״ל בשער קדושה ביתרון מרע״ה על שאר נביאים דמרע״ה היה עולה עד אצילות ומשם רואה ממש אלא הוא על ידי התלבשו בבריאה לבדה וגם זה אינו אלא בדרך מעבר לבד שהאצילות לבדו הוא נמנע וז״ס כי לא יראני האדם וחי ושאר נביאים היו רואין באצילות ע״י התלבשות גמור באורות הבריאה ולא בדרך מעבר כאשר זכה מרע״ה ע״ש נמצא מרע״ה זכה לראיית עולם האצילות בלתי התלבשות ממש בבריאה כי אם רק דרך מעבר לבד ושאר הנביאים לא זכו להשגת האצילות אלא על ידי התלבשות גמור בבריאה ואפילו האבות זיע״א לא זכו כמרע״ה לראות באצילות ממש ע״י הבריאה בדרך מעבר לבד וידוע כי ארבע אותיות שם הוי״ה הם כנגד ד׳ עולמות אבי״ע והיו״ד היא כנגד אצילות נמצא היו״ד לא השיגו אותה גם האבות אלא ע״י התלבשות גמור ולא בדרך מעבר ולז״א וארא וכו׳ באל שדי שהשיגו אותיות השמות אלו כולם אך ושמי ה׳ הוא שם הוי״ה לא נודעת יו״ד להם נודעתי קרי בה נודעת יו״ד שהיא האצילות לבד כי השיגו אותה ע״י התלבשות גמור בה״א ראשנה אבל אתה משיג את ד׳ בחינות שם הוי״ה כולו וכמ״ש ויאמר אליו אני ה׳:

ד **ואני אקשה את לב פרעה והרבתי את אותותי ואת מופתי בארץ מצרים** נ״ל בס״ד מלוי אותיות פרעה שהם הלב שלו כזה פ״ה רי״ש עי״ן ה״ה עולה ש״ך כמנין מצרים שהוא שם השר שלו הנקרא מצרים וכמ״ש רז״ל ע״פ וירא ישראל את הצרים מת על שפת הים כלומר אני אקשה את לב פרעה הוא השר הנקרא מצרים ועי״כ והרבתי את אותותי וכו׳ גם אומרו והרבתי את אותותי וכו׳ בארץ מצרים שאם יהיו האותות בארץ אחרת לא יהיה להם מעלה כי אפשר שיחשבו העולם שהם נעשים ע״י כישוף ח״ו אך במצרים שהם בקיאים הרבה בכישוף הם יודעים שא״א לעשות בכישוף דברים אלו ויעידו כי אצבע אלהים היא וכאשר היה וז״ש והרבתי את אותותי ואת מופתי במעלה שאין אומרים מעשה כשפים הם בשביל שאני עושה אותם בארץ מצרים ששם מקור הכישוף ומכירים ויודעים את הדברים אשר א״א לעשותם בכישוף:

ה **וירעו מצרים כי אני ה׳ בנטותי את ידי על מצרים והוצאתי את ישראל מתוכם** נ״ל בס״ד כי גדולתו יתברך נודעת יותר כאשר יציל החלש ביותר בתכלית החלישות מן הגבור ביותר בתכלית הגבורה ובאותו זמן לא היה אומה תקיפה ועצומה מאד כאומת מצרים ולא היה אומה חלושה ושפלה כאומת ישראל וז״ש וידעו מצרים כי אני ה׳ בעל היכולת והוא בנטותי את ידי על מצרים הידועה שהיתה תקיפה ועצומה יותר מכל האומות וגם שהוצאתי את ישראל שהם אומה חלושה ושפלה ביותר מתוכם ועוד נ״ל בס״ד אומרו מתוכם כלומר מתוך מ״ם סתומה כי מצרים ראשה מ״ם פתוחה וסופה מ״ם סתומה להורות שבאותו זמן כניסה יש בה אך יציאה א״א לצאת ממנה כפי חיוב המזל שלה ורק השי״ת שידד המערכות והוציאם לישראל מתוכה או יובן ע״פ מ״ש הרנ״ש ז״ל שביצ״מ נפתחה מ״ם סתומה מצד אחד ויצאו ישראל:

ו **כי ידבר אליכם פרעה תנו לכם מופת** י״ל תיבת לכם נראה יתר ועוד למה אמר מופת ולא אמר אות ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש לעיל בפרשת שמות כי מים בלשון מצרי הוא מו וידוע כי פרעה מלבד שהיה מכשף גדול ויודע ע״י כשפים ענינים נסתרים עוד היה השד שלו מדבר בו ומניח הדברים בפיו וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל בסודות עמוקים שהיה מדבר בם פרעה והנה השד ידע ושמע מאחורי הפרגוד שעתיד להיות נסים נפלאים לישראל במדבר במים

ובלחם שירד מן השמים ולכן בקש מן משה ואהרן שיעשו עתה לפניו נסים אלו במים ובפת שהוא הלחם היורד מן השמים ושניהם נרמזו בתיבת מופת קרי בה מו פת דהיינו מים ולחם ואמר תנו לכם ר״ל צריכין אתם לעשות אות להאמנת נבואתכם כי איך יהיה האדם מוחזק לנביא שלוח מאת ה׳ אם לא יעשה אות בנס שהוא נגד הטבע וזהו תנו לכם לכבודכם ולהאמנת נבואתכם מו פת אבקש שתעשו האותות במים ובפת ואז אתה תאמר לאהרן שיעשה האות בדרך נס שיצא ממנו קלון לפרעה שהוא בענין הפיכת המטה לתנין שדבר זה נוגיע אל עצמו ואל בשרו ולא יעשה האות כאשר בקש שהוא בדבר שישמח ויתענג בו:

ז **ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים** י״ל חכמים מאי עבדתיהו הכא והלא דבר זה הוא עסק כשפים דוקא ונ״ל בס״ד יש שני מינים במכשפים והיינו יש עושים כשוף לשנות דבר ממין זה למין אחר ואלו נקראים מכשפים בסתם ויש יודעים להתיר הכשוף שאם מכשף הפך מין זה למין אחר הכי יתירו כח הכשוף ויחזור הדבר כמו שהיה ואלו נקראים חכמים שמכשפים וכמו עובדא דסנהדרין דף ס״ו בינאי המכשף דאקלע להההוא אושפיזא א״ל אשקון מייא קריבו ליה שתיתא שהוא קמח טרוף במים חזיה להההיא אתתא דהוה קא מרחשן שפוותא שדי פורתא בהצנע שלא ראו אותו והוה עקרבא ואם היה שותהו היה נעשה עקרבים בבטנו והוא הראה לפניהם כאלו שתה א״ל אנא שתאי מדידכו ואתון נמי שתו מדידי אשקייה להההיא אתתא ונהפכה לחמור ורכב אותה וסליק בשוקה אתת חברתה שיודעת להתיר הכשוף ועשתה דבר אחד ובטלה כח הכשוף שעשה ינאי לזאת האשה וחזרה לקדמותה ואז חזיוה אינשי דרכיב אתתא בשוקא ע״ש נמצא יש במכשפים שיודעים להתיר הכישוף ואלו נקראים חכמים ופרעה חשב שאהרן הפך המטה לנחש ע״י כשוף לכך קרא לחכמים שיבואו ויתירו הכשוף ויחזירו את המטה לקדמותה וקרא למכשפים שיעשו גם הם כמו שעשה אהרן להפך המטה לנחש אך תפח רוחו של פרעה כי מטה אהרן ע״י קדושה נהפכה בנס ולכן לא יכלו החכמים להחזירה למטה ורק המכשפים עשו בלטיהם להפך מטות שלהם לנחשים והראה לו הקב״ה מעשיהם הבל וגזר שיבלע מטה אהרן את מטותם דביטל כוחם והיה נס בתוך נס שבלע כל המטות ולא נתעבה אלא עודנו מטה אהרן כבראשנה:

ח **הנה יוצא המימה ונצבת לקראתו על שפת היאור והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך** י״ל איך שלחו למקום סכנה כי פרעה עושה צרכיו שם בהחבה כי אומר שהוא כמו אלוה שאינו עושה צרכיו לכך עושה צרכיו במים ואז כשרואהו לפניו יחם לבבו להרגו ועוד למה צריך ליקח המטה ולמה פירש לו אשר נהפך לנחש ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש המפרשים ז״ל הטעם שבקש אלישע הע״ה מאליהו זכור לטוב והיה פי שנים ברחוך אלי היינו שבקש אלישע לסמוך על הנס וארז״ל אין סומכין על הנס אא״כ הוא מלומד בנסים ולכן בקש שיהיה פי שנים ברוחו שיזכה לעשות שני נסים גדולים שאז אח״כ יוכל לסמוך על הנס כיון דחשיב מלומד בנסים כנז׳ בספר א״ש בסדר טהרות יע״ש והנה זאת המטה היא מלומדת בנסים ע״י מרע״ה בסנה שנהפך לנחש וחזר ונהפך למטה הרי שתי נסים ועוד מלומדת בנסים אח״כ שנהפכה לפני פרעה לתנין וחזרה למטה ועוד בלעה מטות החרטומים וז״ש הנה יוצא המימה לעשות צרכיו ונצבת לקראתו על שפת היאור לבייש וא״ת והלא קביע הזיקא בזה שהוא מקום סכנה ואין סומכין על הנס בידים וכמ״ש שמואל הע״ה איך אלך ושמע שאול והרגני לז״א והמטה אשר נהפך לנחש על ידך תקח בידך והרי נמצא זה מלומד בנסים וכל היכא דמלומד בנסים סומכין על הנס:

ט **שלח את עמי ויעבדוני במדבר והנה לא שמעת עד כה** י״ל מלות עד כה נראין לשון יתר וצריכין הבנה ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בהגדה רבי עקיבה אומר מנין שכל מכה ומכה שהביא הקב״ה על המצריים במצריים היתה של חמש מכות וכו׳ אמור מעתה במצרים לקו חמשים מכות ועל הים לקו מאתים וחמשים מכות נמצא לפ״ד רבי עקיבה כל מכה שהיתה במצרים כלולה מחמש מכות הנה בים גדלה והגיעה לכ״ה מכות ויש לחקור למה בים לקו ביותר ממה שלקו במצרים שהגיעה כל מכה עד כ״ה מכות ונראה הטעם בזה מדותיו יתברך מדה כנגד מדה הנה במצרים לקו על שעבוד שעשו להם במצרים מתחלה וע״ס אך על הים לקו בעבור אותו הקושי שעשה להם פרעה בקנוח סעודה שאמר תבן לא ינתן להם שהיה קושי זה קשה עליהם יותר מכל שנות השעבוד שלא היה בכוחם לסבלו וכמ״ש למשה ואהרן הבאשתם את ריחינו וכו׳ לתת חרב בידם להרגינו ובעבור הקושי העצום הזה לקו על הים מכות קשות ביותר שכל מכה הגיעה עד כ״ה מכות מדה כנגד מדה הם הקשו עליהם קושי עצום בקנוח סעודה כן הם לקו מכות רבות בקנוח סעודה על הים:

י ובזה יובן בס״ד הכתוב בסוף שמות ויבואו שוטרי בני ישראל ויצעקו אל פרעה לאמר למה תעשה כה לעבדיך נצצה בם רוה״ק וכיונו על האמת לומר על מכות שבים שתגיע כל מכה עד כ״ה מכות בעבור הקושי הזה שעשה להם עתה ולז״א למה תעשה כה לעבדיך אלו המצריים שאתה מסבב להם מחמת קושי זה שכל מכה תגיע עליהם בים עד כ״ה ולז״א כאן לאמר שלח עמי ויעבדוני והנה לא שמעת לדברי לכך אתה לוקה עלהם כ״ב מכות מרובות שכל מכה תגיע עד כ״ה מכות ונראה לדעת רבי עקיבה לכך נקראת מכה המם תשמש במקום מן ונמצא מכה הוא מן כ״ה ונ״ל בס״ד הטעם

שהגיעה עד כ״ה מכות כי ישראל הם מיחדים שמו יתברך בבוקר ובערב בכ״ה אותיות של שמע ישראל והוא הקשה עולו ביותר דבר שא״א לסבול לכך על זה הצער לקה על הים בריבוי המכה שהיתה כלולה מן כ״ה מכות ולז״א לו כה אמר ה׳ בזאת תדע וכו׳:

יא כה אמר ה׳ בזאת תדע כי אני ה׳ י״ל מה טעם מכה ראשנה היתה על היאור וא״ל עליה בזאת תדע וכו׳ ועוד למה א״ל והנה לא שמעת והול״ל ותמאן לשלחם ונ״ל בס״ד דמצינו פרעה השיב תחלה בביאה ראשנה לא ידעתי את ה׳ ופירש רבינו האר״י ז״ל הכונה שלא היה יודע בשם הוי״ה ורק היה יודע בשם אלהים וידוע ששם הוי״ה פועל למעלה מן הטבע אך שם אלהים פועל בטבע ואם לא היה פרעה מכחיש ואומר מי ה׳ וכו׳ היה מודיע לו השי״ת כח שם הוי״ה הפועל בנס נגד הטבע בדברים של טובה שהיה עושה בו נסים של טובה לישראל לפני פרעה ולפני עבדיו ולא היו לוקין אלא אדרבה שמחין אך מזלו גרם שאמר לא ידעתי את ה׳ וכפר באומרו מי ה׳ אשר אשמע בקולו שבזה נתחייב עונש גדול ועל כן ראה את הנסים שהם נגד הטבע הנעשים ע״י שם הוי״ה בדברים שהם לרעות שהם המכות שלקה בהם שכולם נעשו בדרך נס וז״ש לאמר שלח את עמי ויעבדוני במדבר ואתה אמרת לא שמעת עד כה משם הוי״ה שהגדתי לך על כן כה אמר ה׳ בזאת תדע כי אני ה׳ שאם מזלך טוב היית יודיע כוחו של שם הוי״ה באופן אחר דהיינו בנסים של טובה אך עתה תדע כוחו בזאת שהוא נס ברעה שלך ותחלת הכל בדעת אלהיך הוא היאור שילקה תחלה:

יב ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת י״ל מלת גם מאי מרבה והלא עדיין לא נעשה אלא רק מכה זו דוקא ונ״ל בס״ד דארז״ל שפרעה היה מתפאר שיש לו כח אלוה שהוא משונה מבני אדם שמכניס ואינו מוציא אך שקר יפצה פיהו שהולך כל יום לעשות צרכיו בתוך המים ואינו ניכר והנה באותו מעמד שכינס פרעה את חרטומיו להפוך את המים לדם כמו שעשו משה ואהרן הנה בעודם עומדים כולם לפניו עשה לו הקב״ה חרפה וקלון לבזותו בדבר זה שהוא עושה עצמו אלוה באומרו שהוא מכניס ואינו מוצא שנתגבר עליו אותה שעה כח הדוחה שבבטנו והוכרח לעשות צרכיו לפני כולם כאשר קרה לו בביאה ראשנה שבא אצלו מרע״ה שגבר ג״כ כח הדוחה קם ועשה צרכיו בבית הכסא והזמין לו י״ב עכברים והיו מנשכין אותו ונתגלה קלונו לפני עבדיו ונודע שהוא עושה צרכיו וכנז׳ בילקוט אך עתה נתגלה קלונו לפני החרטומים ולא לפני בני ביתו דוקא והיה דבר זה קשה עליו יותר ממיתה שנתבזה ונודע שהוא משקר בשבח עצמו והיה צריך שדבר זה יספיק לו להכניע גבהו ועכ״ז לא הועיל אלא עדיין לבו קשה ומורד וז״ש ויפן פרעה ויפן בלשון תלמוד הוא עשיית צרכיו כמ״ש יפנה ויטול ידיו כלומר מלבד המכה שלקה היאור בדם עוד נעשה לו קלון גדול לעצמו בדרך נס ויפן פרעה שעשה צרכיו במעמד כולם ולא שת לבו גם לזאת ר״ל מלבד מכת הדם אלא גם לזאת של עשית צרכיו שנגעה אל עצמו ואל בשרו לא שת לבו להכנע אלא עודנו מורד וקשה כעץ:

יג העתירו אל ה׳ ויסר הצפרדעים ממני ומעמי י״ל אמאי לא זכר הבתים והחצרות ועוד פעם אומר ויסר שהוא הסרה בעודם חיים ופעם אומר להכרית שהוא מיתה שימית אותם ויש בזה כמה שינויים בכתובים כאשר יראה הרואה ועוד כשא״ל מרע״ה למתי אעתיר לך וכו׳ למה אמר למחר ולא א״ל עתה מאחר שבצרה גדולה היה עומד ונ״ל בס״ד כי הצפרדעים היו רבים שמילאו כל הבתים והחצרות אך דבר אחר קשה בהם שנכנסו בדרך נס תוך בטנם והיו מקרקרים וזו היתה קשה לפרעה ביותר על כן פרעה רצה דאלו אשר בבטנם יסורו בעודם חיים ולא ימותו בבטנם כי תבאש בטנם ויסתכנו אך את אשר בבתים וחצרות רוצה שימותו ולא יצאו ממצרים בעודם חיים כי אינו רוצה שימצא בעולם כ״כ צפרדעים כחול הים דחושש פן ישובו אליו אך בעת שבקש מרע״ה על דבר נתיירא לפרש בקשתו בכך אלו שבבטנם יסורו חיים ואשר בבתים ימותו פן יכעוס עליו לומר לו התרצה ממני בקשות שונות כבן המתחטא לפני אביו על כן רצה לנסות לבקש תחלה על אשר בבטנם שיסורו חיים ולא יזכיר את אשר בבתים ואז אם יראה בו פנים של רצון יפרש דבריו ויסיים בקשתו לומר של בתים ימותו ולכן א״ל העתירו אל ה׳ ויסר הצפרדעים ויסר ר״ל בעודם חיים ממני ומעמי ר״ל מה שבתוך בטנינו ואשלחה את העם ומרע״ה השיב לו בפנים של זעם התפאר עלי למתי אעתיר לך ולעבדך ולעמך להכרית הצפרדעים להכרית ר״ל להמית ממך ומבתיך ר״ל הן אשר בבטן והן אשר בבתים הכל שוה והוכרח לומר למחר כי א״א לו בדבר זה שימית הצפרדעים אשר בבטנם ולכן איחר הדבר למחר כי אמר מה דביני וביני יעברו פנים של זעם ואשלח לו לרצותו שיעשה כבקשתי שיוציא הצפרדעים שבבטן בעודם חיים ולא ימיתם ויאמר לו כדברך וכו׳ וכיון שראה שנכנע ולא הרים ראש להפציר בו עתה לעשות כבקשתו אז חלק כבוד למלכות וחזר וא״ל מטוב רצונו וסרו הצפרדעים ר״ל בעודם חיים ממך וגם מבתיך אוציאם חיים לכבודך וכן מעבדיך ומעמך כולם אוציא מה שבבטנם חיים ודוק מינה מה שבבתים וחצרות של עבדיו ועמו אלו יכרתו כאשר א״ל עתה ולז״א ויצא משה וכו׳ ויעש ה׳ כדבר משה והוא כי וימותו הצפרדעים הוא דוקא מן הבתים ומן החצרות ומן השדות ודוק מינה מה שבבטן בני האדם אלו סרו בעודם חיים כאשר הבטיחו מרע״ה:

יד ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה נ״ל בס״ד ע״פ ע״ש רז״ל בגמרא למה נקרא שמה רחם כיון שבאה רחם באו רחמים לעולם פירוש מטר וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק אתי משיחא שנאמר אשרקה להם ואקבצם נמצא האות של הגאולה והפדות של ישראל מסור לעוף הנקרא

רחם דאי יתיב אארעא ושריק זה אות דאתי משיחא וז״ש ושמתי פדות וכו׳ למחר בהפוך אתוון לרחם ר״ל לעוף הנקרא רחם יהיה מסור האות הזה לעתיד ובזה יובן בס״ד רמז הכתוב מלפינו מבהמות הארץ ומעוף השמים יחכמנו דאמרו רז״ל במדרש איכה שנולד המשיח ביום ט״ב ונודע דבר זה על ידי אותה הפרה דגעיא בתורת סימן על לידתו וידע אותו חודש ואמר ליהודי עתה נולד המשיח שלכם נמצא לידתו של משיח נודע ע״י הפרה שהיא מן בהמה וביאתו נודע ע״י העוף הנקרא רחם וז״ש מלפנו מבהמות הארץ על לידת משיחנו ומעוף השמים יחכמנו על ביאת משיחינו׃

טו ובאופן אחר נ״ל בס״ד ושמתי דידוע גאולת ישראל ממצרים היתה בזכות התורה וכמ״ש רש״י ע״פ וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה ע״ש ונמצא קבלת התורה על הר סיני קראה רחמנא בשם אות כמ״ש וזה לך האות וכו׳ וידוע דהתורה נקראת לחם דכתיב לכו לחמו בלחמי ולכן תלמוד גי׳ פת שהוא לחם וישראל קבלו בסיני תורה שבכתב ותורה שבע״פ שכ״א נותנת לחם ולכן בוצעין בשבת על שתי ככרות לחם משנה כי התורה נתנה בשבת גם ארז״ל לא נתנו שבתות לישראל אלא לעסוק בהם בתורה וז״ש ושמתי פדות קרינן בוא״ו והם ד״ו פ״ת ר״ל זכות תורה שבכתב ותורה שבע״פ בין עמי ובין עמך זכות שני פת כי דו ר״ל שתים הם מבדילים בין עמי ובין עמך שיצאו מתחת רשותם למחר ר״ל בקרוב יהיה האות הזה של קבלת התורה כמ״ש וזה לך האות וכו׳ ובזה יובן בס״ד המסרה ושמתי פדות בין עמי ובין פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו והרבה עמו פדות דידוע שגם זכות המילה הגין בגאולה וזהו ושמתי פדות ד״ו פ״ת הוא זכות תורה כמ״ש ועוד פדות שלח לעמו בשביל שצוה לעולם בריתו זו מצות ברית מילה ולכן בזכות שתיהם ישתלם השם בחצי השני כי כתוב חלק ה׳ עמו ופירשו מרי האר״י ז״ל הכונה כי השם בארבע מלואיו רל״ב וחצי רל״ב הוא גי׳ עמו וזהו חלק ה׳ הוא מספר עמו דעתה דיו לעולם שישתמש בחצי השם שהוא מספר עמו אך בזכות התורה והמילה והרבה עמו יתרבה חלק עמ״ו שישתלם ברל״ב ואז יהיה פדות שלם׃

טז ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל בשער הכונות ששם הוי״ה במלוי אלפין עולה מ״ה אך יש בתוך וא״ו אות אל״ף וזה האל״ף נמשך משם אהיה שעולה ברבועו מספר דם ובגלות מתעלם זה האל״ף של מלוי וא״ו וישאר שם הוי״ה במספר דם אך בתיקון מתגלה ומאיר אות האל״ף בתוך וא״ו ואז יהיה השם מספר מה וכן היה במצרים תחלה בגלות מתעלם האל״ף והיה השם מספר דם אך בגאולה האיר אות א׳ ונעשה השם מספר מ״ה ובזה פרשתי בס״ד הפסוק בפרשת שמות שאמר מרע״ה להשי״ת ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם ר״ל אם ישאלוני מה שמו אם עתה נעשה השם מספר מה או עודנו מספר דם מה אומר אליהם ר״ל אומר להם שנעשה מה והשיב לו הקב״ה כה תאמר אל בני ישראל אהיה שלחני אליכם שתבשרם שנשלם השם באות אלף שהוא בא משם אהיה כמ״ש רבינו ז״ל ובזה פרשתי בס״ד הכתוב בפרשה זו ואשלחה אתכם ולא תוסיפון לעמד והיינו שפרעה הרגיש ע״י השר שלו שיציאתם תהיה ע״י שלימות השם באות אלף שאז לא ישאר השם במספר מ״ד כאשר היה בגלות אלא יהיה מ״ה וזהו פסידא גדולה למצרים לז״א אשלחה אתכם אך בתנאי שלא תוסיפון לעמ״ד קרי בה על מ״ד שלא תוסיפו על מספר מ״ד ע״י גילוי אות אלף לעשותו מספר מ״ה והשר היה מדבר בו דברים אלו ובזה פרשתי בס״ד והיה הדם לכם לאות ר״ל מספר דם יהיה לאות הוא האלף שבזה יהיה מספר מ״ה וז״ש ושמתי פדות בין עמי ובין עמך אך אע״פ שעתה לא נגלה אות אלף והאיר בשלימות הנה למחר בעת היציאה יהיה האות הזה הידוע שהוא אות אלף שבו ישתלם השם במספר מה וגבר ישראל׃

בא

א **בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אותותי אלה בקרבו** הדקדוק ידוע למה הוצרך לומר לו בא אל פרעה דנראה כאלו יש סיבה שמונעתו לבא ועוד מה ביאור שתי אותותי אלה וכבר נרגש בזה רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל וביאר בטוב טעם ע״ש ולי אנא עבדא נ״ל בס״ד והוא דידוע כל צורך ירידת ישראל למצרים בעבור בירור נ״ק שהיה שם חלק רב וסו״ד הצליחו בזה וינצלו את מצרים אך ידוע שהבירור יהיה ע״י כמה אופנים הא׳ הם היסורין שע״י יהיה בירור וזה היה לישראל במצרים שהיה להם יסורין גדולים בעבודה קשה ועוד ע״י התפילות וגם זה היה אצלם דכתיב ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויצעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה וכן אמר השי״ת ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי וגם ראיתי את הלחץ וכו׳ ועוד ע״י עסק התורה וזה ג״כ היה אצלם כי שבט לוי לא הוטל עליהם עבודה והיו קובעים ישיבות במצרים בעסק התורה ועוד ע״י מצות וגם זה היה להם שהיו שומרי מצות במצרים ואפילו שבת שלא ניתן להם עדיין היו שומרים אותו וידוע כאשר בא מרע״ה לגאלם עדיין לא נתבררו כל נ״ק ונשאר חלק גדול ובעת שהתחילו המכות פסקה עבודה וקם חלק הבירור שהיה נעשה מחמת יסורין גם בטלה הצעקה והשועה שלהם ובטל הבירור הנעשה מחמת התפילות ולהיות כי התפילות עושים בירור גדול ובטלו עתה הצורך להקשות לב פרעה כדי שירבה המכות ומחמת כן יתפלל מרע״ה על סילוק המכה ותפלתו עושה פירות בבירור כנגד כל ישראל ובפרט שהוא מתפלל על עשיית הנס שסילוק המכה היה בדרך נס כמו ביאתה ובזה היה

נעשה קידוש השם מאד בתפילתו ולכך היו תפילות אלו שלו עושין פירות בבירור גדול עד שגמר כל בירור הצריך ואם לא היה מכביד לבו איך היה נעשה כל זה:

ב ואמתיק הדבר ע״פ משל שמצאתי במדרש רבה בקהלת משל לבן בליעל שבא אצל חנוני ואכל בשר וכל מיני פירות ושתה יין ונתבסם ובא לצאת א״ל החנוני הבא דמים מה שאכלת א״ל הרי הכרס לפניך קרע אותו ותוציא מה שאכלתי והחנוני היה פקח מה עשה לקח מחצלת אחת וכרך בה אותו רשע והניחו מוכרך במחצלת על שער החנות כל מי שעבר אומר לו בבקשה ממך תן איזה פרוטות בעבור המת שנקנה לו תכריכין עבר אדם א׳ הבין הענין אמר לחנוני פטור זה הרשע שילך לו א״ל בבקשה ממך הנח אותו מושכב פה עד שאגבה ואצרף פרוטות שהוא חייב לי ע״כ ע״ש וכן הדבר הזה הנה מרע״ה חפץ בגאולת ישראל יום אחד קודם והקב״ה מאריך היציאה ברבוי המכות שמביא עליהם ע״י המחצלת הזאת של כבדות הלב שכרך את לב פרעה בה כדי שיסרב ויחזור ויסרב כמה פעמים שממילא ירבו עי״כ התפילות שלמרע״ה וברבוי התפילות יגבה הקב״ה הפרוטות שהם נצוצי הקדושה שנעשה להם בירור בכך כמו שעשה אותו חנוני לאותו רשע והנה לפי הנראה שהתפילות האלה הם לטובת פרעה אך באמת לא כן אלא הם לטובת גבוה שעי״כ יתבררו נצוצי הקדושה וכמו ענין משל הנז׳ שהרואה חושב שהחנוני גובה הפרוטות לצורך זה הכרוך במחצלת אך באמת הם לצורך החנוני שגובה בהם חובו וז״ש בא אל פרעה אל תאמר עד מתי יהיה הדבר הזה שיסרב ותביא עליו מכה ותתן לי רשות להתפלל כדי לסלקה וחוזר ומסרב ותביא עליו אחרת ואסלקה ג״כ יותר טוב שתביא עליו מכה ותתמיד בו ולא תסתלק עד אשר תכחידהו הוא ועמו ואז ישראל יצאו באין רודף אחריהם לז״א כי אני הכבדתי את לבו ר״ל זה הסירוב בא מכחי שכרכתי את לבו במחצלת של כבדות וגם את לב עבדיו למען שתי לשון תיקון כמו שית זונה שהוא ר״ל תיקון זונה וכן ותשם בפוך עיניה ר״ל תתקן וכנז׳ בשרש ז״ל וז״ש שתי אתקן אותותי אלה ר״ל נ״ק שנקראים אותות כידוע שהם מושמעים בקרבו שברבוי המכות ירבו התפלות ואז יהיה בירור לנ״ק שה״ס אותות אשר בקרבו גם רמז בקרבו על השר שלו הנקרא מצרים שרמוז בקרבו כי מלוי פרעה הוא מספר מצרים ר״ל עד שיגיע הדבר עד השר שלו להכנע:

ג את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בם דקדק רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל למה קרי להמכות שחוק דאמר התעללתי שהוא ר״ל שחקתי גם הדברים כפולים שחזר ואמר אותותי אשר שמתי בם דהיינו הך ע״ש ונ״ל בס״ד דמצינו בשליחות מרע״ה בביאה ראשנה שבא אל פרעה בדבר ה׳ לא נתן לו הקב״ה רשות לעשות אות ומופת לפני פרעה אלא רק דבר עמו דבר השליחות ובביאה שניה נתן לו רשות לעשות וכמ״ש כי יאמר לכם פרעה תנו לכם מופת ואמרת לאהרן השלך את ממך ודבר זה יפלא דמן הראוי לעשות המופת בביאה ראשנה כדי שיוודע שהוא שליח הקב״ה אך התירוץ לזה הוא כי בכונה מכונת עשה הדבר הזה לבלתי יעשה מופת לפני פרעה כדי שיטעה פרעה ויחשב שאין יכולת ביד שלוחו יתברך לעשות מופת לפניו ואז בזה יתגאה ויגלה ויוציא רוע לבבו חוצה ואז יתחייב בכל המכות והוא כי ידוע שהשי״ת גזר עבדות ועינוי על זרעו של א״א כדכתיב ועבדום וענו אותם אך פרעה עשה להם עבדות ועינוי קשה מאד עשר ידות על החיוב ובזה נתחייב במכות אך יש פ״פ לפרעה לומר רחמנא אמר ועבדום וענו אותם בסתם ולא פירש שיעור ואני עשיתי דבר קשה לצאת ידי ספק כדין ספיקא דאורייתא לחומרא דאולי כונתו של שיעור זה הרב ולמה אתחייב כי לעשות מאמר ה׳ ולקיים גזרתו עשיתי ובאמת הקב״ה יודיע כל מה שעשה בשאט הנפש עשה ולא היתה כונתו לקיים דבר ה׳ אך הוא ושרו היה להם פ״פ לומר לא כי אלא לקיים גזרת ה׳ עשינו על כן בביאה ראשנה שבא מרע״ה לומר לו לשלח את ישראל בדבר ה׳ לא נתן לו רשות לעשות מופת כדי שפרעה יחשוב שאין בו יכולת לעשות מופת לפניו ואז יגבה לבו ויוציא רוע לבבו לחוץ וכאשר היה שכפר ואמר מי ה׳ אשר אשמע בקולי לא ידעתי את ה׳ וגם את ישראל לא אשלח ואם היה עושה לפניו מופת לא היה מדבר גדולות בגאוה ובוז והיה מפחד לומר מי ה׳ וכו׳ לא ידעתי את ה׳ אך אתה הוציא רוע לבבו בגלוי ודבר הדברים האלה וממילא לא יוכל עתה לשקר לטעון כי הוא עשה הקושי לישראל לקיים דבר ה׳ וגזרתו דהא בפיו כפר ואמר מי ה׳ אשר אשמע בקולו וגם לא ידעתי את ה׳ ואיך יאמר שהוא עשה לקיים גזרת השי״ת ועל כן נתחייב במכות ובאו עליו כל האותות ובזה פרשתי בס״ד הכתוב תבואהו שואה לא ידע וכו׳ פירוש תבואהו שואה הם המכות כי לא יכול לומר שנתכוון לקיים דבר ה׳ דהלא הוא הודה ואמר לא ידע את ה׳ ולכן רשתו אשר טמן תלכדו בשואה יפול בה ונפשי תגיל בה׳ וכו׳ וז״ש את אשר התעללתי במצרים שחקתי בהם בביאה ראשנה אשר שלחתיך שלא נתתי לך רשות לעשות מופת שיחשבו שאין בך יכולת לעשות מופת לפני פרעה וזה השחוק שהטעיתי אותם בו גרם את אותותי אשר שמתי בהם הם המכות כי עי״כ גילה פרעה רוע לבבו בכפרנות שכפר ועתה אין בידו לפטור עצמו בטענה של שקר לומר שעשה בעבור לקיים את גזרתי שגזרתי:

ד **עד מתי יהיה זה לנו למוקש** נ״ל בס״ד דארז״ל היה דו״ד בין מצרים ובין מלך כוש בגבולין כי מצרים היו רוצין לגזול את מלך כוש לעבור בגבולו וע״י מכת הצפרדעים נתברר גזלת מצרים כי א״ל הנה אנכי נוגף את כל גבולך בצפרדעים ובזה נתברר הגבול עד היכן הוא כי בגבול כוש לא נראה צפרדע אחת ועוד חזרה ונתבררה הגזילה של הגבולין במכת הארבה דג״כ א״ל מביא ארבה בגבולך ובזה פרשו הכתוב כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל ועל כן אחר שכבר נתבררה גזלתם בצפרדעים הנה עתה בשמעם ההתראה שלו בארבה דג״כ א״ל בגבולך שיהיה בזה ג״כ ניכר הגזלה

שלהם וע״פ שנים עדים יקום דבר לכך אמרו לפרעה עד מתי יהיה זה לנו למוקש כי לא די הבירור שעשה להגזלה של הגבול במכת הצפרדעים הנה הוא עושה בירור שני במכה זו ודא עקא שלוקין וגם לוקחים חרפה בשם גזלנים בין מלכי ארץ גם אמרו תיבת זה פיהם הכשלם לומר שכל מכה היה בה חמשה מיני זין כמ״ש רבי עקיבה מנין שכל מכה היתה של חמש מכות שנאמר וכו׳ וזהו זה ה׳ זין גם אמרו למוקש שהוא מספר מות ומספר מרע״ה במלואו מ״ם שי״ן ה״א עולה תע״ו שהוא למצרים מות ולז״א יהיה זה משה לנו למוק״ש תע״ו ולישראל טוב:

ה הטרם תדע כי אבדה מצרים נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל דמכת הארבה יצאה מן הבינה דמלכות דקדושה וידוע כי הבינה ה״ס ה״א ראשנה שבשם שגם במלכות יש שם הוי״ה המורה על י״ס שבה והקליפות מתייראין מן הבינה יותר משום דגבורות מתערין מינה ולז״א הטרם תדע כי אבדה ר״ל מכה זו היא מן ה״א טרם ר״ל ה״א ראשנה שהיא בינה ובה אבדה מצרים כי מי יוכל לסבול המכה שלה והם אע״ג דלא חזו מזלייהו חזי ומשים בפיהם דברים אלו:

ו מי ומי ההולכים נ״ל בס״ד דידוע פרעה היה יונק מן אותיות מי דשם אלהים ואותיות אלו במלואם ג״כ יש אותיות מי כי מלוי יו״ד הוא מספר יו״ד וכן מלוי מ״ם הוא מ״ם ולז״א הגד לי מ״י ומ״י הפשוט והמלוי ההולכים ממני או אם ישארו אצלי או יובן בס״ד שאל על עון הכפירה שכפר בביאה ראשנה ואמר מי ה׳ אשר אשמע בקולו והוא היה מדבר ע״י תורגמן א״כ כפירה של מי היתה כפולה מפיו ומפי המתורגמן שלו ועל זה שאל חטאים של מי ומי דהיינו שלי ושל מתרגמן ההולכים אם אשלח אתכם או אם עדיין חיובם קיים או יובן בס״ד שאלו על דתן ואבירם וזהו מי ומי דתן ואבירם ההולכים עמכם כי הוא אוהב אותם והם נאמנים שלי שהם הלשינו על מרע״ה בהריגת המצרי ורוצה שילכו עמהם כדי שיגידו לו דבר וכינה אותם בשם מי ומי כי דתן אמר למרע״ה מי שמך לאיש שר ושופט עלינו ופרעה חשב ששניהם התריזו ופקרו כנגדו בתיבת מי ולכן א״ל אלו בעלי מי ההולכים עמכם או יובן בס״ד מי ומי אותיות יומים שרצה לעשות עמו פשרה שהם א״ל תחלה דרך שלשת ימים וא״ל אם יספיק להליכה זאת שלכם יומים ולא תצטרכו להרחיק שלשת ימים והפשט לא יופשט והדרשה תדרש:

ז בנערינו ובזקנינו נלך י״ל תיבת נלך זו לשון יתר מאחר דאמר לבסוף נלך ונ״ל בס״ד לומר בנערינו ובזקינינו הן אנשים הן נשים בודאי נלך שכולם בני עבודה והליכתם חיוב ומאחר דהגדולים מנערים עד זקנים צריך שילכו לכן ראוי שגם בבנינו ובבנותינו שהם קטנים ואינם בני עבודה וכן בצאנינו ובבקרינו נלך כי הקטנים איך ישאר לבדם וכן הצאן והבקר וצריך שילכו דרך אגב ונ״ל בס״ד הזכיר לו עתה ג״פ ב״ו בר״ת בנערינו ובזקינינו וכו׳ כיון בזה לשם א״ז ב״ו נ״ה שהוא סודו משולש בג״פ ב״ו כל שליש הוא מספר ח׳ כנודע והוא השומר את ישראל ורמזו אותו בשירת הים כנודע:

ח יהי כן ה׳ עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם נ״ל בס״ד איש ואשה שנזדווגו נשלם בהם אותיות י״ה ואם הולידו זכר נשלם וא״ו דשם הוי״ה ואם הולידו נקבה ג״כ אז נשלם אות ה״א אחרונה וכמ״ש מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה׳ שנשלם בפו״ר כל שם הוי״ה והנה עתה כששמע השר שלו שאמר בנערינו ובזקנינו שכולל אנשים ונשים וגם בבנינו ובבנותינו נרתע מדברים אלו כי אמר עתה יהיה אצלם יחוד שם הוי״ה וישרה עליהם כח שם הוי״ה ויתגברו בהליכתם לז״א ע״י השר שלו אם יהי כן כאשר אמרת אז ה׳ עמכם שם הוי״ה בשלימות והוא כאשר אשלח אתכם האבות והאמהות ואת טפכם שהם הבנים והבנות ראו כי בזה רעה של מצרים נגד שתתגברו למרוד בנו לכך אני אומר לא כן כאשר אמרת אלא לכו נא הגברים בלבד כי אותה אתם מבקשים חלק תיבת אותה לשתים וקרי בה אות ה׳ אתם מבקשים כלומר מרגיש אני שרוצים למשוך ממני כח אות ה״א שבשמי ותשאירו בי אותיות עפר שתניחו אותי על העפר והקרקע בלבד וכן היה שניצלו את מצרים שלקחו המטלטלין הרמוזים באות ה״א בסוד שמיטת כספים והניחו אותם על העפר היא ארץ מצרים שעזבו אותה והלכו וכל זה הרגיש ורמזה להם בזה כי אות ה״א אתם מבקשים:

ט או יובן בס״ד אומרו כי רעה נגד פניכם דידוע כי אות הגאולה שנגאלו בו ישראל ממצרים הוא אות פ״ה דמנצפ״ך ורמזו יוסף הע״ה להם בפקוד יפקוד ולז״א פרעה למרע״ה אם אתם בטוחים בתגבורת אות פ׳ להתגבר על אות פ׳ דפרעה ולהחשיך אותו אין זה מספיק לכם לעזרה כי ראו שישאר בשמו אותיות רעה והיא תהיה נגד פניכם או הכונה ברית כרותה לשפתים ואתה אמרת ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה וזה רע״ה של הר״ע נגד פניכם:

י וגם מקנינו ילך עמנו לא תשאר פרסה נ״ל בס״ד מקנינו בירור נ״ק שבררנו ילך עמנו לא תשאר פרסה אפילו ניצוצות שבעקב התחתון לשון פרסת רגל ג״כ נקח אותו מן הקליפה שלכם כי ממנ״ו ר״ת מתרין מזלין נצר ונקה נקח סיוע לעבודת אלהינו במעשה הבירור ואנחנו לא נדע מה נעבוד עד בואינו שמה מספר א״ל שד״י המאיר בבריאה שמשם חצובים נשמות ישראל שיאיר בנו ויורה לנו את דרכינו או שמ״ה ע״ה עולה מספר רצון הוא רצון העליון:

יא עוד נגע אחד אביא על פרעה אחרי כן ישלח אתכם וכו׳ דבר נא באזני העם נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הגאון תפארת הגרשוני דכל היכא שהקב״ה נלחם עם האומה בשביל ישראל צריך שתהיה הביזה קודש לה׳ ע״ש וז״ש עוד נגע אחד אביא אני דמוכרח שיהיה זה על ידי אחרי הנגע הזה ישלח אתכם וכו׳ ואם תמתינו ליקח הרכוש בעת יציאה צריך שתהיה הביזה קודש לכך דבר נא באזני העם וישאלו וכו׳ כדי שיזכו ברכוש קודם שאלחם להם ובזה יובן אלו הרג בכוריהם בידו ולא נתן לנו את ממונם דיינו כי בחסדו עשה לנו המצאה לזכות בממונם:

יב דבר נא באזני העם איתא בגמרא אין נא אלא לשון בקשה א״ל הקב״ה למשה בבקשה ממך לך ואמור לישראל בבקשה מכם שאלו איש מאת רעהו וכו׳ והקושיא למה צ״ל לישראל בבקשה מכם מי אומרים לו לך קח כסף וזה לא ירוץ ליקח ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש המפרשים ז״ל בשם מהר״י חאגיז ז״ל שבכלל הצווי צוהו שישאילו העשירים של ישראל לעניים שבישראל כלי כסף וזהב ושמלות שילבשום העניים וילכו לשאל מן המצריים כדי שיהיו נראין עשירים וישאילום חפצים יקרים דאם ילכו עניים בבלויי הסחבות לא ישאילום חפצים יקרים כי יאמרו אלו עניים די להם בחפצים פחותים וחפצים היקרים נשאיל אותם לעשירים והקב״ה רוצה שגם העניים יקחו דברים יקרים לכך צוהו שישאלו תחילה העשירים את העניים חפצים חשובים כדי שילבשום וילכו לשאל ויחשבום עשירים וישאילום ע״כ נמצא הצווי הזה שצוה שכל ישראל ישאלו ממצרים כלי כסף וזהב דאינו מתקיים אא״כ ישאילו העשירים את העניים לכך א״ל בבקשה מכם וכו׳ כי בלא״ה יאמרו העשורים למה נשאיל כלי כסף וזהב ושמלות כדי שילכו ויקחו חפצים יקרים מהמצריים טוב שילכו במלבושי עניים כדי שלא ישאילום המצריים אלא חפצים פחותים ואז אנחנו נקח כל חפצים היקרים מן המצריים ומ״ש למרע״ה בבקשה ממך מפני כי מרע״ה היה קשה אצלו הדבר הזה לאמר לישראל בשם ה׳ בבקשה מכם ורוצה לומר להם לשון גזרה בדבר ה׳ לכך א״ל בבקשה ממך שתאמר להם בלשון

יג ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם בדם וכו׳ נ״ל בס״ד ענין זה רומז לטהרת ישראל מן העונות שהם מזיד הן מצד המעשה הן מצד הדבור הן מצד המחשבה והוא כי אזוב גי׳ י״ז וטבילו בדם הרי כאן צירוף מזי״ד שהוא י״ז ד״ם ואמר והגעתם על שתי מזוזות רמז לשתי ידים ששם המעשה והמזוזות דוגמת שתי ידים זקופין ועל המשקוף הוא רמז לראש שבו הפה ששם הדיבור והמוח ששם המחשבה:

יד ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית נ״ל בס״ד כי שני מיני בירורים של נ״ק יש על האדם לעשות הא׳ הוא מה שקלקלו אדם וחוה ונתערב הנ״ק בקליפות והב׳ מה שקלקל האדם עצמו בגלגול זה ובגלגולים שעברו והנה ידוע כי שה הוא לשון המשכה והבדלה כמ״ש לעיל בפרשת שמות והוא ענין הבירור נ״ק מן הקליפות ויש בירור השייך לבית אבות והוא קלקול אדם וחוה ויש בירור השייך לבית היא גופו של אדם עצמו המכונה בשם בית וכמ״ש לא יזועו שומרי הבית וז״ש ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית בירור זה ובירור זה ואם ימעט הבית מהיות משה פירוש אין בכוחו להשלים הבירור שלו ולקח הוא ושכנו שיהיה לו סיוע מצדיק אחר לכן קודם כל עשיית המצוה אומרים בשם כל ישראל לכלול מצותו בכלל כל ישראל אך התועלת שלו צריך שתהיה מן הקרוב אל ביתו כלומר צדיק שהוא משרשו אז יועיל לתת לו כח וזו הקרבות אינה קרבות של גופים אלא במכסת נפשות ר״ל בחשבון הנפשיות כי יש גופו רחוק ממנו בקרובת הגופים ורק הוא קרוב לו מצד הנפשות גם צריך שכל אחד יעשה ההשתדלות בכל כוחו ולא יתעצל לסמוך על אחרים ולז״א איש לפי אכלו לפי הכח הנתון בו מלמעלה מכל דבר ודבר גם צריך לעשות מלאכת הבירור בהצנע שכל דבר הנעשה בהצנע יצליח כמ״ש והצנע לכת עם אלהיך ולז״א תכוסו על השה לשון כיסוי גם תשתדל לעשות בירור שלם וז״ש שה תמים גם יהיה הבירור בסוד זכר ר״ל משפיע כי כל משפיע מכונה בשם זכר והיינו שהבירור יהיה חזק שימשוך עמו בירורים חלושים של אחרים שיתן וישפיע כח בהם להעלותם למעלה גם צריך שאתה המברר בעת הבירור נקי מן החטא של תערובת המחשבה כמו בן שנה שאין בו חטא ואין לו מחשבה רעה וכמ״ש רז״ל ע״פ בן שנה שאול במלכו כבן שנה שלא טעם טעם חטא או יובן זכר בן שנה ר״ל תזכור כשהיית בן שנה שהיה מזונך מצוי לך בדדי אמך בכל עת ולא היה לך זמן קבוע לסעודתך כן אתה תתנהג בתורה ומצות שבהם תעשה הבירור שתהיה עוסק בהם בכל עת וככתוב והגית בו יומם ולילה וכן הוא אומר בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך לא יחסר:

טו מן הכבשים ומן העזים תקחו נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בגמרא דשבת דף ע״ז מ״ט עזי מסגן ברישא והדר אמרי פירוש שהעזים הולכים בראש העדר והשיב לו כברייתו של עולם דברישא חשוכה והדר נהורא וכן הוא סתם עזים שחורות אבל רחלות אינם שחורות ופירוש הגאון חיד״א ז״ל בכסא דוד דף ע״ח מ״ט עזי מסגן ברישא פירוש היצה״ר וכוחותיו נקראים עזים שהם עזים וקשים והיצה״ט וכוחותיו נקראים אמרי כי ידברו במענה רך ולשון רכה עם האדם והיצה״ר וכוחותיו באים לאדם מעת לידה דכתיב לפתח חטאת רובץ אך יצה״ט וכוחותיו באים אחר י״ג שנים והשיב כברייתו של עולם וכו׳ שהקליפה קדמה לפרי וכן יצה״ר דרגא דחושך בא בראשנה ע״ש נמצא עזים רמז לכוחות יצה״ר וכבשים רמז לכוחות יצה״ט והאדם מלבד שצריך ללמוד עצה טובה מיצה״ט ויקח כל דבריו ללכת בהם עוד צריך להטות אזנו לדברי יצה״ר שיקח מהם עניינים טובים ואין לדחות כל דבריו לגמרי כי

פו״ר לא תתקיים אלא ע״י כוחות יצה״ר שעושים תאוה באדם דהא אנשי כנה״ג כשרצו לבטל יצה״ר דעבירה ותפסו הקליפה שלו אז אפילו ביצה בת יומא לא מצאו וכן יקח חמדה וקנאה וכבוד מכוחות יצה״ר לעסוק בהם בעבודת שמים בלבד:

טז ועוד יש כמה לימודים טובים שהם נלקחים מן כוחות יצה״ר ואמשיל משל בדרך מליצה ע״ד המוסר והוא שיצה״ט והיצה״ר פגעו זע״ז א״ל היצה״ר ליצה״ט עד מתי נהיה לוחמים זע״ז ואתה הולך נגדיי אלי ואינך משלים עמי והלא שלמה הע״ה קראני זקן ולך קרא ילד וצריך שילד ישמע לדברי הזקן א״ל היצה״ט לך קרא כסיל ולי קרא חכם ואין החכם נשמע לכסיל א״ל היצה״ר אעפ״כ בבקשה ממך תעשה שלום עמי שעה אחת א״ל היצה״ט מה תרצה בזה השלום א״ל רוצה אני להזמין את אחד מאנשיך במסיבה הגדולה של אהובי וריעי והוא מקום השחוק שקורין תייאתר״ו א״ל היצה״ט מי הוא זה שתרצה להזמינו א״ל חסיד פלוני א״ל היצה״ט הלא כל הארץ לפניך וכל החצרות פתוחים תלך ותזמינו א״ל זה חסיד גדול ואם אתה לא תאמר לו שילך לא ישמע לדברי לבא למקים השחוק הזה א״ל היצה״ט כן אעשה ואתן לו רשות ועצה שיבא למקום השחוק שקורין תייאתר״ו אך אימתי תרצה שילך א״ל אחר שני לילות א״ל למה לא תזמינו בזאת הלילה והלא השחוק הזה נוהג בכל לילה א״ל כך רצוני שאזמנו שם אחר שני לילות א״ל היצה״ט גם הדבר הזה אעשה וכן היה הלך היצה״ר אחר ב׳ לילות ונכנס בלבו של אותו חסיד ויעץ אותו שילך בזאת הלילה למקום השחוק שקורין תייאתר״ו והחסיד רעד מדבר זה עד שבא היצה״ט וא״ל תלך מה בכך תראה עולם בעיניך ואולי מן מהלך זה יצא דבר טוב כי עדיין לא ראית שחוק מימיך ורק תשמור יראת ה׳ בקרבך ולא תחטא וילך החסיד אותה לילה לראות בזה המקום השחוק ויעמוד שם עד שעה שמנית מן הלילה ורק רואה היה ויבא אל ביתו והיצה״ר הולך אחריו לידע מה הפרי הנולד מן המראה הזה שראה החסיד כי הוא צייר בלבבו דבר רע שיוצא מן המראה הזה שילכד בו החסיד ולכך בא אחריו לביתו לראות אם הועילו מעשיו וירא והנה החסיד כשנכנס לביתו נפל על מטתו ויבך בכי גדול וצעקה גדולה ותרץ אשתו לקול בכייתו ותאמר מה לך ויאמר לה כלי זהב היה לי מזהב פרויים והיה מזוקק הרבה ועתה בזאת הלילה בחנתיו בתוך הכור ויצא זקוקו שני שלישים זהב ושליש סיגים וגם ידעתיו שאינו זהב פרויים אלא זהב פשוט הנמצא בשוק לרוב א״ל אשתו אתה הלכת לשחוק של תייאתר״ו מהיכן היה לך צורף שם לבחון את הכלי ועוד מימי לא ראיתי כלי זהב אצלך וכי מתוך שכרות אתה מדבר דברים אלו א״ל אינני שיכור אלא מדבר בדעת והשכל כי כלי הזהב הוא הלב שלי שאני עובד בו את השי״ת בחשק התורה והמצות והייתי חושב שלבי היה זך מאד שיש לו שמחה שלימה בתורה ומצות והייתי חושב שיש לו חשק גדול בתורה ומצות יותר מן הראוי ועתה בזאת הלילה ראיתי את המעשים הנעשים בבית המשחק איך עשרה בני אדם חלושי המזג יושבים על השלחן משחקים בקובייא עד שעה שמנית בחשק רב ובהתלהבות גדולה אשר אני לא היה לי בעסק התורה ומצות אחד מעשרה מזה החשק והתלהבות שהיה לאלו ועוד ראיתי בני אדם גדולים ומשכילים איך הם שמחים שמחה גדולה על מעט ליצנות ושחוק שעושים לפניהם אשר אני לא היה לי שמחה בתורה ומצות חלק אחד מעשרה משמחתם ועוד ראיתי אנשים ונשים מרקדים ביחד ויגעים יגיעה רבה עד שהיה שוטף מהם זיעה שטף רב והם מתענגים ביגיעתם עונג רב ואני לא הייתי יגיעה בתורה ומצות אחד מעשרה מהם וגם לא היה לי תענוג אחד מעשרה מהם על כן אני בוכה כי מה שחשבתי ביופי וחשיבות לבי שהוא מגיע למדרגה גדולה בכל הנז״ל הנה בזאת הלילה ידעתי שהוא פחות שבפחותים והיצה״ר בשמעו דבריו אלו מת לבו בקרבו ויפן ויצא חוצה קומתו כפופה וראשו לארץ מגיע כי לא עלתה בידו מחשבתו ותהי להפך:

יז והנה אחר ג׳ וד׳ ימים פגע יצה״ט ביצה״ר ויאמר לו הלא עשיתי בקשתך ונתתי רשות לאותו חסיד ויעצתיו שילך למקום שהזמנת אותו הגד לי עתה איך עלתה הזמנה זו בידך א״ל היצה״ר הלואי שהיו הרגלים שבורים ולא הלכתי להזמינו א״ל למה א״ל אני הזמנתיו להפילו ברעה גדולה ונהפך הדבר לטובתו כי אדרבה הוסיף יראה על יראתו וחכמה על חכמתו שלמד מאנשי ותלמידי כמה דברים והוא משתמש בעסק הנגדיי אלי א״ל היצה״ט ספר לי איך היה הענין הזה א״ל ישב שם עד שעה שמנית מן הלילה והיה רואה כל הדברים הרעים אשר נעשו שם ולא נתנמנם אלא היה מביט בכל דבר בעינים פקוחות ואני הייתי עומד אחריו ושמח כי אמרתי בלבי אך זה היום שקויתי מצאתי ראיתי אח״כ הלך לביתו ואני אחריו לראות פרי מעשה אשר עשיתי לו ואשמע קול צעקה ובכיה רבה ותשאלהו אשתו על דבר הבכיה והשיב לה כו״כ אז ידעתי שלא עשיתי כלום לעצמי בהזמנה זו אלא אדרבה היה בזה הפסד ונזק גדול כי ראייתו ועמידתו בבית השחוק היתה להוסיף יראה על יראתו וקריתי על עצמי המשל דאמרי אינשי גמלא אזל למבעי קרני אודני דהוו ליה גזיזו מיניה וכל דמעה שהיה מוריד מעיניו בדבר זה היה נמוח כנגדה משומן לבי לוג אחד ולא יכולתי לסבול לעמוד בביתו ותכף יצאתי וברחתי מביתו ואבא היום בבוקר לבית הכנסת לעשות מלאכתי עם אנשים שהם תחת ממשלתי להחטיאם בשיחה בטילה בתוך התפלה ועוד כמה מכשולות כמנהגי עמהם בכל יום ויום וארא את החסיד בבית הכנסת מתפלל התפלה בכונה גדולה ושמחה וחשק רב כפלי כפליים על מנהגו שהיה נוהג בכל יום ואצטער מאד ולא יכולתי להתאפק ולראות ותכף יצאתי ויספרו לי חיילותי איך בכל דברים ומעשים טובים הוסיף שיעור רב על מנהגו הקודם כפלי כפליים על כן ראה נא מה תועלת היה לי ממך שעשית בקשתי ויעצת אותו שיבא למסיבה שלי כי היה לי הפסד רב בזה ואתה הרווחת ריוח גדול א״כ שקיל טובתך ושדי אחזירי כי לטובתך והנאתך יעצת אותו וישחק יצה״ט על דבריו:

יח אח״כ א״ל היצה״ט בחייך תודיעני למה לא רציתה להזמינו אותה הלילה אלא עד אחר שתי לילות א״ל היצה״ר לא אשיב לך על הדבר א״ל למה א״ל כדי שלא תשחק עלי ותשמח בי א״ל היצה״ט תאמר בחייך ואל תחוש בזה ויפצר בו ויאמר לו אני ראיתי אותו חסיד שמן בתורה ומצות ומע״ט אמרתי בלבי מה טוב אם אוכל להכשילו ולטמאו על כן חשבתי להביאו לבית השחוק שקורין תייאתר״ו שיראה שם מעשים רעים וענייני כיעור המעוררים תאות המשגל בלב הרואה ואמרתי ודאי אותו חסיד כשיראה דברים מכוערים אלו יתלהב בתאות המשגל אך ודאי לא יבא בפעם ראשנה לנאף עם נכרים אלא ילך לביתו לשכב עם אשתו להשקיט אש התאוה הבוער בקרבו והנה אותה הלילה היתה אשתו טהורה אבל קרוב לוסת שלה ואם ישכב עם אשתו בטהרתה במה יטמא לכך אמרתי להמתין עד אחר שתי לילות כי ידעתי שאשתו תפרוס נדה מן הוסת שלה ואז זה לרוב להב תאותו ישכב עם אשתו נדה ויטמא וסוף דבר לא הועיל כל זה אלא אדרבה הוסיף יראה על יראתו וטהרה על טהרתו וקדושה על קדושתו וישחק היצה״ט ויאמר לו עתה למדתי דבר אחד אשר לא ידעתיו מעיקרא והוא כי ראיתי בקהלת ששלמה הע״ה קרא אותך כסיל כמ״ש מלך זקן וכסיל והייתי תמה למה קראך כסיל ורואה אני שאתה פקח מפתה כמה אלפים בני אדם בלשון חדה אך עתה ראיתי שבאמת וצדק אתה כסיל גמור דאיך חשבת ועלה על לבך שאותו החסיד יחטא באשתו נדה שעשית כל הכנות אלו א״ל היצה״ר בעבור זאת לא רציתי לגלות לך הטעם הזה שלא תשחק בי ע״כ המשל אשר הכינותי בדרך מליצה׃

יט נמצא האדם מלבד הלימוד שיש לו ללמוד מן כוחות יצה״ט לצורך עבודת הבורא איך יעשה הנה יש לו ללמוד גם מכוחות היצה״ר מדרגות השמחה והחשק והיגיעה והתענוג אשר יתנהג בהם בעסק התורה והמצות כמה הוא גדר השיעור שצריך לנהוג בו וכמו שלמד אותו חסיד הנז׳ במשל מכוחות היצה״ר כאמור ועל זה בא הכתוב כאן ללמד מן הכבשים אלו כוחות היצה״ט ומן העזים אלו כוחות היצה״ר תקחו לימודים וידיעות והשכלות לעשות ולהתנהג בעבודתו ית׳ בעסק התורה והמצות׃

בשלח

א ויהי בשלח פרעה את העם איתא במדרש מאן אמר וי פרעה אמר וי וי״ל דמשמע בעל המאמר הזה היה לו ספק באמירת הוי אם פרעה אמרה או אחר דהיה צד טעם לומר דפרעה אמר וי ועוד טעם דאחרים אמרו וי ולא פרעה כי כן מורה לשון השאלה מאן אמר וי ובא להכריע דפרעה אמר וי ולא האחרים על כן צ״ל מה הוא צדדי הספק שלו ונ״ל בס״ד דארז״ל בשכר פסיעות שליווה פרעה את אברהם אע״ה דכתיב וישלח אותו דשלוח ר״ל לויה עשה לו נשתעבדו בניו אצלו פירוש דגזרת השעבוד לא נתפרש בה באיזה אומה תהיה ועתה בשכר פסיעות של לויה זכה פרעה שיהיה השעבוד אצלו ולפ״ז יש צד טעם לומר דישראל אמרו וי על שלוח שעשה להם פרעה שלווה אותם דאמרו בשכר לויה ודאי שארית השעבוד שהוא קץ שנה שצריך להיות להם אח״כ ודאי יזכה בו פרעה בשכר לויה והוא קל וחומר מן לויה הראשנה ולכן אמרו וי דעתה נודע להם שיש להם חזרה למצרים אח״ז ויש צד אחר לומר שגם פרעה אמר וי על יציאת ישראל מארצו שהפסיד כ״כ עבדים לכך בא בעל המאמר לשלול את ישראל מן אמירת וי ואמר מאן אמר וי פרעה לבדו אמר וי והיינו כיון דאמר וי על יציאתם הפסיד שכר לויה שעשה להם דפרעה הראשון עשה הלויה מרצון לבו דלא אמר וי אך פרעה עשאה בע״כ כיון דאמר וי ולכן ודאי ישראל בטוחים שלא יחזרו למצרים ולז״א פרעה לבדו אמר וי כמ״ש ויהי בשלח פרעה את העם וחשש ההשבה והחזרה למצרים לא היה אלא מצד זה דלא נחם אלהים וכו׳ כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמה ואז ושבו מצרימה׃

ב **וחמשים עלו בני ישראל ממצרים** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל דפרעה ומצרים היו יונקים מן אותיות מ״י דשם אלהים אשר בכל אות יש כ״ד צרופים ושניהם מ״ח צירופים ולכך נקראו בני חם ע״ש גם ידוע דשם אלהים כל אות כלול מחמשה א״כ אותיות מי הנז׳ הם חמש ובזה וחמשים רנ״א חלק התיבה לשנים וקרי בה חמש מי עלו בני ישראל ממצרים כי על ידם עלו ובזה יובן בס״ד המדרש בפרשה זו אמר הקב״ה אתה אמרת וגם את ישראל לא אשלח ואני אמרתי שלח עמי ויעבדוני נראה דברי מי עומדים ודברי מי בטלים לסוף עמד פרעה בעצמו ואמר קומו צאו מתוך עמי ואקדים עוד מ״ש רז״ל ע״פ ועיני רשעים תכלנה עין של רשעים תלויה ופרשו המקובלים ז״ל כי הקליפות נקראים רשעים ואין להם קיום בלתי חלקים של טוב שיש בקרבם ואלו נרמזים באות עי״ן שבשמם ואם תסלק אות עי״ן ישאר רשים שמורה שהם רשים וענייים מחלקי הטוב נמצא תגבורת ישראל על קליפת עכו״ם הוא ע״י שיסלקו מהם אות עי״ן שרמוז בו חלקי הטוב וישארו רשים וכן עשו ישראל ביציאתם ממצרים דמצרים היו עיקר הקליפות שנקראים רשעים אך ישראל לקחו מהם רכוש הגשמי ורכוש הרוחני שהם נ״ק ששניהם נרמזים באות עין דרשעים ונשארו רשים משניהם כדכתיב וינצלו את מצרים עוד ידוע מ״ש רבינו האר״י ז״ל בשער הפסוקים דאותיות מ״י דשם אלהים שהיו פרעה ומצרים יונקים מהם המה היו בחי׳ הבל אך אותיות אלה הם היו בחי׳ קין ופרעה חשב כיון שהוא היה קין כמ״ש הש״ך ז״ל לכך יוכל למנוע את ישראל ולדחותם גם מן אותיות אלה דשם אלהים שלא יתגברו בהם את ישראל ולז״א לו השי״ת בא אל פרעה למען שתי אותותי אלה דייקא בקרבו שאגביר את ישראל גם באותיות אלה שאז יתחזקו

מכל ק״ך צרופים דחמש אותיות שם אלהים ובזה יובן אתה אמרת וגם את ישראל לא אשלח תיבת ג״ם הוא ג׳ מ״ם דשלשה פעמים מ׳ הוא ק״ך שרוצה להחזיק לעצמו בכל הק״ך שהם מ״ח של שני אותיות שהיו מצרים מהם וע״כ צרופים של אל״ה מצד שהם בחינת קין והוא עצמו קין ואני אמרתי שלח את עמי ויעבדוני אותיות עמי הם ע׳ של רשעים ומ״י של אלהים ולסוף אמר פרעה קומו צאו מתוך עמי שהודה בפיו על סילוק ויציאה של אותיות עמ״י:

ג ובאופן אחר נ״ל בס״ד וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים דידוע שיש חמשה חסדים דכל אחד כלול מחמשה הם כ״ה וכן החמשה גבורות כל א׳ כלול מן חמשה הם כ״ה ובהתכללותם זב״ז בסוד המיתוק המה חמשים וידוע כי כל התגברות חלק הקדושה על חלק הסט״א וכל התגברות ישראל על עכו״ם הוא תלוי בזה המיתוק שיתמתקו הה״ג בחמשה חסדים שהם כה וכ״ה ויהיו בסוד חמשים ובזה פרשתי בס״ד הענין אצל מרע״ה כשהרג את המצרי כדי לתקן חלק הקדושה שבקין דכתיב ויפן כ״ה וכ״ה דעשה תחלה המתוק ההג׳ בחמשה חסדים שהם כ״ה וכ״ה ואז ויהרוג את המצרי כדי לתקן את קין ובזה יובן בס״ד טעם נכון מ״ש בענין שפע הגשמים שהביא אליהו זכר לטוב אחרי עצירתם שלש שנים ויהי עד כה ועד כה והשמים התקדרו עבים ורוח ויהי גשם גדול והיינו כי להוריד שפע גדול כזה עשה תחלה מיתוק ההג׳ בחמשה חסדים שהם כ״ה וכ״ה ואז השמים התקדרו עבים ורוח ויהי גשם גדול ובזה יובן מ״ש אח״ז ותשלח איזבל מלאך אל אליהו לאמר כה יעשון אלהים וכה יוספון כי בעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם והכונה זה לעומת זה עשה האלהים דכמו שיש ענין הח׳ והג׳ בקדושה שהם כ״ה וכ״ה כן יש בקליפה כקוף בפני אדם ולכן חשבה כמו שהוא נתגבר בכח כ״ה וכ״ה שבקדושה כן היא תתגבר בכ״ה וכ״ה דסט״א כקוף בפני אדם לכן א״ל כ״ה יעשון אלהים שלה וכ״ה יוסיפון וכו׳ אך מחשבתה זו בטלה ומבוטלת וז״ש כאן וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים פירוש התכללות של המתוק שנמתקו כ״ה הגבורות בכ״ה החסדים שהם נעשו חמשים בם עלו בני ישראל מארץ מצרים:

ד **ובני ישראל יוצאים ביד רמה** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל דגלות מצרים היה לתקן ניצוצות קרי של אדה״ר שיצאו ממנו בק״ל שנה שפירש מאשתו בסוד והק״ל נשמע בית פרעה ואותם ניצוצות היו בחינת הדעת בסוד אין קשוי אלא לדעת וישראל שהיו שם היו מבחינת נשמות אלו שה״ס הדעת ולכן מרע״ה שהי׳ טוב גמור מסוד הדעת שהוא גאלם שביציאתם נתקן בחינת הדעת ואמרתי ע״פ טעם זה לכך זכו ישראל ביציאתם לרכוש גדול שנתעשרו בו כי העושר נמשך משפע הדעת כדכתיב ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים שמאחר שנתקן הדעת זכו לשפע זה שהוא הון יקר בביזת מצרים וביזת הים והנה אותיות יד במלואם ורבועם כזה יו״ד יו״ד דל״ת הם עולים מספר דעת בדקדוק ובזה פרשתי בס״ד מ״ש הרחמן הוא יפתח לנו את ידו הרחבה והמלאה וצריך להבין מה ענין הרחבה והמלאה ובזה מובן היטב דנרמז בזה על הדעת שרמוז באותיות יד במלואם והרחבתם כזה יו״ד יו״ד דל״ת ע״ד הרביע שעושין בשמות הקודש ומבקשים שימשך לנו שפע מן הדעת דכתיב ובדעת חדרים וכו׳ אך מבקשים בדרך נסתר ונעלם בדברים אלו כדי שלא ירגישו המקטרגים ויתקנאו וכן הענין כאן רמז הכתוב ובני ישראל יוצאים ביד רמה והיינו יד רמז לדעת ע״ד שביארנו והיינו רמה שנתרוממו ניצוצותיו ונתקנו ועי״כ יצאו ברכוש גדול מכח שפע ובזה יובן וירא ישראל את היד הגדולה רמז לדעת אשר עשה ה׳ במצרים עשה ר״ל תיקן כמו ובן הבקר אשר עשה:

ה **לפני בעל צפון נכחו תחנו על הים** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל בשער הכונות שיש טל דאברהם וטל דיצחק וטל דיעקב שצריך לכוין בהם בשלש סעודות שבת וביאר הרב אמת ליעקב ז״ל דף ק״י ענין הטל הזה דאבות ע״פ זוה״ק ויחי דף רכ״ה דאין העולם מתקיים אלא ע״י טל זה דאבהן ע״ש ובזה פרשתי בס״ד הכתוב נאם ה׳ לאדוני שב לימיני וידוע מ״ש בגמרא דפסוק זה לאדוני קאי על אברהם אע״ה וידוע אותיות הימין של שם הוי״ה שהם כוז״ו עולים מספר ט״ל ורמז לו על הטל הזה שלו והנה ידוע דבעל צפון היה קליפה גדולה והוא הנשאר מכל אלהי מצרים כדי להטעותם שיאמרו קשה יראתם וכמ״ש משגיא לגוים ויאבדם וכנז׳ ברש״י ז״ל ולפ״ז איתו מקום היה מקום סכנה לישראל ששם רובצת טומאה קשה ואם ישבו ישראל לפני בעל צפון צריכין הגנה עליונה להגין עליהם לכך רמז לו שיכוין להמשיך להם הגנה מן טל דאבות שיעורר אותו הטל העליון דנגיד מלעילא להגין עליהם ואותיות ט״ל הם למעלה מן אותיות ים לז״א וישובו ויחנו לפני בעל צפון וצריכי׳ הגנה לכך נכחו תחנו על הים ר״ל בטל העליון שהוא רומז על אותיות ים שיגין עליכם ובזה יובן כי הוא על ימים יסדה על ים וים הם טל עליון וטל תחתון שרמוזים על ים וים ובזה יובן מ״ש בעונג שבת אז תתענג על ה׳ על ר״ל סמוך כמו ועליו מטה מנשה ואותיות הסמוכים לאותיות שם הוי״ה הם כוז״ו שהם מספר ט״ל הנמשך דשלש סעודות:

ו ובאופן אחר פרשתי בס״ד נכחו תחנו על הים כי בשם אלהים שהוא דין יש אל שהוא חסד אך הוא זועם בכוחות הדינין בסוד ואל זועם בכל יום שפרשו בזוה״ק שזועם בכוחות הדין והנה אותיות אל הנז׳ הם עומדים למעלה מן אותיות הים בשם אלהים ולז״א נכחו תחנו על הים ר״ל באותיות אל שהוא חסד שהם טל אותיות הים דשם אלהים ששם אל זה זועם בכוחות הדינין ואין אתם יראים מן קליפה זו דבעל צפון.

ז ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הרב ש״ש ז״ל דף ט״ו ע״פ מי יתן טהור מטמא שיש בקדושה חמשים שערי קדושה ובקליפה חמשים שערי טומאה ונרגן מפריד אלוף כי אותיות מי הם חמשים ואותיות טמא חמשים דבקליפה חמשים שערים הם אותיות טמא ובקדושה הם אותיות מ״י ע״ש וז״ש לפני בעל צפון ששם הקליפה שהיא מתחלקת לאותיות טמא הנה אתם נכחו תחנו על הים שבקדושה הוא אותיות מ״י ולז״א נכחו כי זה לעומת זה עשה האלהים נמצא החמשים שבקדושה מתחלקים לשני חלקים שהם מ״י אבל בקליפה מתחלקים לשלש חלקים שהם טמא ובזה יובן בס״ד תחת שלש רגזה ארץ ובזה יובן בס״ד ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים ושלישים על כולו שלשם כתיב כי לקח עמו הסט״א שהם מתחלקים לשלש:

ח **ויוגד למלך מצרים כי ברח העם וכו׳** ארז״ל במדרש מי הגיד למלך מצרים עמלק בא והגיד לו וצ״ל למה עמלק נכנס בעובי הקורה להגיד לו דבר זה ועוד הלא ארז״ל איקטורין שלח עמהם וכיון שראו שהלכו שלשת ימים ואין חוזרין למצרים באו והגידו לפרעה וא״כ כיון שהיה לפרעה מגידים מה חידש לו עמלק בהגדתו ונ״ל בס״ד דידוע מ״ש בזוה״ק דעמלק היה חציו מקליפת בלעם והוא ע״ם דעמלק וחציו מקליפת בלק והוא ל״ק דעמלק וידוע כי בלעם היה מיועצי פרעה והוא שנתן לו עצה רעה על ישראל ופרעה היה נסמך בקליפתו כי היה קשר אחד גם ידוע מ״ש בזוה״ק דעם ערב רב שנתגיירו ויצאו עם ישראל היו ג״כ שני בניו של בלעם שהם יונס ויומברום והיו מכשפים גדולים וקליפה גדולה שהם מקליפת אביהם ורק בעת גאולת ישראל נתגיירו לפנים והם אשר עשו את העגל והטעו את ישראל בכשופים שעשו בו וכנז׳ בזוה״ק פרשת כי תשא דף קצ״א ופרשת בלק דף קצ״ד יע״ש ולכן עמלק שהיה חציו מקליפת בלעם שהוא החצי של אותיות ע״ם שבו הרגיש בדבר זה מכח הקליפה שלו שנעתק חלק גדול מן הקליפה שהיא עם דעמלק ונהפך אל הקדושה שהם ישראל והיינו שידע שבני בלעם שהם בני קליפה זו של עם שיש בו נתגיירו ונעשו אצל ישראל ויצאו מרשות פרעה כי הם היו במצרים תחת רשות פרעה אך פרעה לא ידע ולא הרגיש בהם שנתגיירו והלכו עם ישראל ורק עמלק הרגיש בזה מכח הקליפה שלו שהיא חציה מבלעם ודבר זה היה קשה עליהם יותר ממות ולז״א ויוגד למלך מצרים ע״י עמלק כי ברח העם שברח חלק גדול מן קליפת עם דעמלק שהיא קליפת בלעם שהיו תחת רשות פרעה והוא היה לו קשר בקליפה זו מזמן עצתו של בלעם לכן אמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל ר״ל עם ישראל מעבדנו עם בדנו ר״ל חלק קליפת עם שהם בני בלעם שהיו בדנו לשון בדים שהם היו בדים ומוטות שלנו תחת רשותינו דשלוח ישראל גרם להם הפסד רב שאיבדו בני בלעם שהם היו בדים שלהם בכח הטומאה ובזה יובן מ״ש בעגל ויפול מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש ואמרי בזוה״ק פרשת בלק דף קצ״ד אלין אינון בנוי דבלעם יונס ויומברוס דהוו שקילי כשלשת אלפי איש ולז״א מן העם דייקא שהם מן קליפת עם דעמלק:

ט **ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו** י״ל תיבת מעבדנו לשון יתר גם י״ל בדברי רש״י ז״ל שכתב נהפכו לרדוף אחריהם בשביל ממונם שהשאילום דמנ״ל הא והלא בכתוב מפורש מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו ונ״ל בס״ד בהקדים מ״ש הרב משנת ר״א ז״ל בפרשת לך לך ע״פ בשלחו כלה גרש יגרש אתכם מזה דבר נא באזני העם וישאלו דקשה הול״ל בקיצור בצאתם ישאלו וכו׳ ופירש הענין ע״פ מ״ש במציעא פרק האומנין השוכר את הפועלים וחזרו בהם ידם על התחתונה ואם בעה״ב חזר בו ידו על התחתונה כלל העולה דאם בעה״ב חוזר בחצי המלאכה ידו על התחתונה ומשלם שכר שלם לפועל ואם הפועל חוזר בחצי המלאכה ידו על התחתונה שאינו יכול לתבוע שכר חצי המלאכה שעסק יען כי בעה״ב צריך לשכור פועל אחר להשלים לו המלאכה ואם יצטרך להוסיף לזה הפועל האחר הוא מוסיף כנגד כל שכר עסק פועל הראשון שעסק כבר ולכן כדי שלא ישאל מרע״ה מהקב״ה איך אתה מצווה לישראל לנצל את מצרים בשביל שכר עבודה שעשו במצרים והלא לא השלימו המלאכה של פתום ורעמסס הקצובה עליהם וכשהם יוצאים עתה בחצי המלאכה ידם על התחתונה ואין נוטלים שכר על מה שעשו כבר דפרעה יהיה תופס בשכרן כדי לשכור פועלים אחרים להשלים המלאכה לכך הקדים השי״ת ואמר לו דברים אלו כשלחו גרש יגרש אתכם שאין אתם יוצאים מאילכם אלא הוא יגרש אתכם ונמצא יש לו בזה דין בעה״ב שחזר בחצי המלאכה דיד בעה״ב על התחתונה לשלם שכירות כל המלאכה לפועל ועל כן תצוה להם עתה וישאלו כלי כסף וכו׳ עכ״ד בשינוי קצת שתקנתי את הדברים היטב כאשר יראה הרואה ודע כי דין הנז׳ איירי בקבלנות דוקא ולישראל היה ג״כ דין קבלנות דכתיב וישימו עליו שרי מסים וכו׳ ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתום ואת רעמסס ששמו עליהם בנין מקומות אלו להשלימו:

י ובזה פרשתי בס״ד לתרץ קושיא גדולה וחזקה שנתקשו בה כל המפרשים ז״ל מה טעם צוה השי״ת שיאמרו לו דרך שלשת ימים נלך במדבר ולא אמרו לו שיצאו לגמרי מאחר דכונתו יתברך להוציאם לגמרי ובזה ניחא דאם היה אומר לו תחלה שישלחם לגמרי היה להם דין פועל שחזר בו בחצי המלאכה דידו על התחתונה שאיבד כל שכרו ואיך יזכו ברכוש בשביל שכר עבודה אך עתה שא״ל דרך שלשת ימים ילכו ויבואו נמצא דאין חוזרים בהם וידע הקב״ה כי הוא יסרב גם על זה ולא ירצה לשלחם דרך שלשת ע״מ לחזור ואז בזה יהיה מוכה עשר מכות עד כי סוף דבר הוא בעצמו יגרשם לשלחם לגמרי וכאשר היה כן בליל ט״ו ניסן ששלחם מאיליו לגמרי וא״ל הרי אתם ברשותכם הרי אתם בני חורין ונמצא דהוא חזר בו בחצי המלאכה דיד הפועל על העליונה ליקח שכר כל המלאכה אפילו מה שלא השלים עדיין ואז ממילא זכו ברכוש ששאלו מהם בשביל שכר עבודה ובזה מובן ג״כ הטעם מה שלקחו תחלה בתורת שאלה ורק אחר שחזר בו והוציאם זכו בו בשביל שכר עבודה:

יא ועל זה יבא היטב המשך הכתובים בפרשת שמות ואמרתם אליו ה׳ אלהי העברים נקרא עלינו ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה וכו׳ ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלוך ר״ל אפילו על אופן זה שאין יוצאין לגמרי אלא ע״מ לחזור ג״כ לא ירצה ויסרב ועי״כ ושלחתי את ידי והכתי את מצרים וכו׳ ואחרי כן ישלח אתכם הוא מאיליו ומעצמו שיאמר לכם הרי אתם ברשותכם הרי אתם בני חורין קומו צאו מהר לגמרי ואז עי״כ תזכו בשכר עבודה שלם ואז ונתתי את חן העם בעיני מצרים והיה כי תלכון אע״פ שאתם הולכים לגמרי שלא לחזור לא תלכון ריקם בלא שכר עבודה ואם לא אעשה אופן זה לומר לו דרך שלשת ימים צריך שתלכון ריקם:

יב ובזה יובן הכתוב כאן והוא כי פרעה ועבדיו הרגישו עתה מכח השר שלהם בהפסד ממונם שנעשה להם זה ע״י השלוח ששלחום לגמרי מאליהם שא״ל הרי אתם בני חורין שתלכו ולא תשובו עוד דנמצא עי״כ בעה״ב הוא שחזר בו דידו על התחתונה והפועל נוטל שכר שלם ובזה זכו ישראל בממונם בשביל שכר עבודה ולז״א מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדינו שלא שלחנום ע״מ לחזור כאשר בקשו הם תחלה דרך שלשת ימים אלא שלחנום מעבדנו דנמצא אנחנו חזרנו בנו ויד הפועל על העליונה שיש לו זכות בשכר עבודה שלם ולז״א רש״י ז״ל נהפך לבם על ממונם שהשאילום ר״ל מה שקראו תגר על עצמם ששלחום מן העבודה לגמרי כל בכייתם היתה בעבור ממונם שהשאילום דהשתא זוכין בו ישראל בשביל שכר עבודה משלם:

יג **ויאסור את רכבו ואת עמו לקח עמו** נ״ל בס״ד דידוע שר מצרים היה שמו מצרים וכמ״ש רז״ל ע״פ מצרים מת על שפת הים גם כתבתי לעיל דהשר ששמו מצרים רמוז במלוי שם פרעה פ״ה רי״ש עי״ן ה״ה מספר מצרים נמצא פרעה רוכב על השר שלו כי אותיות הפשוט רוכבים על המלוי וז״ש ויאסור את רכבו שקשר עמו את השר שהוא רוכב עליו לעזרו ועי״כ ואת עמו שהם מצרים הנקראים על שם השר לקח עמו שבכח השר שלו גבר עליהם לפתותם ולהכריחם שילכו עמו להלחם בישראל או יובן וייאסור את ר״ך בו שהיה מדבר בלשון רכה ותחנונים ובזה את עמו לקח עמו:

יד **ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים ושלשם על כולו** נ״ל בס״ד דאיתא בספר קרנים ודן ידין מאמר י״ב שיש ש״ל קליפות בשר של כלבים ע״ש וידוע כי בעל צפון שנשאר מכל אלהי מצרים היה קליפת כלבים ולכן עתה המשיך פרעה על חילו כח ש״ל קליפות הדבקים בשר של כלבים אשר בבעל צפון הנשאר מכל אלהי מצרים ולז״א ושלשם על כולו חלק התיבה לשנים וקרי בה ושל שם בשין שמאלית ר״ל כח ש״ל קליפות ש״ם על החיל כולו ולא הועיל כלום וגבר ישראל:

טו **התיצבו וראו את ישועת ה׳** נ״ל בס״ד דאיתא במדרש שהיה מכריז גבריאל לפניהם על חמשת מצות שהיה להם וקורא על המים שיעמדו נגד ישראל בשביל חמשה מצות שמנה אותם במדרש ולז״א ה׳ תיצבו בזכות ה׳ מצות תיצבו וראו את ישועת ה׳ או יובן ה׳ תיצבו הם הג׳ מנצפ״ך שהם כלי זין הלוחמים בפרעה אשר יעשה לכם היום ה׳ יום כי הג׳ מנצפ״ך כל גבורה היא נ״ו אך יש ג״כ חמשה חסדים שהם ג״כ פר מספר ור״ב חס״ד כנז׳ בשער מאמרי רשב״י ואלו החלקים שלהם יהיו כל חלק יו״ם כי החסר נקרא יום וז״ש אשר יעשה לכם ה׳ יום כי לכם יהיו חמשה שהם ה׳ יום:

יתרו

א **ויקח יתרו חותן משה את צפורה אשת משה** נ״ל בס״ד שלקח את צפורה ואת שני בניה גרשון ואליעזר כי ללמד בהם מוסר השכל לישראל והוא דארז״ל למה נקראת צפורה שטיהרה בית אביה בדם הצפור שמטהר המצורע והכונה כיון שזכתה להיות אשת משה אז כל בית אביה נתגיירו ונכנסו תחת כנפי השכינה ונעשו מגדולי ישראל על כן ישראל יקחו מוסר לעצמם דאלו נכרים כ״כ זכו בהתחברות הצדיק מרע״ה כ״ש ישראל שהם אחיו ועמו שיזכו למעלות רמות בדבקותם בו וגרשון כי אמר גר הייתי בארץ נכריה והיינו ארץ נכריה קאי על מצרים שנקראת נכריה לכל תושביה כי את העם העביר אותו לערים שטלטלם ממקום למקום ובזה פירש רבינו האר״י ז״ל אומרו כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם דקאי על תושבי הארץ ולכך נקראת נכריה ומרע״ה כשבא למדין ונשא אשה נקרא תושב אך הוא עשה מזכרת לגירותו בארץ נכריה היא ארץ מצרים כן ישראל ילמדו שלא ישכחו גירותם שהיו בארץ מצרים לכך כל המצות נאמר בהם זכר ליציאת מצרים והביא את גרשון שעשה בו מזכרת לארץ מצרים שגם הם ילמדו לעשות כמוה שלא ישכחו ארץ מגוריהם אשר גרו בה וכמ״ש וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ואת אליעזר שקראו כך על שם כי אלהי אבי בעזרי ויצלני מחרב פרעה דארז״ל בא וראה אין מעשה הקב״ה כמעשה ב״ו וכו׳ אמרו מלאכי השרת נתפס משה בן ביתך א״ל אני מתקיים עליו א״ל הרי הוא עומד לפני פרעה הרי איפאגיטא שלו נקרין הרי הוא יוצא ליהרג א״ל הרי אני מתקיים עליו מנין ויצלני מחרב פרעה א״ר ינאי בא קוסטינר ליתן החרב על צוארו וקהית החרב מצוארו שנעשה של שיש ושלמה מקלס אותו צוארך כמגדל השן א״ר אביתר ולא עוד אלא שנהפכה החרב על קסטינר שנאמר ויצלני מחרב פרעה לי הציל אבל לא לקסטינר עכ״ל הראה בזה הקב״ה את גדולתו שאינו צריך לעשות הכנה קודם הנס אפילו בשנים ושלש רגעים ומזה ילמדו מוסר

השכל בהילוכם במדבר אם יראו איזה מחסור להם לא יצעקו ויקראו תגר אלא יאמינו כי השי״ת ימלא חסרונם ברגע של עת הצורך שאין צריך לעשות הכנה למעשיו קודם זמן ובאמת אם היו לומדים מכל הלימודים האלה היטב לא היה בא עליהם כל אותם מיני עונשים ומלקיות בהילוכם במדבר ולז״א ויקח יתרו חותן משה את צפורה וכו׳ ואת שני בניה אשר שם האחד וכו׳ כדי ללמדם לישראל מוסר השכל בהם לכך פירש טעם השמות שלהם כאן:

ב **אני חותנך יתרו בא אליך** י״ל מה חידש לו בזה שאמר אני חותנך דהוא יודע ומכירו בכך ולמאי אצטריך לפרש בכך ונ״ל בס״ד ע״ד מ״ש הרב חובת הלבבות ז״ל בשער יחוד המעשה דחסיד אחד בא לחנות לקנות דבר וא״ל בעל החנות שהוא מוזיל לו המקח בשביל החסידות ויראת שמים שיש בו א״ל החסיד אני באתי לקנות בדמים ולא באתי לקנות ביראת שמים ע״ש וטעמו של אותו חסיד פשוט דאין ירצה ליהנות מן יראת שמים שלו ובפרט בעוה״ז והנה יתרו נתגייר והיה בו יראת שמים הרבה ובודאי כל אחד מישראל מיקרו ומקבלו בביתו וכ״ש מרע״ה שאוהב יראת שמים אך אם היה מתאכסן אצל אחרים בודאי הם יכבדוהו ויקבלוהו בשביל יראת שמים כיון דאין לו קורבה עמהם אבל מרע״ה שיש לו קורבה גדולה עמו שהוא חותנו צריך לקבלו בכבוד בשביל הקורבה ולזה בירר יתרו הדבר בפירוש שא״ל אין אני מתאכסן אצלך בשביל יראת שמים אלא בשביל שאני חותנך יתרו בא אליך שאתה חייב לקבלני משורת דרך ארץ ונימוס העולם:

ג **כי בדבר אשר זדו עליהם** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רז״ל בפסוק הבה נתחכמה לו פן ירבה אמר הקב״ה אתם אומרים פן ירבה ואני אומר כן ירבה נראה דבר מי יקום ופרשתי בס״ד הכונה שעשה הקב״ה את פ׳ סתומה של פן לאות כ׳ סתומה של כן שההפרש שבנותם הוא אות יו״ד הפוכה שיש בתוך פ׳ סתומה וכיון שהסיר אות יו״ד זו נעשה כן וזו היו״ד הפכה לרעת מצרים שהביא עליהם עשר מכות כמנין יו״ד אך הנה יו״ד במילואה אם תהפך קריאתה בקראת דוי שהוא לשון חולי ומכה ולהיות כי יו״ד הנז׳ של תוך הפ״ה היא הפוכה לכך קיים אותה במצריים כפי משמעות קריאתה בהיפוך דהיינו דוי שעשה להם דוי ביו״ד מכות וז״ש כי בדבר אשר זדו ר״ל בדיבור שזדו בו שאמרו פן ירבה ולא אמרו כן ירבה נעשה הדיבור הזה רע עליהם שלקו ביו״ד מכות כנגד יו״ד הפוכה של פ׳ סתומה או יובן בס״ד ע״פ המדרש בפסוק מי ה׳ אשר אשמע בקולו אמר הקב״ה אתה אמרת מי חייך במי אתה לוקה מי ים למפרע בים אתה יודיע מי אני ע״כ וז״ש בדבר אשר זדו ר״ל בדבור של מי שזדו בו נהפך לרעה אליהם או יובן בס״ד דידוע הטעם שגברה יד מצרים לשעבד את ישראל בחומר ובלבנים היינו בשביל בירור ותיקון ניצוצות קדושה של קרי דק״ל שנה שפירש אדה״ר מאשתו שכולם היו במצרים בסוד הכתוב והקל נשמע בית פרעה ק״ל כתיב ונשמע מלשון אסיפה וקבוץ כמו וישמע שאול את העם וע״י קושי העבודה פלטה הקליפה לאותם ניצוצות של ק״ל שנים וזה הרמז של פליטת הק״ל נרמז למעלה מאותיות מצרים כי למעלה ממצרים יש אותיות פל״ט ק״ל וז״ש בדבר אשר זדו מצרים לשעבד את ישראל שהוא סיבת הקרי של ק״ל שנה נתקיים ברמז שנרמז עליהם ר״ל על אותיות מצרים שהוא פלט קל:

ד **היה אתה לעם מול האלהים** נ״ל בס״ד כי ידוע שהשפע יחול על שאינו מוכן באמצעות המוכן שאם יאיר השמש על הבדולח יאיר ממנו גם חפץ אחר שכנגדו משא״כ אם יאיר השמש על עץ ואבן וכאשר האריך בזה בספר יד יוסף ז״ל יע״ש ולכן דורו של מרע״ה זכו לנבואה במדרגה גדולה למקטנם ועד גדולם במעמד הר סיני שדבר השי״ת עמהם פנים בפנים מעין נבואת מרע״ה וכל זה היה להם באמצעות המוכן הוא מרע״ה שהיה אתם והנה לפני אותיות אלהים יש אותיות במוכן גם הם אותיות בנמו״ך שהוא מדת הענוה כי הנביא יהיה מוכן לנבואה ע״י ענוה שבו שהוא נמוך ובזה פרשתי בס״ד הטעם שהנביא נקרא איש האלהים כי אותיות מוכן ואותיות נמוך הם סמוכים לאותיות אלהים מלפניהם רמז כי הנביא מוכן לנבואה מאת האלהים ע״י שיהיה נמוך דהיינו עניו ולז״א לו יתרו למרע״ה שהוא היה המוכן שבאותו הדור ובאמצעותו חל שפע רוה״ק על שאינו מוכן היה אתה לעם מול האלהים כי מול אותיות אלהים הם אותיות במוכן:

ה **ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל** י״ל והלא הוא רוצה למנות דיינים ואנשי חיל מאן דכר שמייהו הכא וכי למלחמה צריך להם ואי סייפא לא ספרא ואי ספרא לא סייפא ונ״ל בס״ד דידוע העולם קיים על עסק התורה וכל השפע וטובת העולם תלוי בעסק התורה ורבותינו חכמי ישראל אשר תורתם אומנתם ועוסקים בתורה יומם ולילה הם המקיימים העולם והם השומרים אותו מכל פגעים רעים והם המושכין לו שפע טובה וברכה בכללות אך הם רובם אין נהנים מעוה״ז כלום ולוקח הנאה מועטת לעצמו מן העולם כי מקיימים מאמר התנא פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן ובתורה אתה עמל ומצינו בר״א בן חרסום שהיה עשיר מופלג שהניח לו אביו אלף עיירות ואלף ספינות והוא מסתפק בפת ומים והולך ממקום למקום ללמוד ורבינו הקדוש שהיה שומר הסוסים שלו עתיר משבור מלכא זקף עשר אצבעותיו בעת פטירתו ואמר רבש״ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי מעוה״ז באצבע קטנה וכן ראב״ע ור״ט ורבי עקיבה שהיו עשירים מופלגים ולא היו נהנים מעוה״ז לגופם ומצינו חזקיהו מלך יהודה שהיה מלך ועוסק בתורה ימים ולילות והיה מאכלו ירק בכל יום ועוד ועוד כאלה הרבה נמצא יוצא מהם תועלת גדולה לעולם והם יגיעים בו ואין נהנים ממנו אלא דבר מועט על כן רבותינו חכמי ישראל דומין לאנשי חיל כי דבר זה מצוי באנשי חיל שאותם העושים מלחמה כל הטורח

עליהם ועומדים בסכנה והפרס שלהם דבר מועט אבל השרים שאין עליהם טורח ואין עומדים בסכנת המלחמה פרס שלהם גדול וכל שר גדול שיש לו מנוחה יותר הוא לוקח פרס יותר לכן חכמי ישראל נקראים בעבור זה אנשי חיל כי עניינם ומצבם כמו אנשי חיל מיהו ודאי יש חכמים שעוסקים בתורה הרבה אך ג״כ נהנים מעוה״ז הרבה שהם מפונקים ומעונגים תמיד ואכלי תרי עלמי ואלו אין להם דמיון לאנשי חיל העושים מלחמה ולא יקראו בשם זה ולכן יתרו כשיעץ את מרע״ה למנות דיינים א״ל שיברר דיינים מאותם חכמים שהם דומין לאנשי חיל שיגיעתם מרובה והנאתם מעוטה דאינם מפונקים ומעונגים כי המלומדים בתפנוקים אע״פ שהם חכמים גדולים וצדיקים ויראי שמים אין ראוי למנותם דיינים כי מחמת שהם מפונקים לא יוכלו לסבול עול ציבור דאם באו בע״ד לפניו והוא אוכל וסועד לא ירצה לדבר עמהם ומי יודיע כמה תמשך סעודתו גם אם מפונק ירצה לנוח או לישן מעט ואם יבואו בע״ד יאמר יגע אנכי או אני רוצה לישן וכיוצא בזה משא״כ חכם שאינו מפונק ומקיים מאמר התנא הנז״ל הנה יטה שכמו לסבול עול ציבור כשור לעול וכחמור למשוי ולא ינעול דלת בפני בע״ד בשום עת ולכן א״ל ואתה תחזה תברר מכל העם אנשי חיל דיינים חכמים שהם דומין לאנשי חיל שיגיעים הרבה והנאתם מועט גם קראם אנשי חיל שזכו למ״ח מעלות שהתורה נקנית בהם מספר חי״ל:

ו ובאופן אחר נ״ל בס״ד אומרו ואתה תחזה מכל די״ל תיבת מכל לשון יתר והול״ל מן העם ונראה דמצינו שנקרא מרע״ה לפעמים בשם בן עמרם בסתם בלשון חז״ל וכן הקב״ה קראו כך כמה פעמים ופרשתי בס״ד הטעם כי ידוע מ״ש רבינו האר״י ז״ל דמרע״ה השיג את הבינה בהיותה בסוד סמ״ך אך יעקב אע״ה השיגה בהיותה בסוד מ״ם והכונה בהיותה בסוד מ״ם היא תבונה אבל בסוד סמ״ך היא בינה וידוע בינה ותבונה חדא נינהו אלא שהבינה עליונה ותבונה תחתונה גם ידוע דכל נועם הוא בבינה וגם הוא בתבונה שהיא חלק התחתון של הבינה על כן בינה ותבונה נקראים נעמים לשון רבים וגם לאה ורחל נקראים נעמים אך הם נועם תחתון וכמ״ש בס״ד בדרשותי על פסוק חבלים נפלו לי בנעמים והנה נעמים העליונים שהם בינה ותבונה רמוזים באותיות עי״ן מ״ם במילואם בזא״ז שהם אותיות נעמי״ם ממש ולכן מרע״ה שזכה לבינה וכ״ש לתבונה נקרא בן עמרם כלומר בן מ״ם עי״ן מ״ם שהוא צירוף נעמים שהוא רם כלומר נעמים הרמים והעליונים שהם בינה ותבונה נמצא לפ״ז מרע״ה השיג מקום זה העליון של בינה ותבונה שהם נעמים שרמוזים באותיות ע״ם במילואם לז״א לו ואתה תחזה תשיג ותראה מכל העם כל דייקא ר״ל מבינה ותבונה הרמוזים באותיות ע״ם:

ז **בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני ויסעו מרפדים ויבואו מדבר סיני** י״ל מאחר דאמר ביום הזה באו מדבר איך חוזר ואומר ויסעו מרפדים ויבואו מדבר סיני ונ״ל בס״ד שהיה לישראל ב׳ בחינות ביאה למדבר סיני הא׳ במחשבה כי מעת יציאתם ממצרים היו משתוקקים למדבר סיני כדי לקבל התורה העלה להם המחשבה כאלו באו מדבר סיני ועל זו הביאה שהיא מצד המחשבה קאמר לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר כאלו בעת היציאה באו מדבר סיני ואח״כ פירש הכתוב הביאה שהיתה בפועל ועל זה אמר ויסעו מרפדים ויבואו מדבר סיני בפועל:

ח **ויחן שם ישראל נגד ההר** נ״ל בס״ד לפני אותיות הר מצד אחד יש אותיות ק״ד ומצד אחד יש אותיות ו״ש וצירוף ארבעתם הוא קדו״ש והכונה כיון שחנו במדבר סיני מקום קבלת התורה קנו להם תואר קדוש ששרתה עליהם קדושה והקב״ה ג״כ קראם באותו מקום בתואר קדוש דכתיב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש:

ט **ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש** נ״ל בס״ד שבח האדם שבחר בו השי״ת יותר מן המלאך היינו מפני דמלאך אין חידוש ופלא בקדושתו כי הוא רוחני ומושלל מן החומר ולמה לא יהיה קדוש אך האדם שיש לו גוף חומר עכור ועכ״ז יהיה קדוש זה פלא משל לאחד שהלך בשוק ומצא בחנות אחת צורת עוף עשוי מעץ ואבן אך היה עשוי בחכמה שנראה לעיני כל שהוא עוף הפורח ממש בלתי הפרש כלל ויתאוו לקנותו ויאמר לבעל החנות בכמה תמכור זה א״ל בעשרה זהובים א״ל שוטה עוף הפורח כזה הוא נמכר בעשרה פרוטות ואיך תרצה בזה עשרה זהובים א״ל זה עוף הפורח הוא מעשה שמים יש כמוהו לאלפים ורבבות לכך נמכר בזול דמצוי הרבה אך זה עשוי בחכמת אדם מעץ ואבן שהתחכם לעשוה העץ עוף ממש והוא דבר פלא אינו בנמצא לכך מחירו יקר וכן הדבר הזה המלאך אין לו חומר לכך קדושתו אינה פלא ויש אלפים ורבבות מלאכים שהם כולם קדושים אך האדם שהוא בעל גויה חמריי אם יהיה קדוש דומה למלאך זה פלא וחידוש שאינו מצוי לכך הוא חביב לפני הקב״ה ביותר ולז״א ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ולא מלאכי מרום אע״ג שהם קדושים יותר מכם יען כי נמצא בכם חידוש תרתי דסתרי שאתם גוי ר״ל בעלי גוי וגוף חמריי ועכ״ז הוא קדוש לכן נבחרתם אצלי:

י ובאופן אחר נ״ל בס״ד אומרו גוי קדוש דידוע דתנן בברייתא דאבות דהתורה נקנית במ״ח מעלות ופרשתי בס״ד טעם למספר מ״ח דידוע העונות עושים מסך למנוע השגת האדם בתורה וכל אדם לפי חטאיו יתעבה המסך כנגדו וידוע כי השגת התורה היא בלב ולכן חסידים ואנשי מעשה יש שדרכם לומר ודוי קודם שיעסקו בתורה דידוע מ״ש רבינו האר״י ז״ל דהודוי הוא לתועלת הלב לכך מכה שם ביד ימינו שבה רמז לחסדים וע״י הודוי

נתקן חסרון ופגם הלב ומתכפרים עונות האדם בסוד ונשא השעיר עליו את כל עונותם שע״י אמירת הודוי המקטרג ליקח חלקו בעת הודוי והולך לו ונפרש ממקום הקדושה וכנז׳ כל זה בספר הכונות יע״ש ולכן יש חסידים נוהגין להתוודות קודם עסק התורה כדי להעביר המסך החופף ומכסה את הלב מכח העונות שהוא מונע השגת התורה בלב ככתוב כי עונותיכם מבדילים וכו׳ ובזה פרשתי טעם נכון לקריאת שם ודוי כי הוא דו וי והיינו דו ר״ל שנים דשתי פעמים וי הוא מספר לב שצריך האדם לקרא וי וי על הלב שלו להעביר ממנו המסך של העבירות וידוע כי האדם צריך להתוודות על שלשה מינים שהם חטא ועון ופשע וא״כ קורא בודוי ג״פ וי דהיינו וי על חטאים וי על עונות וי על פשעים וג״פ ו״י הם מספר מ״ח לכך ארז״ל שהתורה נקנית במ״ח מעלות:

יא והנה ידוע דאחר הודוי יתהפך הרע לטוב שהקטיגור יהיה סניגור ונראה דאותו וי שאמר על עונותיו הם יתהפכו לטוב והיינו שתהיה יו״ד של וי בסוף הוא״ו של וי ואז יהיה אות הוא״ו צורת גימל כזה ג ונמצא אות וי נעשה אות גימל וקרוב לענין זה מצאתי בספר ארץ החיים על התהלים מזמור יו״ד שכתב כשחוטאין ואין עושין חסד למטה מסתלק היו״ד של גימל למעלה ונעשה וי ע״כ יע״ש וכן הענין כאן לטובה יתהפכו אותיות וי מרע לטוב דאות י׳ תהיה בסוף ו׳ ואז נעשה מן וי אות ג׳ וידוע מ״ש רבינו ז״ל בשער ההקדמות דאות גימ״ל רומז ליסוד וכל תיקון והשפעה הוא ביסוד ולכן כיון שיתהפכו וי לאות ג׳ מורה על השפעת היסוד טובה וברכה:

יב ולכן כתיב וחטאך בצדקה פרוק דידוע אות גימ״ל רומז לצדקה וכמ״ש בגמרא דשבת גימ״ל דל״ת גמול דלים ואמרנו לעיל שצריך לקרא ג״פ וי על חטא ועון ופשע וג״פ וי אלו נהפכים לטובה להיות ג״פ ג׳ ובזה יובן בס״ד צדקה תרומם גוי תיבת גוי הוא ג׳ וי ר״ל תרומם ג״פ וי לעשותם גימ״ל הרומז ליסוד שמשפיע טוב והנה ישראל בחטאם קראם גו״י חוטא ג׳ וי חוטא שיש להם ג׳ מינים חטאים שהם שוגג ומזיד ופשע ולכן אתה שבא ליתן להם התורה שנקנית במ״ח מעלות שהם מטהרים אותם מן ג״פ וי קראם גו״י קדוש וידוע דהיסוד נקרא קדוש כנודע בכונת הקדושה ודוק היטב:

יג ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר נ״ל בס״ד דידוע לכ״ע בשבת נתנה תורה וידוע דהשבת הוא מעין עוה״ב וידוע דעוה״ב נקרא בוקר וז״ש ויהי ביום השלישי בהיות הבקר שהיה אותו היום שבת שהוא מעין עוה״ב הנקרא בוקר ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר הרי שלשה דברים נעשו על ההר שנתנה התורה עליו בו ביום דר״ת שלהם קב״ע קולות ברקים ענן לרמוז להם עשה תורתך קבע ולכן גם עשרת הדברות יש בהם קב״ע תיבות וקול שופר חזק מאד ארז״ל שהיה מתגבר והולך לרמוז בזה על בעלי תורה כל זמן שמזקינין דעתם מתוספת עליהם ויחרד כל העם אשר במחנה דאחזתם אחילו מרוב הפחד וארכבותן דא לדא נקשן:

יד ויצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה י״ל דהול״ל ויוצא משה את העם מן המחנה לקראת האלהים ולמה נקיט הפך משפט הלשון הראוי להכתב ונ״ל בס״ד דארז״ל דכל השמות שהיו קודם ואשר יבואו אח״כ ע״ס כל הדורות כולם נתעברו באותם הגופים של ישראל וכמ״ש אשר ישנו פה עמנו היום ואשר אינינו פה עמנו היום ולכן אמר ישעיה הע״ה מאת היותה שם אני שכולנו היינו בסיני נמצא ישראל שעמדו על הר סיני היה בהם שני חלקים הא׳ אנשי הדור ההוא אשר היו ובאו בעוה״ז בגופים שלהם והם הנראין לעיני הכל וגלויים וידועים לכל וחלק הב׳ הם אותם שכבר נפטרו מעוה״ז ואשר עתידין לבא וחלק זה אינו גלוי ונראה אלא לאלהים כי אלו הם נשמות בלבד אשר נתעברו בגופים של אותו הדור והוא יתברך היודע מי הם וכמה הם ונמצא בעת שהוציא מרע״ה את העם מן המחנה הוציא עמהם גם אותו החלק אשר אינו גלוי ונראה אלא לקראת האלהים וז״ש ויוצא משה את העם ר״ל עם העם את אותו החלק שהוא נראה לקראת האלהים לבדו ויתייצבו בתחתית ההר אותיות שתחת ההר הם אותיות ש״ו ועם אותיות הר שאצלם נעשה צירוף שור״ה וידוע דארז״ל אין שורה פחות משלשה וישראל באותו מעמד שרתה עליהם ג׳ קדושות שהוא קדושת כהנים וקדושת לויים וקדושת ישראלים דלכך נקראו עם תליתאי כמ״ש בגמרא בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי לעם תלתאי ולז״א ויתייצבו בתחתית ההר שרמוז בזה אותיות שורה לומר שזכו עתה למדרגת שורה שנעשו עם תלתאי ששרתה עלהם שלשה קדושות:

טו ויקרא ה׳ אל משה אל ראש ההר ויעל משה נ״ל בס״ד אותיות הר עם אותיות הקודם הם צירוף קדרה לרמוז דהיה ההר לישראל דוגמת קדרה שמבשלת הבשר וממתקת המרירות כן ישראל כיון שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתם וכל זה לעמא דישראל אבל במרע״ה לא היה זוהמה וסיגים כלל דלכך שרתה עליו רוה״ק מעת שנולד ולא נראה בו סרחון כלל נמצא הוא אינו תוך ההר שהוא הקדרה דאינו צריך בישול ותיקון כדי שיתייחס לדבר המונח תוך הקדרה לבשלו ולתקנו אלא הוא למעלה מן ההר שהוא הקדרה ואומרו משה ידבר והאלהים יעננו בקול נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל כי מדרגת מרע״ה בנבואה היתה גדולה שהיה מתלבש קול בקול ושניהם שלו ולז״א יעננו בקול ב׳ קול ולז״א כאן ויעל משה במעלה על כל הנביאים:

משפטים

א ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם י״ל תיבת אשר נראה לשון יתר ונ״ל בס״ד דאיתא במדרש תנחומא ואלה המשפטים זש״ה מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה מלכה של תורה במשפט שהוא עושה יעמיד את הארץ ואיש תרומות יהרסנה אם משים אדם עצמו כתרומה הזאת שמושלכת בזוית הבית ואומר מה לי בטורח ציבור מה לי בדיניהם מה לי לשמוע קולם שלום אליך נפשי הרי זה מחריב את העולם הוי ואיש תרומות יהרסנה מעשה ברבי אסי כשהיה מסתלק מן העולם נכנס בן אחותו אצלו מצאו בוכה א״ל רבי מפני מה אתה בוכה יש תורה שלא למדת ולימדת הרי תלמידיך יושבים לפניך יש גמילות חסדים שלא עשית ועל כל מידות שהיו בך היית מתרחק מן הדיינין ולא נתת רשות על עצמך להתמנות על צרכי ציבור א״ל בני עליה אני בוכה שלא אתן דין וחשבון על שהייתי יכול לעשות דיניהם של ישראל הוי ואיש תרומות יהרסנה עכ״ל נמצא כל מי שיש לו יכולת לדון במשפטי התורה אין לו להתרחק מן הדיינות ולומר מה לי בצרה הזאת שמא אין אני יכול לצאת י״ח עם בני אדם כי שנים באים לדין מוכרח אחד חייב ויתרעם עלי או נוטר לי איבה ויהיה לו שנאה עמי וכיוצא בדברים אלו אלא אדרבה ידע כי הדיין ישובח יותר מכל בעלי תורה כי הוא המעמיד ארץ והמתרחק ממנה והוא בר הכי ה״ז הורס העולם ולז״א המשפטים שהם עסק הדיינים אינו יוצא לך מהם גרעון כבוד וחסרון אלא אדרבה אשר תשים לפניהם אשר לשון שבח כמו באשרי כי אשרוני בנות ר״ל שבח גדול יש לך אם תשים אותם לפניהם כי באלה תעמיד ארץ או יובן בס״ד אומרו אשר תשים לפניהם אשר א׳ שר תשים לפניהם וכמ״ש דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור כי בכל מקום צריך אב״ד אחד ולא שני אבות ב״ד׃

ב ובאופן אחר נ״ל בס״ד דקדוק תיבת אשר וגם אומרו תשים לפניהם ולא אמר תלמדם והוא דמצינו לחז״ל שאמרו אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות וקשא דהול״ל מה שאזניו שומעות דהדיין אין רואה בעיניו כלום מן המעשה אשר ידונו לפניו אלא רק אזניו שומעות טענות בעלי דינין ועדות העדים אמנם נראה דכונת רז״ל בזה על עין השכל של הדיין דלפעמים יבא בע״ד ויטעון טענות שקר שלמדוהו אחרים והוא אינו יודע מה הוא אומר ורק אחרים שמו בפיו הדברים והדיין דן על פי הדברים ששומע ויוצא הדין מקולקל כי דין מרומה הוא איך יפתח עין שכלו ויבין היטב בדברים אז ידע הרמאות ולא יצא הדין מקולקל וכן יזדמן אדם תובע מחבירו דבר וזה אומר להד״מ הנה הדיין לפי שמע אזניו יפסוק שבועת ה׳ תהיה בין שניהם ומשביעו לזה בס״ת ובאמת זה נשבע לשקר נמצא גזל וגם נשבע לשקר לכן צריך הדיין להביט בעין שכלו בדבר שביניהם ואז יתחכם לברר האמת שלא ע״י שבועה וממלא אין כאן גזלה אין כאן שבועה וכאשר תמצא מעשה הובאה בספר שיחת חולין של ת״ח באיש אחד שהיה מוכר יין בעיר אחת ולו משרת אחד שהיה לו חמשים שקל כסף וטמן אותם המשרת באוצר היין בין החבתים ולמוצאי שבת כאשר הלך שם ליקחם לא מצאם וזעק זעקה גדולה ומרה כי נאבד עמלו שקבץ מכמה שנים והוא חשד בדבר זה את אדוניו בעל האוצר שגנבם והלך וקבל לפני הגאון שבאותה העיר ויקרא הגאון לבעה״ב ושאל את פיו אודות הכסף ויאמר כי לא ידע מאומה ויאמר הגאון גם אנכי אמרתי דרחוק דבר זה מן הדעת שיהיה ישראל גונב כיס מעות בשבת על כן אני מחליט הדבר לומר בודאי כי עכו״ם אחד נכנס לאוצר היין וגנב המעות על כן היין הנמצא שם ודאי הוא נסך ואסור וצריך לשפכו ומוכרח אני עתה לשלוח השמש לבית הכנסת להכריז על היין שלך שהוא אסור וכאשר שמע הבעה״ב דברים אלו מת לבו בקרבו כי ראה דכלתה אליו הרעה שיהיה לו בזה הפסד רב ועצום ואז בע״כ הודה תכף לפני הגאון שהוא גנב המעות ונשבע על כך והגאון א״ל אין אני מאמין לדבריך עד שקם במרוצה והלך לביתו והביא את הכיס כמו שהוא והושב לבעליו הרי הגאון בעין שכלו וחכמתו השיב הגזלה וגם לא נשבע זה לשקר ואם לא היה מביט בעין שכלו היה זה גוזל ונשבע לשקר וכזאת ספרו לי על הרב מו״ר זקיני רבינו משה חיים זלה״ה שפעם באו שנים לפניו לד״ת והיה הכחשה ביניהם והבין בעין שכלו וחכמתו שזה המכחיש רוצה לישבע לשקר ויאמר לו התחשוב שאני משביעך בס״ת תאמין לי אין אני משביעך אלא בשני לוחות הברית ותכף אמר לשמש ב״ד תלך ותטבול עשרה טבילות ותביא לי את שני לוחות הברית שאשביע את זה האיש והנה זה האיש נבהל כי לא ידע שיש ספר שמו שני לוחות הברית אלא חשב כי אלו שני לוחות הברית שהוריד מרע״ה מן השמים ובגלות הביאום לבבל ונשארו כאן ותפול עליו אימה גדולה ויאמר אני משלם ואיני נשבע ויאמר לא כי נתחייבת כבר שבועה וצריך שתשבע ואז הודה שהוא כיחש בשקר וספר האמת וכן פעם אחת באו לפניו יהודי וגוי והיה הגוי תובע מעות מן היהודי והשיב להד״מ והבין עט״ר הרב מו״ז זלה״ה בעין שכלו שהיהודי מכחש ורוצה לישבע לשקר והם באו לפניו לדין בהיותו יושב בבית הכנסת ויאמר טוב אני אשביעך אך עתה אני רוצה לילך לבית לעשות בדיקה ואתם תשבו פה עד שאבא ויצא מן בית הכנסת הוא והשמש ב״ד ולא היה אדם בבית הכנסת אלא אלו והשמש סגר הפתח והלך עם הרב מו״ז ז״ל ואחר שיצא מבית הכנסת עלה לעזרת נשים שיש לה פתח מבחוץ ונחבה שם לשמוע מה מדברים אלו זע״ז כי אין אדם אחר שם עמהם וישמע כי הגוי אומר ליהודי איך אתה תשבע בתורה בשקר והלא במקום פלוני מסרתי לך המעות וכו״כ הם והיהודי משיב לו מה אעשה אין לי עתה לשלם ואם אודה לך אתה תלחצני ותניח אותי בבית האסורים ומי יפרנס ביתי וכיוצא בדברים אלו היה הרבה דברים עוד ביניהם ותכף יצא מעזרת נשים ונכנס לבית הכנסת ויאמר ליהודי איך אני אשביעך ואני מן הבית

שהלכתי בו משם שמעתי דבריך אלה ויכלם היהודי ויבקש מן הגוי שירחיב לו זמן לפרעון וכן עשה באופן שהדיין צריך לראות בעין שכלו על דו״ד ותביעות בין איש לרעהו ואז לא יצא דין מקולקל:

ג וכן עוד מצד העדים ג״כ אם הדיין יטה אזניו דוקא לעדותם אפשר שהם עדי שקר ויוצא הדין מקולקל הן בד״מ הן באיסור ערוה וכיוצא וכאשר נמצא ענין אחד בזמן מהרשד״ם ז״ל בבתולה שקבלה קדושין משלשה בני אדם בזא״ז ולא נתברר מי היה הראשון ונולדו כמה ספיקות בעדות של כל או״א לסוף מת אחד מהם ונשארו שנים תובעים מה עשה אחד מהם העמיד עדי שקר לפסול עדים שהעידו על קדושין של חבירו כדי שיקחנה הוא ובאו העדים והעידו לפני מהרשד״ם ז״ל וב״ד איך המה ראו את שני עידי קדושין אלו במקום פ׳ בשנה פ׳ בחודש פ׳ בשבוע פ׳ ביום פ׳ בשעה פ׳ שאכלו שקצים ורמשים ונתקבלה עדותם לפני מהרשד״ם ז״ל והיה רוצה לפסלם ונזדמן שהיה יושב שם חכם אחד שבא מארץ ישראל תוב״ב ואמר למהרשד״ם תן לי רשות ואדון הדין הזה כי החכם היה חריף גדול והבין בחכמתו דאלו העדים הם עמי ארצות גמורים והבע״ד שם בפיהם הדברים שהעידו והם אינם מבינים מה הם אומרים ויוציא עד האחד וישאל לאחד מהם אמור לי אלו השקצים ורמשים הם משור או מכבש וזה עם הארץ גמור אינו יודיע מהו שקצים ורמשים וכיון שראה שאינו מבין להשיב על שאלה זו אז הודה על עצמו איך הוא וחבירו היו אורגי בגדים ובא האיש הזה ושכר אותם בעשרה דינרים לכל או״א והוא שם בפיהם כל הדברים אשר דברו וכיון שראה מהרשד״ם כן נשק את החכם על ראשו וא״ל ברוך אתה שהצלתני מדין מרומה כזה ע״כ נמצא כזאת וכזאת רבות יקרא אצל העדים וגם אצל בע״ד שישימו אחרים בפיהם דברים בשקר ויסדרום לפני הדיין לכך לא אמרו רז״ל אין לו לדיין אלא מה שאזניו שומעות כי מזה יצא חורבה ותקלה אלא אמרו מה שעיניו רואות ר״ל עיני השכל שלו שיביט בשכלו לפני ולפנים בקירות לבם של העדים ובע״ד לידע אם הדברים אלו יוצאים מלבם או אחרים שמו אותם בפיהם וז״ש ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם אשר מלשון הבטה והסתכלות כמו אשורנו ולא קרוב גם תשים הבטת השכל שלך לפניהם ר״ל לפנימיות שלהם שהוא קירות לבם לדעת אם דבריהם יוצאים מלבם או אם אחרים שמו אותם בפיהם והם אינם מבינים:

ד או יובן בס״ד אומרו לפניהם כי היראה היא אוצר החכמה ואם אין יראה אין חכמה שיוכל לדון בה ד״מ שצריכים עיון רב וידוע מ״ש הכתוב למען תהיה יראתי על פניכם ופרשתי בס״ד הטעם שמייחס היראה לפנים כי ידוע שבפנים רמוז שם הוי״ה דההי״ן שעולה מספר בן והוא ב׳ עינים הם ב׳ יודין והחוטם הוא וא״ו הרי מספר כ״ו ועוד בסוף החוטם יש שני נחיריים שהם כנגד שני יודין והכותל המספיק ביניהם הוא כנגד וא״ו הרי מספר כ״ו וכנז׳ בשני לוחות הברית נמצא יש רמז בפנים לשם הוי״ה דההי״ן שעולה ב״ן שהוא מספר ב׳ הויות בפשוט ובמלוי וידוע כי יראת ה׳ היא בסוד שם ב״ן בסוד הכתוב עקב ענוה יראת ה׳ ולז״א ולמען תהיה יראתו על פניכם דייקא ולכן אמר כאן ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם כי לאלה צריך חכמה ואוצר החכמה היא היראה וכמ״ש במדרש פרשה זו ואלה המשפטים דוד אמר יראת ה׳ טהורה עומדת לעד אתה מוצא אדם שונה מדרש הלכות אגדות ואם אין בו יראת חטא אין בידו כלום משל לאדם שאמר לחבירו יש לי אלף מידות של תבואה אלף של שמן אלף של יין א״ל חבירו אם יש לך אוצרות ליתן אותם הכל שלך ואם לאו אין בידך כלום כך אדם שונה הכל אומרים לו אם יש לך יראת חטא הכל שלך שנאמר והיה אמונת עתך וכו׳ יראת ה׳ היא אוצרו או יובן אומרו אשר תשים לפניהם כי העשירים מכונים בשם פנים והמשפטים אם לא יהיו מקובלים ורצויים ונעשים גם על העשירים מה תועלת בהם לעולם או יובן בס״ד ואלה המשפטים קרי בא ש״ם טפי״ם שהם סוד רפ״ח וב״ן שעולים ש״ם ניצוצות אשר הבינה שנקראת אשר תשים לפניהם או יובן לפניה״ם לפני מ״ה שתעלה אותם לתפארת ומלכות שהם בסוד מה כי התפארת ה״ס שם הוי״ה במלוי אלפין שעולה מ״ה וגם המלכות נקראת מה בסוד מה אשיב לה׳:

ה כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד וכו׳ נ״ל בס״ד המזרה לחייבא כאלו קנאו ולזה החייבא קורא אותו בשם עבד עברי כי עברי הוא ונעשה עבד ליצה״ר וזה המזכה שהחזירו בתשובה קנאו וזכה בו צריך שש שנים יעבוד דבעל תשובה ישתדל ויזהר יותר ביחוד ה׳ בפסוק שמע ישראל שהוא יחוד התפארת ויש בו ששה תיבת ובפסוק בשכמל״ו שהוא יחוד המלכות דג״כ יש בו ששה תיבות שהם ששה כפולים יען כי ב׳ היחודים האלה הם חרב פיפיות להרג בהם החיצונים הבאים על בעל תשובה להחטיאו כי בעל תשובה הוא יש לו מלחמה גדולה תמיד עם חיילות הסט״א שהיה תחת רשותם מכבר ועל שני יחודים אלו נאמר רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם וידוע שדרשו רז״ל שנים לשון כופל כמ״ש אל תקרי שנים אלא שניים ולז״א שש שנים ר״ל שש תיבות של יחיד שהם שניים א׳ פסוק שמע וא׳ פסוק בשכמל״ו יעבוד יעסוק בהם כל ימיו ובשביעית הוא עסק התורה דנאמר בה חצבה עמודיה שבעה דחלוקה לשבעה ספרים אז יצא לחפשי חנם שלא יגיע לו שום עונש ויסורין על עונות שעשה קודם וזהו חנם:

ו אם בגפו יבא בגפו יצא נ״ל בס״ד דעבד העברי שהוא איש ישראל צריך לעבוד את השי״ת עבודה תמה אך א״א לשום צדיק להשלים כל רמ״ח מצות בפועל אך השי״ת משלים אותו לו ע״י מחשבתו הטובה או ע״י לימודו וכל זאת ההשלמה היא מצד החסד ולא יעשה לו הקב״ה חסד זה אא״כ יעשה

האדם במעשה מה שיוכל לעשות בכל כחו דאז יאמר ה׳ זה עסק בכל כחו ובודאי אם היה יכול לעסוק השאר היה עושה לכך אני משלים החסרון מכח המחשבה או הלימוד ובזה החסד אפילו מדת הדין שה״ס שם אלהים תסכים לעשותו עמו משא״כ אם לא עוסק בכל כחו שיש מצות שספק בידו לעשותם ולא עשאם איך ישלים לו החסרון מצד המחשבה או הלימוד נמצא שלימות האדם תלויה בעבודה אשר יעבוד את ה׳ בכל כחו וכמ״ש רז״ל כל העונה איש״ר בכל כחו קורעין לו גזר דין של שבעים שנה אך ידוע דעבודת הקודש היא שלשה חלוקות שהם מחשבה ודבור ומעשה והאדם צריך לעסוק בכל חלוקה משלשה אלה בכל כחו ולא סגי בחדא מנייהו:

ז והנה מספר בכל כחו עולה פ״ו כמנין שם אלהים שה״ס גבורה רמז שהעוסק בכל כחו גם מדת הגבורה תסכים בזכותו והשלמתו וידוע ששם אלהים הוא בשלשה מקומות שהם בינה וגבורה ומלכות דזה הוא סוד שלשה שמות אלהים הכתובים בפרשת ויכלו השמים והארץ שאומרים בקבלת שבת הרומז לעוה״ב כמ״ש רז״ל דשבת הוא מעין עוה״ב וכבר אמרנו דעבודת הקודש היא שלשה חלוקות שהם מחשבה ודבור ומעשה וצריך לעסוק בכל חלוקה מהם בכל כחו נמצא יש בעבודת הקודש ג״פ בכל כחו שהם כנגד ג׳ שמות אלהים שאם נשלם האדם בשלשה חלוקות מחשבה ודבור ומעשה בכל כחו אז יוכל לעמוד כנגד הגבורה שהיא ג׳ שמות אלהים ובזה יובן בס״ד הכתוב אם בגפו יבא בגפו יצא חלק תיבת בגפו לשנים וקרי בה ג׳ פ״ו כלומר אם יבא בעבודת הקודש לשלימות ג״פ פ״ו שהוא מספר בכ״ל כח״ו בשלשה חלוקות של העבודה אז בגפו ר״ל ב״ג פ״ו שהם ג׳ שמות אלהים יצא שיוכל לעמוד כנגדם שגם מדת הדין תזכהו:

ח ואם בעל אשה הוא פירוש התורה נקראת אשה אך לאו לכל אדם אלא רק לת״ח שעוסק בה בקבע שאז תתייחס אליו לאשה והוא נקרא בעל אליה משא״כ עם הארץ נקראת ארוסתו ולא אשתו ולכן ארז״ל כל הלומד תורה בפני עם הארץ כאלו בועל ארוסתו בפניו כמ״ש מורשה קהלת יעקב אל תקרי מורשה אלא מאורסה ולז״א אם בעל אשה הוא שהוא ת״ח שלומד בקבע כמ״ש ובתורתו יהגה יומם ולילה שתתיחס אליו שהוא נקרא בעל אשה והכונה דמלבד שיש לו שלימות העבודה במעשים הנה הוא שלם בעסק התורה שהוא נקרא בעל אשה אז זה עולה במעלה יותר שיצאה אשתו עמו שהתורה מכרזת על מעלותיו והיא תהיה אפטרפוסית שלו בכל דבר ודבר:

ט **אם אדוניו יתן לו לאשה וילדו לו בנים או בנות** נ״ל בס״ד אע״פ שאמרתי התורה נקראת אשה לת״ח והוא נקרא בעלה עכ״ז אין כל החכמים שוים בזה והוא יש ת״ח עושה תורתו קבע ונקרא בעל אשה אך אינו זוכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא ואינו זוכה לחדש חדושים אמתיים מן התורה ויש שזוכה לאסוקי אליבא דהלכתא ולחדש חידושי תורה באמיתות שנקראים בנים ובנות כי חידושי תורה בחלק הנסתר נקראים בנים וחדושי תורה בחלק הנגלה נקראים בנות וכמ״ש במ״א והנה לזה החכם המשיג כל זה יתן לו הקב״ה השגת התורה בסוג מתנה דאמרו רז״ל כל הנותן בעין יפה הוא נותן ואינה אצלו בסוג מקח וכמ״ש כי לקח טוב נתתי לכם ועל כן יזכה להשגה הגדולה להוליד בנים ובנות שהם חידושי תורה וז״ש אם אדוניו הוא הקב״ה יתן לו אשה שיתן לו התורה בסוג מתנה ועי״כ ילדה לו ההשגה בנים חידושי תורה בנסתר או בנות חדושי תורה בנגלה לא יתגאה ולא יהיה פניה זרה בכל אלה אלא האשה הוא עסק התורה עצמה וילדיה הם חדושי התורה תהיה לאדוניה לשמו יתברך שילמוד לשמה ויחדש לשמה ואז והוא יצא בגפו ב״ג פ״ו שיכול לעמוד גם במדת הגבורה שהיא ג״פ שם אלהים כנז׳ וכמ״ש רז״ל הרחוקים מצדקה כל העולם נזון בצדקה והם בזרוע כלומר במדת הגבורה או יובן הכונה והוא יוצא בגפו כתרגומו בלחודוהי ע״ד שארז״ל העבירה מלפסתו והולכת עמו לגיהנם שנא׳ ילפתו ארחות דרכם וכו׳ והמצוה מקדמתו והולכת לפניו שנא׳ והלך לפניך צדקיך ופירש מהרש״א ז״ל דבן הוא במלכותא דארעא אם תשלח הממשלה חיל להביא את האדם ליסרו תופסים אותו בדרך שלא יברח אבל אם תשלח אחריו כדי לתת לו גמול טוב יגיד לו השליח והוא ילך בעצמו כי על יום טוב הוא בא ע״ש ולז״א כאן והוא יצא מעוה״ד בגפו בלחודוהי שכל תורתו ומצותיו מקדמים והולכים לפניו בדרך:

י ואם אמר יאמר העבד הוא הצדיק הזה העובד את השי״ת אהבתי את אדוני הקב״ה את אשתי התורה ואת בני חדושי תורה פירש שהוא עובד את השי״ת ועוסק בתורתו מאהבה ולא בשביל שכר וגמול טוב לא אצא חפשי מעבודתו יתברך כי אוהב וחושק עבודתו י״ת אז שעושה מאהבה שאינו מתכוין כמתכוין אפילו בשביל שכר עוה״ב עולה במעלה יותר והוא דמגישו אדוניו הקב״ה גם בעודו בעוה״ז אל האלהים כלומר ה׳ אלהים שה״ס הג׳ עליונות שהם ת״ל או האלהים מספר הוי״ה אדנ״י שעולים צ״א כמנין האלהים שיהיה הוא מרכבה אל יחוד הוי״ה אדנ״י שהם קבה״ו והגישו אל הדלת או אל המזוזה שיהיה כל זמנו עצור בבתי כנסיות ובתי מדרשות דכתיב בהו אשרי איש שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוזת פתחי דהיינו שיתן לו יכולת לעשות תורתו אמנותו ותהיה מלאכתו נעשית ע״י אחרים כמ״ש על רשב״י ורצע אדוניו הקב״ה את אזניו במרצ״ע מספר ת׳ עלמין דכסופין ועבדו לעולם שיתקיים בו מש״ה רגלי חסידיו ישמור שלא יוכל היצה״ר להחטיאו ולבטלו מעבודת השי״ת וכמ״ש בגמרא על רבי עקיבא ורבי מאיר זיע״א:

יא אם אחרת יקח לו וכו' נ"ל בס"ד כי כל אדם יש לו אם אשר ילדתו וזאת תועיל לו עד חמש ושש שנים לכך צריך לבקש לו אם אחרת שגם היא נקראת אם דכתיב אם לבינה תקרא וצריך שארה ר"ל מזונה שהיא הקבלה והמסורת שבע"פ כי בלעדי זאת תהרס התורה וכמו שתמצא בקראין מכחישין הקבלה והמוסרת שאין בידם כלום ממצות התורה ונמצא הקבלה והמוסרת הם מזון התורה כמזון המחיה את האדם כסותה הוא חלק המעשה כי מן מעשה המצות בורא אדם חלוקין קדישין ותלמוד בלא מעשה מה יועיל וכמ"ש אין התלמוד עיקר אלא המעשה ועונתה הוא קביעות עתים לתורה שאם לא יקבע לה עתים שלא יעבור עליהם לא יבא ללמוד כלל וכמ"ש הראשנים ע"פ עת לעשות לה' הפרו תורתיך ולכך כתיב בשלש הנז' ההי"ן בדגש לומר שיזהר בהם אפילו שהשעה דחוקה ואם שלש אלה לא יעשה לה ויצאה חנם שתצא ממנו על עסקי חנם אין כסף לשון נכספה וגם כלתה שהוא מצד עצמה אין נכסף לה שלא יהיה לו תאוה וחמדה בה:

יב וכי יכה איש עת עין עבדו או את עין אמתו וכו' נ"ל בס"ד דימצא אדם זכר או נקבה סומין בבטן אמם או בעודם קטנים ועל אלה יתפלא הרואה למה נסתמו מה חטאו ומה פשעו אך באמת השי"ת הוא אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא דאלו בגלגול הקודם חטאו ופגמו הרבה בעינים שלהם בעונות השייכים שם ועתה באו בגלגול לתקן ושקל השי"ת אם יהיו פקחים עתה יחזרו ויקלקלו מצד ראייתם לכך הקדים ועשאן סומין לטובתם וז"ש וכי יכה איש זה הקב"ה הנקרא איש מלחמה כשעושה דין עם בריותיו את עין עבדו הזכר או עין אמתו הנקבה אל תתמה תהרהר אחר מדותיו ית' אלא אדרבה עשה לו כן לטובתו שלא יחזור ויפול ברשת היצה"ר מצד ראיית עיניו כאשר היה לו בגלגול הקודם וזהו לחפשי מעבדות היצה"ר ישלחנו וכן נמי אם שן עבדו או שן אמתו יפיל שן לשון שנים ר"ל זמן חייהם יפיל לשון חסרון כמו לא נופל אנכי מכם שממית אותם בקוצר שנים זה לטובתם לחפשי ישלחנו:

יג אם כסף תלוה את עמי את העני עמך נ"ל בס"ד הענוה והשפלות אצל העני בטבע אבל הגאוה אינה בטבע דארז"ל שלשה אין הדעת סובלתם ואחד מהם דל גאה משא"כ העשיר הגאוה בטבע והענוה הפך הטבע ולז"א אם כסף תלוה את עמי לא תתגאה במדת הטבע אלא את העני ר"ל מה שמצוי בטבע את העני שהוא ענוה ושפלות ארצה שיהיה עמך או יובן בס"ד ע"ד שפירשו המפרשים במאמר עני חשוב כמת ר"ל עני שהיה חשוב כלומר עשיר ואח"כ העני זהו כמת אבל עני מעיקרו זה מלומד בכך מילדותו וז"ש אם כסף תלוה את עמי תשתדל לעשות החסד את העני שהיה תחלתו עמך ר"ל עשיר כמותך עמך בדומה לך:

יד מלאתך ודמעך לא תאחר נ"ל בס"ד מלאתך הם ניצוצו קדושה השייכים לנפשך שבעבורם באה לעוה"ז למלאת חסרונה ודמעך לשון דמוע מה שאתה נרמז מחדש ע"י עונות לערב נ"ק בקליפה לא תאחר בתיקונם והעיקר הוא כי בכור בניך המחשבה שהיא בכור לכל פעולה שיעשה הגוף כי אין פעולה נעשית אלא יצייר אותה תחלה במחשבתו ולכן נקראת בכור כי כל ראשון נקרא בכור תתן לי לשמי שתקדש מחשבתך לשמי ואז תצליח בתיקון הצריך לך:

תרומה

א ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי דקדוקים שבפסוק זה נתעורר בהם רבינו מהר"ם אלשיך ז"ל הן אומרו לי הן עוד שאר יתורים ע"ש בד"ק ונ"ל בס"ד כי דוד הע"ה אמר כי אראה שמך מעשה אצבעותיך וכו' ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ וכונה כאשר יביט האדם בשמים וכל צבאים יתפלא וירומם שם אלהינו מגודל הבריאה שברא דנודע אצל חכמי הטבע שהשמש היא גדולה יותר מרבבות מאות אלפים פעמים מכדור הארץ כולו ונראית קטנה לעיני האדם מרוב גבוהה וכתב בספר הברית דנתאמת אצל אנשי מידות חכמי הטבע שאם היה אדם עומד על השמש ומורה כדור ברזל בכח אש וגפרית על הארץ היה מגיע לארץ במשך כ"ד שנים רצופים ודרך כל כדור היוצא מן הקנא"ן שילך בכל שמונה דקים פרסה ראה כמה גבוה השמש מן הארץ ויש כוכבים זיום ואורם מגיע אל עינינו משעה שנאצלו ועתה צא וחשוב מה שאין הלב יכול לחשוב ומזה תוכל לשער עומק רום ועומק תחת ורחבת מקום הגלגל הנברא ואם כן תכין לבך להתבונן גדולת הבורא מה איום הוא ומה נורא וכמה אדיר הוא ה' אלהינו אם כך גדולים מעשה אלהינו עכ"ל:

ב והנה כל זה אם תביט במקום הגלגל כ"ש וכ"ש כאשר תביט למעלה מן הגלגל אז תמצא שא"א לצייר בדעת גדלות הבריאה והרקעים וכל פלאים אלו הם בגדלות הבריאה אך באמת יש יותר פלאים מזה בקטנות הבריאה והוא דכתב בס' הברית מאמר י"ג פ"ה דחוקר אחד ראה בכלי המתוקן להגדיל הדבר הנראה כ"ז אלף אלפים פעמים במידתו באמת ומצא תולעת אחת אשר לא נדמה לו כל גופו אלא רק כגודל שעורה ולה כ"ד רגלים ומעתה צא וחשוב שלפ"ז יכולים שיתקבצו יחד כ"ז אלף אלפים תולעים מזה המין במקום המחזיק שיעור שעורה אחת והגם שהדבר הזה מבהיל ומתמיה השומע

בכל זאת אמת היה הדבר ומפורסם כהיום שהכלים מצויים עד שא״א להתעקש להכחיש ויותר נראה בדור האחרון הזה פלאות הבורא יתברך בקוטן היצירה ממה שנראה בגדלות היצירה והגם כי נפלאות הם בעינינו לא יפלא מה׳ דבר וכו׳ וכתב עוד ידענו ברור ע״י כלים שהבריות הדקות כמות כל אחת אינו מגיע לחלק אחד מעשרה רבי רבבות של גרעין חול דק אחד ראה כמה הם קטנים וכולם חיים וקיימים על אופן היותר טוב ויפה להם וזו היא תהלתו יתברך כי באלה הקטנים נראית גבורתו ויכלתו יותר ממה שנראה בבריותיו הגדולים וכו׳ ע״ש נמצאת אתה למד כי גדולתו יתברך ורוממותו ניכרת בגדלות היצירה וגם ניכרת יותר בקטנות היצירה ולז״א כי אראה שמך מעשה אצבעותיך וכו׳ שזו ראיה והבטה בגדלות היצירה ועוד ראיה אחרת בקטנות היצירה שהם בריות שבארץ בתולעים וכיוצא ועל זה אמר ה׳ אדונינו מה אדיר שמך יותר בכל הארץ ששם נראה פלאות קטנות היצירה ורמז בתיבת מה על הקטנות כי יש מה לשון קטנות ומיעוט כמו ואנחנו מה וז״ש מה ר״ל בקטנות עוד יהיה אדיר שמך וזה נראה בכל הארץ ובזה יובן בס״ד רמז הכתוב כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם ר״ל ידעו גדולתי ויכולתי מן בריאה הקטנה שבהם ומן בריאה הגדולה שבהם:

ג והנה ידוע דארז״ל בכ״ב אותיות התורה נבראו שמים וארץ ולכן תמצא אות למ״ד בכ״ב אותיות שהוא גדול ועליון על כל אותיות וזה מורה על גדלות הבריאה והיצירה של השמים וצבאיה ועוד יש אות יו״ד שהיא קטנה בכמותה יותר מכל כ״ב אותיות והיא מורה על קטנות היצירה אשר בארץ נמצאו אותיות ל״י הם מורים על פליאת גודל היצירה ועל פליאת קטנות היצירה ובשתים אלה הגדלות והקטנות נהלל שמו יתברך ונרומם אותו והאדם נוצר גוף ונפש אך הנפש היא מן השמים ששם נראה פלאות גדלות היצירה והגוף הוא מן הארץ ששם נראה פלאות קטנות היצירה כמ״ש רז״ל יקרא אל השמים מעל זו הנשמה ואל הארץ לדין עמו זה הגוף נמצא יצרו ממקום הגדלות וממקום הקטנות שרומזים עלהם אותיות לי ובזה יובן בס״ד עם זו יצרתי לי כלומר יצרתים ממקום הגדלות וממקום הקטנות שמורים עלהם אותיות לי כדי שתהלתי יספרו הן מצד פלאות גדלות היצירה אשר בשמים והן מצד פלאות קטנות היצירה אשר בארץ:

ד ובזה יובן בס״ד רמז הכתוב כאן דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה והיינו תרומה לשון התרוממות ושבח ותהלה שירוממו אותי ממקומות שמורים עליהם אותיות לי שהוא מצד פלאות הגדלות אשר בשמים שמורה עליהם אות למ״ד ומצד פלאות הקטנות אשר בארץ שמורה עליהם אות יו״ד אך אם יהיו הולכים אחר כח השגת מראה עיניהם לא יבינו כלום מפלאות אלה של הגדלות והקטנות כי האדם רואה בעיניו השמש שיעור ככר קטן עיגול קטן והכוכב שיעור דינר אחד ובמה יתפלא וירומם אותי וכן בארץ לא יראה בריה קטנה בעיניו אלא מה שיוכל להשיג מאור עיניו ובמה יתפלא אלא העיקר הוא מכל איש אשר ידבנו לבו לראות ולהביט בשמים ובארץ בעין השכל ששלב לחקור ולדרוש בהשכלת על מידות צבא השמים ואשר בארץ כאשר יראו חכמי לבב בעלי חכמת הטבע מהם תקח את תרומתי ר״ל התרוממות שלי כי בעין השכל שבלב יראה פלאות הבריאה אשר בשמים ואשר בארץ:

ה **ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם** נ״ל בס״ד דידוע עיקר תיקון שצריך לעשות בעולמות למעלה הוא בשלשה עולמות בריאה יצירה עשיה ששם יש תערובת רע אבל באצילות כתיב לא יגורך רע וידוע שצריך לטרוח בעסק התורה בארבעה חלקיה שהם פרד״ס ובאלה הארבעה יושלם התיקון למעלה אך ידוע שבעשיה המספר הוא אחדים וביצירה עשרות ובבריאה מאות וא״כ ארבע חלקים של התורה בעשיה הם ד׳ וביצירה הם מ׳ ובבריאה הם ת׳ שהיא מספר ק״ש הרי אותיות מקד״ש וז״ש ועשו לי מקד״ש תיקון בי״ע שהוא מקד״ש ע״י עסק התורה בארבע חלקיה ושכנתי בתוכם פירוש בתוך שם ישראל יש ראש וכתיב בישראל בקרבך קדוש וארז״ל לעולם יראה אדם כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו כנז׳ בגמרא דתענית ומספר קדוש הוא ת״י ואם תצרף ת״י עם אותיות ראש שבתוך שמם יהיה מזה צירוף ראשית שאז יתקיים בהם הכתוב קודש ישראל לה׳ ראשית תבואתו שנקראים ראשית בשם התורה שנקראת ראשית דכתיב ה׳ קנני ראשית דרכו ולכן אמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ ר״ל בעבור התורה שנקראת ראשית ובעבור ישראל שנקראו ראשית ולז״א ושכנתי בתוכם חלק תיבת ושכנתי לשתים וקרי בה ושכן ת״י בתוכם שהוא ראש ואז יהיה מזה צירוף ראשית שהוא שם המעלה והתפארת של ישראל שנקראים בשם ראשית כאשר נקראה התורה וזה הת״י הוא מספר קדוש דכתיב בקרבך קדוש ועל כן נאמר קוד״ש ישראל לה׳ ראשית תבואתו כי מן קודש שהוא ת״י יזכו לתואר ראשית ודוק:

ו **ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו** נ״ל בס״ד משכן התחתון הוא ציור משכן העליון והציור הזה הוא כמו שהאדם מצייר צורת עיר המלוכה הגדולה על חתיכת נייר קטנה שישים ציור שוק אחד גדול בשריטה קטנה וארמון גדול בנקודה קטנה כדי שיכיל נייר הקטן את העיר הגדולה מעשה באומן אחד שמלאכתו היא בחכמת הציור ויש לו תלמידים העוסקים אצלו בחכמה זו ויהי אחד שעסק הרבה ורוצה מרבו סמיכה לסמוך אותו בחכמה ויעש מעצמו ציור עיר אחת גדולה על נייר קטן וימסרהו לרבו לראות אם כיון היטב ויבט רבו בציור ויכהו על הלחי א״ל למה א״ל ראה כאן שכחת לרשום נקודה אחת א״ל רבי על חסרון נקודה קטנה תכני תבטל במיעוטה א״ל שוטה זו כאן נקודה אך בעיר היא ארמון גדול ונמצא חסרת ארמון גדול מציור העיר וכן הדבר כאן משכן התחתון הוא ציור משכן העליון כמו ציור עיר גדולה על נייר קטן לכך צריך לדקדק בו

היטב בשיעור המידה אפילו על שיעור אצבע ועל כליו אפילו כלי קטן כי כאן הוא שיעור אצבע וכלי קטן אך למעלה הוא מקצוע גדול עצום ורב וז״ש ככל אשר אני מראה אותך למעלה במשכן העליון העצום ורב כן יהיה תבנית המשכן ותבנית כל כליו כי זה התחתון הוא ציור לעליון הגדול ולכן צריך לדקדק היטב אפילו על דבר משהו שלא יחסר בתחתון ולז״א וכן ממש כאשר אצוה תעשו בתחתון:

ז ובאופן אחר נ״ל בס״ד ככל אשר אני מראה אותך והוא ע״פ מ״ש הרב מא״א ז״ל דהמשכן מאיר בו יסוד דאצילות שם יאהדונה״י ולכן היה כמה שנים בחלקו של יוסף הע״ה יע״ש וידוע מ״ש רבינו האר״י ז״ל בשער הגלגולים שיש חמשה בחינות יסוד בחמשה בחינות זווגים הא׳ עת דמוסף שבת והב׳ עת שחרית דחול והג׳ העת דאחר חצות לילה והד׳ עת מנחה דחול והה׳ עת תחלת ערבית דחול ע״ש וידוע כי חמשה בחינת יסוד הנז׳ ישנם בכל עולם מארבעה עולמות אבי״ע א״כ יש עשרים בחינות יסוד וידוע דהיסוד נקרא כל וז״ש ככל ר״ל כ׳ כל דהיינו עשרים יסוד הנקרא כל אשר אני מראה אותך למעלה הנה כולם ישנם בתבנית המשכן ותבנית כל כליו שמשפעים בהם וכן תעשו בכונה שלכם בעת עשייתם להמשיך הארה מבחינת היסוד הנז׳ ולכן תמצא בגוף המשכן יש ה׳ מינים שהם קלעים ועמודים ואדנים ווים וחשוקים כאשר פרט אותם הכתוב בסוף הפרשה כנגד חמשה בחינות יסוד הנז׳ שיש בכל עולם מארבע עולמות אבי״ע המאירים במשכן וכן בכליו יש חמשה מינים שהם ארון ומנורה ושלחן ומזבח הזהב ומזבח העולה:

ח ועוד נ״ל בס״ד אומרו וכן תעשו דארז״ל ביום שנגמר המשכן נחשב אותו היום נגמרו שמים וארץ וידוע כי בבריאת שמים וארץ כתוב ששה פעמים ויהי כן וז״ש וכן תעשו כלומר וא״ו כן דהיינו שמים וארץ דכתיב בהם ששה כן נחשב כאלו אתם עשיתם אותם כי גמר שלהם נעשה כעשיית המשכן אשר תעשו:

ט ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הרב ברכת טוב בפרשה זו בשם מהר״ם ז״ל דמרע״ה פעל ועשה את המשכן התחתון ומט״ט שר הפנים שהוא חנוך הוא הראש במשכן העליון כמ״ש רז״ל במדרש ביום שהוקם המשכן למטה הוקם ג״כ למעלה והוא משכן הנער ע״ד חנוך לנער וזה היתה כונת השי״ת שקראו בשם משכן שנטל שני אותיות ממשה ושני אותיות מחנוך שהם מ״ם ושי״ן ממשה וכ״ף ונו״ן מחנוך וקראו משכן וכו׳ עכ״ל יע״ש ונ״ל דהנשאר משם משה וחנוך הוא אותיות חוה לרמוז שצורך המשכן היה לטהר את ישראל מעונותיהם אשר סיבתם היתה הזוהמה שדבקה בחוה נמצא לפ״ז שם המשכן נקרא החצי על משכן של מטה שעשאו מרע״ה והחצי על משכן של מעלה שמשמש בו חנוך שר הפנים וכיון שהוקם משכן של מטה נשלם משכן של מעלה כמפורש להדיה בזוה״ק על כן מרע״ה שהקים ועשה משכן התחתון נחשב לו כאלו עשה גם משכן העליון הרמוז באותיות כן של משכן שהם כן דחנוך כיון שזה תלוי בזה וז״ש ככל אשר אני מראה אותך למעלה כן יהיה תבנית המשכן של מטה ותבנית כל כליו וכיון שהם מכוונים זה כנגד זה אז נחשב כאלו גם משכן של מעלה שיש לו רמז באותיות כן דמשכן וחנוך תעשו אתם וכמ״ש בזוה״ק פ׳ שמות דף ר״ם כד אוקים ליה משה למשכנא אתקם משכנא אחרא על ידיה ע״ש והוא המשכן העליון שיש לו רמז באותיות כן דמשכן:

תצוה

א **ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך** נ״ל בס״ד דידוע מ״ש רבינו האר״י ז״ל כי מרע״ה היה יסוד דחכמה המתלבש ביסוד דתפארת וידוע כי השמן זית הוא בחי׳ חכמה לכך הרואה שמן זית בחלום יצפה לחכמה וידוע כי ציור אות ו׳ הוא רומז ליסוד ולכן נקוד על ואתה דקאי על מרע״ה טעם שני גרישין שהוא דוגמת ב׳ וי״ן רמז על יסוד דחכמה המתלבש ביסוד דתפארת ומאחר שאתה מבחינה זו לכן ויקחו אליך דייקא שמן זית זך שהוא בחי׳ חכמה:

ב והנה צריך להבין למה נבחר שמן זית למנורה והלא איכא שמנים אחרים שיהיה אורן צלול ויפה גם עוד מצינו דארז״ל בגמרא דברכות הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה וצ״ל למה בשמן זית דוקא יש רמז למאור תורה והלא מכל מיני שמנים יוצא אור ונ״ל בס״ד ואקדים תחלה לפרש ענין המעשה דארז״ל בתנא דבי אליהו זוטא ח״ב פרק כ״ב מעשה בתלמיד אחד מתלמדי רבי עקיבה שהיה יושב בראש עשרים וארבעה תלמידים פעם אחת יצא לשוק וראה זונה יהודית יפה והיה מעשה שטן שאהב אותה ושלח לה שליח וקבע לה זמן לבא אצלה באותה הלילה והיא לעת ערב קודם שיבא אצלה מרוב שמחתה בדבר הזה הלכה לבית המדרש לראות פניו מרחוק קודם שיבא אצלה ועלתה על גג בהמ״ד וראתה אותו יושב בראש התלמדים כשר הצבא והיה מלאך גבריאל עומד על ימינו מיד אמרה בלבבה אוי לה לאותה אשה שבודאי כל פרענות של גהינם מזומנים לבא עליה אם יחטא בה זה האיש וכי אדם גדול כזה שהוא דומה למלאך תטמאנו בתשמיש שלה הנה ודאי אחר שתמות היא יורשת גהינם אבל אם לא תקבל שיטמא בה הרי היא מצלת אותו ואת עצמה מדינה של גהינם כל זה אמרה בלבבה וכך הסכימה בדעתה שתפריש אותו מן האיסור וגם היא תהיה פורשת מכאן ולהבא ותכף הלכה לביתה והמתינה לו עד שבא אצלה וכיון שבא א״ל מפני מה אתה מאבד חיי עוה״ב בשביל הנאת שעה אחת בעוה״ז ולא נתקררה דעתו

בדברים אלו כי השטן היה מרקד בקרבו לטמאו ולאבדו ח״ו אח״כ אמרה לו בני אותו מקום שאתה אוהב מלוכלך ומטונף יותר מכל האברים ועדיין לא נתקררה דעתו לסור ממנה עד שעשתה לו דבר אחד שנמאסה בו בפניו ואז תכף סרה תאותו ממני לגמרי ולא נשא אשה אח״כ מעולם וחזר לתורתו ולקדושתו ובאותה שעה יצתה בת קול ואמרה אשה פלונית ואיש פלוני מזומנים לחיי עוה״ב ע״כ המעשה ע״ש:

ג והמובן מזאת המעשה הוא שהשטן נתקנא באותו תלמיד שהיה בעל תורה הרבה ורצה לטמאו בזונה ההיא כדי לאבדו ולאבד תורתו ח״ו אך כחה של תורה שהיה בקרבו הגינה עליו להצילו מבור שחת ההוא אשר חפר לו השטן להפילו בו דהתורה אגוני מגנא ואצולי מצלא מן היצה״ר אם ילמוד האדם לשמה ברם הדבר יפלא למה עשה השי״ת הצלת התלמיד באופן זה שיהיה ניצול על ידי אותה זונה עצמה ולא עוד אלא שכמה פלאות נעשה בדבר זה האחד שנתן בלב הזונה שתבא לבהמ״ד ותראהו במקום ישיבתו בעסק התורה והב׳ שנתן לה כח ראיה שתראה באור תורה החופף על פניו ותבהל ממנו וזאת היתה יתירה על הכל שנתן לה כח שתראה את מלאך גבריאל עומד לימינו דמחמת כן חרדה גדולה נפלה עליה ונהפך לבה ברגע מרעה לטובה ואחרי היותה אדוקה בזנות גמרה בדעתה לפרוש מכאן ולהבא וגם את התלמיד ההוא תשתדל להפרישו ולא תניחנו להטמא בה ועל זאת יתפלא כל השומע למה לא געה השי״ת בשטן מעיקרא שיפרוש זה התלמיד מן החטא מאיליו וכדהוה עובדא ברבי עקיבה ובד״מ שגרמה להם השטן באשה זונה וכנז׳ בגמרא ולמה הוצרך הדבר כאן לכל זאת:

ד אמנם ביאור הענין הוא שעשה השי״ת הצלת התלמיד באופן זה כדי להראות בזה כחה של תורה כמה גדול הוא שתוכל בזכותה להפוך את המר למתוק והחושך לאור גדול והיינו שאותה הזונה עצמה שהיתה מרה כלענה לטמא בני אדם היא עצמה תתהפך למתוק בדבר זה להפריש התלמיד מטומאת העבירה והחשך עצמו נעשה אור גדול להאיר ובזה נתקיים בשטן מ״ש הכ׳ אשר שלט האדם באדם לרע לו וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל בשער הגלגולים פסוק זה בענין אברהם אע״ה שנולד מתרח עובד צלמים ולא עוד אלא שהשתדל השטן ג״כ שיהיה נולד מאשתו של תרח שתתעבר בו בהיותה נדה דחשב שבזה יתגבר על הנשמה הקדושה הזאת של א״א ולא תצא מזוהמה ההיא לעולם אך השי״ת עמקו מחשבותיו שעזר את הנשמה ההיא ונתגייר אברהם אע״ה ועבד את השי״ת באמת ולא עוד אלא שגייר את אביו ואת קרוביו ועוד כמה אלפים בני אדם שהפרישם מע״ז והוציאם מחלק השטן ולז״א אשר שלט האדם הבליעל באדם היא הנשמה הקדושה להביאה לעוה״ז בביאה אסורה לרע לו לאדם בליעל שבזה הפסיד הרבה וכנז׳ בד״ק ז״ל שם וכן הענין כאן במעשה זו ששלט אדם בליעל הוא השטן באדם באותו תלמיד להטות לבבו לתאות הזונה ההיא לרע לו לאדם בליעל דלא מבעיא שלא נטמא אותו תלמיד ולא איבד כמו שחשב השטן אלא אדרבה אותה הזונה שהיתה תחת רשות השטן והיה מטמא כמה בני אדם גם יצאה מתחת ידו שפרשה מעבירה לגמרי ראה כמה הפסיד השטן בדבר זה שעשה לתלמיד דמלבד שלא נכנס אותו תלמיד בחלקו אלא גם אותה זונה יצאה מחלקו ונכנסה לחלק הקדושה ואיבד כל רווחים שלו שהיה מרויח על ידה ולא עוד אלא יצאה בת קול ואמרה שהיא מזומנת לחיי עוה״ב שהיא מעלה גדולה מאד האמורה על צדיקים גדולים ולא עוד אלא שהקדימה בת קול את האשה ההיא קודם התלמיד ונעשה דבר זה אצל השטן כמשל דאמרי אינשי גמלא בעא קרני אודניה דהוו ליה גזיזו מיניה:

ה וכל זה עשה השי״ת להראות כוחה של תורה שהצילה התלמיד מן העבירה באופן זה שהפכה את המר למתוק ולכן אור התורה המגין על האדם ידמה לש״ז דהזית הוא מר כלענה וממנו יוצא השמן מתוק וגם מאיר לעולם ולכן ארז״ל הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה כי אליו דוקא ידמה אור התורה ולא לשמן אחר היוצא מדבר מתוק ואינו מר ולכן שמן זית דוקא נבחר למנורה יען כי המנורה רומזת לתורה ולכן היה בה ז׳ נירות כנגד ז׳ ספרים דספר ויהי בנסוע הוא ספר בפ״ע וכמ״ש רז״ל בפסוק חצבה עמודיה שבעה ולכן היתה בדרום ששם תתייחס החכמה של תורה כמ״ש הרוצה להחכים ידרים הרי זה טעם אחד מה שנבחר שמן זית למנורה ולא שמן אחר ועוד איכא טעם אחר דנבחר שמן זית דוקא למנורה הרומזת לתורה דאמרו בזוה״ק מהו כשתלי זתים מה זית זה בין בסתווא בין בקייטא לא אתאבידו טרפוי ותדיר אשתכח ביה חשיבות יתיר על שאר אילנין כך בנהא וכו׳ ע״ש ולכן נמשל אור תורה לאור שמן זית מפני דאילן הזית לא אתאבידו טרפוי בקיץ ובחורף והוא תמיד בחשיבותו כל השנה כולה כן עסק התורה הוא תדירי בכל השנה כולה בקור ובחום ובקיץ ובחורף לא ישבותו מן עסק התורה:

ו והנה התורה נקראת אור דכתיב נר מצוה ותורה אור ונתנה בארבעים יום וזה נרמז בתיבת למאור שהוא לאור מ׳ כלומר אור שניתן בארבעים יום גם עוד תיבת למאור היא אותיות אל ומר והיינו אל ר״ל תקיף מלשון ואתנהו ביד אל גוים שהוא ר״ל תקיף הגוים ביחזקאל ל״א וכן שם בסי׳ ל״ב אלי גיבורים והיינו ר״ל תקיף ומר וז״ש ויקחו אליך שמן זית זך כתית וא״ת למה דוקא זית ולא שמן שומשמין או שמן אגוזים לז״א הטעם חדא למאור זה הזית הוא תקיף ומר וזהו למאור אותיות אל ומ״ר והשמן היוצא ממנו הוא מתוק ומאיר בחשך ולזה ידמה אור תורה הרמוז במנורה שכחו חזק שיוציא מתוק מן המר וכמו הך עובדא הנז״ל ועוד טעם אחר שנבחר שמן זית דוקא למנורה הרומזת לתורה והיינו כדי להורות לנו בזה מוסר השכל והוא

לעלות נר תמיד בקור ובחום ובקיץ ובחורף כמו אילן הזית דלא אתאביד טרפוי בין בסתווא בין בקייטא ותדיר אשתכח ביה חשיבות על שאר אילנות וכנז׳ בזוה״ק:

ז ופירש עוד היכן תהיה עליית הנר שהוא מצות ת״ת ואמר באוהל מועד הוא בית המדרש מקום אהלה של תורה מחוץ לפרכת אשר על העדות דהיינו חלק הנסתר נקרא עדות והפרוכת פרוסה עליו לכסותו כי סודות התורה מכוסים בדברים הפשטיים והאדם יעסוק תחלה בחלק הנגלה שהוא חוץ לפרכת אשר על העדות יערוך אותו אהרן הרב ובניו התלמידים מערב עד בקר לפני ה׳ תורה לש״ש הראויה לבא לפני ה׳ ואז לימוד זה שהוא לש״ש יהיה חוקת עולם ר״ל מזון העולם דחק לישנא דמזוני הוא דכתיב הטרפני לחם חקי מאת בני ישראל שהם הלומדים ועוסקים בתורה בימים ובלילות:

ח ובאופן אחר נ״ל בס״ד ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור בהקדים מ״ש הרב קה״י ז״ל דשם בי״ט הוא גי׳ יה״ו ומסוגל לשמירה וע״י שם זה ברח דוד מאכיש מלך גת וז״ס אשגבהו כי ידע שמי ר״ת אכי״ש וס״ת גי׳ בי״ט ושם זה הוא מספר אהיה וכו׳ וכתב עוד ששם זה יוצא ממלת שמן כי שמן בא״ת ב״ש הוא בי״ט ויוצא מתיבת כי בי חשק ואפלטהו והוא אותיות ב״י ואות ט׳ דאפלטהו הם בי״ט ושם זה ממונה על החן ועל ביטול הקליפות ובפרט ביטול קליפת עשו וישמעאל שהם ס״מ ורה״ב שהם גי׳ שח״ל ופתן תדרוך שהם ס״מ ורה״ב כי ב״י חשק ואפלטה״ו דכאן נרמז שם בי״ט המבטלם וכשאדם פוגם בריתו ח״ו פוגם בשם הלז עכ״ל יע״ש נמצא שם זה ממונה על ביטל הקליפות וגם מסוגל לשמירה ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב בתפלת יעקב אע״ה שהתפלל על שמירתו מן עשו ואתה אמרת היטב איטיב עמך היטב אותיות הבי״ט שתהיה הה״א אות השימוש ר״ל בשם בי״ט אמרת לי אטיב עמך יען כי הוא הממונה על השמירה וגם ממונה על ביטול הקליפות ובפרט קליפת עשו וישמעאל כמ״ש הרב ז״ל:

ט ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל וכו׳ והיינו תיבת שבטים היא אותיות ש״ם בי״ט שהעלו שם זה עמהם בשביל שמירה וגם לבטל בו הקליפות שבארץ כנען וזה הוא עדות לישראל שלא פגמו בערוה במצרים וכמ״ש הרב ז״ל כשאדם פוגם בריתו הוא פוגם בשם הלז כנז״ל ואם פגמו ברית איך ישמרם שם זה וזהו עדות לישראל על כן לזאת ראוי לנו להודות לשם ה׳ שעזרנו על ככה ובזה יובן בס״ד הטעם מה שמכוונים בשם זה בקדוש החודש באומרם מי שעשה נסים לאבותינו וממצרים גאלם שכתב רבינו הרש״ש ז״ל בסידור שצריך לכוין ר״ת מי שעשה נסים שמ״ן שהוא באת ב״ש בי״ט ועוד גם בשמן של חנוכה צריך לכוין בשם זה כנז׳ בשער הכונות להאר״י ז״ל והיינו משום דשם זה מסוגל לשמירה וגם ממונה על ביטול הקליפות והשעה צריכה לכך ובזה יובן בס״ד הטעם שעמד בית ראשון ת״י שנים ובית שני ת״ך שנים כי בנין הבית תלוי בביטול הקליפות ובחרבנו להפך ומאחר ששם זה עלה עמהם לשמירתם ולבטל הקליפות נמשך להם בזמן בית ראשון כח ממנו ממלוי אות בי״ת בלבד שהוא ת״י ובזמן בית שני נמשך להם כח ממנו ממלוי אותיות יו״ד טי״ת שעולה המלוי מספר ת״ך:

י והנה ידוע שבהמ״ק נקרא אור העולם וכמ״ש בבא בן בוטא להורדוס אתה כבית אורו של עולם לך ועסוק בבנין בהמ״ק שהוא אור העולם ובזה יובן הכתוב ויקחו אליך שמן זית זך כי בשמן רמוז ההארה של שם בי״ט כמ״ש בספר הכונות דשמן בא״ת ב״ש בי״ט וע״י הארת השם הזה הרמוז בשמן יזכו להיות כתית למאור כלומר לבהמ״ק שהוא מאור העולם יהיה לו זמן של כתי״ת שהוא ת״י שנים בבית ראשון ות״ך שנים בבית שני והיינו כתי״ת הם אותיות ת״י ת״ך והנה עתה לא האיר להם אלא מלוי הראשון של בי״ט שהוא ת״י ות״ך ואם לא היה גורם החטא היה מאיר להם מלוי המלוי ג״כ ועוד מלויים ג״כ על שלשים ועל רבעים לאין קץ והיה עומד שנים מרובות ובזה יובן בס״ד רמז הכתוב בהפטרה אתה בן אדם הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעוניתיהם ומדדו את תכנית וצריך להבין מהו לשון תכנית דנקיט הכא ובזה מובן היטב לומר העונות גרמו שלא נתגברו בשם הנז׳ הממונה על ביטול הקליפות אלא רק במלוי אחד הראשון בלבד שהוא ת״י ות״ך וזהו ומדדו בשכלם את הכח שנמצא בידם שהוא רק כח תכני״ת אותיות ת״י ת״ך והנו״ן בנתים רמז לנפילה שהיה בין זמן ת״י ובין זמן ת״ך ואנחנו מצפים לבנין בית שלישי שהוא קיים לעולם:

יא **אלעזר ואיתמר בני אהרן** י״ל הול״ל ואלעזר בוא״ו דמוסיף על הקודם ועוד למה חזר ואמר בני אהרן מאחר דאמר תחלה ואת בניו אתו ונ״ל בס״ד רמז כאן דנדב ואביהוא דחקו את השעה בחיי אביהן ונמצא דלא הכירו שהם בני אהרן ואין להם שליטה בחיי אביהם לכן לא אמר ואלעזר כדי לעשות חלוקה שנית באלעזר ואתמר לכתוב בהם בני אהרן על אשר לא דחקו השעה בחיי אביהם שהכירו עצמן שהם בני אהרן:

יב **ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת** נ״ל בס״ד נקיט לכבוד כי הקרבנות מכפרים בעסק עבודה אך הבגדים מכפרים בלבישה דרך כבוד ולא על ידי עסק ולכן כתיב בהו לכבוד ואמר ולתפארת שיש בהם פאר על קרבנות כי קרבנות ציבור מכפרים בשעת הקרבה בלבד ואלו כל היום בכל שעה:

יג **ואלה הבגדים אשר יעשו וכו׳** י״ל למה חזר ואמר בפסוק זה ועשו בגדי קודש אחר שכבר אמר ואלה הבגדים אשר יעשו והן הן המה בגדי קודש גם י״ל מאי קמ״ל באומרו והם יקחו את הזהב פשיטא אם לא יקחו במה יעשו את הבגדים האלו ונ״ל בס״ד כי בגדי כהונה אשר כוחם גדול לכפר כל א׳ על

דבר א׳ אין הכפרה נעשית בבגדים הגשמיים אלא בבגדים הרוחניים שכל בגד משמונה בגדים יש עמו בגד רוחני כצלמו כדמותו שהוא צלם רוחני חופף עליו מבית ומחוץ דוגמת צלם רוחני החופף על האדם ועל הנשמה וא״כ האומנים העושים את שמנה הבגדים צריכים לעשות להם צלמים ג״כ ואלו הצלמים הם נקראים בגדי קודש אבל בגדים הגשמיים נקראים בגדים בסתם ואלו הצלמים שהם בגדי קודש עושים אותם ע״י קדושת הכונה והמחשבה שלהם ולכן צוה שיעשו בעסק זה של הבגדים דבר מצוה והיא מצות האמונה כדי שע״י מצוה זו שהיא יקרת הערך יהיה כח בכונתם ומחשבתם לעשות בגדי קודש הרוחניים הנז׳ ואם הגבאים ישקלו הכסף והזהב ושאר דברים ויתנו להם אין להם בזה מצות אמונה כי הלוקח במשקל לא יוכל לגנוב על כן צוה שהם בעצמם יקחו מן האוצר את הכסף והזהב ושאר דברים ולא ימסרו להם אחרים שאז באופן זה אם ירצו לגנוב יכולים ולא נודע הדבר ונמצא כיון שהם עוסקים באמונה ואין גונבים מן העסק יש להם בזה מצוה גדולה של אמונה ובזה הזכות יהיה כח בהם לעשות בגדי קודש הנז׳ וז״ש ואלה הבגדים אשר יעשו וכו׳ שהם בגדים הגשמיים הנראין לעינים אך אלו לבדם אין כדאי לעשות הכפרה אלא ועשו בגדי קודש ג״כ הם הצלמים הרוחניים על הבגדים האלה ולכן צריך שהם יקחו את הזהב וכו׳ הם דייקא שיפשטו ידיהם בתוך האוצר ויקחו בלי חשבון ומשקל כדי שיהיה להם בעסק מצות אמונה ובזכות מצוה זו יהיה להם יכולת לעשות את בגדי הקודש הנז׳:

כי תשא

א כי תשא את ראש בני ישראל וכו׳ נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל בשאר הפסוקים פרשת ויצא בסוד השבטים דראובן הוא בחסד בסוד אור בן אור דיום ראשון ע״ש וידוע דהצדקה שנותן האדם יש בה ב׳ מינים הא׳ מה שנותן מכח נדבת לבו כל נדיב לב יביאיה וזו הצדקה נקראת נדבה כי נולדה בלבו מכח מדת החסד שגברה בו ולכן נקראת נדבה שהוא מספר גדולה אהבה דהחסד נקרא בשם גדולה ונקרא בשם אהבה כנודע וזאת יש בה כח לבטל הנגף שהוא המות יען כי נולדה ממדת החסד ומספר נדבה ומספר חסד המולידה הם מספר קל״ג כמנין נגף שעולה קל״ג לרמוז שהיא יש לה כח לבטל הנגף ועל זאת הצדקה נאמר וצדקה תציל ממות אך יש מין צדקה שני שהיא נעשית מתוך כעס או מצד פניה אין זו בכחה לבטל הנגף ולא תציל ממות כי לא נולדה מן החסד אלא מדבר אחר וז״ש כי תשא את ראש בני ישראל ר״ל מדת החסד שהוא רמוז בראש בני ישראל שהוא ראובן אור בן כמ״ש רבינו ז״ל לפקודיהם שתחבר מדת החסד עם כל או״א מהם דאז מכח מדת החסד הקשורה ודבוקה בם ונתנו איש כופר נפשו שהצדקה נולדה מן מדת החסד שבקרבם ולא מצד דבר אחר על כן יש בזה הצדקה כח לבטל הנגף וזהו לא יהיה בהם נגף כאמור כי צדקה זו נקראת נדבה ועם מספר חסד הוא קל״ג כמנין נגף ולכן תוכל לבטלו:

ב או יובן בס״ד אומרו ולא יהיה בהם נגף דידוע שישראל נקראו גפן כמ״ש רז״ל ע״פ גפן ממצרים תסיע וההפרש בין גפן לנגף הוא גפן פ״ה סתומה ונו״ן פתוחה ונגף נו״ן סתומה ופ״ה פתוחה והנה אות נו״ן רומזת ליד העשיר ויד הגבאי כי ביד יש חמשה אצבעות כנגד חמשה אורות וכל אחת כלולה מחמש הרי ביד יש מספר כ״ה ושני ידים של העשיר הנותן ושל גבאי המקבל יש בהם מספר נו״ן ומן הראוי במצות הצדקה וכופר נפש צריך להיות יד העשיר פתוחה ליתן ויד הגבאי פתוחה לקבל משא״כ אם תהיה יד אחד מהם סתומה לא׳ תתקיים המצוה ולכן צריך שיהיה אות נו״ן הרומז לשתי ידים שלהם נו״ן פתוחה שמורה על פתיחת שתי ידים של עשיר ושל גבאי אך הפה של שניהם תהיה סתומה שהעשיר לא יתפאר בפיו בצדקתו וגם לא יוציא נדר מפיו וגם לא יתהלל במתת שקר שנודר משלם וכן פה של הגבאי סתום שאינו מצטרך לפתוח פיו להפציר בעשיר ולומר לו תן אלא כיון שפותח ידו יתן לו העשיר הצדקה בשתיקה וזו הצדקה המעולה שהנון פתוחה והפה סתומה והמה אותיות גפן דהפה סתומה והנון פתוחה ועל שם זה נקראו ישראל גפן אך נגף הוא להפך כי הוא מורה דהנון שהוא כנגד הידים של העשיר והגבאי הוא נו״ן סתומה דיד העשיר סתומה שאינה פתוחה ליתן צדקה ויד הגבאי סתומה דאינו פותחה לקבל מאחר שאינו רואה יד פתוחה ליתן למה יפתח ידו אך הפה היא פתוחה שהעשיר פיו פתוח לידור והוא מתהלל במתת שקר שאינו נותן כלום והגבאי פיו פתוח לצעוק תנו כי השעה צריכה מאד ואין רואה ידים פתוחות ליתן ועל כן המה אותיות נג״ף נו״ן סתומה ופה פתוחה וז״ש ונתנו איש כופר נפשו מנדבת הלב בלתי תביעה ואז ולא יהיה בהם נגף שיתהפכו אותיות נגף לאותיות גפן שהוא פה סתומה ונו״ן פתוחה כאמור ודוק:

ג זה יתנו כל העובר על הפקודים ארז״ל נתקשה מרע״ה במחצית השקל והראה לו הקב״ה כמין מטבע של אש מתחת כסא הכבוד ואמר לו כזה יתנו ופירש הגאון כ״ס ז״ל דמחצית השקל היה לכפר על עון העגל אך בתיקון התשובה לולא הקב״ה עוזר לאדם אינו יכול לעשות כלום ולכן אין לאדם בתיקון התשובה אלא רק החצי וחציו הוא לה׳ העוזר וסומך הנופלים ממנו לשוב אליו ולכן צוה שיתן כל אחד מחצית השקל ולא שקל שלם להורות להם דאין להם בתיקון התשובה אלא החצי בלבד והיתר מה׳ הוא והנה מרע״ה נתקשה במחצית השקל שהיה תמוה לו למה צוה חצי ולא שקל שלם והראה לו שאין להם אלא מחצית התיקון דהראה לו דוגמת חצי מטביע ממקום פעולת התיקון שהוא תחת כסא הכבוד שמשם נחצבו נשמתם ושם הוא

כח פעולתם ואמר לו כזה שהוא חצי יתנו ולא יותר דהשאר אני הוא העושה עכ״ד והנה לפי דרכו וטעמו של הרב ז״ל פרשתי דקדוק מלת כזה דאמר רחמנא למרע״ה הוא כי הכח נקרא ידים כמ״ש ולא היה בם ידים לנוס והם אין להם אלא רק חצי כח שהוא חצי ידים ונרמז חצי ידים באותיות כזה כי חצי אותיות יד הוא ז׳ וחצי אותיות ים הוא כ״ה הרי צירוף כז״ה ולכך א״ל כזה יתנו ר״ל חצי ידים ולא ידים בשלימות:

ד או יובן בס״ד לפרש זה יתנו דארז״ל מה בין נדר לנדבה נדר הרי עלי נדבה הרי זה ולכן אמר זה יתנו תחלת בסוג נדבה שהוא הרי זה ולא יהיה תחילתו בסוג נדר שהוא הרי עלי או יובן בס״ד הכונה דאין הצדקה לבדה תספיק לביטול הנגף אלא זה יתנו התורה שמכונית בשם זה כמ״ש רז״ל ע״פ מה זה ועל מה זה ופרשתי בס״ד הטעם כי היא ה׳ ספרים אך נחשב ג״כ ז׳ ספרים כשנחשוב פסק ויהי בנסוע ספר בפ״ע לכך נקראת ז״ה כל העובר על הפקודים שעבר על מצות שבתורה וגרם להכניס קודש בחול שעירב ע״י עונותיו חלקים מן הקדושה בחלק הסט״א הנה עתה ע״י צדקה ועסק התורה מתקן אשר עוית והוא כי קליפת נגה אשר חציה טוב וחציה רע שגרם בעונותיו להריק מחצי הטוב בתוך חצי הרע הנה עתה עושה להפך כי מחצית השקל שהוא רע יריק ויתן חלקי הטוב שמעורבים בו בשקל הקודש שיחזור הטוב אל הקדושה:

ה **עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה׳** נ״ל בס״ד הטעם שנותנין מחצית השקל שהוא עשרה גרה ולא שקל שלם שהוא עשרים גרה בהקדים מ״ש הרב ייטב לב בפ׳ כי תצא דף מ״א כתיב קדשים תהיו כי קדוש אני ה׳ פירש רש״י הוו פרושים מן העריות וכו׳ כי הנואף נקרא קדש והנואפת נקראת קדשה כמ״ש לא תהיה קדשה מבני ישראל ולא יהיה קדש בבני ישראל וז״ש קדשים תהיו בחול״ם כי קדוש אני ה׳ ולא תהיו קדשים בציר״י דההבדל בין זה לזה הוא ע״י הנקודה דקדש מטסטרא דקדושה הנקודה למעלה על גבי האות שהוא נקוד חול״ם אבל קדש מסט״א הנקודה תחת האות שהוא נקוד צר״י לרמוז כי יורד הוא למטה וכו׳ עכ״ד יע״ש ובזה פרשתי בס״ד רמז נכון אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ר״ל מי שהוא קדוש באמת שדבק בשמים ששם הקדושה נקודה שלו ממעל שהוא קדש בחול״ם למעלה מן האות ואשר בארץ שנמשך אחר החומר והתאוה ונדבק בסט״א הנקודה שלו מתחת שהוא קדש בצירי ולכן צוה הכתוב והיית רק למעלה ולא תהיה למטה:

ו ובזה יובן בס״ד הדלת תסוב על צירה ועצל על מטתו כלומר מי שהוא קדש מצד הסט״א אות הדל״ת היא עומדת על נקודת הצר״י וזהו תסב על ציר״ה ר״ל נקוד צר״י שהוא קדש וזה תמצאהו עצל על מטתו זו אשתו כי מדת המנאפים מים גנובים ימתקו להם ורודפים אחר הזנות אפילו שהם מכוערים ובנשיהם אע״פ שהם יפות עצלים שאין נזקקין לנשותיהם בתאוה וחמדה אלא כאדם עצל שהוא קץ בדבר ולז״א על מטתו שהיא אשתו המותרת לו דהאשה נקראת מטתו של בעל והתשמיש נקרא תשמיש המטה דמתייחס אל המטה ובזה יובן בס״ד מאמר רז״ל עמו אנכי בצרה אל תקרי בצרה אלא בצרי דכל הצרות באים בעין הזנות הן קדש בצרי דזכרים הן קדשה בצר״י דנקבות שאם יהיו קדוש וקדושה בחולם דנעשים כל ישראל קודש אז הדין נותן דהקדש מפקיע משעבוד מלכיות ונגאלים מיד ובזה יובן בס״ד בשוב ה׳ את שבות ציון היינו כחולמים שכלנו קדושים בחול״ם כאותם בעלי קדש וקדשה בחולם ולא כאותם שהם בנקוד צר״י ובזה פקע שעבוד הגלות:

ז נמצא ההפרש בין קדוש דקדושה ובין קדש דסט״א הוא בנקודה דוקא זה בחולם שהוא יו״ד אחת שמספרה עשרה וזה בצר״י שהוא שני יודי״ן שמספרם עשרים ולכן כתיב העשירי יהיה קודש לה׳ ולזה בחר השי״ת שיביאו כופר נפש שהוא תיקון התשובה מחצית השקל שהוא עשרה גרה ולא שקל שלם שהוא עשרים גרה לרמוז כי תיקון התשובה הנעשה בתורה ובצדקה תלוי בקדושת הברית שיהיה אדם בתואר קדש בחולם שהוא מספר עשרה ולא קדש בצר״י שהוא מספר עשרים ובזה שהם קדש בחולם יהיה להם דין הקדש המפקיע משעבוד הסטר״א וממילא יועיל להם כופר נפש להנצל מן הצרה ולכן העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל כי בזה הרמז שיש במחצית השקל יבין איך הוא יוצא מרשות הסט״א ויתרומם ויהיה לה׳ וכמ״ש העשירי יהיה קודש לה׳ ודוק:

ח **העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט** נ״ל בס״ד אם האדם עשיר בתורה ומצות לא ירבה בדעתו כלומר לא יתגאה במעשיו ותורתו כי בזה הגאוה יאבד כל עשרו הנז׳ ואם דל בתורה ומצות לא ימעיט בעיניו כח נפשו שגם ד״ז הוא מתחבולות יצה״ר אם יראה אדם המוני חפץ לגשת אל הקודש להכניס עצמו בעול תורה ומצות יאמר לו היצה״ר מה אתה ומה חייך הלא ריקם אתה ומה נחשבים אלו המצות ועסק התורה שאתה חפץ להשיגם כי לא תוכל להשיג ולא יעלו בידך ורחק ממך ב׳ עולמות טוב לך ללכת בתענוגי עוה״ז ואח״כ בעוה״ב החשבון שוה בין על אלף ובין על מאה וכיוצא בדברים אלו דמסביר לרוב חולשת נשמתו וקוצר כוחו וידעתו לא יעלה בידו מאומה מן הטוב אשר יבקש לעשות ולמה יטרח בחנם אך באמת זה עצת היצה״ר לאבד את האדם אלא צריך שיאמין האדם אע״פ שהוא בשר ודם ובא מטיפה סרוחה ותש כוחו עכ״ז אפשר שיעלה בידו להיות צדיק גמור כאחד מן הגדולים הראשנים ולז״א העשיר בתורה ומצות לא ירבה בדעתו שיתגאה אלא יחשוב בשפלותו ויאמר מה אני ומה חיי ואם הוא דל בתורה ומצות לא ימעיט כחו וערך נפשי בלבבו כדי שלא יתרשל בדברים שבקדושה ולכן יש קודם לב אותיות אך שהוא לשון מיעוט ואחר לב אותיות גם לשון רבוי

ועיין להרב אלף המגן בסדר בחקותי שהביא מעשה אחת במלך שהיה מתגאה ונתן לו החכם מוסר מן האשפה להשפילו והושפל בדעתו ביותר ואח״כ חזר ונתן לו מן האשפה מוסר להפך ובזה עמד במצוע יע״ש ואמר עוד ממחצית השקל ע״ד שארז״ל לעולם יראה אדם כפות מאזנים שלו שקולים חציו חייב וחציו זכאי ואם עשה מצוה הכריע עצמו לכף זכות ואם עבירה להפך ועי״כ לא יקטן האדם בעיניו עון אחר או מצוה אחת וכמ״ש בס״ד ע״פ וחוטא אחד יאבד טובה הרבה ולז״א נותן עצה לאדם שיראה עצמו תמיד ממחצית השקל דאז מצוה אחת תכריע לטובה ועבירה אחת תכריע לרעה וכל עצות אלו אשר יעצתיך הוא בעבור לתת את תרומת ה׳ התשובה שנקראת תרומה שהוא תרום ה״א ע״ד שאמרו תשובה תשוב ה״א לכפר על נפשותכם שתועיל התשובה לכפר גם על רוח ונשמה שהם בסוד וא״ו וה״א ראשנה דשמא קדישא משא״כ נפשותכם היא בסוד ה״א אחרונה ולז״א אע״פ שקראתיה תרומה שהוא תרום ה״א סוד הנפשות הנה באמת יש כח בתשובה לרומם ולתקן גם רוחות ונשמות שהם עומדים למעלה מהנפשיות וז״ש לכפר על נפשותכם על דייקא ולקחת את כסף הכפורים הוא הצדקה ונתת אותו על עבודת אהל מועד דהיינו בצירוף התורה שעוסקים בה בבתי מדרשות הנקראים אהל מועד שהם מקום ועד לחכמים והעוסקים בתורה הרי הם עוסקים בעבודה כי זאת התורה לעולה וכו׳:

ט אך את שבתותו תשמורו כי אות היא ביני ובינכם לדורותכם לדעת כי אני ה׳ מקדשכם הדקדוקים בפסוק זה ידועים ואין צורך לפרטם ונ״ל בס״ד כי השבת בו ניכר קשר ישראל עם הקב״ה יותר משאר מצות ולכן הערביים קורין את היהודי בן השבת ולז״א אות היא ביני ובינכם לעיני העמים גם עוד הוא סימן טוב המורה לדורותכם העת״ל באחרית הימים כי שאר אומות האיד שלהם בראשית השבוע רמז וסימן שקבלו ימי טובתם בראשנה אך ישראל בסוף השבוע סימן שעדיין לא קבלו ימי טובתם אלא עתידין לקבל באחרונה וכיון דהאחרית טוב אז למפריע הכל טוב וכמ״ש ואם היה ראשתך מצער אחריתך ישגה מאד ולז״א הוא סימן לדורתם העת״ל לדעת מזה כי אני ה׳ מקדשכם לעתיד ועדיין לא לקחתם הטוב המיועד לכם ואשר הבטחתי אתכם בו:

י ובאופן אחר נ״ל בס״ד דידוע בשבת נמשך נועם מן הבינה שה״ס שם אהיה ועל זה אומרים במוצאי שבת ויהי נועם ה׳ אלהינו עלינו שמבקשים שלא יסתלק מאתנו ורמז לדבר שם אהי״ה במלוי יודי״ן שה״ס הבינה עולה קס״א וישראל מספרם עולה תקמ״א סך הכל מספר שבת רמז שבשבת נמשך על ישראל נועם הבינה שהיא שם אהיה דבמלואו הוא קס״א וז״ש אך גי׳ אהי״ה שה״ס הבינה את שבתותי תשמורו תצפו אליו מלשון ואביו שמר את הדבר כי אות היא בני ובינכם ר״ל השבת עצמו מורה על כך והוא אות על הדבר יען כי מספרו הוא ביני ובינכם בין שמי אהי״ה ובין שמכם ישראל ששמי ושמכם עולה מספר שבת:

יא ובאופן אחר נ״ל בס״ד בהקדים מאמר רז״ל אלמלא שמרו ישראל ב׳ שבתות כהלכתן מיד נגאלין וצ״ל למה הגאולה תלויה במצות שבת טפי משאר מצות ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בגמרא דשבת פרק ט״ז אימא שלום דביתהו דר״א אחתיה דר״ג הואי הוה ההוא פלסופא בשביבותייהו דהוה שקיל שמא דלא הוה מקבל שוחדא בעו לאחוכי ביה עיילה ליה שרגא דדהבא אזלא לקמיה אמרה ליה בעינא דנפלגי לי בנכסי דבי נשא א״ל לר״ג פלוג א״ל כתיב לן במקום ברא ברתא לא תרות א״ל מן יומא דגליתון מארעיכון אנטלת אורייתא דמשה ואתיהיבת אורייתא אחריתא וכתיב בה ברא וברתא כחדא ירתון למחר הדר עייל ליה איהו חמרא לובא א״ל שפיל לסיפיה דספרא וכתיב ביה אנא לא למפק מאורייתא דמשה אתיתי וכתיב ביה במקום ברא ברתא לא תירות אמרה ליה נהור נהורך כשרגא אמר לה רבן גמלאל אתא חמרא ובטש לשרגא ע״ש והנה בודאי זאת המעשה לא נזכרה בתלמוד הקדוש כדי להשתעשע בסיפור דברים שבה אלא נזכרה בשביל שיש בה משל ורמז על ענין יקר הצריך לנו ופרשתי בס״ד הרמז בדבר זה הוא דידוע כל משפיע נקרא זכר וכל נשפע נקרא נקבה ולכן אוה״ע נקראים בנות ירושלים כמ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל בפסוק השבעתי אתכם בנות ירושלים ע״ש והטעם כי הקב״ה ברא את ישראל עיקר בעולם וכל השפע הוא להם ומן השיורין יקחו האומות ולכן ישראל תיאר אותם בשם בנים דכתיב בנים אתם לה׳ אלהיכם ומה שאין עתה כך זה הוא מסיבת העונות ולעתיד תחזור עטרה ליושנה ברם אוה״ע מתחלה היו חושבים עצמם הם וישראל בהשוואה אחת ואין לישראל יתרון וכמ״ש עשו ליעקב אע״ה נסעה ונלכה לנגדך בהשוואה אחת ולדידהו רוצים לומר ברא וברתא כחדא ירתן אך באמת זה אינו כי באורייתא דידן כתיב במקום ברא ברתא לא תירות וזהו מאמר הפלסוף ביום ראשון ברא וברתא כחדא ירתון כי כן הוא דעת אוה״ע בראשונה אך סוף הימים שפת אמת תכון לעד ויתקיים דין תורתינו הקדושה על תילו דאמרה במקום ברא ברתא לא תירות וישראל יהיו עיקר ואוה״ע נשפעים מתחתם ואז גם הם לעתיד יודו בכך כאשר הודה אותו פלסוף ביום השני במקום ברא ברתא לא תרות ולז״א הכתוב במלאכי על אדום ועיניכם תראנה ואתם תאמרו יגדל ה׳ ומעל לגבול ישראל שיודו במקום ברא ברתא לא תרות ישראל יהיו העיקר וכן אמר בתהלים בשוב ה׳ את שבות עמו וכו׳ אז יאמרו בגוים הגדיל ה׳ לעשות עם אלה וכו׳ שהם העיקר והשאר העכו״ם טפלים:

יב והנה אם ישראל שומרים שבת כהלכתו אז יזכו לגאולה שיתקיים בהם ההלכה במקום ברא ברתא לא תירות יען כי שמירת שבת היא ג״כ בנויה על ההלכה הזאת דאמרנו לעיל כל משפיע נקרא זכר ונשפע נקבה לכן השבת נקרא ברא וימי החול ברתא כי ימי החול נשפעים ונזונים מקדושת השבת וכן הנפש נקראת ברא והגוף ברתא כי הגוף נשפע מן הנפש והשי״ת נתן את השבת לנפש וזו היא מנוחתה שישמרו ישראל את השבת לבלתי עשות בו מלאכה שהיא צרכי הגוף ויעשו בו מצות שהם מזון הנפש וכוחה ואם האדם יחלל השבת במלאכה של חול שהיא צרכי הגוף נמצא עושה הדין דברא וברתא כחדא ירתון אבל הנזהר לשמור את השבת הנה הוא אזיל בתר שיטת ההלכה דבמקום ברא היא הנפש ברתא לא תרות ועל כן תלה הכתוב גאולת ישראל בשמירת שבת דאם שומרים שבת נמצא תופסים עיקר לשיטה זו דבמקום ברא ברתא לא תירות ואז מדה כנגד מדה יגאלם הקב״ה ויקיים בהם דין זה במקום ברא ברתא לא תירות ויהיו הם העיקר בעולם וז״ש אך את שבתותי תשמורו כי שמירת השבת היא מקצוע גדול לכם שכל טובתכם ומעלתכם תלוי בזה יען כי היא אות לדורותכם לעתיד שאם אתם תשמרו שבת גם אני אתנהג עמכם בשפע הטובה לעשות אתכם עיקר וזהו לדעת כי אני מקדשכם לכם לבדכם שאתם תהיו עיקר ובמקום ברא ברתא לא תרות שאז יתקיים בכם מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו׃

יג ועוד נ״ל בס״ד אך את שבתותי תשמורו דקשא הול״ל אך שבתותי ומלת את יתירה ועוד למה כתיב הוא לשון זכר וקרינן היא לשון נקבה גם אומרו לדורותכם קשא דכל המצות הם קיימים לדורות עולם גם אומרו לדעת מה ידיעה יש ממצוה זו טפי משאר מצות ונ״ל בס״ד דמצינו שהשליט הקב״ה את ישראל בקדושת ימים טובים שמסרם בידם ע״י קדוש החודש שמסור בידם כמ״ש אשר תקראו אותם במועדם קרינן ביה אתם ודרשו רז״ל אפילו מוטעים וכו׳ אך קדושת שבת אינה מסורה בידם אלא קדשו השי״ת ליום השביעי משׁשׁת ימי בראשית ואין אדם יכול לשנותו מיהו כד חזינן שפיר נמצא שהקב״ה נתן שליטה לישראל גם בקדושת שבת כי הקב״ה לא קידש את השבת אלא מכניסת הלילה ונתן רשות לישראל לקדשו מבעוד יום ולהוסיף מחול על הקודש כרצונם ולא עוד אלא קדושת יו״ט תלויה בב״ד דוקא שיקדשו את החודש וזו הקדושה מסורה ביד כל אדם כי כל אדם המקבל עליו שבת מבעוד יום נעשה אצלו זמן התוספת הזה שבת גמור והוא מקדש ואוכל בו סעודת שבת ושומרו בהלכות שבת ומקבל עליו שכר שבת וגם זו התוספת מחול על הקודש שנתן בה רשות לישראל היא אות על העתיד באלף השביעי שיהיו ימי החול כולם קדושים בקדושת שבת ולכן אלף השביעי הוא נקרא עולם שכולו שבת והנה בודאי הגם דזו התוספת שעושים ישראל היא בקדושת שבת עכ״ז אינה שבת דאורייתא אלא שבת דרבנן דהיינו שנחשבת כמו נקבה לגבי זכר כי שבת הקב״ה שהוא דאורייתא הוא בסוג זכר אבל תוספת שעושים ישראל הוא בסוג נקבה וז״ש אך את שבתותי תשמרו נקיט את על התוספת שהוא נטפל לשבת העקרי תשמורו את הכל בקדושת שבת כי אות היא ביני ובינכם כתיב הוא לשון זכר וקרינן היא לשון נקבה לרמוז על שבת העקרי של הקב״ה שהוא בסוג זכר ועל התוספת דישראל שהוא בסוג נקבה הם אות לדורותכם באחרית הימים באלף השביעי שימי החול כולם יהיו מקודשים כשבת וצריך לדעת מדבר זה שתבינו הטובה שלי כי אני ה׳ מקדשכם שע״י קדושה שקדשתי אתכם הנה אתם יכולים לעשות מן עתות החול קודש לקדשם בקדושת שבת׃

יד ובזה יובן בס״ד ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם פירוש אם ישראל נזהרים בשמירת שבת העקרי של הקב״ה איך יהיו יכולים לעשות שבת חדש מן עתות של חול על כן ושמרו בני ישראל את השבת העקרי של הקב״ה שהוא שבת דאורייתא כדי לעשות את השבת החדש מעתות של החול וזה התוספת שמוסיפן מן החול על השבת הוא סימן לדורותם לעת״ל באלף השביעי שיהיו ימות החול קדושים כמו קדושת שבת וגם אחר ביאת המשיח בסוף אלף השישי יהיה בחול זווגים עליונים ועת רצון כמו שיהיה ביום שבת עתה ולכן ארז״ל שמירת שבת מסוגלת לגאולה ודוק היטב׃

טו נמצא בשבת יש ארבעה מדרגות עתה ולז״א תקנו אנשי כנה״ג בתפלת מנחה ד״פ מנוחה והוא מ״ש מנוחת אהבה ונדבה מנוחת אמת ואמונה מנוחת שלום השקט ובטח מנוחה שלימה שאתה רוצה בה וכו׳ והיינו מנוחת אהבה ונדבה כנגד תוספת שבת שאנחנו עושין בידינו מבע״י שגם זה הזמן נקרא מנוחה ונתן לנו השי״ת רשות בדבר זה בתורת נדבה באהבתו בנו שיהיה לנו כח לעשות שבת חדש משעות החול ומנוחת אמת ואמונה כנגד קדושת שבת העקרי של לילה שהיא קטנה משל שחרית והוא שבת אמיתי של הקב״ה גדול משבת שלנו שעשינו בתוספת ומנוחת שלום השקט ובטח כנגד קדושת שחרית שהיא יותר גדולה משל לילה ומנוחה שלימה שאתה רוצה בה זו קדושת מנחה שהיא גדולה משחרית והיא עת רצון ולזה קרי לה שלימה וגם אמר שאתה רוצה בה והבן׃

טז **קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש וכו׳** הדקדוקים ידוע ונ״ל בס״ד דהם הבינו שיש פ״פ לאהרן הע״ה לומר להם למה לכם זה העגל דאם משה נפטר אני אהיה מנהיג אתכם במקומו לכך הקדימו לסדר דברים טענות לסתור דבר זה והוא הא׳ דמרע״ה א״א שיהיה אדם ממלא מקומו כי מדרגת הנבואה שנתנה לו לא נתנה לזולתו דארז״ל כל הנביאים נתנבאו בכה ומרע״ה נתנבא בזה דכתיב זה הדבר אשר צוה ה׳ דשכינה

מדברת מתוך גרונו ועוד טענה ב׳ דהוא מעלתו גדולה שהיה נחשב לחמשה אנשים גדולי עולם כי הוא היה גלגול הבל וגלגול שת ועוד היה בו נח ושם בן נח כמ״ש רבינו ז״ל בפסוק ידעתיך בשם וגם מצאת חן בעיני נמצא ארבעה גדולי עולם היו בו והוא עצמו נעשה בו חמשה גופים יקרים ומעולים ואיך יבא צדיק אחד להיות ממלא מקום חמשה עוד טעם ג׳ כי ליוצאי מצרים לא יש מנהיג ראוי כמוהו דא״ל הקב״ה אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם ומזה מובן דאחר יציאתם א״א להיות מנהיג אחר ממלא מקומו ועוד טעם ד׳ כי לא נתברר אם נפטר שלא יבא עוד כלל או שמא לא נפטר ואחר איזה חדשים וימים יבא ואם יראה שהנחנו מנהיג במקומו יקשה עליו הדבר וגם עוד איך נוריד המנהיג מגדולתו כיון שעלה לא ירד אך לא נניח מנהיג אדם אלא זה העגל שהוא מזהב מעשה ידי הוא לא יתקנא בו וגם לא אכפת לנו אם נשליכו ונעזבהו כי מתכת הוא וז״ש קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו בסוג מנהיג דוקא ואם תאמר אני אהיה מנהיג במקומו לז״א זה א״א חדא כי זה משה שיש לו נבואה במדרגה עליונה של זה ואתה אע״פ שאתה נביא אין לך מדרגה של זו ועוד הוא האיש כלומר ה׳ איש שנחשבים כחמשה אנשים ואיך אתה איש אחד תמלא מקומו ועוד אשר העלנו ממצרים שא״ל הקב״ה אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם ואיך אתה תמלא מקומו בהנהגה שלנו ועוד לא ידענו מה היה לו אם נפטר שלא יבא או עודנו חי ויבא אח״ז על כן א״א להניח במקומו אדם שמא יבא אח״כ ובטעם האמור:

יז וישב העם לאכול ולשתות ויקומו לצחק י״ל מא קמ״ל בצחוק אחר שהגיד הרעה הגדולה של ע״ז וההקרבה וכו׳ ונ״ל בס״ד דארז״ל במדרש רבא בפסוק ויקרא אברהם את שם בנו יצחק יו״ד עשרה כנגד עשרת הדברות צד״י תשעים שרה הבת תשעים שנה תלד קו״ף מאה הלבן מאה שנה יוליד חי״ת כנגד המילה שנתנה לשמנה ע״כ ופירש הרב בית אהרן ז״ל ז״ש שרה צחק עשה לי אלהים ר״ל הצד״י והחי״ת והקו״ף כבר נעשו רמזיהם שבאו לעולם אבל היו״ד שהיא כנגד עשרת הדברות עדיין לא נתנו עשרת אך כל השומע במעמד הר סיני עשרת הדברות בזה השמיעה ישלים שם יצחק לי ע״כ ע״ש והן אמת כששמעו וקבלו בה״ס עשרת הדברות נשלם שם יצחק אך אחר שעשו העגל ועברו על עשרת הדברות והכחישו דבור ראשון של אנכי ה׳ אלהיך אשר הוצאתיך וכו׳ באומרם אלה אלהיך ישראל אשר העלוך וכו׳ פגמו באות יוד דיצחק ונחסר מהם הצינור הזה דידוע שאותיות שמות האבות הם צינורות השפע לישראל ולא נשאר בידם אלא צינורות של צחק וז״ש ויקומו לצחק:

יח שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך נ״ל בס״ד דידוע פלוני שהוא זכר נקרא רע ופלונית שהיא נקבה נקראת רעה ועליה נאמר והשבתי חיה רעה מן הארץ שאם עושין רש״מ תתבטל שליטתה ואם לאו ח״ו תתגבר וביטולה הוא שיתהפכו אותיות רעה לטובה ולכן ניבא יחזקאל הע״ה על ישראל לעתיד בסי׳ ל״ד במרעה טוב ארעה אותם ובהרי מרום ישראל יהיה נוהם וכו׳ והיינו ע״י זכות התורה שנתנה בארבעים יום שהיא נקראת טוב יתגבר הטוב בעולם שהוא הפך הרעה ויהיה נוסף אות מ׳ על אותיות רעה ויהיה מזה מרעה טוב כי הרעה עצמה תתהפך לטובה ע״י זכות התורה שנתנה בארבעים יום שהוא מספר מ׳ ויהיה להם מרעה טוב ולכן בחרבן בהמ״ק כתיב היו שריה כאילים לא מצאו מרעה שנסתלקה אות מ׳ ונשאר רעה ודבקה בם ולכן א״ל פרעה כי רעה נגד פניכם שהרגיש ע״י השר שלו בזה ולכן עתה התפלל מרע״ה ואמר למה יאמרו מצרים ברעה הוציאם וכו׳ דייקא על כן שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך קרי בה והנח מ״ם על הרעה בשביל עמך שתתהפך הרעה למרעה טוב:

יט ויאמר אנכי אעביר כל טובי על פניך נ״ל בס״ד ידוע דאותיות של השמות הם צינורות השפע והברכה תבא מן המלוי וכמ״ש הרב ערבי נחל ז״ל וידוע ישראל נקראו בשתי שמות שהם יעקב ישראל כמ״ש כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל והנה שם יעקב במלואו יש בו י״ב אותיות שהם י״ב צינורות ושם ישראל ט״ו וידוע מרע״ה שהיה המנהיג של ישראל וראשם ולכן כל השפע ישתלשל אליו בצינורות והוא יחלק לישראל וז״ש אעביר כל טוב״י קרי ביה ט״ו ב״י דהיינו ט״ו על שם ישראל וב״י של שם יעקב על פניך כי עיקר השפע הוא לך וזהו על פניך וקראתי בשם ה׳ לפניך הפנימיות של אותיות משה כזה מ״ם שי״ן ה״ה עולה ק״י כמנין נס והוא מספר שם הוי״ה ככתבו במלוי אלפין שעולה מ״ה ובקריאתו שעולה ס״ה הרי מספר נס וז״ש וקראתי בשם ה׳ הרמוז לפניך ר״ל במספר נס ועי״ז וחנותי וכו׳:

ויקהל

א אלה הדברים אשר צוה ה׳ לעשות אותם ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי וכו׳ נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בתיקונים מ״ם סתומה איהו נעול בששת ימי השבוע דמ״ם סתומה רומזת על סתימות מקום השפע מכל צד שאין פתח פתוח לירידת השפע ממקום עליון אבל ביום השביעי שהוא שבת תפתח מ״ם הסתומה מצד הצפון שלה שיהיה פתח פתוח לירידת השפע מלמעלה וכאשר יוסר מן מ״ם סתומה קו הצפוני תהיה ב׳ וזה הקו הצפוני הוא ו׳ רומז לששה ימי החול שנשפעים ביום שבת מן הפתח של ב׳ הה״ד יהיה סגיר ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח ועיין בספר של״ה דף פ״ח סוף ע״א מ״ש בזה יע״ש נמצא בחול הוא סוד מ״ם סתומה שהוא מקום סתום מכל הצדדין שאין פתח פתוח להוריד שפע ממקום עליון ובשבת נעשית אות מ״ם

סתומה לאותיות ב״ו שיורד השפע מצד הפתוח לששה ימי החול שרמוזים באות וא״ו וז״ש אלה הדברים אשר צוה ה׳ לעשות אותם תיבת אותם קרינן בה אות מ״ם היא מ״ם הסתומה ולעשות ר״ל לתקן מלשון בן הבקר אשר עשה ולכן ששת ימים תעשה מלאכה מכח תיקון אות מ״ם סתומה שתפתח ותהיה אותיות בו יום השבעי וזהו וביום השביעי ו״ב יו״ם השביעי כי יום השביעי תהיה המ״ם אותיות ו״ב יען כי לכם קודש וכמ״ש בתיקונים על מ״ם סתומה הנז׳ וז״ל בשבתא איהי פתיחא לגבייהו דאינון נשמתין יתירון ע״כ ולכן הוא שבת שבתון לה׳ שיש בו השפעה לעצמו ולששת ימי החול כל העושה בו מלאכה בו דייקא ר״ל בזמן שהמ״ם היא נעשית ב״ו אם יעשה אותו היום מלאכה יומת ובזה יובן בס״ד ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו בו דייקא ובזה יובן ונות בית תחלק שלל לששת ימי החול וז״ש ברוך הבא בשם ה׳ הוא השבת שהיא שמא דקב״ה כנז׳ בזוהר כי אותו היום ברכנוכם מבי״ת ה׳ בית דייקא:

ב **ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש** הדקדוק ידוע דהול״ל תעשה בפתח ועוד היתר המלאכה לא צריך לאשמעינן ונ״ל בס״ד דהשי״ת מדתו מדה כנגד מדה שאם האדם ישמור שבת בקדושתו כראוי ולא יכניס בו שום דבר ועסק של חול אז הקב״ה יעשירהו עושר גדול שיהיו ימי החול שלו מנוחה במנוחת שבת דהיינו מי שהוא עשיר מופלג אין צריך לעסוק בידו אפילו עסק כל דהו של טורח אלא לרוב עושרו יש ספק בידו ליתן פרס לכמה אנשים שיהיו משרתים אותו בבית ובחוץ ובכל עסקו ומסחרו ונמצא יש לו מנוחה בחול כמו מנוחת שבת של אחרים וז״ש אם תרצה ששת ימים תעשה מלאכה ע״י אחרים ואתה תנוח צדיק שתזהר מאד מאד בקדושת השבת וזהו ביום השביעי יהיה לכם קודש שמור בקדושתו ולא לאכול ולשתות בו בלבד:

ג או יובן בס״ד ע״פ מ״ש רבינו ז״ל בשער הכונות בסוד הקידוש של שבת שיכוין האדם י״ד פרקין שבאצבעות יד ימין עם הכף עצמה הרי י״ה וכן הוא בכף שמאל והם ב״פ י״ה רומזים על אורות הנקראים קודש הנמשכים בליל שבת בקידוש ע״ש גם ידוע שהמלאכה של חול תתייחס לכפים כמ״ש ותעש בחפץ כפיה ואמרתי טעם במלוי אותיות כפיה בזה כ״ף פ״ה יו״ד ה״א עולה מספר מלאכה ולכך יחס הכתוב את המלאכה לכפים ולפ״ז בחול עושים המלאכה של חול בכפים ובשבת ממשיכים האורות של י״ה י״ה הנקראים קודש ע״י הכונה שעושים בכפים וז״ש תעשה מלאכה והנה במקום עשיית המלאכה שהוא הכפים שם ביום השביעי יהיה לכם קודש יהי״ה דייקא שהוא אורות שני פעמים י״ד י״ה שהם אורות הנקראים קודש ועושים קדושה לישראל שימשך להם קדושה על ידם:

ד **וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה׳** י״ל תיבת לכם וגם כפל הלשון שבת שבתון ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בס״ד לעיל בפרשת כי תשא בפסוק אך את שבתותי תשמורו כי אות היא וכו׳ שהקב״ה בחסדו נתן שליטה לישראל גם בקדושת שבת שיהיו יכולים לעשות שבת חדש משעות החול ויהיה בהם קדושת שבת ורק אינו בקדושת שבת העקרי ממש וכנז״ל וז״ש וביום השביעי יהיה לכם קודש כלומר יהיה לכם שליטה וכח בקדושה שלו לעשות מן שעות החול שבת קודש ועי״כ נמצא השבת הוא שתי חלוקות ושתי מדרגות והוא שבת שבתון ר״ל שבת של הקב״ה העקרי ושבתון שלכם הוא חלק התוספת שיהיה ג״כ לה׳:

ה ובאופן אחר נ״ל בס״ד דאמרינן בגמרא דשבת דף קי״ט א״ל קיסר לריב״ח מדוע תבשיל של שבת ריחו נודף א״ל תבלין יש לנו ושבת שמה א״ל תן לי ממנו א״ל מי שמשמר שבת מועיל לו ומי שאינו משמר שבת אין מועיל לו ע״ש נמצא זה הטעם החשוב הנעשה בתבשיל של שבת הוא נקרא ג״כ בשם שבת כמ״ש ריב״ח תבלין יש לנו ושבת שמה ונ״ל כי אותיות שבת במילואם כזה שי״ן בי״ת תי״ו מספרם תפ״ו ועם הכולל ששה אותיות מספרם תבלין ולכן קראם בשם תבלין וקראם בשם שבת כי התבלין האלה נרמזים באותיות שבת עצמן ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת כי א״ל שאין תבלין אלו אלא רק לשומרי שבת ולז״א ושמרו בני ישראל את השבת שאז בשמירתם אותו יעשו את השבת כלומר התבלין הרמוזים עם אותיות השבת והנה הסגולה הזאת הנמצאת בתבשיל של שבת שיהא ריחו נודף וטעמו חשוב שאין זאת נמצאת אלא רק אצל ישראל שומרי שבת יוצא מכאן הוכחה ברורה שהשבת לא ניתן אלא לנו בית ישראל דהראיה הנכרים אין להם זאת הסגולה של הטעם והריח הטוב בתבשיל שבת ובזה פרשתי בס״ד הכתוב בפ׳ בשלח ראו כי ה׳ נתן לכם את השבת וי״ל מה יש לפניהם דבר שיראו אותו וידעו ממנו כי נתן להם השי״ת את השבת ובזה ניחא ראו בתבשיל של שבת שריחו נודף וטעמו טוב שלא עשן כן לכל גוי ובזה תדעו כי נתן לכם דוקא את השבת וז״ש וביום השביעי יהיה לכם קודש לכם דוקא ולא לעכו״ם ועל כן נמצא אצלכם הוא שבת כפול והיינו שבת שבתון לה׳ דהיינו שבת מצד הרגשת נפש יתירה בכם ושבתון מצד תוספת הנאת הגוף שבכם שאתם מרגישים בתבשיל השבת ריח נודף וטעם טוב ויפה:

ו ובאופן אחר נ״ל בס״ד דידוע דצריך האדם לבצוע בשבת על שתי ככרות ופרשתי בס״ד טעם נכון לזה דידוע שפלונית מתגברת ונהנית מרבוי אכילה ושתיה וכל זה הוא רק בימי החול אבל ביום השבת אין לה שום הנאה ותגבורת מן רבוי האכילה אלא כל המותרות של יום שבת ילכו לקדושה דעל

השבת נאמר ברכת ה׳ היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה פירוש פלונית שהיא עצב לא תוסיף כלום מחמת עונג שבת וכנז׳ בזוה״ק יען כי בשבת כל עונג שיתענג האדם ברבוי אכילה נחשב מזון הנפש ואין לסט״א חלק במזון הנפש ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר והיינו דמלוי רשעים רי״ש שי״ן עי״ן יו״ד מ״ם הוא מספר ת״ף כמנין פלונית נמצא פלונית היא בטן רשעים כי המלוי של האות הוא בטן שלו וכיון שאוכל לשבוע נפשו אין לפלונית מזון והנאה במה ששייך לנפש ובזה פרשתי בס״ד טעם נכון לסעודות שבת בשתי ככרות כי ב״פ ככ״ר עולה ת״ף לומר אכילה זו גוברת על פלונית שהיא ת״ף שאין לה חלק והנאה ממנה ובזה יובן הפסוק גבי שבת אז תתענג על ה׳ שגם תענוגים שלך הם על ה׳ שילכו לחלק הקדושה ולא יהיה לסט״א יניקה מהם וז״ש כאן וביום השביעי יהיה לכם קודש לכם דייקא ולא לסט״א ונמצא עי״כ יום השביעי הוא שבת שבתון דהיינו שבת מצד הרוחניות שהוא עסק תורה ותפלות ומצות ועוד שבתון מצד הגופניות שהוא רבוי אכילה ושתיה שתיהם המה לה׳ ואין הנאה לסט״א מכל זה כלום כי פירות הרוחניות ופירות הגשמיות הכל צורך גבוה:

ז **קחו מאתכם תרומה לה׳ כל נדיב לב יביאה את תרומת ה׳** י״ל מאתכם לשון יתר ועוד י״ל אומרו יביאה את תרומת ה׳ מה יביא דבר אחר עם תרומת ה׳ ועוד הול״ל יביא ולמה אמר יביאה ונ״ל בס״ד דידוע גם את המעשר קראו הכתוב בשם תרומה וידוע דמעשר המובחר הוא חומש שיפריש מן החמשים עשרה והוא יקח הארבעים גם ידוע שהמצוה המובחרת צריך שתהיה שלימה במעשה שהיא כנגד מלכות ה״א אחרונה שבשם ובדבור שה״ס קול שהוא כנגד ו״ק חג״ת נהי״ם שהוא אות וא״ו שבשם ובכונה שהיא כנגד בינה שהיא ה״א ראשנה שבשם ובמחשבה שהיא כנגד חכמה שהיא אות יו״ד שבשם וברעותא דלבא שהוא הרצון כנגד כתר שהוא קוץ יו״ד שבשם וכנז׳ בכונות רבינו הרש״ש ז״ל נמצא הם שבעה בחינות חלקים וחלק החמישי הוא מושך מן הכתר ובזה יובן קחו מאתכם תרומה לה׳ קרי בה קחו מ׳ שהוא ארבעים אתכם לצורככם והשאר שהוא העשרה יהיה תרומה לה׳ גם תהיו נזהרים לקיים המצוה הזאת בחמשה חלקים וז״ש כל נדיב לב יביאה את תרומת תיבת יביאה קרינן בה יביא ה׳ פירוש יביא ה׳ חלקים עם תרומת ה׳ וידוע כי חלק ה״א הוא רעותא דלבא שהוא מושך מן כתר לכן יש נקודת קמץ תחת ה״א של יביאה כי ידוע שנקודות הקמץ הם נקודות הכתר ובא הכתוב לומר שישראל הביאו את החמשה חלקים הנז׳ בשלימות עם הנדבה שהיא תרומת ה׳ דאלו החמשה חלקים הם סוד ד׳ אותיות השם וקוץ היו״ד כאשר סדרתים לעי״ל:

ח ובזה יובן נמי מש״ה אח״ז ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה והיינו כי משה במלואו כזה מ״ם שי״ן ה״א תמצא המלוי שהוא פנימיות הפשוט הם אותיות מאין וידוע שהכתר נקרא אין כנז׳ בתיקונים בסוד אין כתר אני מלכות והם נזדרזו בתיקון כל החמשה חלקים שהמשיכו עי״ז גם מאין שהוא הכתר גם נרמז בזה דאע״פ שנתבררו בדבר זה שקיבל הקב״ה נדבתם להשראת שכינתו עכ״ז לא נתגאו אלא היו חושבין עצמן מאין כי לכך נרמזו אותיות מאין בשמו של מרע״ה שהיה עניו מכל האדם וחושב עצמו מאין:

ט **ויבואו כל איש אשר נשאו לבו** נ״ל בס״ד כי הרצון שהוא רעותא דלבא נשאו להיות מושך אור מן הכתר שהוא עליון וראש הספירות או יובן בס״ד אמר נשאו לבו יש אדם נזהר לעשות כל דבר שבקדושה בשלימות כונת הלב וזהו הטוב והראוי אך יש אינו משגיח על הלב ועוסק בכל דבר שבקדושה בלא לב ועליו נאמר מי פתי יסור הנה חסר לב והנה אותו העסק בדבר שבקדו׳ בכונת הלב נמצא הלב הוא בסוג זכר משפיע והאברים שעוסק בהם הן אזנים לשמוע והן הפה לדבר והן הידים לעשות כולם הם בסוג נקבה טפלים ללב ונשפעים ממנו מהבנה וכונה שבו וזה הדרך הוא המובחר שיהיה הלב בסוג זכר משפיע לאברים הנז׳ וידוע דעל הזכר יאמר לשון נושא שהוא נושא את הנקבה ואין אומרים נישא לנקבה אבל על הנקבה אומרים לשון נשאת שהיא נשאת לזכר ואין אומרים נושאת את הזכר וז״ש ויבואו כל איש אשר נשאו לבו שהלב היה בסוג זכר אצלו שהוא העיקר שנקרא בו לשון נושא שאינו בסוג נקבה שנאמר בו לשון נישא:

י או יובן בס״ד ע״ד מ״ש אגריפס המלך אבותיו גנזו למטה והוא גנז למעלה אבותיו גנזו לאחרים והוא גנז לעצמו וז״ש כל איש אשר נשאו לבו כלומר לבו שהתנדב הממון הזה למצוה עשה לו התנשאות שעי״כ נעשה לו אוצר בשמים ממעל היש מעלה ונשיאות גדולה מזו שיהיה לאדם אוצר בפלטין של מלך ועוד כל אשר נדבה רוחו אתו תניח חיר״ק תחת אל״ף וקרינן בה איתו כלומר מה שיש באוצר הגשמי זה אינו שלו דעוזבו לאחרים כמ״ש מונבז המלך אבותיו גנזו לאחרים אבל הנותן ממונו למצוה כל מה שנדבה רוחו הנה הוא אתו כמ״ש אני גנזתי לעצמי:

יא **כל מרים תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת ה׳** י״ל הול״ל הביא לשון יחיד כיון דנקיט ברישא מרים לשון יחיד ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רז״ל בגמרא דמציעא הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות ע״ש על כן ודאי גם המתנדבים למשכן נתברכו בשש ברכות דלא גרע נדבת המשכן מנדבה שמתנדב לעני וז״ש כל מרים תרומת כסף ונחשת הביאו וא״ו את תרומת ה׳ כלומר עם התרומה הביא שש ברכות לעצמו ובזה יובן הטעם מ״ש בפרשת פקודי ואת האלף וכו׳ עשה ווין לעמודים שאת היתרון של הנדבה עשאו ווין לרמוז שכולם נתברכו בווי״ן שהם שש ושש ברכות ועדיין י״ל אומרו כל מרים

והול״ל כל המביא תרומת כסף ולא יצטרך לומר עוד הביאו את תרומת ה׳ ונ״ל בס״ד דהכתוב אמר וכילי כליו רעים ופירש הרב מהר״א הכהן ז״ל דהכילי תמיד קורא רע על כליו זה שבור זה נקוב זה סדוק זה עקום זה נתוק זה כרות וכיוצא בזה כדי שלא ישאלו אחרים ממנו את כליו וכנז׳ בד״ק וכאן בא הכתוב ללמד שבשמחה ורצון היו מביאים לכך זה דרכם כשיביא אחד הכסף והזהב וארגמן וכיוצא הוא משבח את המין שמביא לומר שהוא חשוב וטוב מאד כדי שיאמרו לו הבא עוד ממנו לעסק המשכן וזו הוכחה שמביא לש״ש ואינו מביא בעצבון וגם לא מקנאה או פניה זרה וז״ש כל מרים ר״ל משבח ומרים בדבריו לגזברים את תרומת כסף ונחשבת שמביא להם כדי שיאמרו לו תביא עוד ונעשה משלך הנה זה והדומה לו ניכרין שהביאו את תרומת ה׳ ר״ל תרומה הראויה לכבוד השי״ת שהיא מושללת מעצבון או קנאה ופניה זרה או יובן בס״ד כל מרים בדעתו תרומת הכסף שלו במשקל אחד עם הנחשת של אחרים שאינו מתייהר בדעתו לומר נדבתי עיקר ומה נחשבת נדבת הנחשת של זה לגבי נדבתי שהיא כסף הנה על זה נאמר שהביא את תרומת ה׳ ר״ל תרומה שחפץ בה שהיא מקובלת ורצויה לפניו מפני שאין בה יוהרא או יובן בס״ד הכונה כי טבע העולם אם יתן ממון בשביל מצוה וצדקה כמה פעמים בזא״ז תגרע שמחתו וחסר רצון לבבו באחרונה כמה וכמה מדרגות ממה שהיה לו שמחה ורצון בראשנה וזהו דוגמת הזהב אשר אותיותיו חסרים בזא״ז אך כאן אצל ישראל היה להפך שהמתנדבים ומביאם כמה פעמים בזא״ז הולכים ומוסיפים שמחה על שמחתם ורצון על רצונם והם דוגמת הכסף אשר אותיותיו הולכים ונוספים גם עוד היה בהם מדה טובה שכל אחד בעת שמביא הנדבה תהיה על לבו הבאת הנדבה מנוחה ונחת הרבה כאדם שהיה לבו טרוד ויגע יגיעה רבה ועתה נח לבו ונתיישב כאשר הביא הנדבה ולז״א כל מרים הנדבה תרומת כסף דמיון הכסף שהולך ומוסיף גם עוד ונחשת נח שת ר״ל בהובאה שת מנוחה על לבו זה הביא תרומת ה׳ שהיא ראויה לכבוד השי״ת:

יב **וכל איש אשר נמצא אתו עצי שיטים לכל מלאכת העבודה הביאו** י״ל למה עשה לעצי שיטים חלוקה בפ״ע והול״ל מעיקרא כל מרים כסף ונחשת ועצי שיטים ועוד למה שינה הלשון בסוף הפסוק ממה שאמר לעיל ונ״ל בס״ד דארז״ל מנין להם עצי שיטים במדבר אלא יעקב אע״ה צוה אותם שישתלו עצי שיטים בארץ גושן ויטלום עמהם ביציאת ממצרים ולפ״ז בני אדם שהביאו עצי שיטים אשר הוציאום עמהם ממצרים היה להם יגיעה גדולה בטלטולם בדרך מאה ירות על טלטול כסף וזהב ונחשת ומאחר דבעלי עצי שיטים טרחו מאד העלה עליהם הקב״ה כאלו כל מלאכת העבודה כולה כסף וזהב ושאר מינים את הכל הביאו הם ונמצא שכרן גדול מאד ולז״א וכל איש אשר נמצא עצי שיטים שכבר טרח בהם הרבה הרי אלו נחשב להם כאלו לכל מלאכת העבודה כולה הביאו:

פקודי

א **אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על פי משה** נ״ל בס״ד דידוע כל חשבון עושה נזק מצד השראת הברכה ומושך חסרון לאותו דבר יען דהברכה אינה שורה אלא בדבר שאינו שקול ומדוד ומנוי ואיך עשה מרע״ה חשבון במשכן כמ״ש אלה פקודי משה אך ידוע ב׳ טעמים בדבר היה לדחות הנזק הבא מצד החשבון הא׳ כי היה משכן של מטה מחובר עם משכן של מעלה הנקרא משכן העדות כנז׳ בזוה״ק ועי״כ נעשה כאלו זה המשכן התחתון עומד למעלה ששם לא ישלוט ולא יגיע שום נזק הארציי השולט למטה בתחתונים ועוד טעם שני כי החשבון של המשכן יצא מפיו של מרע״ה ולא מפי אדם אחר וידוע כי מרע״ה היתה שכינה מדברת מתוך גרונו דעל כן היה אומר זה הדבר אשר צוה ה׳ משא״כ שאר נביאים אומרים כה אמר ה׳ וכיון דהיתה שכינה מדברת מתוך גרונו א״כ דברים שאומר בפיו כאלו הם יוצאים מאתו יתברך וידוע שכל מנין האמור מאיתו יתברך אינו שולט נזק מצידו וכמ״ש רז״ל כתוב אחד אומר על ישראל לא ימד ולא יספר וכתוב אחד אומר והיה מספר ומתרץ בגמרא לא קשיא כאן בידי אדם כאן בידי שמים וכן הענין כאן וז״ש אלה פקודי המשכן חשבון המשכן וא״ת החשבון עושה נזק ולמה עשאו במשכן לז״א משכן העדות ר״ל זה המשכן מחובר עם משכן של מעלה הנקרא משכן העדות ואין מגיע לו נזק ועוד אשר פוקד על פי משה ששכינה מדברת מתוך גרונו:

ב ועוד נ״ל בס״ד הפסוק הנז׳ עם מ״ש על פי משה נראה לשון יתר ונקדים מ״ש רבינו האר״י ז״ל ששם אלהים הוא כנגד הג׳ מנצפ״ך ושלשה גבורות שהם כנגד אלה הם בחינת מעשה ושני גבורות שהם כנגד אותיות מ״י הם בחינת הבל וכשחטאו בעגל ואמרו אלה אלהיך פגמו באותיות אלה דשם אלהים ובזה היה עיקר הפגם כי אלו הם בחינת מעשה ונפגמו במעשה של העגל אך הם בקשו לפגום גם באותיות מ״י דשם אלהים שהם בחינת הבל לכך היו מנשקין את העגל כי מקום הנישוק הוא הבל ע״ש וידוע כי המשכן היה תיקון פגם עון העגל ולהיות כי עיקר הפגם שלהם בעגל היה באותיות אלה שהם בחינת מעשה לכך נתקן הפגם במעשה המשכן ולכך ברכם מרע״ה יה״ר שתשרה שכינה במעשי ידכם דייקא אמנם הם בנשוק עשו ג״כ קצת פגם באותיות מי ששם בחינת הבל וזה הפגם של הבל אינו נתקן ע״י מעשה אלא ג״כ צריך לו תיקון ע״י הבל שבפה והתשובה לזה הוא כי הן באמת עקרו של משכן הוא ענין מעשה אך איך אפשר שהיו עושין אותו אם לא היה מודיע להם מרע״ה בדבור פיו איך יעשו ומה יעשו נמצא גם מרע״ה עשה מלאכה של תיקון במשכן בדבור פיו ששם הוא הבל ובזה נתקן גם פגם שעשו במ״י שהם בחינת הבל וז״ש אלה ר״ל אותיות אלה דשם אלהים שנפגמו

בעגל הם פקודי המשכן פירוש תיקוני המשכן מלשון פקד פקדתי וכן וה׳ פקד את שרה שהוא לשון תיקון וזכירה לטובה במאמר רז״ל וכן דרשו בזוה״ק דף רכ״ב ע״א אשר פקד על פי משה אתתקן ואתפקד בכלא דכתיב פקד פקדתי וכו׳ נמצא דריש פקידת המשכן ענין תיקון ומדויקים דברי הזוהר ע״פ ביאורינו זה כמ״ש אתתקן ואתפקד בכלא תיבת בכלא דייקא ואע״פ שהמשכן הוא ענין מעשה ועיקרו בא לתקן אותיות אלה שהם בחי׳ מעשה עכ״ז משכן העדות ה׳ עדות לשון עדי וקשוט ר״ל עשה עדי לכל החמשה אותיות דשם אלהים הוא הדבר שאמר הזוהר אתתקן ואתפקד בכלא דייקא וא״כ והלא ב׳ אותיות מ״י הם בחי׳ הבל ואיך יתוקנו במעשה המשכן לז״א אשר פוקד על פי משה דלא היה אפשר לעשות מעשה המשכן בלתי מלאכת הפה של מרע״ה שצוה אותם בפיו איך יעשוהו ובמה יעשוהו ובזו המלאכה של הפה שה״ס הבל נתקנו אותיות מ״י שהם סוד הבל ובזה יובן בס״ד מאמר רז״ל בסוטא דף ט׳ דאמר מר משנבנה מקדש ראשון נגנז אוהל מועד קרסיו קרשיו ובריחיו ועמודיו ואדניו וקשה למה פרט חמשה מינים אלו ודי לומר נגנז אהל מועד אך לרמוז בחמשה מינים אלו שבו היה תיקון לחמשה אותיות שם אלהים וכיון דהתיקון נשאר קיים לכך גם הוא נגנז כדי שישאר בקיומו ולא תשלוט בו יד אויב:

ג ובזה יובן בס״ד המדרש פרשה נ״ב ע״פ עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון שהיו ליצני הדור מלייצין אחריו של משה ואומרים אלו לאלו אפשר שהשכינה שורה על ידיו של בן עמרם כיון שא״ל הקב״ה להקים את המשכן התחיל שוחק עליהם שנאמר ותשחק ליום אחרון אמר להם בואו שנקים המשכן התחילו טוענין ובאין אצלו שנאמר ויביאו המשכן אל משה כמה חכמים היו שם ובאו אצל משה ולא היו יכולים להקימו אלא אמר שלמה רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה שמשה היה מעולה מכולם למה שעשו את המשכן ולא היו יודעין לישבו מה עשו נטלו כל או״א מלאכתו ובאו להם אצל משה ואומרים הרי קרשים הרי בריחום כיון שראה אותם משה מיד שרתה עליו רוה״ק והקימו עכ״ל והדברים תמוהים במה מצאו פתחון פה לדבר אפשר שהשכינה שורה על ידיו של בן עמרם מה זו תמיה דמי יש כמוהו בעל יכולת בכל דבר שבקדושה ולמי כל חמדת ישראל אך הענין הוא כי עיקרו של משכן שהוא ענין משה בא לתקן פגם אותיות אלה שפגמו בעגל שהם בחינת מעשה וגמר התיקון של מעשה המשכן הוא מעשה ההקמה שלו שיתחברו כל חלקיו ביחד והיה המשכן אחד ובזה נשלם פגם המעשה של העגל אך ידוע כי מרע״ה היה בחי׳ הבל בן אדה״ר שהוא מסוד ב׳ גבורות שהם מ״י שהם בחינת הבל משא״כ קין היה מסוד ג׳ גבורות אלה שהם בחינת מעשה ולכן מרע״ה היה כוחו בפיו וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל בשער הפסוקים ובשער מאמרי רשב״י ובזה פרשתי בס״ד מ״ש מרע״ה לפני הקב״ה בסנה כששלחו לעשות אותיות ומופתים במצרים להוציא את ישראל משם שאמר לא איש דברים אנכי ופרשתי הכונה דקאמר בלשון תימה וכי לא איש דברים הלא אנכי בחינתי מגבורות שהם סוד הבל ולכך כוחי בפה דוקא וענין של מעשה אינו מבחינתי ואתה שולח אותי לעשות מעשים של עשר מכות ראוי שתשלח אדם שהוא מבחי׳ קין שכוחו במעשה ולא אני שאנכי איש דברים ולא איש מעשה ולזה היו אומרים ליצני הדור מי יקים המשכן בידו להשלים תיקון המעשה אפשר שכינה שורה על ידי בן עמרם על ידי דייקא כלומר בן עמרם כוחו בפיו וראוי לעשות על ידו תיקון של הבל ואין ראוי לעשות על ידו תיקון של מעשה להקים המשכן בידים אך באמת הקב״ה נתן לו כח גם במעשה ולכך כשבאו להקימו כל אותם שעסקו בו במעשה לא היה בידם כח להשלים תיקון המעשה אלא נטלו כל אחד מלאכתו דייקא שעסק במעשה ובאו להם אצל מרע״ה ואומרים הרי קרשים הרי בריחים שאין בידם כח להשלים תיקון המעשה בהקמה וכמה חכמים היו שם אשר לא יבצר מהיות בהם צדיקים שהם בחי׳ קין שכוחם במעשה ועכ״ז לא יכלו להקימו עד ששרתה רוה״ק על ידיו של מרע״ה והקימו נמצא הוא שהיה בחי׳ הבל השלים תיקון המעשה לכך שחק עליהם ונאמר בו ואת עלית על כלנה:

ד ובזה יובן בס״ד מדרש רז״ל יושב בסתר עליון זה משה שישב בסתר עליון שנכנס בתוך הענן שהוא סתר עליון עכ״ל ולפי האמור מובן שפיר כי כתב רבינו ז״ל דשני גבורות שהם מ״י אע״פ שהם בסוף שם אלהים הם עליונים וגבוהים מן ג׳ גבורות שה״ס אותיות אלה יען כי הם סוד הבל והם אור מקיף וידוע כי הענן הוא סוד אור מקיף וידוע כי מרע״ה הרג את המצרי בשם כה״ת כמ״ש רבינו ז״ל בסוד הכתוב הלהרגני אתה אומר דייקא שתהרוג בדיבור ואמירה שהוא א״ל למה תכה רעיך תכה אותיות כה״ת גם ידוע מ״ש המקובלים ז״ל בשם כה״ת הוא אחר אותיות שד״י וז״ש יושב בסתר עליון זה משה שישב בסתר עליון ר״ל שהוא בחי׳ ב׳ גבורות מ״י שהם עליונים משלש גבורות אלה ופירש שנכנס בתוך הענן שה״ס או״מ וב׳ גבורות אלו ה״ס אור מקיף ולזה סיים בצל שדי יתלונן ר״ל כיון שהוא יושב בבחינת ב׳ גבורות עליונים שהם סוד הבל לכך כוחו בפיו שאינו הורג בחרב אלא בצל שדי שהוא שם כה״ת שאותיותיו הם בצל אותיות שדי שם יתלונן להרוג בו ולפעול בו שהוא בדבור דוקא ולא במעשה:

ה ועוד נ״ל בס״ד אלה פקודי המשכן וכו׳ דאיתא בבעל הטורים ז״ל בפ׳ ויעבירו קול במחנה אותה שלה יוה״כ היה בשלישי בשבת וביום רביעי א״ל מלאכת המשכן והביאו בבקר בבקר ביום חמישי וביום שישי ובשבת הכריז איש ואשה אל יעשו וכו׳ נמצא מה שהביאו למשכן נדבה היה בשני ימים בלבד שהוא יום חמישי ושישי ובזה יובן ברוך אדני יום יום יעמוס לנו ובהובאה זו של יום יום הנז׳ הוכחה על תיקון שעשינו שנושענו בו וזהו האל ישועתינו סלה דנ״ל מה שהיתה ההובאה של המשכן ביום חמישי ושישי היינו לרמוז שבזה עשו תיקון מעליא באותיות ו״ה דשם הוי״ה אשר פגמו

במעשה העגל והנה ידוע דאותיות ו״ה שבשם עולים מספר אלה והיינו כי אות וא״ו במספר הקדמיי כזה אבגדה״ו עולה כ״א ואות ה״א במספר הקדמיי עולה ט״ו הרי מספר אלה ובזה פרשתי הטעם דהתורה נקראת אלה כמ״ש רז״ל במדרש בפסוק אלה החוקים כי תורה שם כולל לשבכתב ולשבע״פ וידוע שבכתב ה״ס וא״ו ושבע״פ ה״ס ה״א וז״ש אלה רמז לאותיות ו״ה שבשם שהם מספר אלה ונקראים אלה הם פקודי המשכן מלשון וה׳ פקד את שרה שנפקדו לטובה בסוד התיקון שנתקנו במעשה מצות המשכן ואמר משכן העדות המשכן עצמו מעיד על זה התיקון שנעשה באותיות ו״ה מפני כי הובאת נדבת המשכן נזדמנה בשני ימים אלו שהם ה״ו שבשבוע:

ו ובמדרש איתא משכן העדות עדות הוא לכל באי עולם שאין סליחה אלא לישראל ונ״ל בס״ד במה תהיה עדותו על ככה דארז״ל לא היו ישראל ראוים לאותה מעשה אלא להורות תשובה לרבים ופירש הרב זרע בירך ז״ל הכונה דאדם שהוא מוצלח בעושר הרבה לא יוכל היצה״ר לפתותו להחליף האמונה ולעבוד ע״ז מאחר שהוא מוצלח בהיותו תופס האמונה הזאת בידו למה יעזוב אותה ויתפוס אמונה אחרת אך זה שהוא מוצלח בעושר רב אפשר לפתותו בזנות שבו הנאת הגוף וכן הענין אצל ישראל אם היו במדבר עניים ודלים אפשר שיתפתו מן היצה״ר לעבוד ע״ז באומרו להם שתשפיע להם טובה אך באמת הם היו עשירים ומלאים כל טוב שבעולם איך אפשר להיות מצד הטבע שיתפתו לעזוב אמונה שבידם ולעבוד ע״ז דמה חסר להם עתה מן הטובה כדי שיאמר להם יצה״ר להשיגה ע״י ע״ז אבל אפשר שיתפתו לזנות מכח רוב טובה שהיו שרויים בה ולז״א לא היו ראויים מצד הטבע לאותה מעשה של ע״ז מאחר שהיו מלאים כל טוב אבל למעשה אחרת של זנות וכיוצא מהנאות הגוף היו ראויים מצד הטבע ואיך עבדו ע״ז אלא ודאי בהשגחה פרטית היה הדבר הזה הפך הטבע כדי להורות תשובה לרבים עכ״ד יע״ש והנה כיון דאמרינן שחטאו כדי להורות תשובה ש״מ דאין קבלת התשובה היא מוסכמת משורת הדין אלא רק היא על צד החסד דאם היא מוסכמת משורת הדין למאי הוצרכו ישראל לחטוא בעגל כדי להורות תשובה ומאחר דש״מ מזה דאינה משורת הדין אלא מצד החסד על כן ש״מ דאינה אלא לישראל שהטיב חסדו ית׳ עמהם וצוה אותם בתשובה כדכתיב ושבת עד ה׳ אלהיך משא״כ שאר אוה״ע לא נתן להם מצות התשובה אין להם חלק בה כי קבלת התשובה אינה לפי שורת הדין ואיך יהיה להם סליחה בה:

ז נמצא לפ״ז אין אנחנו יכולים ללמוד שישראל לא חטאו אלא כדי להורות תשובה אא״כ נניח במונח שהיו ישראל במדבר מלאים כל טוב ועשירים גדולים ואין להם מחסור מן טוב עוה״ז וכאמור לעיל והנה מי מעיד על ישראל שהיו מלאים כל טוב המשכן מעיד כי עשו אותו מן י״ג מינים יקרים מאד וזה הוכחה שהיו עשירים מופלגים ונמצא אצלם כל מיני עושר לרוב וכיון דהמשכן מעיד על עשרותם ממילא הוא מעיד שאין התשובה מועלת אלא לישראל יען כיון דהיו עשירים מופלגים נמצא לא היו ראוים לאותה מעשה מצד הטבע ועל כן בע״כ צריך אתה לומר שחטאם היה בהשגחה פרטית כדי להורות תשובה ואם התשובה היא מקובלת ע״פ שורת הדין למה אצטריכו להורות על התשובה אלא ודאי היא הפך שורת הדין ולכן איננה נוהגת בשאר אומות ורק לישראל ניתנה ע״פ מדת החסד ולא עשה כן לכל כי החסד אין לך בו אלא חדושו ולמי שניתן ניתן ולמי שלא ניתן לא ניתן ולז״א משכן העדות עדות הוא לכל באי עולם שאין סליחה אלא לישראל ולז״א לכל באי עולם כי לאנשים של אותו הדור אין צריך להם הוכחה מן המשכן לידע שישראל עשירים ומלאים כל טוב כי זה היו הקרובים רואין בעיניהם והרחוקים שומעין באזניהם אך העדות של המשכן הוצרכה לבאי עולם ר״ל לדורות הבאים שלא היו בזמן ישראל של דור יוצאי מצרים הנה אחר כמה דורות רואין את המשכן שנעשה בעושר רב אז יבינו מזה עושרן של ישראל יוצאי מצרים:

ח **כל הזהב העשוי למלאכה שכל מלאכת הקודש** הדקדוק ידוע אומרו בכל מלאכת הקודש לשון יתר ועוד למה זהב הראשון מנוקד בשני קמ״ץ וזהב השני מנוקד בשב״א ופת״ח ונ״ל בס״ד שאם האדם יוציא הזהב שלו וצורך הגשמיות בלבד הנה זה קורין עליו וי וי מבית למחוץ לכן נקוד על זהב העשוי למלאכה שהוא הגשמיות שנקראת מלאכה בסתם ב׳ קמ״ץ שהוא מספר ו״י ו״י אך אם זה הזהב העשוי למלאכה הגשמיות הכניס ממנו לקדושה שעשאו בכל מלאכת הקודש אז לא יקרא זהב בשני קמצין שהם וי וי אלא ויהי זהב התנופה בשב״א ופתח שהם מספר שם הוי״ה וקראו תנופה ר״ל תנו פה שנותן אותו בתיקון המלכות שנקראת פה וכל מעשה הצדקה הוא תיקון המלכות או יובן בס״ד הזהב הוא דומם אבל אם יתנהו לזהב במלאכת הקודש צדקה וג״ח אז יהי זהב התנופה שהוא תנו פה ר״ל נותן לו פה לדבר ולא ישאר דומם וכמ״ש על ממון הצדקה אני כפיך לאל שיהיה מליץ טוב על האדם בכח המלאך הנברא מן מצותו:

ט **בקע לגלגלת** נ״ל בס״ד הגלגלת שם המוח ששם המחשבה שורה והמצות שיזכה האדם בהם ע״י המחשבה הם קבע שנמצאים בכל עת ובכל זמן שכל עת בשנה שיתאוה וישתוקק לקיים סוכה ולולב ואכילת מצה וכיוצא נחשב לו כאלו קיים אותם משא״כ חלק המעשה אינו קבוע דיש לו זמן ואם עושה המצוה קודם זמנה לא עשה כלום וז״ש בקע בהפוך אתוון קבע לגלגלת פועלת המחשבה שבגלגלת היא קבועה תמיד בכל עת ועת ואמר עוד מחצית השקל אפילו אם תעשה מצות כחול הים לא תחשוב עצמך מלא אלא תמיד תחשוב שאתה עומד במחצית השקל וכל זה אני מצוך להיות חושב

בך שאתה חסר מחצה הוא דוקא בשקל הקודש בדברים שבקדושה אבל בעניני הגשמיות אדרבה תחשוב עצמך מלא ולא כאדם שתמיד חצית אותו בידו כי דבר זה בקניינים הגשמים יעשה נזק בעבודת הקודש:

י או יובן בס״ד בקע לגלגלת תחלת הגוף הוא הגלגלת ששם המחשבה והחכמה וסוף הגוף הוא שני רגלים ימין ושמאל שהאדם מהלך בהם ויש לאדם שני מהלכים אחד הוא מהלך בתי כנסיות ובתי מדרשות לתפלה ותורה וזה המהלך נרמז ברגל ימין ומהלך השני הוא מהלכו בשווקים לעסוק במו״מ ומלאכה ונרמז ברגל שמאל ע״ד שאמרו הרוצה להחכים ידרים וכו׳ וקודם ביאת המשיח צריכין ישראל לשני מהלכים אלו של רגל ימין ושל רגל שמאל דהרבה עשו כרשב״י ולא עלתה בידם ועשו כר״י ועלתה בידם שצריך לעסוק בזה ובזה והנה בזה פרשתי בס״ד רמז מאמר רז״ל בנר חנוכה עד שתכלה רגל מן השוק והיינו דאחר ביאת המשיח יתקיים בישראל ברכת יעבדוך עמים שאין צריכין לעסוק שום עסק גשמי בידם וא״כ הליכת רגל המתייחס למהלך השוק תכלה שאין צריכין עוד למהלך זה וכן זכרון הנס שעושין בנר חנוכה הוא רק קודם ביאת המשיח אבל אחר ביאת המשיח אין עושין זכר לנסים שעברו חוץ מנס הפורים לא יתבטל זכרונו כמ״ש רז״ל ע״פ וזכרם לא יסוף מזרעם ולז״א הדלקתה עד שתכלה רגל מן השוק על כן עתה קודם ביאת המשיח מוכרח להיות שני מהלכים שהם כנגד רגל ימין וכנגד רגל שמאל והאדם צריך לשקול בפלס במחשבתו וחכמתו את שני מהלכים אלו הן של הימין הן של השמאל שלא ילך בהם כאשר ישאנו הרוח אלא יביט את הנולד ויתבונן להיות מהלכו כראוי וכמ״ש דוד הע״ה חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך כי תחלה חשבתי שנתבוננתי במחשבתי על דרכי קודם הלוכי בהם ועי״כ אשיבה רגלי אל עדותיך שלא אכשל באיזה דבר:

יא והנה כל שקול זה והשכלה זו צריכה להיות בחכמה ומחשבה אשר במוח שהוא בתוך הגלגלת שבראש האדם על כן נקראת גלגלת שאם תבקענה לשני חלקים דהיינו תבקע אות תי״ו דגלגלת לשתים ותהיה שני רישי״ן ואז תבקע התיבה לשתי תיבות שתחבר אות ר׳ אחד עם אותיות גל ויהיה רגל וכן תעשה באות ר׳ השני לחברו עם גל השני ויהיה רגל הרי ב״פ רגל נעשה מן הגלגלת ובא הרמז בזה שהאדם צריך להתבונן ולהסתכל במחשבתו וחכמתו אשר בגלגלת של רגל ימין שהוא מהלך הימיני של בתי כנסיות ובתי מדרשות בתפלה ועסק התורה ועל רגל שמאל שהוא מהלך השמאלי של שווקים בעסק מו״מ ומלאכה וז״ש בקע לגלגלת לשון מבקעין עצים שהוא חלוקת דבר אחד לשתים ר״ל תעשה בקוע לגלגלת לעשות מזה תיבות רגל רגל להביט משם על רגל ימיני ועל רגל שמאלי ועי״כ תזכה לתקן קליפת נגה הנקראת טקלא כנז׳ בזוה״ק שהיא חציה טוב וחציה רע ואתה תריק ממנה חלקי הטוב להניחם בשקל הקודש וז״ש מחצית השקל הוא חצי הטוב דקליפת נגה הנקראת טקלא יהיה בשקל הקודש וכמ״ש בבקשה בכל יום ונגה כאור תהיה אל מקום הקודש או יובן בס״ד מחצית השקל ר״ל אותיות שקל תחלקם לחצאין והוא מן אות ש׳ יהיה קנק״ן וחצי ק׳ הוא שני נו״ן וחצי למ״ד הוא אותיות יהי״ה על כן תעשה מן אותיות שקל ג׳ תיבות שהם קנק״ן יי״ן הנ״ה והענין הוא דידוע מ״ש במדרש רבא פ״ג בפסוק ואני הנה לקחתי הנה לשון שמחה ורצון וכן הוא אומר וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו ע״ש עוד ידוע מ״ש רבינו האר״י ז״ל בס׳ הכונות בדרוש מנחת שבת בענין יין הקדוש של שני סעודות וז״ל בשתי סעודות הראשונות היה היין ההוא נמשך מבינה עלאה בסוד יין המשומר בענביו יין המשמח ואינו משכר ח״ו עכ״ל נמצא הארה של יין הנמשך מן הבינה הוא יין המשמח והארה זו נמשוך אותה על ידי מעשינו לשקל הקודש הם חמשה גבורות שם אלהים שבקדוש׳ שהם ת״ל מספר שק״ל למתקם וז״ש מחצית השקל שהוא קנק״ן יי״ן הנ״ה ר״ל קנקן יין המשמח שהוא נמשך מן הבינה תמשכנו בשקל הקודש ה״ג שמות אלהים שבקדושה:

יב ומן התכלת והארגמן ותולעת שני עשו בגדי שרד וכו׳ נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש התנא הסתכל בשלשה דברים וא״א בא לידי עבירה מאין באת מטיפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה ולפי מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו׳ והנה האדם בא לעוה״ז כדי להכין מלבושין דיקר לנשמתו מתורה ומצות ואם לא יסתכל בשלשה הנז׳ לא ינחנו היצה״ר להכין המלבושים לנר״ן שלו אלא יהיה להוט אחר לבושים הגופניים וז״ש ומן התכלת היא הסתכלות התכלית לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וארגמן הסתכלות שבא מטיפה סרוחה כי טיפת הזרע תתהפך לאודם וממנה נוצר האדם וארגמן הוא גוון אדום ותולעת שני הסתכלות מקום הקבר ששם שולטת בו התולעת ר״ל ע״י שלשה הסתכלות אלו תהיו פורשים מן העבירה ואז תוכלו לעשות בגדי שרת הם לבושין דיקר של נר״ן לשרת בם בקודש בעוה״ב וכ״כ יש באדם להכין לו לבושין דיקר דקודשה ע״י התורה והמצות עד שיוכל לעשות לבושין כמו שמונה בגדי כהונה גדולה שהם עליונים מאד ולז״א ויעשו את בגדי הקודש אשר לאהרן פירוש יעשו לנשמתם בגדים קדושים ועליונים כמו בגדי הקודש אשר לאהרן וכאשר צוה ה׳ את משה:

יג ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה׳ את משה כן עשו י״ל הול״ל ויעשו וכו׳ ותכל וכו׳ כי העבודה כלתה אחר שעשו ונ״ל בס״ד כי ראשית הצוי שצוה השי״ת על המשכן אל מרע״ה הוא מ״ש מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי שצוהו להביא מנדבת לב ברצון וגם א״ל ויקחו לי לשמי ואח״כ צוהו על התרומה מה היא באומרו וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכו׳ והנה טבעו של אדם אם עושה

מצוה ובפרט מצוה שהיא תלויה במתן דמי״ם לא יהיה לו נדיבות ורצון בסוף כמו בההתחלה וכן ה״ה במצוה שיש בה טורח הגוף אינו דומה הסוף להתחלה אמנם בנדבת המשכן גם בסוף העבודה שהוא קרוב שתכלה המלאכה עכ״ז היו העוסקים עושים המלאכה בנדיבות ורצון לב וכן המתנדבים היו מביאים נדבה הצריכה בנדיבות ורצון לב ולש״ש כאשר צוה ה׳ את משה בהתחלת הצווי שיביאו כוחם וממונם ברצון ונדיבות וגם לש״ש וז״ש ותכל כל עבודת ר״ל בסוף שכבר באה לידי גמר עכ״ז ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה׳ את משה הן המתנדבים הן העוסקים שהיו עוסקים ומביאים לש״ש וגם בנדבה ורצון ובזה יובן עוד ככל אשר צוה ה׳ את משה כן עשו בני ישראל את כל העבודה כל דייקא הן עבודה הגשמית התחתונה הן עבודה הרוחנית שכנגדה אך הרוחניות לא ראה אותה אלא מרע״ה לבדו וזהו וירא משה את כל המלאכה כל דייקא הגשמית והרוחנית והנה עשו אותה כאשר צוה וכו׳ ולכן ויברך אותם יה״ר שתשרה שכינה במעשה ידכם׃

ויקרא

א אדם כי יקריב מכם קרבן לה׳ תיבת מכם נראה לשון יתר וכמ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל ונ״ל בס״ד דהכתוב אמר ולך ה׳ חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ופירשו הראשנים ז״ל שיש כמה דברים שהם אסורים והיצה״ר מורה לאדם בהם היתר ואין מבין ואיך זה ישוב ויתחרט עליהם כיון דאינו מרגיש לכן יעשה הקב״ה עמו חסד שישלח לו יסורין כנגד אותו קלקול מדה כנגד מדה ועי״כ ירגיש האדם בקלקול ההוא בראותו שבאו עליו יסורין מעין אותו דבר שקלקל בו אז ידע דחטא בזה ושב ורפא לו ולז״א ולך ה׳ חסד להעיר לב האדם שאינו מרגיש בחסרונו והוא כי אתה תשלם עונש ויסורין כמעשהו שקלקל מדה כנגד מדה דאז האדם כשרואה שבאו לו יסורין מדה כנגד מדה ירגיש בקלקלו וחסרונו ויעשה תשובה וחרטה על הדבר ההוא עכ״ד נמצא ע״י שהקב״ה יתנהג עם האדם מדה כנגד מדה בזה יתקרב להאדם להקב״ה ולא יוכל היצה״ר להרחיקו ע״י שיכשלו בדבר איסור שיש בו פנים להתיר ויפול שם וז״ש אדם כי יקריב מכ״ם ר״ת מדה כנגד מדה שזה הכלל של מדה כנגד מדה לא יסחנו מדעתו אלא תמיד יקרבהו אל לבו ויסתכל בו אז בזה יש תקוה שיהיה האדם קרבן לה׳ כלומר יהיה תמיד קרוב לה׳ בעל יראה ולא יוכל היצה״ר להדיחו ולהרחיקו במצודה זו של הוראת היתר בדבר איסור׃

ב ובאופן אחר נ״ל בס״ד דידוע עיקר קרבן המובחר לפני הקב״ה הוא מדת הענוה שיקריב האדם כמ״ש חז״ל על פסוק זבחי אלהים רוח נשברה ולא צוהו השי״ת שיביא קרבן בהמה אלא בשביל שעי״כ יהיה לו שברון לב וענוה ובזה פרשתי בס״ד הטעם שבצווי הקרבנות זכר תואר אדם ולא אמר איש או תואר אחר היינו כי שם אדם מורה על ענוה הא׳ דאדם מספרו מה והיא מדרגה האחרונה של ענוה כמ״ש ואנחנו מה והב׳ כמ״ש הרב עיר גבורים ז״ל אדם ר״ת אפר דם מרה שיביט בשמו ויזכור שסופו הולך למקום עפר וזהו א׳ דאדם שהוא אפר גם יביט שבא מטיפה סרוחה וזה יבין באות ד׳ דאדם שהוא דם גם יזכור יום הדין דעליו נאמר ואחריתה מרה כלענה וזה יבין באות מ׳ דאדם שהוא ר״ת מרה יע״ש ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב גאות אדם תשפלנו חלק תיבת גאות לשנים וקרי בה ג׳ אות של אדם שהם רומזים אל אפר דם מרה תשפילנו הבטה זו שלא יתגאה ולז״א אדם להבל דמה שבו יש דמיון לשלשה דברים של השפלה הנז׳ ובזה יובן בס״ד כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי ר״ל נעשיתי בער מאיש מפני שלא היה לי בינה להתבונן מאותיות אדם על מה הם רומזים נמצא מן שם אדם נלמוד ענוה הן ממספרו שהוא מ״ה והן מנטרקון שלו שהוא ר״ת אפר דם מרה ולכן בצווי הקרבנות זכר שם אדם לרמוז לא צויתי שתביא קרבן בהמה אלא בשביל שתלמד בה מדת ענוה המורה עליה תואר אדם׃

ג והנה נודע שהענוה צריכה להיות שלימה בשתים הן בדברים השייכים לנפש הן בדברים השייכים לגוף וזה הכפל של הענוה הצריך לאדם נרמז בתיבת מכם שיש בה מ׳ בראש מ׳ בסוף והכ״ף באמצע מתחבר לזו ולזו ולכן קרינן בה תיבת מך מעילא לתתא ותיבת מך מתתא לעילא הרי כאן מך כפול ר״ל יהיה מך בענייני הנפש ומך בענייני הגוף וכל זה המך נלמד משם אדם וז״ש אדם ר״ל תואר אדם כי יקריב מכם ר״ל יקריב מך מך כפליים בענייני הנפש והגוף בזה יהיה האדם העניו והמך הזה קרבן לה׳ שיתקרב להשי״ת להדבק בו כמ״ש אני את דכא ובעבור זאת המדה של מך ומך צויתי אתכם בקרבנות בהמה והוא מן הבהמה ומן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם כדי שמאלו הקרבנות יהיה לכם התעוררות ללמוד ולהוליד מדת מך ומך מתואר אדם׃

ד ובאופן אחר נ״ל בס״ד דידוע צונו השי״ת קדושים תהיו היינו שנזכך החומר שלנו להמשיכו אחר הצורה שיהיה חומר שלנו קדוש שבזה תשרה בו רוה״ק וכמ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל בפ׳ קדושים בביאור בטלה זכוכית לבנה שהוא זכות החומר וקדושתו שהיו הצדיקים הראשנים מזככים חומרם ומקדשים אותו עד שיהיו ראויים להשראת שכינה עליהם בגוף ונפש והיה החומר שלהם משיג נבואה ורוה״ק ע״ש וז״ש אדם כי יקריב מכם דייקא ר״ל מן הגוף והחומר יקריב קרבן לה׳ שיהיה החומר שלכם זך וקדוש שראוי להשיג רוה״ק ותשרה עליו שכינה אך ודאי היצה״ר יתאמץ לסתור דבר זה

שיאמר אל האדם אשר יבא לגשת אל הקודש לזכך חומרו כדי להשרות עליו שכינה איך יפול דבר זה בדעתך לעשות את החומר צורה ובמה נחשב חומר עכור להיות כדאי להשראת שכינה הלא דבר זה רחוק וזר מן השכל על כן אתה הקהה את שיניו ואמור לו הוכחות גדולות שיש ללמוד ענין זה של התקרבות החומר אל הקדושה מקל וחומר שיש לדון מן הבהמה ומן הבקר ומן הצאן והוא כי מצינו בהמות של רפב״י ושל רחב״ד שלא היו אוכלים שעורים בלתי מעושרים וכן חמורתו של רבי יוסי בן יקורת בתענית דף כ״ד דהוו אגרי לה ומשדרי האגר עמה דמניחין אותו עליה ומשלחים אותה ואי טפו לה או בצרי לה לא אזלא ויומא חדא אנשו זוגא דסנדלא עלה ולא אזלה עד דשקלוהו מינה וזה ג״כ א״א לצייר בחומר בהמה גסה א״כ חומר בהמה גסה הוא אפשר להזדכך כ״כ קל וחומר לחומר האדם העובד את ה׳ דאפשר להזדכך ולקנות קדושה יתירה עד שראוי להשראת שכינה ועוד יש לימוד קל וחומר מן הבקר והם אותם הבקר שהתנדבו הנשיאים לשאת בהם את המשכן במדבר כמ״ש שש עגלית צב ושנים עשר בקר ואיתא בפסיקתא שאותם י״ב בקר נשארו חיים וקיימים עד חנוכת בהמ״ק שבנה שלמה הע״ה והקריבום לחנוכת בהמ״ק ואיתא שם א״ר מאיר לא הוממו ולא הזקינו ולא הטריפו והלא דברים קל וחומר ומה בקר עגלות שהיו נדבקות במלאכת אוהל מועד ניתן להם הויה שיהיו קיימות לעד ישראל שהם דבקים בהקב״ה על אחת כמה וכמה שנאמר ואתם הדבקים בה׳ אלהיכם חיים כולכם היום עכ״ל ע״ש נמצא יש לימוד גדול בקל וחומר מן הבקר שנשאו את המשכן שקנו קדושה וזכות וחיות הפך הטבע מכח עבודת הקודש שנעשה בהם כל שכן האדם העובד את השי״ת בכונה ומחשבה ורצון שיקנה לחומרו איכות קדושה ומעלה שיהיה ראוי להשראת שכינה ועוד יש קל וחומר מן הצאן של יעקב אע״ה שהיו נקראים צאן קדשים מפני שהיה יעקב אע״ה עושה בהם תיקון העולמות העליונים וכנודע בסוד הכתוב ויהי בעת יחם הצאן ואשא עיני וארא בחלום והנה העתודים העולים על הצאן עקודים נקודים ברודים וכתיב ויאמר שא עיניך וראה כל העתודים העולים על הצאן עקודים נקודים ברודים וכו׳ והדברים עתיקין גם מצינו בגמרא עיזים של רחב״ד אייתו דובי בקרנייהו וכל זה שקנו קדושה מצד הבעל שלהם ואע״פ שהם בע״ח כ״ש גוף האדם אשר נשמת רוח אלהים בקרבו שיוכל החומר לקנות קדושה ולהמשך אחר הצורה ולז״א מן הבהמה ומן הבקר ומן הצאן יהיה לכם לימוד חזק לענין זה שתקריבו לה׳ את קרבנכם הוא החומר שלכם ובזה פרשתי בס״ד מלפינו מבהמות הארץ ומעוף השמים יחכמנו והיינו לימוד מבהמות הארץ הוא הדבר אשר אמרנו ועוד לימוד חכמה יש לנו מעוף השמים הוא העוף הנקרא חול ככתוב וכחול ארבה ימים שזה אינו מת בשביל שלא אכל מעץ הדעת נמצא אפילו בע״ח הואיל ופירש מן האיסור קנה חיים עצמיים לעצמו כ״ש האדם:

ה ועוד נ״ל בס״ד אדם כי יקריב מכם קרבן לה׳ פירוש ילמוד ענייני השמירה והאזהרה שינהוג בצרכי גבוה מן הנהגתו בענייני השמירה והאזהרה שהוא נשמר ונזהר בצרכי גופו וכמ״ש במאמר יהי מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם ר״ל תהיו יראים וחרדים על עסקי שמים כאשר אתם יראים וחרדים על עסקי בשר ודם שלכם וזהו יקריב שמירה מכם דהיינו הנהוגה בגוף שלכם קרבן לה׳ בצרכי שמים גם למדנו מוסר שנלמוד מן הבהמה ומן הבקר ומן הצאן איך הם אוכלים הפחות שבמאכל וישנים על הארץ ואין מתגאים במלבושים כן האדם לא יהיה מקפיד בעוה״ז שהוא זמן העבודה שלו על מותרות אכילה ודירה ומלבוש כדי שבזה יפנה לבו לעבוד עבודת הקודש כראוי וכמצטרך לו ולז״א מן הבהמה וכו׳ תלמדו הנהגה איך תקריבו את קרבנכם היא עבודת הקודש וכאשר פרשתי בס״ד רמז הכתוב אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן או יובן הכונה כמו שהבהמה והבקר והצאן מה שמאכילים אותם הבעלים שלהם אין זה הולך לאבוד אלא יוצא מהם פירות והנאה לבעלים כן אתם לא תהיו אוכלים ושותים וחיים משלחנו של מקום ואיך מוצאין פירות בעבודת הקודש של תורה ומצות אלא תהיו מוצאין פירות מידי יום ביומו כמו אלו שאוכלין ויוצא מהם פירות לבעלים:

ו או יובן בס״ד אדם כי יקריב מכם וכו׳ דידוע אברהם אע״ה תיקן כסא ויצחק אע״ה תיקן מנורה ויעקב אע״ה תיקן מטה ע״י ג׳ תפילות אשר תקנום אבל דוד הע״ה תיקן שלחן בזמירות וזה אנחנו עושים ע״י הקרבנות שה״ם שלחן וז״ש אדם יקריב מכ״ם ר״ת מטה כסא מנורה ע״י ג׳ תפילות ערבית שחרית מנחה צריכין אתם להשלים גם שלחן של דוד ע״י הקרבנות ולז״א מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם להשלים השלחן ובזמן שאין בהמ״ק קיים נתקן זה באמירות הקרבנות וזמירות ובזה יובן בס״ד כי בשמ״ך יגילון כל היום בשמ״ך ר״ת במטה שלחן מנורה כסא יגילון כל היום בתיקון שלהם ובצדקתך השכינה ירומו ולז״א כן אברכך בחיי בשמך אשא כפי כן השכינה שנקראת כן אברכך בחיי שהם ע׳ שנה בשמ״ך ר״ת הנז׳ אשא כפי:

ז ובמדרש איתא אדם כי יקריב בשעה שצוה הקב״ה לישראל פרשת קרבנות נתקבצו אוה״ע אצל בלעם הרשע א״ל מ״מ צוה הקב״ה לישראל פ׳ קרבנות ולנו לא צוה א״ל שוטים שבעולם ישראל שקבלו התורה נתן להם פרשת קרבנות אבל אתם שלא קבלתם התורה לא נתן לכם פרשת קרבנות והקושיה ידועה מאי תליא הא בהא והלא גם לבני נח יש ז׳ מצות וצריך להם קרבנות לכפרה ונ״ל בס״ד ע״פ משל שכתב מהר״י מדובנא ז״ל בפסוק אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו ילד אחד בן עשיר הוא קנה כיס אחד נאה משובץ בחוטי זהב וכסף ומלא אותו דנרין והביאו עמו לבית הספר ויראהו ילד אחד בן עני ויחמדהו ורצה לקנות כיס א׳ כמוהו וישאלהו מהיכן קנית ויאמר מחנות פ׳ קניתיו בעשרה דנרים של כסף וזה הילד העני

לא היה לו אלא רק ששה דנרים וילך בהם אצל בעל החנות ויאמר מכור לי כיס זה ויתן לו ויבקש הדמים ויתן לו ששה דנרים שהיו איתו א״ל זה מחירו עשרה א״א לפחות מזה הסך כלום וישבע הילד שהוא עני ואין לאל ידו ליתן יותר כי אין לו יותר מששה דנרים ויצחק בעל החנות ויאמר לו שוטה אם אין לך דנרים עוד למה תקנה הכיס הלא זה הכיס קונים אותו בשביל להניח בו דנרים ולא ישאוהו ריקם ע״ש וכן הדבר הזה הנה קרבן הבהמה הוא כדמיון הכיס ומה תועלת בכיס ריקן אם לא מלאוהו דנרים והכונה והיחוד אשר מכוונים הכהנים העובדים וישראל המביאים הם דמיון הדנרים שבתוך הכיס ולכן א״ל בלעם כמאמר בעל החנות לאותו הילד העני שוטים ישראל שקבלו התורה אשר ממנה מבינים ויודעים מה שצריך לכוין הכהנים בעבודתם וישראל בהבאתם נתן להם הקרבנות שהם דמיון הכיס כי יש להם דנרים להניח בתוכו אבל אתם שלא קבלתם התורה אין לכם דנרים ומה תועלת שתביאו הקרבנות שהם כיס ריקן:

ח ועוד נ״ל בס״ד דידוע שהקרבן מצד עצמו אינו חשוב לכלום ואינו כדאי להיות כופר נפש לפטור נפש האדם החוטא מן העונש שחייב בו בעברו על דבר ה׳ אך מה שהוא מרוצה מחמת מחשבת האדם המביאו שהוא מצייר על עצמו כל הדברים הנעשים באותו בהמה משחיטה ועד זריקת הדם ע״ג המזבח שיכוין ויחשוב בלבו שהוא נשחט עתה ודמו נזרק ע״ג המזבח וזאת המחשבה שחושב על עצמו ממש שחיטה וזריקה מצרפה השי״ת למעשה ומעלה עליו כאלו נשחט ונזרק דמו ע״ג המזבח וכמ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל בזה ע״ש נמצא קבלת הקרבן היא מכח מחשבת האדם שחושב ההקרבה על עצמו ממש דאז הקב״ה מצרפה למעשה והנה ידוע דדבר זה שתהיה המחשבה טובה כמעשה לא ניתן אלא לישראל ולא עשה כן לכל גוי דאוה״ט מחשבתם במצוה אינה כלום ואין להם זכות אלא במעשה בלבד ופרשתי הטעם בס״ד במ״א מפני כי ישראל נשמתם מעולם הבריאה ששם הוא סוד הכונה כנודע ולכן יש להם כח לעשות פועל טוב בכונה גרידה אך אוה״ע נפשם מעולם העשיה מהקליפה שבה ושם הוא עולם המעשה לכן אין להם כח לעשות פועל אלא רק במעשה בלבד גם ידוע שהתורה נתנה מעולם הבריאה לכך התחילה בבי״ת ולכך לא נתנה אלא לישראל שהם ג״כ נשמתם מן הבריאה וז״ס ברוך אלהינו שבראנו לכבודו בסוד הבריאה ונתן לנו תורת אמת משם משא״כ אוה״ע אין להם שייכות בתורה כי אין להם מגע שם בבריאה כלל ואמרתי משל על זה המעשה שהובאה בס׳ ארץ חמדה בפסוק החדש הזה לכם והוא נכרי אחד שכר משרת ישראל על שתי שנים וידוע שהם מונים שנות החמה וישראל שנות הלבנה ונמצא יתירה שנה שלהם על שנה שלנו י״א ימים וכשהגיע סוף ב׳ שנים טען המשרת מאחר שאני ישראל השכרתי עצמי לפי חשבוני וכבר כלו השתי שנים והנכרי טען שהוא שכרו לפי חשבונו וצריך לעבוד עוד אצלו כ״ב יום ובא הדבר לפני השופטים ויצא הפסק דין שהדבר תלוי לפי מה שהתנהג הישראל באותם הימים אם הלך בתורת ישראל ולא חלל שבת ושמר תורת היהודים ממילא גם בזה צריך ללכת על פי חשבון בני ישראל אבל אם לא התנהג אצל אדונו כדת ישראל אז נחשב לפי חשבון הנכרי בענין השנים ע״כ המעשה ע״ש וכן הענין כאן א״ל בלעם שטים ישראל שקבלו התורה שנתנה מעולם הבריאה ששם סוד הכונה דעל כן צריכים הם להזהר לעשות מצות התורה בכונה וכדקי״ל לפו״ד דמצות צריכות כונה לכן ניתן להם הקרבנות שכל הכפרה שלהם היא מחמת הכונה שהאדם מכוין מעשה ההקרבה על עצמו ממש דבדין הוא שהכונה לבדה תעשה פועל טוב אבל אתם שלא קבלתם התורה שהיא מעולם הבריאה ששם הוא סוד הכונה אין לכם חלק בכונה ואין פועלת הכונה שלכם כלום ומה תועלת יש בקרבנות לבדם הלא עיקר הכפרה היא מן הכונה שמכוין הדבר על עצמו והם אין להם יכולת בכונה ובזה יובן בס״ד זאת התורה לעולה למנחה פירוש מכח קבלת התורה יש לנו הוכחה וטעם בתועלת הקרבנות שהם עולה וכו׳:

ט **וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו** נ״ל בס״ד דארז״ל עולה מכפרת על הרהור הלב והנה תמצא שהלב נרמז בידים כי בכל יד יש ט״ז פרקים ושני ידים הם ל״ב פרקים וז״ש וסמך ידו שיש בה ל״ב פרקים על ראש העולה ונרמז בסמיכת ידו שנרצה לו לכפר עליו ואמר עליו על י״ו כי הלב חצאיו הם יו כמ״ש המפרשים ע״פ לב נשבר ונדכה כי מי שיש לולב נשבר קורא וי על עונות שבין אדם למקום ועוד וי על עבירות שבין אדם לחבירו או וי על ביטול מ״ע וגם וי על ביטול ל״ת וכאן בכל יד יש י״ו פרקים לכפר על חצי לב שהוא יו וז״ש לכפר על י״ו ולכן נקראת עולה על ו״ה דאותיות ו״ה במלואם כזה וי״ו ה״ה עולים לב לומר שמכפרת על הלב או יובן בס״ד ראש העולה הוא ע׳ וביד יש י״ו פרקים הרי מספר פ״ו מנין שם אלהים שהוא דין שצריך למתקו ותיבת לו במלואה למ״ד ו״ו עולה מספר אלהים ולז״א ונרצה לו מספר שם אלהים לכפר עליו או יובן עינא ולבא תרי סרסורי דעבירה הם וביד נרמז הלב כאמור ובראש העולה יש אות ע׳ נרמז שם העין וז״ש וסמך ידו שבם רמוז הלב על ראש העולה עין ונרצה לו:

צו

א צו את אהרן איתא בתורת כהנים אין צו אלא לשון זירוז אמר ר״ש ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס וקשא הול״ל במקום שיש חסרון ממון ולמה אמר חסרון כיס ועוד הול״ל להזהיר ונ״ל בס״ד דאיתא בהקדמת זוה״ק פ׳ בראשית דף טו״ב יו״ד עביד קרבא בתרין אתוון בכ״ף וסמ״ך ופירש רבינו האר״י ז״ל בשער מאמרי רשב״י יו״ד נפש וסמ״ך רוח וכ״ף נשמה וביאר שם מלתא בטעמא יע״ש הרי אותיות כיס הם נר״ן וידוע דהרהור עבירה עושה חסרון גדול בנר״ן יותר מן העבירה עצמה וכמ״ש רז״ל הרהורי עבירה קשים מעבירה נמצא חסרון כיס שהם נר״ן בא מן ההרהור וידוע כי עולה באה לתקן על הרהור הלב לכן אמר לשון צו בעולה כי צו הוא לשון זרוז שצריך זרוז יותר בחסרון כיס שהם הנר״ן מפני שהגוף צועק על חסרונו אם ירעב אבל הנר״ן אינם צועקים ואם לא יעשה זרוז לעומתם ישארו חסרים ורעבים וכמ״ש חכמי המוסר ז״ל משל לאחד קנה תרנגולת שמנה ביום אחד בשבת קודש ונתן לאשתו לשמור אותה לכבוד שבת וביום שלישי קנה ג״כ תרנגול שמן ונתן לאשתו ובעת שבאה האשה להניח התרגול בתוך הכלוב עם התרנגולת ראתה שהתרנגולת לא נשאר בה אלא עור ועצמות כי שכחה להביא לה מזון ותגד לאישה א״ל א״כ גם התרנגול תעשי אותו כך א״ל אל תחוש מעתה יען כי התרנגול צועק ואזכרנו בודאי אבל התרנגולת כיון שאינה צועקת לכך שכחתי אותה וכן הענין כאן הגוף צועק ברעבון ולא ישכחהו האדם אבל נר״ן אינם צועקים על חסרונם לכך צריך זרוז גדול לעומתם לכך זרוז מספר זיו השכינה:

ב ועוד נ״ל בס״ד הדקדוקים שיש כאן הא׳ אומרו צו ולא אמר דבר ועוד אומרו היא העולה שפת יתר ולא אתמר הכי בחטאת ואשם ומנחה ועוד אומר ואש המזבח תוקד בו פשיטה הוא ומה חדוש אשמעינן ועוד אומרו הדשן אשר תאכל האש את העולה פשיטה הוא שהדשן הוא מן העולה כיון דבה הוא מדבר ועוד יש דקדוקים שנתעורר בהם מהר״ם אלשיך ז״ל וכדי לבאר זה נ״ל בס״ד דידוע מ״ש בזוה״ק פרשת בא דאיוב ובניו שלט בהם השטן מפני שלא הקריבו אלא רק עולות דכתיב ויעלו עולות מספר כולם והעולה כולה כליל אין ממנה חלק לסט״א שהוא חלק השטן אבל שאר קרבנות שאוכלים מהם הכהנים או הבעלים ג״כ אז יהיה מהם חלק לסט״א מצד אכילת האדם שנעשית זבל וצואה וזו חלק הסט״א ע״ש ובזה יובן בס״ד הטעם כשבנה מרע״ה מזבח תחת ההר הקריב עולות ושלמים שלא הקריב עולות לבדם וכן ביתרו ויקח יתרו עולה וזבחים לאלהים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה כי הזבחים היו שלמים כדי שלא יקטרג השטן כאשר קטרג באיוב כי בשלמים יש אכילת אדם ובאכילת אדם יש פסולת שזו היא חלק הסט״א ולפ״ז יש לחקור א״כ כל אדם איך יתנדב קרבן עולה לבדו להקריב ע״ג מזבח וצריך שיקריב עמו שלמים ג״כ כדי שלא יקטרג השטן אך התשובה לזה הוא שהיחיד אינו מקריב בבמה לבדו אלא מקריב ע״ג המזבח דמשכן או בהמ״ק ששם מקריבין עליו עוד קרבנות אחרים שנאכלים לכהנים או לבעלים ולכן לא תקטרג הסט״א על עולת יחיד אשר הקריבה ע״ג המזבח מפני כי יש לה חלק משאר קרבנות הקרבים שם אך איוב הקריב עולות על במה שאין שם קרבנות אחרים לכך קטרג השטן ועוד שנית כי במזבח יש אש של מעלה שהוא קדוש הוא דוחה כח הקטרוג מכל קרבן אשר קרב שם ועוד יש סניף אחר כי המזבח צריך להוציא הדשן ממנו מחוץ למחנה ששם שורה הסט״א וא״כ גם מן העולה יש לסט״א קצת חלק מן הדשן שלה ובזה תסתפק ולא תקטרג וז״ש צו את אהרן וכו׳ צו מספר אל אדנ״י המאיר בעשיה ששם תיקון הקרבנות ואמר זאת העולה אפילו אם יביאוה לבדה ולא יביאו עמה שאר מיני קרבנות שיש בהם אכילה לבני אדם וזהו אפילו היא העולה לבדה וא״ת איך לא יחושו לקטרג השטן כדהוה באיוב לז״א כמה טעמים חדא על מוקדה על המזבח ששם יש שאר קרבנות שיש לסט״א חלק מהם ועוד ואש המזבח שהוא אש של מעלה תוקד וכח אש של מעלה חזק לדחות המקטרג מעל קרבן הנשרף בו יהיה מה שיהיה ועוד הכא שאני שדינו של המזבח להרים ממנו הדשן ויוצאנו אל מחוץ למחנה ששם שורה הסט״א כי מחוץ למחנה מושבה ואז יש לה חלק גם מן העולה מן הדשן שלה שמוצאין אותו ומביאין אותו למקומה:

ג ובזה יובן הפסוק הטיבה ברצונך את ציון כי לעתיד אין חשש עוד מן קטרוג דאפילו שלא יקריבו אלא עולות בלבד אין פחד ולז״א הטיבה ברצונך את ציון שתגלה בה הארת רצון העליון דאז אין שטן ואין פגע רע ועוד תבנה חומות ירושלים הוא הארת הבינה שה״ס חומה כנודע אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל בלבד דאין פחד עוד מקטרוג:

ד **זאת תורת העולה היא העולה** נ״ל בס״ד כפל הדברים באומרו היא העולה וכאשר דקדקנו לעיל והוא יש מצוה שהיא אינה יכולה לעלות מאיליה למקום עליון למעלה אלא על ידי סיוע ממצות של אחרים כמו ספינה של אש שמושכת עמה ספינה פשיטה ויש שהיא שלימה באיכותא וכמותה שאינה צריכה לסיוע אחרים ולז״א זאת תורת העולה המאושרת שתהיה היא העולה מאיליה בלי סיוע אחרים וכל המצות נקראים בשם עולות כידוע או יובן בס״ד המביא עולות קרבן ממש צריך הוא למעשה הכהן ואין יכול להעלות עולתו בלתי כהן אך הקורא בפרשת עולה דהוה כאלו הקריב עולה אין צריך לכהן אלא היא העולה מצד עצמה:

ה או יובן בס״ד יש נמצאים בעולם שיכולים להשתתף זע״ז ויהיה טוב לשניהם כגון ששניהם בעלי שדות וכרמים ועסקיהם הוא מן אחד אך יש שא״א להם בשיתוף יען דאחד יש לו יגיעה בשדה ורוצה בגשמי רצון כדי שיתברכו שדותיו וכרמיו ואחד עסקו לאצור חיטים ומיני דגן בקיץ כדי למכרם בחורף ביותר וזה לא ניחא ליה בגשמי רצון כי רוצה בעצירת גשמים כדי שיתייקרו מיני דגן וימכרם ביוקר וא״כ בקשתם תרתי דסתרי וכן יש עסקו למכור סמנים של רפואות וזה רוצה שירבו החולים כדי למכור סמנים הרבה והשני עסקו לעשות מיני תבשילין ומיני משקין למכור וזה ירצה שירבו הבריאים כדי שימכור יותר וא״כ א״א שיהיה משותפים זע״ז ביחד כי בקשתם וחפצם הם תרתי דסתרי וכן הענין בנפש ובגוף א״א שישתתפו ויתחברו שניהם ביחד ברצון אחד יען דבקשתם הפכיים שזה רוצה רוחני וזה רוצה גשמי ועליות שלהם הפכיים זה ישפיל וזה ירים וא״א שישוו ויתחברו יחד בעליותם וז״ש זאת תורת העולה היא הנפש שטבעה עליה כטבע האש משא״כ הגוף טבעו בירידה כמו טבע האבן ולכך הנפש מכונית בשם נר שהוא שלהבת הנר והגוף מכונה בשם אדמה הנה זו היא העולה א״א שתתחבר בעליה עם הגוף כי עלייתה נגדית לגוף אלא היא לבדה העולה:

ו או יובן בס״ד ע״פ מ״ש הרב בת עין ז״ל דף כ״ז בפסוק כי אהיה עמך דמדת הענוה הוא אהיה דהענו אינו חושב עצמו שהגיע לשלימות אע״פ שהוא צדיק גמור אלא אומר אהיה שלם דעדיין אינני שלם אבל המתגאה חושב תמיד שהוא כבר היה שלם ואינו חסר לו כלום ולכן מרע״ה שהיה ענוו א״ל הקב״ה לכך נבחרת מפני כי מדת אהיה עמך תמיד ע״ש ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב וחוטא אחד יאבד טובה הרבה כי בין אהיה ובין היה ההפרש הוא אות אלף שמספרו אחד ובזה יובן בס״ד אין עושה טוב אין גם אחד פירוש אין עושה טוב דחסרים הרבה והלואי שיודו בחסרונם לומר אהיה דעתה איננני שלם אלא דא עקא שמתגאים דחושב כל אחד על עצמו היה שהגיע לשלימות ואין להם אות אלף שהוא אחד במידה שלהם לומר אהיה אלא אומר היה חסר אל״ף וידוע דאין עליה למעלה אלא לנפש שפילה וז״ש זאת תורת העולה זו הנפש שדרכה בעליה לעלות למעלה היא העולה צרף אות ה״א של תיבת העולה עם תיבת היא ותהיה בזה תיבות אהי״ה עולה פירוש ע״י מדת אהיה שהיא הענוה אז עולה הנפש:

ז או יובן בס״ד דידוע בפגם מסתלקים אותיות י״ה משם אלהים ונשאר אלם וזה הפגם יהיה ע״י ביטול תורה שהפה הוא אלם מד״ת ולכן פה מליצי יושר ג״כ יהיה אלם שלא ילין גם ע״י ביטול לימוד התורה יסתלק אות אל״ף משם אדני וישאר דין כי אות אל״ף הוא לשון לימוד כמו אאלפך חכמה והוא בא משם אהי״ה שה״ס בינה שמשם נתנה תורה וידוע התורה נקראת זאת והיא דרכה בעליה דעולה ואינה יורדת וז״ש זאת תורת העולה הוא עסק התורה על ידיו נתקנים אותיות י״ה דשם אלהים ואות אלף דשם אדנ״י וזהו תיבת היא העולה להתחבר במקומה שהוא י״ה באלהים ואלף באדנ״י:

ח ועוד נ״ל בס״ד ע״פ המעשה בחכם אחד גדול שנכנס לבית המדרש וראה שם תלמידים הרבה יושבים בישיבה ועוסקים בגמרא בפלפול וחריפות אך הבין שכולם לומדים שלא לשמה אלא לנצח זא״ז ויאמר להם אני רואה בהמ״ד הזה מלא תורה על כל גדותיו וישמחו התלמדים על דברו כי חשבו מדבר לשבח וכאשר ראה שלא הבינו כונת דבריו אז א״ל הלא תדעו דלמוד תורה לשמה תכף ומיד עולה ההבל של הלימוד למעלה לפני הקב״ה דלכן מכונית התורה בשם אש כי טבע האש לעלות אך אם הלימוד שלא לשמה אין כח בהבל דברי תורה לעלות למעלה כי דוחים אותו למטה א״כ נשאר עצור בבהמ״ד למטה על כן אמרתי אני רואה דהבהמ״ד מלא תורה על כל גדותיו ויבושו התלמידים מדבריו ע״כ וז״ש זאת תורת העולה ר״ל תורה המעולה ומשובחת היא העולה שתהיה עולה תכף למעלה ולא ידחו אותה למטה והיינו שתהיה לש״ש שאז עולה תכף ולא תשאר למטה בבהמ״ד וכמ״ש אותו חכם גם עוד תהיה על מוקדה ר״ל בהתלהבות על המזבח הוא הלב שהוא דוגמת המזבח דלכך המזבח היה ל״ב אמה כמנין לב ולא מבעייא ביום אלא גם כל הלילה וכמ״ש בתורת ה׳ שהוא תורה לשמה חפצו וגם עוד בתורתו יהגה יומם ולילה דגם בעת שינה עולה נשמתו למעלה ללמוד וכמ״ש אני ישנה ולבי ער ללמוד למעלה:

ט והנה עדיין צריך לנו לדעת למה מזכיר צווי קרבן העולה קודם צווי שאר הקרבנות וכן עשה נמי בפרשה הקודמת שהזכירה קודם הכל והסברה מחייבת כיון דעולה באה על הרהור הלב ושאר קרבנות באים על המעשה כחטאת וכאשם צריך שיקדים אותם ולמה הקדים העולה ותלה החטאת והאשם בה באומרו במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת וכן אמר במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם ונ״ל בס״ד דידוע שהיו ליצני הדור אומרים איך יהיה אהרן ראוי להקריב ע״ג המזבח מאחר שהוא מאיליו ומעצמו בלתי שום אונס בנה המזבח שהקריבו עליו לעגל דבשלמא על עשיית העגל היה אנוס כי היו הורגים אותו אם היה מסרב אך על המזבח לא בקשו ממנו אלא מעצמו עשה דכתיב וירא אהרן ויבן מזבח לפניו אך באמת יש תשובה נצחת לדבריהם דהיא הנותנת כי מחמת כן נעשה ראוי להקריב על מזבח ה׳ יותר מאחרים יען כי בזה נתכוון להציל ישראל מן כליה ונאמר משל על זה לבן המלך שרכב על סוסו ויצא ליער לצוד חיה לבדו ואין איש אתו וביער היו נחבאים לסטים מזויינים תוך מערה אחת ויראו אותו מרחוק מבין אילנות היער ויסכימו לשלול אותו ולהרגו כי זו היא מלאכתם שוללים והורגים כדי שלא יגידו עליהם וכ״ש זה שהוא בן המלך איך אפשר לשלול אותו ולא יהרגוהו ויהי בהם אחד שחס על בן המלך כי יחיד הוא לאביו ויאמר להם מה נחשב זה הנער אשר כולנו נעמוד עליו להרגו הכנסו

אתם למערה ואני אעמוד פה וכאשר יקרב לכאן תכף ומיד אהרגנו ואשלכהו באחד הבורות שביער ואביא לכם את השלל ונשמחה בו ויאמרו טוב הדבר ויכנסו כולם לתוך המערה ונשאר זה עומד בחוץ לבדו וכאשר קרב בן המלך שלל אותו ויקח גם את סוסו וישלחהו חפשי בכותנתו בלבד וחזר הבן לאחוריו לעיר המלוכה ויגד לאביו וזה הביא להם השלל ויחלקוהו ביניהם אך בן המלך ידע את האיש אשר שלל אותו והכירו מי הוא וכאשר הגיד לאביו תכף שלח עבדים ויתפסוהו לזה האיש ויצו המלך לתלותו אך קודם התליה יניחו רגליו בסד ויכוהו במקלות גדולות על רגליו לצערו בפני המלך וכן עשו ויביאו מקלות ויכוהו על רגליו וזה האיש המוכה צועק אך לבי אך לבי וישמע המלך ויאמר להביאו לפניו ויאמר לו למה תצעק אך על לבך והלא הם מכים רגלך ויאמר אני צועק על לבי שהיא הביא לי את המכות האלה א״ל המלך לא כי אלא רגלך אשר רצו לקראת בני וידיך אשר שללו אותו הם הביאו לך המכות האלה א״ל האיש לא כן אלא לבי שהיה רחמן ונתמלא רחמים על בנך הוא הביא המכות האלה הלא תדע כי דרכן של לסטים הורגים ושוללים ומי פתי ישלול את בן המלך ולא יהרגנו והלא ודאי ילך ויגיד עליו ויהרגוהו אלא כו״כ היה מעשה ואני חסתי עליו שלא יהרגהו ונכנסתי בעובי הקורה והייתי מוכרח לשלול שאם לא אשלול אותו היו הורגים אותי כי יאמרו איה השלל על כן אם לא היה לבי רחמן הייתי הורגו ולא הייתי מוכה במקלות אלו ויאמר המלך דבריך טובים ונכוחים אתה היית סיבה להחיות את בני על כן במה אשלם לך גמול אין זאת אלא אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי וכן עשה הלבישו בגדי המשנה וישם רביד הזהב על צוארו וכל השרים היו נושקים שוליו וכן הנמשל הנה אהרן הע״ה ראה דערב רב הם יבנו המזבח אשר נעשה העגל כדי להכשיל את ישראל להקריב עליו לעגל ביום ההיא כי היו יודעים האמת כי דלמחר יבא מרע״ה ומעשיהם בטלים לכך היו משתדלים לעשות המעשים ביום ההוא דוקא ובחמשה רגעים היו בונים המזבח והיה נשאר כמה שעות ביום שהיו מניחים את ישראל להקריב לעגל ע״ג המזבח ואז לא היה לישראל תקומה בדבר זה והיה נגזר כליה עליהם מה עשה הכניס עצמו בעובי הקורה וזימן עצמו לדבר זה כאשר עשה אותו האיש בראותו שהלסטים רוצים להרוג את בן המלך שהכניס עצמו בדבר זה שהוא ישלול ויהרגהו וכן עשה אהרן הע״ה א״ל אני אבנה המזבח ועי״כ העביר כל היום ההוא בעסק בניינו כדי שלא יקריבו עליו לעגל באותו היום ויהיה כליה לישראל שהם בניו יתברך והוא ידע כי בבוקר השכם ירד מרע״ה מן ההר ויתבטל הענין הזה וכן היה שישראל לא נכשלו בהקרבה ורק ערב רב הקדימו להקריב בהשכמה ותכף ירד מרע״ה וניצילו ישראל מן כליה שנתבטל הדבר הזה וישראל לא הקריבו כי לא היה זמן דתכף בא מרע״ה:

י נמצא אהרן הע״ה סיכן עצמו בבנין המזבח כדי להציל את ישראל מן כליה וכאשר עשה אותו האיש לבנו של מלך ולכן כמו שגמל המלך טוב לאותו האיש שא״ל אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי כן זכה אהרן הע״ה לכבוד הזה שהוא יהיה המקריב ע״ג מזבח ה׳ גמול ידו שהחיה את ישראל בבנין אותו מזבח שבנה בידו ובזה בטלו דברי ליצני הדור ועל כן הואיל ועשה אהרן הע״ה הדבר הזה מרחמנות הלב שלו שנתמלא רחמים על ישראל שלא יהיה בהם כליה לכך כאשר צוה השי״ת על הקרבנות הקרבים ע״ג המזבח הקדוש הזכיר תחלה קרבן העולה אשר בא בעבור הלב ולכן בפרש׳ הזאת חזר ויחד הדיבור של צווי הקרבנות על שם אהרן ובניו וזכר את העולה הבאה על הלב תחלה לומר אל תסתכלו במעשה של אהרן בבנין המזבח אלא הסתכלו ברחמנות לבבו שהיה לו במעשה בנין המזבח ולכך בדין הוא שיזכה לכבוד הזה שיהיה הוא מקריב ע״ג המזבח הקדוש את קרבנות ישראל:

יא ובזה מובן בס״ד המדרש בפרשה זו קח את אהרן וש״ה אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחבריך רבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא פתר קרא באהרן בשעה שעשו ישראל אותו מעשה וכו׳ א״ל הקב״ה לאהרן אהבת צדק אהבת להצדיק את בני ושנאת מלחייבם על כן משחך אלהים אלהיך א״ל חייך שמכל שבטו של לוי לא נבחר לכהונה גדולה אלא אתה לכך נאמר קח את אהרן ואת בניו אתו עכ״ל וכפי המשל אשר כתבתי יבואו דברים הנז׳ לנכון אהבת להצדיק את בני ע״י בנין המזבח שבנית אתה כדי להעביר היום ולא יקריבו עליו וגם במעשה העגל לא עשית בשביל טובת גופו שלא יהרגוך אלא ותשנא רשע כדי שלא יעשו רשע עצום להרוג כהן ונביא ואז אין להם תקומה על כן משחך אלהים וכו׳ בעבור טוב לבבך זה ראוי שאתה תהיה על ביתי ועל ידך קרבים הקרבנות במזבחי לכך קח את אהרן ואת בניו אתו כי יהיו בניו טפלים לו וקח אותו שהוא יהיה עיקר בכהונה גדולה:

יב **אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה** נ״ל בס״ד הלב נקרא מזבח לכך המזבח היה ל״ב אמה ואוצר התורה הוא הלב על כן מלוי לב כזה למ״ד בי״ת הוא אותיות תמיד רמז שתהיה התורה מונחת תוך הלב בתמידות ולא תסתלק משם דאפילו בעת שינה בחלום ידבר בו בד״ת כמ״ש אני ישנה ולבי ער והתורה נקראת אש דכתיב דברי כאש נאם ה׳ וז״ש אש התורה תמיד תוקד על המזבח הלב לא תכבה אפילו בלילות כמ״ש טעמה כי טוב סחרה לא יכבה בלילה נרה:

יג ולבש הכהן מדו בד וכו' נ״ל בס״ד כל ת״ח העוסק בתורה מכונה בשם כהן כי עסק התורה הוא כעסק העבודה כמ״ש רז״ל ותורה שבע״פ ממנה נעשה חלוקה דרבנן לנפש ובד רמז לתורה שבע״פ שהיא שמונה דרגין שהם כשר ופסול אסור ומותר חייב וזכאי טמא וטהור הרי הם ארבעה וארבעה וזהו ב״ד ב׳ ד׳ ומכנסי בד הם ענוה ויראה כמ״ש התנא ר״מ בברייתא דאבות על הלומד בתורה לשמה מלבשתו ענוה ויראה ולכן קראם מכניסי בד והיינו מכניסי לשון לבוש וגם מכניסי לשון הכנסה כי שתי מידות אלו הם מכניסים התורה שהיא ב״ד בלבבו של אדם כמ״ש רז״ל כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכן ארז״ל הגאה חכמתו מסתלקת ממנו והנה שתי מדות אלו שהם מכניסי בד צריך שילבש אותם על בשרו דהיינו יראה פנימית וענוה פנימית ולא כמו אותו הכומר שהיה בזמן הרמב״ן ז״ל והבשר הוא פנימי כי העור הוא חיצון המכסה עליו ועי״ז והרים את הדשן הוא היצה״ר וקראו בשם דשן שהוא ד׳ ש״ן שיש לו ארבעה שיניים לאכול לחמו של אדם שלומד בארבעה חלקי לימוד התורה שהם פרד״ס שאם אין לו יראת שמים וענוה אז היצה״ר אוכל את ארבעה לחמים של לימוד האדם בפרד״ס כי לכן מביאים בסעודת שבת באמצע ארבעה ככרות דכתיב לכו לחמו בלחמי וכנגד כל לחם שהוא מן לימוד אחד מארבעה הנז׳ יש לו שן אחד ולזה קראו דשן שהוא ד׳ שן ועתה ע״י שלימות האדם בשתי עדות אלו ענוה ויראה יעשה הרמה ליצה״ר שיהפך אותו ליצר טוב וכמ״ש רז״ל לבו לא נאמר אלא לבבו שעשה גם היצה״ר ליצר טוב ולז״א אשר תאכל האש היא התורה כי היצה״ר נתקן שיהיו נשרפים הסיגים שבו כדי שיהיה יצר טוב הוא ע״י עסק התורה שהיא אש ושורף סיגים של היצה״ר ובזה ושמו אצל המזבח הוא הלב שגם הוא יהיה יצר טוב לשמור את הלב אמנם כל אלו המלבושים היקרים הן של תורה הנקרא חלוקא דרבנן והן של ענוה ויראה א״א לאדם ללבשם כל עוד שהוא מלובש בבגדים גסים של חמדת עוה״ז ותאוותיו אלא צריך שפשט את בגדיו הם בגדים החמריים של תאוות עוה״ז ולבש בגדים אחרים הם אותם בגדים היקרים וכמ״ש בשיורי המידות משל לכפרי אחד שבא לעיר גדולה וימצא בחנות מוכרים בגדים יקרים מאד שכל בגד שוה עשרים זהובים ויתאוה לקנות בגד לעצמו ויאמר לבעל החנות תן לי בגד כמדתי וזה היה אומן גדול שיוכל לשער מדת האדם בשכלו ולתת לו בגד כמדתו בלי נסיון וכן עלה ונתן לו בגד כמדתו וקבל המעות אח״כ הלך הכפרי ולבש הבגד למעלה מחלוקו וכותנתו לראות אם הוא כמדתו ולא עלה לו כי הכפרי לובש חלוק גס וכותנתו מלבדים שהיא גסה הרבה ושב אל בעל החנות ויאמר איך רמיתני ולא נתת לי בגד כמדתי ראה שזה בגד צר ואפילו ידי אין נכנסים בו א״ל שוטה הלובש בגד יקר כזה אינו לובש על חלוק גס וכתונת גסה שהם עשויים משקים ומרדעת של חמור אלא לובשו על חלוק דק וכתונת פסים דקה ואני עשיתי שיעור על זה ונתתי לך וכן הנמשל א״א ללבוש בגדי חמודות של תורה וענוה ויראה כל עוד שלובש בגדים גסים של חומר עכור אלא ופשט את בגדיו הגסים החמריים ולבש בגדים אחרים היקרים ובזה אז והוציא הדש״ן מספר שט״ן אל מחוץ למחנה שלא ימצא השטן מקום לקטרג עליו אלא ישלחהו אל מחוץ למחנה הם העכו״ם לקטרג שם וגם בזה מתקן את פלוני שהוא חציו טוב שרמוז באותיות א״ל וחציו רע שרמוז באותיות מ״ס וכאשר יפריד הרע שהוא מ״ס ממנו אז חלק הטוב שרמוז באותיות אל יהיה מקום טהור וז״ש אל דפלוני יהיה מקום טהור׃

שמיני

א קחו שעיר עזים אחד לחטאת ועגל וכבש בן שנתו לעולה ושור ואיל לשלמים צ״ל למה היו הקרבנות בסדר זה גם י״ל דארז״ל שעיר לכפר על מכירת יוסף דכתיב וישחטו שעיר עזים ויטבלו הכתונת בדם ועגל לעולה לכפר על מעשה העגל אך שור ואיל לשלמים לא נודע לנו למאי אצטריכו ונ״ל בס״ד דארז״ל ישראל יודעין לרצות את בוראם כאילן כותאי ששואל תחלה חד בצל ואח״כ אומר וכי אית בצל נאכל בלא פיתא ואחר שיתנו הלחם אומר היש מאכל בלא שתיה ויביאו לו לשתות כן ישראל מבקשים על הקל הקל תחלה וכנז׳ במדרש רבא ויקרא פ״ג ע״ש ולכן תחלה מביאין שעיר עזים על מכירת יוסף דעון זה הוא קל לגבי עון העגל חדא דלא היו בו שבט ראובן ובנימין ומנשה ואפרים ועוד עון של אבותם היה ולא שלהם ואח״כ מביאין עגל לבקש על עון שלהם וגם היה בכולם לבד שבט לוי ואח״ז יביאו שור ואיל לשלמים שור כנגד תועלת הנעשית מן עון מכירת יוסף כי אלהים חשבה לטובה להחיות עם רב ויוסף הוא שור לכך מביאים שור לשלמים בעבור תועלת הנז׳ ומביאים איל לשלמים כנגד תועלת שיצאה מעון העגל דבזה הורו תשובה לרבים כמ״ש רז״ל לא היו ישראל ראויין לאותה מעשה אלא להורות תשובה לרבים ואיל רומז לתשובה כמ״ש חז״ל על השופר שמצותו בשל איל שהוא מורה על התשובה שפרו מעשכם והרבה רמזים נאמר בדבר זה שיש שייכות לאיל עם התשובה ולכן באו הקרבנות בסדר זה לפי המכוון הנז׳ והשלמים היא הוראה על תועלת וטובה הנז׳ שהיא שלום על ישראל׃

ב כי היום ה׳ נראה אליכם י״ל הול״ל נראה בצירי שהוא לשון עתיד שיורה על ירידת האש שעדיין לא ירדה ואיך יאמר בקמץ שהוא לשון עבר ונ״ל בס״ד דידוע שיש י״ב צרופים של שם הוי״ה שכל צירוף הוא כנגד חודש אחד מי״ב חידשים וצירוף שם הוי״ה ככתבו הוא צירוף של חודש ניסן ואותו היום שמדבר עמהם מרע״ה דברים אלו היה ר״ח ניסן וכבר נכנס היום ונכנסה בו הארה שלו לז״א כי היום ה׳ ככתבו נראה אליכם נראה בקמץ לשון עבר שכבר נכנס היום ונכנסה הארתו עמו שהוא הארת צירוף השם ככתבו שהוא רחמים גמורים ולכך הוא עת רצון לקבלת קרבנותיכם׃

ג **ויקחו את אשר צוה משה אל פני אהל מועד וכו'** י״ל למה הוצרך לומר אל פני אהל מועד דודאי הוא שהביאום שם גם מ״ש ויעמדו מה ענין העמידה הזאת ומה בא הכתוב ללמדנו בזה גם למה הוצרך לומר להם זה הדבר וכו' דודאי הם הביאו כדי לעשות אשר צוה ה' והוא כבר צוה אותם בכל זה מקודם וא״ל כי היום ה' נראה אליכם ונ״ל בס״ד דאיתא במדרש ויקרא פ״ג אית אתתא חכימה למשאל אתיא לבי מגירתא תרעא פתיחא מדפק ליה דאפילו תראה השער פתוח לא תכנס פתאום מעצמה אלא דופקת על הפתח ושואלת רשות שתכנס ואומרים לה בפנים צהובות שתכנס וכו' ע״ש וכן כאן התנהגו ישראל בכך אע״פ שכבר א״ל מרע״ה שיביאו היום כו״כ קרבנות אל אהל מועד לפנים וה' נראה אליהם עכ״ז הם לא הכניסו הקרבנות ההם אל תוך אהל מועד אלא הביאום אל פני אהל מועד ר״ל אל ברחוב שלפני אהל מועד ולא עוד אלא ויעמדו לפני ה' אין עמידה אלא תפילה שנאמר ויעמוד פנחס ויתפלל וכן כאן עמדו בתפילה לפני ה' שיתן להם רשות להכנס לאהל מועד עם הקרבנות שהביאו וכמו דעבדא אתתא דחכימה למשאל ואז שלח השי״ת את משה בחירו לתת להם רשות ולכך א״ל משה זה הדבר אשר צוה ה' על ההקרבה תעשו בפנים ולמה תעמדו בחוץ כי ירא אליכם כבוד ה' שתעשו ותצליחו וכמו שאמרו במדרש על תשובת בעלת הבית שמשיבה לאתתא דחכימא למשאל:

ד גם אמר להם כי היום ה' נראה עליכם דארז״ל בגמרא דשבת נו״ן נו״ן נאמן כפוף נאמן פשוט וז״ש כי היום ה' נו״ן כפופה ראה אליכם כלומר אתם היום נאמן כפוף ולכך תצליחו במעשה הקרבנות שיעלו לרצון או יובן ע״פ מ״ש הרב קה״י ז״ל בשם תיקונים ז״ח כי נו״ן של ויהי בנסוע ובנחה הם עיקרו של עולם ויעקב אע״ה בירך בהם את בניו וידגו לרוב כתרגומו ובנוני ימא ואוה״ע אין להם חלק בנוני״ן שנאמר לא נין לו ועל אלו מבקשים עלילות שנאמר אמרו בלבם נינ״ם יחד ובאלו הנוני״ן יגאל אותנו שנאמר לפני שמש ינון שמו ע״ש ובזה פרשתי הטעם מה שרצה המן לעשות למרדכי עץ גבוה חמשים אמה וז״ש כי היום ה' נו״ן ראה אליכם להשפיע לכם דוקא מאותו הנון של ויהי בנסוע ולא לאוה״ע:

ה **זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'** נ״ל בס״ד יש טפשים אומרים כיון שהקב״ה לבא בעי דמחשבה טובה מצרפה למעשה אין צריך לטרוח לעשות המצות בפועל אלא די בכונת הלב ומה צורך ללבוש ציצית ותפילין ולתקוע בשופר ולישב בסוכה וליטול לולב וכיוצא די לקיים כל אלו המצות בכונת הלב דרחמנא לבא בעי ובאמת דברים אלו דברי שוטים הם דכונת הלב רצויה לפני הקב״ה אם תהיה עם המעשה ולא בהיותה לבדה בלי מעשה משל לאחד שנשא אשה וא״ל בשלי לי תרנגולת שתהיה ממולאה בבשר ואורז חשוב ובשלה לו ואכל ואמר לה טוב התבשיל הזה אך אני לא ערב לי מלוי התרנגולת כ״כ מפני שלא היה בה תבלין שקורין הי״ל ודרצינ״י ותאמר טוב הדבר מחר כן אעשה וזו חשבה בדעתה מאחר שזה אוהב התבלין שהם הי״ל ודרצינ״י אמלא את התרנגולת מאלו התבלין ולא אניח בתוכה בשר ואורז וכן עשתה והביאה לפניו וכשבא לפתוח המלוי של התרנגולת לאכול מצא כל המלוי הוא התבלין לבדם שהם אין ראויים לאכילה כלל כי חדים הם ובקש לאכול בשר התרנגולת לבדו וגם זה נתקלקל מרוב החידוד של תבלין שהיו הרבה ויאמר לאשתו מה עשית ותאמר ראיתי כי ערבו לך תבלין אלו על כן עשיתי כל המלוי בהם בלבד א״ל שוטה אלו התבלין ערבים עם יהיו מעורבים עם הבשר והאורז אך לבדם אינם מאכל כלל וכן הנמשל כונת הלב רצויה וערבה לפני הקב״ה אם תהיה מעורבת במעשה אבל להיות היא לבדה במקום מעשה אינה רצויה ורק אם האדם א״א לקיים המצוה במעשה דאנוס הוא הנה בדבר זה עשה הקב״ה חסד גדול עם האדם לחשוב לו על כונת הלב כאלו עשה מעשה עמה לכך אמרו רז״ל מחשבה טובה מצרפה למעשה שיחשוב לו כאלו עשה מעשה ונתערבה מחשבה זו עמה:

ו והנה נודע כי במעשה המצוה שיעשה האדם אינו ניכר כבוד ה' כ״כ יען כי אפשר הוא עושה אותה מחמת הבושה מבני אדם שהוא בוש אם לא ילבש ציצית ותפלין ולא ישב בסוכה ויטול לולב אך כונת הלב בקדושה אם תחסר ממנו אין העולם יודעים חסרונו הקב״ה הוא היודע מחשבות לב ולכן הנזהר לקדש ולטהר לבו בכונה ומחשבה הרי זה מכבד את ה' באמת לכן כבוד גי' לב דע״י שלימות הלב בזה יהיה כבוד ה' וכבר אמרנו שאם הוא אינו עושה המצוה בפועל כלל אלא רק בכונת הלב בלבד לא בחר ה' בזה ואינה כלום דאין כונת הלב רצויה אא״כ תתערב עם המעשה ולכן כאן שהביאו הקרבנות לכפר דהבאת הקרבנות היא מעשה וצריך לה כונת הלב שיכוין בקרבן לשמו וגם שיחשוב שהוא עצמו נשחט ונקרב עמו אך אם לא יביא קרבנות בפועל כלל אלא רק יחשב ויכוין בלבבו אין זה כלום בזמן שיש מזבח ויוכל לקיים הקרבן בפועל ולז״א זה הדבר אשר צוה ה' תעשו בפועל כלומר אע״פ שאני מזהיר אתכם בכונת הלב לא תספיק לכם כונת הלב לבדה בלתי צירוף המעשה אלא זה הדבר אשר צוה תעשו בפועל ואז וירא אליכם כבוד ה' מכח כונת הלב שעולה מספר כבוד שבו ניכר כבוד ה':

ז ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו חידא ז״ל בשם הרב חס״ל ז״ל דהנכנס ת' יום בקדושה בלתי חטא בנתיים אינו שולט בו היצה״ר ע״ש וז״ש זה הדבר אשר צוה ה' בקדושתכם במצותיו תעשו חלק התיבה לשתים וקרי בה ת' עשו ר״ל ת' יום עשו בקדושת מצותיו יתברך ואז ירא אליכם כבוד ה' שלא יוכל היצה״ר לשלט בכם או יובן בס״ד ידוע כל המצות נאחזים בכ״ב אותיות ויש מצות נאחזים בסדר אבג״ד שהוא אור ישר ויש נאחזים בסדר

תשר״ק שהוא אור חוזר ולכן בודוי שאדם מתוודה על עונות יתוודה ע״ס כ״ב אותיות בסדר אבג״ד ובסדר תשר״ק וכנז׳ בנוסח על חטא שאומרים ביוה״כ וז״ש זה הדבר אשר צוה ה׳ תעשו ר״ל עד תי״ו עשו כי צריכים אתם לשמור כל המצות כולם שהם מגיעים עד אות תי״ו ובזה ירא אליכם כבוד ה׳ כבוד ד״ו כ״ב כלומר שתי בחינות כ״ב שהם אבג״ד באור ישר ותשר״ק באור חוזר ודו ר״ל שתים:

ח **ויקרב את העולה ויעשה כמשפט** נ״ל בס״ד דידוע דאות ה״א ראשנה דשמא קדישא ה״ס בינה מתקנת את אות ה״א אחרונה שה״ס מלכות ותיקון שלה שתהיה שלימה כמו אות וא״ו דשמא קדישה הנקרא משפט וז״ש ויקרב את ה׳ על ה׳ כי תיבת העלה כתיב בלא וא״ו וקרי בה ה״א על ה״א שהקריב ה״א ראשנה על ה״א אחרונה לתקנה ויעשה כמשפט ויעש ה״א אחרונה כמשפט כמו בחי׳ וא״ו דשמא קדישא הנקרא משפט:

ט וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם נ״ל בס״ד כי בעת שעושין רש״מ קורא אותם עמי ואחר שעשו העגל היה קורא אותם עם שסילק אות יו״ד ונשאר עם לכך בעת שהוציאם ממצרים היה מחבבם וקוראם עמי שלח עמי ויעבדוני בין עמי ובין עמך מסתולל בעמי והוצאתי את צבאותי את עמי בני ישראל וכאלה הרבה ואע״ג דכתיב בפ׳ יתרו רד העד בעם קראם כך סמוך למתן תורה להורות כי תואר עמי ביו״ד קנו אותו ע״י קבלת עשרת הדברות שעתידין לקבל אבל בלא״ה הם במדרגת עם אבל אחר שעשו העגל פגמו בעשרת הדברות ונסתלקה אות יו״ד מן עמי ואז קראם עם דכתיב ראיתי את העם הזה והנה עם קשי עורף הוא ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך לך עלה מזה אתה והעם אשר העלת וראה כל העם אשר אתה בקרבו דהיה קוראם עם ולא עמי ועתה היום שהקריב אהרן לתיקן עון העגל נתקבל ברצון והחזיר אות יו״ד לאותיות עם ונעשה להם שם עמי וז״ש וישא אהרן את יד״ו את יו״ד אל העם ובזה החזיר להם תואר עמי ויברכם:

י **ויבא משה ואהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד ה׳ אל כל העם** נ״ל בס״ד בכל יד יש ט״ו פרקים באצבעות ובכף וארבעה ידים של משה ואהרן הם ששים פרקים כנגד ס׳ אותיות שיש בברכת כהנים וז״ש ויבא משה ואהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו את העם בפסוקי ברכת כהנים וגם בזה המשיכו אות יו״ד מן ר״ת ג״פ של יברכך וכו׳ אל אותיות העם לעשותם עמי וירא כבוד ה׳ אל כל העם שנעשה עתה במדרגת עמי גם כבוד ה׳ עם הכולל גי׳ ששים כנגד ששים אותיות של הברכה:

יא **וידבר ה׳ אל אהרן לאמר יין ושכר אל תשת וכו׳** נ״ל בס״ד דקדוק תיבת לאמר דאינו לומר לאחרים ועוד קישור הכתובים זע״ז והוא ע״פ מ״ש באה״י ז״ל טעם שצוה שלא ישתה יין בבואו אל אהל מועד כי המקדש והיין הם שני הפכיים דהמקדש כוחו למלאת לב האדם הנכנס שם בשמחה כמ״ש לדוד שמחתי באומרים לי בית ה׳ נלך תתעורר השמחה בלבי מעת שאומרים בית ה׳ נלך וכ״ש כשאבא שם אך היין נברא לנחם אבלים ולמי שהגיען רעה דכתיב תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ולכן הבא למקדש ששם מקור השמחה מה לו לשתות יין עכ״ד ועוד יש טעם אחר נוסף על זה שנמנע היין מן הבא למקדש כדי להבדיל בין הקודש ובין החול כי השמחה אשר תגיע לאדם מן קדושת המצוה וקדושת ביאת המקדש שהיא קדושת נצחית גם השמחה תתמיד בלב האדם ולא תסתלק אחר גמר המצוה או אחר סילוקו מן המקדש אך שמחה הבאה לאדם מן היין היא קצרה שאיננה אלא רק בעוד כח היין בו משא״כ אחר שהפיג יינו לא ישאר לו מן השמחה ולכן כדי להבדיל בין שמחה הבאה מן הקודש ובין השמחה הבאה מן החול שהוא היין צוהו שלא יכנס שתוי יין למקדש כדי שיהיה לו היכר והרגשה שיבחין בין זו לזו וז״ש וידבר ה׳ אל אהרן לאמר חלק התיבה לשתים וקרי בה לא מר כלומר אתה מבאי אהל מועד ואין לך מר שהיין ניתן למרי נפש ואתה אינך מר נפש לכן יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבואכם אל אהל מועד כי כל הבאים שם אינו מרי נפש ועוד צריכין אתם להזהר בזה כדי להבדיל בין כוחו של קודש ובין כוחו של חול ופסוק זה נכתב לפי פשוטו ונסמך כאן כדי לרמוז טעם זה כמ״ש בתחלת הפסוק ואומרו אתה ובניך אתך היינו לאו משום שמא תשגו בדבר העבודה מחמת שכרות כי אזהרה זו היא אע״פ שבניך אתך דמדכרי אהדדי:

יב נמצא לפ״ז ההפרש בין דבר הבא מכח הקדושה לבין דבר הבא מכח החול הוא כי זה יהיה לו קיום והתמדה וזה אין לו קיום והתמדה ולפ״ז דבר הבא מכח הקדושה ידמה לאילן או עשב שהוא מחובר בקרקע שהוא מתמד ברטיבותו ויופיו והדרו אך דבר הבא מכח החול ידמה לתלוש שהוא מעט מעט מתייבש וכלה ואבד וכן ישראל שהם נשמתם חצובה מתחת כסא הכבוד שנקרא בשם עוה״ב שה״ס הבריאה דומין לעץ הנטוע שיש להם חלק קיים ועומד בקדושה של עוה״ב משא״כ עכו״ם אשר נשמתם מן הקליפה דעשיה ידמו לתלוש אשר אין לו קיום והוא יבש ויכלה ויאבד ובזה יובן בס״ד דברי התנא כל ישראל יש להם חלק לעוה״ב כלומר דבר קיים ועומד בעוה״ב שה״ס הבריאה שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ לעולם דייקא שהוא קיום נצחי ירשו ארץ החיים שה״ס עולם ולכן ידמו לנצר מטעי כלומר נצר הנטוע ולא תלוש ולכך מעשי ידי שהם שמים וארץ יהיו להתפאר על ידי ישראל:

תזריע

א **אשה כי תזריע וילדה זכר וכו'** נ"ל בס"ד ידוע כל משפיע נקרא בשם זכר וכל נשפע נקבה וידוע שיש מצוה ותפלה שכוחה חזק לעלות למעלה במקום הראוי לה שלא ע"י סיוע מצות אחרים אלא אדרבה היא מושכת ומעלה עמה מצות חלושים של אחרים שמשפעת בהם כח והרי זו נקראת בשם זכר משא"כ מצוה או תפלה שהיא חלושה מצידה וצריכה לשפע מצוה אחרת חזקה זו נקראת בשם נקבה וז"ש אשה נשמה כי תזריע כי עשיית המצות נקראת בשם הזרעה מצד הנשמה הנה ראוי לה שתלד מצוה שלמה שהיא בסוג זכר וטמאה שבעת ימים חיים הקצובים ע' שנה כמ"ש הפסוק שנותינו בהם שבעים שנה מפני כי עוה"ז היא שבעת אלפים שנה עם אלף השביעי שכולו שבת וכל אלף שנה נחשב כיום אחד כמ"ש כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול ולכך חיים סתם הקצובים הם ע' שהם שבעה עשריות והנשמה בעוה"ז יושבת באויר טמא ולז"א וטמאה שבעת ימים בעוה"ז ואין כח טומאה זו שוה בכל אדם אלא כפי נדת דותה הוא חלק זוהמה שהיה בעון עץ הדעת תטמא בעוה"ז וביום השמיני כשילך אדם לעוה"ב שה"ס הבינה שהיא ספירה שמנית אז ימול בשר ערלתו שתפסק הזוהמה ותכרת לגמרי ובזה יובן רבי אומר אזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה היא דייקא שאינה צריכה לסיוע אחרים ובזה יהיה לו תפארת מן האדם מפני שהיא מושכת ומעלה מצות שלבני אדם אחרים שהם חלשים ואין לאל ידם לעלות:

ב **ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה** נ"ל בס"ד דם טוהר בזכר ל"ג יום ובנקבה ס"ו יום הרי בשניהם אותיות סגול כי תיבת סגול הוא ס"ו ל"ג וידוע דהסגו"ל הוא נקודת החסד וידוע דדמים טמאים הם בסוד הגבורה ודמים טהורים הם בסוד החסד ולכן ימים של דמי טוהר הם אותיות סגול:

ג **וטהרה ממקור דמיה** י"ל והא כבר טבלה קודם שהביאה הכפרה והנה היא טהורה ונ"ל בס"ד דידוע דבאשה נתהוה בה דם הטמא מכח זוהמת הנחש מעון עץ הדעת ולכן כאשר תשלים טהרתה ותביא גם הקרבן הראוי לה אז נטהרת מדרגה אחת מן הזוהמה דנחש אשר סיבבה לה דם הטמא של הנידה ונמצא המקור של הדמים שלה הוא זוהמת הנחש ובכפרת זו נטהרת מדרגה אחת ממדרגות הזוהמה שיש בה ולז"א וטהרה ממקור דמיה היא הזוהמה שהיא מקור לדמים אלו הטמאים אשר ראתה:

ד ועוד נ"ל בס"ד דידוע לימוד תורה שבכתב נקרא קראי לכן המכחישים בתורה שבע"פ ומודים רק בפשט המקרא שבכתב נקראים קראים אבל המודה בתורה שבע"פ והולך אחריה נקרא תלמודי ונודע כי הלכות מרובות יש בנדה בענין טומאתה וטהרתה שאין מפורשים בתורה שבכתב אלא הכל נתנו בתורה שבע"פ על כן מי שהוא קראי אין לו טהרת נדה שאם יחסר ממנה הלכה אחת הרי זו בנדתה ולא תטהר במים שטובלת בהם הן בחסרון הנוגע לטומאת הנדה עצמה הן בחסרון הנוגע לטבילתה ואין טהרה לנדה אלא רק לתלמודי ההולך אחר תורה שבע"פ ולא לקראי והנה אותיות דמיה במלואם כזה דל"ת מ"ם יו"ד ה"י תמצא במלוי שלהם אותיות תלמוד"י והמלוי יכונה בשם מקור מפני שהמלוי הוא נעלם ומכוסה כמו המקור של כל דבר שהוא נעלם ומכוסה וז"ש וטהרה ממקור דמיה ר"ל מכח התלמודי שהוא רמוז במקור של אותיות דמי"ה ולא מכח הקרא"י:

ה ובמדרש איתא אשה כי תזריע וילדה זכר הה"ד הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמי נ"ל בס"ד בהקדים מ"ש הרב ב"ש ז"ל דף ט"ז ע"פ כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה והקשה דהול"ל כמו הרה על המשבר תחיל שאז הוא עיקר החבלים ופירש דידוע דדרש רשב"י מ"מ יולדת מביאה קרבן מפני דבשעה שכורעת לילד נשבעת (פירוש כח הנפש שלה) שלא תזקק לבעלה ואח"כ מתחרטת ורוצה לעבור על שבועתה להזקק לבעלה לכן מביאה קרבן בעבור חלול השבועה של הנפש שלה והנה זה דרכה כל הימים כאשר תחזור ותתעבר אח"כ חוזרת ונשבעת כשכורעת לילד ואח"כ תתחרט ותביא קרבן וכן על זה הדרך ועל זה דימה הנביא את בני ישראל דחוטאים להשי"ת ובהגיע ימי תשובה ובפרט יוה"כ עושים תשובה ואומרים שלא ישובו לכסלם ואחר יוה"כ חוזרין וחוטאין וביוה"כ שבים חוזרים ועושין תשובה ואומרים שלא ישובו לכסלם ואחר יוה"כ חוזרין וחוטאין וכן על זה הדרך וז"ש כמו הרה תקריב קרבן ללדת ר"ל בעבור עת הלידה שלה שנשבעת שלא תזקק לבעלה ורוצה עתה לחלל שבועתה שזעקה בעת חבליה וזהו תחיל תזעק בחבליה וזה משפטה כל הימים כן היינו מפניך ה' שגם אנחנו חוטאין ושבים ואומרים שלא נשוב לכסלה וחוזרין אח"כ וחוטאין וג"כ שבים ואומרים שלא נשוב לכסלה וכן על זה הדרך בכל שנה ושנה ובזה פירש שם בעצב תלדי בנים ואל אישך תשוקתיך והוא ימשול בך כלומר יקח אותך למשל ולדוגמה בדברים שבינו לבין הקב"ה כי יאמר כמו הרה תקריב וכו' כן היינו מפניך ה' עכ"ד:

ו נמצא האדם שדרכו לחטא ולשוב בתשובה ויאמר שלא ישוב לכסלה ואח"כ חוזר וחוטא וג"כ שב בתשובה וחוזר וחוטא ושב בתשובה הנה זה הולך בעקבות אמו כי כסלות זו שהוא חוטא ושב וחוזר וחוטא ושב דומה למנהג אמו בענין הלידה והעיבור שלה ובזה יובן בס"ד בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו כי הכסיל שהוא חוטא ושב וחוזר וחוטא ושב ידמו אותו לאמו ולכן אמרה בת שבע לשלמה הע"ה מה ברי ומה בר בטני ומה בר נדרי ר"ל אם תחטא ותתחרט ותשוב ותחזור ותחטא יאמרו אני גרמתי לך מנהג זה מצד נדרי שאני נודרת בעת הלידה שלא אזקק עוד ומתחרטת וחוזרת ונודרת וכן על זה הדרך:

ז והשתא לפי האמור להכי נסמכה פרשת יולדת לפרשת מצורע מפני כי הצרעת באה על חטא ובא הכתוב להודיע בפרשת מצורע איך החטא הוא הגורם את חולי הגדול הזה הקשה שבכל חולאים וכאשר האריך רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל בביאור המקראות בפרשה זו בטוב טעם ודעת יע״ש ועל כן שפרשת מצורע כולה באה לרמוז על החטא לכך סמך לה פרשת יולדת אשר החוטא ידמה במנהגו אל מנהג היולדת וכאמור בפסוק כמו הרה תקריב ללדת וכו׳ והנה על פי האמור בפסוק זה דכמו הרה תקריב ללדת מתבאר היטב פשט הכתוב הזה דאמר הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני פירוש חוללתי לשון חלול ואומרו חוללתי מורה על חלולים רבים כלומר בעון עשיתי חלולים רבים שאני שב על העין ומתחרט ואחזור לעבור עליו לחלל וכן עז״ה ואין זה חידוש כי בחטא זה שאני עושה חלולים רבים יחמתני אמי שגם אמי כך מנהגהולזה המדרש קשיא ליה בפרשה זו של היולדת דכתיב אשה כי תזריע וילדה מה שייכות לפרשת יולדת עם פרשה זו של מצורע דנקיט לה בהדה ומתרץ הה״ד הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני דמדמה חטאי האדם למנהג אמו בלידה ולכן סמך פרשת יולדת לפרשת מצורע אשר כולה היא מדברת בחולי צרעת הנפש שהיא באה בחטאות האדם:

ח ועוד איתא במדרש אשה כי תזריע וילדה זכר הה״ד אשא דעי למרחוק ולפעלי אתן צדק ונ״ל בס״ד דארז״ל שלשה שותפים באדם הקב״ה ואביו ואמו וארז״ל הקב״ה מטיל עשרה דברים ואביו חמשה ואמו חמשה ופירשום בגמרא אחת לאחת וכל איש יבין דבר לאשורו אע״ג דאב ואם יש להם שותפות באדם כל זה בעת ההזרעה אך אח״כ אין בכוחם לעשות פועל של כלום דאפילו שהאם נושאה בבטנה את הולד ט׳ חודשים כשיגיע זמן הלידה בטל כוחה ופעולתה כי איך תוכל להוציא הולד מן הקופסא שמונח בתוך אם לא יפתח השי״ת את רחמה בדרך הפלא ופלא וגם אחר הלידה מי ילמד את הולד הזה את מעשה היניקה איך ינק ויחיה דהלא הוא בעת ההיא כמו אבן בלא השכלה ובלא האזנה ובלתי כח הדיבור אך השי״ת חונן לו דעת שידע להניק מאיליו גם עוד בגידול הולד בכל זמן היניקה הקב״ה עושה פלאי פלאות לצורך קיומו וחיותו אשר עצמו מספר ובכל זאת מה תוכל האם לעשות על כן אפילו שהיא נושאה את בנה בבטנה תשעה חודשים אין לה להתפאר לומר שותף אני בילד הזה אלא בע״כ תודה כי חלק שיש לה בו אינו כלום והעיקר הוא כח השי״ת העושה כל ולכך צריך שהאדם יהיה כפוף לעבודת השי״ת ולא יעשה דבר אביו ואמו אם דבריהם המה הפך דבר ה׳ וז״ש הכתוב אשא דעי למרחוק ר״ל אשא דעי בענין השותפים שיש להם חלקים בגופי למרחוק דהיינו לא אביט על עת ההזרעה אלא אשים הבנתי ודעתי להביט למרחוק מן הלידה ואילך עד סוף הימים של חיי האדם ואז לפעלי הוא הקב״ה שפעל העשרה דברים וזהו פעלי פעל יו״ד אתן לו הצדק להודות שהוא העיקר ואליו אשמע ואעבוד והנה המדרש קשיא ליה קושית זוה״ק שהקשה איך זכר הכתוב הלידה אחר ההזרעה והלא יש הריון בנתים ולזה תירץ הה״ד אשא דעי למרחוק וכו׳ כלומר בא הכתוב ללמדנו אשה כי תזריע אל תתפאר בשותפות שיש לה בהזרעה בולד אלא תביט בלידה בזמן שילדה ותראה באותו עת אם תוכל להשתתף בקיום הולד וחיותו ואז תבין שאין חלקה חשוב כלום לפי האמת:

ט ועוד איתא במדרש אשה כי תזריע הה״ד חיים וחסד עשית עמדי ראב״ך אומר בנוהג שבעולם בהמה זו דדיה במקום רחמה והולד יונק במקום בושתה ואשה זו דדיה במקום נאה והולד יונק במקום כבודה הוי חיים וחסד וכו׳ אר״א אם ישהה אדם בחמין שעה אחת הוא מת ומעיה של אשה רותחין והולד נתון שם והקב״ה משמריה הוי חיים וכו׳ א״ר תחליפא אם אכל אדם פרוסה אחר פרוסה שניה דוחה את הראשונה והאשה הזאת כמה מאכל אוכלת ואינו דוחה את הולד ע״ש נמצא מן החסד שעשה השי״ת דדי האשה במקום בינה ילמוד האדם מוסר להדבק בטהרה ומן חסד של היות עמידתו תוך חמין רותחין ומתקיים ילמוד מוסר שירבה בעסק התורה הנקראת אש ולא יהיה חום היום מבטלו מעסק התורה ומן חסד השלישי שאין נדחה הולד שהוא בריה טובה מחמת מאכל הגשמי שאוכל האדם ילמוד מוסר שלא ידחה עסק הגשמי את קביעות התורה ולפ״ז מן שלשה דברים הנז׳ שהם ר״ת אד״ם שהוא אכילה דדים מעים יבין האדם מוסר גדול ולכך נקרא אדם כדי שיקח מוסר מן שלשה הנז׳ הנרמזים באותיות אדם ובזה יובן כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי ר״ל מה שנעשיתי בער מפני שלא נתבוננתי מן שלשה הרמוזים באדם:

י **כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת** נ״ל בס״ד נקיט ג׳ מינים דהצרעת באה על לשה״ר דקטיל תלתא וגם שקול כנגד ג׳ טומאות חמורות שהם ע״ז וג״ע וש״ד והתחלת הטומאה בלשון והרפואה ג״כ בלשון דכתיב מות וחיים ביד הלשון וכתיב מרפא לשון עץ חיים שהוא עסק התורה דכתיב בה עץ חיים היא אמנם צריך סור מרע תחלה משל למי שיש לו קדחת דרפואתו לשתות סם שקורין כנאכ׳ינה אך לא יתנו לו סם הנז׳ תחלה אלא יתנו לו קודם סם המשלשל לטהר בטנו ואח״כ יתנו לו סם הכאנאכנה ולז״א כי יהיה בעור בשרו הוא הלשון אבר שכולו בשר ואין בו עצם משם תתחיל טומאה זו של הצרעת הבאה על לשה״ר ששקול כנגד ג׳ טומאות:

יא **וראה הכהן אחרי הוכבס את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה טמא הוא** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הרב ייטב לב ז״ל בפסוק והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע דתיבת נגע נראה לשון יתר ופירש דארז״ל צדיקים מהפכים מדה״ד למדת רחמים והכונה שהם מאמינים שהיסורין הבאים עליהם הם לטובה ואז ממילא נעשה הדבר טוב וכמ״ש בנחום איש גם זו שאמר גם זו לטובה ונהפך הרע לטוב וכן ברבי עקיבה גבי אושפיזא ושרגא וחמור

ותרנגול שאמר לטובה ונעשה הדבר טוב משא״כ הרשעים ההפכים מדה״ר למדת הדין וענין היפוך הזה הוא ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל בפסוק ה׳ יסעדנו על ערש דוי כי בחליו נהפך עשר לערש ויו״ד לדוי וברפואה חוזר ערש לעשר ודוי ליו״ד כי החולי בא מחמת דאור החכימה שרמוז ביו״ד שמספרה עשר נסתלק מן האדם וכתיב אמרת אלוה צרופה ר״ל צרופי האותיות שיהפך הקב״ה את אותיות המורים על הרעה לעשותם צירוף אחר המורה לטובה וזהו הפוך הקללה לברכה וכן כאן הנגע יתהפך לצירוף ענג ולז״א נרפא נגע הצרעת שיתהפך הנגע לענג וזה יהיה מן הצרוע עצמו ע״י שמקבל היסורין האלה באהבה ואומר גם זו לטובה עכ״ד ע״ש ונ״ל להמתיק הרמז הזה ולהוסיף בו עוד בס״ד כי הפרש שיש בין נגע ובין ענג הוא באות עין כי נגע העי״ן בסוף וענג העי״ן בראש וזהו הפוך ממש שמתהפך האות מסיפא לרישא ובזה יובן החכם עיניו בראשו שאין לו צירוף נגע שהעין בסוף אנא ענג שהעין בראש והרשע עיניו למטה לכן אצלו נגע שאות העי״ן היא למטה אבל הצדיק עיניו למעלה לכן אצלו ענג שאות עי״ן למעלה וז״ש אצל יוסף הע״ה עינו בכבל רגלו ברזל באה נפשו עד עת בא דברו אמרת ה׳ צרפתהו פירוש עד עת בא דברו של יוסף הע״ה שהיה אומר גם זו לטובה אז אמרת ה׳ צרפתהו לאותו הכבל עשתה לו צירוף אחר חדש שנהפכו אותיות כבל לאותיות בכל שהיא מדת הברכה של אברהם אע״ה דכתיב ביה וה׳ בירך את אברהם בכל׃

יב ובזה יובן רמז הכתוב כאן וראה הכהן אחרי הוכבס את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו פירוש שראה צירוף הנגע עודנו כמו שהוא שלא נהפך את עינו ר״ל אות העי״ן שלו שלא נהפך מסיפא לרישא שיהיה ענג שהעין הוא בראש ולכן הנגע לא פשה אז טמא הוא כי הרפואה תלויה בזה׃

יג וטהר את הנגע כולו הפך לבן טהור הוא נ״ל בס״ד נו״ן של נגע בא״ל ב״ם מתחלף בגימ״ל ואות גימ״ל בא״ת ב״ש יתחלף באות רי״ש אות רי״ש באי״ק בכ״ר יתחלף באות בי״ת הרי נהפך נו״ן דנגע לאות ב׳ דלבן וכן אות גימ״ל דנגע יתחלף באי״ק בכ״ר באות למ״ד הרי אות למ״ד דלבן וכן אות עי״ן דנגע יתחלף באי״ק בכ״ר באות נו״ן פשוטה הרי אות נו״ן פשוטה דלבן נמצאו נהפכו אותיות נגע לאותיות לבן ולז״א וטהר את הנגע יען כי כולו הפך לבן טהור הוא׃

מצורע

א והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע הדקדוק ידוע מילות מן הצרוע לשון יתר ונ״ל בס״ד ארז״ל צרעת באה על לשה״ר לכן מסגירו כדי לטהרו שעושה לו צער של הסגר הפך מנהגו הרע כשסיפר לשה״ר שילך ממקום למקום ויספר שכן דרכם וכאשר הרחיב רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל דבר זה בפרשת תזריע בלשונו הנעים והנה צרוע אותיות עצור וז״ש נרפא מן העצור שעשה הפך מדתו הרעה גם הלומד תורה בבהמ״ד נקרא עצור כמ״ש בדואג נעצר נלפני ה׳ וע״י שהוא עצור בלימוד תורה נרפא נגע הצרעת או יובן בס״ד הכונה כי הצרוע שחטא ולכך לקה בצרעת אין לו רפואה אלא בתשובה וחרטה אך החרטה באה לו מצד שדחקוהו היסורין שלא יכול שאת אותם אפשר שזה לא יבא לו רפואה אלא צריך שהרפואה תהיה מכח הצרוע עצמו שהוא מתחרט באמת על מעשיו הרעים אפילו אם לא היו באין עליו יסורין ובזה יובן דברי התנא אזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה כלומר התשובה נקראת דרך כמ״ש רז״ל ע״פ על כן יורה חטאים בדרך ואמר איזו היא תשובה מעליא זו שהיא תפארת לעושיה שיתפאר על אשר הוא עשאה באמת מטוב רצונו ולא שהיסורין הכריחו אותו דכיון שלא לחצוהו היסורין אז נמצא תפארת לו מן האדם כי בני אדם אחרים יבואו ללמוד ממנו תשובה כיון שרואין אשר מאיליו נתחרט ועשה תשובה יתפעלו יותר גם הם לעשות תשובה ונמצא זה זכה וזיכה אחרים׃

ב ובמדרש איתא מעשה ברוכל אחד שהיה מחזר בעיירות הסמוכות לצפרי והיה מכריז ואומר מאן בעי למזבן סם חיי אוריקו עליה כ״ע רבי ינאי הוה יתיב ופשיט בטרקלין א״ל תא סק הכא זבין לי א״ל לית אנת צריך ולא כדמותך אטרח עליה וסליק לגביה הוציא לו ספר תהלים מוכרך הראה לו פסוק זה מי האיש החפץ חיים וכו׳ מה כתיב בתריה נצור לשונך מרע א״ר ינאי אף שלמה מכריז שומר פיו ולשונו שומר מצרת נפשו א״ר ינאי כל ימי הייתי לומד פסוק זה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא רוכל זה והודעני לפיכך משה מזהיר את ישראל זאת תהיה תורת המצורע ע״כ והדקדוקים רבים המה חדא מאי קמ״ל מתהלים מכורך ומאי נ״מ אם מכורך או לא מכורך ועוד מה חידש רוכל זה לרבי ינאי ועוד מה ענין אומרו להיכן הוא פשוט דאם לא ידע ביאורו יאמר לא הייתי יודע פירושו וראיתי להרב זרע בירך ז״ל שפירש אותו כמין חומר דארז״ל למיימינים בה שקורין לשמה אורך ימים איכא וכ״ש עושר וכבוד אך המשמאלים שלומדין שלא לשמה עושר וכבוד איכא אורך ימים ליכא וידוע פלוגתא דר״ג וחכמים והוא דר״ג ס״ל אם אין תוכו כברו ר״ל לומד שלא לשמה אל יכנס לבהמ״ד דאסור ללמדו וחכמים ס״ל מתוך שלא לשמה בא לשמה ולפ״ז לדעת ר״ג דאין ללמד תורה לתלמידים הלומדים שלא לשמה יהיה משך הכתוב של מי האיש פשוט על פסוק שלמעלה ממנו דקאמר לכו בנים התלמידים שמעו לי יראת ה׳ היא התורה אלמדכם אך דעו כי אין אני מלמד לכל אדם אלא רק להלומד לשמה שיש לו אורך ימים וגם טוב העושר ולז״א מי האיש החפץ

חיים שהוא אורך וגם אוהב ימים לראות טוב ג״כ שהוא עושר ותרתי לא נתנו אלא ללמד לשמה הנה זה האיש אלמדנו תורה בזה ונגמר הענין בכך ופסוק הבא אחריו של נצר לשונך מרע הוא מלתא באפיה נפשה דמצוהו על לשה״ר ואינו מקושר עם פסוק מי האיש החפץ חיים וכל זה הביאור הוא לסברת ר״ג דמקשר פסוק מי האיש עם פסוק שלפניו לכו בנים אך לסברת רבנן דפליגי וס״ל דמלמדין תורה גם להלומד שלא לשמה א״א לקשרו עם פסוק לכו בנים אלא ס״ל לקשרו עם פסוק נצר לשנך מרע לומר שבעל לשה״ר לוקה בצרעת דחשוב כמת ואין חייו חיים והכי קאמר מי האיש החפץ חיים ובאיזה חיים אני אומר הוא שאוהב ימים לראית טוב בהם שלא ילקה בצרעת שהוא מושלל מן הטוב דגם בחייו קרוי מת הנה זאת תהיה להנזהר מלשה״ר ולז״א נצר לשונך מרע וכו׳ זה הוא אוהב ימים לראות טוב דניצול מצרעת והנה קודם שבא הרוכל היה מסתפק רבי ינאי בזה הפסוק של מי האיש החפץ חיים ולא ידע אם ביאורו כסברת ר״ג שפושט אותו ומושכו על פסוק הקודם של לכו בנים או אם ביאורו כסברת רבנן שפושטין אותו על פסוק שאחריו דאיכא נפקותא רבה בין זה לזה מה עשה אותו רוכל הגיד לו ביאור הכתוב בחכמה והוא שהוציא לו ספר תהלים מכורך שפתח הספר וכיסה פסוק לכו בנים במטפחת הכרוכה עליו והראה לו מן פסוק מי האיש ואילך רמז לו בזה דפסוק מי האיש אינו מקושר עם לכו בנים כמ״ש ר״ג אלא מקושר עם פסוק שאחריו כסברת רבנן ועל כן אמר רבי ינאי לא הייתי יודע מקרא זה של מי האיש היכן הוא פשוט עד שבא רוכל זה והודעני בחכמה עכ״ד דפח״ח:

ג ובזה פרשתי בס״ד הכתוב בהפטרה מ״ש אלישע הע״ה לגחזי מאין גחזי והשיב לא הלך עבדך אנה ואנה והוא דארז״ל למה לקה גחזי בצרעת על אשר דבר שם רע על אלישע כי אלישע נשבע שלא ליקח כלום מן נעמן והוא הלך ואמר לנעמן בשם אלישע הע״ה שיתן ככר כסף ואע״פ שא״ל לצורך בני הנביאים עכ״ז אין היתר לשבועה כי הוא נשבע שלא יקח כלל ואמרה תורה זאת תורת המצורע מוציא שם רע לוקה בצרעת עוד כתבו המפרשים ז״ל הטעם שדחה אלישע הע״ה את גחזי בשתי ידים דמלבד דקלל בצרעת עוד טרדו מלפניו שלא ילמדהו תורה היינו משום דעתה נתברר לאלישע דגחזי לא היה לומד לשמה ואזיל בתר סברת ר״ג דס״ל כל ת״ח שאין תוכו כברו אל יכנס לבהמ״ד דאין ללמד תורה אלא ללומד לשמה ובזה יובן שאלת אלישע הע״ה דרך צחות מאין גחזי מאיזה כת אתה אם כאותם הסוברים כר״ג דמושכין פסוק מי האיש לפסוק לכו בנים דנלמד מזה שאסור ללמד תורה לאדם הלומד שלא לשמה או״ד אתה מכת דפליגי על ר״ג דס״ל מותר ללמד להלומד שלא לשמה ופסוק מי האיש משוך עם פסוק שאחריו נצר לשנך מרע דבא ללמד שהמוציא שם רע ומדבר לשה״ר לוקה בצרעת דאין חייו חיים והשיב לו גחזי לא הלך עבדך אנה ואנה כי אני לא משכתי פסוק מי האיש לא על פסוק לכו בנים ולא על פסוק נצר לשנך אז א״ל אלישע אתה שלא משכת הפסוק לא לפניו ולא לאחריו אני אמשוך אותו בשבילך על לפניו ועל לאחריו דצרעת נעמן תדבק בך מכת משיכת הכתוב על לאחריו וגם צא מלפני שלא אלמדך תורה עוד מכת משיכת הכתוב על לפניו לכו בנים שאנהוג עמך כדברי ר״ג וכדברי חכמים:

ד **ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם** נ״ל בס״ד ולקח הכהן איש החסד את הכבש האחד רמז לישראל שנקראו כבשים והם גוי אחד בארץ שיש להם תואר אחד וזהו האחד הידוע בה״א הידיעה או יובן האחד ה׳ אחד כי חמשה פעמים אח״ד עולה מספר ס״ה שהוא שם אדנ״י כמנין היכל בסוד ו״ה בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ ובשבת מיחדים שמו יתברך בתיבת אחד של שמע ישראל חמשה פעמים שהם ארבעה בק״ש שתים בלילה דערבית ועל המטה ושתים ביום בשחרית דקרבנות ודיוצר ואחת במוסף בקדושת מוסף הרי חמשה פעמים אחד יש בשבת כמנין שם אדנ״י שה״ס השכינה השורה על ישראל ולז״א ולקח הכהן את הכבש אלו ישראל ה׳ אחד כלומר ה״פ אחד ועוד והקריב אותו לכבש שהוא ישראל לאשם קרי בה ל״א שם כי שם ל״א מן ע״ב שמות של ויסע ויבא ויט הוא שם לבב שהוא שהוא למפרע בכ״ל והוא ברכתו של אברהם אע״ה דכתיב וה׳ בירך את אברהם בכל שממשיך לישראל ברכה משם זה שהוא שם ל״א מן ע״ב שמות ואת לג השמן ר״ל לבוש לאותיות שמן כמ״ש במדרש בראשית פרשה ד׳ כתונת עור רבי יהושע אומר לגא פי׳ בגד משובח כי אותיות שמן מתלבשים בא״ת ב״ש בשם בי״ט והוא עיקרו של עולם ששמירת ישראל תלויה בו והוא מכניע הקליפות לפניהם וכנז׳ בס׳ קה״י ז״ל והניף אותם תנופה לפני ה׳ כתרגומו וירם יתהון ארמא קדם ה׳:

ה **ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך אזן המטהר וכו׳** נ״ל בס״ד נותן על ג׳ אברים אלו אזן יד רגל ר״ת יאר שיאר לו בזה הטהרה וידוע דהצרעת באה על לשה״ר ורפואתו תלויה בתורה דכתיב מרפא לשון עץ חיים והתורה אשר תרפא היא תורה שבע״פ שתתייחס לאזן שהיא תלויה בשמיעת האזן לכך נותן תחלה על בהן אזנו הימנית דהתורה היא בסוד ימין ואח״כ על בהן ידו הימנית כי אין לימוד התורה מרוצה לפני הקב״ה אא״כ ילמד האדם ע״מ לעשות והמעשה תתייחס לידים ואח״כ על בהן רגלו לומר תלמוד תורה בלתי נקיון של סור מרע לא יעלה לרצון דזה דומה למזלף יין על זבל ואשפה מה הנאה יש לו מריח הטוב של היין וידוע כי עיקר סור מרע הוא בעבירות שאדם דש בעקביו שמתייחסים לרגלים שאין האדם חושב אותם כלום ואינו מתחרט בהם לכן יתן על בהן רגלו ג״כ לעורר אותו בזה:

ו והנה אם תצרף מספר דם עם מספר אזן שנותנו עליה יהיה מספר קב שהוא מספר ששה פעמים טוב רמז לתורה שבע״פ שיש בה ששה סדרים והיא נקראת טוב נמצאת היא ששה פעמים טוב ומרפא לשון עץ חיים היא תורה שבע״פ שתתייחס לאזן ובזה מבטל קליפת כלבים שהם גי׳ ק״ב ששולטים על בעל לשה״ר כמ״ש רז״ל בסמיכות לא תשא שמע שוא לכלב תשליכון אותו גם יתן עוד דם על היד יהיה בזה צירוף דדים שהוא י״ד ד״ם ובתורה כתוב דדיה ירווך בכל עת גם ללמדו מוסר הקב״ה חס על הפה שלך ועשה לו דדים במקום בינה כדי שתינק משם ולא עשה לך הדדים כבהמה שהם במקום טנופת ואיך אתה תטנף הפה בלשה״ר גם יתן הדם על רגל כי מספר דם עם מספר רגל עולה עוז״ר היא התורה היא עזר לאדם מן היצה״ר כמ״ש בראתי יצה״ר בראתי לו תורה תבלין וכמ״ש בס״ד ע״פ אעשה לו עזר כנגדו:

ז וכבס המטהר את בגדיו וגילח את כל שערו ורחץ במים וטהר נמצא טהרתו תלויה בשלשה אלה כבוס בגדים וגלוח שער וטבילה במים ונ״ל בס״ד דידוע טהרה זו של מצורע רומזת לטהרת הנפש מן העונות האדם יקח מוסר מכבוס בגדים הגשמיים לכבוס בגדי הנפש כי דרכו של בגד המלוכלך הרבה ילך תכף ברחיצה הראשנה רוב הלכלוך ואח״כ ברחיצה שניה ילך גם מעט הנשאר ואח״כ לא ישאר ממשות לכלוך בבגד אלא רק רושם וזה הרושם צריך לו רחיצות הרבה וטורח גדול עד שילך לגמרי כן עבירות חמורות העושים לכלוך הרבה בבגדי הנפש הם נטהרים והולכים תכף ומיד בודוי ראשון כי על אלו יתחרט חרטה גמורה ואמיתית ויקבל עליו קבלה גמורה בלב שלם שלא לעשותם עוד אך עונות דקים שהאדם דש בעקביו אין החרטה בהם גמורה ושלימה גם אין קבלתו בהם לעזבם בלב שלם ולכן אלו עד שיטהר מהם צריך טורח ויגיעה דאלו דומים לרושם הלכלוך מפני שיצה״ר מורה לאדם בהם היתר:

ח וגלוח השער נרמז בו ענין יקר והוא ע״ד שארז״ל בירושלמי מעשה בכהן אחד שהיה עני ביותר ורצה ללכת לחו״ל בשביל פרנסה ואמר לאשתו אין לי דבר להניח לך אבל אלמדך חכמתי ובעוד שהיה מלמד לה מראות נגעים אמר לה דעי דאין שער בראש שאין תחתיו מעין שממנו הוא גדל ואם היה מתחבר מעין של שער זה לשל חבירו היו עיניו כהות אמרה לו אשתו ישמעו אזניך מה שפיך מדבר ומה אם לכל שער ושער מראשך הקב״ה מזמין לו מעין בפ״ע שיתפרנס בו לא כ״ש שיזמין לך מזונך ולמה תצא לחו״ל מיד חזר בו עכ״ל ובאמת לימוד המוסר הזה מן השער הוא צרי ותחבושת לכל אדם שלא יהיה מצטער ודואג על העתיד אלא יקוה אל ה׳ תמיד ולא יעצב על שום דבר וגם מכאן תוכחת מגולה לקצת בני אדם נבערים מדעת שבראותם שיש להם ד׳ וה׳ בנים הם פורשים מנשותיהם כי דואגים שמא יהיה להם רבוי בנים ובנות ובמה יפרנסום וענין זה הוא שטות גמור כי הבורא יתברך שנתן להם הבנים יזמין להם פרנסתם ואם על שער אחד משגיח כ״כ איך לא ישגיח על אדם שהוא עולם מלא וגם עוד מן השער שיש לכל או״א מעין בפ״ע ילמוד האדם מוסר השכל שכמעט כל ענייני העבודה תלויים בזה והוא מ״ש בגמרא מכאן אמר בן עזאי בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך ומשלך יתנו לך ואין אדם נוגע במוכן לחבירו ואין מלכות נוגעת בחברתה כמלא נימא ע״כ והיינו דאם השערות שהם עומדים סמוכים זע״ז אינו נוגע במוכן לחבירו אלא כל אחד יונק מן מעיין שלו כ״ש האדם עם חבירו ולכן סיים בדבריו כמלא נימא דקאי אכלהו ר״ל כדמיון המילוי והיניקה של נימא הוא השער שבראשך:

ט וענין טבילה במים יורה לאדם בעל תשובה מוסר גדול שצריך להיות תמיד בשברון לב והולך ומוסיף במידות הענוה והשפלות ובזה תקובל תשובתו ויתרצה לפניו יתברך וכמ״ש רז״ל ע״פ זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה וכ״כ ירגיל בענוה ושפלות עד שתהיה אצלו טבעית כמו טבע המים שהם רודפים ללכת למקום נמוך מצד טבעם:

י **והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר ואותם לפני ה׳ פתח אהל מועד** י״ל אומרו הכהן המטהר מאי קמ״ל בתיבת המטהר דאנחנו יודעין כי זו היא מלאכתו של הכהן לטהר וכמה פעמים הזכיר הכתוב את הכהן ולא פירש שהוא המטהר ודי לומר הכהן בסתם ונ״ל בס״ד בהקדים מעשה ששמעתי באחד ת״ח שהיה מהלך במבוי אחד וראה חצר פתוח וקולות רבים נשמעים מתוכו והבין מן הקולות שלהם שיש שם חבורה אחת יושבים ומשחקים בקובייא ומריבים זע״ז והוא נתקנא קנאת ה׳ ויכנס שם פתאום ויגש אליהם וידבר אתם קשות הוי נבלים מה המעשה הרע הזה אשר אתם עושים לשחק בקובייא האסורה ולגזול זמ״ז והאנשים ההם נפלה אימתו עליהם ויבושו ממנו וכולם קמו ונפלו לפניו ויאמרו הסכלנו עשה הדבר הזה ועוד לא נשוב לכסלה ויתנדבו כל הממון שהיה מונח לפניהם בשביל עסק השחוק שהיה לערך עשרה זהובים ויתנו אותו להת״ח בתורת קנס שיקחהו לעצמו ויתפלל על כפרתם והוא לקח הקנס מידם וידבר להם דברי מוסר שלא ישובו לכסלה וילך לו ויהי אחר שנים ושלוש חדשים נדחק אותו ת״ח בשביל פרנסה עד מאד ולא מצא לו מקום אפילו בתורת הלואה משום אדם ועודנו נבוך ומחשב איך יעשה ויזכור הדבר ההוא ויאמר בלבו בודאי אלו האנשים חזרו לסורם הרע והנם עתה משחקים בקוביא בחצר ההוא אלך שם ואוכיחם ואקח מהם קנס ואתפרנס בו וילך באותו מבוי וירא החצר פתוח וקול המשחקים בקוביא נשמע בחוץ וישמח על הדבר ויכנס פתאום ויאמר להם הוי נבלים איך חזרתם לסורכם הרע לשחק בקוביא ועדיין לא סיים דבריו ויקומו עליו

נצבים כמו נד ויחרפוהו ויקללהו ויאמרו לו צא מכאן מי שמך שר ושופט עלינו ויבקשו להכותו מכה רבה ויברח וינס ויצא החוצה ויהיה נבוך מאד לדעת מה זה ועל מה זה הלא קודם שני חדשים כשהוכיחם נפל פחדו עליהם ויבושו ממנו ויתחננו אליו ועתה מצד לצד חרפוהו וביזוהו ויבקשו להכותו על תוכחתו וילך אצל רבו ויספר לו הדבר הזה אשר קרהו ויאמר לו רבו הטעם פשוט היא כי בראשנה בעת שנכנסת להוכיחם היתה כונתך לש״ש כי נתקנאת קנאת ה׳ ולא עלתה על לבך הנאת ממון לעצמך על כן הקב״ה היה בעזרך והטיל אימה ופחד עליהם מדברי תוכחתך וכמ״ש רז״ל כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים כי השי״ת יהיה בעזרו שיעשו דבריו פירות ופועל גדול בלב השומע אך בביאה שניה היתה כונתך בשביל הנאת עצמך כדי שתקח מהם קנס ותתפרנס בו לכך לא בא לך עזר מאת ה׳ ודבריך לא עשו רושם והם התריסו כנגדך כפי הטבע ע״כ שמעתי:

יא וכיוצא בענין זה תמצא אצל הכהנים כי כל איש אשר יחטא ואשם יביא קרבנו לכהן להקריבו והכהן יש לו הנאה גדולה מן הקרבנות כי אוכל בשר טוב ומנחה בלולה בשמן ואם הכהן המקבל הקרבן מיד האדם אין כונתו בשביל הנאתו אלא כונתו כדי לטהר האי גברא ולכפר עליו אז מעשה הכהן בהקרבה יעשו פירות בטהרת האדם וכפרה ואם הכהן כונתו בשביל הנאתו בלבד אין הקרבתו מועלת לטהר גברא וכמ״ש הכהנים לא אמרו איה ה׳ שהיו שמחים בהבאת הקרבנות בשביל הנאתם ואין משגיחים לטהרה וכפרה הנוגעת לנפש לכפר עליו לפני ה׳ ועל כן אין מעשיהם מועילים לכפרה ולטהרה כי עסקם הוא שלא לש״ש ולכן בא הכתוב לבאר הדבר הזה כאן והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר לפני ה׳ פירוש אמתי יעשה הכהן העמדה וקיום בטהרה וכפרה לזה האיש המטהר לפני ה׳ הוא דוקא אם יהיה הכהן כונתו לטהר ולא בשביל הנאת עצמו למלאת כריסו דרק אם יהיה זה הכהן הוא מטהר ר״ל כונתו לטהר את זה האיש יועילו מעשיו לעשות לו העמדה מנפילתו שיעמדהו לפני ה׳ שיקובלו מעשיו ברצון להיות לו טהרה וכפרה כראוי וכמצטרך:

אחרי מות

א **אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה׳ וימותו** י״ל למה קראם עתה בני אהרן ועוד הול״ל בהקריבם ועוד וימותו לשון יתר וכן אחיך לשון יתר ונ״ל בס״ד בא לומר שהם דחקו את השעה להקטיר בפנים שאין בזה רשות אלא לאביהם ביוה״כ והטעם דארז״ל כה״ג צריך שיהיה שלם בחכמה וביראה ואהרן זכה על ידי שתים אלה ולכן כיון שראו שהם שלמים בשתים חשבו שעי״כ יכולים הם להיות עיקר בכהונה גדולה כמו אביהם דנחשבים כאהרן עצמו אך לפי האמת הם אינם חשובים כאהרן עדיין אלא הם בני אהרן טפלים אל אביהם וז״ש אחרי מות שני בני אהרן שהם באמת בני אהרן טפלים אליו אך הם חשבו בקרבתם לפני ה׳ ר״ל ע״י ב׳ החכמה והיראה שהם שתים העושים הכנה לכה״ג להתקרב לפני ה׳ כן בהכנות של השתים ראוי שתהיה קרבתם לפני ה׳ כמו אביהם וזה הדבר גרם להם שימותו שעי״כ חשבו עצמם עיקרים ועשו מעשה עיקר להקטיר בפנים ועי״כ וימותו ולכן כיון שהם שגו בדבר זה להתקרב לפני ה׳ מחמת ראותם שלימותם בשתים הנז׳ עתה יש לחוש שמא אהרן שהוא אחיך הדומה לך שהוא קרוב באמת אלי מצד שלימותו ישנה ויתקרב יותר משיעור אשר הרשתי אותו והוא שיכנס בכל עת לכן תצוהו בפירוש שאל יבא בכל עת אל הקודש כי אם בזאת וכו׳:

ב ונ״ל בס״ד עוד באומרו בקרבתם לפני ה׳ ולא אמר בהקריבם כי הם מתו ביום ר״ח ניסן אשר בו מאיר שם הוי״ה ככתבו בסדר יהו״ה משא״כ בשאר חדשים יאירו בהם כל אחד צירוף משאר צרופים כי י״ב הם כנודע וקרב אותיות תם דהיינו המלוי שלהם כזה תי״ו מ״ם הם אותיות יום ז״ש שמתו בקרבתם לפני ר״ל יום שהוא לפני שם הוי״ה ככתבו:

ג **ואל יבא בכל עת אל הקודש** נ״ל בס״ד יש באדם קנה שמלאכתו בעסק התורה המשמח את הלב ויש בו ג״כ ושט סמוך לקנה שמלאכתו בהנאה גשמית שבכללה הוא היין המשמח את הלב כמ״ש ויין ישמח לבב אנוש וכה״ג צריך שיכנס בשמחה אל הקודש וכמ״ש שמחתי באומרים לי בית ה׳ נלך אך אין ראוי שיכנס בשמחה הנמשכת מן היין שהוא עסק הושט אע״פ שיש לו ג״כ שמחה מן התורה שהיא עסק הקנה כי בזה הוא מערב קודש עם החול ומספר קנ״ה וש״ט הוא מספר ע״ת וז״ש ואל יבא בכל עת אל הקודש ר״ל בשמחה הנמשכת מכל עת שהם עסק הקנה ועסק הושט אלא יבא משמחה הנמשכת מעסק הקנה בלבד ולכך הזהירו בזה אחרי מות בניו שנכנסו שתויים יין:

ד ובאופן אחר נ״ל בס״ד המשך הכתובים ויתיישבו ממילא הדקדוקים הנראין בו דידוע הטעם שהקב״ה עושה גילוי אור שכינתו בענן השוכן שם בבית ק״ק ולא על גוף הארון עצמו או על גוף הכרובים עצמן מפני שהקב״ה אוהב השפלים והרכים ולא העזים והקשים לכך גוף ארון וכרובים שהם עשויים מעץ וזהב שהם קשים אינו מגלה אור שכינתו בהם ממש אלא רק מגלה בהתלבשות הענן השוכן שם עליהם שהוא רך יותר מכל הנמצאים גם ידוע הטעם שלא נתן הקב״ה רשות לכה״ג שיכנס לבית ק״ק אלא רק יום אחד בשנה שהוא יוה״כ כדי שיהיה לו מורא ורכות לב בעת שיכנס ואם היה נכנס תמיד בכל עת אז היה לו גסות לב בזה הרשות שהוא נכנס תמיד ואין אחר נכנס כלל ואם יהיה בו גסות לא תשרה עליו שכינה וממילא לא יהיה מוצלח

בעבודתו אשר כל קהל ישראל עליו יסמוכו גם ידוע שיש בדברי חז״ל שלשה טעמים מה שנבחרו לקרבנות הבהמות ולא החיות הא׳ מפני שהחיות אינם מצויים בישוב ולא הטריח הקב״ה את האדם לצאת ביערים ומדברות להביא החיה ולכן יקריבו בהמות בלבד שמצויים אצלם בישוב והב׳ דכתיב והאלהים יבקש את הנרדף והבהמה תמיד היא נרדפת מן החיה אבל החיה היא רודפת לכך לא בחר השי״ת והג׳ מפני שיש לחיה גסות רוח משא״כ מין הבהמה וכתבו המפרשים אע״פ שיש בזה ג׳ טעמים מ״מ טעם השלישי הוא עיקר והראיה לעתיד דכתיב פרה ודוב תרעינה יחדיו ועגל וכפיר ומריא ונער קטון נוהג בהם ואריה כבקר יאכל תבן דנמצא הם מצויים בישוב וגם אין רודפים עוד ועכ״ז לא נבחרו לקרבנות אלא מיני בהמה ולא הוכשרו החיות ובזה פירשו ז״ל לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה שאתה אוהב השפלים והוכחה לזה הטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים שבאותו זמן יהיו החיות מצויים וגם אינם רודפים עכ״ז אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל אז יעלו על מזבחך פרים ולא חיות כלל על כן נמצא הטעם מפני שהחיות יש בם גסות משא״כ מין הבהמה עכ״ד וז״ש דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקודש והטעם כי אתה רואה שבענן שהוא רך אראה אל הכפורת כי אני אוהב רך ושפל ואיני אוהב עז וקשה ואם יבא בכל עת יהיה לבו גס וקשה ולא יהיה לו רכות מן הפחד והמורא מאחר שהוא יהיה רגיל בכניסה לשם תמיד ולכן מזה הטעם שאני אוהב הרכים ומואס בקשים ועזים לכך בזאת יבא אהרן אל הקודש בפר בן בקר שהוא מין בהמה גסה ואיל לעולה שהוא מין הבהמה דקה ולא יבא ממין החיה כלל מפני שהם גסים ועזים:

ה או יובן בס״ד בזאת יבא אהרן אל הקודש דארז״ל רמז לתחיית המתים מ״ה דכתיב בתרומות ומעשרות ונתתם לאהרן וכי היכן הוא אהרן שיקח לו תרומה והלא לא נכנס לא״י ובמדבר לא היו נהוגין תרומות ומעשרות אלא יחיה לעתיד ויביאו לו תרו״מ נמצא ביאתו של אהרן הע״ה אל הקודש אשר בארץ ישראל תהיה לעתיד אחר גמר התיקון שנתקן חטא אדה״ר שהביא מות לעולם וידוע כי החטא הי׳ בפגם ב׳ דלתין של שם שדי ושם אדני ונשאר שי אני בסוד הנחש השאנ״י דלעתיד יתחברו הדלתי״ן ואז יהיה ב׳ שמות הנז׳ שלמים בשבעה אותיות גם לעתיד ישתלם השם והכסא שיהיו שבעה אותיות לכך עשה שלמה הע״ה חנוך בהמ״ק שבעת ימים ושבעת ימים בזא״ז כנגד שבעה ושבעה הנז׳ וז״ש בזא״ת יבא אהרן אל הקודש כלומר ב׳ ז׳ אות דהיינו שני ז׳ אות של השם והכסא ושל שד״י אדנ״י יבא אהרן לעתיד אל הקודש הידוע שהוא בית שלישי שיבנה אחר שלימות שבעה ושבעה הנז׳ בשלימות או יובן עשרה נסים נעשו לאבותינו בבהמ״ק צא מהם שנים שהם לא הזיק נחש בירושלים ולא אמר אדם לחבירו צר לי המקום וכו׳ דאלו שייכים לירושלים נשאר ח׳ צא מהם לא אירע קרי לכה״ג ביוה״כ שזה הנס אינו גלוי לעיני בני אדם אלא לו דוקא נשאר שבעה נסים גלויים לעיני הכל בבהמ״ק רמז כי בהמ״ק הוא סוד השכינה שנקראת בת שבע ספירות לכך נעשו בו ז׳ נסים גלויים וז״ש בזאת ר״ל בז׳ אות יבא אהרן אל הקודש כי כל נס נקרא אות:

ו **כתונת בד קודש ילבש** נ״ל נקיט ד׳ בגדים אלו שהם כנגד ד׳ עבירות שהם מאוסים לפני הקב״ה ביותר והם ש״ד ובכלל זה הוצאת שז״ל וכמ״ש רז״ל על שוחטי הילדים ועוד עון עריות ועוד הרהורים הקשים מעבירה ועוד הגאוה ור״ת ד׳ הנז׳ אמכ״ם רמז לדבר ובפשעיכם שלחה אמכם ועיין לרבינו מהרש״ם בלקוטי שושנים מה שרמז בזה:

ז **והיתה זאת לכם לחוקת עולם** נ״ל בס״ד בהקדים מש״ה ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה ופרשתי בס״ד דארז״ל ישראל נמשלו ליונה גם אמרו עיכוב התשובה שאין שבים מהר גורם דוחק הפרנסה שיהיו המזונות מרורים כזית וז״ש ותבא אליו אל הקב״ה היונה אומת ישראל בתשובה לעת ערב שאין ממהרים לשוב בעת בוקר שיתקיים בהם אחישנה אלא לעת ערב דמאחרים תשובתם עד סוף הימים לכן והנה עלה זית טרף בפיה שמזונותם מרורין כזית כאשר תראה באורך הגלות הזה בחסרון כיס ודוחק פרנסה אשר ימצא לישראל וידוע כי התורה מרבה שפע המזון בעולם ויסתלק הדוחק לכך מכונית בשם לחם והלימוד רמוז באות אלף לשון אלופי ומיודעי וכן אאלפך חכמה וידוע דיש צורת אל״ף באותיות יו״ד שהוא י׳ למעלה ואות ד׳ למטה ואות ו׳ באמצע והוא סוד הבינה וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל בכונות האכילה של מ״ו נ״ח וכן הוא בתיקונים וידוע דהתורה נתנה לנו מן הבינה לכן אל״ף הרומז ללמוד התורה הוא בצורת יו״ד ואינו בצורת יו״י ועל כן אם תהיה הפרנסה מרורה כזית אז ע״י לימוד התורה הרמוז באות אל״ף שצורתו יו״ד יהיה במקום יו״ד דזית אות א׳ ואז זית יהיה זאת שתתבטל המרירות וידוע כי ארז״ל חק לשנא דמזוני הוא וז״ש והיתה זאת לכם דמן זית אשר טרף בפיה יהיה זא״ת לחוקת עולם לצורך פרנסת העולם דחק לשנא דמזוני הוא ותיבת זאת מורה על המצוי כי משמעות זאת זה הוא בעין ואינו נעדר על כן זאת סימן להרווחת הפרנסה שאוצר הבית מלא ואינו ריקן ובזה יובן בס״ד הקטן יהיה לאלף ר״ל אות יו״ד שהוא קטן שבאותיות יהיה אות אלף שאז זית תהיה זאת:

ח או יובן בס״ד התורה נקראת זאת כמ״ש רז״ל במדרש דכתיב וזאת התורה ואם ישראל עוסקין בתורה אז יהיו עונותיהם מועטין ולכן יספיק להם לכפרתם יום אחד בשנה שהוא יוה״כ וז״ש והיה זאת היא התורה לחוקת עולם שתלמדו בה בכל יום שתהיו קובעים עתים לתורה בדרך חק על כן הוא

די לכפר על בני ישראל אחת בשנה כי העונות מוכרח שיהיו מועטין ויספיק להם לכפרה יום אחד בשנה:

ט או יובן בס״ד ידוע התורה נתנה מן הבינה שה״ס הבריאה לכך מתחלת באות בי״ת גם ידוע התשובה והסליחה היא מן הבינה כמ״ש אם עונות תשמר יה אדני מי יעמוד מ״י הבינה שנקראת מ״י כנודע ולכן יום הכיפורים תתגלה בו הארת הבינה ובזה יהיה כפרה כללית לכל ישראל מקטן ועד גדול והנה יצה״ר מבטל את האדם מן ת״ת באומרו מה אתה שתלמוד תורה שהיא קדושה ועליונה ולא נתנה תורה אלא רק לגדולי ישראל המתנהגים בקדושה וטהרה ולא להמון העם הקטנים וזה הבל דהא יוה״כ ניתן לכל ישראל והוא ג״כ מן הבינה וכמו שכל ישראל ידם שוה בו כן התורה ידי כל ישראל שוים בה וז״ש והיתה זאת התורה שנקראת זאת לכם לחוקת עולם לכם בהשוואה אחת מקטן ועד גדול ואל תאמר אין ראוי לעסוק בה אלא הגדולים דוקא כי היא עליונה מאד לז״א הוכחה לזה לכפר על בני ישראל אחת בשנה שהוא יוה״כ יום אדיר בימי שנה שג״כ הוא מן הבינה העליונה ויד כל ישראל שוה בו ואמר אחת בשנה כי הבינה נקראת אחת בסוד אחת ואחת דהזאות יוה״כ:

י או יובן בס״ד זאת עולה מספר צום קול ממון ואם האדם יתמיד בה תמיד לחוקת עולם אז כדאין הם לכפר על בני ישראל בכל עת כמו אחת בשנה הוא יוה״כ ובזה יובן בס״ד רמז דברי התנא הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה רמז בשלשה דברים על שלשה אלה שהם צום קול ממון כי מן הצום יבא לו התעוררות למאוס בתאוות התענוגים והבלי הזמן ומן הממון יבא לו התעוררות למאוס בגאוה כי בראותו העניים לפניו כשנותן להם צדקה אז יזכור כי גלגל הוא החוזר בעולם ומי יודיע אם גם הוא לא יבא לידי כך וכמ״ש ר״ח לדביתהו אקדמי רפתא לעניא כי הכי דלקדמו לבנייך א״ל מילט קא לייטת להו א״ל גלגל הוא שחוזר בעולם ומן קול שהוא עסק התורה יהיה לו התעוררות לחשבון הנפש כי בעסק התורה המורה דרך האסור והמותר יבין אדם כמה חסרונות ועונות יש בידו ואם יהיה לו התעוררות הנז״ל מן השלשה הנז׳ לא יבא לידי עבירה ועוד צריך לחזק את התעוררות אלו ג״כ בידיעה שיהיה בשלש אלו שהם דע מאין באת ומזה תמאס הגאוה ולאין אתה הולך שבזה תמאס הבלי עוה״ז והנאות המותרות כי סוף האדם בקבר יבש אין כל ולפני מי וכו׳ שבזה תחרד לדעת כמה חסרונות יש בידך שצריך אתה ליתן דין וחשבון עליהם:

יא או יובן בס״ד ע״פ מ״ש המפרשים ז״ל שהתשובה והכפרה שבה הוא בסוג חק כי לפו״ד נפש החטאת היא תמות ולכן כיון שישראל שומרים חוקים אז יש להם כפרה שהיא בסוג חק משא״כ הרשעים שאין מודים בחוקים ממילא אין להם ישועה של הכפרה שהיא בסוג חק יען כי חוקיך לא דרשו בתורה שאין מודים בחוקות התורה וז״ש והיתה זאת התורה לכם לחוקות עולם שתשמרו גם החוקים שבה אז יהיה להם תקנה בכפרה וזהו לכפר על בני ישראל אחת בשנה:

יב או יובן בס״ד התורה נתנה מן הבריאה שה״ס בינה הנקראת עוה״ב ולכך התחילה בבית ויום הכפירים שמועיל לכפר הוא מפני שאותו היום מאיר בו הארת הבינה שה״ס עוה״ב ששם הסליחה בסוד מי יעמוד גם ישראל נשמתם חצובות מתחת כסא הכבוד שה״ס בינה הנקראת עוה״ב לכן דוקא להם נתנה תורה ולכן דוקא להם יועיל הכפרה של יום הכפורים דהכל עולה בקנה אחד וידוע כל נשמה שתבא בעוה״ז יש לה שורש במקום אשר נחצבה ממנו אך אע״פ שהיא בעוה״ז אינה נפרדת משרשה אלא כאלו היא מחוברת ונטועה שם ואיך תהיה מחוברת ונטועה הוא ע״י עסק התורה שנקראת מים והיא מגדלת אותה כמים המגדלים את האילן אשר על ידו לא יכרת האילן משרשיו וז״ש והיתה זאת התורה שנקראת זאת לכם דוקא ולא לעכו״ם מפני שאתם נשמתכם חצובות מן עוה״ב שה״ס בינה והתורה ג״כ נתונה לכם מסוד הבינה ולכן זהו הטעם של הכפרה שלא תועיל לכפר רק על בני ישראל אחת בשנה שהוא יוה״כ שבו מאיר אור הבינה שה״ס עוה״ב:

יג ולכן ישראל אינם מתקיימים אלא ע״י התורה שהיא מן הבינה שנקראת מים ומגדלת את האדם הדומה לעץ השדה ומחברתו בשרשו ובזה יובן בס״ד כל ישראל אע״פ שהם בעוה״ז עכ״ז יש להם חלק לעוה״ב שה״ס הבינה ע״י עסק התורה שנא׳ ועמך כולם צדקים לעולם ירשו ארץ היא עוה״ב שנקראת ארץ או התורה שנקראת ארץ ועי״כ הם נחשבים נצר מטעי כלומר מחובר ולא תלוש ולכן הם להתפאר:

קדושים

א **דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו** הדקדוק שיש בפסוק זה ידוע על אומרו דבר ואמרת לשון כפול גם מה סמך יש לזה עם מאמר אמו ואביו תראו גם עם מאמר שבתותי תשמרו גם מאמר אל תפנו אל האללים ונ״ל בס״ד דאיתא במדרש על פסוק זה רבי אבין אמר משל למלך שהיה לו מרתף של יין והושיב בו שומרים מהם נזירים מהם שיכורים לעת ערב נתן להם שכרן לשיכורים נתן ב׳ חלקים ולנזירים חלק אחד א״ל אדונינו המלך לא כולנו שמרנו כאחד מפני מה לאלו נתת שני חלקים ולנו חלק אחד א״ל אלו שיכורים הם ודרכם לשתות יין ושמרו לכך אני נותן להם שני חלקים ואתם נזירים אני נותן חלק אחד כך העליונים שאין יצה״ר מצוי בהם קדושה אחת שנאמר ובמימר קדישין שאלתא אבל התחתונים שהיצה״ר שולט

בהם הלואי בשתי קדושות יעמודו הה״ד דבר אל כל עדת בני ישראל וכתיב והתקדשתם והייתם קדושים עכ״ל והמדרש הזה מוקשה כי המשל והנמשל הנז׳ ראוי להביאו על פסוק והתקדשתם והייתם קדושים דמפורש בו ב׳ קדושות אך פסוק זה של דבר אל כל עדת בני ישראל לא נזכר בו קדושה כפולה אלא רק אחת באומרו קדושים תהיו ולא שייך כאן המשל והנמשל הנז׳ מיהו בדקדוק הנז׳ מובן שפיר דרבי אבין קשיא כפל הלשון דבר ואמרת ובא לפרש דצריך לישראל ב׳ קדושות ורמזם אחת בלשון דבור וא׳ בלשון אמירה והענין הוא דארז״ל שלשה שותפים באדם הקב״ה ואביו ואמו וחלק הקב״ה הוא רוחני ואין צריך לזרז את האדם על קדושתו כי קדוש הוא מצד עצמו אך ב׳ חלקים של או״א הם חמריים וצריך לזרזו על קדושתם הוא הדבר אשר דבר הכתוב והתקדשתם והייתם קדושים שזכר ב׳ קדושות כנגד חלקים של או״א כי על חלקי אין צריך לזרז אתכם יען כי קדוש אני ה׳ אלהיכם ולכן חלקי הוא קדוש מצד עצמו ועל כן אמר קדושים תהיו שצוה אותם על חלקים של או״א אמר לשון כפול דבר ואמרת והיינו דאיתא בזוה״ק דבור בהכרזה אמירה בלחישו והנה נודע כי חלק האב בבן נפרד מן האב בעת תשמיש המטה שמזריע באשתו וכל תשמיש נעשה בהצנע ובלחישה אך חלק האם בבן נפרד מן האם בעת הלידה דאע״ג שהיא מזרעת ג״כ בעת התשמיש הנה אין הזרע יוצא ממנה כמו האיש אלא נשאר בבטנה ונמצא יציאתו ממנה הוא בעת הלידה וכל לידה תהיה בפרסום ובגלוי ובהכרזה על כן אמר דבר שהוא לשון הכרזה רמז בזה על חלק האם שנפרד ממנה בפרסום ואמר ואמרת שהוא בלחישו ובהסתר לרמוז על חלק האב שנפרד ממנו בהסתר ובהצנע בעת תשמיש ועל שני חלקים אלו הוא מצוה קדושים תהיו:

ב ולכן אחר שצוה בקדושת שני חלקים של או״א הזכיר מצות מורא אב ואם לומר ע״י שאתם מקיימים מצוה זו איש אמו ואביו תראו בזה תהיו זוכים לקדש חלקים של אב ואם שיש בכם כי מצוה זו של מורא או״א תהיה לכם עזר וסיוע לקדש חלקים של או״א שצויתי אתכם בה גם עוד על ידי מצוה זו של מורא אב ואם תזכו דאת שבתותי תשמורו והוא כי אומרו שבתותי לשון רבים היינו דקאי על שבת בראשית שהוא יום השביעי וגם על יו״ט שהוא ג״כ קרוי שבת וכמ״ש רז״ל ע״פ ממחרת השבת דכתיב גבי עומר שהוא ר״ל ממחרת יו״ט של פסח וקרי ליה שבת שגם בו יש שביתה ממלאכה וידוע מ״ש רבינו האר״י ז״ל בשער הכונות דף ט״ז דיו״ט העליה היא עד הבינה הנקראת אם לכן אלה מועדי ה׳ ר״ת אמ״י אך בשבת העליה היא עד החכמה הנקרא אב לכן כתיב בשבת קודש היא לכם ואין קודש אלא חכמה משא״כ המועדים כתיב בהו מקראי קודש דרק ע״י התפילות שלכם תהיה העליה עד קודש שהוא חכמה יע״ש נמצא שבת בראשית הוא בחי׳ אב ויו״ט שהוא ג״כ נקרא שבת הוא בחינת אם ולכן אחר מצות איש אמו ואביו תראו סמך ואת שבתותי תשמורו שני מיני שבתות שהם שבת בראשית שהיא בחינת אב ויו״ט הנקרא שבת שהוא בחינת אם גם עוד בזכות זאת שאתם מקדשים חלקים של או״א שיש בכם וגם אתם מקיימים מצות מורא אב ואם וגם שומרים ב׳ מיני שבתות שהם בחינת אב ואם תזכו לדחות אב ואם אשר בסט״א וז״ש אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם כי ידוע שהאב שיש בסט״א הוא ס״מ וזה נקרא מסכה יען כי כל מכות ופרענות שתהיה בעולם נעשים ע״י כוחות הזכר שהוא ס״מ וכוחות הנקבה שהיא לילית טפלים להם ולכן נקרא מסכה שאם תניח ס׳ של פלוני על מכה יהיה מסכה אך אלילים רמז לנקבה שהיא אם בטומאה ונקראת לילית ולכן ראש וסוף אלילים הוא אם ובתוך אלילים יש לילי שהוא שמה לילית ולז״א אל תפנו אל האלילים היא האם שבסט״א ואלהי מסכה שהוא האב שבסט״א לא תעשו לכם שתדחו אותם מעלכם וגם כאן הקדים האם קודם האב כאשר תפס בקדושת החלקים דבר ואמרת וכן אמו ואביו תראו ודוק:

ג ובאופן אחר נ״ל בס״ד סמיכות איש אמו ואביו תראו לקדושים תהיו דארז״ל למה נסמכה פרשות עריות לפרשת קדושים ללמדך כ״מ שאתה מוצא בו גדר ערוה אתה מוצא קדושה ע״כ וידוע לכל דבר צריך יסוד והיסוד של גדר ערוה הוא הצניעות ומדת הצניעות נלמוד אותה מן אברהם אע״ה ומן שרה אע״ה דכתיב הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את ראה כמה צנוע הי׳ אברהם אע״ה שלא הכיר באשת ועד אותה שעה וכמה צנועה שרה אמנו שלא גילתה יופיה לבעלה וז״ש קדושים תהיו ואין קדושה אלא ע״י גדר ערוה והיסוד של גדר ערוה הוא ע״י איש אמו ואביו תראו קרי בה תראו בחיר״ק תחת תי״ו שהוא לשון ראיה שתראו ותביטו באמכם הראשונה ובאביכם הראשון שרה ואברהם כמה היו צנועים ואז תלמדו מהם מדת הצניעות וכיון שיש לכם מדת הצניעות בזה יהיה אתכם גדר ערוה שאז קדושים תהיו ולכן הקדים אמו לאביו כי שבח שרה בצניעות היא יותר מאברהם אע״ה כי האשה שהיא יפה מאד ואינה מגלית יופיה לפני בעלה למצא חן בעיניו מחמת צניעות שלה הוא דבר פלא ביותר:

ד **וכי תזבחו זבח שלמים לה׳ לרצונכם תזבחהו** נ״ל בס״ד דיש ג׳ מצות דהאדם יהרג ואל יעבור והם ע״ז וג״ע וש״ד ושלשתם בעשרת הדברות והוא כי ע״ז היא דיבור ב׳ של לא יהיה לך וש״ד הוא דבור לא תרצח והוא נחשב דבור ז׳ יען כי בכל לוח נכתבו חמשה אך לוח הא׳ שנכתב בו דבור שמירת שבת נכתב בלוחות ראשונות זכור את יום השבת ובלוחות שניות שמור את יום השבת ואמרו בגמרא דשבועות דף ך׳ זכור ושמור בדבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע ובאמת הם שתי עניינים דזכירה היא ענין מצוה לחוד ושמירה היא ענין מצוה לחוד על כן אע״פ שהקב״ה אמר שתיהם בדבור אחד עכ״ז אי אזלינן בתר מנין המצות דבראשנות נכתב זכור ובשניות נכתב שמור נמצא מצות שבת נחשבת כשתי מצות

א׳ מצות זכור וא׳ מצות שמור וא״כ אם תמנה המצות של עשרת הדברות לחשוב מצות שבת בשתים תהיה מצות לא תרצח מצוה ז׳ ומצות לא תנאף מצוה ח׳ ונמצא שלשה מצות אלו שהם ע״ז וג״ע וש״ד הם סימנם זב״ח ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב אספו לי חסידי כורתי ברתי עלי זבח שהם מוסרים עצמם להריגה על ג׳ מצות אלו שהם זב״ח שהם מוסרים עצמן לזבח על שלשה שהם זב״ח ובזה יובן וכי תזבחו זבח שלמים רמז לשלשה הנז׳ שהם סימנם זבח שתזבחו עצמכם בעבורם שבזה תהיו שלמים צריך לרצונכם תזבחוהו דהיינו ברעותא דליבא שתהיו מתאוים לכך כמ״ש על רבי עקיבא שהיה מתאוה תמיד אמתי יבא לידי פסוק זה של מסירת נפש ואקיימנו שעשה הדבר ברצון לב:

ה **הוכח תוכיח את עמיתך** נ״ל בס״ד כפל הלשון לימד הכתוב מוסר גדול לאדם שיהיה מוחל לחבירו אע״פ שחטא לו ולא יקפיד על כל דבר כי יביט בענייניו שבינו לבין הבורא יתברך כמה חטאים חוטא להשי״ת בכל יום והוא יתברך מוחל לו ולמה יתכעס ויקפיד על חבירו שנגע בכבודו שהוא בשר ודם ובמה נחשב כבודו כנגד כבוד השי״ת וא״כ למה יתכעס על חבירו ויחרה אפו עליו עד שיאמר ראוי זה להרגו על אשר חטא לי בכו״כ וכן על זה הדרך בהפלגות שמפליג בענשו של חבירו ומה ישיב לעצמו בחטאיו שבינו למקום ושמעתי מספרים מעשה במלך א׳ שגזר על גנב א׳ לתלותו על עץ ויאמר הגנב שהוא מקבל גזרת המלך על עונו אך צריך שימתינו לו עד שיעשה לפני המלך חכמה נפלאה שהוא לבדו יודע אותה וכשימות גם היא תמות עמו לכך רוצה שילמדנה למלך כדי שתשאר בעולם ולא תאבד ויאמר לו המלך מה זאת ויאמר שהוא יודע להביא גרעין א׳ של תפוחים או פרי אחר ויתקן אותו בסמנים ידועים לו ויתחבנו תוך הקרקע ואחר חצי שעה יהיה הגרעין הזה אילן ויבקע הארץ ויצא אילן גדול מלא פירות ויתפלא המלך על זאת וקם ובא להגינה שלו ויבואו עם המלך המשנה שלו וגם שר האוצר לראות מעשיו של זה ויביאו לגנב גרעין של פרי וישרה אותו תוך הסמנים אשר צוה להביא לו ערך חצי שעה ויאמר הגנב עתה נגמר בישול הגרעין וצריך לתחבו בקרקע כדי שאחר חצי שעה יהיה אילן גדול אך צריך שזה התוחב את הגרעין בקרקע יהיו ידיו נקיות מן גניבה וגזל ואם מימיו גנב איזה דבר אפילו פעם אחת תפסד הסגולה של הגרעין ולא יצא והנה הוא א״א לתחוב אותו בידו כי הוא היה גנב כל ימיו על כן החזיר הגנב פניו אל המשנה ויאמר לו בכבוד תתחוב זה הגרעין בידיך ויאמר המשנה לא אכחד כי בהיותי קטן הייתי עושה הוצאות הבית של אבי בידי והייתי מרויח בהוצאות שאחשוב על אבי יותר ממה שהוצאתי ואע״פ שהייתי עדיין קטן בשנים חושש אני פן תפסיד הסגולה כי אין הידים נקיות לגמרי אח״כ פנה אל שר האוצר ויאמר בכבוד תתחוב אתה הגרעין בקרקע ויאמר אני שר האוצר שכל חשבון ממון אוצר המלך בידי ושגיאות מי יבין שמא טעיתי בחשבון וכתבתי יותר על חשבון המלך שלא כדת אז פנה הגנב אל המלך ויאמר בכבוד אדוני המלך אתה תתחוב הגרעין ויאמר המלך זוכר אני בהיותי קטן ראיתי אצל אבי המלך חוט מרגליות חשוב מאד וגנבתי אותו ממנו לכן גם ידי אינם נקיות נביא אדם אחר ואז הגנב הכה הכאה גדולה על פנים של עצמו ויפול על רגלי המלך ויאמר לו אדוני המלך הנה שר האוצר שלך טען על עצמו שידיו אינם נקיות וגם המשנה הודה שגנב מאביו בחשבון הוצאות הבית וגם אתה אדוני המלך אמרת שגנבת מאביך א״כ למה תתלני על גנבתי אשר העניות לחצה אותי וגנבתי למלאות נפשי כי ירעב ויבוש המלך ויבן כי בחכמה עשה כל זאת המעשה ויפטרהו ע״כ שמעתי הנה כי כן גם האדם אם יחטא לו חבירו יחרה אפו עליו ואומר זה ראוי לענשו כו״כ או להרגו על אשר נגע בכבודי בכו״כ ולמה לא יביט על עצמו אשר הוא חוטא כמה וכמה בכבודו יתברך וצריך שיבוש מאיליו כאשר בוש אותו המלך במעשה הנז׳ וז״ש הוכח תוכיח את עמיתך ר״ל כשתבא להוכיח את עמיתך שחטא לך ויחרה אפך בו הנה תחלה הוכח לעצמך בדברים שבינך למקום כמה וכמה חטאת ואח״כ תוכיח את עמיתך ואז ודאי לא תשא עליו חטא אלא תמחול לו כי תאמר בלבבך אם אני אפליג עליו בעונש על חטאו לי א״כ כמה וכמה אהיה חייב עונשין להקב״ה בחטאי בכבודו כמה וכמה ועל כן ודאי לא תקום ולא תטור את בני עמך אע״פ שחטאו לך לא תעשה להם קימה ונטירה אלא ואהבת לרעך בודאי יען שאם הוא חטא לך הנה הוא עשה כמוך כי גם אתה חטאת בכבוד השי״ת או הכונה אם הוא חטא לך הנה הוא אדם כמוך אבל אתה תבין כי אני ה׳ ואתה בשר ודם חוטא לי כמה וכמה צריך אתה לקבל נקמה ועונשים כפי ערך העונש שאתה תרצה לעשות לחבירך בנקמתך בחטאו לך:

ו ובאופן אחר נ״ל בס״ד הכפל של הוכח תוכיח את עמיתך בהקדים מה שפרשתי בס״ד בדרשותי ע״פ שאמר שלמה הע״ה מוכיח אדם אחרי חן ימצא ממחליק לשון והוא ע״פ מעשה שהיה באחד אורח שבא לעיר גדולה ואמר שהוא המוכיח של עיר הגדולה פראג כי אצלם היה הדרשן הגדול שבעיר נקרא בשם מוכיח ובאותו זמן היה למוכיח של עיר פראג שם גדול מאד בכל ערי אשכנז ובשאר מקומות ואותה עיר שבא האורח היתה רחוקה מן פראג ולא היה שם אדם שמכיר את המוכיח של פראג בצורת פניו ורק שמעו שמעו הגדול ואז הכריז הרב של אותה העיר על הדרשה שידרוש המוכיח של פראג ביום שבת ויתאספו קהל גדול ויבא זה האורח ויעמוד על הבימה במקום שעומד המוכיח הדרשן ויאמר רבותי דעו לכם כי הוא היה דר בפראג היא העיר הגדולה שיש בה עשירים גדולים וקהל גדול ויהי לו ט״ו כרמים ומכרם פלוני יעלו לו ריוח בשנה סך כו״כ ומכרם פ׳ סך כו״כ וכו׳ וכו׳ הגיד להם ריוח של כרם בפרטות עספ״א ואמר עוד שהיה לו עשרים שדות של זריעה ומשדה פ׳ יגיע לו ריוח בשנה כו״כ וכו׳ וכו׳ גם היה לו שלושים אלף צאן ומגיע לו ריוח מחלבם כו״כ ומצמרם כו״כ ומן הולדות סך כו״כ ועוד מאתים חנויות ומכל חנות מגיע לו ריוח סך כו״כ והיה לו חמשים חצרות

שהיה משכירים ויגיע לו מזה סך כו״כ ומזה סך כו״כ וכו׳ והיה לו בית מסחר גדול שיש בו כו״כ חדרים וכו״כ סופרים והיה לו מאתים ספינות שמגיע לו מהם סך כו״כ והיה לו מסחר גדול באנגלית וצרפת ומסקוף ופרנסייא ואיטאלייא והיה תמיד מצוי באוצר שלו זהובים בעין כו״כ וכספים סך כו״כ ושטרות על הממשלה בסך כו״כ ועל הכל היה פורט חשבון הסך של הרווחתו בפרטות כאדם המסדר חשבון עם שותפים שלו והקהל מתלחשים זע״ז לאמר מה מדבר זה ועל מה באנו לכאן וכולם ממתינים סוף דבר לידע מה רצונו בדברים אלו שפורט והולך והוא אחר שגמר כל הקניינים שהיה לו אז אמר הנה כל העושר הנורא הזה אשר הגדתי בא יום רעה ואבד הכל בזמן מועט ונשאר ערום מכל הנז״ל כמו איוב ממש ותהום כל עיר פראג על המקרה הרע שקרה לו וכל העשירים שהיו מתגאים בעושרם השפילו לארץ ראשם ויאמר כל אחד ואחד אם כל עושר הגדול ההוא אבד בענין רע בזמן מועט איך יבטח האדם על עשרו ואיך יתגאה בו להיות לו בו הרמת ראש על בני אדם ואם בארזים נפלה שלהבת מה יענו אזובי קיר ועל מה ירדוף האדם אחר עוה״ז ימים ושנים אשר אפשר לאבד כל טרחו ויגיעו ביום אחד הן מידו הן מיד בניו ויתפעלו כל אנשי העיר פראג מן המקרה הזה שקרה לו ועשה בלבם רושם גדול ונשבר לבם לכמה שברים ונמס והיה למים כי מן הדברים האלה שקרה לזה ירד מוסר גדול לתוך חדרי בטנם עד כי המוכיח הגדול של פראג שדורש להם תוכחות מוסר מפי סופרים ומפי ספרים לא היה עושה רושם בקרבם אחד מני אלף מזה ונמצאתי אני בזה מוכיח גדול של עיר פראג ולכן כשבאתי עתה לעיר שלכם הזאת אמרתי אני הוא המוכיח של פראג ולא שקרתי ח״ו כי אני הייתי המוכיח שלהם במקרה הזה אשר קרני יותר מן המוכיח שהוא הדרשן שלהם והנה בודאי זה המקרה אשר ספרתי לפניכם עתה עשה רושם ותוכחות מוסר בקרבכם עשר ידות מן תוכחת מוסר שדורש לכם החכם שלכם אז אמר ר״ח בן עקשיא אומר ויאמר קדיש על ישראל ויקומו הקהל וילכו לבתיהם בשברון לב וינודו בראשם על בגידת הזמן וכל או״א נתפעל בלבבו מן הדברים האלה מאד מאד ע״כ המעשה:

ז נמצא מקרי הזמן אשר יהיו לאדם בהפכת הגלגל הם עושים פועל מוסרי בלבות בני אדם יותר מדברים אשר עורך הדרשן המוכיח את העם מפי סופרים ומפי ספרים כי מן המקריים האלה יתפעל האדם למאס בגאוה וגבהות לב אשר תהיינה מצד העושר וגם ימאס ברדיפת הכבוד ויבין פחיתות העוה״ז שהוא כלה ואבד ברגע ואינו שוה כלום כנגד חלק קטן של עוה״ב ולכן שלמה הע״ה שהיה מלא וגדיש מכל מין טובה ותענוג חמריי של עוה״ז ולא חסר ממנו דבר כמ״ש הגדלתי מעשי בניתי לי בתים ונטעתי לי כרמים עשיתי לי גנות ופרדסים וכו׳ קניתי עבדים ושפחות וכו׳ גם מקנה צאן ובקר הרבה וכו׳ גם כסף וזהב וסגולת מלכים וכו׳ עשיתי לי שרים ושרות ותענוגות בני אדם וכו׳ והגדלתי והוספתי וכו׳ ואחר כל זאת בא יום רעה ונשאר ערום נקי מכולם דלא נשאר לו אלא רק מקלו שבידו ומחזר על הפתחים וקורא אני קוהלת ואין שומע לו עד שהחזירו הקב״ה למלכותו בנס והנה ודאי מקרה זה שקרה לו אחר שאסף כל הטובות הנוראות אם יבא האדם אחר כך להוכיח לבני אדם במקרה הזה שקרה לשלמה חן ימצא בדבריו כי יעשו דבריו רושם בלבות בני אדם כאשר יוכיחם ממעשה שהיה ולא בדברים בעלמא ולז״א מוכיח אדם אחרי חן ימצא כי הלימוד ממעשה שהיה בפועל עושה רושם מאד בלב השומע יותר מאותו מחליק לשון לסדר דברים דוקא אע״פ שהוא מטעים אותם והם יקרים המיוסדים ע״פ השערת השכל והסברתו:

ח והנה ידוע כי כל יסורין ופגעים רעים אשר תהיינה לאדם מן השמים נקראים בלשון תוכחה כמ״ש השי״ת לדוד הע״ה והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם יען כי השי״ת שולח היסורין לאדם כדי להוכיחו בהם על עונותיו על כן נקראים בשם תוכחה וכבר אמרנו כי האדם יתפעל בתוכחות מוסר בלבבו מן מעשה תוכחה הנעשית בפועל עשר ידות מדברי המוסר אשר תשמענה אזניו מן המוכיח הדרשן וכמו ענין המעשה הנז״ל וזו התועלת היא לשומעין וגם יש בזה עוד תועלת להמוכיח עצמו כי החכם הדורש תוכחת מוסר מפי סופרים ומפי ספרים לא יבצר מהיות עולה בלבבו שמץ גאוה בראות עצמו עומד על הבימה ומוכיח את הציבור על מעשיהם משא״כ אם יהיה זה המוכיח בעל מעשה כאותו האיש אשר אמרנו במעשה הנז׳ שאמר שהוא המוכיח של פראג וסיפר להם מקרה הזמן שקרה לו שנפל מאגרא רמא עד בירא עמיקתא לא שייך שיבא להתגאות בדבריו באותה שעה שהוא מספר בשפלות לבו אשר ירד פלאים וארז״ל במדרש כי רשב״ג שנהרג היה מצטער מה עשה עון שסופו להיות נהרג ואח״כ תלה הדבר בזה דלא יבצר מהיות עולה בלבבו קצת גאוה בעת שהיה דורש בציבור לעם רב וז״ש הוכח תוכיח את עמיתיך ר״ל בהוכח שעשו לך מן השמים הם יסורין ופגעים שנקראים בשם תוכחה בהם תוכיח את עמיתיך שתספר להם מה שקרה לך שאז בזה יכירו חסרונות עוה״ז וכמו שעשה אותו האיש שאמר שהוא המוכיח של פראג כי בזה המוסר שיוצא להם מן מעשה שהיה יהיה רושם ופועל בלבם יותר מן תוכחות של מוסר שאומר המוכיח מפי סופרים ומפי ספרים וגם בזה איכא נפקותא אחריתי למעליותא והוא כי לא תשא עליו חטא של גאוה ויוהרא מאחר שאתה מדבר בשפילות מצבך ואשר קרה לך וכאמור וגם הוא לא יבוש מהדברים אשר תדבר עמו מאחר שאתה מדבר בחסרון עצמך וגם זה נרמז באומרו ולא תשא עליו חטא ר״ל חטא של הכלמה והלבנת פנים:

ט לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך הנה רבים נתפלאו במצוה זו איך תצוה התורה דבר שהוא נגד הטבע שאין טבע האדם יכול לקיים דבר זה שיאהב את רעהו כמוהו וכבר חז״ל אמרו חייך קודמין לחיי חבירך נמצא דבריהם הפך פשט הכתוב הזה גם י״ל למה הוצרך לפרש ולומר את בני עמך והלא כל הצווי של התורה מדבר בבני עמך ולא בעם נכרי ולמה הוצרך לפרש כאן טפי משאר דברים ונ״ל בס״ד כי הנה באמת אחר שגילו לנו רז״ל סוד הגלגול אז אנחנו רואין טעם נכון והכרחי לבלתי נהיה שונאין זא״ז ובלתי עשות נקימה ונטירה זל״ז והיינו כי תמצא ראובן ושמעון שהם רחוקים וזרים זה מזה הרחק מאד מצד משפחתם ובית אבותם אך באמת בגלגול הקודם היו קרובים זע״ז שהיו שני אחים או אב ובנו ועל כן אם יהיה שמעון שונא עתה לראובן שהיה אביו בגלגול הקודם או בנו נמצא הוא עתה שונא את אביו או את בנו וכן להפך וכן הענין הוא בין הנשים אשר ימצא בהם כמה וכמה שהן שונאות זא״ז מאד ואפשר שבגלגול הקודם היו אלו אם וביתה מעשה באשה שהיתה שונאה את כלתה שנאה עצומה מעת שנכנסה לביתה בימי חופתה והמריבה לא היתה זזה ממנה בימים ובלילות ובכל שעה ושעה עד שקצה כלתה בחייה ובחרה מות מחיים מחמת שהיתה חמותה מציקה לה בקטטה מאד וסיבת השנאה שהיתה לאשה עם כלתה היה זה כי לאותה האשה היה לה בת יפה מאד שהיתה חביבה עליה כנפשה וקודם החופה של כלתה בט״ו שנים נפטרה אותה הבת והיתה אמה מתאבלת עליה הרבה ולא שכחה אותה וכשבאה הכלה ההיא לביתה הביטה בצורתה וראתה שהוא דומה ממש לביתה הנפטרת הן מצד קומתה הן מצד יופיה הן מצורת פניה ולכן כשראתה אותה זכרה את ביתה שנפקדה ממנה ותשנא את זאת ותעש עמה מריבה כל שעה ושעה וצר לה מאד אשר זו כדמות ביתה באה וישבה בביתה במקום שהיתה ביתה והנה לילה אחת בא בעלה של אותה אשה שהיתה אלמנה אליה בחלום ויאמר לה עד מתי את עושה מריבה עם כלתך לוא ידעת מי היא זאת היית כל יום מחבקת ומנשקת אותה אמרה לו לו בחלום מה היא זאת ויאמר זאת היא ביתך שנפטרה קודם ט״ו שנים משבאה זו לביתיך וביום שנפטרה נולדה זה הכלה ונתגלגלה בה ביתך ולכן היתה הצורה שלה דומה לה ממש בכל דבר ולהיות שאת היית מצטערת על ביתך גלגלו מן השמים שבינך יקח לו לאשה זאת הכלה שהיא ביתך בעצמה ונמצא ביתך חזרה אצלך בבית ואת כל יום מצערת אותה בקטטה ומריבה הרי את מצטערת את ביתך שחביבה כנפשך וזאת בשמעה דברים אלו מבעלה בחלום חרדה ורעדה מאד ותכה בידיה על פניה ואז הקיצה מן השינה והנה חלום ותבך בכי גדול על אשר עשתה לכלתה שבאמת היא ביתה ותקם באותה לילה ותדפק על פתח חדר כלתה ותכנס ותפול לפני רגלה ותחבקנה ותנשקנה ומאז היתה אוהבת אותה כנפשה כי ידעה שזאת היא ביתה שחזרה אצלה ומן המעשה הזאת יעשה האדם היקש לכמה דברים שיהיו בין האנשים ובין הנשים על כן מי שיש לו מוח בקדקדו יתרחק משנאה ונקמה ונטירה כי אולי זה שהוא שונאו עתה הוא היה אביו בנו או אחיו וכן בנשים מאחר ששניהם הם זרע ישראל ועם אחד הם אפשר להיות כך משא״כ נכרים מעם אחר לא יצוייר דבר זה וז״ש לא תקום ולא תטור את בני עמך קרי ביה עימך חיר״ק תחת העין ר״ל כיון שהוא בני עמך אפשר להיות שכבר היה בגלגול הקודם עמך ממש או אב או בן או אח אע״פ שהוא זר עתה ואיך תקום ותטור או אביך אי את בנך או את אחיך:

י ועוד הוסיף הכתוב טעם אחר בחיוב האהבה בין בני אדם והוא כי מחמת שהם מין אחד השכל מחייב שצריך לאהוב זא״ז כי כל בריה ראוי שתאהב את המין שלה וז״ש ואהבת לרעיך ר״ל שעוד טעם נוסף בחיוב האהבה לרעך יען שהוא כמוך מין אחד שאתה אדם והוא אדם וראוי שכל בריה תהיה אוהבת המין שלה אע״פ שהם רחוקים מצד המשפחה ובית אבות:

יא **לא תאכלו על הדם** נ״ל בס״ד התשמיש מכונה בשם אכילה כמו אכלה ומחתה את פיה ויש חמשה דמים טמאים שהם דוחים התשמיש של איש ואשתו וז״ש לא תאכלו על ה׳ דם ר״ל על חמשה מיני דם:

יב ועוד נ״ל בס״ד קודם אותיות דם יש אותיות גל שהוא לשון גללים שהוא זבל הכרס והאדם טוב שיפנה תחלה קודם סעודתו ואח״כ יאכל וז״ש לא תאכלו על הדם ר״ל קודם שתפנו הגללים מן הכרס הרמוזים באותיות שקודם דם או יובן לא תאכלו בשביל להרבות דם בגופכם שהוא בריאות הגוף ולא תכונו לקיום הנפש ובזה לא תנחשו שתהיו דומים לנחש אשר עפר לחמו כן אתם כונתכם בעבור החומר שהוא מתייחס לעפר אלא תהיה כונתם לברר נ״ק מן המאכל שזהו קיום הנפש גם לא תעוננו לשון ענן כי האדם ע״י שילמוד תורה על השלחן זורח אור על השלחן כאור השמש כי נר מצוה ותורה אור ואם בתוך השלחן יחזור ודבר דברים בטלים ואינם הגונים הרי זה ידמה כמו ענן העובר תחת עין השמש ומכסה אורה ומחשיך על השלחן:

יג או יובן בס״ד לא תאכלו על הדם ע״פ מ״ש הגאון חיד״א ז״ל ברב״ל האוכל מאכל הרבה אז וא״ו של וש״ט יתארך ונעשה ושט אותיות שטן ששולט השטן באכילתו ע״ש והנה בין מספר וא״ו למספר נו״ן הוא דם וז״ש לא תאכלו על הדם ר״ל שתגרמו להוסיף דם על ושט ויהיה שטן ועי״כ לא תנחשו חלק התיבה לשתים לא תנח שו כי השטן שהוא דרגא דשו לא תניח לו שליטה על אכילתך ובזה לא תעוננו שתי עינויים עינוי לנפש ועינוי לגוף כי כתב הרמב״ם ז״ל כל חולאים הבאים לגוף הם מחמת רבוי האכילה יותר מדאי:

יד או יובן בס״ד לא תאכלו על הדם דידוע בכל עסקינו בתורה ומצות ותפלה כדי לעשות בירורים של י״א סימני הקטורת וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל בספר מבוא שערים ע״ש וידוע כי הבירורים של הנז׳ בכל יום הם שתים שהם ארבע כי בבוקר מזכירים י״א סמני הקטורת בתורה שבכתב של המקרא ותורה שבע״פ של תנו רבנן כי הם ב׳ בחינות אחת של תפארת ואחת של מלכות ונמצא בשחרית ומנחה הם ארבעה וד״פ י״א הם דם וצריכין לברורם להביאם למקום האחדות שהוא סוד אל״ף ועל כן ישראל נקראו בתואר אדם ואם אינו מברר ומכניס למקום האחדות נמצא הוא חסר אות א׳ מן אדם ונשאר אצלו בתואר אדם רק אותיות דם וז״ש לא תאכלו על הדם אלא גם באכילתכם תהיו זהירים לקיים הרמוז בתואר אדם שלכם לברר מן ד׳ בחינות י״א סמני הקטורת של שחרית ומנחה שהם דם ולהביאם למקום האחדות שהוא אות אל״ף:

טו ובזה יובן רמז התנא אזהו דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם ר״ל היא תפארת לעושיה שהיא שלמה במחשבה ובמעשה והיא תפארת לו מן האדם שעושה בה בירור כראוי אשר רמוז באותיות אדם:

טז **מפני שיבה תקום והדרת פני זקן** נ״ל בס״ד עיקר תיקון העונות בתשובה והוא ע״פ מספר התעניות שגילה רבינו האר״י ז״ל לכל עון בפ״ע ואם האדם יעשה תשובה בזקנתו לא יוכל לקיים התיקון בצום כי א״א לזקן שיתענה אבל בבחרותו אפשר לקיים תיקון בצום והנה קודם זקן יש אותיות צום וז״ש מפני שיבה תקום כמ״ש בזוה״ק על בעל תשובה שישוב בבחרות יען כי עתה תוכל להדר התשובה שלך בצום שהוא פני זקן ר״ל שרמוז קודם אותיות זקן:

יז והתקדשתם והייתם קדושים פרשתי לעיל ע״ד שלשה שותפים באדם הקב״ה ואביו ואמו ובזה יובן בס״ד מאמר רז״ל עתידים הצדיקים שיאמרו לפניהם קדוש כדרך שאומרים לפני הקב״ה כלומר יאמרו לפניהם ג״פ קדוש כדרך שאומרים לפני הקב״ה קק״ק והטעם כנגד שלשה חלקים הנז׳ שכולם יתקדשו ויהיו קדושים ובזה יובן בס״ד הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה פירוש הסתכל בכבוד הגדול הזה שיהיה לצדיקים לעתיד שיאמרו ג׳ דברים לפניהם דהיינו ג״פ קדוש ואז תהיה צדיק כדי שתזכה לכך:

אמור

א **לא יקרחו קרחה בראשם ופאת זקנם לא יגלחו ובבשרם לא ישרטו שרטת** נ״ל בס״ד ראש אותיות כהן שהוא שם התואר של הכהנים הוא אותיות מיד דמשמעותם זריזות דשלימות עבודת הכהן תלויה בזריזות וכמ״ש רז״ל כהנים זריזין הן וכל כהן שהוא עצל ואינו זריז אינו יכול לעבוד עבודת הקודש וז״ש לא יקרחו קרחה בראשם ר״ל במידת הזריזות הרמוזה בראשם לא יהיה להם בה חסרון שבזה יגיע החסרון בעבודתם שעושים לתיקון ישראל גם עוד פאת זקנם לא יגלחו והיינו פאות ר״ל קצוות שהם שני הצדדין כמו ומחץ פאתי מואב דפרושו הקצנים ההולכים בקצוות המחנה לפניהם ולאחריהם כדי להגין עליהם וא״כ קצה הזקן מצד אחד דהיינו אותיות שאחר אותיות זקן הוא חרס שהוא ר״ל שמש כמו בטרם יבא החרסה בשופטים י״ד וידוע מ״ש בספר קרנים מאמר י״ב שלשה שמות יש לשמש והם שמש בבריאה וחמה ביצירה וחרס בעשיה דתמן אל אדני ע״ש ובזה פרשתי בס״ד הטעם שהיתה יצ״מ ע״י ארונו של יוסף דכתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו דאיתא בזוה״ק פרשת וישב דף קפ״ט חרס זה יוסף ואיתא בס׳ הקרנים מאמר י״ג דיש באילנא קדישא שהוא התפארת חדר הנקרא חרס וחדר זה ביטל שר של מצרים אשר שמו סורב כמנין חר״ס ע״ש והיינו כי שר מצרים היתה תגבורת שלו מן קליפת כלבים ולכך היו מצרים עושים כשפים בכלבים בשערי מצרים כדי שלא יוכלו ישראל לצאת משם ואותה לילה שיצאו נכנעה קליפת כלבים ולכך כתיב ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו וידוע מ״ש רבינו האר״י ז״ל בביאור פרקי שירה דקליפת כלבים היא בעשיה ולכן כלבים אומרים שירה באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה׳ עושנו דלא נאמר בוראינו או יוצרינו אלא עושינו כי הם מבחינת העשיה וכתב שם האומר פרק שירה יכון כשאומר לפני ה׳ עושנו כי זו הוי״ה היא בההי״ן העולה ב״ן שהיא נפש העשיה ולכך הכלבים נקראים עזי נפש שהם מבחינת נפש של הקליפה העזה שבעשיה ששם מאיר שם הוי״ה דההין שעולה בן דאפילו הקליפות נזונין משפע הבורא בסוד ומלכותו בכל משלה ע״ש בד״ק ז״ל ועוד איתא בשער הפסוקים לרבינו האר״י ז״ל דשם יוסף הוא מספר ג״פ שם הוי״ה דמלוי ההי״ן שעולה בן ע״ש ולכן נקרא חרס שהוא שם השמש שבעשיה ובו יצאו ממצרים שניצולו מקליפת כלבים כי כלב גי׳ בן וגם בזה ניצול הוא עצמו מן הכבל דכתיב ענו בכבל רגלו שחשבה אשת פוטיפר לשלוט עליו בשכבו עמה בקליפת כלב כמ״ש רז״ל הבא על ארמית קשורה בו ככלב ולכך הניחה בכבל רגלו והוא אשר מספר שמו ג״פ ב״ן המאיר בעשיה וגם נקרא חרס שהוא שם השמש שבעשיה שמכניע קליפת כלבים נתגבר עליה ויצא מן הכבל שהוא אותיות כלב לכן סרח בת אשר היא אשר נתנה בשורה טובה בעבורו ליעקב אע״ה והיא אשר נתנה ידיעה למרע״ה בעבורו בעת יצ״מ שהודיעה איה מונח ארונו והיינו כי תרגום של שם שרח הוא סרח וכמ״ש על פסוק ושם בת אשר שרח בפ׳ פנחס וסרח בהפוך חרס ואיך שיהיה נמצינו למדין כי שם השמש בעשיה הוא חרס וידוע כי הצדיקים נמשלו

לשמש דכתיב ואוהביו כצאת השמש בגבורתו דמאירין לעליונים ולתחתונים כאור השמש והיינו כי עבודת הקודש שעובדין הצדיקים מצד הכונה שהיא בבריאה נקראים שמש ומצד הדבור שהוא הקול שהוא ביצירה נקראים חמה ומצד המעשה שהוא בעשיה נקראים חרס על כן הכהנים אשר תיקון המלאכה שלהם הוא בעשיה כי הקרבנות הם תיקון העשיה כמ״ש רבינו האר״י ז״ל לכן הם נקראים בשם חרס ונרמז שם חרס בפאה של אותיות זקן שהוא קצה השני של זקן וז״ש ופאת זקנם לא יגלחו שיהיו שלמים תמיד בשם זה של חרס הרמוז בפאת זקן שיהיו מאירים במעשיהם כמו חרס המאיר בעשיה ששם תיקון הקרבנות ואז עי״כ בבשרם אלו ישראל דכתיב אחינו בשרינו הוא לא ישרטו מלאכי חבלה שרטת שרט ת׳ כמ״ש רז״ל ע״פ והתוית תו על מצחות האנשים שא״ל לכתוב על מצחות הרשעים ת״ו של דם ושרט ר״ל חבלה כתרגומו:

ב ובאופן אחר נ״ל בס״ד הכהנים צריכין להיות שלמים במחשבה שהיא בראש שאם חשב שלא לשמו וכיוצא ה״ז פיגל וגם צריכין להיות שלמים בחכמה שתתייחס לזקן כמ״ש רז״ל זקן זה שקנה חכמה דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו וז״ש לא יקרחו קרחה בראשם במחשבה שבראש וגם פאת זקנם היא החכמה שתתייחס לזקן לא יגלחו שיהיו שלמים בזה ובזה ואז עי״כ בבשרם אלו ישראל לא ישרטו שרטת שלא יהיה פגם ופסול בקרבנות שעושים בעבורם:

ג ועוד נ״ל בס״ד באופן אחר בהקדים מ״ש רז״ל במדרש אמור אל הכהנים בני אהרן הה״ד יראת ה׳ טהורה עומדת לעד אר״ל מיראה שנתיירא אהרן מלפני הקב״ה זכה וניתנה לו פרשה זו שאינה זזה ממנו ולא מבניו ולא מבני בניו עד סוף כל הדורות פירוש שהיא נוהגת גם בזמן שאין בהמ״ק קיים ופירשו המפרשים ז״ל יש יראה בסתם אינה תמידית אצל האדם אלא תתעורר בקרבו כאשר יזדמן חטא לידו אבל יש יראה שהיא יראת הרוממות דירא מהקב״ה בגין דאיהו רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין הנה היא תמידית בלב האדם שאינה זזה מלבו רגע אחד ואהרן הע״ה שזכה ליראת הרוממות שהיא תמידית דעליה נאמר יראת ה׳ טהורה עומדת לעד לכך זכה בעבורה לפרשה זו בתמידות שנוהגת גם בזמן שאין בהמ״ק קיים מדה כנגד מדה עכ״ד ז״ל:

ד והנה ידוע שהזוכה ליראת הרוממות זוכה גם לאהבת הרוממות כי יראה ואהבה כחדא נפקין וכחדא שריין והם נכללים זה בזה כמ״ש בזוה״ק אם תניח יראה על אהבה תמצא צירוף יראה אהבה מלמעלה למטה דהיינו י״ר דיראה יצטרף עם א״ה דאהבה וכן ה״ה בחצי הב׳ ולפ״ז כיון שזכה אהרן ליראת הרוממות ממילא זכה גם לאהבת הרוממות ועל כן צריכים אנו לדעת אם זכה בעבור היראה התמידית לפרשה זו שהיא ג״כ תמידית מה זכה לדבר תמידי בכהונה כנגד האהבה התמידית ונראה דבעבור האהבה התמידית זכה למצות ברכת כהנים שהיא תמידית בין בזמן הבית בין שלא בזמן הבית ובזה נ״ל בס״ד הטעם שמברכין הכהנים קודם נשיאות כפים וצונו לברך את עמו ישראל באהבה פירוש מצוה זו זכינו לה בעבור אהבת הרוממות של אהרן הע״ה:

ה ובזה יובן לא יקרחו קרחה בראשם כי יראת הרוממות היא בחכמה שהיא בראש כמ״ש בזוהר בסוד דחילו ורחימו והיינו דחילו חכמה ורחימו בינה וידוע דחכמה בראש לז״א לא יקרחו קרחה בראשם אלא יהיו שלמים ביראת הרוממות שמתייחסת לראש ופאת זקנם סוד בינה שמשם אהבת הרוממות לא יגלחו:

ו ובבשרם לא ישרטו שרטת יובן בס״ד ע״פ מ״ש בספר הליקוטים דפוס ירושלם פ׳ וישלח האלופים הם י״א כנגד י״א סימני הקטורות ואלוף מגדיאל הוא תשיעי ורומז אל יסוד הטומאה ואע״פ שתמצאהו עשירי כבר ידעת כמו י״א סימנים הם עשרה והאחד הוא או״מ שמובלע בתוכם גם בקליפה הוא כך שהם עשרה כתרין של טומאה והי״א הוא כנגד או״מ הנותן להם חיות ואינו מובלע ביניהם והוא רומז אל אלוף תמנע הנזכר בתחלה והמנין הוא מן אלוף עלוה ואז מגדיאל יהיה תשיעי הרומז אל היסוד דקליפה וכן פירש רש״י מגדיאל היא רומי הרשעה וכו׳ ע״כ ע״ש ולפ״ז אלוף מגדיאל הוא תשיעי דהתחלת המנין מן אלוף עלוה וז״ש ובבשרם לא ישרטו שרטת פירוש בבשרם אלו ישראל לא יניחו לשר התשיעי שהוא מגדיאל לעשות שרטיה וזהו לא ישרטו ש״ר טי״ת פירוש שר התשיעי שהוא מגדיאל שלא יגרמו לעשות בו חבלות בישראל:

ז **קדושים יהיו לאלהיהם וכו׳ והיו קודש** י״ל אומרו והיו קודש לשון יתר כיון דאמר תחלה קדושים יהיו ונ״ל בס״ד משל לשני בני אדם שנתן המלך לכל או״א מהם לבוש יקר ללבשו תמיד ואחד מהם הי׳ משרת בפני המלך ואחד היה בעל מלאכה עוסק בשלו בביתו ושניהם פשטו ולא לבשו המלבוש היקר ההוא אלא לבשו לבוש מאוס מי זה עונו קשה יותר הוי אומר אותו שהוא משרת המלך ענשו יותר יען כי זה בלא״ה אפילו אם לא היה המלך נותן לו לבוש היקר ומצוהו ללבשו הנה הוא מחוייב ללבוש לבוש יקר לכבוד המלך אבל השני אינו מחוייב בלא״ה וכן הענין כאן הקב״ה צוה לישראל קדושים תהיו שילבשו לבוש קדושה עליהם ועוד צוה לכהנים משרתיו קדושים יהיו והם בלא״ה מצד עצמם צריכין ג״כ להיות קדושים מפני שהם משרתי ה׳ משא״כ בישראל ולז״א כי את אשי ה׳ לחם אלהיהם הם מקריבים ובלאו הציווי הזה של קדושים יהיו צריכין להיות קודש מצד עצמם לכבוד

השי״ת או יובן בס״ד אומרו והיו קודש דארז״ל בקרבנות לא כתיב שם אל ושם אלהים ושאר שמות כי אם שם הוי״ה להורות שצריך לכוין לשם הוי״ה דוקא ולכן אמר אדם כי יקריב מכם קרבן לה׳ וכן ריח ניחוח לה׳ והנה ידוע דהקרבנות תיקון שלהם הוא במלכות שהיא סוד שם הוי״ה דההי״ן שעולה מספר ב״ן והנה מספר קרבן עם מספר שם הוי״ה של ב״ן עולה קודש דכתיב קודש בלא וא״ו וז״ש כי את אשי ה׳ וכו׳ והיו קדש שצריך לכוין הקרבן לה׳ במילוי ההי״ן שאז יהיה המספר קדש:

ח **אשה זונה וחללה לא יקחו** נ״ל בס״ד התורה נקראת אשה אך הפלסופייא החיצונית קורא אותה אשה זנה כי בתחלתה תבאר דברי תורה שבכתב שהיא נקראת בשם זה כמ״ש מזה ומזה הם כתובים ופרשתי הטעם כי היא נחלקת לחמשה ספרים ועוד יש בה חלוקה של ז׳ ספרים כמ״ש רז״ל הפסוק ויהי בנסוע הוא ספר בפ״ע ועליה נאמר חצבה עמודיה שבעה א״כ מכונית בשם זה והנה זאת הפלסופייא החיצונית תביא אתה דברים מדבריה לבאר אותם ומערבת בתוך דבריה רעים של שוא מצד הסט״א שהוא נון דנחש הנקרא סופסיתא דנחשא נמצא מנחת בתוך אותיות זה אות נו״ן ואז עי״כ נקראת אשה זנה כי זנה כתיב בלא וא״ו וקורא אותה חללה כי סוף דבריה באים לחלל כבוד שמו יתברך שמביאה האדם לידי כפירה ב״מ גם עוד אשה גרושה מאישה לא תקחו והיינו שאסור ללמוד תורה מחכם שפקר אח״כ בד״ת כמו יוחנן כה״ג וכמו אלישע אחר דנמצא זו התורה גרושה היא מאישה לא תקח דיש לחוש פן ילמד ממעשיו ג״כ דלא כ״ע אלים כוחייהו כר״מ אשר רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק דבזה פירשו המפרשים ז״ל מאמר התנא איהו חכם הלמד מכל אדם ר״ל שיוכל ללמוד מכל אדם אפילו חכם שסרח שנאמר מכל מלמדי השכלתי ולא נטיתי אחר מעשיהם כי אחשוב עדותיך שיחה לי ואיני מביט בזה המלמד:

ט ועוד נ״ל אשה זנה וחללה זה אדם שהוא בעל לשה״ר שיש בו ג׳ טומאות שהם ע״ז וג״ע וש״ד והיינו זונה זה ג״ע וחללה הוא ע״ז שהוא חלול השם וגם ש״ד מלשון כי ימצא חלל באדמה והכונה לא יתחברו עם אדם בעל לשה״ר שפגיעתו רעה מאד ואשה גרושה מאשה זו נפש רעה שבעלה חזר בתשובה וגרשה מביתו לא תקחו כלומר לא תדבקון בנפש זו שכולה רע גמור דודאי תחטיא אתכם וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל טעם דיוחנן כה״ג שמש שמונים שנה בכה״ג ופתאום פקר ונעשה צדוקי מפני כי נדבק בנפש רעה וחטאתו ולכן כל יום נברך להשי״ת שלא עשני גוי שלא עשני עבד דר״ל בעת שקם האדם משינתו וחזרה נשמתו בו לא נתחלפה בנפש גוי או עבד להכנס בו:

י **ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני ה׳ תמיד מאת בני ישראל ברית עולם** נ״ל בס״ד השבת יש בו ב׳ בחינות מדת לילה ומדת יום ולכל א׳ יש לו תוספת נר״ן בפ״ע כנודע וכנגד זה כפל הלשון ביום השבת ביום השבת ובזה יובן בס״ד מאמרם ז״ל אלמלא שמרו ישראל שני שבתות כהלכתן מיד נגאלין דשבת אחד הוא אך השבת עצמו נחשב לשתי שבתות ובזכות שמירתו כראוי יזכה השומר שבת שיערכנו לפני ה׳ תמיד שיזכה לעולם שכולו שבת וזהו תמיד שאין בו חול גם עוד יש מעלה גדולה לשבת ששקל כנגד כל תרי״ב מצות הנשארים כי הוא עצמו מצוה אחת מתרי״ג מצות והשומר אותו נחשב לו כאלו קיים כל תרי״ב מצות הנשארים זולתו וז״ש מאת בני ישראל ברית עולם כלומר בקיומו כאלו נעשה עוד מאת בני ישראל מצות שהם ברי״ת עולם ברית אותיות תרי״ב או יובן יערכנו לפני ה׳ תמיד דארז״ל זכרהו בדברים הנאמרים על היין וז״ש יערכינו יערך יינו גם הוא לפני ה׳ תמיד שהוא אמצעי דה״ו מכאן ואב״ג מכאן כנגד קו האמצעי של העשר ספירות שהם דעת בשלש ראשנות ותפארת בשלש אמצעיות ויסוד בשלש אחרונות ואחר היסוד המלכות וזהו ר״ת תמיד שהוא ר״ת דעת תפארת יסוד מלכות וגם מאת בני ישראל יעלה בשבת כח ליסוד שהוא ברית עולם:

יא **וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב קדש יהיה לך וכו׳** נ״ל בס״ד דידוע דהקרבן לא יעלה לרצון מצד המעשה דוקא אלא רק צירוף הכונה והמחשבה של בעל הקרבן שהוא מכוין ומחשב כל מעשה שיעשה הכהן בבהמה על נפשו ממש וכמ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל בזה בריש פרשת ויקרא יע״ש וידוע למה שיש כח לאיש ישראל לעשות פועל טוב ע״י כונה ומחשבה שלו מפני דנשמות ישראל הם מעולם הבריאה שה״ס בינה ששם הכונה כי הכונה בלב והמחשבה במוח וידוע ליבא בינה מוחא חכמה והם כחדא נפקין וכחדא שריין ולכך כשיהיה זה יהיה זה גם ידוע הטעם שזכו ישראל לתורה ולא המלאכים מפני כי המלאכים הם ביצירה והתורה היא מבריאה שה״ס בינה דלכן התחילה בבית והיא למעלה מהם לכך לא זכו לה אבל ישראל ששרשם מבריאה והם במקום אחד לכך זכו לתורה וכמ״ש רבינו ז״ל בכונת ברוך אלהינו שבראנו לכבודו וכו׳ בראנו דייקא מסוד הבריאה ולכן נתן לנו תורת אמת מעולם הבריאה וז״ש וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב אך מעשה שלו לבדה לא תספיק אלא צריך אתה בעל הקרבן קדש יהיה שתשלים התיקון בכונה ומחשבה שהם בחי׳ קדש יען כי כונה ומחשבה הם סוד בינה וחכמה שנקראים קודש וא״ת איך יש לנו כח לעשות פועל ותיקון בכונה שלנו לז״א כי קדוש אני ה׳ מקדשכם בתורה שנתתי לכם את התורה שהיא קודש ולא נתתי אותה למלאכים והיינו טעמא מפני שאתם נשמתכם היא מן הבריאה שה״ס בינה ששם הוא הכונה ושם הוא התורה ולכן ממילא תדע דודאי יש לכם כח לעשות פועל ותיקון בכונה שלכם ובזה יובן הטעם מ״ש רז״ל עתידין הצדיקים שיאמרו המלאכים לפניהם קדוש כדרך שאומרים לפני הקב״ה ופרשתי בס״ד הכונה הוא שיאמרו ג״פ קדוש

כדרך שאומרים לפני הקב״ה קק״ק והיינו טעמא אע״ג דהמלאכים הם ג״כ קדושים ואיך ישבחו הצדיקים בדבר זה שהוא מצוי אתם ג״כ ובזה ניחא כי את הצדיקים ישבחו בג״פ קדוש כנגד ג׳ קדושות בי״ע אך הם אין להם אלא ב״פ קדוש כנגד יצירה ועשיה בלבד כי המלאכים הם מן היצירה:

יב ובזה יובן בס״ד מאמר התנא הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה והיינו כי כל איש ישראל כאשר יסתכל ויביט בכבוד הזה אשר יתכבד בשבח של שלשה פעמים קדוש שלא נמצא אלא רק אצל הצדיקים ולא נמצא אצל המלאכים הנה בזה יתאזר ביר״ש ויאחז דרך צדיקים ולא יחטא כדי שיזכה לשלשה דברים של שבח קק״ק הנמצא אצל הצדיקים דוקא:

בהר

א וידבר ה׳ אל משה בהר סיני לאמר הקושיא ידועה מה ענין שמיטה אצל הר סיני שזכר אותו במצוה זו טפי משאר מצות ונ״ל בס״ד כי מהר סיני אנחנו למדין שהחסרון הוא סיבה ליתרון דארז״ל ע״פ למה תרצדון הרים גבנונים דנבחר הר סיני למתן תורה עליו בשביל שהוא נמוך מכל ההרים ומזה נלמד גם לענין שמיטה החסרון הוא סיבה ליתרון דע״י שהוא משמט ואינו זורע דנראה מחסר ממונו בזה יהיה ברכה גדולה בארץ כאותם השנים שזורע אותה כפלי כפליים וז״ש בהר סיני שחסרונו היה סיבה ליתרנו ראוי לאמר לישראל דין זה של השמיטה:

ב **כי תבאו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ וכו׳** הדקדוקים ידועים דאומרו אשר אני נותן פשיטה ומה חידוש קאמר בזה ועוד למה קראו שביתת הארץ שבת לה׳ ונ״ל בס״ד דשביתת הארץ היא שתים א׳ בשדות שלא יזרעו אותם והב׳ בכרמים שיעזבו אותם ולא יאספו פירותיהם לביתם אלא כל הרוצה ליטול יבא ויטול ושני שביתות אלו של שדות ושל כרמים צריכים זל״ז דאם האדם יקיים שביתת השדות בלבד לאו מוכח שהוא מקיים המצוה לשם ה׳ אלא נראה שהוא חס על ארצו שלא תכחיש לכך אינו זורעה כל השנים כולם אלא פוסק בשביעית דאם מקיים הוא מצות ה׳ היה לו לקיים גם בכרמים שלו להפקיר פירותיהם לאחרים ולמה אוסף כל פירותיהם לעצמו אבל המקיים מצות השמיטה בכרמים הנה זה חשוב שקיים גם בשדות לשם מצות ה׳ ויבא על זה המשל שהובא בספר אהל יעקב בפרשה זו שהביאו שם על ענין הצדקה והוא לעשיר שהיה לו ב׳ בנים בארץ מרחקים אחד עשיר ואחד עני ובקש העשיר להשיא בנו קטן שיש לו בארצו וכתב לבנו העשיר שיבא אצלו בשביל נשואי אחיו הקטן ויביא עמו גם את אחיו העני וכל הוצאות שיעשה לכבודו עליו לשלם במיטב כספו וכו׳ ע״ש והמשל הנז׳ יבא נכון בענין זה שאנחנו מבארים כאן דוק ותשכח ולז״א כי תבאו אל הארץ אשר אני נותן לכם כלומר אני נותן לכם בה תמיד כח מחודש בכל שנה ושנה להוציא פירות דעל כן אין לה משפט שאר ארצות שיכחישו אם יזרעום שנה כל שנה בלתי הפסק אך אתם תעשו בה שביתה לשם ה׳ בעבור המצוה שאין אתם צריכים לזה מצד הטבע וזהו ושבתה הארץ שבת לה׳ כלומר לשם ה׳ לקיים מצותו ובמה ניכר שהיא שבת לה׳ דשמא אתם מכוונים בעבור טובת הארץ מצד טבע העולם לז״א שש שנים תזרע שדיך ושש שנים תזמור כרמך ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ פירוש שני מיני שביתה ובשתים אלה שהם שבת שבתון ניכר ונתברר שהוא שבת לה׳ בעבור מצותו יתברך דוקא ופירש מה הם שני שבתות הוא שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור שהם אחת של שדות ואחת של כרמים שתעזוב השדות ותעזוב את הכרמים ובזה יתברר שהוא שבת לה׳:

ג או יובן בס״ד אע״פ שאין דין שמיטה נוהג בתחילת כניסתם לארץ אלא אחר ז׳ שנים שכבשו וחלקו עכ״ז כיון דבתחלת כניסתם נתאוו לקיים מצות התליות בארץ ואומרים אימתי יגמר כבוש הארץ ונקיים מצותיה מעלה עליהם כאלו קיימו בפועל נמצא היה אצלם ב׳ מיני קיום הא׳ מה שעלה במחשבה שזה היה תחילת כניסתם והב׳ מה שנתקיים במעשה ופועל אחר שכבשו וחלקו וז״ש כי תבואו אל הארץ וכו׳ אז תכף ומיד מעלה אני לכם ששבתה הארץ שבת לה׳ וזהו מכח המחשבה ואח״כ תהיה השביתה במעשה והוא שש שנים וכו׳ ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה׳ הוא קיום המצוה במעשה ממש:

ד **שש שנים תזרע שדך** נ״ל בס״ד ידוע העשיה מכונית בשם שדה ועולם היצירה מכונית בשם כרם ושניהם צריכים תיקון מן תערובת רע שיש שם וז״ש שש שנים ע״י לימוד ששה סדרי משנה תזרע שדך העשיה וע״י לימוד ששה סדרי משנה תזמור כרמיך היצירה ואספת את תבואתה תבואת ה״א היא הבריאה שהיא סוד הבינה שהיא ה״א ראשנה שבשם או תבואת ה״א תורה שבכתב שהיא חמשה ספרים מנין ה׳ ובשנה השביעית הוא אלף השביעי שבת שבתון לארץ פירוש לישראל שנקראים בשם ארץ דכתיב ואתם תהיו ארץ חפץ יהיה להם שבת שבתון מנוחה כפולה לנפש ולגוף:

ה והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך וכו׳ מקשים והלא באכילה צריך להקדים הבהמה דכתיב ונתתי עשב בשדך לבהמתיך והדר ואכלת ושבעת ורק בשתיה אדם קדים דכתיב והשקית את העדה ואת בעירם וכאן איך הקדים לך ולעבדך וכו׳ והדר לבהמתך ולחיה אשר בארצך וכו׳ ונ״ל בס״ד דזה דוקא בהיכא דאין עושין רש״מ אבל בצדיקים גמורים שעושין רש״מ אין קדימה לבהמה עלהם והנה ידוע מאמר רז״ל כתוב אומר ואספת

דגניך וכתוב אומר ועמדו זרים ורעו צאנכם ומשני כאן בעושין רש״מ וכאן באין עושין רש״מ ומקשים והא האי ואספת דגניך כתיב בפסוק והיה אם שמוע תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם דאיירי בעושין רש״מ ותרצתי בס״ד שיש מקיים המצות בשביל מנהג אבותיו בידיו וזה לא חשיב עושה רש״מ אבל המקיים בשביל שהוא חושב שהוא עצמו עמדו רגליו על הר סיני ונצטווה מפי הקב״ה כדכתיב אשר אינינו פה עמנו עומד היום לפני ה׳ אלהינו הרי זה עושה רש״מ בקיום המצות והנה שם כתיב והיה אם שמוע תשמעו והלשון כפול דהול״ל והיה אם תשמעו אך הכי קאמר שאתם מקיימים המצות בשביל ששמעו אבותכם בהר סיני לכך גם אתם תשמעו אל מצות ה׳ אע״פ שאתם מקיימים באמת אין נחשבים עושין רש״מ ולכך ואספת דגניך בידך ולא יעבדוך עמים אבל אם אתם חושבים שאתם עצמכם שמעתם מפי הקב״ה ואין אתם עושין בשביל שמיעה של אבותיכם אז תזכו לברכה גדולה ביותר שהוא יעבדוך עמים שהיא טובה ושלוה בה וז״ש כאן והיתה שבת הארץ לכם כלומר אם אתם חושבים תמיד שהווית המצוה של שבת הארץ בעת שנאמרה בהר סיני היא לכם שלא תחשבו שהיתה מעיקרא לאבותכם ומהם באה לכם אלא אתם חושבים שאתם עצמכם הייתם על הר סיני והיתה מצות שבת הארץ לכם ממש אז אתם עושין רש״מ ולכך אין קדימה לבהמה עליכם אלא לאכלה לך וכו׳ ואח״כ לבהמתך וכו׳ ויומתק ביאורינו זה על פי טעם הרב יד אפרים ז״ל שכתב הטעם דקדים מאכל בהמה לאדם משום דאין ראוי לאדם להחזיק עצמו לצדיק שניזון בזכותו אלא יחשוב שהוא ניזן בעבור הבהמות וכמ״ש חז״ל ע״פ אדם ובהמה תושיע ה׳ ולכן יקדים מאכל הבהמה למאכלו עכ״ד ובזה יבא ביאור שכתבנו לנכון:

ו וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע וכו׳ וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה וכו׳ הקשה הרב באר מים חיים מסידור הלשון נראה שצווי הברכה יהיה כאשר יאמרו מה נאכל וצ״ל מאי תליא הא בהא ועוד מעיקרא דברים אלו של וכי תאמרו וכו׳ לא אצטריכי למכתב דאם יצוה הברכה אז לא יאמרו מה נאכל וכנז׳ בד״ק יע״ש ונ״ל בס״ד דידוע יש שני מיני ברכה הא׳ משותף עמה צער טורח וטיפול הרבה והוא אם תהיה הברכה בזרע השדה שתוציא מאה שערים על הנהוג הן אמת טובה גדולה היא ורבה אך ירבה לבעליה צער טורח ויגיעה רבה שיש לו משעת קצירה עד שיהיו חיטים ויכנסם באוצר דאינו דומה טורח וטיפול אלף סאה לטיפול וטורח מאה אלפים סאין והב׳ ברכה שאין משותף בה צער טורח כלל דהשדה תוציא תבואה כנהוג דהיינו זרע עשרה סאין תוציא לו מאה סאין ואחר שיכנסנה לאוצר יהיה בה ברכה שיוציא מן האוצר על יד על יד חשבון אלף סאין או יותר ועל ברכה זו נאמר ברכת ה׳ היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה:

ז והנה שני מיני ברכות אלו תלויים בצדקת לב האדם ומחשבותיו בבטחון שיש לו בהקב״ה שאם האדם יש לו בטחון שלם וגמור בהקב״ה שאע״פ שרואה בידו עתה ריוח מועט שאינו מספיק לו בעבור ימים הבאים אינו דואג בלבו לומר זה שבידי הוא שיעור פרנסת שני חדשים ומה אוכל בכל השנה כולה בי״ב חודש וכיוצא בזה אלא הוא יש לו בטחון גדול בהשי״ת שיזמין לו פרנסתו למחר כשתכלה פרנסה שבידו ואפילו קצת צער ודאגה לא יהיה בלבו על זה הנה מאחר שהוא כיבד את ה׳ בבטחון גדול כזה אז הקב״ה יעשה עמו מדה כנגד מדה לתת לו ברכה מכובדת שאין בה תערובת טורח ויגיעה והוא שיתן לו הברכה באוצר ולא בקרקע בעוד הזרע בארץ אבל מי שהוא דואג על ימים הבאים כשיראה את המצוי בידו שהוא מעט ואינו מספיק לימים הבאים והוא מצטער ומחשב בלבו מה אעשה אח״כ אע״פ שבאמת הוא ג״כ בוטח בהשי״ת שיתן לו עכ״ז כיון דעובר בלבבו עם הבטחון מחשבה של צער ודאגה נמצא אין זה בטחון גמור והרי לא כיבד את השי״ת בבטחון שלם שבטח בו לכך כשיתן לו הקב״ה ברכה בשביל שבטח בו יתן אותה אליו בתערובת צער של טרחה ויגיעה כי גם הוא היה לו בבטחון תערובת צער ודאגה שהיה דואג במקצת לחשוב מה אעשה בשביל ימים הבאים ולכך מדה כנגד מדה יתן לו הקב״ה את הברכה בהיות הזרע נטוע בארץ דאז ירבה הטיפול והיגיעה מחמת רבוי הברכה:

ח ובזה יובן הכתוב ונתנה הארץ פריה הטבעי ולא בסוג ברכה אך אחר כך ואכלתם לשבע קרי בה לשבע בסנ״ל פירוש שיגמר כל העסק דאז נעשה לאכלה כי הונח באוצר יהיה פריה לשבע ר״ל שבע פעמים על השיעור שלו כי אתן בו הברכה יען כי וישבתם לבטח עליה קרי בה על י״ה פירוש שהיה לכם בטחון שלם על י״ה שבטחתם בהשי״ת ולא דאגתם כלל ברם וכי תאמרו מה שנאכל בשנה השביעית וכו׳ שמעורב עם בטחון שלכם דאגה זו של מה נאכל דנמצא אין הבטחון שלם אז וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים שאתן לכם הברכה בהיות הזרע בקרקע שבזה יתערב עם הברכה טורח ויגיעה ועמל רב ולא תזכו שתחול הברכה באוצר בהיות הפרי נגמר טיפולו והוכן לאכלה:

ט ובזה יובן כבד את ה׳ מהוניך ומראשית כל תבואתיך וימלאו אסמיך שבע דידוע אם יש לאדם בטחון בהשי״ת הרי זה מכבד את ה׳ וידוע בשמושי אות מ״ם דלפעמים תשמש במקום קצת כמו ותקח מפריו דר״ל קצת פריו וז״ש כבד את ה׳ בבטחון מהוניך ר״ל אם תראה קצת הוניך שאין בידך הון כדי ספוק הצריך למחר ולמחרתו וכן מראשית כל תבואתיך לשון רישות כמ״ש חז״ל ע״פ מראשית השנה כל שנה שרשה בתחלתה וכו׳ ר״ל שאין בתבואתך כדי סיפוק כל השנה עכ״ז אתה מכבד ה׳ בבטחון אז וימלאו אסמיך שבע שישלח לך ברכה בלתי תערובת טורח ויגיעה עמה:

י **והעברת שופר תרועה בחודש השביעי** נ״ל בס״ד שופר תרועה רמז לתשובה כמ״ש רז״ל שופר שפרו מעשיכם חודש חדשו מעשיכם וזמן התשובה בחודש שהוא תשרי שבו עשרת ימי תשובה אך בעשור לחודש שהוא יוה״כ יש לו יתרון בתשובה שתעבירו בכל ארצכם ר״ל בכל איברים שלכם כמ״ש כל עצמותי תאמרנה ה׳ מי כמוך:

יא **וקדשתם את שנת החמשים שנה וכו׳** נ״ל בס״ד דארז״ל יצחק אע״ה עושה חשבון לפני הקב״ה כמה חיי האדם ע׳ שנה דל עשרים דלא ענשת עלייהו נשארו חמשים דל כ״ה דלילותא נשארו כ״ה וכו׳ נמצא חיוב האדם בזמן הקצוב בסתם הוא חמשים שנה ויצחק אע״ה ניכה חצי חמשים בעבור הלילות שנבראו לשינה אך הצדיקים באמת משמים לילות כימים בעבודת השי״ת וכמ״ש הספדן בגמרא דמ״ק נשים לילות כימים למשים לילות כימים יען שהצדיק גם בשינתו עושה תיקון ובירור בסוד בכל דרכך דעהו נמצא מקדש בעבודת השי״ת גם את השינה שלו שישן במשך החמשים שנה הנז׳ וז״ש וקדשתם את שנת החמשים שנה לשון שינה שגם את השינה שהוא זמן בטלה תתקדשו לעשות בה תיקון ובירור ובזה הקודש שתעשו לשינה אז וקראתם דרור בארץ שתעשו ממנו דרור כי ק״ש דקודש יהיה ב׳ רישי״ן ואז קודש יהיו דרור בארץ התחתונה לכל יושביה שתעשו בירור ותיקון לכל יושביה הן הדומם הן הצומח הן החי והן האדם המדבר גם יובל התורה שבכתב ותורה שבע״פ כי תורה שבע״פ יש בה שמונה דרגין כשר ופסול אסור ומותר חייב וזכאי טמא וטהור ואלו ח׳ דרגין הם כפולים בחלק הנגלה ובחלק הנסתר הרי ב״פ ח׳ הם י״ו ותורה שבכתב רמוזה באותיות ב״ל כי ראשה ב׳ וסופה למ״ד ולז״א יובל היא כתיב הוא בלשון זכר וקרינן היא לשון נקבה כי תורה שבכתב סוד זכר ותורה שבע״פ סוד נקבה ושניהם רמוזים באותיות יובל שהוא י״ו ב״ל כאמור תהיה לכם כמ״ש יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך שלא תוכל הסט״א לינק מן התורה שלכם מאחר שאתם מקדשים גם חלק החול שלכם ועי״ז ושבתם איש אל אחוזתו כי יש בני אדם אחיזתם בעשיה דהיינו באבי״ע שבעשיה ויש בני אדם אחיזתם באבי״ע דיצירה ויש באבי״ע דבריאה והחוטא יורד ממקום אחיזתו למטה וע״י התשובה ועסק התורה חוזר אל מקום אחיזתו ואיש אל משפחתו תשובו יש בני אדם הם מבחינת קין ויש מבחי׳ הבל ויש מבחי׳ שת ויש מבחינת אדה״ר עצמו וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל בשער הגלגולים כמה פרטים בשרשי הנשמות ואם חוטא שנפרד משרשו הנה בתיקון ישוב אל משפחתו אם בשורש קין או בשרש הבל או בשרש אדם וכיוצא:

יב **כי יובל היא קודש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה** נ״ל בס״ד יובל רמז לתורה כאמור לעיל גם יובל מספר מ״ח דהתורה נקנית במ״ח מעלות כמ״ש התנא בברייתא דאבות קודש תהיה לכם שישראל יש להם דין קודש ע״י עסק התורה כמ״ש קודש ישראל לה׳ ראשית תבואתו ר״ל יש להם דין קודש ע״י ראשית תבואתו של הקב״ה שהיא התורה שנקראת ראשית דכתיב ה׳ קנני ראשית דרכו ונקראת תבואתה והנה ישראל יתקדש החומר שלהם בתורה עד גדר שגם בעת הלינה שלהם שהיא השינה הם עוסקים בתורה וכמ״ש על רבינו האר״י ז״ל והנה המלוי של אותיות שדה כזה שי״ן דל״ת ה״ה יש בו אותיות לינה ואם נצרף גם אות תי״ו תהיה תלינה וז״ש קודש תהיה לכם עד כי גם מן השדה ר״ל בעת הלינה תאכלו את תבואתה של התורה שתהיו עוסקים בתורה גם בעת שינה או יובן בס״ד אותיות שדה במלואם כזה שי״ן דל״ת ה״א המלוי הוא אותיות ת׳ איל״ן והוא כי חיבור הוי״ה אדנ״י נקרא אילן שהוא מספר צ״א כמנין אילן שזה יהיה כמו אילן שמוציא פירות כן ישראל לוקחים כל מיני פירות של השפע מן האילן הזה שהוא שם חיבור הוי״ה אדנ״י וזה החיבור של האילן יתעורר להוציא פירות ע״י לימוד תורה שבכתב שהיא בסוד שם הוי״ה ולימוד תורה שבע״פ שהיא בסוד שם אדני וכתבנו ששניהם רמוזים באותיות יובל שהוא י״ו ב״ל וכנז״ל וידוע שבכל עולם מארבעה עולמות יש עשרה אילנות מחיבורים הנז׳ בסוד הי״ס וכל אחד כלול מעשר הרי מאה בחינות אילן יש בכל עולם מאבי״ע נמצא בארבעה עולמות אבי״ע הם ת׳ אילן ונרמזו במלוי שדה ולז״א כי יובל היא תורה שבכתב ותורה שבע״פ קודש תהיה לכם ואז עי״ז מן השדה ר״ל מן ת׳ אילן הרמוזים בתוך שד״ה תאכלו את תבואתה הוא השפע המשתלשל על ידה וגם המלוי הנז׳ הוא מספר חסדי אבות ודוק:

יג **וכי תמכרו ממכר לאמיתיך או קנה מיד עמיתיך** נ״ל בס״ד דארז״ל אסור ללמד תורה לתלמיד שאינו הגון שהוא כזורק אבן למרקוליס וכן ארז״ל אסור ללמוד תורה מן רב שאינו הגון כמ״ש ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה׳ צבאות הוא אם הרב דומה למלאך תורה יבקשו מפיהו ואי לא לאו והקשו בגמרא רבי מאיר איך למד תורה מאחר ותרצו ר״מ רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק ולאו כ״ע חכימי כר״מ לאכול התוך ולזרוק הקליפה אלא חיישנן שמא ילמוד ממעשיו ג״כ וז״ש וכי תמכרו ממכר שהתורה נקראת לקח טוב שאתה המוכר שמלמד לאחרים צריך שיהיה לעמיתיך דהיינו תלמיד הגון כמוך צדיק שנחשב עמיתיך או קנה שאתה הקונה שצריך ללמוד מן הרב צריך שיהיה מיד עמיתיך שהוא רב הגון צדיק כמוך דלאו כ״ע יכלין למעבד כר״מ דגמר תורה מאחר דתוכו אכל וקליפתו זרק ובזה פירשו המפרשים ז״ל מאמר התנא אזהו חכם הלומד מכל אדם ר״ל איזהו חכם אשר יאות לו השבח אותו שהוא רב כח כר״מ שיוכל ללמוד מכל אדם אפילו אינו הגון דכתיב מכל מלמדי השכלתי כל דייקא אפילו אינו הגון יען כי אני אינני מביט בזה המלמד אותי כדי שאלמוד מעשיו אלא אני מצייר בדעתי דעדותיך היא התורה שיחה לי כלומר היא המדברת ושחה עמי ולא זה האדם המלמד:

יד **ובכל ארץ אחזתכם גאלה תתנו לארץ** נ״ל בס״ד דארז״ל התורה נקראת ארץ וכנז׳ במדרש וידוע כי נשמות ישראל אחוזים בתורה ולכן ע״י עסק התורה עושים בירור לדצח״ם שהם בקרב הארץ התחתונה וז״ש ובכל ארץ אחזתכם היא התורה גאלה תתנו לארץ בברור הדצח״ם שבקרבה או יובן בס״ד דארז״ל במדרש איכה כהונה ומלכות נקראים בשם אלה דכתיב אלה שני בני היצה״ר העומדים על אדון כל הארץ זה אהרן ודוד שתבעו כהונה ומלכות גם איתא שם שהתורה נקראת ג״כ בשם אלה שנאמר אלה המצות וכן איתא בבראשית רבא פי״ב התורה נקראת אלה דכתיב אלה החוקים ע״ש ואלו השלשה כתרים של תורה ושל כהונה ושל מלכות שכל אחד נקרא בשם אלה עיקר שלימותם הוא בארץ דכתיב כי מציון תצא תורה וכו׳ וכן ארז״ל ע״פ וזהב הארץ ההיא טוב אין תורה כתורת ארץ ישראל וכן כהונה עיקרה שם כי יש מתנות כהונה תרומות וחלה וכיוצא שאין נוהגים אלא בארץ וכן קרבנות אחר שנכנסו לא״י אין קרבים אלא בארץ וכן מלכות תלה אותה הכתוב בכניסתם לארץ וכמ״ש בפ׳ שופטים כי תבא אל הארץ וכו׳ שום תשים עליך מלך וכו׳ וז״ש ובכל ארץ אחזתכם היא ארץ שאתם אחוזים בה שהיא משורשכם אז גאלה תתנו לארץ גאלה כתיב בלא וא״ו וקרי בה ג׳ אלה ר״ל שלשה שנקראים בשם אלה תתנו לארץ ובאופן אחר נ״ל בס״ד דידוע אותיות מ״י דשם אלהים הם בחי׳ הבל ותיקונם ע״י עסק התורה שהוא הבל ושלשה אותיות אלה דשם אלהים הם בחי׳ מעשה ותקונם ומתוקם יהיה ע״י מצות מעשיות אך באמת יש כח בעסק התורה שהוא הבל לתקן גם בחינת המעשה וכמ״ש זאת התורה לעולה כל הקורא בפ׳ עולה כאלו הקריב עולה וז״ש ובכל ארץ אחזתכם היא התורה כנז״ל גאלה תתנו לארץ ר״ל גם ג׳ אותיות אל״ה שהם בחי׳ מעשה תתנו לארץ העליונה היא העשיה שה״ס מעשה:

טו **וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך** י״ל אומרו ומטה ידו עמך תיבת עמך לשון יתר ואין לה משמעות גם אומרו גר ותושב אם הוא כפירוש רש״י ז״ל הול״ל וכי ימוך אחיך או גר או תושב ומטה ידו ועוד י״ל מאחר שאמר והחזקת בו למה הוצרך לומר וחי עמך ונ״ל בס״ד בהקדים מעשה שהיה בסוחר עשיר עוסק במו״מ וקרה לו הפסדות מרובות עד שאבד קרן שלו ונשאר חסר שחייב לאחרים ואין לו לפרוע אך חסרונו לא נגלה עדיין לשום אדם וגם חובות שחייב לאחרים לא הגיע זמן הפרעון שלהם אבל הוא היה בעל בטחון ולכך היה הולך בשמחת הלב ולא היה דואג ומצטער כלל ועל כן דלותו ומחסורו לא היה ניכר ממראה פניו ומהנהגת מהלכיו ומשיחתו כלל ועיקר ואשתו היתה יודעת בכל זה והיתה אומרת לו על מה אתת הולך ואוכל ושותה בשמחה ובטוב לב והנה קרוב שיגיע זמן פרעון החובות ויתבעו אותך הבע״ח ואין לך לשלם וישמוך בבית האסורים והוא משיב לה אין מעצור לה להושיע ותשועת ה׳ כהרף עין לכן אין אני דואג כלל והנה בתוך זמן זה נזדמן ערב שבת אחד שלא היה לו פ״ק לקנות צרכי שבת כלל וגם לא היה לו לתת לחנווני מה שלוקחים בביתו ממנו בכל ששת ימי השבוע שהיה מנהגו לשלם לו בכל ע״ש והמתין עד שעת מנחה ולא בא לידו פ״ק משום מקום אך הוא היה לו שכן ג״כ סוחר ועשיר גדול ויאמר בלבו הקב״ה אמר לוו עלי ואני פורע אלך לי עתה אצל השכן שלי ואלוה ממנו חמשים דינר ואבטיחו שאפרעם לו ביום ראשון בבוקר דודאי הקב״ה ימציאם לי ואפרע לו והלך אצל השכן שלו אחר מנחה והוא עודנו בחנות ויאמר לו הנה אני דחוק הרבה והיום ע״ש ועד עתה לא קניתי צרכי שבת וגם אין לי לפרוע לחנוני בעבור השבוע כנהוג לכן תלוה לי חמשים דינר ואני אשלם לך ביום ראשון בבוקר והשכן העשיר השיב לי שאין תחת ידי עתה מעות אפילו דינר אחד ויצא מאתו בפחי נפש והנה השכן העשיר בא לביתו ויאמר לאשתו ראי איך זה האיש השכן שלנו הוא רמאי גדול שבא אצלי עתה לעת ערב ללות ממני מעות בשביל צרכי שבת והוא הולך שמח וטוב לב ואם הפסיד וירד מנכסיו עד שאין לו צרכי שבת איך הולך שמח וטוב לב אלא ודאי הוא רמאי שרוצה לפטור עצמו מפרעון המס של הקהל ומן קצבת העריכה לעניי העיר לכך בא אצלי לומר שהוא דחוק כ״כ מפני שאני אחד מן הנבחרים הפרנסים שבעיר כדי שאעיד עליו שהוא דחוק לפטרו מכאן ולהבא אמרה לו אשתו שמא האמת שהוא רחוק ואין לו ורק הוא בעל בטחון ולכך הולך שמח וטוב לך ואינו דואג כלום כי כן הוא מנהג בעלי בטחון שאין לוקחים דאגה בלבבם ואין צרים לצרת מחר ויאמר לה בעלה לא כן אלא בודאי הוא רמאי ויש לו שאם באמת אין בכיסו כלום אפילו לצרכי שבת למה המתין היום עד עת מנחה והיה לו לבא אצלי בבוקר ועוד הוכחה אחרת שהוא רמאי שהרי הבטיח לי שישלם לי ביום ראשון בבוקר ואם באמת אין לו היום מאין ישלם לי ביום ראשון בבוקר וכי עושה סחורה בשבת כדי שירויח אלא ודאי רמאי הוא ויש לו ומראה עצמו לפני דחוק כדי להבריח עצמו מן העריכה ומתשלום המס שקוצבין עליו הקהל ועוד יש הוכחה שלישית לדברי הנה אני שואל אותך תאמרי לי מה בדעתיך שאמרתי לו על בקשתו ותאמר לו ודאי אמרת לו שאין בידך מעות ויאמר לה כן הוא כך אמרתי לו אבל מהיכן ידעת שכך אמרתי לו והלא את יודעת שיש לי מעות הרבה בחנות ותאמר כך מנהג העולם על הרוב מי שיש לו יאמר שאין לו כדי שלא ילוו ממנו ויאמר לה א״כ זו הוכחה שלישית שדברי צדקו שזה יש לו ואומר שאין לו כדי להבריח עצמו מן המס וכיוצא:

טז והנה אח״ז עברו ימים ואותו הסוחר שירד מנכסיו בא לו הצלחה פתאומית והעשיר עושר גדול ואותו השכן שלא רצה להלוות לזה ירד מנכסיו מחמת הפסדות רבות שקרה לו ב״מ וקודם שנודע שברונו לעולם נזדמן ג״כ ערב שבת אחד שלא היה בידו פ״ק לקנות צרכי שבת וגם אין לו לפרוע לחנוני הוצאות השבוע כנהוג ועד עת מנחה היה מקוה שיבא לו מאיזה מקום מעות ולא בא לו ויועץ בלבו ויאמר טוב שכן קרוב מאח רחוק אלך לי

אצל השכן שלי העשיר ואלוה ממנו חמשים דינרים וילך אצלו לחנות וימצא שכבר סגר החנות והוא הולך ברחובות העיר ובנו הולך עמו לבא לבית בשביל שבת ויגש אליו ויאמר הנני היום דחוק הרבה ועד עתה לא קניתי צרכי שבת וגם לא פרעתי לחנוני הוצאת השבוע על כן אבקש ממך שתלוני חמשים דינרים וביום ראשון בבוקר אשלם לך ויאמר טוב כן אעשה וחזר העשיר לחנותו ופתח החנות ויתן לו חמשים דנרים וחזר לביתו ובנו הולך עמו ובחזרתם אמר הבן לאביו מדוע חרדת לדברי השכן הזה כי אני אומר בודאי הוא רמאי ואינו דחוק יען שאם הוא דחוק למה לא בא ללות מן הבוקר ועוד אמר לך שיפרע ביום ראשון בבוקר וכי יעשה סחורה בשבת וימכור כדי שיפרע לך בבוקר ביום ראשון אין זה אלא רמאות לאכל החמשים דנרים ולא יפרע כלום ויאמר לו אביו בני כמעשה של זה השכן גם אני קרני קודם זמן זה שהייתי דחוק הרבה ובאתי אצל זה עצמו ללות ממנו חמשים דנרים בערב שבת אחר מנחה וג״כ הבטחתיו שאפרע לו ביום ראשון בבוקר וקשיות אלו שאתה מקשה ומוכיח שזה יש לו ומבקש ברמאות ישנם גם במעשה שלי ובאמת אני יודיע בעצמי שלא הייתי רמאי כי דחוק הייתי ולא היה לי כלום על כן גם על זה אין אני חושד שהוא רמאי אלא אומר שקרה לו דוחק כאשר קרה לי ועשה כמו שעשיתי ובקש כמו שבקשתי ע״כ:

יז על כן אמרו חכמי המוסר אם יראה האדם עצמו שהוא עשיר ויש לו מזל ההצלחה ועכ״ז יזדמן לו שעה דחוקה שיהיה דחוק למעות שיש עליו פרעון חוב וממונו אינו תחת ידו כדי לפרוע ומבקש ליקח בריבית חמשה למאה בחודש ואינו מוצא ומבקש לעשות כמה המצאות בדרך מקח וממכר והלואה כדי למצוא בידו מעות לפרוע ואינו מוצא עד אחר אלף מרורות שנתמרמר המציא לו מעות ופרע ועל זה יש להתפלאת מאחר שזה עודנו עומד במזל ההצלחה למה קרה לו צער ודוחק זה שאפילו עני שבעניים לא עבר עליו צער ודוחק כזה אך הענין הוא כי מן השמים הזמינו לפניו דוחק וצער זה כדי שאם יבא אדם אחר שהוא אמיד ונדחק לפי שעה ויאמר לו הלוני אלף דינרים לא יתרשל מלהלות לו כי יאמר אין זה דחוק הרבה ואם אני לא אלוה לו ימצא לו בקשתו בנקל מנכסיו או באופן אחר של מו״מ לכך הטעימו הקב״ה טעם צער ודוחק רב כזה אע״פ שהוא בעל ממון כדי שיאמר אולי גם זה קרה לו כאשר קרני ועי״כ ימהר לעשות עמו ג״ח וילוה לו כאשר בקש ממנו כי כבר ראה נסיון זה בעצמו:

יח ואמרתי בס״ד במקהלות משל על זה למלך שהיה לו בן יחיד אשר הוא יורש העצר שלו ויביא חכם אחד בקי בכל חכמות וימסר בנו בידו ללמדו כל חכמה ובפרט מה שנוגיע בתכסיסי המלוכה והחכם לימד את הבן כראוי ויביאהו אצל אביו ויאמר כבר למד כראוי תעשה לו כור המבחן ויבחנהו המלך וימצאהו שלם בכל וישמח שמחה גדולה ויצו לתת לאותו חכם מן האוצר שלו מאה אלף זהובים וגם נתן לו אות הכבוד והשררה ויען החכם ויאמר למלך עוד נשאר דבר אחד שצריך אני ללמדו ודי לזה זמן שעה אחת על כן תשלח אותו לביתי ואלמדהו ויאמר טוב הדבר וישלח את בנו לבית החכם והנה החכם סגר הדלת ויתפוס את בן המלך ויתן בסד רגליו ויכהו חמשים מקלות על רגליו עד כי התחיל הדם להיות שותת כזרם מים והבן צועק ואין מושיע לו אח״כ הניח אותו תוך עגלה אחת וישלחהו אצל אביו וירא המלך את בנו צועק וגונח והדם שותת מרגליו ויאמר מה לך ויספר לאביו והמלך נתמלא חימה וגזר לתלות את החכם על העץ אך צוה שיביאוהו אצלו קודם הצליבה לשאל אותו על מעשה הרע שעשה ויביאוהו לפני המלך ויאמר כבר גזרתי לצלוב אותך ואם יש קשה מצליבה הייתי עושה לך ורק הגד לי מה השטות הזאת שעלתה בדעתך להרע לבני רעה כזאת ואבדת בידים שכר העצום והכבוד שהיית לוקח ויאמר החכם אני נאמן במלאכתי ולא אעשה רמיה לכך השלמתי מלאכתי היום בדבר הזה שעשיתי מתחלה אשאלך אם אתה רוצה לעשות בנך סוחר או מלך הלא בודאי שרצונך לעשותו מלך במקומך ולכך מסרתו לו העיקר הוא ללמדו תכסיסי מלכות וכן עשיתי ולמדתיו ובדקת אותו ומצאתו שלם ורק הוא עדיין חסר דבר אחד שהוא עיקר וערך גדול בתכסיס המלוכה יען מלך במשפט יעמיד ארץ וכל אדם שעושה דבר חוץ לשורה יביאו משפטו לפניו אך העונש צריך להיות כפי מדרגת החטא ויזדמן שיבא לפניו דין אדם אחד שגנב מאה דינרים והוא יחרוץ עליו משפט להכותו אלף מקלות והוא מחמת שבימיו אפילו פרעוש לא עקצו מחמת השמירה שעושים לו אינו יודיע כמה הוא שיעור צער המקלות ובאמת אם יכוהו שלש מאות ימות ואם חמש מאות יהיה גופו חתיכות חתיכות אך כיון שגזר אלף מקלות דבר המלך אין להשיב ויכוהו וזה ימות מיתה משונה על גניבת מאה דינר כמה עול עשה זה במשפט לכך הכיתיו מקלות שיעור שיוכל לסבול כדי שיוכל לשער צער המקלות עד כמה מגיע בעשרה ועד כמה מגיע החמשים ועוד ועוד ואז ידע לגזור בעונש הראוי לפי העון וישמח המלך על דבריו ויוסיף לו מתנה יותר על מתנתו וכן הענין העשירים מימיהם לא ראו רעבון ולכן אם יבא עני רעב הוא וב״ב בתכלית הרעבון ויצעק ללחם לא ידעו כמה מגיע צער הרעבון כדי שיחוסו עליו לתת לו מיד להשביע רעבונו ורעבון ב״ב ואפשר שלא יתנו לו כלל לכך צוה השי״ת לעשירים ולעניים שיצומו יום אחד בשנה לילה ויום בעשרה לחודש תשרי כדי שהעשיר כשיצא ערבית מבית הכנסת רעב וצמא וחלוש בכל אבריו ידע לשער צער הרעבון עד כמה מגיע לכך לא יתמהמה מלתת לעני הרעב וצועק ללחם וכן הענין בדוחק מו״מ שיזדמן לעשיר אע״פ שהוא עודנו בתוקף מזל ההצלחה עכ״ז יזמין לו הקב״ה דוחק זה כדי שידע ויטריח בדעתו צער הדוחק עד כמה מגיע ויתאזר לעשות ג״ח להלוות לחבירו בשעת דוחקו וכאשר אמרנו לעיל:

יט ובזה יובן בס״ד הפסוק וכי ימוך אחיך ומטה ידו באופן שזה הדוחק אשר הגיע לאחיך הוא היה עמך מקדמת דנא כענין המעשה שכתבנו לעיל שזה הדוחק של שכן השני כבר היה אצל שכן הראשון וכל אותם הוכחות שיש להוכיח בהם מן הסברה לומר שהוא רמאי היו ראויים להאמר גם על מקרה שקרה לך ואתה יודיע בעצמך שבאמת היית דחוק ולא רמאי לכן גם על אחיך זה אשר מטה ידו ומבקש ממך הלואה לא תבא לטעון עליו טענות אלו להכריח שהוא רמאי ותחדל מלהחזיק בידו אלא תכף ומיד והחזקת בו כי אלו טענות היצה״ר כאשר טען אותו הבן לאביו והשיב לו שכבר דבר זה קרה לי ואיך אחשוד את זה בכך ודע לך אם אתה החזקת בו אתה מטיב לעצמך יותר מטובה המגעת לזה יען כי אתה קודם שעשית צדקה וחסד בממונך נחשב היית כמו גר בממון שלך אך עתה אחר שעשית צדקה וחסד אתה נחשב תושב בממון שלך וכמ״ש מונבז המלך אבותי גנזו לאחרים ואני גנזתי לעצמי נמצא קודם צדקה האדם גר וע״י הצדקה נעשה תושב דאז הממון הוא שלו וז״ש גר ותושב מה שהייתי בסוג גר נעשיתי עתה בסוג תושב ונמצא זה אחיך המך הוא חי עמך כי שניכם חיים ונהנים בממון זה שאתה נותן לו:

כ או יובן בס״ד אומרו וחי עמך ר״ל תתן לו חיותו מן ממון המובחר שהוא עמך כמ״ש הרב אה״י ע״פ כבד את ה׳ מהוניך ומראשית כל תבואתיך דהיינו מן המובחר המונח בכיס שהוא בעבור צרכי פרנסתו של אדם דלכן גינה את עע״ז באומרו הזלים זהב מכיס מרוב אהבתם בה כי הקמצן אם יתן צדקה לא יתן מן המזומן בידו אלא אם יש לו מעות רעים יתן דהיינו אם יש לו חוב מת אצל אחרים שאינו יכול לגבותו מהם יאמר לעני או לגבאי שיקחוהו ולז״א וחי עמך מן ממון המוכן לך:

כא ובאופן אחר נ״ל בס״ד וחי עמך ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל בפסוק והיה מעשה הצדקה שלום שע״י הצדקה יתייחדו ד׳ אותיות שם הוי״ה כיצד הפרוטה כנגד יו״ד וזרוע העשיר וחמש אצבעותיו כנגד ה״א ראשנה ואות וא״ו ואצבעות העני המקבלים הצדקה כנגד אות ה״א אחרונה וכל זה אם תהיה ההתחלה והתעוררות מן העשיר שפושט ידו ליתן ליד העני קודם שיפשוט העני ידו לקבל אך אם תהיה ההתחלה מן העני שפשט ידו אז יהיה סדר על סדר והי״ה כי זריע העני וחמש אצבעותיו כנגד ו״ה ופרוטה וחמש אצבעות העשיר כנגד י״ה ע״ש נמצא ההפרש בין זה לזה שאם יפשוט העני ידו תחלה והיה אות הוא״ו אצל העני ויחסר מן העשיר משא״כ אם יתחיל העשיר יהיה אות וא״ו דשם הוי״ה אצלו וז״ש וחי עמך ר״ל טוב שאתה תתעורר תחלה קודם שיפשוט אחיך המך את ידו לך שאז וחי ר״ל וא״ו של חי הוא השם ב״ה שהוא חי וקיים יהיה עמך:

בחוקתי

א **אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשתם אותם** נ״ל בס״ד דארז״ל במדרש תנחומא פ׳ לך לך המילה נקראת חק שנאמר ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם וכן תקנו בברכה וחק בשארו שם גם ידוע דהתפלין נקראים חק כמ״ש בגמרא דערובין דף צ״ו דדריש ר״י הגללי ושמרתה את החקה הזאת על מצות תפלין דקאמר בפסוק הקודם ע״ש וידוע שהקב״ה נתן לנו חק זה המילה בבשרינו לשמור אותנו מן היצר כי במילה נשלם שדי בגוף האדם ושם שדי שומר אותנו מן היצר אשר מילואו בזה יו״ד צד״י רי״ש סוף המלוי שדי וכמ״ש המפרשים ע״פ והיה שדי בצריך ובזה פירשו ז״ל רמז הכתוב בפרשה זו והשיג לכם דיש את בציר דיש אותיות שדי ובציר אותיות ביצר ועוד נתן לנו חק זה התפלין ללבוש כל היום שג״כ יש בו אותיות שדי בתש״ר ותש״י ובזה לא יוכל היצר להתגבר להעבירינו על מצות ה׳ וז״ש אם בחקותי תלכו ב׳ חקותי שהם מילה ותפלין תלכו כל היום ואז בזה יגין עליכם שם שדי לדחות היצר מעליכם ובזה את מצותי תשמרו ועשתם אותם:

ב ובאופן אחר נ״ל בס״ד אם בחקותי תלכו דידוע מ״ש רבינו האר״י ז״ל דשם אלהים הוא דין שהוא ה״ג שכל אות כלול מן חמשה שהם חמשה שמות אלהים שעולים מספר ת״ל וידוע מיתוק החמשה שמות אלהים שהם ה״ג הוא בשם הוי״ה ב״ה שהוא רחמים וכל זה המיתוק של חמשה שמות אלהים שהם מספר ת״ל בשם הוי״ה ב״ה שמספרו כ״ו ע״י שמירת חוקיו יתברך וז״ש אם בחקותי תלכו בהם ועל ידם תחברו ת״ל שהם ה״ג עם כ״ו שהוא שם הוי״ה וזהו ת״ל כ״ו ואת מצותי תשמרו ת׳ שמרו כלומר לא תרצו לקחת שכרם בעוה״ז אלא בעוה״ב ששם יש ת׳ עלמין דכסיפין לצדיקים שמרו ר״ל תצפו כמו ואביו שמר את הדבר ועשתם אותם קרי ביה אות מ״ם סתומה של למרבה המשרה שצריכה תיקון ע״י חתוך באלכסון לעשותה ב׳ דלתי״ן ובזה תהיה הגאולה בב״א ותעשו לשון תיקון כמו ובן הבקר אשר עשה:

ג ובאופן אחר נ״ל בס״ד דארז״ל אין לו להקב״ה בעולמו אלא ארבע מאות של הלכה בלבד ופירש הגאון בעל עיון יעקב ז״ל בשם תולדות יצחק ז״ל דהארון אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו וזאת המדה שנתנה בו רומזת לתורה שבע״פ האורך רומז לגרסה שהוא הבקיאות והרוחב רומז לסברה שהוא הפלפול ומפני שאמרו סיני ועוקר הרים סיני עדיף דהכל צריכין למארי חטייא לכך מדת האורך היא יותר ממדת הרוחב אך קומת הארון שהוא אמה וחצי רומז לחלק הנסתר של התורה ואין לו עסק בנסתרות לכך לא אמר אלא ארבע אמות של הלכה האורך והרוחב שהם הגרסה והסברה יע״ש

נמצא שיעור תורה שבע״פ שנרמז בארון הוא ארבע אמות גם ידוע מ״ש רבינו האר״י ז״ל בסוד הפסוק עיניך לנכח יביטו דנרמז כאן ענין שהיה נוהג רב ע״ה שלא היה מוציא ראיית עיניו חוץ לארבע אמות ונודע שבהיות האדם מהלך אינו מסתכל לאחוריו אלא רק לפניו ובצדדין והנה בשלשה רוחות אלו צריך שלא יושיט עיניו חוץ לארבע אמות נמצאו הם שלשה פעמים ארבע שהם י״ב כנגד ג׳ הויו״ת אחת לפניו ואחת לימין ואחת לשמאל דכל הוי״ה יש בה ד׳ אותיות ושלשה הויו״ת הם מספר נכח לז״א עיניך לנכח יביטו שיעור י״ב כנגד י״ב אותיות של ג׳ הויו״ת שמספרם נכח דוקא שם יביטו עיניך ולא חוצה להם עכ״ד ע״ש נמצא שיעור ההליכה של האדם בהסתכלותו בה הוא ארבע אמות כמו שיעור תורה שבע״פ הנרמז בארון ובזה יובן בס״ד אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה׳ פירוש אשרי אותם שהם תמימים בדרך שהולכים כפי שיעור הרמוז בתורת ה׳ שאין מוצאין ראיית עיניהם בהילוכם חוץ לשיעור זה של ד׳ אמות והנה הנזהר בזה שילך בהבטתו שיעור ד׳ אמות דוקא שהוא כנגד ג׳ הויו״ת בזה ימשך עליו כח יראת שמים מן ג׳ הויו״ת ב״ה שהם נכח וז״ש אם בחקותי תלכו ר״ל תלכו כפי שיעור הרמוז על חקותי היא התורה שהוא שיעור ד׳ אמות אז תמשך עלכם יראת שמים מן שמות הוי״ה ובזה תהיו בטוחים דאת מצותי תשמרו ועשתם אותם ובזה יובן חנך לנער על פי דרכו חנוך נכח רמז לכונת שמות הוי״ה הנז׳ שאמר הכתוב עיניך לנכח יביטו ואיש ישראל נקרא נער כמ״ש כי נער ישראל ואוהבהו על פי דרכו דייקא שיכוין בזה בהילוכו בדרך:

ד ובאופן אחר נ״ל בס״ד עד״ז דשיעור מושב המת בקבר הוא ארבעה גרמידי כמ״ש אשמדאי לשלמה הע״ה והם כנגד ארבע אמות של שיעור תורה בארון אלא דכאן אמות וכאן גרמידי ואם יביט האדם בשיעור תורה שבארון שהוא ארבע יזכור המיתה שמקום המת הוא ג״כ בארבע שאז ודאי יהיה לו שברון לב בזכרו יום המיתה ובזה יתגבר על יצרו ולא יחטא כמ״ש רז״ל לעולם ירגיז אדם יצה״ט על יצה״ר אם נצחו מוטב וכו׳ ואם לאו יזכור לו יום המיתה שזכרון זה הוא תכלית הנצחון וז״ש אם בחקותי תלכו ר״ל כשיעור חקות התורה תלכו תמיד בזאת המחשבה שעי״כ תזכרו יום המיתה שהוא מושב הקבר אז יועיל זה לכם דאת מצותי תשמרו ועשתם אותם שבזכרון זה תנצחו את היצה״ר הנלחם בכם להעביר אתכם על מצותי:

ה **והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע וכו׳** נ״ל בס״ד דהרב החסיד בעל ר״ח ז״ל הקשה בהא דאמרו בזוה״ק דלפגם הברית שהוא הוצאת שז״ל לא מהני תשובה והלא קי״ל אין לך דבר שעומד בפני התשובה ותירץ דוקא תשובה תתאה לא מהני אבל תשובה עלאה מהני ועליה אמרו אין לך דבר שעומד בפני התשובה ע״ש וידוע כי תשובה תתאה במלכות שאין לה נקודה אבל תשובה עילאה בבינה שנקודה שבה הוא צר״י ועלה אתמר אם עונות תשמור יה אדני מי יעמוד מ״י הבינה יעמוד ודאי ובזה פרשתי בס״ד הכתוב בירמיה ח׳ הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם מדוע לא עלתה ארוכת בת עמי כלומר אפילו שגברו כ״כ העונות שעשו עבירות חמורות דלא מהניא להו תשובה תתאה הנה הצרי ר״ל תשובה עלאה שהיא בבינה שנקודתה צר״י אין בגלעד ולמה לא אהניה להו ואם לא היה נמצא מי שמתעורר בתשובה עילאה זו דא קשיא אם רופא חכם מוכיח אין שם לעורר את לבבם בתשובה עילאה זו ומדוע לא עלתה ארוכת בת עמי קרי בה עם מי כי אות מ״ם באמצע תתחבר עם עי״ן ועם יו״ד ר״ל ארוכת בת זו אומת ישראל עם מ״י תשובה עלאה שהיא בבינה הנקראת מי בסוד מש״ה מ״י יעמוד ולהיות כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעה לא ננעלו על כן השתא אומר הנביא מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה אולי יהיה בזה תיקון ורפואה לשברם:

ו והנה ידוע מ״ש יעקב אע״ה ליוסף הע״ה ואת שדי ויברכך ומקשה בזוהר ואל שדי מבע״ל אך הכונה נקיט את רמז בזה שבירך אותו בכל מיני טובה שיש בעולם דידוע שכל מין טובה יש לו שער מיוחד וכמו שתיקנו אנשי כנה״ג לבקש על השערים בתפלת ראש השנה ויוה״כ בקדיש תתקבל ולכל שער יש לו אות מיוחד בכ״ב אותיות אלפא ביתא ולכן מבקשים על השערים הנז׳ בסדר כ״ב אותיות מן אל״ף ועד תי״ו אמנם יש מין טובה שהיא תלויה באות אחד מן כ״ב אותיות שמזל האדם הוא נגדיי בה וכמ״ש באברהם אע״ה שמזל שלו נגדיי בטובה של פריה ורביה כי יחייב המזל שלו שאין לו פריה ורביה שהיא תלויה באות פ״ה ששם שערי פריה ורביה וכן יזדמן כזאת אצל שאר בני אדם והתיקון לזה שהקב״ה ישדד המערכה ויהפך הוראת המזל וכמ״ש הקב״ה לאברהם אע״ה מאי דעתיך דקאי צדק במערב אנא משדד המערכה ומוקים ליה במזרח וכנז׳ בגמרא אך ידוע שידוד המערכה יהיה ע״י שם שדי כי בעבור פועל זה נקרא הקב״ה בשם שדי אך ידוע שמדתו יתברך מדה כנגד מדה ואם האדם יעשה שינוי מרע לטוב גם הקב״ה יעשה לו שינוי בשידוד המזל מרעה לטובה וידוע כי בתשובה תתאה לא יהיה שינוי גמור כי הזדונות יהיו כשגגות ואין זה שינוי מרע לטוב אבל בתשובה עלאה יהיה שינוי גמור שיתהפכו לזכיות וה״ז שינוי גמור מרע לטוב ואז עי״כ יזכה שאם מזלו מורה לרע ישנה אותו הקב״ה לטוב ע״י שם שדי ולכן כשבירך את יוסף הע״ה ברכו באת שדי כלומר באת כלל לו כל מיני טובה שבעולם שהם תלויים בסדר כ״ב אותיות מן אל״ף ועד תי״ו וברכו בשם שדי לומר אם יש במזלו הוראה נגדיית לאחת ממיני הטובות התלויים בכ״ב אותיות יהיה לו השפעת שם שדי שבו ישדד המערכה וישנה את המזל מרעה לטובה ולכן א״ל ואת שדי ויברכך וכמ״ש בזה בס״ד במ״א נמצא לפ״ז מי שיש לו תשובה עילאה שהיא בבינה שהיא נקודת צר״י שבה ישתנה הרע לטוב שיהיו העונות זכיות אז יזכה לברכה של יוסף הע״ה שהיא את שדי שישדד לו הוראת המזל המנגד במיני הטובות התלויים באת שהם כוללים כ״ב אותיות מאל״ף ועד תי״ו וז״ש והשיג לכם דיש את דיש אותיות שדי באת ר״ל במיני הטובות הכלולים באת לשדד לכם המערכה ולשנות המזל מרעה לטובה

בציר״ר אותיות בצר״י ר״ל ע״י תשובה עילאה שהיא בצר״י שה״ס הבינה שבה יהיה שינוי גמור לכם גם יש לכם לדעת כ״כ הוא גדול כחה של תשובה שהיא בצר״י שבה יכולים לתקן גם קלקול הזרע שהוא פגם הברית דאין לו תקנה בתשובה תתאה וז״ש ובציר ר״ל בציר״י ששם תשובה עלאה ישיג את זרע ר״ל תיקון של הזרע שהוא עון הוצאת שז״ל ואע״פ שיש גם לקלקול הזרע תיקון בתשובה עלאה עכ״ז איעץ אתכם שתתקדשו עצמכם במותר לכם למעט בתשמיש המותר לכם כי זה כלל גדול אבר קטן יש באדם מרעיבו שבע משבעו רעב וראוי שהאדם ימעט בתשמיש אפילו עם אשתו לנהוג עמה בעונה משבת לשבת ולז״א ואכלתם לחמכם לשבע דכתיב חסר בלא וא״ו וקרי בה לשבע בסגול תחת שי״ן ופת״ח תחת בי״ת והתשמיש עם אשתו מכונה בשם אכילת לחם וכמ״ש חז״ל ע״פ כי אם את הלחם אשר הוא אוכל דכתיב אכלה ומחתה את פיה שתאכלו לחמכם ר״ל תשמשו עם נשותכם לשבע ליל השביעי הוא שבת גם רמז לפי דרכו לשבע ר״ל אחר ספירת שבעה נקיים שלמים שלא תטבול ותשמש ביום השביעי עצמו וישבתם לבטח בארצכם עיצה טובה קמ״ל לפי דרכו שאחר התשמיש ישב במנוחה שלא ילך ויטריח עצמו בהילוך כי ינזק בכך וגם לפי פשוטו דקאי על אכילה ממש ג״כ יבא נכון דיגיעה של הילוך אחר אכילה מזקת לאדם ע״פ הרפואה:

ז **ונתתי שלום בארץ ושבתם ואין מחריד וכו׳** נ״ל בס״ד אותיות שלום תחברם עם אותיות ארץ יהיה מזה צירוף אוצר שלם והוא רמז על מקום קיבוץ כל מיני שפע שיש למעלה הנקרא אוצר ועליו נאמר יפתח ה׳ לך את אוצרו הטוב ואוצר שלם הוא כולל כל מיני שפע של טובה ושכבתם ואין מחריד דאיתא בספר מאורי אור ויאיר נתיב ע״פ ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים דחדרים קאי על שבע ספירות חג״ת נהי״ם וכנ״ז באות חי״ת יע״ש וידוע שישראל שורשם בשבעה ספירות הנז׳ שהם נקראים חדרים ואלו הן ז׳ ספירות הבנין אשר כנגדם הם ז׳ ימי בראשית ואם זכו ישראל אז יהיו חדרים אלו מלאים מן הדעת הון יקר ונעים להשפיע לישראל ואם לא זכו יקלקלו שם ואז החדרים אדרבה יתהפכו להם לצירוף מחריד שיחרידו אותם וידוע שיש שליטה לפועלי הדין בלילה יותר מן היום ולז״א כיון שאתם עושין רש״מ אז ושכבתם ואין מחריד שאפילו בלילה שהוא זמן שכיבה אין מחריד שלא יתהפכו חדרים למחריד אלא יהיו חדרים מלאים כל הון יקר ונעים:

ח **והשבתי חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבור בארצכם** נ״ל בס״ד דידוע שר של כלבים נקרא חציר והוא מתגבר ושולט בעון לשה״ר דכתיב לא תשא שמע שוא וסמוך ליה לכלב תשליכון אותו ולכן המספר לשה״ר ראוי להשליכו לכלבים כנז׳ בגמרא וידוע כי לשה״ר מכונה בשם חרב דכתיב יש בוטא כמדקרות חרב וכן שננו כחרב לשונם וכן חרב פתחו רשעים והרבה כיוצא בזה וז״ש והשבתי חיה רעה מן הארץ הוא שר הכלבים שנקרא חציר ואותיות היוצאים במבטא עולה מספרם חיה רעה וכן באמת הוא מין חיה ע״י כי וחרב זה לשה״ר לא תעבור בארצכם:

ט **ואכלתם ישן נושן וישן מפני חדש תוציאו** נ״ל בס״ד דארז״ל בגמרא חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך חדשים אלו דברי סופרים ישנים אלו דברי תורה ע״ש נמצא דברי תורה נקראים ישן לגבי ד״ס וידוע כי דברי תורה הם עשין ולאוין וידוע העשין הם בחסדים והלאוין הם בגבורות וכנז׳ בדברי רבינו האר״י ז״ל ומבואר בדברי רבינו ז״ל להדיה שהגבורות יצאו זמן רב קודם החסדים ולפ״ז מ״ע נקראים ישן לגבי ד״ס והלאוין נקראים נושן לגבי מ״ע שהם ישן וידוע שאין שום מצות לא תעשה נדחת בשביל ד״ס אבל מצות עשה נדחית בעבור דברי סופרים בשב ואל תעשה ולכן שופר ולולב כשחל יו״ט בשבת בשביל דברי סופרים שגזרו שמא יעביר ד׳ אמות בר״ה משא״כ לאו אינו נדחה וז״ש ואכלתם ישן נושן שתהיו זהירים במ״ע שהם ישן וגם במצות ל״ת שהם נושן יותר אך לא תוכל לבטל מן הנושן בשביל דברי סופרים הנקראים חדשים אלא רק וישן הוא מ״ע מפני חדש הוא דבר סופרים תוציאו בשב ואל תעשה כגון שופר ולולב וכיוצא:

י ובאופן אחר נ״ל בס״ד יש בירורים מניצוצות של שברי הכלים שהיו בעת בריאת העולם קודם בריאת אדה״ר כדי שיהיה מזה שכר ועונש אח״כ לתחתונים ואלו נקראים נושן אך יש בירורים מניצוצות שנתערבו בחטא אדה״ר ואלו נקראים ישן ויש בירורים מחטא האדם עצמו אשר יחטא וגורם שיתערבו נ״ק בקליפה ואלו נקראים חדש והבירור נקרא בשם אכילה כי ממנו יורד שפע ומזון לתחתונים ולז״א ואכלתם ישן בירורים של חטא אדה״ר וגם נושן בירורים של שבירת הכלים שהיו קודם ואם האדם ישתדל בתחלת ימיו לברר מחטא אדה״ר קודם שיחטא הוא עצמו שאז יהיה לו בירור חדש יגין עליו זכות הבירור של הישן ההוא ולא יחטא ואז לא יהיה לו בירור חדש וז״ש וישן מפני חדש תוציאו ר״ל קודם שיהיה אצלכם בירור חדש תוציאו אותו שאז יגין עליכם זכות בירור זה ולא תחטאו כדי שיהיה לכם עסק בבירור חדש או יובן בס״ד וישן מפני חדש תוציאו קודם אותיות חדש יש רגז שהוא רמז לסיגים וקליפות שהם עושים רגז פירוש זה הבירור של ישן תוציאו אותו מן הרגז הרמוז קודם אותיות חדש:

יא ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ הקדמה היקרה המפורשת בספר הבהיר נהר שלום לרבינו הרש״ש ז״ל דף ל״ו בכל מצוה ובכל תפלה הנעשים באותו יום מתבררים ועולים בירורים חדשים אשר לא נבררו ולא עלו מיום שנברא העולם עד היום הזה ואלו הבירורים שנבררו ונתקנו היום עולים ומלבישים לבירורים שנבררו ונתקנו אתמול ונעשים חיצוניות להם והבירורים של אתמול הם בערך פנימיות להם כי הם לפנים מהם וקרובים אל המאציל מדרגה

אחת יותר מהם וכן על זה הדרך נמצא בכל יום יהיה עלוי לברורים שקדמו ג״כ כי ע״י שעולים בירורים של יום זה יתקרבו כל אותם הבירורים שהיו מאדה״ר ועד עתה מדרגה אחת אל המאציל כדי לתת מקום של בירורים החדשים שעלו ביום זה דאלו עומדים במקום בירורים של אתמול ושל אתמול יכנסו במקום ברורים הקודמים להם וכן עז״ה עד בירורים של קדם קדמתה באופן שבכל יום נשלמה גם אותה הסמוכה אל המאציל להתקן ולהזדכך תיקון וזיכוך שלם להיותה מתקרבת ונדבקת במאציל יותר ועיין זוהר חדש דפוס קושטא דף קמ״ג ע״א עכ״ד זלה״ה נמצא לפ״ז בכל בירור שיהיה בכל יום נעשה תיקון וזיכוך ועליה לכל בירורים שקדמו מאדה״ר ועד עתה על כן אנא עבדא אמרתי אנחנו דורות האחרונים עלינו לשבח לאדון הכל אשר ברוב חסדו גזרה חכמתו להיות עליית הבירורים בסדר והאופן הזה לזכות את האחרונים גם בבירורים שבירו הראשנים כי ע״י הסדר הזה שהבירורים של הראשנים ז״ל יהיה להם עליה ותיקון וזכוך ע״י הבירורים של האחרונים נמצא יש שכר וריוח בזה להאחרונים עד אין קץ וכל הבא אחרון מרויח יותר ובאמת כמה נחשב כח האחרונים כנגד הראשנים ז״ל אך רק בזאת יש להם תועלת גדולה יודו לה׳ חסדו ונפלאותיו לבני אדם גם עוד אמרתי בס״ד דעי״ז האופן אשר גזרה חכמתו יתברך בסדר העליה והתיקון של הבירורים שמגיע עליה ותיקון וזכוך לברורים הראשנים מכח האחרונים לכך יש לנו זכיה וטענה לבקש רחמים מלפני הקב״ה שישפיע לנו טובה וברכה וחיים טובים ושלום בזכות הצדיקים הראשנים ז״ל מאחר שאנחנו גורמים בהבירורים שלנו עליה ותיקון וזיכוך גם לאותם בירורים של צדיקים הראשנים מאדה״ר ועד עתה ולכן תקנו בסליחות עשה למען וכו׳ עשה למען וכו׳ יהא רעוא שתקיבל ברצון קמי שמייא טענה זו שאני טוען בעד כל בית ישראל אכי״ר:

יב ובזה נ״ל בס״ד מאמר ר״ח רצה הקב״ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות כלומר הרבה להם תורה ומצות של הראשנים ז״ל שיהיה לכל דור שותפות וחלק בבירורים שעשו הראשנים שקדמו להם מן התורה והמצות ולכן מנהג ישראל לומר מאמר זה של ר״ח אחר כל לימוד ואומרים אחריו קדיש ובזה יובן בס״ד מאמר כנסת ישראל הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך פירוש הדודאים אלו עמי ארצות נתנו ריח דאפילו רקנים שבנו מלאים מצות כרמון ועל פתחינו הם שערים המצויינים בהלכה כל מגדים תורה נביאים כתובים משנה גמרא קבלה ועוד יש לנו טענה חזקה חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך כל ברורים החדשים וגם ישנים דודי צפנתי לך כי אנחנו גורמים כל יום להכניס הבירורים כולם מדרגה אחת קרובה אל המאציל יותר ולז״א צפנתי לך שאני צופן לפני ולפנים שיתקרבו לך:

יג ובזה יובן בס״ד הכתוב בישעיה מ״א מי פעל ועשה קורא הדורות מראש אני ה׳ ראשון ואת אחרונים אני הוא פירוש מי פעל בירור ועשה במצותיו הנה הוא בבירור זה שעשה קורא הדורות מראש שהוא מזמין ע״י בירור שלו בתיקון וזכוך את כל בירורים של דורות שעברו מראש מבריאת העולם את כולם קורא ומזמין בסוד התיקון והזיכוך והנה אני ה׳ ראשון בחסד זה שגזרתי להיות סדר עליית הבירורים באופן זה כדי להטיב להאחרונים שהם חלושים מצד עצמן וזהו ואת אחרונים אני הוא להטיב ולהושיע להם בעבור תועלת זו הבאה מצידם ובזה יובן בס״ד אזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה שהיא שלמה מצד עצמה ועי״כ יגיע לו תפארת מן האדם כלומר מן בירורים ראשנים של אדה״ר:

יד ובזה יובן בס״ד הכתוב כאן ואכלתם ישן נושן כלומר לא על בירורים החדשים שלכם בלבד אתם אוכלים שכר ושפע טובה אלא אתם אוכלים שכר על בירור ישן נושן הנעשה מתחלת בריאת העולם יען כי וישן מפני החדש שלכם תוציאו אותו ממקומו לעלות ולהתקרב מדרגה אחת יותר כדי שישב החדש במקומו וממילא כל הבירורים הישנים נעתקים ממקומם ומתקרבים אל המאציל מדרגה אחת יותר ועל כן בדין הוא שתאכלו שכר טוב גם על בירור ישן נושן כי אתם גורמים לו עילוי ותיקון וזכוך יותר בכל יום ויום ועוד פרשתי בס״ד הכתוב הזה ע״פ הקדמה יקרה שכתב רבינו ז״ל בעץ חיים וגם רבינו הרש״ש ז״ל האריך בה בענין הבירורים הנעשים מן התפלות מיום ראשון ליום שני וליום שלישי וכן משבוע לשבוע ומשנה לשנה ודוק היטב:

טו **אני ה׳ אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים ואשבור מטות עולכם ואולך אתכם קוממיות** נ״ל בס״ד דידוע גזרת בין הבתרים היתה ת׳ שנה אך הם יצאו ברד״ו שנים דשעבוד מלכיות השלים המנין מפני שאם היו שוהין עוד רגע היו נטמעין וקיים בהם המשל הזה למי שנשבע להכות את בנו בקורה שהיתה מונחת לפניו אח״כ ראה שהקורה גדולה וכבדה ואם יכה בה את בנו ימות מה עשה שבר הקורה לחתיכות והכהו בהם בזא״ז הרי קיים שבועתו ולא מת בנו וכיוצא במשל זה ארז״ל למלך שגזר העובר על דבריו ישליכו עליו אבן שמשקלה עשרה ככרים אח״כ עבר בנו עבירה ויעצוהו חכמיו שישבר האבן לחתיכות קטנות וישליך עליו אחת לאחת עד תומה ובזה נתקיימה גזרת מלך והבן לא מת ובזה פירשו בשם הר״ש אלקבץ ז״ל רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה׳ כלומר אינו מביא עליו רעה אחת גדולה כאשר ראוי להביאה עליו אלא מחלק אותה לחלקים רבים קטנים ומביאים בזא״ז ועי״כ יצלנו מכולם שלא ימות בהם ובזה פירשו המפרשים ויהי ה׳ משגב לדך משגב לעתות בצרה שמחלק הגזרה של עת אחת לעתות הרבה וכמו ענין גזרה של בין הבתרים ובזה פרשתי בס״ד הפסוק אשר הראתני צרות רבות ורעות ולא הבאת את כולם בפעם אחת זה אות וסימן שאתה חפץ

בי ורצונך שתשוב תחייני וכו׳ וז״ש בנחמיה ט׳ ובנוח להם ישובו לעשות רע לפניך ותעזבם ביד אויביהם וירדו בהם וישובו ויזעקו ואתה משמים תשמע ותצלם ברחמיך רבות עתים ר״ל תצלם ברחמיך ע״י תקנה זאת שתחלק עת הקצוב לגזרה לעתים רבות וכמו שהיה בגזרת בין הבתרים ובזה יובן הפ׳ באיוב כ״א חבלים יחלק באפו שמחלק חבל הגזרה לחלקים רבים וז״ש אני ה׳ אלהיכם המעלה אתכם מארץ מצרים וכו׳ והגם שהגזרה היתה מתחלתה ת׳ שנה ואתם ישבתם שם רד״ו זה חסדי שעשיתי עמכם שאשבור מוטות עולכם ששברתי הקורה של הגלות לחלקים הרבה אשר פזרתים בשעבוד מלכיות ובזה ואולך קוממיות שנזקפה קומתכם ולא נפלתם שדוד כי יכולתם לסבול:

טז וכיוצא בחסד זה עשה השי״ת בבריאת העולם שהיה יכול לבראו במאמר אחד והרבה המאמרות בו כדי להרבות שכר הצדיקים וכמ״ש התנא בעשרה מאמרות נברא העולם וכו׳:

במדבר

א **שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם במספר שמות כל זכר לגלגלתם** נ״ל בס״ד אות וא״ו רומז לחיים כמ״ש בזוה״ק ע״פ וישם ה׳ לקין אות הוא וא״ו הרומז לחיים ולכן התורה שהיא נותנת חיים לעושיה היא ששה סדרים שבע״פ ובזה יובן בס״ד רמז הכתוב ואחבשך בשש ולכן כאן שבא למנותם וידוע דהמנין מזיק לחיים לכך א״ל שאו ראש כל עדת בני ישראל ר״ל שא וא״ו הרומז לחיים לכל עדת בני ישראל גם עוד בעבור שמירתם מעיה״ר במנין זה תקשר אותם למשפחותם אלו י״ב שבטים שבטי יה שכל אחד מהם ראש משפחה בפ״ע וגם לבית אבותם הם אברהם יצחק ויעקב כי בהיות האבות אצל הבנים לא תשלוט בהם עיה״ר וכמ״ש המפרשים ז״ל ע״פ וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו היינו ישראל סבא שבא יעקב אע״ה וחנה שם אצלם כדי שלא תשלוט בם עיה״ר של בלעם גם עוד תמשיך להם כח מן שני יחודים של שמע ישראל ושל בשכמל״ו שהם במספר שמות השבטים כי שמות השבטים הם מ״ט אותיות דזבולן נכתב בוא״ו אחד ובנימין בשני יודין ואותיות שמותם מכוונים כנגד ב׳ יחודים של שמע ישראל ובשכמל״ו שהם מ״ט אותיות להורות כי הם חרב פיפיות נגד אוייבי ישראל והמה המגינים על ישראל תמיד בשכבם ובקומם גם ידוע בשמות הקודש יש שם שהוא סוד זכר שהוא חסדים ויש שם שהוא סוד נקבה שהוא גבורות וכן הענין בספרות וכן הענין בעולמות העליונים ולז״א לו עתה כל זכר ר״ל כל בחינת זכר שהוא חסדים תמשיך אותו לגלגלתם להשפיע בהם:

ב או יובן בס״ד לרמוז אומרו שאו ראש כל עדת בני ישראל וכו׳ דר״ת שמות השבטים שהם עדת בני ישראל הוא בגד יזי״ן ישרא״ל והיינו בג״ד ר״ת בנימין גד דן ותיבת יזי״ן ר״ת ישששכר זבולון יוסף נפתלי ותיבות ישרא״ל ר״ת יהודה שמעון ראובן אשר לוי ובא הרמז בזה לרמוז כי הקב״ה יזין את ישראל במן שהוא לחם מן השמים שנקרא גד דכתיב והמן כזרע גד הוא וארז״ל נקרא גד שמגיד לישראל וכו׳ וכיון דהם נזונים בלחם מן השמים שהוא גד על כן הם מתקשרים בעולמות העליונים ששם הוא עשר ספירות הקודש שהם ז׳ ספירות תחתונות שהם שבעת ספרות הבנין ושלשה ראשנות שהם כח״ב ולז״א שאו את ראש עדת בני ישראל השבטים אשר משם עולה הרמז שישראל נזונים בלחם מן השמים הנקרא גד ועל כן בזה יתקשרו ישראל למשפחותם הם ז׳ ספירות חג״ת נהי״ם שמשם יצאו ישראל ולבית אבותם הם ג׳ ספירות כח״ב שהם אבות לשבעה הנז׳ במספר שמות לכך תראה שישראל מספר שם מכוון כנגד מספר שמות העשר ספירות כמ״ש בזוה״ק כי כח״ב חג״ת נהי״מ מספר תקמ״ו כמנין ישראל עם האותיות וז״ש במספר שמות שישראל הם במספר שמות הספירות שהם משפחותם ובית אבותם הנזכרים:

ג ואמר עוד כל זכר לגלגלתם נ״ל בס״ד שישראל יש להם דין זכר בעוה״ז אך אוה״א יש להם דין נקבה דלכך נקראים בנות ירושלים כמ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל ולכן יש להם לישראל שליטה ונחלה גם בעוה״ז דקי״ל במקום ברא ברתא לא תירות וידוע דישראל אין להם חלק ונחלה בעוה״ז בגוף הארץ אלא רק ע״י מדת הענוה שבהם ואין להם שפע ברכה וטובה בעוה״ז אלא בעבור מדת הענוה וכמ״ש ע״פ וענוים ירשו ארץ והתענגו על רוב שלום וידוע מ״ש המקובלים ז״ל דאות כף רומז לענוה שהעניו הוא כפוף ולכן מאן דאיהו זעיר איהו רב כי ך׳ הוא מספר עשרים שהוא עולה מספר כתר ולכך לא יחזרו ישראל לארצם אלא בזכות הענוה ולכן על הגאה אומר הקב״ה אין אני והוא יכולים לדור במקום אחד שאם ח״ו יתגאו יסתלק אות כ״ף הרומז לענוה מתואר זכר וישאר זר שיהיה עם ישראל זר בעוה״ז שאין להם חלק ונחלה בו אלא יזכה בה עשו ע״פ החלוקה הקדומה אבל אם יהיו ענוים ישאר אות כף בתוך אותיות זר ויהיה להם צירוף זכר דאז בדין הוא שיטלו להם גם עוה״ז דהכי קי״ל להלכה במקום ברא ברתא לא תירות:

ד ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב בישעיה מ״ג אנכי הגדתי והושעתי והשמעתי ואין בכם זר פירוש אע״פ שהגדתי מעלתכם שאמרתי לפרעה בני בכורי ישראל וגם הושעתי אתכם ממצרים באותיות ומופתים ועוד עלית על כלנה שהשמעתי אתכם דברי בהר סיני פנים בפנים עכ״ז לא נתגאתם וסלקתם אות

כ״ף ונעשתם זר אלא גם בכל המעלות אלו אין בכם תואר זר אלא תואר זכר כי עודכם דבקים בענוה ובזה פרשתי שבשפלינו זכר לנו ויפרקינו מצרינו פירוש ע״י שפלינו במדת ענוה יש תואר זכר לנו ומחמת כן ויפרקינו מצרינו ומחמת כן כי לעולם חסדו שזכינו לרוב טובה וחסד גם בעולם הזה:

ה **ואתכם יהיו איש איש למטה איש ראש לבית אבותיו הוא** י״ל כפל איש איש גם תיבת הוא יתיר ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל בביאור התוספתא דזוה״ק בפרשת נח למה נח תרין זמני אלא כל צדיק וצדיק די בעלמא אית ליה תרין רוחין וכו׳ וביאר רבינו ז״ל הכונה שהצדקים יש להם נשמה תחתונה שוכנת תוך גופם ונשמה עליונה עומדת צ״ל על ראשם בסוד אור מקיף ושואבת להם חיים מלמעלה תמיד ומריקה אל נשמתם אשר בתוכם ע״ש ונמצא הצדיק הוא כפול שהוא אחד ונחשב כשני אנשים ובזה יובן בס״ד מ״ש חנה הע״ה ונתת לאמתך זרע אנשים ר״ל זרע אחד שהוא נחשב כשני אנשים מכח שני נשמות שיש בו ולכך שמו כפול שקראו הקב״ה שמואל והנה כאן רצה הקב״ה שהמונים את ישראל יהיו צדיקים גמורים שהם משה ואהרן וי״ב נשיאים שגם הם היו צדקים גמורים דלכך זכו להיות ראשים כדי שלא ימשך נזק לישראל במנין זה על ידם וז״ש ואתכם יהיו איש איש למטה ר״ל צדיק גמור שהוא נחשב איש איש בכפל פי מה שהיה ראש לבית אבותיו הוא דייקא ר״ל מצד צדקותו שהוא ראוי לכך ולא נתמנה לראש ע״י סיבה חיצונית ובזה יובן הכתוב אח״ז ויקח משה ואהרן את האנשים האלה אשר נקבו בשמות חלק התיבה לשנים וקרי בה ב׳ שמות ר״ל שכל אחד מהם היה צ״ג שיש לו ב׳ שמות כאמור לעיל:

ו **איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו** נ״ל בס״ד קיום ישראל בעולם הוא ע״י החסד דשם אל דכתיב חסד אל כל היום ושם זה שהוא חסד זועם בנוחות הדינין הבאים לכלותם ולכן כתיב ואל זועם בכל יום ופירשו בזוה״ק שזועם בכוחות הדינים ולכן הניח להם הקב״ה אותיות אל בסוף שמם לשמירתם וע״י שם אל שהוא חסד מתמתק שם אלהים שהוא גבורה לכך בראש אותיות אלהים יש אותיות א״ל וידוע דשם אל נרמז בראש שמות האבות שהם אברהם יצחק ישראל ישורון שמספרם א״ל וידוע כי השם נקרא בית וז״ש איש על דגלו באותיות לבית אבותם ר״ל באותיות שהם לשמות אבותם שהם מספר שם אל יחנו בני ישראל ולכן מנגד סביב לאהל מועד יחנו שהמשכן נקרא אהל על שם חמשה חסדים שהם ה״פ א״ל וזהו אה״ל אותיות ה׳ א״ל ונקרא מועד על שם ה״ג דשם אלהים שיש בו ק״ך צירופם במנין מועד והם חונים סביביו באין פחד כי גובר אצלם שם אל שהוא חסד הרמוז בשמות אבותם ובזה מובן היטב המדרש שהובא בספרי המפרשים באותות לבית אבותם אל תקרי באותות אלא באותיות לפיכך אמר בלעם מה אקוב לא קבה אל והוא תמוה וע״פ ביאורינו יבא נכון בעזה״י:

ז ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בס״ד במ״א דקודם לב יש אך שהוא לשון מיעוט ואחר לב יש גם לשון רבוי רמז בדברים העליונים כל מה שקונה אדם תורה ומצות ומעשים טובים יחשוב אותם למעט ולכן למעלה מן לב יש אך שהוא רמז על דברים של מעלה אבל בדברים התחתונים הארציים מה שיקנה מהם יחשבם למרובה שיהיה שמח בחלקו ולכן תחת לב יש גם וידוע כי האבות היו שפלים וענוים למאד שהיו רואין כל מה שסיגלו בתורה ובמצות הם דבר מועט ולכך נרמז מספר אך שהוא לשון מעוט בראש שמותם שהם אברהם יצחק יעקב וז״ש איש על דגלו היא התורה ומצותיה שנקראת דגל כמ״ש חז״ל ע״פ ודגלו עלי אהבה אז באותות לבית אבותם שהם מספר אך יחנו בני ישראל אבל מנגד ר״ל במידה הנגדית שהיא מחשבת הרבוי לא יתנהגו בה בכל זאת אלא רק סביב לאהל מועד שהיא עוה״ז בה יחנו וקרא לעוה״ז בשם אהל מועד כי היא עראי כישיבה של אהל וגם יש לה זמן קצוב ועת מועד לכל חי:

ח או יובן בס״ד ע״פ מ״ש המפרשים ז״ל דשמירת המועדים הוא תיקון לעון העגל שהיה בשש שעות דהם ט״ו יום שעולים ש״ס שעות ונתבטל איסור ששה שעות דעגל בש״ס שעות של מועדים והנה ידוע שהמועד נקרא אות גם ידוע דשלש רגלים הם כנגד שלשה אבות פסח בחינת יצחק ושבועות יעקב וסוכות אברהם וז״ש באותות הם שלש רגלים שנקראו אותות שהם מתייחסים לבית אבותם יחנו בני ישראל בקדושתם ושמירתם ואז אע״פ שהם חטאו והיה מנגד במעשה העגל הנה בעתה יהיה תיקון סביב ביב ס׳ ר״ל חלל ס׳ כי ביב ר״ל חלל כמ״ש רז״ל עומדת על פי הביב שהוא ר״ל על פי החלל ודומה לזה איש נבוב ילבב נבוב ר״ל חלול דיתבטל איסור העגל בששים כדין איסור שנפל לתוך ששים שהוא בטל ועי״ז לאהל מועד מקום השראת שכינה יחנו או יובן בס״ד אותיות אברהם יצחק יעקב הם מספר אחד פי האבות הן הן המרכבה שהוא מקום האחדות ולכן ישראל שהם זרע האבות צריכין להיות גוי אחד בארץ דהנטיעות יהיו דומות לשרשים וזה תואר האחד הוא דגלם של ישראל דמשתבח בהם הקב״ה בכך כמ״ש בגמרא ע״פ וה׳ האמירך היום דקוראם גוי אחד וז״ש איש על דגלו שהוא תואר אחד הרמוז באותיות לבית אבותם דהשם נקרא בית יחנו בני ישראל תמיד ואז זוכין כי סביב לאהל מועד מקום השראת שכינה יחנו תמיד שלא תתרחק השכינה מהם כי בפירוד ומחלוקת תסתלק השכינה צא ולמד מחרבן בית שני שהיה בעבור ש״ח גם אמר מנגד סביב לאהל מועד רמז בזה על מצות הצדקה הרמוזה באותיות גד כמ״ש בגמרא דשבת גימ״ל דל״ת גמול דלים וע״י

הצדקה יהיה לישראל התקרבות ודבקות בהשי״ת וז״ש מנגד חלק התיבה לשתים וקרי בה מן ג״ד ר״ל מן מצות הצדקה שהיא רמוזה באותיות ג״ד אז סביב לאהל מועד יחנו תמיד:

ט או יובן בס״ד מנגד מן ג״ד רמז לתשובה דידוע שהתשובה מכונית בשם דלת והטעם פרשתי בס״ד במ״א דאמרו ביומא דף ע״ו שיעור דלת הוא ארבעה ארובות ולכן נקראת דלת שצריך לתקן בה ארבעה עולמות אבי״ע שהם כנגד ד׳ אותיות השם ב״ה וכל עולם הוא ארובה אחת ואמרתי בס״ד דלכן תמצא מילוי ארץ הוא מספר דלת לרמוז כי הארץ עומדת ומתקיימת ע״י התשובה שנקראת דלת ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב חסדך ה׳ מלאה הארץ פי התשובה שהיא רמוזה במלוי ארץ היא בחסדו יתברך דשורת הדין מחייבת נפש החטאת היא תמות כמ״ש רז״ל שאלו לחכמה וכו׳ שאלו לנבואה וכו׳ ורק הקב״ה אמר בחסדו יעשה תשובה ויתכפר לו ולז״א לה׳ הארץ ומלואה כי הוא פתח דלת זה לחוטאים והנה ידוע דשלשה מינים הם שצריך האדם לעשות להם דלת שהוא התשובה שהמה חטאים ועונות ופשעים נמצא שלשה מיני דלת צריך לאדם וזה נרמז באותיות גד שהוא ג׳ דלת כלומר מן ג׳ דלת שהוא התשובה אז סביב לאהל מועד יחנו שיהיו קרובים למקום השראת שכינה או יובן בס״ד מן ג״ד רמז לשם שדי שהוא ג׳ אותיות ושם אדני שהוא ד׳ אותיות שנפגמו בחטא אדם וחוה כמ״ש המקובלים ז״ל בפסוק הנחש השאנ״י שנשאר ש״י ואנ״י הנה בעתה בתיקון שני שמות אלו אז יתקרבו ישראל אל פני הקודש וסביב לאהל מועד יחנו או יובן בס״ד מן ג״ד רמז לשלשה שמות שהם כל אחד ד׳ אותיות והם אהי״ה המאיר בנשמה ושם הוי״ה המאיר ברוח ושם אדני המאיר בנפש והם כנגד מחשבה ודבור ומעשה וכנז׳ בשער הגלגולים הנה על ידם סביב לאהל מועד יחנו שיהיו קרובים למקום השראת שכינה ודבקים שם או יובן בס״ד מן ג״ד רמז לתיקון אות וא״ו שהוא אות ג׳ בשם הוי״ה ותיקון אות ה״א שהוא אות ד׳ בשם הוי״ה בהם סביב לאהל מועד יחנו או יובן מן ג״ד רמז לתיקון השם שהוא ד׳ אותיות וכסא שהוא ג׳ אותיות והכל עולה בקנה אחד:

י ובאופן אחר נ״ל בס״ד דשלימות העבודה הוא עסק התורה שבכתב ושבע״פ והב׳ קיום המצות והג׳ השמחה שיהיה לאדם בשניהם דכן הוא אומר בפרשת תוכחה תחת אשר לא עבדת את ה׳ אלהיך בשמחה הרי העדר השמחה הוא חסרון גדול בעבודה הכוללת תלמוד ומעשה ושלשה אלה נרמזו בשמות האבות כי אברהם מספרו רמ״ח כנגד רמ״ח עשה הרי בשמו נרמז חלק המעשה של המצות ויצחק נרמז בשמו השמחה כי יצחק לשון צחוק שהוא שמחה של מצוה כמ״ש צחוק עשה לי אלהים ותרגומו חדוה עבד לי ה׳ ובשם יעקב נרמז חלק התלמוד בתורה שבכתב ותורה שבע״פ כי לימוד תורה שבכתב הוא בבחי׳ שם הוי״ה ולימוד תורה שבע״פ הוא בבחי׳ שם אדני ושניהם מספר צ״א כמנין שלוב שם הוי״ה ושם אדנ״י שעולה צ״א אך ידוע בלימוד יש שני בחינות חלק נגלה וחלק הנסתר ושלוב הוי״ה (אהי״ה) אדנ״י רומז לחלק הנסתר ושלוב אדנ״י הוי״ה רומז לחלק הנגלה וידוע כי יעקב אע״ה נקרא בשם יעקב שהוא מספר שני שלובים הנז׳ שעולים קפ״ב הרי בשמו רמוז התלמוד תורה בשלימות בחלק הנסתר ובחלק הנגלה ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב בברכה שבירך יעקב אע״ה את מנשה ואפרים באומרו ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק דכיון לברכם בשלשה הנז״ל שהם התלמוד תורה הרמוז בשמו והמעשה הרמוז בשם אברהם והשמחה הרמוזה בשם יצחק ושלשה הנז׳ הם דגלם של ישראל וז״ש איש על דגלו באותות לבית אבותם ר״ל באותיות של בית אבותם שהם שמות אברהם יצחק יעקב שנרמזו בהם שלשה עיקרים של העבודה יחנו בני ישראל תמיד ואז בזכות זה אע״פ שהיו מנגד שחטאו ונתרחקו חוזרים ומתקרבים אל פני הקודש וסביב לאהל מועד מקום השראת שכינה יחנו:

יא ואני הנה לקחתי את הלוים מתוך בני ישראל תחת כל בכור פטר רחם מבני ישראל והיו לי הלוים י״ל למה חזר ואמר והיו לי הלוים מאחר שכבר אמר הנה לקחתי את הלוים ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש במדרש בראשית רבא פ׳ ע׳ רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר כותי אחד שאל את רבי מאיר אין אתם אומרים יעקב אמיתי דכתיב תתן אמת ליעקב א״ל הן א״ל ולא כך אמר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך א״ל הן א״ל הפריש שבטו של לוי אחד מעשרה למה לא הפריש אחד מעשרה לשנים שבטים אחרים א״ל וכי י״ב הם והלא י״ד הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי א״ל כ״ש אוספתא מיא אוסיף קמחא א״ל אין אתה מודה לי שהן ארבעה אמהות א״ל הן א״ל צא מהם ארבעה בכורות לארבעה אמהות דהבכור קודש ואין קודש מוציא קודש א״ל אשריך ואשרי אומתך שאתה שרוי בתוכה עכ״ל ונראה כי זו התשובה של רבי מאיר רמז אותה הכתוב כאן שבא לתת טעם למה לקחתי את הלוים לבדם שהם שבט אחד והלא י״ד שבטים הם לז״א ואני הנה לקחתי את הלוים מתוך בני ישראל סבא הוא יעקב תחת כל בכור פטר רחם מבני ישראל סבא תיבת תחת ר״ל אחר כמו וימלוך תחתיו ר״ל אחריו כלומר לקחתי אותם כל אותם ארבעה שהיו פטר רחם שהם קודש ואין קודש מוציא ונשארו עשרה דוקא ולכן והיו לי הלוים לבדם שהם שבט אחד ולקחתים אחד מעשרה כאשר נדר ישראל סבא אביהם:

נשא

א צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכו' נ"ל בס"ד דידוע מ"ש רבינו האר"י ז"ל בפסוק ויקח מן הבא בידו מנחה לעשיו אחיו שיש ר"ז עולמות כמספר אור בסטרא דימינא ובאלה לא יש אחוזה לחיצונים כלל אבל בק"ג עולמות שיש בסטרא דשמאלא שמספרם מחנה ומספרם מנחה יש אחיזה לחיצונים וכשישראל עושין רש"מ מסלקים אחיזתם וכנז' בספר הכונות בדרוש המנחה גם ידוע כי החיצונים נפרטים לשלשה קליפות והם הנרמזים במראה שראה יחזקאל הע"ה וידוע שליטת אוה"ע למטה תלויה בשליטת הקליפות למעלה ואם יסתלקו החיצונים שהם שלשה קליפות לגמרי מאותם ק"ג עולמות אז גם העכו"ם למטה שהם שבעים תסתלק שליטתם וז"ש צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה הם ק"ג עולמות שהם מספר מחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש נקיט ג' מינים כנגד ג' קליפות שהם כוללים כל חיצונים ועי"כ מזכר ועד נקבה תשלחו פירוש השבעים הרמוזים במספר שיש בין מספר זכר ובין מספר נקבה תשלחו מן המחנה שלכם למטה שלא ישלטו ואל מחוץ למחנה שלכם תשלחו ואלו השבעים רמוזים במספר היתר בזכר על מספר נקבה שההפרש הוא שבעים:

ב ובאופן אחר נ"ל בס"ד בא להזהירם על לשה"ר שהוא מצוי לאדם בעקביו אך הוא חמור מאד ששקול כנגד ג' עבירות ע"ז ג"ע וש"ד וזהו צרוע ע"ז זב ג"ע וכל טמא לנפש ש"ד ואמר מזכר ועד נקבה תשלחו יש לשה"ר שאינו עושה פירות דומה לזכר שאינו מתעבר ויולד ויש לשה"ר עושה פירות שמוליד כמה רעות ידמה לנקבה שמתעברת ויולדת ע"ד מ"ש רבינו מהר"ם אלשיך ז"ל בפסוק ויהי ריב וכו' אל נא תהי מריבה וכו' ע"ש ואתם תשלחו היצה"ר של זה ושל זה אל מחוץ למחנה שלכם הם העכו"ם תשלחו ע"ד מ"ש בזוה"ק בפסוק ויאמר אברם אל לוט זה היצה"ר וכו' הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי ותלך אצל הגוים עכו"ם ע"ש וכן אמר כאן אל מחוץ למחנה תשלחום לכוחות היצה"ר של עונות לשה"ר אלו שהם זכר וגם נקבה ולא יטמאו את מחניכם אשר אני שוכן בתוכם ובעלי לשה"ר הם מן ד' כתות שאינם מקבלי פני שכינה וכמ"ש רז"ל מקראי וכנ"ז בגמרא:

ג איש או אשה אשר יעשו מכל חטאת האדם למעל מעל בה' וכו' נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש המפרשים ז"ל ע"פ כי כשלת בעוניך שאם אדם צדיק נכשל בשוגג אין זה אלא שכבר בגלגול הקודם חטא במזיד באותו עון ואם לא היה כן לא היה בא תקלה לידו עתה וז"ש כי כשלת עתה בשוגג בעוניך המזיד שעברת בגלגול הקודם ובזה פרשתי לא הלך בעצת רשעים במזיד ועי"כ ובדרך חטאים השוגג בגלגול שאחר זה ג"כ לא עמד וז"ש אשר יעשו מכל חטאת האדם השוגג למעול מעל פירוש מעלו עתה במעל שקדם להם בגלגול הקודם יען שכבר ואשמה הנפש ההיא בגלגול הקודם על כן והתוודו את חטאתם אשר עשו עתה וגם והשיב את אשמו בראשו מה שהיה בראשו ר"ל בגלגול הקודם כי לכן אומרים בודוי חטאנו אנחנו ואבותינו ר"ל גלגולים הקודמים כי כל גלגול נחשב לגלגול שאחריו אב ולאו חטאיו יזכיר בודוי אלא גם וחמשיתו זו אשתו שנבראת מן הצלע מעצם החמישי ולכן נקראת חמישתו ודומה לזה ויכהו שם החומש דכתיב גבי אבנר ויואב וארז"ל דופן חמישית שמרה וכבר תלויים בה וז"ש וחמישתו היא אשתו ג"כ יוסיף עליו באותו ודוי שצריך לומר אנחנו ואנשי ביתינו ר"ל נשותינו כמ"ש וכפר בעדו ובעד ביתו ואם עונות אלו הם בין אדם לחבירו שגזל ממנו ממון לא די לו ודוי דברים אלא ונתן לאשר אשם לו שיתן לו ממון או דברים של פיוס:

ד ועוד נ"ל בס"ד איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל בה' ואשמה וכו' נ"ל בס"ד ארז"ל עינא ולבא תרי סרסורי דעבירה כי עין רואה ולב חומד ואברים גומרין ואע"פ שזכרו הלב בלבד נכלל עמו המוח כי פעולת הלב ופעולת המוח אחת היא דכונה בלב ומחשבה במוח ופעולות אלו כחדא נפקין וכחדא שריין והמשכיל יבין סודם חכמה מוחא בינה ליבא וידוע דחו"ב כחדא נפקין וכחדא שריין על כן נמצא סרסורי דעבירה הם עין רואה ומוח ולב שמשם יוצאה המחשבה והכונה שהאדם חומד בהם ואלו השלשה איברים הם עיקר הגוף שאם יתקדשו הם אז כל האברים יהיו קדושים ואם יטמאו אז יטמאו כל האברים ולכן תמצא מספר עין מוח לב עולה מספר יראה שבהם תלויה היראה ועולים מספר גבורה שבהם נראית גבורה של אדם במלחמת היצה"ר והנה ר"ת שלשה אברים אלו כסדרן בגוף האדם הוא מע"ל שהוא ר"ת מוח עין לב שאם זכה אדם יהיה משמעות מעל לשון עליה ועליון כמו בשמים ממעל ואם לא זכה יהיו לשון מעילה וז"ש איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעול מע"ל ר"ת ׳מוח ׳עין ׳לב עשו אותם מעילה בה' ואשמה הנפש ההיא שלא החטיאו אחרים אלא רק חטאו בעצמם הנה זאת תקנתם תחלת הכל והתוודו את חטאתם אשר עשו אך לא יספיק ודוי פה משפה ולחוץ בלתי צירוף המחשבה אלא צריך והשיב את אשמו בראשו במחשבה שבראשו וחמישתו הם חמשה חלקים של נרנח"י שיש בנפש וברוח ובנשמה דאין לך נפש שאינה כלולה מן נרנח"י יוסף עליו לא מבעיא לתקן הפגם שעשה בהם אלא עוד יוסף בהם זיוה ואורה וכיון שנטהרת הנפש או הרוח או הנשמה בכל חמשה חלקיה אז ונתן לאשר אשם לו שיוכל בכל לילה לתת נר"ן שלו להשי"ת שאשם לו בתורת פקדון בסוד בידך אפקיד רוחי ולא יבוש להפקיד כי הוא מפקיד נפש טהורה ונקיה ואינה פגומה ומלוכלכת או יובן בס"ד למעול מעל בה' מע"ל ר"ת מאכל עושר לבוש כמ"ש הרב עוללות אפרים ז"ל ע"פ עמל הכסלים תיגענו כמו שעולה אל הר גבוה אם יהיה כבד בשלש אלה שהם עושר בחיקו ומאכל רב

בבטנו ולבוש הרבה על גופו יעכבו בידו העליה כן העולה בהר ה׳ תהיה התאוה של שלשה אלה מעכבת עליו וכנז׳ בד״ק ז״ל והזוכה משתמש בשלש אלה לש״ש ואינו זוכה מועל בשלש אלה שהם ר״ת מעל וצריך לו תיקון בתשובה ואמר והשיב אותו בראשו שצריך עם התשובה עסק התורה שהיא נעשית זיר לזוכה כמ״ש רז״ל ע״פ זר זהב זכה נעשית לו זיר ר״ל עטרה לא זכה זרה ממנו ואז וחמישתו שהם חמשה כוחות שבהם תלוי חיות האדם והמה כח המושך וכח המחזיק וכח המעכל וכח המברר וכח הדוחה יוסף עליו שיוסיפו כח בעבור בריאותו דכתיב בתורה רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך ולכן היא חמשה ספרים שמחזקת חמשה כוחות הנז׳:

ה **וכל תרומה לכל קדשי בני ישראל אשר יקריבו לכהן לו יהיה** נ״ל בס״ד כל חכם גדול בדורו נקרא בשם כהן שהוא לשון חשיבות כמו ובני דוד כהנים וכן עירה היאירי היה כהן לדור ועוד כי עסק החכם הוא בתורה שהוא במקום עבודה שעוסק הכהן וידוע יש תורה ומצות שיעשה האדם ואין להם כח לעלות למקום עליון לפעול התיקון שלהם מחמת חולשתם אך אם יצטרפו עם תורה ומצות של אדם גדול מעלה אותם עמו כספינה של אש המושכת עמה ספינה פשוטה וכיון שמעלה אותם יהיה לו חלק בתיקון הנעשה בהם ויקבל שכר על זה וז״ש וכל תרומה הוא עסק התורה המכונה בשם תרומה כמ״ש רבינו בעל הטורים תרומה תורה מ׳ וגם לכל קדשי בני ישראל הם המצות אשר יקריבו לכהן הוא החכם הגדול שבדור להעלותם על ידו אז לו יהיה חלק ושכר בתיקון שלהם:

ו **ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה** נ״ל בס״ד כל משפיע הוא נקרא זכר שהוא בסוד וא״ו וכל נשפע הוא נקבה שהיא בסוד ה״א וז״ש ואיש את קדשיו הם תורה ומצות שלו שאינו צריך סיוע ועזר מזולתו להעלותם לו אלא כוחו לבדו הוא עם קדושיו אז זה לו יהי״ו קרי בה יהי וא״ו שהוא זכר אבל איש אשר יתן לכהן שקדושיו חלושים וצריך ליתן לכהן הוא גדול הדור להעלותם עמו כנז״ל הנה זה לו יהי״ה קרי בה יהי ה״א שהיא נקבה נשפע מאחרים ובזה יובן מ״ש התנא ר״מ כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה שיצטרפו עמו תורה ומצות של אחרים ואז יהיה לו חלק ושכר טוב בכולם:

ז **איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל** הדקדוקים ידועים כפל איש איש וגם תיבת בו יתירה ונ״ל בס״ד בישראל כתיב קדושים תהיו לכן האיש נקרא בתואר קדוש והאשה בתואר קדושה ואם חטאו בזנות יסתלק אות וא״ו מן קדוש שיש לאיש ומן קדושה שיש לאשה ונקראים קדש וקדשה שהם תוארים של המנאפים לא יהיה קדש בבני ישראל ולא תהיה קדשה ולכן הזנות מביא לידי עניות כי מדה כנגד מדה הם סילקו אות וא״ו מן תוארים שלהם כן יסתלק וא״ו מן הון וישאר הן וארז״ל אין הן אלא לשון מיתה דכתיב הן קרבו ימיך למות ועני חשוב כמת ולכן ישראל שגדרו עצמם מן הערוה במצרים כתיב בהו ואחבשך בשש שהוא וא״ו שמספרו שש שיהיה הזכר קדוש והנקבה קדושה בוי״ן שלהם ובזה פרשתי בס״ד הטעם כי בשמו של דוד נרגש הוא״ו במבטא ולא כמו ווי״ן דשאר שמות יעקב אהרן יוסף ראובן שמעון יהודה זבולון והיינו להורות כי הוא לא חטא בבת שבע ובזה פרשתי מש״ה אויבי יאמרו רע לי מתי ימות ואבד שמו כי אויביו מרננים שחטא בבת שבע אך הוראת שמו הטוב הוא לסכין בעיניהם מפני שנרגש הוא״ו במבטא בשמו וזה יורה סימן טוב עליו שלא חטא בזנות שפוגם הוא״ו ולכן מצפים מתי ימות ר״ל עני שהעניות היא סימן לזנות כמ״ש כי בעד אשה זונה עד ככר לחם ואז יאבד הסימן שיש לו בשמו והנה רז״ל אמרו אם האיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו ולזה כפל איש איש ר״ל איש שהוא נחשב איש שהוא צדיק שנקרא בתואר איש כי תואר איש נקרא על צדיק דכתיב נח איש צדיק וגם הוא לשון חשיבות כמו איש ירושלים איש כה״ג כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל בו ר״ל באו״ו שמעלה באות וא״ו מעל שסילקה אותו מן תואר קדושה ונעשית קדשה:

ח או יובן בס״ד כל איש ואשתו שנשאו זא״ז בעוה״ז הנה תחלה היה זווג לנשמותיהם בעולם הנשמות וכל נשמה כשתבא לעוה״ז ישאר שורש שלה למעלה ועל כן האשה שזינתה תחת בעלה מעלה בבעלה שני מעילות אחת בעולם הנשמות שנשארו השרשים שלהם שם ואחת בעוה״ז התחתון וז״ש איש איש בכפל שהוא ישנו בעולם הנשמות ובעולם התחתון כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל שני מעילות בעולם הנשמות ובעולם התחתון:

ט או יובן בס״ד לפרש כפל ומעלה בו מעל ועוד המשך הכתובים הבאים אח״ז והוא דאיתא במדרש רבה מעשה בשתי אחיות שהיו דומות זו לזו והיתה האחת נשואה בעיר אחרת בקש בעלה של אחת מהן לקנאות לה ולהשקותה מים המרים בירושלים והלכה לאותה העיר שהיתה אחותה הטהורה נשואה שם (כי היתה העיר על דרכם) אמרה לה מה ראית לבא לכאן אמרה לה בעלי רוצה להשקות אותי מים המרים ואני טמאה א״ל אחותה אני הולכת תחתיך ושותה א״ל לכי ועשי כן מה עשתה לבשה בגדי אחותה והלכה ושתתה מים המרים ונמצאת טהורה חזרה לביתה יצאה אחותה שזינתה לקראתה וחבקו ונשקו זו לזו כיון שנשקו זו לזו הריחה במים המרים מיד מתה לקיים מ״ש אין אדם שליט ברוח וכו׳ ע״כ והנה בא הכתוב לרמוז לפי דרכו גם אם יעשו מעשה כזאת לרמות לא תנצל הטמאה וז״ש איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל שני מעילות הא׳ שזינתה תחתיו והשני שצחקה בו ורימתה אותו שנשמטה מידו ולא שתתה מי סוטה ומפרש הכתוב לשתי מעילות אלו ואמר ושכב איש אותה שכבת זרע ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה זו

מעילה אחת והשנית והיא לא נתפשה ביד בעלה כשעלה להשקותה ברחה מידו בערמה ובאה אחרת כדמותה במקומה הנה על זה סיים הכתוב ואמר והשקה את המים והיתה אם נטמאה ותמעול מעל באשה ר״ל שתי מעילות כאמור לעיל הנה זאת לא תמלט ולא תנצל אלא סוף דבר ובאו בה המים המאררים למרים וצבתה בטנה ונפלה יריכה והיתה האשה לאלה אע״פ שהיא עודנו בקרב עמה שלא נכנסה לירושלים ולא עמדה לפני הכהן אלא נשארה יושבת בקרב עמה בעיר אחרת וכמו ההיא עובדא דשתי אחיות דיעשה הקב״ה סיבה שתריח בריח המים המרים ע״י חבוק ונשוק ויכנסו בה מים המרים שם בהיותה בקרב עמה:

י והביא את קרבנה עליה עשירית האיפה רז״ל אמרו טעם לעשירית מפני שבניאוף עוברת על כל עשרת הדברות ונ״ל בס״ד עוד טעם לעשירית כי האשה בהיותה טהורה מקבלת השפעה מן אות יו״ד אשר בקרב איש שהוא אות מן השם ב״ה וכאשר זינתה סילקה ממנה השפעת היו״ד שמספרה עשרה לכך מביא עשירית האיפה וגם שיהיה קמח שעורים רז״ל אמרו טעם לזה היא עשתה מעשה בהמה לכך קרבנה מאכל בהמה ונ״ל בס״ד עוד טעם כי החטים נפרדת קליפתם בדישה אך השעורים תשאר הקליפה בהם והזונה הקליפה דבוקה בה לכן יביא קמח שעורים ולא יצוק עליו שמן כי השמן יוצא ממנו אור וזו מעשיה במחשך גם השמן הוא צף על כל המשקין וזו אם היתה כשרה היתה ראויה עטרה לבעלה כמ״ש אשת חיל עטרת בעלה ועתה שזינתה נסתלקה מתואר העטרה ולא יתן עליו לבונה כי הלבונה רומזת לאור מקיף כמ״ש רבינו האר״י ז״ל בסוד לבונה זכה אשר בי״א סמני הקטורת וזו עשתה מעשה נחש שאין לה או״מ בסוד והנחש היה ערום גם עוד שבאשה כשרה כתיב נקבה תסובב גבר וזו חסרה ממעלה זו ואם תאמר כל רמזים אלו אתה עושה אותם לה לרעה ודילמא אשה טהורה היא שתשתה ותתאמת שהיא טהורה לז״א כי מנחת קנאות היא פירוש מנחה זו מביא אותה הבעל שהוא חושדה שהיא טמאה לכך יביא אותה בדברים שהם מנחת זכרון מזכרת עון שהם מורים על עון שלה כפי החשד שהוא חושד בה:

יא **ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים** נ״ל בס״ד הטעם לנתינת העפר כי העפר לקח מקום המים דטבע העולם המים צפים על העפר אך בארץ הלזו נעשה העפר למעלה מן המים של התהום נמצא לקח מקום המים והו״ל כאלו חמס מקומם ולכן זו שזינתה עם אחר חמסה מקום בעלה שהביאה עליה גוית איש זר במקום גוית בעלה לכך יתן עפר אל תוך המים מזכרת לזה או יובן בס״ד מספר עפר ומספר מים ביחד עולים מספר תם או מספר מת וזאת האשה עתה עומד גופה בספק עד שתשתה אלו המים שמעורב בהם העפר ואז אם היא טהורה יהיה גופה תם דאם עקר יוליד ואם מוליד שחורים יוליד לבנים ואם נקבות זכרים באופן שיהיה תם ושלם מן חסרונות שהיו בו אך אם היא טמאה יהיה גופה מת דצבתה בטנה ונפלה יריכה או יובן בס״ד אותיות עפר עם אותיות מים יהיה מהם צירוף עף מרים דאלו מים המרים יהיה להם כח חזק שהוא עף מבטן לבטן כמ״ש במדרש באותם שתי אחיות וכנז״ל גם רמז לה בנתינת העפר מקרקע המשכן שלא תתנצל לומר בריאת האדם מן העפר גרמה לו תאוה של הזנות שגברה בו לכך מביא לה מן עפר המשכן שהוא מקום קדוש לומר הקב״ה בראו מן עפר קדוש שלא יסבב לו תאוה רעה ח״ו:

יב **ופרע ראש האשה** נ״ל בס״ד הטעם כי לכל שער ברא הקב״ה גומה אחת לינק ממנה ואם שתי שערות בגומה אחת מחשיך אור עיניו של אדם וזו שזינתה עשתה שני פתילות נכנסים בנר אחד שהוא של בעלה ושל הנואף וזה הטעם שנסמכה פרשת סוטה לתגלחת שער הנזיר שיש לה ללמוד מן השער מוסר לענין ניאוף:

יג **כה תברכו את בני ישראל אמור להם** נ״ל בס״ד החסד נקרא אור כמ״ש רבינו האר״י ז״ל על חמש אור האמורים בפרשת בראשית גם החסד נקרא מור וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל בסוד מור וקציעה גם ידוע מ״ש בזוה״ק ובדברי רבינו האר״י ז״ל שהכהנים אחוזים בחסד ובזה יובן הטעם דדרשו רז״ל אור על כהנים כמ״ש במדרש רבא פ׳ נשא יאר ה׳ פניו אליך זה אור תורה ד״א אור כהנים שמאירים את המזבח שנא׳ ולא תאירו מזבחי חנם והיינו כי החסד נקרא אור והכהנים הם בחסד ובזה מובן הטעם שנמסרה הברכה של ישראל בידם שהם יהיו מברכים אותם כי ידוע שהברכה היא מסטרא דחסד לכן אמר יצחק אע״ה ליעקב אע״ה ויתן לך את ברכת אברהם שה״ס החסד והנה תיבת אור הראשון הכתוב בתורה שהוא החסד הראשון הוא תיבה כ״ה והוא מ״ש יהי אור וז״ש כה הוא החסד הנקרא אור הראשון שבתורה שהוא תיבת כה ממנו תברכו את בני ישראל והטעם שנמסרה הברכה בידם מפני כי אמור להם א׳ מור פירוש חסד הראשון הוא להם דאחוזים בו:

יד ועוד נ״ל בס״ד הטעם שהוצרכו התפילות והלא הקב״ה יודע חסרון האדם יותר ממה שהאדם יודע בעצמו ולמה יצטרך להתפלל אך הטעם כי לכל שפע צריך צינורות וכלים והם נעשים מאותיות התפלה כי כל אותיות הם סוד כלים כנודע וזה צריך האדם להביאם ממנו כי הדרך עני המבקש תבשיל מבעה״ב לא יאמר לו שיתן לו כלי ותבשיל אלא יביא כלי מאצלו ויניח לו בו תבשיל וכן השפע שמקבל האדם מהקב״ה בתורת צדקה צריך שיביא כלים ויניח לו בתוכם השפע מיהו מזדמן שהעני נושא חן בעיני בעה״ב שיתן לו גם את הכלי וגם בנמשל יזדמן נשיאות חן כזו אצל ישראל דכתיב והיה טרם יקראו ואני אענה נמצא נותן להם שפע טרם שיביאו הכלים הנעשים מכח דבורי התפלה אך על הרוב צריכין הם להכין הכלים לכך יתפללו קודם

כדי שיתהווה צינורות וכלים מן אותיות התפלה ולכן הקב״ה יתאווה לתפילתם של צדיקים כדי שירבו הכלים וממילא יתרבה השפע בכל העולמות דהא כתיב ויאמר אין עוד כלי ויעמוד השמן וברבוי הכלים נתרבה השמן וזהו הטעם שהוצרכו הכהנים לברך את ישראל בכל יום כדי שיעשו בברכתם כלים מן אותיות היקרים האלה של הברכה ועתה לא יבושו הכהנים בלקחם מישראל מתנות כהונה שנחשב כאלו הם לוקחים בחינם בתורת צדקה דאין זה צדקה אלא לוקחים שכר הכלים אשר עשו לישראל לצורך קבלת השפע של ברכות יקרות אלו כי אלו הכלים נעשים מן אמירה שלהם וזו האמירה היא שלהם שלא יוכל איש ישראל לעמוד על הדוכן ולומר אותה וז״ש כה תברכו את בני ישראל וא״ת הכהנים מברכים אותם בברכה כללית זאת ולהם אין שדות וכרמים ונחלה בארץ כדי שיתעשרו ורק הם לוקחים מתנות כהונה מיד ישראל כאדם שלוקח צדקה מאחרים לז״א אמור להם הנה אמירה זו שממנה מתהווים הכלים היא רק להם וא״כ מה שלוקחים מתנות כהונה הוא שכר הכלים ואינו צדקה ומתנת חנם:

טו **יברכך ה׳ וישמרך** ארז״ל יברכך ה׳ בנכסיך וישמרך בגופיך נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בגמרא דנדה אודך ה׳ כי אנפת בי במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שיצאו לסחורה ישב לו קוץ לאחד מהם ולא נכנס לספינה והלכה לה התחיל מחרף ומגדף על מזלו לאחר זמן שמע שטבעה הספינה בים התחיל מודה ומשבח נמצא יש ניצול מהפסד ממונו ע״י סיבה שנזוק בגופו כאותו האיש שנתחב מסמר ברגליו ולא ירד לספינה אך ברצות ה׳ דרכי איש יצילהו מהפסד ממונו ואע״פ שלא יהיה נזק בגופו ובזה יובן בס״ד הכתוב כי ה׳ יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד שלא יעשה לך כאותו האיש שתחב מסמר ברגלו ובזה ניצול ממונו וז״ש יברכך ה׳ בנכסיך ולא תהיה הברכה ע״י נזק גופך כאותו האיש אלא וישמרך בגופך:

טז עוד ארז״ל יברכך ה׳ בממון וישמרך מן המזיקין נ״ל בס״ד דארז״ל זכר זה כר נקבה נקי בה שיהיה נקי מנכסיו שאם יהיו לו בנות הרבה יכלה ממונו בנדוניה שלהם וכתב רבינו חיד״א ז״ל לכן זכר גי׳ ברכה נקבה גי׳ נזק וז״ש יברכך ה׳ בממון וישמריך מן המזיקין שלא תוליד נקבות הרבה שיכלו הממון שלך כי נקבה מספר נזק:

יז **יאר ה׳ פניו אליך ויחנך** ארז״ל יחנך במשאלותיך וכן הוא אומר חנון יחנך לקול זעקיך נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש המפרשים ז״ל בפסוק תאות לבו נתת לו וארשת שפתיו בל מנעת סלה והיינו יש אדם רוצה לקנות בית לדירה והוא מבקש מהקב״ה שיתן לו אלף דנרים אך באמת אין לו צורך באלף דנרים והוא רוצה אותם בשביל לקנות בהם בית בלבו מבקש הבית ובשפתיו אמר שירצה לתת לו אלף דנרים ואם הקב״ה זימן לו בית אין צריך ליתן לו גם האלף דנרים אך ברצות ה׳ דרכי איש אע״פ שנתן לו הבית עכ״ז האלף דנרים שבקש בשפתיו ג״כ יתן לו ולז״א תאות לבו נתת לו הוא הבית שמתאוה בלבו אליו ועכ״ז ארשת שפתיו שבקש האלף דנרים בל מנעת עכ״ד ובזה פרשתי בס״ד הכתוב לב חכם ישכיל פיהו ועל שפתיו יוסף לקח דודאי טובה כפולה כזו שיתן לו תאות לבו וגם ארשת שפתיו לא יתן השי״ת להמתפלל בלי כונת הלב אלא רק להמתפלל בכונה דאז מדה כנגד מדה יתן לו טובה כפולה מה שהתאוה בלב ומה שהוציא בפה וז״ש לב חכם ישכיל פיהו שמשים לבו על דברים שמוציא בפיו שהוא מתפלל בכונה אז זה זוכה דעל שפתיו יוסף לקח שיקח טובה כפולה תאות לבו וארשת שפתיו והנה טובה כפולה כזו היא דרך חנינה לז״א יאר ה׳ פניו אליך על אשר אתה שלם במעשה ודבור וכונה ומחשבה שהם כנגד ד׳ אותיות השם ועי״כ תזכה יחנך במשאלותיך יתן לך דרך חנינה שהוא טובה כפולה תאות הלב וארשת שפתים ולזה מביא המדרש פסוק חנון יחנך לקול זעקיך חנינה כפולה ללב ולשפתים:

יח או יובן בס״ד ע״ד שאמרו המתפלל בכונה וקדושת המחשבה זוכה למשוך בתפלתו כמה תפילות הנחשלים של אחרים וכיוצא בזה ארז״ל נפקדה שרה נפקדה כמה עקרות עמה נפקדה רבקה בתפלת יצחק נפקדו כמה עקרות כי הקב״ה שמע עם תפלת יצחק גם לתפלות אחרים שלא היו ראויים להתקבל מצידם ובזה פרשתי בס״ד לב חכם ישכיל פיהו שמתפלל ועל שפתיו יוסיף לקח תפילות של אחרים להעלותם למעלה וזהו יחנך במשאלותיך שיתן לך חנינה למשוך ולעלות תפילות של אחרים ג״כ שנאמר חנון יחנך לקול זעקיך כפל לך ולאחרים:

יט **ישא ה׳ פניו אליך וישם לך שלום** נ״ל בס״ד ואקדים תחלה מה שפרשתי בס״ד מאמר רז״ל באבות דרבי נתן פרק כ״ח כל המרבה מעשים טובים משים שלום בגופו והוא תמוה מאי משמעות בגופו דנקיט גבי שלום ופרשתי בס״ד דהאדם מצוייר אותיות שלום בגופו כיצד שלשה קוי החוטם דוגמת ש׳ והפה צורת מ״ם סתומה כשהוא פתוח והלשון וא״ו ונשאר הלמ״ד וזה יהיה ציורו כשאדם פושט ידו לחוץ וזוקף זרועו בלבד יהיה הגוף בציור זה ל׳ שהוא ציור למ״ד הרי נשלם בו אותיות שלום מיהו ציורים של אותיות שמ״ו הם קבועים אבל הציור של ל׳ לא יהיה אא״כ יזקוף זרועו למעלה אבל אם ישלשל ידיו למטה בטל הציור וידוע דהמעשים יתייחסו לידים ואם האדם מכוין במעשיו שמתייחסים ליד לש״ש לתקן בעולמות העליונים אז יהיה הציור של יד כזה ל׳ שהזרוע זקוף למעלה כלומר הוא עושה המעשה לש״ש לתיקון העולמות העליונים אבל אם כונתו במעשים טובים בשביל טובת החומר המתייחס לארץ התחתונה הנה זה לא יהיה בו ציור ל׳ כי ידו משתלשלת למטה בעבור הגוף המתייחס לארץ ולא בעבור הנפש המתייחס לשמים וא״כ זה מעשיו הטובים יהיו בעשיה ולא יעלו למעלה לעולם הכונה והמחשבה ולז״א כל המרבה מעשים טובים מרבה שמכוין ומחשב בהם לש״ש

לתיקון הנפש ועולמות העליונים הנה זה עושה שלום בגופו שמשלים ציור אותיות שלום בגופו וידוע כי המעשה כנגד אות ה״א שבשם והדבור וא״ו והכונה ה״א ראשנה והמחשבה יו״ד שבשם וז״ש ישא ה׳ פניו אליך כי נמצאים איתך המעשה והדבור והכונה והמחשבה שהם כנגד אותיות השם בשלימות אז ישם לך שלום כי בזה אתה עושה ציור אותיות שלום בגוף שלך׃

כ ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל בפסוק ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם כי באדם אין שלום בין הגוף והנפש שתרצה כל רגע לעלות למעלה להתקרב למדור השכינה ובע״כ יושבת בגוף כמ״ש חז״ל ע״פ כל הנשמה תהלל יה אך יזכה האדם להשראת שכינה עליו לא תגעל הנפש את הגוף כי קרובה אל אור השכינה השורה עליו ולז״א ונתתי משכני בתוככם ועי״כ לא תגעל נפשי אתכם ר״ל הנפש אשר בקרבכם לא תגעל הגוף שלכם ע״ש וידוע כי העושה מצות בשלימות הארבעה חלקים שהם מעשה ודבור וכונה ומחשבה שהם כנגד ד׳ מילואים של ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן ממשיך לעצמו הארה מן ד׳ מילואים של עסמ״ב שהם עולים קכ״ח שהם מ״ו ול״ז וי״ט וכ״ו סך הכל קכ״ח והאדם עצמו יש בו רמ״ח איברים כנגד רמ״ח וכשיבא לו הארת קכ״ח הנז׳ נשלם בו מספר שלום ובזה יובן מאמר הנז׳ כל המרבה מעשים טובים מרבה דייקא שעושה אותם בשלימות הדבור והכונה והמחשבה אז משים שלום בגופו שנעשו רמ״ח איבריו מרכבה להארת ד׳ מלואים הנז׳ ובזה נעשה מספר שלום בגופו וגם נעשה שלום ממש בין הגוף ובין הנפש וז״ש ישא ה׳ פניו אליך פניו לשון פנימיות הם המלואים הנז׳ שהם פנימית אותיות הפשוט שעולים קכ״ח אליך אתה שיש בך רמ״ח איברים ובזה ישם לך שלום מספר וגם שלום ממש שיהיה שלום בין הנפש ובין הגוף׃

בהעלותך

א **בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות** נ״ל בס״ד דארז״ל האבות ודוד הע״ה הם ארבעה רגלי כסא המרכבה וזכותם חופף על ישראל בארבעה רגלים כנודע והנה סוף שמות אברהם יצחק ישראל דוד הוא מקל״ד שהוא מספר שם קדוש המסוגל להצלחה שהוא כסה בפ״ז והוא אותיות כס״ף זה״ב ובו יצאו ממצרים כמ״ש רבינו מהרש״מ ז״ל בפסוק ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל וכתבתי בס״ד במ״א בשם המקובלים ז״ל ששם זה מסוגל להצלחה ובזה מובן רמז הכתוב ותעדי זה״ב וכס״ף וכו׳ ותצלחי למלוכה וכתבתי דלכן האבות נתברכו באותיות כל כמ״ש בכל מכל כל כי אותיות כל במילואם כ״ף למ״ד עולה קע״ד כמנין שם ההצלחה הנז׳ שעולה קע״ד ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב והכשבים הפריד יעקב ויתן פני הצאן אל עקד וכל חום בצאן לבן פירוש נתן הצאן שלו אל עק״ד הוא שם ההצלחה הנז׳ אך כל חום רמז לגבורה ודין המשיכם בצאן לבן ולפ״ז נמצא שם הקדוש הנז׳ המסוגל להצלחה רמוז בסוף שמות ארבע רגלי כסא המרכבה שהם אברהם יצחק ישראל דוד שבזכותם ומשך שפע משם הנז׳ אל כל שבטי ישראל שהם ארבעה רגלים והנה קודם אותיות מנור״ה יש אותיות למק״ד שהם אותיות מקל״ד הנז׳ בשם שמות האבות ודוד שבהם רמוז השם הנז׳ וידוע שנשמות ישראל נמשכו ונולדו מן ז׳ ספירות הבטן שהם חג״ת נהי״מ הנקראים שבעה נרות וז״ש בהעלותך את הנרות רמז לנשמות ישראל כי הנשמה מכונית בשם נר והספירה ג״כ נקראת נר אל מול פני המנרה פני ר״ל קודם רמז לשם ההצלחה הנז׳ הרמוז קודם אותיות מנרה יאירו שבעת הנרות הם נשמות ישראל הבאים משבעה ספירות הבנין׃

ב ועוד נ״ל בס״ד דידוע הטבת הנרות בכל יום אינו עושה הכל בבת אחת אלא מטיב חמש נרות בלבד ועוסק בעבודה אחרת ואח״ז מטיב השתים וכנז׳ בברייתא דאביי הוה מסדר סדר המערכה וז״ש בהעלותך את הנרות ב׳ ה׳ עלותך את הנרות וטעם שני חלוקות אלו כנגד תורה שבכתב שהיא חמשה ספרים ויש בה עוד חלוקה של שתים כי בנסע הארון הוא ספר בפ״ע ולז״א אל מול פני המנורה היא התורה שמכונית בשם מנורה יאירו שבעת הנרות שבהיכל או טעם לשתי חלוקות אלו ה׳ וב׳ כי ה״ה חסדים הם חמשה בסוד התפשטות שהם חג״ת ונ״ה וב׳ הם בסוד כללית׃

ג **ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה׳ את משה** נ״ל בס״ד הכונה אע״ג דצווי היה לאהרן בעת צווי המשכן שהוא כמה חודשים קודם שהדליק אהרן כי התחיל להדליק בר״ח ניסן וכבר המשכן נגמר בכ״ה בכסליו עכ״ז כיון שהיה אהרן הע״ה משתוקק מעת הצווי אמתי תגיע מצוה זו לידי ואקיימנה נחשב לו שעשה המצוה הזאת מעת אשר צוה ה׳ את משה׃

ד **וזה מעשה המנורה** נ״ל בס״ד המנורה רומזת לתורה ולא סגי תלמוד בלבד אלא צריך לקיימה במעשה אבל חלק המעשה אינו טוב שיהיה בסוג נדר שאומר הרי עלי אלא בסוג נדבה שאומר הרי זה ולז״א וזה מעשה המנורה זה דייקא גם צריכה להיות מעשיה ולמודה מקשה זהב בהשוואה סוף לימוד בהתחלת לימוד שלא יקוץ מחמת טורח גם עוד תהיה שלימה בלב הנרמז בסוף התורה בלמ״ד דישראל ובראש התורה בבי״ת דבראשית וזהו ירכה ופרחה ירכה זה למ״ד פרחה זה בי״ת כי הפרח הוא נראה בראשנה דכל מקשה היא בהשוואה אחת וע״כ נחשב כאלו קיים התורה כמאמרה וז״ש כמראה אשר הראה ה׳ את משה כן עשה את המנורה זאת חוקת התורה׃

ה **עשה לך שתי חצוצרות כסף** נ״ל בס״ד רמז לתורה שבכתב ותורה שבע״פ שעסקם בקול יהיו כסף לשון תאוה מקשה תעשה אותם שלא יהיה סתירה מזה לזה ולכן תורה שבכתב שבעה ספרים ושבע״פ ששה סדרים כמנין אחד והיו לך למקרא העדה לשון עדי רמז לבירור נ״ק ולמסע את המחנות קבוץ גליות מחנות ישראל ותקעו ישראל בהם שיתמידו בלימודם בשתי תורות בקבע ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד שלעתיד יבואו כל ישראל ללמוד תורה מפי מרע״ה ואליהו זכור לטוב יהיה מתורגמן כמ״ש רז״ל או יובן בס״ד ותקעו בהן כי הן כינוי למיתה ועניות ואם תניח בהן אות וא״ו יהיה הון וזה הצירוף של הון יהיה ע״י התורה שמכונית בשם דעת וז״ש ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ולז״א ותקעו בהן קרי בה ותקע וא״ו בה״ן שיהיה הון ע״י התורה שהיא דעת ונועדו אליך כל העדה שבכל דור תאיר נשמת מרע״ה בישראל ונועדו לשון עדי וקישוט או ר״ל יקחו עדיים ממך בכל שבת כנודע בכונת ישמח משה במתנת חלקו שיחזיר להם עדיים שפרקו בחורב וה״ס נשמה יתירה וזהו אל פתח אהל מועד בערב שבת בין השמשות בקבלת שבת ואם באחת היא התורה שמכונית בשם אחת כמ״ש רז״ל יתקעו שיהיו אדוקים ותקועים בלימודה אז ונועדו אליך הנשיאים הם משיח בן דוד ומשיח בן יוסף שהם ראשי אלפי ישראל:

ו **וכי תבואו מלחמה בארצכם** י״ל הול״ל וכי תבא ולא תבואו דקאי עליהם ועוד הול״ל וכי תעשו מלחמה או כי תהיה מלחמה ועוד הול״ל וכי תבואו למלחמה כי המלחמה היא פעולה ונ״ל בס״ד דמצינו שבירך יצחק אע״ה את עשו ועל חרבך תחיה ומצינו שאמר הקול קול יעקב והידים ידי עשו וקבלו רז״ל שאמר הכי כשהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו וקשא והלא ברכת עשו בחרב ולמה נקיט ידים הול״ל חרב ופרשתי בס״ד טעם נכון דחרב לבדו בלא יד לא יעשה החרב פעולה שלו וכמ״ש רז״ל במדרש משל אחד על זה והובא המשל שלהם בספר אחד בלשון מליצה והוא עגלה אחת מלאה קרדומות לטושות יצאה ועברה מבית החרש דרך היער וכל זקני עצי היער עמדו מרעידים ויאמר איש אל אחיו בא הקץ בא הקץ עלינו כי מי יתייצב עם חרשי משחית אלה אם יקומו להכרית שם ושארית ואך אלה אחת זקנה לא אבדה נצחה ותאמר אל זקני היער אל תערוצו כי כל הימים אשר לא יבגד בנו אחד מאחינו לתת בית יד לקרדומות האלה יפלא מאת הברזל עשות לנו דבר ע״כ וכן הנמשל עשו ברכתו ושליטתו בחרב דוקא אך לחרב צריך בית יד לתפוס בו החרב וגם צריך שיהיה לגוף האדם ג״כ יד שיתפוס בה הרי צריך לפעולת החרב שתי ידים שהוא יד לאדם ויד לחרב וברכת עשו נתפרש בה החרב דוקא והיא חסרה ידים והיינו דתלה תשלומין שלה שהוא הידים של גוף האדם וגוף החרב בקולו של יעקב ולז״א כשהקול קול יעקב שתי קולות בתורה שבכתב ותורה שבע״פ אז אין הידים ידי עשו שיהיה חסר שתי ידים אחת של גוף ההורג וא׳ של גוף החרב וכיון דחסרו שתי ידים תתבטל פעולת החרב ולז״א בתפלת מוסף מפני היד שנשתלחה במקדשך כי היד נעשית מכח עונות ישראל שביטלו מעסק התורה ובזה נתנו לאויב יד בגופו ויד בחרבו ונמצא החרבן יתייחס ליד ולא לחרב ואם יעסקו בתורה לא יהיה ידים לאויב ובמה יעשה המלחמה והוא הדבר אשר דברה האלה הזקנה לעצי היער כל הימים אשר לא יבגד בנו אחד מאחינו לתת בית יד לקרדומות אלו יפלא מאת הברזל עשות לנו דבר ונמצא אם יבא האויב להלחם בישראל בחרב שבידו נחשב כאלו ישראל עצמם הביאו את המלחה של האויב בארצם שהם נתנו ידים לגופו ולחרבו להלחם בם ולז״א וכי תבואו מלחמה בארצכם אתם המביאים את המלחמה ולז״א וקוי ה׳ יחליפו כח ב״פ יד עולה כח יעבירו ב׳ יד מגוף האויב ומגוף החרב:

ז אמנם דקדק הכתוב לומר תבואו מלחמה ולא אמר למלחמה ללמדנו בזה עוד ענין אחד והוא כי הסיבה דהעלה עליהם הכתוב כאלו הם הביאו המלחמה מחמת ביטול תורה שנתנו בזה יד לאויב הנה באמת א״א שיהיה ביטול תורה אצל ישראל לגמרי בשום זמן כי ברית כרותה היא זו אשר לא תשכח מפי זרעו וכנז׳ בדברי רז״ל בגמרא ורק הענין הוא שבזמן שישראל עושין רש״מ יהיה לימודם בתורה בקבע וגם בשובע וכשאין עושין רש״מ יהיה לימודם בתורה מעט מן המעט והנה אמרתי בס״ד לכך התורה נקראת לחם דכתיב לכו לחמו בלחמי להורות שצריך לעסוק בה בקבע כמו אכילת הלחם שהיא בקבע אצל האדם ואין סעודה בלא לחם וגם לעסוק בה הרבה לשובע כמו הלחם שהאדם אוכלו לשבוע כמ״ש ואכלתם לחמכם לשובע אמנם יש דבר אחד בעולם שהוא הפך הלחם והוא המלח דלחם בהפוך אתוון מלח וזה המלח אין אדם אוכלו לשובע אלא בתערובת וגם רק מעט מן המעט שאם ירבה קצת באיזה מאכל קץ משא״כ הלחם אוכלו בלא תערובת במאכל אחר וגם אוכל הרבה לשבעו ואינו קץ באכילתו וככה הוא הנהגת ישראל בעסק התורה כשעושין רש״מ מתנהגים בה כמשפט הלחם וכשאין עושין רש״מ אין בטלין ממנה לגמרי אלא מתנהגים בה כמשפט המלח שנאכל ע״י תערובת וגם שהוא דבר מועט ומאחר שנוהגים בה כמשפט המלח על כן סיבבו ביאת המלחמה בארצם והיינו שנרמז מנהגם בתורה באותיות מלחמה שהוא מלח מה ר״ל היתה התורה אצלם דוגמת מלח שהוא דבר מועט ומה ר״ל מעט כמו ונחנו מה ולא היתה אצלם דוגמת לחם רב ולזה אמר וכי תבואו מלחמה בארצכם ולא אמר למלחמה והיינו ר״ל וכי תבואו לפני ה׳ מלח מה ולא לחם רב לכך תבואו מלחמה בארצכם ואמר והריעותם בחצוצרות רמז שיקראו בפרשת תוכחה שהם צ״ח קלנות ותועיל הקריאה לשברון הלב ואז יעשו תשובה בשברון לב ונזכרים לטובה ולז״א בחצוצרות צ״ח צרו״ת שהם צ״ח קללות של תוכחה ובזה נזכרתם לטובה לפני ה׳ אלהיכם מחמת שברון הלב ובזה נושעתם מאויבכם:

ח נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה׳ אותו אתן לכם לכה אתנו וכו׳ נ״ל בס״ד כיון דנתן הקב״ה לישראל את הארץ בסוג מתנה כל הנותן בעין יפה הוא נותן לכן מלבד חשיבות הארץ שהיא זבת חלב ודבש נתן להם בתים מלאים כל טוב וז״ש נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה׳ אותו אתן לכם בתורת מתנה וכיון דכל הנותן בעין יפה הוא נותן לכך ודאי נמצא שם טוב רב ועצום מלבד טוב גופה של ארץ ואם תאמר הליכתי עמכם בושה לי כי אני גר ואין לי חלק בארץ ואיך אכנס עם החולקים לז״א לכה אתנו אנחנו שבט לוי שגם לנו אין נחלה בארץ ועל כן אין לך בושה כי כמונו כמוך וא״ת אתם שבט לוי אע״פ שאין לכם חלק ונחלה יש לכם ערי מגרש שנאמר צו את בני ישראל ונתנו ללוים מנחלת אחוזתם ערים לשבת ומגרש לערים סביבותיהם תתנו ללויים הרי עכ״פ יש לכם אחוזת קרקע ואני גר אין לי אחוזת קרקע לז״א והטבנו לך שניתן לך אחוזת קרקע וכמ״ש רז״ל שנתנו לו ע״פ הדיבור דושנה של יריחו וא״ת עכ״ז בושה הוא לי שאני נוטל מאתכם בתורת צדקה ומאן דאכיל דלאו דיליה בהיל לאסתכולי באפיה לז״א כי ה׳ דבר טוב על ישראל שיש להם עין טובה ומי שיש לו עין טובה אדרבה הוא מחזיק טובה למקבל המתנה אשר רצה לקבל המתנה ממנו וא״כ חושבים כאלו אתה עשית עמהם טובה במתנה שנותנים לך או יובן בס״ד לך אתנו והטבנו לך טוב מחודש שאינו שייך והוא כי ה׳ דבר טוב על ישראל על דייקא רמז לאור מקיף שהוא אור שעליהם וזה או״מ אינו שייך אלא בישראל דוקא ולז״א ויהי נועם ה׳ אלהינו עלינו דייקא בסוד או״מ ובזה מעשה ידינו כוננהו ובזה יובן הכן בחוץ מלאכתך זה או״מ שהוא מבחוץ ועתדה בשדה לך בשדה חקל תפוחין קדישין שהיא סוד השער כמ״ש אדני שפתי תפתח׃

ט או יובן בס״ד לכה אתנו והטבנו לך דידוע כל נ״ו הוא גבורה כי פ״ר דינים דמנצפ״ך מתחלקים לחמשה גבורות וכל חלק עולה נ״ו וז״ש לכה אתנו לך ה״א את נ״ו שיהיה צירוף הו״ן ובזה והטבנו לך כלומר והטב נ״ו שה״ס גבורה לך כי ה׳ דבר טוב שה״ס החסד על ישראל׃

י ויאמר אל נא תעזוב אותנו כי על כן ידעת חנותינו במדבר וכו׳ הדקדוקים רבים ואין צורך לפרטם ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש במדרש רבה פרשת נשא הקב״ה אוהב את הגרים משל למה״ד למלך שהיה לו צאן והיתה יוצאת בשדה ונכנסת בערב כן בכל יום פעם אחת נכנס צבי אחד עם הצאן הלך לו אצל העזים היה רועה עמהם אמרו למלך הצבי הזה נלוה עם הצאן והוא רועה עמהם כל יום ויום יוצא עמהם ונכנס עמהם היה המלך אוהבו הרבה אמרו לו אדונינו המלך כמה תיישים יש לך ואין אתה מזרזינו ועל הצבי הזה בכל יום ויום אתה מציוינו א״ל המלך הצאן רוצה ולא רוצה כך הוא דרכו לרעות כל היום ולערב יבא וישן בתוך הדיר אבל הצביים במדבר הם ישנים אין דרכם ליכנס לישיבת בני אדם לא נחזיק טובה לזה הצבי שהניח כל המדבר הרחב הגדול במקום כל החיות ובא ועמד בחצר כך אין אנחנו צריכין להחזיק טובה לגר שהניח משפחתו ובית אביו והניח אומתו וכל אוה״ע ובא לו אצלינו לכן הרבה עליו שמירה שהזהיר את ישראל שישמרום שלא יזיקו להם וכן הוא אומר ואהבתם את הגר וגר לא תונה ע״כ ע״ש׃

יא נמצא יש יתרון לגר צדק על ישראל בזה דהישראלי הולך בדרך הטובה שהלכו אבותיו ונתגדל בה מתחלת ביאתו לעולם שזה הוא מנהגו של עולם מעשה אבות יעשו בנים ואין זה חידוש כ״כ אך הגר שהיה הולך בתחלה בדרך הרעה שהלכו אבותיו ובה נתגדל והתנהג והנה היום עזב לימודו ומנהגו והלך בדרך הטובה של ישראל הנה זה הוא חידוש גדול והוא שבח ופאר גדול אליו שנלחם עם יצרו לשנות טבעו ומנהגו שנתגדל בו ובזה הטעם פרשו המפרשים ז״ל מאמר הש״ס גבי ר״א שהתפלל ולא נענה והתפלל רבי עקיבה ונענה דיצאה בת קול ואמרה זה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו פירוש דר״א היה בן גדולים צדיקי ישראל לכן צדקות שלו אינה נחשבת שינוי הטבע והמדה משא״כ רבי עקיבה שהיה בן גרים דאבותיו היו גויים נמצא צדקות שלו היא שינוי הטבע והמדה ולכן יגדל שבחו יותר ועל כן נענה׃

יב והנה בזה פרשתי בס״ד מאמר הש״ס ביומא דף מ״א באותו כה״ג שאמר לשמעיה ואבטליון ייתון בני עממין לשלם והדבר יפלא איך עבר כה״ג על לאו מפורש בתורה דכתיב וגר לא תונה שעשה להם אונאת דברים לקרותם בני עממין ונ״ל דהוא כונתו לשבח לומר שהם בני עממין ועכ״ז הנה הם גדולי ישראל שאין כמותם בדור ההוא והוא ע״ד שבח בת קול ששבחה את רבי עקיבה כמ״ש זה מעביר על מדותיו ומצא מקום לשבח זה באותה העת שעשו ענוה גדולה אעפ״כ שכל ישראל הלכו אחריהם ונהגו בהם כבוד גדול לא נתגאו עליו אלא באו לאפטורי מינה כדרך הקטן שלוקח רשות מן הגדול ממנו וזה הפך מנהג אבותם כי הם היו מבני בניו של סנחריב שנתגאה גאוה גדולה ואמר מי בכל הארצות האל וכו׳ כמ״ש רז״ל ועכ״ז הם הקפידו עליו מפני כי לעיני בני אדם נראה שהוא מבזה אותם בדברים אלו דלאו כ״ע גמירי למידק דיוקים אלו ופשט דברים נראה אונאת דברים הוא זה ואמרתי משל על זה לשני בני אדם שאחד מהם הלך בספינה פשוטה מעיר בצרה לעיר בגדאד בארבעה ימים והיה משתבח לפני חבירו בזירוז דרכו א״ל חבירו מה תתפאר בכך הלא אנכי הלכתי בדרך זה בשלשה ימים א״ל שוטה אתה הלכת מן עיר בגדאד לבצרה שהספינה הולכת על פני המים מאיליה ואין צריך לה לא משוט ולא מלח כי המים הם רודפים והולכים מבגדאד לבצרה והם מריצים אותה אבל אני הלכתי בהפך מעיר בצרה לעיר בגדאד שצריך אני לדחות את המים הרודפים כנגדינו במשוט ובכמה הכנות בכוחי וגבורתי וחכמתי וכן הנמשל דהגר צריך שילך נגדיי למים הזדונים הבאים

כנגדו מכח מנהג אבותיו שנתגדל בו וצריך לו כח גדול לדחותם מעליו אך איש ישראל שהוא זרע קודש שנתגדל בקדושה ובטהרה הנה דרך הישרה הוא נח לפניו מצד מנהג אבותיו שנתגדל בו:

יג ובזה יובנו בס״ד מקראי קודש אלו דאחר שאמר מרע״ה ליתרו לכה אתנו השיב לו אל ארצי ואל מולדתי אלך ואינו מואס ח״ו בארץ ישראל ובחבורו עם ישראל אלא אמר מן מהלכי עמכם אינו יוצא ממני תועלת להמון ישראל דמה נחשב אני נגדך ונגד גדולי ישראל הראשים והשופטים ומה ילמדון ממני המון ישראל אבל אם אלך לארצי במקום שאין אנשים גדולים יהיה תועלת ממני לאחרים שאלמדם דרך הטובה ואנהיגם בדרך ישרה וכמ״ש במקום שאין אנשים השתדל להיות איש והשיב מרע״ה אל נא תעזוב אותנו דכוננו צריכים לך שיש תועלת גדולה מן מהלך שלך עמנו יען כי על כן ידעת חנותינו במדבר השמם הזה שהוא ארץ ציה ושממה לא עבר בו איש וגם לא מקום זרע וגפן ותאנה ורמון ולא מקום מים ועכ״ז עזבת ארמנותיך ומושב עירך החשוב ובאת להתגורר עמנו במדבר השמם הזה כדי לקנות יהדות וללמוד תורת אלהים ודרך ישרה הא ודאי כולנו כאחד מגדול ועד קטון ניקח ונלמוד מוסר גדול ממך לעצמינו וכמו המשל הנז׳ שאמר המלך על הצבי זה עזב מקום מושבו הטוב לו ובא להתגורר אתנו לכך יקר וחביב הוא אצלינו וכן אתה ועל כן והיית לנו לעינים שנראה אותך כל שעה ונלמד תוכחת לעצמינו שלא נקיץ מן המדבר הזה ולא נתרשל מללמוד תורת אלהינו ודרך הישרה גם אמר והיית לנו לעינים ר״ל דוגמת העינים שהאדם רואה מן השחור ולא מן הלבן כן הדבר ממך שאתה עיקרך גוי שבאת מן השחור והחשך אומה נכריה נראה אור לעצמינו כי נקח קל וחומר זה בן גוים שהיה כומר לע״ז כך נעשה כ״ש אנחנו ישראל זרע קודש שבאנו ממקום האור דצריכין אנחנו להתנהג בקדושה ולהדבק בה או יובן בס״ד והיית לנו לעינים דהנאת ראיית העינים מתפשטת יותר מהנאת שמע האזנים כי הראיה מגעת לאדם ממקום רחוק יותר מהרחק הגעת השמע וכן הנאת שמע האזנים מתפשטת יותר מהנאת ריח החוטם וכן הנאת הריח מתפשטת יותר מהנאת הטעם שבפה ולכן הצדיקים ות״ח נקראים בשם עינים כי הם ישיגו ראית האלהית ממקום רחוק יותר ובזה ירמז הכתוב מ״ש באברהם ע״ה וירא את המקום מרחוק וכן יתרו חכם לב היה והוא משיג מרחוק כמו השגת הראיה שבעינים ולז״א והיית לנו לעינים ר״ל דוגמת העינים שצופין למרחק יותר:

יד והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה תיבת אשר בקרבו נראה לשון יתיר ונ״ל בס״ד הצדיקים יצר אחד שולט בקרבם והוא יצה״ט ורשעים גמורים ג״כ יצר אחד והוא היצה״ר אך בינונים שולטים שני יצר בקרבם שהם יצה״ט והיצה״ר וקר גי׳ יצר והאספסוף היו בינונים אשר ב׳ ק״ר בו ר״ל שני ק״ר שהוא יצר יש בו או יובן בס״ד הכונה היה להם תאוה בגוף הקרב שלהם שהיו מתאוים שיגדל ויתרבה כפליים על שיעור שיש בו וכמו אותו מלך פרס שהיה מתפלל לע״ז שלו שיהיה גרונו ארוך כפליים על שיעור שלו כדי שתתעכב בו האכילה יותר ולא תרד תכף לחדרי בטנו שאז יתענג בהרגשת מתיקות וטעם המאכל בהיותה שוהה בגרונו כן הם התאוו על גוף הקרב שלהם תאוה שיגדל ויתרחב כפליים על שיעורו וגבולו והוא הדבר שדבר הכתוב בגנות הרשעים באומרו ובטן רשעים תחסר כי בעיניהם יחסר השיעור שלה בחשבם כי קטנה היא ולא תכיל מאכל הרבה כפי רוב תאותם:

טו או יובן בס״ד ע״פ מ״ש בזוה״ק ע״פ סוס ורכבו רמה בים כי נוקבא דקליפה נקראת סוס וידוע מ״ש רבינו האר״י ז״ל בשער הפסוקים כי התאוה הרעה תמשך לאדם מן הנוקבה דקליפה והיא המפתה בפיה וכמ״ש שלמה הע״ה כי נפת תטופנה שפתי זרה וחלק משמן חכה לשמרך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה הטתו ברב לקחה בחלק שפתיה תדחנו וכל זה מדבר על אשת זנונים נוקבא דקליפה ולכן ארז״ל אין אדם מת וחצי תאותו בידו יען כי התאוה פרה ורבה להיותה באה מן הנוקבא דקליפה ודרכה של נוקבא להיות מתעברת ויולדת וחוזרת ומתעברת וכמ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל ע״פ אל נא תהי מריבה ביני וביניך וכו׳ והנה יש אם למקרא וקרינן אספסוף באות וא״ו ונמצא יש בתוך אספסוף פ׳ סו״ס ר״ל פה של הסוס היא נוקבא דקליפה שנקראת סוס שבו תהיה הפו״ר של תאוה אצל האדם וז״ש ואספסוף במה שיש בקרבו שהוא פ׳ סוס בו התאוו תאוה ר״ל רבוי תאות כי הנקבה פרה ורבה:

טז **זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם** י״ל הול״ל אשר אשר אכלנו לשון עבר ונ״ל בס״ד עשו עקיצה דקה בדברים אלו לומר אנחנו מוכרחים מעתה לשוב למצרים ולאכל שם את הדגה כי אין תקוה שימצא לנו בשר במדבר הזה אך בושו לומר בפירוש נשובה מצרימה כאשר דברי בשאר תלונות נתנה ראש ונשובה מצרימה על כן במקום שצריכין לומר אכלנו לשון עבר אמרו נאכל לשון עתיד כאלו ברור להם שישובו מצרים ויאכלו שם הדגה ועתה זוכרים מה שעתידין לאכול ועקצו בדברים אלו עקיצה שקורין בלשון ערבי דסיס״י יהודית כנגד כבודו של מרע״ה כאלו אומרים נתנה ראש וכו׳ וגם המרו כנגד כבודו יתברך להחליט שלא יוכל ח״ו לתת להם בשר במדבר הזה וכמ״ש אסף בתהלים שאמרו היוכל אל לערוך שלחן במדבר ולכך גם מרע״ה הבליע תוכחה להוכיחם על דברים אלו בנעימה באומרו כי בכיתם באזני ה׳ לאמר מי יאכלנו בשר כי טוב לנו בארץ מצרים פירוש טוב לנו שנרד עתה למצרים ונאכל בשר:

יז הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם רבים תמהו לפי פשוטים של דברים נראה ח״ו שהוא מסתפק ביכולת השי״ת ונ״ל בס״ד דאין לו שום ספק ח״ו ביכולת השי״ת ורק דיבר דרך שאלה ששאל מאתו יתברך להודיעו איך רצונו לעשות להם אם יתן להם בשר בהמה ויגזור שיהיה מספיק להם או אם ירצה לתת להם בשר דגים כדי סיפוקם ורצה לדעת זאת מפני שהוא יתברך א״ל בשר בסתם והם רבים שיש להם דיעות מחולקים ואם יאמר להם שיתן להם בשר בסתם אז אם יתן להם בשר בהמה יאמרו אנחנו אווינו בשר דגים כי כבר אמרנו זכרנו את הדגה ואם יתן להם בשר דגים יאמרו אווינו בשר בהמה כי לכן אמרנו מי יאכלנו בשר וסתם בשר הוא דגים ולכן טוב שתגיד לי איך תתן כדי שאני אומר להם מתחלה בפירוש בשר בהמה ועוף או בשר דגים וז״ש שש מאות אנף רגלי העם וכו׳ ולפי רבויים ירבו חילוקי דיעות בהם דא״א שיהיו שוים כולם בדעת אחת אלא זה רוצה כך וזה רוצה להפך ואתה אמרת בשר אתן להם בשר סתם ולא הודעתני מה הוא אם בשר בהמה או בשר דגים על כן הגידה נא לי עתה איך רצונך לתת להם אם הצאן והבקר ישחט להם ומצא להם שתגזור שיספיק להם בשר צאן ובקר להשביעם בו אם או אם כל דגי הים יאסף להם ומצא להם כדי שאני אפרש להם הדבר קודם שיהיה והשיב לו השי״ת היד ה׳ תקצר עתה תראה היקרך דברי אם לא פירוש אתן להם דבר חשוב הרבה ממוצע בין עוף ובין דגים אשר כל נפש אדם תתאוה אליו ולא יאמרו בשר אחר עדיף לן מזה אלא כולם ירדפו אחריו לאכל ואמר יקרך לשון וקר שאתה תתייקר אצלם במתנה זו שהכל יאמרו עליה חן חן:

שלח

א שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל דקדק רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל אומרו אשר אני נותן לבני ישראל לשון יתר הוא ע״ש ונ״ל בס״ד כי יודיע הקב״ה מתחלה דהמרגלים חוטאים וגורמים עכבת ישראל במדבר יום לשנה יום לשנה כי כפי מספר הימים אשר תרו בהם את הארץ יתעכבו ישראל שנים במדבר ולכן כיון שתרו ארבעים יום נתעכבו במדבר מ׳ שנה וכבר הוא יתברך גזר שלא יכנס מרע״ה לא״י כי שם שליטת יהושע וצריך שיפטר סמוך לכניסתם וכאשר היה על כן משך הימים אשר האריכו לתור בם את הארץ סיבבו שיחיה מרע״ה שנים יותר שאם היו תרים עשר או עשרים יום לא היו שוהים במדבר אלא עשר או עשרים שנים והיה מוכרח הדבר שיפטר מרע״ה קודם זמן זה לכן מתחלה צוהו השי״ת שיתורו את ארץ כנען כולה ולא מקצתה כדי שיאריכו ימים בריגול הארץ ואז ממילא גם מרע״ה יחיה עוד שנים כנגדן במדבר וז״ש שלח לך להנאתך אנשים בתנאי שיתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל ר״ל כל החלק שאני נותנו לבני ישראל ולא סגי במקצת וזה להנאתך כדי שתחיה יותר:

ב ועוד נ״ל בס״ד בדרך רמז שלח לך אנשים צדיקים אל ארץ כנען ר״ל למדור הקליפות הנקראים כנען בסוד נפילת אפים כדי לברר נ״ק אשר אני נותן מלאכה זו של הבירור לבני ישראל כלם ולא החלטתי מלאכה זו לגדולים דוקא וע״י הבירור אז איש אחד איש אחד שהם משיח בן דוד ומשיח בן יוסף למטה אבותיו פירוש שהם נקראים על שם אבותם כי אב המלכות דוד הע״ה וכן הוא במשיח בן יוסף את שניהם תשלחו לבא לגאול אתכם וכשיבואו הם אז כל נשיא בהם כלומר נשיאות שבעולם תמצא בהם שלמים בכל:

ג **נשיא אחד נשיא אחד למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם** נ״ל בס״ד די״ל מאחר שהקב״ה יודיע עתידות שהם יחטאו וגורמים רעה גדולה ורק שנים ידברו טוב היה לו לצוות מעיקרא שלא ישלחו אלא את יהושע וכלב ואיך יאמר לו שלח נשיא מכל שבט ויודיע הוא שזה יוציא דבה רעה בודאי ונ״ל בס״ד דבאמת השי״ת בדבריו צוה על שבט אפרים ושבט יהודה שידע דיהושע וכלב שהם משני שבטים אלו לא יצא דבה רעה אך דבר דבריו ברמז רק שאם היה מזל העדה באותה שעה טוב היו מבינים דבר ה׳ על אמיתתו ולא היו שולחים אלא רק משבט יהודה ומשבט אפרים כי הקב״ה אינו גוזר רע חלוט כי אם טוב אלא החסרון מצד האדם אם אינו ראוי אז יתהפך הטוב לרע לו וכמ״ש המפרשים ז״ל ע״פ טעמו וראו כי טוב ה׳ פירוש מטעימת המאכל החשוב לחולה שיהיה בפיו למר ומראיית האור לכאובי עינים שיקשה להם תבינו כי טוב ה׳ אך הטוב יתהפך לרע מצד האדם וכן היה הדבר כאן והוא דכתב הרב ב״ע ז״ל בפרשה זו בפסוק ועתה יגדל נא כח אדני והוא דשם אדני במלאו יש בו י״ב אותיות וישראל הם י״ב שבטים כל שבט כנגד אות אחד מי״ב אותיות הנז׳ וסדרם הוא כך דארבעה רגלים שהם יהודה וראובן ואפרים ודן המה כנגד ארבע אותיות הפשיט והיינו יהודה כנגד אות אלף ושני שבטים שעמו הם כנגד שני אותיות המלוי דאל״ף וראובן כנגד אות ד׳ ושני שבטים שעמו כנגד ב׳ אותיות דמלוי דל״ת ואפרים כנגד אות נו״ן הפשוט ושני שבטים שעמו כנגד ב׳ אותיות המלוי של נו״ן ודן כנגד אות הפשוט של יו״ד ושני שבטים שעמו הם כנגד ב׳ אותיות המלוי של יו״ד נמצא יהושע וכלב הם כנגד אותיות נ״א דשם אדני וכיון דלא חטאו לא נפגמו אותיות נ״א אבל השאר דחטאו נפגמו כל האותיות ומרע״ה עשה סנגורייא לומר שאותיות נ״א שנשארו בשלימותם יספיקו להגדיל כח שם אדני כולו שנעשה בו הפגם ולז״א ועתה יגדל נ״א דייקא את כח אדני עכ״ד ע״ש והנה ידוע אות אל״ף נקרא אחד שמספרו אחד וגם אות נו״ן נקרא אחד כי נו״ן כפופה היא משלש אותיות שאין להם זוג אבל נו״ן פשוטה יש לה זוג והוא צירוף ש״ן עולה אלף וא״כ נו״ן כפופה דשם אדני שהיא כנגד שבט אפרים היא אחד שאין לה זוג וזה היתה כונתו יתברך באומרו איש אחד

איש אחד למטה אבותיו תשלחו פירוש כל איש שיש לו אות שנקרא עליו שם אחד מצד מטה אבותיו תשלחו ואין בשום שבט אות שיהיה נקרא בתואר אחד אלא רק אצל יהודה שיש לו אות אל״ף דשם אדני שמספרו אחד ושבט אפרים שיש לו אות נו״ן כפופה דשם אדני שנקרא אחד מפני שאין לו זוג וחזר ופירש לו הדברים יותר ואמר כל נשיא בהם תיבת נשי״א קרי י״ש נ״א ר״ל כל שיש אותיות נ״א בהם אך הואיל והם היו חייבין למקרה הזה שקרה להם ע״י המרגלים נתעלם מהם ביאור כונתו יתברך האמיתית וחשבו דבריו בפשוטם שישלח מכל נשיא ונשיא ושלחו ונתגלגל עליהם הדבר הזה גם עוד רמז על כונתו האמיתית בדברים ההם באומרו כל נשיא בהם כי יהודה אפרים עולה מספרם נשיא ולא ימצא במספר שני שבטים מספר זה של נשיא כי אם רק ביהודה ואפרים והיה להם להרגיש ולא הרגישו ובזה יובן ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם היו״ד דאנשים אינה יוצאה במבטא ונמצא תיבת אנשים היא אותיות נ״א שם פירוש מן אותיות נ״א של שם אדנ״י ובזה יובן בס״ד המדרש בפרשה זו שלך לך אנשים זש״ה לא ידעו ולא יבינו כי טח מראות עיניהם מהשכיל לבותם ותמוה וכפי האמור מובן שלא הבינו הכונה של הקב״ה בדברים אלו שאם היו מרגישים פירוש האמיתי לא היו נזוקין אך העונות של העגל גרמו שיתעלם מהם ביאור האמיתי כדי שיתגלגל הדבר הקשה עליהם:

ד **אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ** י״ל מאי קמ״ל פשיטה דאלה הם שמותם ועוד לתור ג״כ לשון יתר הוא דכבר אמר זה בפסוק הקודם ועוד אח״ז ונ״ל בס״ד דאמרו בסוטה דף ל״ד א״ר יצחק דבר זה מסורת בידינו מאבותינו שהמרגלים על שם מעשהם נקראו ולא עלתה בידינו אלא אחד סתור בן מיכאל סתור שסתר דבריו של הקב״ה ועשה עצמו מך א״ר יוחנן אף אנחנו נאמר נחבי בן ופסי שהחביא דבריו של הקב״ה ופסע על מדותיו של הקב״ה ע״ש גם עוד מצינו בגמרא כלב בן חצרון הוא ואמאי קרי ליה בן יפונה שפינה עצמו מעצת המרגלים ע״ש נמצא כל שמות הנזכרים כאן באבות המה באו על האנשים עצמן והרי הם שמות המרגלים שנקראו בהם על שם הרעה שעשו בדבר הזה שתרו את הארץ ולכן אחר שהזכיר השמות של הבנים ושל האבות אמר אלה השמות כולם הם שמות האנשים עצמן ואינם של אבותם ממש אלא שנקראו בהם על שם הדבר הזה אשר שלח משה לתור את הארץ וכמ״ש בן מיכאל שעשה עצמו מך בן ופסי שפסע על מדותיו של הקב״ה וה״ה בשאר שמות האבות הנשארים כי אפילו בן יפונה ג״כ דרשו שם זה על כלב עצמו שפנה עצמו מעצת המרגלים אבל שם אביו ממש היה חצרון:

ה **ויקרא משה להושע בן נון יהושע** י״ל למה הוצרך לפרשו כאן שהוא בן נון דכבר פרש זה בפסוק הקודם דאמר למטה אפרים הישע בן נון וא״כ די לומר עתה ויקרא משה להושע יהושע ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבני אשכנז ז״ל טעם דכל בן הכתוב במקראות נקודתה סגול ורק בן נון נקודתה חירק ופרשו כשנטל הקב״ה היו״ד משרי נתרעמה איך סילק אותה מן הצדקת וא״ל הקב״ה אתן אותך בצדיק אחד שהוא זכר ולא פירש לה מי הוא זה וכיון שבא יהושע נתנה היו״ד אליו כי תחלתו היה שמו הושע אך היו״ד בהיותה בשרי לא היה בה נקודה כלל וכאן אחר שנעשית ביהושע הרויחה נקודה תחתיה שהוא נקוד שבא ומגין לה זה לכך נטל שני יודי״ן מן סגו״ל שהוא תחת בן ועשאו שבא והניחו תחת יו״ד של יהושע וא״כ לא נשאר תחת ב׳ של בן אלא נקודה אחת של חיר״ק עכ״ד והוא טעם נכון יע״ש והנה כאן מצינו דמרע״ה חידש מעצמו תוספת היו״ד ליהושע דלא מצינו שצוהו השי״ת לקראו כך אך ודאי מרע״ה לא יחדש דבר מדעתו אם לא יצוהו השי״ת או ילמד מדבריו וכאן מרע״ה דייק דבר זה מדבריו יתברך כי הוא ידע ברוה״ק מה שהשיב הקב״ה ליו״ד של שרי שאני אתן אותך בצדיק זכר אבל לא פירש מי זה הצדיק ושמא הוא צדיק אחר ואינו יהושע אך מדבריו יתברך למד שהוא יהושע יען כאשר שמע קודם זה מפיו יתברך שמו של יהושע בן נון שמע שא״ל בן נו״ן בחיר״ק ולא בסגו״ל כשאר בן אז דקדק למה נשתנה זה אלא אותה היו״ד של שרי היא שייכה לו והואיל ולא היה בה נקוד בהיותה בשרי ועתה אם תהיה ביהושע יהיה לה נקוד שב״א לכך סר נקוד הסגול מן בן ונעשה במקומו חירק וכמ״ש רבני אשכנז ולכן מכח הקריאה של בן נון ששמע מפיו יתברך הבין שראוי לקראו יהושע בתוספת היו״ד של שרי וז״ש ויקרא משה להושע בשביל שהוא נקרא בן נון בחירק לכך קראו יהושע שדקדק שצריך שתהיה היוד של שרי אליו ונמצא זכר כאן בן נון כדי ליתן טעם למה נתן לו היו״ד לתוספת בשמו:

ו ובאופן אחר נ״ל בס״ד דארז״נ במדרש בפסוק וידגו לרב בקרב הארץ סימן נתן להם יעקב אע״ה ואמר ששם אביו דג הוא יכבוש את הארץ וכן היה שיהושע הוא בן נון שהוא שם דג נמצא יהושע סימן שלו שהוא יכניס את ישראל לארץ הוא ברור מחמת שנקרא בן נון וכמ״ש להם יעקב אע״ה ובא הכתוב כאן להודיע שבחו של מרע״ה אע״פ שרואה שהוא בן נון שזה סימן מובהק ואות עצום שהוא יהיה במקומו להכניס את ישראל לא אמר לא אתפלל עליו ולא אעשה לו סגולה לעזרו מעצת המרגלים אלא הלואי שיחטא עמהם ויפסיד שררה זו שנוטלה משלי אלא אדרבא התפלל עליו ועשה לו סגולה בתוספת היו״ד לעזרו שלא יחטא וישאר קיים בשררה שלו ויקרא משה להושע אע״פ שהוא בן נון שזה סימן שהוא יטול כתרו להכניס את ישראל עכ״ז קראו יהושע כדי להצילו בזה מעצת המרגלים או יובן בס״ד הנה בכלב מצינו שדרשו שם אביו לטובה שפינה עצמו מעצת המרגלים וצ״ל ביהושע בן נין מה יש טעם בשם אביו לטובה במנין זה ונראה היינו טעמא כי נון נקרא מעילא לתתא ומתתא לעילא שכל העשרה מרגלים היו תחלה צדיקים וסופם הרשיעו אבל יהושע תחלתו צדיק וסופו צדיק ולכך שם נון שוה מרישיה לסיפיה ומסיפיה לרישיה ובמה זכה לכך ע״י עזר שעשה לו

מרע״ה בתפלתו עליו ובתוספת האות שהוסיף בשמו ובזה ראוי לקרות בן נו״ן שהוא שוה בראש ובסוף וז״ש ויקרא משה להושע בן נון ר״ל כדי שיתקיים בו הוראה טובה של בן נו״ן קראו יהושע להיות לו תוספת זו לעזר׃

ז וראתם את הארץ מה היא וכו׳ ומה הארץ אשר הוא יושב בה וכו׳ נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש במדרש תהלים בפסוק וירעם משמים ה׳ א״ר אבא שלש מלחמות של מהומה הבטיח הקב״ה לישראל בכניסתן לארץ שנאמר את אמתי אשלח לפניך ונתנם ה׳ אלהיך והמם מהומה גדולה ע״ש ולפ״ז לפיכך פתח להם מרע״ה כאן בתיבת מה דכתיב וראתם את הארץ מה היא ובפסוק שאחריו אמר ומה הארץ אשר הוא יושב בה דנקיט תיבת ומה וזה צירוף של מה ומה הוא מהומ״ה שהבטחם הקב״ה על כנען והמם מהומה גדולה אי נמי נקיט במקראות אלו שצוה אותם בשליחות ג״פ ומ״ה ותצרף מה הא׳ עם כל א׳ מן ג״פ ומ״ה יהיה ג״פ מהומה שהבטיח הקב״ה לישראל בכניסתם לארץ׃

ח היש בה עץ אם אין נ״ל בס״ד הכונה מרוב שומן הפירות ורבויים לא נראה עץ של האילן בחוץ אלא כל אילן ואילן נראה מרחוק כאלו הוא תל אחד של פירות או יובן בס״ד הכונה יש פרדסים שבהם אילנות שאין מוצאין פירות כלל הן מחמת זקנה הן מחמת חולשה והנה הוא בפרדס עץ בלבד אבל בא״י לא ימצא כך׃

ט וילכו ויבואו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל י״ל למה פרט את אהרן והלא מרע״ה לבדו שלחם ולמה קראם פה עדת בני ישראל ועוד הול״ל ויראום את פרי הארץ וישיבו אותם דבר כי מסתמא הראום פרי הארץ שהיו נוטלים בידם קודם שהשיבו אותם דבר ונ״ל בס״ד דאיתא בספר הליקוטים לרבינו האר״י ז״ל בפרשת עקב בשרשי הפירות גפן דעת ותאנה נצח והרמון הוד ע״ש וידוע כי ישראל שבאותו הדור קראם הכתוב בדברי הימים בשם דרדע שהיו דור דעה מפני שהם היו ניצוצות מסוד הדעת כידוע וידוע דמרע״ה בנצח ואהרן בהוד ובזה מובן בס״ד הטעם שהביאו רק שלשה מינין אלו שהם כנגד משה ואהרן וכל עדת ישראל ובזה יובן הטעם שקרא את בני ישראל כאן בשם עדת כי בהפוך הוא דעת שהיו מסוד הדעת והביאו כנגדם גפן ששרשו בדעת וכנגד מרע״ה שהוא בנצח הביאו תאנה ששרשה בנצח וכנגד אהרן שהוא בהוד הביאו רמון ששרשו בהוד ובזה מובן בס״ד טעם נכון למה מרמונים ותאנים הביאו רמון אחד ותאנה אחת ומן הענבים הביאו אשכול שלם שטרחו בו שמונה לשאת אותו די להביא ענבה אחת ויתפלאו מרוב גודלה אך תאנה ורמון שהם כנגד מרע״ה ואהרן הע״ה הביאום אחד אחד אך הגפן שהוא כנגד כל עדת ישראל הביאו ענבים הרבה באשכול אחד וז״ש וילכו ויבואו אל משה ואהרן ואל כל עדת ישראל פרט שלשה הנז׳ כנגד ג׳ מיני הובאה שהביאו עמהם שהם גפן ותאנה ורמון ולז״א ויראום את פרי הארץ שהביאו שהוא כנגדם׃

י ויספרו לו ויאמרו י״ל תיבת לו לשון יתר ועוד ויספרו ויאמרו לשון כפול ונ״ל בס״ד דרך העולם אם יש לאדם המבשר בשורה טובה מדבר בקול רם ולהפך לוחש בלחישה וידוע מ״ש בזוה״ק דבור בהכרזה ואמירה בלחישו כנז׳ באדרא קדישא והם עשו בערמה כדי להבעית את ישראל שבאו וסיפרו לו דוקא ולא לישראל ולא עוד אלא שלא דברו בקול רם אלא ויאמרו בלחישה כדוי להבעית את ישראל לומר מה זאת ועל מה זאת למה מספרים לו לבדו ולא לנו אם יש בפיהם בשורה טובה ועוד למה מדברים עמו בלחש׃

יא וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה י״ל וזה פריה לשון יתר דפשיטה הוא כיון דשם הלכו ומשם באו להם ונ״ל בס״ד דהם חפשו אחר פרי משונה להביאו כדי לומר מה פירותיה משונים כך אנשיה משונים וכדי שלא יאמרו אולי פירותיה הם כדרך כל הארץ ורק נזדמן זה הפרי לבדו היה משונה דרך מקרה לז״א וזה פריה הנהוג בכל מקום׃

יב עלה נעלה וירשנו אותה כפל הלשון ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רז״ל עורי צפון ובואי תימן עורי אומה שמעשיה בצפון ובואי אומה שמעשיה בצפון ובדרום ע״ש וז״ש עלה נעלה בצפון ובדרום ובזה וירשנו אותה דאז יאמר עורי אומה וכו׳ או יובן ב׳ עליות אחת לאכל מפריה תכף כשנכנסו לתוכה והב׳ רוחנית לקיים מצות התלויות בארץ אחר שכבשו או יובן בס״ד נתנבאו על ב׳ עליות א׳ בימי יהושע ע״ה וא׳ בימי עזרא הסופר ע״ה וירשנו אותה ירושה שאין לה הפסק בימי מלך המשיח שיבא בב״א׃

יג וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות נ״ל בס״ד הכונה שהם עקרים מושרשים בשבעה ספירות דטומאה שהם חג״ת נהי״ם כמ״ש המקובלים ז״ל דעשרה אומות שהבטיח הקב״ה את אברהם אע״ה בהם שהם עמון ומואב ואדום ושבעה עממון הם כנגד עשרה ספירות טומאה ושבעה עממין הם כנגד ז׳ תחתונות ואותם השלשה להיותם כנגד ג׳ ראשנות לכך לא לקחום עדיין אנא לעת״ל וכנז׳ בספר ערבי נחל ז״ל וידוע כי הספירה נקראת מדה ולז״א אנשי מדות שהם ספירות ולא ענפים קטנים של ספירות או יובן בס״ד ע״פ מ״ש הרב ברכת טוב ז״ל בשם רב גלאנטי ז״ל שהביא מזוהר איכה דחוה הביאה ד״פ מות מארבע צדדין שנתחברה אות מ׳ עם אותיות ו״ת שבארבע תיבות ותבא ותקח ותאכל ותתן ע״ש באורך ולז״א אנשי מדו״ת ד׳ מות ר״ל שהם מושרשים בעיקר הסט״א שהם ד׳ מות מן ארבעה צדדין ואיך תוכלו להם כי חרבם שלופה מכל הצדדין׃

יד אם חפץ בנו ה׳ והביא אותנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר היא זבת חלב ודבש י״ל תיבת היא וגם איך דייקי מלתא מהאי דחפץ בנו ה׳ ונ״ל בס״ד דידוע הטעם שנתן הקב״ה את ארץ כנען לישראל ולא ארץ אחרת מפני שכל הארצות צריכין לעסק בני אדם לעבוד עבודת הקרקע ולהשקותה אך א״י הקב״ה משקה אותה דכתיב למטר השמים תשתה מים ואינה צריכה לעסק אדם ועל כן ישראל לא יהיו טרודים בארצם ויש להם פנאי לעסוק בתורה וז״ש אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי הם ירדפוני ואין אני צריך לאבד זמן לרדוף אחריהם ולכן יש לי פנאי לעסק התורה בבהמ״ד ושבתי בבית ה׳ לאורך ימים וז״ש אם חפץ בנו ה׳ שרוצה במעשינו ובלימודינו סימנא דמוכח להאי הוא דהביא אותנו אל הארץ הזאת ולא לארץ אחרת יען כי זו היא זבת חלב ודבש היא מאיליה שאינה צריכה לעסק אדם׃

טו סר צלם מעליהם וה׳ אתנו אל תיראום נ״ל בס״ד הכונה כי ידוע קטורת סמים כחה גדול לדחות המקטרגים ולהכניע את אויבי ישראל כי אפילו למלאך המות דחתה אותו כמ״ש ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה לכן סמים בא״ת בש חיים והנה קודם אותיות כנען יש אותיות סמים נמצא לפני אותיות שמם רמוז הכח והחרב שבו ישראל מכניעים אותם וז״ש סר צלם ר״ל כוחם מעליהם ר״ל מן הרמוז למעלה מהם שהוא אותיות סמים שבהם נסיר את צלם של כנען ואז אנחנו ע״י הסמים נתגבר בשם הוי״ה שיהיה חונה אתנו כי הסמים הם י״א כנגד ו״ה שמספרם י״א והמקטיר הקטורת בידו שיש בהם ט״ו פרקים עד הכף כנגד י״ה הרי צירוף שם הוי״ה ולז״א וה׳ שם הוי״ה אתנו על כן אל תיראום כי גבר ישראל׃

קרח

א ויקח קרח ארז״ל לקח מקח רע לעצמו י״ל מה סחורה קנה קרח דקרו ליה מקח רע ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש המפרשים ז״ל בפסוק ובני קרח לא מתו ר״ל אע״פ שנאבד קרח מן העולם עכ״ז בניו הם תלמידיו שנקראים בניו ההולכים בעקבותיו ואורחותיו בענין המחלוקת לא מתו שבכל דור ימצא בעלי מחלוקת ובניו נקראים כי הוא כרה בור זה של המחלוקת ובזה פרשו מ״ש רש״י ז״ל פרשה זו יפה נדרשת כלומר כל פרשה של ספור עניינים שעברו היא נדרשת על העבר בלבד ומה דהוה הוה אך פרשה זו של קרח הנדרש בענין גנות המחלוקת וקלקולו יפה נדרשת דמועלת הדרשה מכאן ולהבא ג״כ דבני קרח לא מתו והנם בכל דור ודור עכ״ד ולפ״ז שפיר קרו ליה רז״ל לעניינו של קרח בשם מקח רע כי סחורה גדולה נסתחר בעון המחלוקת הזה שעשה שגרם להוליד מסחורתו זו רעה בכל דור ודור׃

ב ועוד נ״ל בס״ד אומרם מקח רע ע״פ מ״ש הרב ב״ט ז״ל בלקוטים דף כ״ג כמ״ש במחלקת קרח כי יצא הכסף מלפני ה׳ דמדת אהרן הוד וכשחלק קרח ועדתו עליו פגמו בהוד ונתחלף להם הוד בא״ת ב״ש לאותיות קצף ע״ש והנה יש מקח וממכר שהוא ענין חליפין שמחליף פרה בחמור חטים בשעורים וכיוצא וקורין לזה בלשון ערבי מע״א רצ״א וקרח אם היה מודה בגדולתו של אהרן הע״ה היה נדבק בהוד שהוא מדת אהרן והיה נשפע ממנו אך עתה שחלק עליו פגם בהוד וע״י מחלקתו נתחלפו לו אותיות הוד באותיות קצ״ף שהוא בא״ת ב״ש ג״ר ד״ק ה״ץ ו״ף נמצא עשה לעצמו מקח של חליפין לרעה לז״א לקח מקח רע לעצמו ונרמז החליפין שהם אותיות קצף בתיבת רע כי קצ״ף מספר ר״ע׃

ג עוד ארז״ל ויקח קרח לקח עצמו לצד אחד ונ״ל בס״ד אחר אותיות קרח שהוא מצד אחד יש רש״ט ותצרפם עם אותיות קרח יהיה מזה צירוף תיבות חר״ט שק״ר שדבק בסטרא דשקרא וחרט אותיות שקר בעצמו גם אותיות שרט רומזים שעשה שריטה בישראל ע״י מחלוקת זו שלו׃

ד ואיתא במדרש ויקח קרח זש״ה אח נפשע מקרית עוז וכו׳ ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל שהוא בא בטענה מכח יצהר וקהת ולוי יע״ש והנה ר״ת יצה״ר קהת לוי ק״מ וס״ת רת״י הרי כאן צירוף מקרית שהוא ק״ם רי״ת וזהו נפשע לעשות המחלוקת מכח טענות שיש לו בשלשה אלה שהם מקרי״ת ולכך עשה מדנים כבריח ארמון גם בזה יובן הרמז בשמו שהוא אותיות חקר קרח רחק כי הוא חקר לעשות הוכחות מן דורות שעברו שהם יצהר קהת לוי ובזה נעשה קרח מן השררה שהיתה בידו ולא עוד אלא שנתרחק גם מן מדור בני אדם בעוה״ז שבלעתו האדמה ועוד חקר קאי על מה שלקח טלית שכולה תכלת ובית כולו ספרים להוליד מזה טענות של שקר׃

ה קריאי מועד אנשי שם נ״ל בס״ד יש שור מועד ויש שור תם וכנגדם יש מזיד ויש שוגג אך ת״ח שגגתו עולה זדון וא״כ תמיד יש לו דין שור מועד וכן אלו שהיו ראשי סנהדרייאות בעלי חכמה אין להם דין שוגג לקראם שור תם אלא הם קריאי מועד קרי ביה מועד בפתח תחת עין גם הם נקראים אנשי שם הם דור הפלגה שאמרו נעשה לנו שם שרצו לחלוק על השכינה וכן אלו כי ארז״ל החולק על רבו כחולק על השכינה׃

ו ויאמר אליהם רב לכם נ״ל בס״ד ע״ד שארז״ל כל רב מבבל וכל רבי מא״י וביאר סודם רבינו האר״י ז״ל במספר השמות והם באו לקנתרם לומר למה תתנשאו הלא אין אתם נכנסים לארץ ישראל שיהיה לכם תואר רבי אלא אתם בני חו״ל דוקא שאין לכם אלא תואר רב ועוד נ״ל בס״ד אומרם רב לכם

פיהם הכשילם ודברו דבר זה לנכון כי בזו הקימה שקמו עליהם לחלוק נעשה להם רב מעלות כי עי״כ נתאמתה נבואת מרע״ה וכהונת אהרן הע״ה ע״י כמה אותות ומופתים שנעשו בסיבת מחלוקת קרח וא״כ יפה פתחו פיהם בתיבות אלו של רב לכם:

ז **בקר וידע ה׳ את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו** י״ל הכתוב כפול ומכופל ונ״ל בס״ד בהקדים מ״ש המדרש והאיש משה עניו מאד מכל האדם זש״ה והחוט המשולש לא במהרה ינתק ומצאתי כתוב ביאורו בשם מהר״י מוספיה ז״ל במה שחקרו המפרשים ז״ל מאי רבותיה דמרע״ה דכתיב ביה עניו מאד והלא גבי כל אדם נאמר מאד מאד הוי שפל רוח דנאמר בו מאד כפול ומרע״ה כתיב ביה חדא מאד ותרצו הכי קאמר עניו מאד מכל האדם שיש לו מאחר יתר על מדת כל אדם דאית בהו תרי מאד והוא היה שלש מאד שהוא מאד אחד יתר ולזה המדרש קשיא ליה קושיא הנז׳ ותירץ הה״ד וחוט המשולש כלומר למרע״ה היה לו שלשה מאד עכ״ד והנה קרח א״ל ומדוע תתנשאו על קהל ה׳ וקשא דהול״ל עדת ה׳ כי בתחלת דבריו קראם עדה דכתיב העדה כולם קדושים אך נראה שבא לקנתר בזה ולומר אתם יש לכם שלשה מאד שהם מספר קל״ה אותיות קהל זהו ענוה מבחוץ אבל בלבבכם אין אתם ענוים בשלשה מאד שהם מספר קהל אלא אדרבה אתם מתנשאים על קהל ה׳ ולזה גם מרע״ה השיב לו תשובה ברמז על קנתורו שמקנתר בשלשה מאד ולכך כפל לו הדברים בשלש חלוקות כנגד ג׳ מאד הנז׳ שיוודע אם הם באמיתות שרוצה בם השי״ת או לאו או יובן בס״ד נקיט ג׳ לשונות כנגד שלשה מדרגות הצדיקים שהם הא׳ יש לו חלק לעוה״ב הב׳ למעלה מזה בן עוה״ב והג׳ למעלה מכולם מזומן לחיי עוה״ב וכנגד העליונה נקיט ויודע ה׳ את אשר לו וכנגד הבנונית ואת הקדוש והקריב אליו וכנגד התחתונה ואת אשר יבחר בו והקריב אליו:

ח ועדיין צ״ל אומרו בקר ויודע ה׳ את אשר לו למה תלה הענין בבוקר ואבא לפרש תחלה מאמר רז״ל פני משה כפני חמה שבארתי בס״ד מאמר בשני ביאורים הא׳ כמו פני חמה אם האדם משער מדתה כפי ראיית עיניו ודאי הוא טועה בכך טעות גדול כי למראה עינים גודל שלה כמו ככר לחם אבל היא באמת גדולה כמה אלפים ורבבות יותר משיעור כדור הארץ ורק לרוב גובהה נראית קטנה כן אם יבא אדם לשער מעלתו של מרע״ה כפי מה שנראה לו מפשט המקראות המדברים בשבחו הנה הוא טועה בהשערתו דלפי האמת הוא גדול מאד מן שיעור הנגלה לנו מפשט המקראות כמה אלפים מדרגות ולז״א פני משה כפני חמה ר״ל חשיבות של מרע״ה כדמיון חשיבות החמה שהיא גדולה כמה אלפים ורבבות על שיעור הגלוי לעינינו וכן הוא חשיבות מרע״ה:

ט ואופן הב׳ פרשתי בס״ד כי החכם הצדיק נקרא דומה לשמש דכתיב ואוהביו כצאת השמש בגבורתו אך יש חכם צדיק שהוא תקיף וחזק בטבעו מפני שהוא מבחי׳ הגבורות ואורייתא מרתחא ליה תמיד והוא נוקם ונוטר כנחש ועניש וקטיל וזה דמיון שיש לו עם השמש הוא דומה לשמש בעת הצהריים שיוצא ממנה חום חזק וקווי האור שלה מכים בעינים הצופים בה ובצדיק כזה לא יבחר השי״ת לעשותו מנהיג לישראל יען כי יצא מהנהגתו נזק לישראל דעניש להו תכף כשיחטאו נגדו אך צדיק שהוא מבחינת החסדים אשר לבו תמיד מלא רחמים וגם הוא עניו ושפל שאינו מקפיד אם יתריסו נגדו הנה זה ידמה לשמש בהיות הבוקר שהוא תחילת זריחתה דעדיין אינו יוצא ממנה חום השורף והיא עומדת נמוכה ואין קווי האור שלה מכים בעינים הצופים בה והאדם נהנה מראייתה ואינו נזוק כן זה הצדיק אם ינהיג את ישראל יהא נח להם מהנהגתו כי לבו מלא רחמים עליהם תמיד ואפילו אם יתריסו כנגדו מחמת שהוא עניו ונמוך אינו מקפיד עליהם ואינו מענישם ולכן מרע״ה ראהו השי״ת דומה לשמש בעת זריחתה בבוקר שהיה עניו ונמוך ולבו מלא חסד ורחמים לכך בחר בו השי״ת להיות מנהיג את ישראל וכן ארז״ל במדרש בדקו תחלה בצאן שהיה רועה את צאן יתרו ונהג בעין חסד וחמלה בצאן של בשר ודם והביא המדרש מעשה באותו שה אשר הרכיבו על כתפו וכו׳:

י ולכן אמר ברמז לקרח ועדתו אשר התריסו כנגדו והוא היה יכול באמת לכלותם מעל פני האדמה ברגע בהבל פיו אך לבו מלא רחמים כי הוא ידמה לשמש בבוקר בתחלת זריחתה שאין נזק יוצא מתוכה לבני אדם כי אם רק הנאה וטובה לז״א בוקר ויודע ה׳ את אשר לו ר״ל המתינו עד הבוקר שבו התחלת זריחת השמש שהיא הנאה לעולם ואין יוצא ממנה ויודע ה׳ את אשר לו ר״ל מי הוא בדור זה אשר ידמה לו לשמשו של בוקר כדי שיהיה ראוי להנהיג את ישראל והוא אמר דבר זה כנגד מה שהתריסו על הנהגתו כי בשלשה דברים התריס קרח באומרו לישראל משה מלך ואהרן כה״ג ובניו סגני כהונה ובכל זאת לא צוה ה׳ אלא הוא מלך מעצמו ומינה את אחיו כה״ג ובנו סגן כהונה מדעתו ומרע״ה מרוב ענוה שלו השיב על התרסה זו שהתריס בעבור שהוא המנהיג ישראל ברמז בדברים אלו אך על התרסה שכנגד אהרן הע״ה אמר ואת הקדוש והקריב אליו ועל התרסה שכנגד סגן כהונה אמר ואת אשר יבחר בו יקריב אליו:

יא **ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי** י״ל למאי אצטריך לומר להם שמעו הלא עומדין הם ושומעין בודאי ונ״ל בס״ד דאיתא במדרש רבה א״ר לוי למה חלק קרח על משה אמר אני בנו של שמן בן יצה״ר שנאמר ותרשך ויצהרך תרש זה יין והיצהר זה שמן ובכל המשקין שתתן את השמן הוא נמצא עליון ולא עוד אלה שכתוב אלה שני בני היצהר העומדים על אדון כל הארץ וכי יש לשמן בנים אלא זה אהרן ודוד שנמשחו בשמן המשחה אהרן נטל

כהונה ודוד נטל מלכות אמר קרח ומה אלו שנמשחו בשמן לבד נטלו כהונה ומלכות אני שאני בנו של שמן איני נמשח (כלומר איני צריך למשיחה) ונעשה כהן ומלך מיד נחלק על משה עכ״ל והנה בודאי לא אמר הפסוק הנז׳ של אלה בני היצהר אלא אמר המכוון של הפסוק דהיינו שאמר כה״ג ומלך צריכין משיחה אבל אני נעשה כה״ג ומלך ואין צריך לי משיחה ורבי לוי מביא הפסוק דאלה בני היצהר מפני שדברים אלו נדרשים בו וכך הוא מנהג חז״ל בכמה מאמרים נמצא קרח הוה בדיק בשמא והבין בשם אביו יצהר ללמוד ממשמעות שם אביו שיהיה הוא ראוי להיות כהן ומלך ובאמת אם הוה בדיק בשמא היה לו להיות בדיק בשמיה דלוי שהוא אב השבט כולו שקרח ואביו כולם נגררים אחריו דמוכח משמו חשיבות החיבור והלווי כי הוא נקרא לוי על שם החיבור והלווי דכתיב עתה הפעם ילוה אישי אלי ותקרא שמו לוי ועל כן ראוי שכל זרעו יהיו בחיבור ואהבה וישנאו הפירוד ואיך הוא בא לעשות הפירוד בינו ובין שאר בני שבטו שבא לחלוק עם בני עמרם דודו ועל זה הוכיחו מרע״ה ברמז באומרו שמעו נא בני לוי שמע כלומר הבן ר״ל תבינו איך אתם בני לוי הנקרא על שם החיבור ואיך אתם עושים פירוד:

יב המעט מכם כי הבדיל אתכם ה׳ אלהי ישראל וכו׳ נ״ל בס״ד ידוע דאין הקב״ה נותן גדולה לאדם אא״כ ממעט עצמו תחלה דמאן דאיהו זעיר איהו רב ולכן א״ל הנה אתם מבקשים גדולה יותר על מה שיש לכם וכי עשיתם איזה מעוט והשפלה בעצמכם באיזה דבר בעת שהקב״ה נתן לכם גדולה כדי שתהיו ראויים לגדולה זו אשר תבקשנה לעת עתה וז״ש המעט מכם כי הבדיל אתכם ה׳ אלהי ישראל ר״ל אם בעת שהבדיל אתכם נראתה איזה המעשה והשפלה מצדכם כדי שאתם מבקשים גדולה על גדולתכם:

יג כי תשתרר עלינו גם השתרר י״ל כפל הלשון ומה בא לרבות בתיבת גם ועוד אומרם העיני אנשים ההם תנקר את עין מי רוצה לנקר ונ״ל בס״ד ע״פ מדרש רז״ל בתהלים ובמושב לצים זה קרח שהיה מתלוצץ על משה ואהרן מה עשה כנס כל הקהל שנאמר ויקהל עליהם קרח את כל העדה התחיל לומר ליצנות וא״ל אלמנה אחת היתה בשכונתי ועמה שתי נערות יתומות והיתה לה שדה אחת באתה לחרוש א״ל משה לא תחרוש בשור וחמור יחדיו באתה לזרוע א״ל שדך לא תזרע כלאים באתה לקצור ולעשות ערומה א״ל הניחי לקט שכחה פאה באתה לעשות גורן א״ל תני תרומה ותרומת מעשר ומעשר ראשון ומעשר שני הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו מה עשתה מכרה השדה ולקחה ד׳ וה׳ כבשות ללבוש מגיזתם ולאכול מחלביהן והטעם הוא מפני שעשה לה צרה ומצוקה באותם ההלכות של השדה כי היתה עניה ואין לה שוורים משלה לחרוש בהם ולקחה בשאלה מאחרים ואחד השאילה שור ואחד השאילה חמור והוא ביטל אותה מן החרישה וכמה צער נצטערה עד שנזדמן לה אחד שישאיל אותה מין אחד וכן בעה שזרעה השדה לא היה לה זרע אלא לקחה בתורת צדקה מאחרים כל או״א נתן לה מלא חפניו זה חטים וזה שעורים וזה כוסמין וזה שאר מיני דגן ונתערבו ביחד ורוצה לזרוע אותם בשדה בתערובתם ומנע אותה בשביל כלאים והוכרחה לשבת ימים ולילות עד שבירה כל מין בפ״ע ולכך קצה נפשה בשדה ומכרה וקנתה הכבשות וכיון שילדו ילדו זכרים ובא אהרן וא״ל תני לי את הבכורות שכך אמר הקב״ה כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר וכו׳ הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו הגיע זמן גיזה א״ל תני לי ראשית הגז שכך אמר הקב״ה ראשית גז צאנך תתן לו אז אמרה אין לי כח לעמוד מאיש הזה הרי אני שוחט אותן ואוכלתן כיון ששחטה אותם א״ל תני לי הזרוע והלחיים והקיבה אמרה לו אפילו ששחטתי אותם לא ניצולתי מידך הרי הן עלי חרם אמר לה תני הכל שכך אמר הכתוב כל חרם בישראל לך יהיה נטלם והלך לו הניחה בוכה היא ושתי בנותיה אריך כדין הא ביזתא עלובתא כלומר הראוי לעשות כן הלא נגזלה העניה הזאת כ״כ הם עושים ותולין בהקב״ה מכאן שהיה לייצן ע״כ ע״ש והנה ידוע הוא דכל המעשה שסיפר קרח היא שקר וכזב כי אותו זמן עדיין לא באו לא״י ולא נתחייבו בתרומות ומעשרות ולא היה להם עדיין שדות כי במדבר היו ולא נתחייבו ג״כ בראשית הגז אך בדה מעשה זו מלבו כדי ליתן ארס בלב השומעין שלא יקומו עליו בראותם שהוא חולק על מרע״ה והשומעין יודעים שלא היתה מעשה זו באמת מאחר דהם במדבר ורק הוא אומר להם על זמן שיכנסו לארץ דאפשר שיזדמן מעשה כזאת ויצא האדם נקי מנכסיו ואיך יצוה הקב״ה דבר שאפשר לבא לידי כך ולכך השומעין שתקו ולא ענו אותו כלום כי הטיל ארס בלבבם במציאות מעשה זו שבדה מלבו ובזה יובן מדרש רז״ל ויקח קרח הה״ד אח נפשע מקרית עז ומדינים כבריח ארמון שפשע ומרד בקרית עוז הוא מרע״ה בעל התורה שנקראת על שמו ואל תתמה איך כל ישראל לא קמו עליו והרגוהו לז״א ומדינים כבריח ארמון שעשה מציאות של מדינים בשקר וכזב להטיל ארס בלב השומעין ונעשו אלו המדנים כבריח ארמון ולכך לא תתקנאו השומעין:

יד והנה על פי המעשה הנז׳ שבדה קרח באו דתן ואבירם לקנתר בדברים נגד מרע״ה ואמרו המעט כי העלתנו מארץ זבת חלב ודבש וכו׳ כי תשתרר עלינו בשדות שלנו גם השתרר בבהמות שלנו כאשר היה באותה אלמנה ואמרו גם לרבות שאר נכסים שיש לכם שליטה בכולם אם יחרימם האדם מרוב מרירות נפשו וכמו שהיה באותה מעשה ואם תאמר כל אותה מעשה היא שקר וכזב דעדיין לא באנו לארץ לז״א אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הבאתנו האי אף ר״ל אפילו כלומר אפילו דעדיין לא הבאתנו אל ארץ זבת חלב ודבש ותתן לנו שדה וכרם כדי שתהיה מעשה הנז׳ עכ״ז מה בכך הלא מעתה

צריכין אנחנו לצייר מעשה זו כאלו היא מוצגת לפנינו בפועל כיון דאפשר לבא לידי כך אחר כניסיתנו לארץ וכי העיני האנשים ההם תנקר פירוש אם תוכל לנקר עין השכל שלהם לבלתי יציירו מעשה כזאת בשכלם וכיון דהשכל מחייב הציור הזה הרי הוא כאלו נעשה:

טו סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם נ״ל בס״ד דארז״ל אין נא אלא לשון בקשה ותפלה וא״ל אל תתפלל בעד האנשים האלה כי איבודם טוב לעולם גם אם יש לכם כלי משלהם ששאול הוא אתכם אל תגעו בו כי הכלי יתגלגל מאיליו ואולי הנוגע בו יתגלגל עמו:

טז בזאת תדעון כי ה׳ שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי נ״ל בס״ד הנה ז׳ אותות נעשה להעיד על אמיתות נבואת מרע״ה שהם חלוקים זע״ז הא׳ בליעת החולקים עצמם שהם קרח ודתן ואבירם והב׳ בליעת הנשים שלהם שבזה יש רבותא יותר שהם עצמם לא היו חולקים אלא נבלעו בשביל שלא פרשו מבעליהם ולא מיחו בהם והג׳ בליעת בניהם הגדולים בשנים שהם בני עונשין ואע״פ שלא חלקו להדיה נענשו כי נטו אחרי אבותיהם והד׳ בליעת הקטנים שהם אינם בני עונשין ועכ״ז נענשו בעון אבותם וכמ״ש רש״י ז״ל בא וראה כמה קשה המחלוקת שהרי ב״ד של מטה אין עונשין עד שיביא ב׳ שערות וב״ד של מעלה עד עשרים וכאן אבדו אף יונקי שדים ע״ש הרי יש בזה רבותא יותר והה׳ בליעת הבתים והממון שלהם דמן הדין כשיש עונש נפשות ליכא עונש ממון הוא״ו בליעת רכושם שהיה מופקד אצל אחרים שנעשה בבליעתו פלאי פלאות שנתגלגל מאיליו ובא למקום הבליעה ונבלע עמהם הז׳ השריפה של מאתים וחמשים איש הרי יש כאן ז׳ אותות ולז״א בזאת תדעון כי ה׳ שלחני כלומר בז׳ אות זא״ת בחולם קרי בה ז׳ או״ת:

יז ואמר כי לא מלבי נראה לשון יתר מאחר שאמר ה׳ שלחני לעשות את כל המעשים ונ״ל בס״ד דארז״ל שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב״ה וארז״ל בגמרא דלא עשה מדעתו ממש אלא למד אותם מדברי הקב״ה ופירש הגמרא מאי דרש בכל חד וחד מנייהו וכן ארז״ל ע״פ כה אמר ה׳ קחו איש חרבו דלא צוה הקב״ה בפירוש על זה אלא למד כן מדבריו יתברך נמצא לפעמים יאמר כה אמר ה׳ אע״פ שלא צוהו בפירוש אלא למד דבר זה מן קל וחומר או גז״ש או שאר דרכי הלימוד שהתורה נדרשת בהם ולהכי עתה בא לפרש דכל המעשים האלה שערער עליהם קרח באומרו שאני אומר בשם הקב״ה ואינו כן הנה אלו שלחני הקב״ה עליהם בפירוש ולא מלבי דייקתי אותם ע״י קל וחומר או גז״ש או שאר דרכי הדרשה ללמוד דבר מדבר בבינת הלב או יובן בס״ד מרע״ה שכינה היתה מדברת מתוך גרונו נמצא הדברים שהיה מצוה את ישראל הם יוצאים מאור השכינה ולא מוציא אותם מלבו ובזה פרשתי בס״ד בכל ביתי נאמן הוא פה אל פה אדבר בו דייקא או יובן לא מלבי אותיות אמל״ל ב״י דנבואתו היתה קול בקול ושניהם שלו וכמ״ש רז״ל קול לו קול אליו:

יח ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים נ״ל בס״ד טעם לשלשה נסים אלו שנעשו במטה שמצאו בו פרח וציץ ושקדים כי ישראל הם ג׳ קדושות כהנים לוים ישראלים שהם ר״ת כלי ואם יהיה חבור אחד הרי יש להם כלי שלם לקבל בו השפע וכמ״ש לעיל לא מצא הקב״ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום כלי דייקא ואם פירוד ביניהם אז הכלי שבור לחלקים ובמה יתקבל השפע וקרח עשה פח לישראל במחלוקת זו שחלק על מרע״ה לומר דעשה לאהרן אחיו כה״ג מדעתו כי עתה יאמר כל הדברים הם מדעתו מצוה בם את ישראל ובנפלת קרח לגיהנם נשבר הפח ונעשה פרח ולכן היה האות במטה אהרן הע״ה בשלשה נסים שהם פרח וציץ ושקדים כנגד ג׳ אותיות כלי שחשב קרח לשברם בפירור ומחלוקת שעשה בישראל וגם העליון שבמטה היה פרח לרמוז על שבירת הפח שנעשה פרח:

יט או יובן בס״ד טעם לשלשה נסים הנז׳ דוגמת הסגו״ל שהוא נקוד החסד והכהונה היא בסוד החסד שהיא בשלשה מדרגות כה״ג וסגן וכהן הדיוט ונ״ל בס״ד ר״ת ג׳ הנז׳ שקדים ציץ פרח הוא שצ״ף שבהם נתאמתה כהונת אהרן ונתבטל השצף וס״ת שלהם צמח והוא מספר הצלחה שבהם הצליח אהרן הע״ה בכהונתו:

חקת

א זאת חוקת התורה אשר צוה ה׳ לאמר נ״ל בס״ד עיקר שלימות המצות יהיה ע״י הקריאה והלימוד כי במעשה ממש א״א לקיים כל רמ״ח עשה וז״ש זאת חוקת התורה אשר צוה ה׳ הוא לאמר באמירה תלייא מלתא או יובן בס״ד ע״פ משארז״ל אל יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר אלא יאמר אפשי ואפשי אלא שאבי שבשמים גזר עלי וז״ש זאת חוקת התורה שלא תאמר אי אפשי בשקצים ורמשים ובשר חזיר אי אפשי בשפיכות דמים וכיוצא אלא תאמר שאני מקיים כאשר צוה ה׳:

ב ועדיין י״ל הול״ל זאת חוקת הפרה או זאת החוקה בסתם ולא יאמר חוקת התורה וכבר נרגשו בזה המפרשים ז״ל ונ״ל בס״ד דידוע מ״ש הראשנים ז״ל ע״פ כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב כי מה שאצלינו הוא בסוג חק שאין לו טעם הנה הוא אצל הקב״ה בסוג משפט שיש לו טעם ועל כן מצא החקירה מקום לנוח מאחר דכל החוקים יש בהם טעם אצל הקב״ה למה לא גילה טעמם והניחם בלא טעם והתירוץ הוא כדי לנסות את ישראל שיהיה לבם שלם במצותיו יתברך לשמור את החוקים שאין להם טעם כמו המשפטים שיש להם טעם ובזה פרשתי בס״ד הטעם שנתן להם במרה קודם מתן תורה פרשת פרה אדומה כי מצוה זו היא חוקית יותר מכל החוקים מפני שיש בה שני הפכיים בנושא אחד ונתן להם זאת המצוה קודם מתן תורה לנסותם שאם לא יהרהרו אחר מדותיו ומצותיו יתברך לומר מה מצוה זו ומה טעם יש בה אז ראויים לקבל התורה כולה ובזה פרשתי בס״ד מ״ש במרה שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו כי פרה אדומה נקראת חק ונקראת משפט כי לגבי ישראל היא חק כמ״ש כי חק לישראל הוא אבל אצל הקב״ה היא משפט כמ״ש משפט לאלהי יעקב ולכן הקדים לתת אותה שם במרה ולז״א ושם נסהו שעשה להם נסיון קודם קבלת התורה אם יהרהרו אחר מצותו או אם יקבלו דרך גזרה אפילו שאין בה טעם ובזה מובן ממילא מה שקראה כאן זאת חוקת התורה כי היא חוקה שנתנה לישראל בתורת נסיון בעבור התורה:

ג ועוד נ״ל בס״ד מה שקראה חוקת התורה כי היא יש בה שני הפכיים בנושא אחד שמטהרת את הטמא ומטמאה הטהור העוסק בה ודוגמה זו ישנה בתורה דכתיב בה רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך דחולי השרר של האדם צריך לו סמים חמים וחולי העצמות צריך לו קרים והיא מרפאה שני הפכיים בנושא אחד וכמ״ש הרב מקור ברוך ז״ל וכתב עוד דלכן נקראת אש ונקראת מים שהם הפכיים שהיא מרפאת חולאים הפכיים כמו עקרבא דצריך לה קרירי וזברתא דצריך לה חמימי יע״ש ואמרתי בס״ד לכן נקראת עז כמ״ש ה׳ עוז לעמו יתן שהיא מרפאת עקרבא וזברת שהם ר״ת ע״ז שהם הפכיים ולפ״ז לכך קראה חוקת התורה כי החק שלה שהוא שני הפכיים בנושא אחד הוא דוגמת החק שיש בתורה שמרפאה שני הפכיים ונראה לכן פרה במלואה פ״ה רי״ש ה״י עם הכולל גי׳ תורה דחק שלה דומה לחק התורה:

ד ועדיין צריך לישב דקדוק לאמר נראה לשון יתר דהא קאמר אח״ז דבר אל בני ישראל ונ״ל בס״ד דידוע התשובה היא בכלל החוקים דאין טעם לקבלת התשובה דשורת הדין מחייבת נפש החטאת היא תמות ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול ואיך תועיל התשובה ולא עוד אלא שהאדם מקבל עליה שכר ומהפכת הזדונות לזכיות הא ודאי היא חק גמור וזהו הטעם דלא מהני תשובה אלא לישראל כי הם קבלו התורה כולה שיש בה כמה חוקים לכך זכו לחק זה של התשובה משא״כ בני נח שאין להם אלא רק ז׳ מצות שאין בהם חק לא זכו לתשובה שהיא חק ולז״א רחוק מרשעים ישועה כי חוקיך לא דרשו וכאשר כתבתי בזה בדרשותי בס״ד באורך יע״ש:

ה ועתה נראה להמתיק יותר ביאור הפסוק שאמר לשון ישועה והוא כי הכתוב אמר וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק ופירשו המפרשים ז״ל שיוסר מאותיות רשעים הקרנות שהם אות רי״ש ואות מ״ם וישאר ישע עכ״ד וצריך להבין במה יוסרו אותיות אלו ונ״ל הכונה דידוע מ״ש הרב מנ״ע ז״ל טעם לעשרת ימי תשובה שיש בהם ר״מ שעות כנגד שיעור מקוה של הטהרה שהוא ר״מ קבין דארבעים סאה הם ר״מ קבין לכך נבחרו עשרה לטהרת האדם בתשובה כשיעור מקוה טהרה יע״ש והנה אותיות ר״מ של רשעים הם אותיות מ״ר שהם רומזים לכוחות הסט״א הדבקים בהם שנקראים נגע״י בנ״י אד״ם כמנין מ״ר גם הם כמנין אל אחר שמספרו מ״ר שנטו אחריו שממנו נמשך היצה״ר המחטיאם ולכן ע״י התשובה שעושים ישראל בעי״ת שהם ר״מ שעות מסתלק מהם מ״ר דסט״א הנז׳ הדבק בהם ונשאר אותיות ישע בשם רשעים הרומזים לחלק הטוב שהוא מספר שלום עם האותיות גם הם מספר פועל צדק כי האדם בהיות דבקים בו נגע״י בנ״י אד״ם שהם מספר מ״ר הרמוזים במר דרשעים היה על ידם פועל רע ועתה ע״י התשובה שנסתלקו נגע״י בנ״י אד״ם נשאר ישע שהוא מספר פוע״ל צד״ק נמצא ע״י התשובה שהיא רמוזה בשיעור מקוה טהרה שהוא ר״מ קבין יסתלקו אותיות מר מן רשעים וישאר ישע אך אלו הרשעים שאין להם חלק בתשובה לא יסתלק משמם אותיות מר כדי שישאר אצלם ישע ולז״א רחוק מרשעים ישועה דייקא יען כי חוקיך לא דרשו ומחמת כן אין להם חלק בתשובה שעל ידה נעשה להם ישע בשנים אבל ישראל שיש להם חלק בתשובה שהם מודים בחקים אז יסתלקו מהם נגע״י בנ״י אד״ם שהם מספר מ״ר ע״י התשובה שהיא בסוד המקוה טהרה שהוא ר״מ שעות וז״ש זאת חוקת התורה אשר צוה ה׳ כלומר בעבור חוקת התורה אשר צוה ה׳ לכם אז לאמר חלק התיבה לשתים וקרי בה לא מר כלומר לא יהיה אצלכם מר הם נגע״י בנ״י אד״ם הרמוזים באותיות מר יען כי בזכות שאתם מקבלים חוקת התורה אז ממילא תזכו בתשובה שהיא בסוג חק ומסלקת את מ״ר הנז׳ על כן דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה שהיא מצוה חוקית הגדולה בחוקות התורה:

ו ובאופן אחר נ״ל בס״ד אומרו לאמר דאיתא בשמות רבא פרשה י״ט יהי לבי תמים בחוקיך זה חוקת הפסח וחוקת פרה אדומה בזו נאמר זאת חוקת הפסח ובזו נאמר זאת חוקת התורה ואי אתה יודע איזה חוקה גדולה מזו משל לשני מטרונות דומות כשהיו מהלכות שתיהן כאחת נראות שוות מי

גדולה מזו אותה שחברתה מלווה אותה עד ביתה והולכת אחריה כך בפסח נאמר בו חוקה ובפרה נאמר בה חוקה ומי גדולה הפרה מפני שאוכלי פסח צריכין לה שנאמר ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת עכ״ל ולכן לעולם פרה סמוכה לחודש שקורין פרשת פרה ובשבת שאחריו קורין החודש ובזה יובן הכתוב זאת חוקת התורה אשר צוה ה׳ לאמר פירוש כדי לאמר אחריה חוקה אחרת שהיא חוקת הפסח שא״א לקיים חוקת הפסח אלא רק אחר חוקת הפרה:

ז ובמדרש איתא זאת חוקת התורה אמר הקב״ה חוקה חקקתי גזרה גזרתי א״א רשאי להרהר אחריה וי״ל למה כפל הלשון חוקה חקקתי גזרה גזרתי ועוד למה הוצרך לצוות על זה בפרה דוקא ולא בכלאים ובשר בחלב וכיוצא שהם ג״כ חוקים שאין להם טעם ועוד מי פתי יבא להרהר אחר גזרתו יתברך ונ״ל בס״ד דאיתא בפסיקתא רבתי והביאה בספר בג״י ז״ל א״ר פנחס הכהן מעשה היה שנצטרכו ישראל לפרה אדומה ולא היו מוצאין אח״כ מצאו אצל גוי אחד הלכו וא״ל מכור לנו את הפרה שיש לך שאנחנו צריכים א״ל תנו דמיה וטולו אותה וכמה הם הדמים בג׳ או בד׳ זהובים א״ל אנו נותנים לך עד שהם הולכים להביא הדמים הרגיש אותו הגוי להיכן הם צריכים וכו׳ א״ל איני מוכרה לכם א״ל שמא להוסיף על דמים אתה מבקש וכו׳ א״ל טול לך ה׳ זהובים טול עשרה טול עשרים עד שהגיעו ליתן לו אלף זהובים והלכו להביא לו הזהובים מה עשה אותו רשע אמר לגוי אחד חבירו בא וראה איך אני משחק ביהודים הללו כלום הם מבקשים אותה ונותנים לי הדמים אלא מפני שלא עלה עליה עול הריני נוטל העול ונותנו עליה ואטול את ממונם וכן עשה וזה הוא סימנה של פרה אדומה כל פרה שלא עלה עליה עול שתי שערות יש בצווארה במקום שהעול נתון וכל זמן שלא עלה עליה עול השתי שערות זקופים הן נתן עליה עול מיד ב׳ שערות נכפפים ועוד סימן אחר יש בה כל זמן שלא עלה עליה עול עיניה שוות ואם יונח עליה עול אז לא יהיו שתי עיניה שוות וכיון שבאו ליקח אותה והראו לו את הזהובים מיד נכנס והוציאה להם התחילו מסתכלים בה ורואין את סימניה א״ל טול פרתך אין אנחנו צריכין לה שחוק באמך כיון שראה אותו רשע כן התחיל אומר ברוך שבחר באמונה זו ונכנס לביתו וחנק עצמו מחמת צערו כן יאבדו כל אויביך ה׳ ע״כ יע״ש:

ח והנה באמת אי לא הוו הני תרי סימני היה לב כל אדם מהרהר אחר מעשה הפרה לומר הקב״ה גזר בתנאי שלא עלה עליה עול ואיך יתאמת אצלינו שלא עלה עליה עול ודילמא בא אדם אחד והניח עליה העול רגע אחד והסירו ואנחנו לא נדע ונמצא לא עשית כהלכתה אך ע״י שני סמנים אלו שעשה השי״ת בה בדרך נס שיהיו בה שתי שערות זקופים ואם יונח העול נכפפים וגם נס שני אם יונח העול לא יהיו שתי עיניה שוות ודומות זע״ז נמצא לא נשאר מקום להרהר ולהסתפק על כשרותה כי שני סמנים אלו הם כשני עדים גמורים המעידים עליה ולז״א חוקה חקקתי בגופה של פרה מעת הולדה שיהיו בה שתי שערות זקופות ואם יעלה עליה עול אז נכפפות ועוד גזרה גזרתי אם יעלה עליה עול יהיה שינוי בין שתי עיניה שלא יהיו שוות ודומות זל״ז הרי כאן שני עדים המעידים על כשרותה לכך א״א רשאי להרהר אחריה לומר אולי פסולה היא דשמא עלה עליה עול ולא ידענו אבל על הרהור אחר הטעם איך היא מטהרת לא אצטריך למימר דמי זה יהרהר אחר גזרתו יתברך לבקש טעם:

ט ויקחו אליך פרה אדומה תמימה נ״ל בס״ד דאיתא בילקוט ראובני דתשעה פרות נעשו ממרע״ה ועד עתה והעשירית עתיד לשרוף אותה מלך המשיח בב״א יע״ש ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב בישעיה וא״ו ורחק ה׳ את האדם ורבה העזובה בקרב הארץ ועוד בה עשריה ושבה והיתה לבער והוא כי הטומאה מרחקת את האדם והטהרה מקרבת ומעת שפסק אפר פרה נתרחק האדם מפני שעובדים עבודת הקודש בטומאה שכולם טמאי מת הם וגם אין יכולים לעשות פלאות ע״י שמות הקודש מפני שאין משתמשין בשמות הקודש אם הם טמאים וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל לרבינו מהרח״ו ז״ל ולז״א ורחק ה׳ את האדם מחמת הטומאה הדבוקה באדם ואין נטהר ממנה ולכן ורבה העזובה בקרב הארץ דאין יכולים להשתמש בשמות הקודש כדי לתקן דבר זה אך הרחקה זו לא תהיה לנצח אלא ועוד בה עשריה שתעשה פרה העשירית ושבה והיתה לבער ע״י מלך המשיח בב״א נמצא עם זאת של מלך המשיח יהיו עשרה פרות לכך קראה כאן אדומה תמימה שהם עשרה אותיות כנגד עשרה הנז׳ אך כאן יש עשרה כפי המקרא שקורין אדומה מלאה בוא״ו אבל כפי מה שכתוב בס״ת אדמה בלא וא״ו הם תשעה כי באמת הם תשעה בכל זמן הרב הזה והעשירית נעלמת לכך אות וא״ו דאדומה ג״כ נעלם בכתיבה:

י ודברתם אל הסלע ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם נ״ל בס״ד רצה הקב״ה שידברו עם הסלע בפה כי בפה יש חמשה מוצאות הדיבור שהוא חיות האדם וחמש פעמים חי עולה מספר מים לכך רצה שיוציאו להם מים ע״י הפה וצוה שמרע״ה ואהרן הע״ה שניהם ידברו ויוציאו את המים כי רצה שבדבור מרע״ה יצאו מים להשקות העדה ובדיבור אהרן הע״ה יצאו מים להשקות את בעירם ולז״א ודברתם שניכם אל הסלע ונתן מימיו שני חלקים מים והוצאת להם דייקא לצרכם מים מן הסלע אתה המוציא לצרכם וע״י דבור של שניכם אז והשקית את העדה בחלק שלך ואת בעירם בחלק אהרן אחיך ומלוי הסלע יש בו מים זה יורה על מים שהם לצורך ישראל עצמן אך מרע״ה לא נשתמש בפה אלא ביד ולכן כתיב

וירם משה את ידו שעשה הרמה לידו לעשות הנס בה ולא עשאו בפה ויך את הסלע במטה נמצא נשתמש ביד ובמטה ולכך נגזר עליו שלא יכנס לארץ ישראל שהיא בחינת פה והנה מספר יד מטה עולה מספר חכם ובזה יובן בס״ד מאמר רז״ל א״ל הקב״ה למשה משה חכם אתה ומבקש ליכנס לארץ בתמיה והיינו כיון שחטאת שלא נשתמשת בפה אלא נעשית חכם להשתמש ביד ובמטה שעולים מספר חכם ואיך תבקש ליכנס לארץ שה״ס פה:

יא וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים וכו׳ נ״ל בס״ד ידוע דה״ג מנצפ״ך הם בחמשה אותיות אלהים ואותיות נצ״ך הם ג׳ גבורות אשר מתייחסים לידים שהם זרוע וכף ואצבעות והם בחינת קין לכך נצך גי׳ קס כמנין קין אבל ב׳ גבורות מ״ם פ״ה דמנצפ״ך הם כנגד אותיות מי דשם אלהים והם בחי׳ הבל בן אדה״ר ולכך מרע״ה שהיה בחינה זו היה כוחו בפיו וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל כל זה בשער הפסוקים פ׳ בלק באורך יע״ש והנה הקב״ה רצה שיוציא מים בדבור פיו כי הוא היה מבחינת ב׳ גבורות מ״ם ופ״ה שהם באותיות מי דשם אלהים ואותיות מי המה אותיות מים ודבר זה מכוון היטב בענין זה אך מרע״ה הוציא המים על ידו ששם אותיות נצ״ך שהם כמנין סלע ולז״א וירם משה את ידו ששם נצ״ך עשה לה הרמה ויך את הסלע שעולה מספר נצ״ך שרמוזים ביד ולכך הכהו פעמים כי אותיות נצ״ך הם כפולים ולכך הוציא מים למשקה האדם ולמשקה הבהמות שהם חלוקים זע״ז ולז״א ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם שתי חלוקות לכך הכהו פעמים:

יב על כן יאמרו המושלים באו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון רז״ל אמרו המושלים ביצרם גם עיר סיחון דרשו רז״ל נטרקון סיחה נאה ונ״ל בס״ד הכתוב לפי דרכם כי ידוע שיש כמה מצות שא״א לקיים אותם במעשה אך האדם נשלם בהם בתרתי הא׳ מצד המחשבה חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה כמ״ש רז״ל ע״פ ולחשבו שמו והשנית ע״י הדיבור כמ״ש ע״פ זאת התורה לעולה וכו׳ כל הקורא בפרשת עולה כאלו הקריב עולה וכו׳ וז״ש על כן יאמרו המושלים אלו הצדיקים שמושלים ביצרם שבאו לעוה״ז להשלים תיקון שלהם בתרי״ג מצות באו חשבון היא המחשבה טובה להשלים בה המעשה ועוד תבנה ותכונן נשמתם ע״י עיר סיחון עיר ר״ל גוף הנקרא עיר קטנה סיחון נטרקון סיחה נאה ר״ל גוף המהלך אחר סיחה נאה של תורה שקורא בפרשיות של המצות ואז נשלם בזה חלק המעשה:

יג ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש המפרשים ז״ל איך התשובה מקרעת גזר דין אפילו אם נחתם לרעה על האדם ותרצו שהאדם ברשעו בעת שנחתם עליו גז״ד לרעה היה תחת ממשלת היצה״ר דהגוף נקרא עיר קטנה וכשחטא נקרא על שם היצה״ר וא״כ הגזרה נכתבה ונחתמה על עיר היצה״ר וכששב בתשובה פנים חדשות באו לכאן שנקרא אז עיר היצה״ט ואין זו העיר שנגזרה עליה הגזרה וה״ז דומה לאומר קונם שאינו נכנס לבית ראובן אם מכרו לשמעון מותר להכנס בו דפנים חדשות באו לכאן שנקרא עתה בית ראובן עכ״ד וידוע דין זה דקונם הנז׳ נלמד מענין עמון ומואב דטהרו בסיחון דהשי״ת גזר אל תצר את מואב וכו׳ ולכן חשבון שהיתה עיר מואב אסורה לישראל מה עשה הקב״ה בא סיחון ולקחה ממואב ובאו ישראל ולקחו אותה מסיחון ולכן הקדים הכתוב ואמר כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו עד ארנון והיינו להודיענו ענין ההיתר איך נעשה לישראל וכן הוא דין הקונם הנז׳ שהוא אמר קונם לבית ראובן ועתה שנעשה בית שמעון הותר דפנים חדשות באו כאן ובזה פרשתי בס״ד הכתוב בישעיה הרבית הגוי לא הגדלת השמחה כתיב לו בוא״ו וקרינן לא באל״ף ודרשינן לתרווייהו כחדא דאמרינן לא לו הגדלת השמחה כלומר הרבית הגוי זה סיחון שנלחם עם מלך מואב הראשון ולקח את ארצו מידו אך לא לו הגדלת השמחה אלא לנו כי הנצוח שהיה לסיחון בזה היה בעבורינו כדי שיהיה לנו היתר לרשת את ארץ מואב ועל כן שמחת הנצוח היא לנו דסוף דבר אנחנו ירשנו את חשבון שהיתה תחלה למואב ובזה יובן ונתנו ה׳ אלהיך בידיך ושבית שביו כלומר כיון שנשבה זה אצל זה אז הותר:

יד ובזה פרשתי בס״ד הפסוקים בתהלים מ״ד אלהים באזנינו שמענו אבותינו ספרו לנו פעל פעלת בימיהם בימי קדם: אתה ידך גוים הורשת ותטעם תרע לאומים ותשלחם: כי לא בחרבם ירשו ארץ וזרועם לא הושיעה למו והדקדוקים ידועים כי הלשון מכופל בראשון ובשני וכפי האמור מובן שפיר שאבותינו ספרו לנו הנסים כאשר רצית לתת לנו מארץ מואב פועל פעלת עשית שתי פעולות בזא״ז האחת אתה ידך גוים הורשת זה מלך מואב הראשון הורשת אותו מחשבון שהיתה ארצו ותטעם לסיחון ועמו וזהו פועל הראשון ואח״כ עשית פעלת שנית והוא כי תרע לאומים זה סיחון ועמו ותשלחם מחשבון ונמצא למפריע דאלו הגוים סיחון ועמו לא בחרבם ירשו את ארץ מואב היא חשבון בתחלה אלא אתה עשית להורישם הארץ הזאת כדי שאנחנו נקח אותה ונמצא כי זרועם לא הושיעה למו דייקא ר״ל אין הישועה הראשנה ההיא תתייחס להם אלא לנו שקיימת בזה מאמר רשע יכין וצדיק ילבש:

טו נמצא אלו בעלי תשובה שחזרו בתשובה ומשלו ביצרם יש להם עזר וסיוע לבטל גזר דין של רעה הנגזר עליהם בעת רשעתם מדין חשבון שהותרה לישראל מפני שנסתלק מעליה שם מואב ונקראת על שם סיחון דפנים חדשות באו כאן כן הם גופם שהוא עיר קטנה נסתלק מעליו שם היצה״ר שהיה עליו בעת גז״ד ונקרא עתה על שם היצה״ט דבדין הוא שיוסר מעליהם גז״ד הרעה דפנים חדשות באו כאן וז״ש על כן יאמרו המושלים אלו בעלי

תשובה שמשלו ביצרם ויצאו מתחת רשות יצה״ר ונקרא עליהם שם יצה״ט בואו חשבון ר״ל בואו לדין היתר הנעשה בחשבון שעי״ז תבנה בעוה״ז ותכונן בעוה״ב עיר סיחון הוא הגוף הנקרא עתה על שם סיחון הוא יצה״ט שהוא בעל סיחה נאה המדבר עם אמרי שפר בעצות טובות ונכונות הפך יצה״ר שסיחתו מקולקלת ובזויה:

טז ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הרה״ג הרח״ף ז״ל בספר רפואה וחיים דשם הימ״ל הוא שם של הצלחה ויוצא מר״ת הוא ישלח מלאכו לפניך ר״ת הימ״ל ע״ש ונרמז זה בתיבת המשלי״ם שהיא אותיות ש״ם הימ״ל באו חשבון לשון חשיבות ומעלה שיצליחו בשם זה ותבנה ותכונן בו עיר סיחון הוא גוף האדם המהלך אחר סיחה נאה ודרך הלצה י״ל דעל ידי שאומרים הדרשנים משלים בדרשות יצליחו בדבריהם שיהיו ערבים לשומעים ויטו אזנם להם וז״ש על כן יאמרו המשלים כי כתיב המשלים בלא וא״ו ואז עי״כ באו חשבון לשון חשיבות ומעלה שיהיה חשיבות לדבריהם ויתקבלו הדברים בלב השומעין וזהו תבנה ותכונן עיר סיחון הוא גוף השומע המהלך אחר סיחה נאה:

יז ובאופן אחר נ״ל בס״ד על כן יאמרו המושלים באו חשבון כי ארז״ל שטן אין לו רשות לקטרג ביוה״כ דימות השנה שס״ה ושטן מספרו שס״ד חסר יום אחד ומקשים והלא נו״ן דשטן היא נו״ן פשוטה דמספרה שבע מאות ונמצא מספרו הרבה ותרצו דאותיות מנצפ״ך לפעמים נחשבים כמספר הקטן דהיינו נו״ן פשוטה בחמשים כמו נו״ן סתומה ולכן הוי מספרו שס״ד חסר חד מן שס״ה ועיין ביערת דבש ז״ל מ״ש בזה ע״ש וז״ש על כן יאמרו המושלים ביצרם כמ״ש חז״ל באו חשבון חלק תיבת חשבון לשתים וקרי בה חשבו נו״ן דשטן תעשו לה חשבון חדש שאינה שלה כי היא חשבונה ת״ש ואתם תעשו לה חשבון חדש שתהיה כמו נו״ן כפופה שמספרה חמשים ובזה תמשלו ביצה״ר ביוה״כ שיחסר ממנו חד מן שס״ה:

יח ובגמרא איתא באו ונחשב חשבונו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה ופרשתי בס״ד דהפסד מצוה אינו ברור כדי שנצטרך לחשוב זה כנגד שכרה וכן שכר עבירה אינו ברור כדי שנצטרך לחשוב כנגד הפסדה רק אני אומר חשבו חשבון של עולם ר״ל כפי דעתם של אנשי העולם שמחליטים הפסד למצוה ושכר לעבירה או יובן בס״ד ע״פ מ״ש רז״ל יראה אדם כאלו העולם כולו חציו חייב וחציו זכאי עשו מצוה אחת הכריע עצמו וכל העולם לכף זכות ואם עשה עבירה הכריע להפך ודבר זה שלמדונו רז״ל הוא ענין הגון כנגד עצת היצה״ר יען כי אם יביט האדם בעצמו בלבד אפשר שיטעהו היצה״ר לחשוב עצמו רובו זכיות ולכן לא אכפת לו בעבירה אחת או מצוה אחת אך אם האדם יראה עצמו בשיתוף עם העולם מהיכן יודיע איך העולם עומד ודילמא חציו עונות וחציו זכיות דאז נמצא מצוה אחת מועלת ועבירה אחת מקלקלת וז״ש בואו ונחשב חשבונו של עולם ר״ל בשיתוף עצמינו עם העולם כולו או יובן בס״ד ע״פ מ״ש בירושלמי דאמר רבי יוחנן לר״א כשראהו בוכה בשמעו שמכר כל קרקעותיו בשביל לעסוק בתורה וא״ל רבי יוחנן וכי קשה בעיניך שמכרתי דבר הניתן בששה ימים וקניתי דבר הניתן בארבעים יום וז״ש בוא ונחשב חשבונו של עולם ר״ל דראוי לדחות קנייני עוה״ז מלפני תורה שהיא קנין עוה״ב שקנייני עוה״ז נתנו בבריאת העולם שנברא בששה ימים והתורה נתנה בארבעים יום או יובן בס״ד אל יראה אדם חייו מרובין שעולים לסך שבעים שנה הקצובים אלא יראה את השבעים בחשבון היובלות שעולים יובל וחצי כמ״ש הרב אוהל יעקב ז״ל בפרשת בהר בדבר זה ברוחב וידוע כי היובל נקרא עולם וכמ״ש רז״ל ע״פ ועבדו לעולם זה עולמו של יובל וז״ש בואו ונחשב חשבון השנים שלנו בחשבונו של עולם הוא היובל ואז נראה שאין עולים יובל וחצי ממש:

יט או יובן בס״ד ע״פ מ״ש הרב מנ״ע ז״ל אופן קנ״ז דהעולם הוא מהלך קמ״ד אלף יום והכונה על הישוב רמז לדבר מעונה אלהי קדם ועשה שם החשבון ע״פ דברי רז״ל בגמרא דפסחים דף צ״ג בשם סודי רזיא יע״ש ואמרתי בס״ד טעם לזה שעשה הקב״ה את העולם על חשבון קמ״ד והוא דכתיב עולם חסד יבנה שהוא מתקיים ועומד על החסד אך ידוע כי החסד הנוהג בעולם הוא תרין חסד באתכסייא וחסד באתגלייא ככה תמצא הן בכללותו הן בפרטותו וב״פ חסד הוא קמ״ד לכך עשה השיעור על מהלך קמ״ד אלף לרמוז שהעולם מתנהג ועומד על חסד באתגלייא וחסד באתכסייא וז״ש בואו ונחשב חשבונו של עולם שהוא מהלך קמ״ד אלף שבזה נדע שיש לנו חסד כפול באתגלייא ובאתכסייא ובזה יובן זכרתי ימים מקדם שנות עולמים כלומר ימים של מהלך העולם שהם מקד״ם קמ״ד אלף כמנין ב״פ חסד ובזה בטוח אני שאזכה לשנות עולמים עוה״ז ועוה״ב כי חסדיו יתברך יצרוני ובזה יובן בס״ד ואכרתה להם ברית עולם חסדי דוד הנאמנים ברית עולם דייקא שבו רמוז ב״פ חס״ד ובזה יהיה להם חסדי דוד הנאמנים חסדי תרי משמע:

כ או יובן בס״ד חשבונו של עולם כי מספר עולם עולה קמ״ו כמנין שם הוי״ה בנקוד סגול שהוא בחסד שעולה קמ״ו כמנין חשבון אותיות עולם הרי נרמז בחשבון אותיות עולם מ״ש הכתוב עולם חסד יבנה:

כא או יובן בס״ד ארז״ל מן הארץ עד הרקיע ת״ק שנה נמצא חשבון העולם בגובה וקומה הוא ת״ק ופרשתי בס״ד הטעם שעשה השי״ת כן להורות כי העולם קיים ע״י מצות פו״ר זיוג איש ואשתו דכתיב לא תהו בראה לשבת יצרה וידוע כי האיש יש בו רמ״ח אברים ואשה רנ״ב סך הכל ת״ק לכך

מדלקין ליל שבת שתי נרות כי ב״פ נר הוא ת״ק כנגד חיבור איש ואשתו ואלו המושלים ביצרם ממהרין לישא אשה תכף וכמ״ש ר״ח האי דעדיפנא מחבראי משום דנסיבנא בשיתסר ואי הוה נסיבנא בארביסר הוה אמינה גירא בעינא דשטנא לכן אלו המושלים ביצרם שהם ממהרים לישא אשה אומרים אל תהרהרו אחרינו על אשר רדפנו אחר נישואין במהרה כי בואו חשבונו של עולם שהוא מהלך ת״ק שנה בגובה כדי להורות בזה שהעולם קיים על ידי מצות נשואין איש ואשה שזכו׃

בלק

א **הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא יושב ממולי** הדקדוק ידועים ונ״ל בס״ד בהקדים מ״ש רבינו האר״י ז״ל דה״ג מנצפ״ך הם נרמזים בחמשה אותיות אלהים ושתי גבורות העליונות שהם מ״ם ופ״ה דמנצפ״ך הם רמוזים באותיות מ״י דשם אלהים ושלש גבורות שהם נצ״ך דמנצפ״ך רמוזים באותיות אלה דשם אלהים עוד כתב רז״ל דשתי גבורות עליונות שהם רמוזים באותיות מ״י דשם אלהים הם בחינת הבל בן אדה״ר והם סוד הבל ולכן מרע״ה שהי׳ בחי׳ הבל היה כוחו משתי גבורות אלו שה״ס הבל ולכך היה כוחו בפה ששם הוא סוד הבל ולכן גם בלעם שהיה בחי׳ הבל היה כוחו בפה אך שלש גבורות נצ״ך שהם באותיות אלה דשם אלהים הם בחינת קין והם אחוזים בידים לכך מי שהוא מבחינה זו כוחו במעשה בידים ואין לו כח בפה וכתב רז״ל כי בלק היה מבחינה קין שהיה רע דקין וכנז׳ כל זה בש״ה יע״ש גם ידוע מ״ש רז״ל בס״ה שפרעה ומצרים היו יונקים מן מ״ח צרופים של אותיות מ״י דשם אלהים לכך נקראו בני חם וישראל סילקו יניקתם ההיא ויצאו ממצרים גם ידוע שאותיות שם אלהים כל אות כלול מחמש ולכן הם חמשה שמות של אלהים שעולים ת״ל ועם חמשה השרשים עולים תל״ה ונרמזים במלוי אותיות הארץ כזה ה״א אל״ף רי״ש צד״י שעולה המלוי תל״ה כמנין חמשה שמות אלהים ובזה פרשתי בס״ד במ״א לכו חזו מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ ר״ל שמות אלהים שם אותם במלוי האר״ץ ובזה יובן הכתוב כאן הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ ר״ל מ״ח צרופים של שם אלהים שהם של אותיות מ״י שהם המובחרים שבק״ך צרופים כמ״ש רז״ל כסה אותם שסילק יניקת פרעה ומצרים וכסה אותם מהם שלא יוכלו עוד החיצונים לינק מהם וקראם עין הארץ כי הם המעולים שבצרופים של שם אלהים הרמוז בתוך האר״ץ ועוד יש לו כח יתרון שהוא יושב ממול״י קרינן בוא״ו והוא אותיות מול מ״י כי העם הזה הם ניצוצותיו של הבל שהוא משה רבם שהוא כוחו מן שתי גבורות עליונות שהם באותיות מ״י דשם אלהים וז״ש והוא יושב מול מ״י ועתה אין לי כח כנגדם כי אני קין שהוא כנגד אותיות נצך שהם באותיות אלה דשם אלהים שהם סוד המעשה ואין לי כח כנגדם בשתי גבורות עליונות דשם אלהים שהם אותיות מ״י ולכן אתה תוכל שאתה בחי׳ הבל שכחך בפיך שאתה כנגד אותיות מי הנז׳ לכן לכה ארה לי את העם הזה יען כי עצום הוא ממני תיבת ממני קרי בה מ״ן מ״י כי הוא עצום מן אותיות מ״י דשם אלהים שהם הבל ואני אין לי כח בזה המקום אך אחר שתקללם בכח הבל שלך אז אולי אוכל נכה בו שאני יש לי כח במעשה שאני מבחינת קין שיש לו ג׳ גבורות נצך שהם בידים ואז אגרשנו מן הארץ ר״ל מגבורות שם אלהים הרמוז באותיות הארץ במלוי שלהם כי על ידך שיש לך כח באותיות מי ועל ידי שיש לי באותיות אלה שהם כנגד נצ״ך אז אגרשנו מכל שם אלהים הרמוז במלוי הארץ׃

ב ובזה יובן בס״ד הטעם שהביא בלק את בלעם לקללם בשלשה מקומות ולא יותר כי ארז״ל בלק היה עושה קסמים בשלשה מקומות אלו שהביא בהם את בלעם והיינו להיותו בחינת קין שיש לו שלשה גבורות שהם ענין מעשה עשה מעשה בקסמיו כנגד שלשה גבורות אלו ולא יותר ולכן אחר שראה שלא הועיל בשלשה מקומות אלו נתייאש וחרה אפו בבלעם וא״ל והנה ברכת ברך שלש פעמים ועתה ברח לך אל מקומך כי עתה לא נשאר תקוה בדבר המבוקש שלי וברח לך אל מקומך דלא אטריח עצמי בחנם ובזה יובן בס״ד מ״ש בלעם לבלק בפעם שנית במקום השני קומה עדי בנו צפור עדי חלקנה לשתים וקרי בה עד יו״ד כלומר אתה אין לך פעולה אלא כנגד אותיות אלה דשם אלהים שהוא עד יו״ד דשם אלהים ולא יותר׃

ג ובאופן אחר נ״ל בס״ד הנה עם יצא ממצרים וכו׳ דידוע שהיה בהם ערב רב ולאלו קורא אותם בשם עם אך את ישראל קורא העם בתוספת ה״א הידיעה וידוע כי בבלעם היו ניצוצות טובים ג״כ מן הבל וישראל ג״כ היו מנצוצות של הבל וז״ש הנה עם זה ערב רב יצא מאיליו ממצרים שלא הוציאם הקב״ה ולא עשה בעבורם הנסים והנפלאות ואלו אפילו שיהיו רבים במספר עד שיעור רב שכיסה את עין הארץ אין לי פחד ומורא מהם יען כי הוא ישב ממולי שעיקרם גוים שהיו מסטרא דידי אך מה שאני מבקש ממך הוא דעתה ארה לי את העם הזה בה״א הידיעה שהם ישראל דאלו אינם מסטרא דילי ורק אתה תוכל להם מפני שהם ניצוצות של הבל ואתה ג״כ מנצוצות של הבל ואחר שתקללם אז אולי אוכל נכה בו אני ואתה ואגרשנו מן הארץ והא דאמר ואגרשנו שהחליט הגמר לעצמו בלבד ולא אמר נגרשנו ורק בהתחלה שיתף את בלעם עמו שאמר נכה נ״ל כי ראה שאחר אותיות בלעם יש אותיות נפגם אך אחר בלק יש אותיות גמר לכך בלק בדיק בשמיה וחשב שע״י בלעם יהיה העם נפגם בלבד ולא יוכל לעשות גמר אבל הוא יוכל לעשות גמר לכך אמר ואגרשנו לבדי׃

ד **לא תאר את העם כי ברוך הוא** נ״ל בס״ד ארה מספר ר״ו וע״י זכות כ״ב אותיות התורה שקבלו ישראל נצטרפו כ״ב עם ר״ו של ארה ונעשה צורוף ברוך לז״א לא תאר את העם בקללה של ארה כי ברוך הוא ולא תוכל להם בכך או יובן בס״ד דהאדם נקרא גבר הוא ג׳ בר שהוא בר להקב״ה בר לאביו בר לאמו דשלשה שותפים באדם אך תואר בר להקב״ה באמת לא יהיה אלא לישראל דכתיב בהו בנים אתם לה׳ אלהיכם וכן ה׳ אמר אלי בני אתה ושם הוי״ה מספרו כ״ו ולכן יש לישראל צירוף ברוך שהוא ב״ר כ״ו לז״א כי ברו״ך הוא או יובן בס״ד ברכת הקב״ה במראה הסולם מתחלת באות אל״ף דכתיב אני ה׳ אלהי אברהם אביך וכו׳ וברכת יצחק אע״ה מתחלת באות וא״ו כמ״ש ויתן לך האלהים וכו׳ וברכת יעקב אע״ה הראשנה לבניו מתחלת באות ה״א המלאך הגואל אותי מכל רע וכו׳ דאע״פ שבירך בזה למנשה ואפרים כיון בדעתו בתיבת הנערים על כל בניו שכלל אותם בדרך העלמה הרי ראשי הברכות הם אותיות הו״א לז״א כי ברוך הוא׃

ה **לא אוכל לעבור מצות ה׳ אלהי לעשות קטנה או גדולה** נ״ל בס״ד דבלעם בשתים יכול להרע הא׳ הוא בקללה שנחשב זה למעשה דעקימת שפתיו הוי מעשה וכמ״ש בעדים זוממין וזו רעה גדולה שהיא בכלל מעשה והב׳ בעין הרע שלו שיוכל להטיל ארס בראייתו דבזה אין מעשה כלל ולזו קורא אותה קטנה ואמר שלא יוכל להרע לא בזה ולא בזה בלתי רשות וקראו ה׳ אלהי כי בלעם היה ערל והעטרה של האדם היא כנגד אות מ״ם דשם אלהים ועל ידי המילה נגלית ונשלם צלם אלהים באדם בחצניות שלו וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל בשער רוה״ק ולכן קראו אלהי דלגבי דידיה אין נשלם שם אלהים בצלמו אלא רק באותיות אלה״י ודוק׃

ו ובאופן אחר נ״ל בס״ד דארז״ל בלעם היה יכול לכוין הרגע של זעם ולא היה יכול לומר אלא רק כלם אך הקב״ה הפך קללתו לברכה ואמר מלך דכתיב ותרועת מלך בו והנה ההפרש בין תיבת כלם ובין תיבת מלך כי סדר אותיות כלם הוא כפי סדר אבג״ד אך תיבת מלך הוא כפי סדר תשר״ק וידוע כי ישראל הולכים מימין לשמאל שהוא סדר אבג״ד שאותיות הקטן קודם לגדול ממנו במספר אך העכו״ם הולכין משמאל לימין כסדר תשר״ק שאות הגדול קודם לאות הקטן ממנו במספר ובלעם רצה לומר כלם שהוא ע״ס אבג״ד שאות הקטן קודם לאות הגדול והקב״ה הפך קללתו כפי מדתו ומנהגו שהוא הולך משמאל לימין וצריך לומר מלך כפי סדר תשר״ק ולכן לבלק שרצה ממנו לומר כלם ע״פ סדר אבג״ד שאות הקטן תחלה ואחריו אות הגדול אמר לו לא אוכל לעבור מצות ה׳ אלהי לעשות קטנה או גדולה כלומר להזכיר אות הקטנה במספר קודם הגדולה כי אין זה מדה שלנו שלפי מדתינו צריך להזכיר גדולה וקטנה ולא קטנה וגדולה ובזה פרשתי בס״ד מאמר רז״ל בגדולה מתחילין מן הגדול ובקללה מתחילין מן הקטן ר״ל מתחילין מן הגדול להזכיר אותיות מלך שאות הגדול הוא קודם אך בקללה מתחילין מן הקטן לומר כלם שאות הקטן קודם׃

ז **אל נא תמנע מהלוך אלי כי כבד אכבדך מאד** נ״ל בס״ד דאיתא בזוה״ק יעקב לב ועשו כבד גם ידוע דעשו היה קין וכמ״ש לעיל בפרשת וישלח גם ידוע מ״ש רבינו האר״י ז״ל דבלק היה קין ובלעם היה מן הבל ובזה יובן אל נא תמנע מהלוך אלי יען כי כבד אכבדך ר״ל אתן לך כח גם מן הכבד שהוא עשו כי בלק ועשו הם קין וסטרא חד אינון ועתה תהיה חזק בתרתי ולכן א״ל מאד אותיות אדום כי החולם הוא במקום וא״ו ועשו הוא אבי אדום ולכן אחר שלא עשה רצונו ובקשתו אמר לו בסוף דבר אח״כ ברח לך אל מקומיך היא רע דהבל דאמרתי כבד אכבדך אכבדך גם בכבד הוא לעשות לך מקום שם בקליפתו ואתה חשבת שבזה תדבק עם בני יעקב שהוא לב שעולה מספר כבוד לא כן אלא ה׳ מנעך מן הכבוד מספר לב שהוא יעקב ונעשית קרח מכאן ומכאן שאין לך חלק שם כאשר חשבת ואמרת תמות נפשך מות ישרים׃

ח **ויחר אף אלהים כי הולך הוא** הנה הדקדוקים רבים המה במקראות אלה הא׳ למה כעס עליו מאחר שא״ל בחלום קום לך אתם ועוד תיבת הוא לשון יתר והול״ל כי הלך ועוד אומרו והוא רוכב על אתונו ושני נעריו עמו ללא צורך שכבר הגיד הכתוב ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו וילך עם שרי מואב ועוד דברים אלו שאמר והוא רוכב על אותנו הול״ל מעיקרא אחר אומרו וילך עם שרי מואב ועוד מ״ש לך עם האנשים ללא צורך דהלא הוא היה הולך עמהם וגם מ״ש אח״כ וילך בלעם עם שרי בלק מה חידוש קמ״ל הכתוב בזה והלא מעיקרא הכי הוה עביד ונ״ל בס״ד דבלעם כשיצא מעירו יצא ביחד הוא ושרי בלק שבאו לקראו והיו הולכים ביחד אך הוא מרוב שמחתו בהליכה זו שחשב אולי ימצא שם מקום היתר לקלל הכה ברגליו באתונו ורצה בו ונשארו שרי בלק הולכים לבדם והוא הולך במרוצה לבדו ובזה גילה רוע לבבו והוכיח איך הוא שונא יותר מאלו השלוחים שבאו לקראו כדי לקלל יען כי מנהגו של עולם עוברי דרכים יערב להם ללכת בצוותא זע״ז בדרך וכ״ש אלו שהם באו לקראו ולמה רץ ללכת לבדו אם לא מרוע לב שהוא שמח על הליכה זו ולכך תחלה אמר וילך עם שרי מואב ביחד ואח״כ אמר ויחר אף אלהים כי הולך הוא דייקא שראהו רץ באתונו והלך לבדו למהר הליכתו ובזה נגלה רוע לבבו ולכך כעס עליו ואז ויתיצב מלאך ה׳ בדרך לשטן לו ופירש למה כעס עליו ויתיצב מלאך ה׳ לשטן לו ואמר מפני שהוא רוכב על אתונו ורק שני נעריו עמו ואיה שרי בלק שהלכו עמו ביחד אלא מוכרח שהוא רץ לבדו עם אתונו למהר הליכתו מרוב שמחתו ולכך אח״כ א״ל

המלאך קים לך את האנשים ולמה אתה הולך לבדך ואז כתיב וילך בלעם עם שרי בלק שהמתין להם והלך עמהם ביחד ובזה נמצאו המקראות מדוקדקים היטב בעזה״י:

ט הנה באתי אליך עתה היכול אוכל דבר מאומה הדבר אשר ישים אלהים בפי אותו אדבר י״ל אומרו הנה באתי אליך ללא צורך ועוד צ״ל מלת מאומה מה יש לה משמעות בענין הדיבור ונ״ל בס״ד דבלעם עשה נחוש בשמו ובשם בלק ומצא דנפסדה שאלת בלק על קללת ישראל והוא שאם בלק היה בא אצל בלעם אז שם בלק נטפל לשם בלעם ויהיה סדרן בלעם תחלה ואחריו בלק טפל אליו אך עתה שרצה בלק שבלעם יבא אצלו ויהיה טפל לו על כן שם בלעם נעשה טפל לבלק וסדרן בלק תחלה ואחריו בלעם ואם יהיה הסדר כך בלק בלעם אז מן סדר זה יצטרפו שלשה תיבות שהם מורין לבלתי יקוב בלעם את העם והיינו שיהיה ב״ל ק״ב לע״ם שהוא ר״ל בל קב בלעם לעם משא״כ אם היה הסדר שם בלק טפל לבלעם לא היה יוצא צירוף ג׳ תיבות אלו שהם בל קב לעם וז״ש הנה עתה באתי אליך שנעשתי טפל לך תראה ותביט את הנולד מזה הצירוף של שמך ושמי ותבין היכול אוכל דבר מאומה כי עתה הסדר הזה יורה צירוף מילות בל קב לעם ועל כן מוכרח אשר ישים אלהים בפי אותו אדבר:

י או יובן בס״ד אומרו הנה עתה באתי אליך כי אתה קין שיש לך כח בשלש אותיות אלה דשם אלהים ואני הבל שיש לי כח בשתי אותיות מ״י דשם אלהים הרי שם אלהים נשלם בשנינו כשבאתי אליך עכ״ז היכול אוכל דבר מאומה שהוא דבר מועט של כלם אלא אשר ישים שם אלהים הנשלם ביני ובניך אותו אדבר:

יא או יובן בס״ד אומרו היכול אוכל דבר מאומה דידוע דבלעם רצה לקללם באותיות כלם כי ראה שיש להם כח בברכת יעקב אע״ה שהיא אותיות כל דכתיב כי חנני אלהים וכי יש לי כל ונתן עיניו בזה הברכה של כל ונתקנא בזה ורצה להוסיף עליה אות מ״ם של מות מדרגא דיליה כאשר הביא הנחש לחוה אות מ׳ וחברה עם אותיות ו״ת ונעשה מות כן הוא רצה לחבר אות מ״ם עם כל ולעשותה כלם ח״ו ואז הקב״ה הפר עצתו והפך הקללה לברכה ובירכם באותיות מלך דכתיב ותרועת מלך בו גם ידוע שישראל נקראו בשם אדם שהוא מספר מה להורות כי שכר עוה״ב המכונה באותיות מה ככתוב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך הוא שייך לישראל דוקא ולכן ארז״ל ע״פ אדם אתם דאתם קרויים אדם ואין אוה״ע קרויים אדם ואמרתי שזכו ישראל לתואר אדם מפני כי יש להם לב אדם שהוא מספר אדם לכן בהמ״ק שניתן להם לבדם קרוי זבול שהוא מספר מה שהוא מספר אדם איך שיהיה מצינו שנקראו בשם אדם שמספרו מה להורות ששכר עוה״ב שמכונה בשם מה הוא להם דוקא גם מצינו דבלעם נתן עיניו גם בזה לאבד את ישראל מעוה״ב בעצתו אשר יעץ לטמאם בזנות וזאת היתה תאות בלק באומרו ואגרשנו מן הארץ בה״א הידיעה היא ארץ החיים שהיא עוה״ב דעלה כתיב ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ כנודע ממאמרי רז״ל נמצא נתן עיניו לאבדם גם מן מה דעוה״ב ואמרתי בס״ד כמו שרצה להוסיף אות מ״ם על כל של ברכה לעשותם צירוף כלם כן רצה להוסיף על מה שיש להם בעוה״ב עוד אותיות מ״ה על מה שיש להם כדי שיהיה מזה צירוף מהומה לרעה ואמרתי אותיות מה שהיה רוצה להוסיף לרוע מביא אותם מן הקליפה הנקראת לוט אשר משם יצא מואב וכמ״ש המקובלים ז״ל וז״ל לו״ט בגי׳ מ״ה והם אחוריים דז״א דקדושה לוטא ארור כנען ז״א דקליפה וכו׳ עכ״ל ולפ״ז מובן שפיר מה שחשב להוסיף מ״ה לרוע שהוספה זו ג״כ היא מן הקליפה הנקראת לוט שהוא מספר מה כי זה לעומת זה עשה האלהים ולפ״ז התוספת של מה דקליפה שרצה להוסיף על מה דקדושה שיש להם יהיה בזה צירוף מהומה שהוא ר״ל מגפה וכמ״ש במכילתא פרשת בשלח והומם אין הממה אלא מגפה כמד״א והמם מהומה גדולה יע״ש ולפ״ז כמו שחשב לקלקל הברכה של כל שיש לישראל באות מ״ם שהביא מן סט״א דרגא דמותא כן רצה לקלקל הטובה של מה שיש להם בקדושה באותיות מה דקליפה לכך יעץ את בלק להכשילם בזנות ובזה הביא עליהם הממה שהיא המגפה שמתו בה כ״ד אלף ובזה יובן מ״ש לבלק הנה באתי אליך עתה היכול אוכל דבר מאומה חלק תיבת מאומה לשלש חלקים וקרי בה מ׳ א״ו מ״ה פירוש מ״ם דמות להוסיף על כל לעשותם כלם אומה דקליפה להוסיף על מה דקדושה לעשותם צירוף מהומה או הממה דלא אוכל להוציא מפי דבור אחד בלא רשות אלא הדבר אשר ישים אלהים בפי אותו אדבר:

יב ודבר מה יראני והגדתי לך נ״ל בס״ד קאי על דבור מה של א״א שאמר במה אדע אשר בעבורו גלו למצרים אם נשאר עדיין בו חלק שלא נפרע עדיין והגדתי לך לקטרג עליהם מצד זה או יובן בס״ד דידוע תיבת מ״ה כינוי לזכר בסוד שם הוי״ה דאלפין הנקרא מה וגם הוא כינוי לנקבה בסוד מה אשיב לה׳ ומצינו שאמר אברהם אע״ה ה׳ אדנ״י מה תתן לי ולא נודע על איזה בחינה של מה הוא מבקש דאם על בחינת מה של זכר אז יש לישראל לרשת כל שבעים אומות כדין זכר שיורש הכל וממילא גם בלק הוא בכלל לרשת אותו ואם על בחינת מה של נוקבה הוא בקש אז יש לישראל דין נקבה שאין לה אלא רק עישור נכסי לכך די להם בארץ שבעה עממין שהם עישור השבעים אומות ולפ״ז בלק אינו בכלל ולא יהיה לו פחד על עצמו:

יג כי מראש צורים אראינו נ״ל בס״ד דידוע שאברהם אע״ה היה תחלתו עקר ואח״כ רפאו השי״ת ונתן בו כח חדש שיוכל להוליד זרע ולפ״ז אין לתרח אביו קשר וחלק בזרעו של א״א מצד התולדה כי הוא לא נתן באברהם אע״ה חלק שיוכל להוליד וא״כ נפסק חבל תרח לגבי זרע אברהם ורק אברהם

לבדו הוא אב התולדה להם וכן אמותנו שרה רבקה רחל לאה כולם היו עקרות בתחלתם ואין לאבותיהם חלק בזרעם ופסק חבל של אבותיהם בם כי השי״ת נתן להם כח חדש שיהיו יכולים להוליד וז״ש מה אקב לא קבה אל שלא נתן לי רשות לקלל כי אמר לי בפירוש לא תאר את העם וא״ת יש תקנה לדבר זה שאקלל זרעו של תרח או זרע לבן ובתואל ואיידי דחיילה על זרעם העכו״ם חיילא גם על ישראל לכך א״ל כי מראש צורים שהוא אברהם אראינו כי חבל של תרח ואבותיו נעקר מפני שהוליד את אברהם עקר ולא היה בו כח להוליד כדי שיהיה לתרח חלק בתולדה של אברהם ולכן בניו של אברהם אין נחשבים זרעו של תרח וגם לבן ובתואל ואביה של שרה ג״כ אינם בקשר זה של בני האמהות מפני כי הולידו את שרה ורבקה ורחל ולאה עקרות ולא נתנו בה חלק להוליד כי גם לאה היתה בתחלתה עקרה דכתיב ויפתח את רחמה ואין פתיחה אלא במקום סתימה ולכן מגבעות האמהות ואילך אשורינו ולא דורות הקודם ונמצא הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב ומה יועיל נגדם קללה סתמית על זרע תרח או זרע לבן ובתואל כי הם אינם בכלל הזרע:

יד ובאופן אחר נ״ל בס״ד בהקדים מ״ש הרב א״ד בשם ספר הקנה בזמן שהאב והאם עם הבנים אין עוה״ר שולטת בבנים ולכן כתיב גבי יעקב ויחץ את הילדים על לאה ועל רחל ועל שתי השפחות והוא עבר לפניהם דרצה להיות הילדים עם אביהם ואמם שלא תשלוט בהם עיה״ר של עשו וכן בבלעם וישא עיניו להכניס בהם עיה״ר וירא את ישראל סבא שוכן לשבטיו עכ״ל יע״ש וז״ש מה אקב לא קבה אל וכו׳ וא״ת תניח בהם עיה״ר לז״א כי מראש צורים אראינו שרואה אני מאברהם שהוא ראש צורים הכל עומדים בתוכם גם מגבעות אלו אמהות שלהם אשורינו שגם הם אני רואה בתוכם באופן כי הם עם לבדד ישכון רמז בזה על האבות ואמהות כי שם אברהם יצחק יעקב מלא בוא״ו ישראל עם שמות שרה רבקה לאה רחל המה ל״ב אותיות ובלהה וזלפה כל אחת ד׳ אותיות הרי אותיות לבד״ד שהם שוכנים ויושבים עם אבות ואמהות שלהם ולכן בגוים לא יתחשב:

טו או יובן בס״ד הן עם לבדד ישכון דארז״ל ויבן אלהים את הצלע שעשה לה דדים במקום בינה ר״ל סמוך ללב כי הלב סוד בינה כמ״ש בפתיחת אליהו זכור לטוב בינה לבא ובה הלב מבין והבהמה דדיה במקום טינוף אך תועלת זו שעשה לאדם לא מהני אלא לישראל שיש להם חלק בבינה כי נשמות ישראל הם מעולם הבריאה שהיא סוד הבינה בסוד ברוך אלהינו שבראנו לכבודו משא״כ אוה״ע אין להם חלק בבינה בסוד הכתוב כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו וכו׳ ולכן אין לעכום תועלת ממקום הדדים שעשאם במקום בינה ולכן היונק מן הנכרית כיונק מן השרץ וז״ש הן עם לבדד קרי בה ל״ב ד״ד ר״ל הלב אצל הדד ישכון לתת להם חשיבות ומעלה ותועלת בזה אך בגוים לא יתחשב לשון חשיבות כלומר לא יש להם חשיבות זו שיש לדדים מצד היותם סמוכים ללב והיונק מהם כיונק מן השרץ:

טז **מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל** נ״ל בס״ד הם הכינו ז׳ מזבחות והקריבו עליהם ז׳ פרים וז׳ אלים להרע לישראל ע״י קרבנות אלו שהם ז׳ וז׳ ועתה נהפך בלעם לאיש אחר לסתור את הבניין אשר בנו להרע לישראל וסתר חדא חדא והיינו כי ישראל מקרבים כל שנה שבעים פרים בחג ולז״א מי מנה עפר יעקב קרי ביה ע׳ פר ר״ל ע׳ פר שמקרבים בחג מי מנה התועלת והטוב אשר עולה מזה ובמה נחשבת הקרבה זו של שבעה פרים שהם חד מעשרה מן ע׳ פר שמקרבים בכל שנה ושנה הא ודאי דוחין אלו ע׳ פר את ז׳ פר שהקרבנו להרע להם וכנגד ז׳ אלים אמר ומספר את רובע ישראל כלומר רביעיות של ישראל כמ״ש רז״ל שהוא ליל טבילה שנזקקין איש ואשתו זל״ז אחר שקיימו מצות הספירה של ז׳ נקיים דכתיב וספרה לה שבעת ימים מי יוכל למנות את מצות הספירות של שבעה שסופרים בעבור רבעיות שלהם והא ודאי ידחו מצות ספירת השבעה הרבים את הקרבת שבעה אלים וגבר ישראל ואמר עוד תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו נ״ל בס״ד ישרים יו״ד שרים הם עשרה מרגלים שהיו שרים ונכבדים שמתו מיתה מנוולת והוא מקבל שתמות נפשו מות יו״ד שרים אפילו שהיתה מנוולת ורק שתהיה אחריתו כמוהו בישראל ואמר זה להפליג בשבחן של ישראל:

יז **הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה** נ״ל בס״ד הכונה אע״פ שאין בלעם פועל בברכה כלום אלא רק בקללה עכ״ז יש תועלת גדולה בברכה שלו מפני שברכתו נכתבת בתורה וכל שנה ושנה ילמדו הצדיקים את ברכתו בס״ת ואז יתברכו ישראל מכח לימוד הצדיקים בתורה ועוד כי בעת שתהיה נכתבת ברכתו בתורה מוכרח שיאמר אותה הקב״ה למרע״ה וחוזר מרע״ה ואומר אותה בפיו וכותבה נמצא הם מתברכים מפי הקב״ה ומפי משה נביאו לז״א הנה ברך לקחתי וא״ת מה תתפאר בזה כי דבריך אינם עושים פירות בברכה לז״א ובירך עוד מפי הקב״ה ומפי משה ומפי כל הצדיקים לדורות עולם ולכן לא אשיבנה שלא אוכל לחזור בי לשנות הברכה שכבר נקבעה ובזה יובן מ״ש אח״כ מה טובו אהליך יעקב וכו׳ ששבח את ישראל בבתי כנסיות ובתי מדרשות והיינו לומר שם בהם לומדים כל הברכות אשר אמרתי והרי הם מתברכים בהם תמיד:

יח **לא הביט און ביעקב** נ״ל בס״ד יש הון מוליד הון דהיינו שעושה בהונו מצות וצדקות ואז זה ההון של עוה״ז מוליד לו הון בעוה״ב ויש הון מוליד און שע״י רוב הונו הוא חוטא ועושה און ואח״כ מוליד לו גהינם הנקראת יון ששם טיט היון ולכן תמצא אותיות הון יש בהם ג׳ מיני מילואים הא׳ הוא הון כזה ה״ה ו״ו נו״ן והב׳ הוא און כזה הא׳ ו״ו נו״ן והג׳ הוא יון כזה ה״י ו״ו נו״ן ואצל העכו״ם ההון מוליד און וסופו יהיה טיט היון אך בישראל

ההון יוליד הון וז״ש לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל כלומר עון שהאדם טורח ורודף עליו להשיגו זה נקרא עמל וזה לא יש בישראל אך יש להם עונות שהיצה״ר מכריחם בזה ומכשילם בעל כרחם וז״ש וריעה זונות יאבד הון כי הנואף צריך לו הון לפזר על כך נמצא זה הון שלו מוליד לו און ולא הון דהון המוליד הון בו יהיה האדם נוה לאור השכינה:

יט מה טובו אהליך יעקב שאתם מתנהגים בהם בצניעות כאלו הם משכנותיך ישראל או יובן ע״י מדת הענוה הנקראת מה אז טובו אהליך יעקב כי הקב״ה אינו משרה שכינתו בישראל אלא בעבור שהם שפלים וענוים ועי״כ יהיו משכנותיך ישראל תמידין בתמידות או משכנותיך מתחברים תחתון בעליון:

כ **יזל מים מדליו וזרעו במים רבים** נ״ל בס״ד ידוע מקום יש למעלה הנקרא אוצר דכתיב יפתח ה׳ לך את אוצרו הטוב וע״ד הסוד הוא היסוד ולכן כתיב וליוסף אמר מבורכת ה׳ ארצו אותיות אוצר וידוע כל דבר אותיות שמו הן הן צינורות השפע שלו אך הצמצום יבא מאותיות הפשוט והברכה והיתרון תהיה מאותיות המלוי וכמ״ש הרב ערבי נחל ז״ל והנה אוצר במלואו כזה אל״ף ו״ו צד״י רי״ש ראש המלוי הוא אותיות דלי״ו שהם צינורות הברכה וז״ש יזל מים מדלי״ו שהם אותיות המלוי של אוצר אשר הם צינורות הברכה ולכן זרעו במים רבים מיני שפע רבים ולא מצומצם וירם מאג״ג מספר ז׳ רמז לשבעה רקיעים מלכו מלך המשיח שיעלהו למעלה מגלגל ערבות ועי״כ תנשא מלכותו שלא ישלטו בו מקרי הטבע:

כא **ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד** נ״ל בס״ד דאיתא בזוה״ק עמלק חציו מן קליפת בלעם והם אותיות ע״ם דעמלק וחציו מקליפת בלק והם אותיות ל״ק מבלק ע״ש ובזה פרשתי הטעם שא״ל אוכל נכה בו שנינו ואח״כ וגרשתיו אני לבדי ולכן עתה בלעם שראה חצי הראשון של עמלק הוא ממנו לא רצה לקלל את עצמו אלא אמר ואחריתו שהם לק מבלק עדי אובד:

כב **ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו** נ״ל בס״ד עדה מלאה כזה עי״ן דל״ת ה״י ראש המלוי הוא יל״י שהוא שם הקדוש המעלה ניצוצות והוא משמות בן ע״ב ובמסירת נפשו עתה העלה ניצוצות הרבה ע״י שם זה ויקח זכות רמ״ח מצות או רמ״ח תיבות דק״ש בידו ובזה נתגבר על השטן כי רמ״ח הם קודם אותיות שטן ולז״א ברגז רחם תזכור או יובן בס״ד תוך תיבת העדה יש אותיות ע״ד שהוא מספר שם אכדט״ם שמספרו ע״ד והוא שם הבטחון בסוד הכתוב בטחו בה׳ עדי עד והוא לקח כח שם זה והצליח בו:

פנחס

א פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן איתא במדרש אמר הקב״ה בדין הוא שיטול את שכרו נ״ל בס״ד כי בפרשה הקודמת כתיב וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו והדקדוק ידוע למה הוצרך ליחסו עד אהרן והלא באומרו בן אלעזר הכהן נודע שהוא בן בנו של אהרן כי לא היה באותו זמן כהנים אלא הם ועוד אמרו מתוך העדה לשון יתר הוא ופרשנו דבא להגיד שבחו שעשה דבר שהוא זר ופלא מצידו כי הוא בן כהנים שאין להם עסק במלחמה ואין מצוי בידם כלי מלחמה ועוד גם הוא מצד עצמו היה עצור לפני ה׳ בעמלה של תורה המתשת כוחו של אדם ורחוק דבר זה שעשה מאתו לדקור ב׳ גופים גסים וחזקים בבת אחת ברגע ברומח ולשאת אותם מן אהלם עד פתח אהל מועד ודבר זה אינו ראוי לעשותו אלא אנשים שהם מלומדי מלחמה ועסקם בכך לעשות כזאת מכח תגבורת הלב שלהם לז״א וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן שאביו ואבי אביו כהני ה׳ שהם רחוקים ממעשה המלחמה ומן כלים שלה ופרושים ממלאכה זו ולכן מצד אבותיו רחוקה מעשה המלחמה הזאת שנלחם פנחס ועוד גם הוא עצמו נעצר לפני ה׳ בישיבת הסנהדרין הנקראים בשם עדה כדכתיב ושפטו העדה והצילו העדה ועל כן בטבע צריך שיהיה תש כח ואין לו תגבורת לב לעשות מעשה כזאת לדקור שני גופים חזקים בבת אחת וזהו ויקם מתוך העדה הוא מושב הסנהדרין ועכ״ז עשה דבר פלא זה ויקח רמח בידו וכו׳ וידקור את שניהם וכו׳ ואחר שהגיד הכתוב שמעשיו שעשה בדבר זה היה בדרך פלא חוץ לטבע לכך אמר הקב״ה בדין הוא שיטול את שכרו משל למלך שהלך לצוד ציד ביער והיה עמו ראש הגבורים של החיל שלו ופגעו בו לסטים מזויינים להלחם בו ותכף רץ הגבור לקראתם וילחם בם בכלי זין שבידו ויפילם חללים והמלך לא נתן לו שכר ומתנה על הדבר הזה והנה אח״כ נזדמן שהלך המלך לבדו לצוד ביער ולא היה עמו כי אם נער אחד שהוא משרת לפניו על השלחן ופגעו בו לסטים והנער בראותו כך לקח החרב מאת המלך ורץ כנגדם וילחם בם ויפילם חללים ויתן לו המלך מתן מאה אלף זהובים א״ל עבדיו למה לראשון לא נתת כלום ולזה נתת מתן רב כ״כ א״ל הראשון היה ראש הגבורים שלי וזו היא מלאכתו אשר עסק בה מנערותו ובעבור זאת הלך עמי על כן כשנלחם עשה דבר המוטל עליו ואין זה חידוש ופלא מצידו כדי שאתן לו מתנה על מעשיו אך השני היה נער רך משרת על שלחני ואינו מלומד מלחמה ואין זה עסקו כי גם כלי זין לא היה נושא איתו ולקח החרב ממני ונלחם בנפשו לכך ראוי לתת לו מתן וכן הדבר כאן דפנחס עשה דבר

פלא שהוא זר ורחוק מצידו לכך בדין הוא שיטול שכרו ולז״א פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן מה שהוצרכתי לייחסו כ״כ על שם אביו ואבי אביו שהיו כהנים היינו כדי להודיע בזה שבדין הוא ראוי ליטול ולא דמי לאדם אחר:

ב **השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם** נ״ל בס״ד עוה״ז נברא בה״א ועוה״ב ביו״ד כמ״ש רז״ל ע״פ בי״ה ה׳ צור עולמים ועוה״ב היא חלק ישראל לכך נקראו ישראל בשלשה שמות שהם ישראל יעקב ישורון שמתחילים ביו״ד הרי ג׳ יודי״ן וידוע כי יו״ד דשם הוי״ה היא צורתה ג׳ יודי״ן וצריך לכוין הסופר בזה בעת כתיבתו יו״ד דשם הוי״ה ואלו השלשה יודין אשר בגופה של יו״ד דשם הוי״ה הם ראש ותוך וסוף וסימנם סת״ר ולז״א יושב בסת״ר עליון ר״ל ישראל שהם יושבים בסת״ר אות העליון שבשם הוי״ה הנה הוא בצל שדי יתלונן ולא בצל השרים כי חלק ה׳ עמו יעקב חבל נחלתו ולכן כתיב בהו והייתם לי סגולה כי הסגול הוא ג׳ יודי״ן שהם רמוזים בגופה של יו״ד דשם הוי״ה שאחוזים בם ישראל ולכן כמו שזכו לשלשה שמות אשר מתחילים בשלשה יודי״ן כן זכו לשלשה פסוקים של ברכת כהנים המתחילים בשלשה יודי״ן שהם יברכך יאר ישא וידוע דאות יו״ד דשם הוי״ה שנברא בה עוה״ב היא בסוד זכר ואות ה״א שנברא בה עוה״ז היא בסוד נקבה ולכן ישראל שהם זכו לחלק היו״ד דשם הוי״ה יש להם דין זכר שירש הכל אבל אוה״ע יש להם דין נקבה לכך קראם הכתוב בנות ירושלים כמ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל דקאי על אוה״ע שהם בסוג נקבה והנה היו״ד דשם הוי״ה שזכו בה ישראל שהיא חלוקה לשלשה יודי״ן נרמזה בתוך אותיות יש״ר דישראל במלואם כזה יו״ד שי״ן רי״ש כי אותיות ו״ד דמלוי יו״ד הוא מספר עשרה וכן בתוך שי״ן ובתוך רי״ש ג״כ יש ב׳ יודין ובתוך אל״ף למ״ד דישראל נרמז מספר ע׳ לרמוז כיון דחלקם הוא ביו״ד שהיא שלשה יודי״ן לכך יש להם דין זכר כי היו״ד היא סוד זכר ולכך ראוי שירשו כל ע׳ אומות הרמוזים בתוך אל״ף למ״ד והנה שלשה יודי״ן אשר באות יו״ד דשם הוי״ה שזכו ישראל להם ונרמזו תוך אותיות שמם המה במילואם עולים מספר ס״ג בקנאו את קנאתי קנאת יו״ד אשר היא רמוזה בתוכם בשלשה חלקיה וז״ש השיב את חמתי מעל בני ישראל שזכה לבטל החימה שהיא מספר ס״ג בקנאו את קנאתי קנאת יו״ד אשר היא רמוזה בתוכם בשלשה חלקיה שעולים עם הכוללים שלהם כמנין ס״ג לכך בעבור זה זכה לבטל החימה שהיא מספר ס״ג ולא כליתי וכו׳:

ג **לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום וכו׳** נ״ל בס״ד ואקדים לפרש תחלה הכתובים בסוף הפרשה הקודמת דכתיב וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה דאומרו ויקם מתוך העדה לשון יתר ומאי קמ״ל בזה ועוד אומרו אחר איש ישראל אין לזה הבנה כי לא נכנסו לאהל בזא״ז ועוד אומרו את שניהם לשון יתר וסגי לומר וידקור את איש ישראל ואת האשה ולמה אמר את שניהם מאחר שפרט אותם בפירוש ונ״ל בס״ד דבא הכתוב לרמוז לפי דרכו ענין נשגב והוא כי פנחס נתחזק ונתאמץ בדבר זה מכח כ״ה אתוון דיחודא דפסוק שמע ישראל דשחרית וערבית שהם חמשים אותיות ואלו הם כמו חרב פיפיות לצדיקים נגד צריהם וכמ״ש רוממות אל בגרונם זה פסוק ק״ש דשחרית וערבית ובזה נעשה חרב פיפיות בידם פיפיות דייקא שהם ב׳ פיות א׳ דשחרית וא׳ דערבית ועוד נתגבר מכללות רמ״ח תיבין דק״ש כולה שדבר זה הוא תיקון בפ״ע שהם מספר רמח להרוג בו האוייבים ובחרב הזה וברמח הזה ביטל את השטן וגם את הנחש כי אחר אותיות רמ״ח יש שטן רמז שבזה ביטל את כח השטן וגם הנחש בכלל השטן הוא כי נחש עם הכולל שטן דשורש אחד הם וחלק העוסק למטה בסוד יצה״ר להחטיא האדם זה נקרא נחש וחלק העוסק למעלה בקטרוגים זה נקרא שטן והנה פנחס בזאת המעשה אשר עשה בקנאתו למטה לדקור את שניהם ביטל מעשה נחש שהוא היצה״ר שהיה מסית למטה ופתותם לזנות כי בטל הזנות מהם עי״כ וגם ביטל מעשה שטן המקטרג למעלה מאחר שעשה דין באלו למטה לא נשאר לו פה לקטרג עוד על ישראל למעלה נמצא בקנאתו זאת עשה ב׳ פעולות טובות אחת למטה שביטל הפתויים והסתה של הנחש שהיה מסית ומפתה את ישראל לזנות וזו הפעולה שייכה לכבוד השי״ת שהיה הנחש מחטיאם לעבור על רצונו יתברך וכנגד זו הפעולה זכה לחיים נצחים כי הוא עשה דבר לכבודו יתברך שהוא חי וקיים ועשה פעולה טובה שנית למעלה שביטל עי״ז קטרוג השטן שהיה מקטרג על ישראל ובעבור זו זכה לכהונה לו ולזרעו עד עולם:

ד ובזה מובנים בס״ד רמז הכתובים בפרשה הקודמת ובפרשה זו והוא אומרו ויקם מתוך העדה רמז בזה על כח הנמשך לו מן אתוון דיחודא דשמע ישראל שחרית וערבית שהם חמשין אתוון ונרמזים בתוך אותיות עדה במילואם כזה עי״ן דל״ת ה״י דראשי המלוי הם מספר חמשים והוא שם יל״י אחד משמות ע״ב ורמז בר״ת למען יחלצון ידידיך כנודע ולז״א ויקם מתוך העדה שנעשה לו קימה ועזר מתוך השם הרמוז בתוך אותיות עדה ועוד ג״כ ויקח רמח בידו שלקח כח רמ״ח תיבין דק״ש שהם כמו רומח לצדיקים לדקור בם את האוייבים והמזיקין וכמ״ש על ק״ש יפול מצדך אלף ורבבה מימיניך וכו׳ ועל ידי שלקח כח רמ״ח הנז׳ נתגבר על נחש ושטן הרמוזים אחר שם איש ישראל שהוא זמרי כי אחר זמר מן זמרי יש אותיות נחש ואחר אותיות מר״י בזמרי יש אותיות נשך רמז לשטן שהוא נושך בפיו בקטרוגים שלו הרי שניהם נרמזו אחר אותיות זמרי באופן זה ולז״א ויבא אחר איש ישראל שהוא זמרי אחר דייקא וידקור את שניהם הם הנחש והשטן הנרמזים אחר זמרי כי מלאכת שניהם נתבטלה ע״י קנאתו והדקירה של שניהם היתה את דקירה של איש ישראל הוא זמרי ואת האשה אל קובתה ר״ל דקירה של השנים ההם היתה עם הדקירה של שנים אלה ובזה נעצרה המגפה מעל בני ישראל:

ה ולכך בא הדיבור בפרשה זו לפרש לו שכרו על פי פעולותיו הטובים הנז׳ אשר פעל ואמר השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם וזו הפעולה האחת שעשה לכבודי וגם יש לו פעולה שנית שלא כליתי את בני ישראל בקנאתי וזו היא לטובת ישראל לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום זו חיים נצחים ועוד שכר שני והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם בעבור שתי פעולות שעשה אחת אשר קנא לאלהיו שהוא חי וקיים והשנית אשר כפר על בני ישראל וכמ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל בביאור הכתוב הזה׃

ו ועוד נ״ל בס״ד הטעם שזכה לשלום באומרו הנני נותן לו את בריתי שלום וזכה לכהונת עולם והוא דאיתא בזוה״ק בר״מ בפרשה זו דף רל״ז ע״ב אליהו רחימא דמלכא עלאה חזא מ״ם מן מות טאס באוירא חטף לה ושתף לה עם ר״ח דאיהו יצחק ואיהו בחשבן פנחס ואשתלים בה רמח לבתר חזא וא״ו מן מות טאס ברקיעה וחטף ליה ושוי לה ברמ״ח ואשתלים רומח הה״ד ויקח רומח בידו וכו׳ וידקור את שניהם בתרין אתוון מ״ו והיינו בקנאתו בתוכם וכו׳ עכ״ל יע״ש נמצא חטף אותיות מ״ו מן סט״א והכניסם לקדושה ובטל המות מעל ישראל דאתעבידו אותיות מ״ו עזר לישראל בצירוף ר״ח שהם מספר יצחק ומספר פנחס ונ״ל בס״ד על זה נתנבאו בשירת הים תביאמו ותטעמו בהר נחלתך חלק תיבות תביאמו ותטעמו לשתים וקרינן בה תביא מ״ו ותטע מ״ו בהר נחלתך סטרא דקדושה שנסתלקו אותיות מו מן מות ונכנסו לסטרא דקדושה דאתעבידו רומח ושני אותיות אלו נרמזו באומרו בקנאו את קנאתי בתוכם בתוך מ״ו כי נקיד החולם של בתוכם יהיה במקום וא״ו ואז קרינן ביה בתוך מ״ו ונשאר אות ת׳ במות ועם אותיות חמה נעשה צרוף מחתה ובהפוך אתוון תמחה ר״ל תמחה אותיות מחתה ובזה יובן הכתוב בישעיה בצדקה תכונני רחקי מעושק כי לא תראי וממחתה כי לא תקרב אליך אלא המחתה תקרב ותגיע לזכר עמלק כי המחתה תמחה את זכר עמלק וכמ״ש מחה תמח״ה את זכר עמלק׃

ז ובזה מובן בס״ד שפיר מה שזכה פנחס בעבור זה לשלום כי שלום הוא אותיות ש״ל מ״ו דחטף אותיות מ״ו מן סט״א דרגא דמות ומשכם משם ואותיות של לשון המשכה וחטיפה כמו שולה דגים מן הים האמור על השליו ולכך זכה לשלום שהיא אותיות של מ״ו ומזה זכה לכהונה לו ולזרעו כי הכהונה נקנית בכ״ד מעלות כנז׳ בברייתא דאבות ולו ולזרעו ב״פ כ״ד הוא מ״ח כמנין אותיות מ״ו עם כולל שתי אותיות׃

ח או יובן בס״ד הטעם שזכה לשלום ע״י תיקון הברית שעשה והוא כי בתיקון הברית נעשה שני תיקונים של בחינת פ״ד האחד הוא מ״ש בזוה״ק דדיוקנא דברית אזדרע במ״ב זווגים וכו׳ והוא סוד כונה של פ״ד כמפורש בדברי רבינו האר״י ז״ל ותיקון הב׳ הוא להעלות ד׳ אותיות אחה״ע שהם מספר פ״ד והם מ״ן שבגרון וכמפורש בדברי רז״ל על כן ב׳ פ״ד של שני תקונים הנז׳ הם קס״ח ועם מספר שמו פינחס ביו״ד שהוא מספר ר״ח עולה מספר שלום לכך בתיקון הברית שעשה בקנאתו אמר הנני נותן לו את בריתי שלום׃

ט ועדיין צריך להבין מ״ש לכן אמור שרצה שיפרסם ויכריז דבר זה לכל כי לא כתיב אמור לו אלא אמור לעלמא ומה צורך לפרסם שכרו ובפרט שכר החיים הנצחים שנתן לו בשלום כמ״ש רז״ל שהוא ר״ל חיים נצחים כמ״ש בריתי היתה איתו החיים והשלום ונ״ל בס״ד דידוע אין עון מזיק לישראל בשפע הפרנסה כמו עון הזנות ולכן אמר הכתוב כי בעד אשה זונה עד ככר לחם ר״ל עון אשה זונה נוגיע בככר לחם שהוא שפע הפרנסה יען כי הסט״א בראותה אשה מזנה עם זר ואיש מזנה עם נכרית גם היא תעיז פניה לגשת אל הקודש לחטוף מן השפע שאינו שלה ולכן יתמעט השפע ועל כן כאשר יראו חסרון שפע בדור תחלת הכל יבדקו אחר עון זה כי זה העון גורם למעט שפע הפרנסה יותר מכל העונות ולכן אמרו בגמרא דגיטין פרק ד׳ מעשה בכפר סבגיה של מצרים שעמדו ארבעים מודיות בדינר נתייקרה התבואה ונחסר השער מודיה אחת ובדקו ומצאו אב ובנו שבאו על נערה מאורסה ביוה״כ והביאום לב״ד וסקלום וחזר השער למקומו ע״ש ראה כמה גורם עון זה בשפע המזון וגם הם לא נחתו לבדוק אלא רק בענין זה ומצאו׃

י ובזה אמרתי בס״ד טעם נכון בעובדא דאיתא בירושלמי דתענית פרק א׳ שפעם אחת היו ישראל צריכין למטר והגידו מן השמים לרבי אבהו בחלום על אדם אחד ששמו פנטקקה שהוא יתפלל ויבא המטר שלח רבי אבהו והביאו ושאל אותו מה אמנותיך והשיב חמש עבירות הוא עושה בכל יום שכך הוא אמנות שלו משכיר זונות גויים להמזנין גויים בבית המיוחד לזנות ועוד מיפה ומכבד ומתקן את מקום השחוק ששוחקין בו לפני הזונות ועוד מכניס בגדיהם של הזונות לבית המרחץ ליפותם ועוד שהוא מטפח ומרקד לפני הזונות עד שיבואו המזנין אצלם ועוד אחר שיבואו מקיש בכלי זמר לפניהם א״ל רבי אבהו ומה טיבו עבדת ר״ל מה מעשה טוב בא לידך ועשית בעסק הרע הזה והשיב לו פעם אחת הייתי מייפה המקום ההוא ובאה אשה יהודית ועמדה אחרי העמוד ובכתה אמרתי לה מה לך שאת בוכה ותאמר בעלה חבוש בבית האסורים והיא מוכרחת להשכיר עצמה לזנות כדי ליקח ממון לפדות את בעלה ובשמעי כך מכרתי מטתי והמצע אשר עליה ונתתי לה הדמים ואמרתי לה הא לך מעות אלו ותפדי את בעליך ולא תחטאי בזנות אמר לו רבי אבהו כדאי אתה להתפלל על הגשמים דמזה הדבר שעשית נראין מעשיך לש״ש שאתה משתדל שלא יחטאו בנות ירושלים בזנות יע״ש׃

יא ולכאורה הדבר הזה יפלא דהן אמת שאותו האיש הוא עצמו לא היה מנאף וכל עסק זה היה עושה עם הגויים בלבד והיה לבו טוב למנוע את בנות ישראל מן הזנות אך במה כוחו ומה נחשב הוא כנגד מאורן של ישראל הוא הקדוש רבי אבהו דגילו מן השמים דרק זה האיש יתפלל על הגשמים ויהיה

נענה בתפלתו ולמה לא יתפלל רבי אבהו ושאר חכמים וצדיקים שהיו באותו זמן דרבים המה בודאי אמנם כפי האמור מובן הטעם שפיר מאחר דעון הזנות הוא מזיק בשפע הפרנסה ועצירת גשמים לכך בכונה מכוונת והשגחה פרטית נבחר אדם זה מן השמים להביא הגשמים ולהריק ע״י תפלתו שפע הפרנסה הואיל והיה משתדל למנוע הזנות מבנות ישראל כדי שיתפעלו כל אנשי ישראל ויבינו כמה קשה עון זה וכמה גורם הזק בענין הפרנסה בראותם אדם כזה שהוא המיני ועסקו רע זכה להביא גשמים יותר מכמה צדיקים שבדור בשביל שהיה משתדל למנוע עון זה של הזנות מישראל ובזה יתלהבו המון העם לפרוש מזנות וגם יתלהבו חכמי הדור לתת דעתם והשגחתם על דבר זה לאפרושי את העם מעון זה:

יב והנה ידוע שיש לעונות כח פרטי בסט״א שתחטיא בו את בני אדם ועל זה ארז״ל מלאך מלא עינים כי הוא מלאך הוא יצה״ר המפתה את בני אדם וידוע כי תאות הזנות נמשכת מן העין רעה של הקליפה לעין של האדם כי עין רואה ולב חומד ואברים גומרים וידוע כי שפע הפרנסה מכונה בשם שלום כי הוא בא ע״י חיבור שם הוי״ה ושם אדני בהבאה זב״ז שיהיה מזה מספר שלום כמ״ש הרב הקדוש מהרש״ם ז״ל בדן ידין ולכן כתיב השם גבוליך שלום חלב חטים ישביעך ולכן ניתן השלום לפינחס כי על ידי קנאתו שעשה הפריש את ישראל מעון זה של הזנות ועי״כ נמשך להם שפע הפרנסה הנקרא שלום אשר היה ראוי שיסתלק מהם בעבור עון זה ולכך זכה לשלום מדה כנגד מדה והואיל ועל ידו יצאו ממות לחיים לכך זכה לשלום של חיים כמ״ש בריתי היתה אתו החיים והשלום כמ״ש רז״ל שחי חיים נצחים ששנום יהיה לו בין גופו ובין נשמתו כמ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל:

יג מיהו כל דבר טובה של יחיד אם יתפרסם לכל ישלוט בו עיה״ר ב״מ דאפילו התורה מפני שנתנה בפרסום שלטה עיה״ר של אוה״ע ושריהם ונשברו לוחות ראשנות כמ״ש חז״ל וכ״ש אדם יחידי אך על טובה זו של פנחס בענין שלום החיים צוה השי״ת למרע״ה לגלותה ולפרסמה ולא יחוש לעיה״ר יען כי הוא ביטל עון הזנות מישראל הנמשך ובא מעין רעה של סט״א לעין האדם וכאמור לעיל ומאחר דסימא בקנאתו זאת את עין רעה של סט״א לכך לא תשלוט בו עיה״ר לכך צוהו שיאמר ויפרסם שכר טובת השלום של פנחס כדי להודיע המצוה הזאת כמה פועל טוב פועלת לז״א לכן אמור לפני הכל הנני נותן לו את בריתי שלום הוא שלום החיים:

מטות

א **זה הדבר אשר צוה ה׳ איש כי ידור נדר וכו׳** י״ל מאי קמ״ל בתיבת זה ונ״ל בס״ד דארז״ל מה בין נדר לנדבה נדר הרי עלי נדבה הרי זה ולז״א זה הדבר אשר צוה ה׳ שאינו חפץ השי״ת בנדר שהוא הרי עלי אלא רק בנדבה שהוא הרי זה ועכ״פ איש כי ידור נדר יזהר לקיים ולא יחל דברו ובזה יובן בס״ד קולי אל ה׳ ואצעקה קולי אל אלהים והאזין אלי פירוש תפלתי אל השי״ת בעת צרה לאו בשביל הנוגיע לגופי אלא רק בשביל דבר הנוגיע להשי״ת ובעבורו אצעקה ומה שעולה קולי אל אלהים ולא ישוב ריקם היינו מפני כי והאזין אלי חלק תיבת והאזין לשתים וקרי בה וה״א זי״ן שהוא אותיות זה במילואם פירוש כי אלי לא יש דבור של נדר שהוא הרי עלי אלא דבור של נדבה שהוא הרי זה ומאחר שאני נזהר בדבורי בענין נדרים לבלתי אדור נדר גם בעת צרה אלא אתן במזומן ואומר הרי זה לכך הקב״ה מבכר דבורי בתפלה מדה כנגד מדה שעולה קולי ומגיע אל אלהים להתקבל ברצון:

ב **לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הגאון חיד״א ז״ל בחומת אנך במשלי כ״ב ע״פ למה יקח משכבך מתחתיך בשם הרב גדליה חיון ז״ל דארז״ל בעון נדרים אשתו מתה ועל כן השונא אשתו הוא נודר ואינו מקיים כדי שתמות אשתו והוא טפש בדבר זה דמיתת אשתו לנודר ואינו מקיים הוא בתורת עונש ולא לעשות לו נחת רוח וא״כ לזה יעשה לו הקב״ה עונש אחר ואשתו תהיה קיימת ע״ש ובזה פרשתי בס״ד הפסוקים בתהלים סי׳ ל״ו כי החליק אליו בעיניו למצא עונו לשנא דברי פיו און ומרמה חדל להשכיל להטיב און יחשוב על משכבו יתייצב על דרך לא טוב רע לא ימאס והוא דידוע הנודר נקרא לא טוב דכתיב טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם נמצא מי שאינו נודר נקרא טוב ועל כן ממילא הנודר נקרא לא טוב וזה השונא אשתו הוא נודר שאז נקרא לא טוב אבל מעיקרא אינו נודר כדי לשלם אלא נודר שלא ישלם שאז תמות אשתו שהיא נקראת משכבו כמ״ש רז״ל ע״פ למה יקח משכבך מתחתיך וז״ש כי החליק אליו בעיניו למצוא עונו לשנא ר״ל הוא בידים ובכונה ממציא עליו עון בשביל שהוא שונא לאחר ורוצה להזיק לאחר באותו עון אשר ממציאו על עצמו ופירש הדבר מה הוא ואמר דברי פיו און ומרמה חדל להשכיל להטיב פירוש כשהוא מוציא מפיו לתת צדקה כו״כ הוא און ומרמה כי באמת חדל להשכיל להטיב שאינו מקיים מתן הצדקה והטובה אשר דבר בפיו ורק און יחשוב על משכבו פירוש שהוא חושב בזה און על משכבו פירוש שהוא חושב בזה און על משכבו היא אשתו להרע לה שתמות ולכן הוא יתייצב על דרך לא טוב שהוא מרבה בנדרים שנקרא דרך זה לא טוב ובאמת מחשבתו זאת היא הבל דודאי לא יגיע הרע של מות על משכבו כי זה הרע נגזר בשביל עונש לנודר אך זה הנודר הנה רע זה של מיתת אשתו לא ימאס אלא אדרבה הוא מבקש אותו וחפץ בו:

ג והנה ידוע שהאשה נקראת נפש של בעלה והאיש נקרא רוח של אשתו יען כי האשה שורשה בנפש שה״ס עשיה והאיש שורשו ברוח שה״ס יצירה גם עוד צריך שהאיש יאהב אשתו אהבת נפש לכך נקראת נפשו וז״ש איש כי ידור נדר לה׳ או השבע שבועה לאסור איסר על נפשו כלומר אלו הנדרים והשבועות והאיסורים הוא עושה אותם בשביל אשתו שהיא נפשו ורוצה שתמות נפשו זו אשתו לכך עושה על עצמו נדרים ואיסורים כדי שלא לקיים ואז בעבור זאת תמות נפשו זו אשתו הנה העושה כן בכונה זו לשוא הוא עמל כי לא יחל עונש דבור זה של הנדר שהוא עובר עליו כאשר הוא חושב לכך ימהר לקיים אמרי פיו וככל היוצא מפיו יעשה קודם שתגיע הרעה של הנדרים על ראשו כי מחשבתו זאת שהוא חושב על אשתו לא תקום ולא תהיה:

ד ובאופן אחר נ״ל בס״ד אומרו לא יחל דברו וכו׳ ע״ד המעשה של חולדה ובור דאותו האיש שחלל שבועת פיו אע״פ שאמר דברים היולים שחולדה ובור יהיה עדים בדבר הזה עשה הקב״ה עונש שלו בחולדה ובור ממש וז״ש לא יחל דברו יען כי כ״כ גדול הוא כח הדבור בנדר ושבועה שאז ככל היוצא מפיו של זה הנודר ונשבע להעיד עליו עדים באותו הנדר והשבועה יעשה הקב״ה את העונש שלו אם יעבור על הדבור של פיו או יובן קרב לזה ע״פ המעשה של רבי עקיבה שלוה מעות מן מטרוניתא וא״ל שיהיה הקב״ה והים ערבין בדבר זה שקבע לה זמן לפרעון ואח״כ נאנס ולא הלך אצלה בזמן שקבע לה כי חלה והיא הלכה ועמדה על שפת הים ואמרה רבש״ע גלוי וידוע לפניך שרבי עקיבה לוה ממני מעות וקבע לי זמן היום הזה לפרעון וא״ל שאתה והים ערבין ועתה חלה ונאנס ולא הביא לי המעות ואני רוצה אותם מן הערב מיד גזר הקב״ה שתשתטה ביתו של מלך שהיתה יושבת בארמונה על שפת הים וזרקה לים תיבה שלה שיש בה אבנים טובות ומרגליות ותכף הביאוה גלי הים לרגל אותה המטרוניתא ולקחה אותה ומכרה ממנה כנגד המעות שלה ושמרה אצלה הנשאר אח״ז בא רבי עקיבה והביא לה המעות אמרה לו כבר פרע לי הערב והא לך היתרון וזו היא חד משית מילין דאעתר רבי עקיבה מנהון ראה מעשה ה׳ מדותיו מדה כנגד מדה מאחר שרבי עקיבה נאמן בדבורו ונזהר בו על כן עתה שאמר לאותה מטרוניתא שהקב״ה והים ערבין בדבר קיים הקב״ה דברו ממש שפרע לאותה האשה את החוב שלה באמצעות הים ולא עשה הנס באופן אחר שישליך מלאך בחיקה מעות כנגד מעות שהלותה לרבי עקיבה וז״ש לא יחל דברו ועי״כ יזכה ככל היוצא מפיו ממש יעשה הקב״ה וככתוב ותגזר אומר ויקם לך:

ה ועוד נ״ל בס״ד דמצינו שברא הקב״ה באדם שני מקומות למשכן השכל והבינה והם המוח והלב אך לדבור ברא לו מקום אחד שהוא הפה והניחו באמצע בין המוח ובין הלב ללמדך שהאדם קודם שיוציא הדבור מפיו ישגיח וידקדק עליו בשכל שבמוחו אם זה הדבור ראוי להוציאו מפיו ואם הוא יש לו יכולת לקיים את הדבור הזה ואז יוציא הדבור מפיו כשיראה שהוא ראוי להוציאו ויש לו יכולת לקיימו ואחר שהוציאו מפיו לא יעשה הסח הדעת ממנו אלא ישגיח עליו בבינה אשר בלבו להביאו לידי קיום שיקיימנו בפועל ולכך ברא מקום לבינה תחת מקום הפה והוא הלב שעומד בגוף אחר הפה ולפ״ז הנדר שיוציא האדם מפיו צריך שיהיה לו התחלה מן המוח שהוא עומד למעלה מן הפה שישכיל עליו בשכל שבמוחו אם יש לו יכולת לקיימו ואז אח״כ יוציא הנדר בדבור שבפיו משא״כ אם התחלת הנדר תהיה מן הדבור דוקא בלתי שיקדים להביאו בשכל ומחשבה שבמוחו הנה זה אפשר שידור דבר שא״א לקיימו והיה בו חטא וז״ש איש כי ידור נדר או השבע שבועה וכו׳ הנה זה הנדר או האיסר לא יחל דברו לא יהיה לו התחלה מן הדבור שבפה אלא צריך שתהיה לו התחלה מן השכל שהוא עומד במוח שהוא למעלה מן הדבור ואז זה בטוח ככל היוצא מפיו יעשה מאחר שעושה הבחנה תחלה על הנדר או האיסר בשכלו ואז יראה אם לא יוכל לקיים ימנע ולא ידור או ישבע או יאסור דבר עליו:

ו ובאופן אחר נ״ל בס״ד ואקדים תחלה לפרש בס״ד הפסוק אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתיך די״ל והלא כל אדם שפתיו פתוחים והמשורר ע״ה בעצמו בעת שאמר דברים אלו שפתיו פתוחים ומוציא בהם הדברים האלה וא״כ מאי מבקש מאת ה׳ שיפתח שפתיו ופרשתי בס״ד הכונה שיש אדם שואל צרכיו בפיו תחנה ואח״כ נותן לו הקב״ה בקשתו מן השמים ויש שאינו צריך לשאל בפיו אלא מתקיים בו מש״ה טרם יקראו ואני אענה שעושה לו הקב״ה צרכיו קודם שישאל ויבקש עליהם וההפרש שיש בין זה לזה הוא דאותו שצריך לשאל תחלה הנה הוא יושב ומצפה אחר תפלתו אמתי תגיע לו בקשתו אך הב׳ אינו מצטער לצפות כי קודם שיתעורר נשאל על צרכיו כבר ניתן לו כל הצריך לו גם עוד ההפרש שזה שהוא צריך לשאל על צרכיו הנה פתיחת פיו ושפתיו בדבר התפלה והשאלה היא תהיה מעצמו שהוא פותח שפתיו לשאל כדי להשיג בקשתו בצרכיו אך הב׳ הוא אינו פותח פיו ושפתיו נשאל כי הקב״ה נותן לו קודם שישאל ורק הוא אחר שיתן לו הקב״ה צרכיו הוא פותח פיו ושפתיו להודות להשי״ת על השפע והטובה שנתן לו על כן פתיחת שפתיו תתייחס להשי״ת שהוא סיבב פתיחה זו על ידי שהקדים לתת לו הטוב אשר הוא מוכרח עתה להודות להשי״ת עליו ועל זה שאל דוד הע״ה אדני שפתי תפתח פירוש תתנהג עמי כאותם צדיקים שתתן להם צרכיהם קודם שישאלו בפיהם שאז אין אני פותח שפתי מעצמי אלא פתיחת שפתי תהיה מתייחסת אליך דע״י שאתה מקדים לתת לי צרכי אז שפתי נפתחים לשבח ולהודות לך כי פי יגיד תהלתיך בלבד על הטובה שנתת לי ואין צריך פי להגיד בקשה ושאלה בעבור צרכי כי זה אתה הקדמת לתתם לי:

ז והנה ידוע שהקב״ה מדתו מדה כנגד מדה ולכן לא יזכה האדם שיהיה נכבד לפני הקב״ה שלא יצטרך לבקש צרכיו בפיו שאז הוא צריך להצטער בתוחלת שיהיה מצפה אחר תפלתו אמתי יגיע לו הדבר אשר בקש אא״כ הוא מכבד הדיבור של פיו שאינו מוציא מפיו דבר לבטלה שלא יביאנו לידי קיום אלא נזהר לקיים כל מוצא שפתיו הנה זה דוקא זוכה להתכבד בפיו ושפתיו בכבוד הנז׳ שלא יצטרך לשאל בפיו כלום ולא יצטרך לצפות על בקשתו אלא טרם שישאל יתן לו הקב״ה צרכיו וז״ש לא יחל דברו ר״ל אם ירצה להיות מאותם הגדולים שלא יצטרך להיות מצפה על דברו בתפלה ובקשה דיחל הוא לשון צפוי הנה הוא צריך להזהר תמיד בכל היוצא מפיו יעשה ואז מדה כנגד מדה יכבדהו הקב״ה בדבר זה שלא יצטרך לצפות על דברו שמבקש בו צרכיו כי קודם שידבר יתן לו הקב״ה כל צרכו׃

ח ועוד נ״ל בס״ד בהקדים מאמר רז״ל מנין שנשבעין לקיים המצוה שנאמר נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדקיך ועל זה י״ל מאי נ״מ בשבועה חדשה והלא כבר מושבע ועומד מהר סיני ואם יש יכולת ליצה״ר להעבירו על שבועת ה״ס יעבירו גם זו ונראה הכונה דהן אמת שהאדם יודיע שהוא מושבע מה״ס על כל המצות עכ״ז היצה״ר מורה לו להתיר האסור לו ד״מ בא לידו גניבה שיוכל לגנוב מאדם שהוא רועה זונות ומאבד מעותיו באיסורים והוא איש עני ותלו ביה טפלי כולם עוסקים בתורה ואין להם לאכול אפילו פת חריבה בזה ימצא לו היצה״ר היתר במקצת דא״ל על האי גוונא לא נשבעת בה״ס בדבור לא תגנוב דניח ליה לקב״ה ח״ו שתגנוב הממון מזה ותחיה בו נפשות טהורות ולא ישאר זה הממון אצל בעליו לנאף בו עם הזונות וכן כיוצא בדברים אלו שימצא לו צד היתר לומר לו על אופן כזה לא נשבעת ולכן כדי לבטל דברי היצה״ר ההבלים האלה שלא ימשך אחריהם זו היא תקנתו שיקפוץ וישבע בפירוש על אותו הדבר שלא יעשהו ואז נפלו כל צדדי היתר של יצה״ר דהשתא אפילו לפי דבריו שענין זה הוא מותר ולא נשבע עליו בה״ס הנה ע״י שבועה זו נעשה אסור עליו דהא אם נשבע אדם על ככר היתר שלא לאכלו דאם אכלו לוקה ולא נשאר ליצה״ר מקום לפתות לאדם ועל זה וכיוצא בזה אמר דוד הע״ה נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדקיך וכן עשה בועז כשבאה רות אצלו אז בא היצה״ר ואמר זו גיורת היא ובת מלכים היא ולפי תומה באה אצלך קום בא עליה ולא תביישנה שתחזור ריקם ואז תבעט בדין ישראל ועוד כיוצא בצדדי היתר כאלה לכך קפץ ונשבע חי ה׳ שכבי עד הבקר שלא יבא עליה שאז נאסרה עליו מכח שבועתו׃

ט ובזה יובן איש כי ידור נדר או השבע שבועה אע״פ שבנדר ושבועה זו אינו אוסר דבר המותר אלא הוא בא לאסור דבר שהוא כבר איסר על נפשו מהר סיני אל תאמר מה תועלת בנדר ושבועה זו שעושה עתה דעכ״ז יועיל הנדר והשבועה שלא יחל דברו של הקב״ה הנזכר בתחלת הפסוק יען כי עתה שנשבע מחדש בודאי ככל היוצא מפיו יעשה בלי שום תפונה דמה יוכל היצה״ר למצוא לו היתר על שבועתו ונדרו שעשה עתה דהאדם אוסר בשבועתו ונדרו גם דבר שהוא מותר מהר סיני׃ ובאופן אחר נ״ל בס״ד דהדבור של האדם יש בו חלק חול מה שצריך לדבר בצרכי עוה״ז ויש בו חלק קודש מה שצריך לדבר בתורה הנקראת סם חיים כמ״ש רז״ל ע״פ ושמתם ועוד שאר דברי קדושה לכן אם תסיר מן מספר דבור מספר סם חיים שהוא חלק הקודש ישאר מספר חול נמצא דבור כולל קודש וחול אך יש אדם מכוון בצרכי חונ ג״כ לש״ש כמ״ש הרמב״ם ז״ל ע״פ בכל דרכיך דעהו הנה זה עושה את החול ג״כ בכלל קודש וזה ידמה הדבור שלו לפרי שקליפתו נאכלת בכל הפרי כמו תאנים ענבים וכיוצא ויש מכוין בצרכי חול להנאת החומר הנה זה חלק החול שיש בדבור שלו ידמה לקליפת רמונים וכיוצא שאינה נאכלת בכלל הפרי נמצא זה המכוין בכל דבר לש״ש אינו מופרש ומובדל הדיבור שלו בין שני חלקים שיש בו משא״כ אם אינו מכוין לש״ש הרי זה חלקים של דבורו מובדלים ומפורשים זה מזה כקליפת הרמון שהיא מפורשת ומובדלת מן האוכל שהוא הפרי וז״ש לא יחל דברו ר״ל אין בדבור שלו הבדלה והפרשה בין חלקיו כמו הענבים והתאנים הרי זה דבורו ראוי והגון הוא לפני השי״ת שאז ככל היוצא מפיו יעשה הקב״ה וכמ״ש ותגזר אומר ויקם לך יען כי גם על דרכיך הם צרכי גופך נגה אור המחשבה שלך שאתה מכוין בהם לש״ש לכך הקב״ה יבכר האומר שלך לקיימו לך׃

י **החלצו מאתכם אנשים לצבא** י״ל תיבת אנשים יתיר לשון ונ״ל בס״ד דידוע העניו כל צבא של מעלה יהיו בעזרו להלחם לו ולכן אברהם אע״ה שהיה עניו מאד הפיל ד׳ מלכים ע״י צבא של מעלה שהיו לוחמים בשבילו וידוע מ״ש רבינו האר״י ז״ל דעובדא דבעל מדרש שמואל שכל אדם האוחז במדה טובה שהיה צדיק מצדיקים הראשונים אוחז בה מאד יזכה שתתעבר נפש אותו צדיק באותו לעוזרו ולכן כשבא הרב בעל מדרש שמואל אצל רבינו האר״י ז״ל קם מפניו וא״ל לא מפניך קמתי אלא בפני רפב״י שבא עמך בשביל שעשית אותו היום מצוה שהיה נזהר בה רפב״י מאד ועל כן מי שהוא עניו ביותר זוכה שיתלוה עמו ניצוץ מן מרע״ה לפי ערכו לעזרו וז״ש החלצו מאתכם קרי בה מאת מך ר״ל ממדת הענוה שהעניו נקרא מך ולכן אנשים לצבא תיבת אנשים קרי בה אנ״י ש״ם כלומר גם אני אהיה שם לצבא לעזרתם ואות למ״ד של לצבא משמש תמורת תיבת מקום כנודע משומשי הלמ״ד וכאלו אמר במקום צבא׃

יא או יובן בס״ד דידוע שם הל״ז משמות ע״ב הוא שם אנ״י והוא מסוגל לנקום בו ולכן צריך לכוין בו בכל יום בר״ת אל נקמות ה׳ שינקום הקב״ה נקמת עשרה הרוגי מלוכה וכנז׳ בספר הכונות לרבינו האר״י ז״ל ותיבת אנשים הוא [שם אני] ש״ם אנ״י וזהו החלצו מאתכם שם אני שתכוונו בו במחשבה שיהיה כלי זין שלכם לתת נקמת ה׳ במדין ושם זה של אני הוא מספר ס״א כמנין אותיות שקודם שם הוי״ה ואותיות שאחריו שהם מספר ס״א:

יב או יובן בס״ד דארז״ל אדם ובהמה תושיע ה׳ בזכות הבהמות יוושע האדם אע״פ שאינו ראוי כמ״ש בעובדא דאלכסדרוס מקדון כשהלך לאפריקא על כן יש יוצאים למלחמה ונוצחים לאו בשביל זכות עצמן אלא בשביל הבהמות שרוכבים עליהם שאם הם נהרגים במלחמה גם סוסיהם נהרגים ובזה פרשתי בס״ד אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה׳ אלהינו נזכיר המה כרעו וכו׳ כלומר האומות הם ניצולים בעבור הרכב והסוסים כי אין להם זכות עצמן אבל אנחנו בית ישראל בשם ה׳ אלהינו היא התורה דארז״ל התורה כולה שמותיו של הקב״ה בה נזכיר בקשת הישועה בתפלתינו ועל כן אלה האוייבים הבאים נגדינו ברכב וסוסים לא יועילו להם נגדינו אלא המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד ולפ״ז אם אין ראויים מצד עצמן אלא בעבור הבהמות אז לא גאות שיקראו הם הצבא אלא רק הבהמות וז״ש החלצו מאתכם אנשים לצבא אנשים דייקא שיהיו צדיקים שאז הם יהיו נקראים הצבא ולא הבהמות:

יג **עבדיך נשאו ראש אנשי המלחמה אשר בידינו וכו׳** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בירושלמי בפאה דורו של דוד היו כולם צדיקים וע״י שהיה בהם דלטורין היו יוצאין למלחמה ונופלין דורו של אחאב היו עע״ז ועל שלא היה בהם דלטורין היו יוצאין ונוצחין ע״ש גם ארז״ל בגמרא מפני מה אצבעותיו של אדם משופין כיתידות שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעו באזניו כדי שלא ישמע נמצא נצוח המלחמה תלוי בשמירת האדם את אזניו שלא תשמענה לשה״ר ומה תקנתו יניח ראשי אצבעותיו לתוך אזניו והנה אם יש לאדם כלי זין ועוסק ומשתמש בו הרי זה מנשא את כלי זין ההוא ואם מניחו בזוית ואינו משתמש בו הרי זה משפילו וז״ש עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה הם ראשי האצבעות שהם אנשי המלחמה שאנחנו נלחם בם עם היצה״ר המשמעינו לשה״ר וכיוצא אשר בידינו שהם מחוברים בידים שלנו עשינו להם התנשאות בשמושינו בהם או נשאו כפשוטו ותהלות לאל לא נפקד ממנו איש שנצחנו במלחמה וחזרנו לשלום:

יד או יובן בס״ד ידוע חמש אצבעות ימין הם חמשה חסדים וחמש הצבעות שמאל הם חמשה גבורות ונצוח במלחמה יהיה ע״י הה״ח והה״ג ולכן לאצבעות קורא אותם אנשי המלחמה וידוע כי החמשה אצבעות אלה שמותם גודל אצבע אמה קמיצה זרת ור״ת שלהם מספר יב״ק הרמוז בר״ת יענך ה׳ ביום צרה ור״ת ה׳ הושיעה המלך יעננו ביום קראינו וידוע כי הם ב׳ בחינות של יבק האחד הוא מספר הוי״ה אהי״ה אדני שעולים יבק והאחד הוא מספר הוי״ה אלהים שעולה יב״ק ובשני בחינות יב״ק אני יצליחו במלחמה ובעת צרה ושניהם רמוזים בשתי ידים יב״ק אחד באצבעות ימין ויב״ק אחד באצבעות שמאל וז״ש עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה לאצבעות קורא אותם אנשי המלחמה שבהם רמוזים ה״ח וה״ג וראש שלהם הוא מספר יב״ק יב״ק וזהו אשר בידינו דייקא ולא נפקד ממנו איש רמז לחיבור שם הוי״ה עם שם אדנ״י ע״י היסוד שהוא שם שדי ונרמזו בר״ת אי״ש או יובן בס״ד האדם נקרא עיר קטנה ואנשים בה מעט וכו׳ וא״כ אברים של אדם נקראים אנשי המלחמה והראש שלהם הוא הלב שהוא מלך על כולם ונרמז בידים שיש בהם ל״ב פרקים באצבעות וכפים וזרועות ימין ושמאל וז״ש נשאו את ראש אנשי המלחמה הוא הלב אשר רמוז בידינו ולא נפקד ממנו איש שהוא תואר המשפיע כי כל משפיע נקרא איש גם איש ר״ת אהבה יראה שמחה היא יראת הרוממות או יובן תואר איש מורה על השפעה שיש לו מן יו״ד דשם הוי״ה וכן שם אשה והפוגם בריתו תחסר ממנו אות יו״ד וז״ש לא נפקד ממנו איש שלא נחסר מתואר איש כלום או יובן איש ר״ת אמצע ימין שמאל שהם ג׳ קוין חג״ת שאוחזים בהם האבות זיע״א:

מסעי

א **ויסעו ממרה ויבואו אילמה ובאלים שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים ויחנו שם** נ״ל בס״ד הצדיק נקרא דקל דכתיב צדיק כתמר יפרח והטעם שנקרא דקל כתב בקה״י ז״ל דהבינה נקראת דקל שהוא ר״ת דרור קן לה והבינה ה״ס עוה״ב והצדיק הוא בן עוה״ב וגם הוא קן לשכינתא כמ״ש היכל ה׳ המה והנה אחר דק״ל יש רמ״ה שה״ס בינה הנקראת רמ״ה כנז׳ בזוה״ק פרשת ויגש קול ברמה נשמע דא עלמא דאתי ולכן הצדיק שהוא בן עוה״ב גם הוא נקרא בשם רמה וידוע כי רמה היא בקדושה והפך רמה יש מרה והיא בקליפה ולז״א במשלי נפת תטפנה אשה זרה וחלק משמן חכה ואחריתה מרה כלענה ולכן כשיצאו ישראל ממצרים ונפרדו מן הקליפה כתיב בהו יוצאים ביד רמה ולז״א אבנר ליואב הלנצח תאכל חרב הלא ידעת כי מרה תהיה באחרונה כי השופכים דם נקי תדבק בהם הקליפה שהיא מלאה דם שנקראת מרה ונמצא יצאו מן רמה למרה וידוע ששכר עוה״ב מכונה בשם מה

דכתיב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך ואם ירשע אדם וידבק במרה היא הקליפה אז יאבד שכר עוה״ב הנקרא מה ואם שב בתשובה חוזר אל חלק מה וז״ש ויסעו ממרה היא הקליפה שדבקה בהם ע״י החטא ועי״כ ויבאו אילמה קרי בה אלי מה הוא שכר עוה״ב הנקרא מה ובאלי״ם מספר כסא שה״ס עוה״ב הנקרא עולם הכסא שה״ס הבריאה כנודע שתים עשרה עינות מים רמז לנשמות ישראל שהם י״ב שבטים כי נשמות ישראל הם מבריאה שה״ס עוה״ב הנקרא כסא הכבוד ושבעים תמרים רמז לתורה שיש בה שבעים פנים שגם התורה נתנה לנו מעולם הבריאה כנודע ויחנו שם כי שם מחצב נשמתם:

ב או יובן בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל והבאתי דבריו בסה״ק אדרת אליהו דף קכ״א כי נשמות ישראל בתחלה נחלקים לשלשה אבות ואח״כ לי״ב שבטים ואח״כ לשבעים נפש ואח״כ מתחלקים עד ששים רבוא שרשים קטנים ע״ש וידוע כי האבות נקראו בני אלים וכנז׳ בגמרא דמגילה בפ״ב והטעם כי האבות הם רגלי הכסא שהוא מספר אלים וז״ש ובאלים שהם שלשה אבות שתים עשרה עינות מים שנחלקים לי״ב שבטים ואח״כ לשבעים נפש וזהו ושבעים תמרים ואח״כ לששים רבוא שהם מספר שש מאות אלף וזהו ויחנו ש״ם ר״ת שש מאות:

ג או יובן בס״ד ויסעו ממרה היא זוהמת הנחש ויבאו אילמה קרי ביה א״י למה ר״ל אודות י״א סימני הקטורת לבחינת מ״ה שהם תפארת ומלכות דיש י״א סימנים שייכים לבחי׳ תפארת שהוא בחי׳ שם הוי״ה רמ״ה ויש י״א סימנים שייכים לבחי׳ מלכות הנקראת מה בסוד מה אשיב לה׳ ולכן אומרים אותם בכל יום במקרא וגם בברייתא שהוא תורה שבע״פ או יובן בס״ד ויסעו ממרה הם עשרה ימים ראשנים של חודש אב דרובו של היכל נשרף בעשירי ויש בהם מ״ר שעות לכך קראם מרה ויבאו אלי מה שם הוי״ה דאלפין שמספרו מה שהוא מספר גאולה ולכן אומרים בתפלת העמידה ומהר לגאלינו גאולה שלימה ופרשתי בס״ד ר״ל גאולה של מה דבגלות יתעלם אות א׳ במלוי הוא״ו ויהיה מספר השם מספר גולה ובגאולה יתגלה אות א׳ במלוי הוא״ו ויהיה מספר גאולה שהוא מספר מה וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל על יצ״מ או ויבאו אלימה לקדושת התורה שנקראת עוז ואילמה לשון עוז וחוזק:

ד **ויסעו מתחת ויחנו בתרח** נ״ל בס״ד תחת רמז לעולם העשיה שהוא תחת כל העולמות ויחנו בתרח רמז לאצילות שהוא סוד חכמה ומספר חכמה מלאה כזה חי״ת כ״ף מ״ם ה״ה עולה תר״ח ויסעו מתרח ר״ל לקחו כח מן חכמה ויחנו במתקה במתק ה״א ר״ל מיתוק ה״א אחרונה שה״ס מלכות שתיקונה ובניינה ע״י חכמה:

ה **ויסעו מקדש ויחנו בהר ההר בקצה ארץ אדום** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הרב נ״א ז״ל פ׳ וישלח על מאמר רז״ל לא נתמלאת צור אלא מחרבנה של ירושלים ר״ל שנסתלק אל״ף משם אדני בכל ארבע עולמות אבי״ע וחרב מקד״ש שהוא ד״פ אל״ף ונבנה רומי שהוא ד״פ די״ן הנשארים יע״ש וז״ש ויסעו מקד״ש שפגמו בארבע פעמים אלף שהם מקדש שסילקום ועי״כ ויחנו בהר ההר בקצה ארץ אדום רמז לרומי שהיא ממשלת אדום וקראה הר ההר על שם הררי נשף והררי חושך שבסט״א ובזה יובן תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת ה׳ שתחרב רומי ותבנה ירושלים יען כי מקדש אדני ר״ל ארבעה אלפין שעולים מקדש של שם אדני כוננו ידיך שנתקנים:

ו **ויאמרו את אדוני צוה ה׳ לתת את הארץ בנחלה בגורל לבני ישראל** י״ל למאי אצטריכו לפרש בדבריהם הגורל ודי לומר בנחלה לבני ישראל ועוד י״ל אומרם ומגורל נחלתינו יגרע הול״ל ומנחלתינו יגרע דהא בהוספה לא אמרו ונוסף על גורל נחלת המטה אלא למרו על נחלת המטה גם אומרם ומגורל נחלתינו יגרע כל מילות אלו הם ללא צורך יען כבר אמרו ונגרעה נחלתן מנחלת אבותינו והוא תוך כדי דיבור ונ״ל בס״ד בהקדים מ״ש בספר דברי גאונים כלל ך׳ מן ספר שו״ת גאוני קדמאי באחים שחלקו על פי הגורל וז״ל בכל מקום שיפול הגורל יטלנו ואין רשות לשום אדם מישראל לעבור על הגורל שאין הגורל אלא מפי שמים שנאמר על פי הגורל תחלק הארץ והעובר על הגורל כעובר על עשרת הדברות עכ״ל עוד כתב שם בשם הגאון חוות יאיר ז״ל שהגורל ידבק בו השגחה העליונה וצריך להיות בלי שום קלקיל ע״ש ולפ״ז י״ל דראשי האבות מלבד טענתם בשביל פסידא דידהון עוד באו לכלול בדבריהם טענה אחרת בשביל כבוד הגורל דהחלוקה נעשית ע״פ הגורל והעובר על הגורל כעובר על עשרת הדברות ואיך יגרע ממטה נחלתם שזכו בה ע״פ הגורל דנמצא דבר זה נוגיע בכבוד הגורל אשר דובק בו ההשגחה העליונה ולכן תחלת דבריהם פתחו בדבר זה ואמרו את אדוני צוה ה׳ לתת את הארץ בנחלה בגורל לבני ישראל בגורל דייקא דדבק בו ההשגחה העליונה ואם יהיו בנות צלפחד לאחד מבני שבטי ישראל הנה בזה יגיע לנו פסידא דנגרעה נחלתן מנחלת אבותינו ונוסף על נחלת המטה אשר תהיינה להם ועוד זו קשה יותר דדבר זה נוגיע בכבוד הגורל דמגורל נחלתינו יגרע:

ז **אלה המצות והמשפטים אשר צוה ה׳ ביד משה אל בני ישראל בערבות מואב** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל דהתורה נתנה לנו מעולם הבריאה שהיא סוד הבינה לכך התחילה באות בי״ת שה״ס בינה וידוע מרע״ה זכה לבינה לכן התורה שהיא מעולם הבינה נתנה על ידו וידוע כי יד ר״ל מקום וידוע כי מרע״ה אע״פ שזכה לבינה נצטרפו אליו גם אורות החכמה לכן שמו עולה מספר אחוריים דשם ע״ב שה״ס חכמה ומספר שם אהי״ה דיודין

שה״ס בינה שהם קפ״ד וקס״א כמנין משה וז״ש אלה המצות והמשפטים אשר צוה ה׳ בתורה הם ביד משה ר״ל במקום משה שזכה לבינה והתורה ג״כ היא נתנה בסוד הבינה בערבות מואב ערבות לשון עירוב מואב מ״ו אב והיינו מ״ו מלוי שם ע״ב שה״ס אב חכמה הנקרא אב׃

דברים

א אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל איתא במדרש זש״ה מוכיח אדם אחרי חן ימצא ממחליק לשון וי״ל מה שייכות יש לפסוק זה הכא ונ״ל בס״ד בהקדים מ״ש הגאון מהר״ם שיף ז״ל ע״פ הוכח תוכיח את עמיתיך ולא תשא עליו חטא ר״ל אם תוכיח להחוטא עצמו אתה מביישו על כן תוכיח באותו חטא לאדם צדיק שהוא עמיתיך שלא חטא וזה כיון שלא חטא לא יתבייש ואותו שחטא ישמע התוכחה דרך אגב כשאתה מוכיח לזולתו וע״כ לא יתבייש ולא תשא עליו חטא של ביוש עכ״ד ובזה יתורץ דקדוק אחר בפסוק זה באומרו אשר דבר אל כל ישראל ותיבת כל לשון יתר אך בא הכתוב להודיענו חכמתו של מרע״ה בתוכחות שעשה לישראל שנשמר שלא להביא החוטאים לידי ביוש דארז״ל כאן נרמז כמה מיני חטאים שהוכיחם בהם והוא במדבר ר״ל חטא שאמרו מי יתן מותינו וכו׳ ובערבה מה שחטאו בשיטים בערבות מואב ומול סוף מה שהמרו על ים בים סוף שאמרו המבלי אין קברים ופארן חטא המרגלים ותופל שתפלו על המן וחצרות מחלוקת קרח ודי זהב בעגל וכל אנו מיני חטאים לא היו אצל כולם אלא יש שחטאו בזה ולא חטאו בזה ויש שחטאו בזה ולא חטאו והוא לא רצה להוכיח להדיה לכל שבט בחטא שחטא בו פן יבואו לידי ביוש אלא קבץ את כולם והוכיחם בכל אלו מיני חטאים ובזה נמצאו לא נתביישו החוטאים ולז״א אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל כל דייקא שהעמיד את כולם והוכיחם ביחד בכל הדברים האלה והיינו כדי שלא יבוא החוטאים לידי ביוש ועל זה הביא המדרש פסוק מוכיח אדם אחרי כאלו במרע״ה שהיה ראש למוכיחם משתעי קרא דקאמר משה רבינו מוכיח אדם אחרי ר״ל אחר מנהגי ועצתי שיעשה כדרכי ומנהגי שלא לבייש החוטא להדיה אלא ישמעהו התוכחה דרך אגב הנה זה חן ימצא כי בזה נמצא מקיים מצות תוכחה ואין החוטא מתבייש וכיוצא בזה פירשו רז״ל ויקם וילך אחריה שהוא ר״ל אחר דבריה ובקשתה וכן כאן׃

ב **ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש דבר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה ה׳ אותו אליהם** י״ל למאי אצטריך לפרש הזמן שהיה בשנת הארבעים בחודש הי״א ועוד אומרו כאשר צוה ה׳ אותו מאי קמ״ל והלא בכל פעם מדבר עמהם כאשר צוה ה׳ אותו גם מלת אליהם לשון יתר הוא וכבר נרגש בכל זה רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל יע״ש ונ״ל בס״ד דמשנה תורה יש בו תוכחות הרבה לישראל וגם יש בהם דברים שהם קשים מאד ממרים הייתם מקצפים הייתם ודברי התוכחות לעם רב ועצום יהיה נחשד המוכיח שהוא מדבר תוכחותיו בשביל להתגדל ולהתפאר ובעבור עשות כבוד לעצמו בזה הוא מתכוין ברם אם המוכיח יוכיח סמוך לפטירתו מן העולם אינו נחשד בכך כי האדם שהוא הולך לבית עולמו לא יבקש גדולות עוד לעצמו בעוה״ז הנוסיע ממנו ובודאי כל כונתו הוא לש״ש על כן מרע״ה חשש מן החשד הזה ועשה כל תוכחות שלו הקשים מאד סמוך לפטירתו ממש אך גם בזאת היה ירא לדבר אותם קשות פן יענש אחר שראה שבאומרו שמעו נא המורים נענש לכך לא דבר קשה עד שנתן לו הקב״ה רשות וכמ״ש רז״ל במדרש פרשה זו א״ר סימון משל להמ״ד לתלמיד שהיה מהלך עם רבו וראה גחלת מושלכת סבור שהיא אבן טובה נטל אותה ונכוה לאחר ימים היה מהלך עם רבו וראה אבן טובה סבור בה שהיא גחלת והיה מתירא ליגע בה א״ל רבו טול אותה אבן טובה היא כך אמר משה בשביל שאמרתי להן שמעו נא המורים נטלתי שלי מתחת ידיהן ועכשיו אני בא להוכיחן בתמיה א״ל הקב״ה משה אל תתיירא עכ״ל נמצא השי״ת הוא שצוהו להוכיחם בתוכחות קשים אלה והטעם הוא כי דברים קשים אלו הם לטובתם וז״ה ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש שאז הוא קרוב לפטירתו בחודש אחד דבר משה דבור קשה אל בני ישראל יען מאחר דהוא סמוך לפטירה אין כאן חשד וגם בזאת חש מן העונש ולא עשה כן מדעתו עד שנתן לו הקב״ה רשות וצוהו על כך ולז״א ככל אשר צוה ה׳ אותו שנתן לו רשות וצוה על כך וכמ״ש במדרש יען כי דבור קשה זה הוא אליהם ר״ל לטובתם שבזה יתפעלו יותר וישובו אל ה׳׃

ג **ה׳ אלהינו דבר אלינו בחורב לאמר רב לכם שבת בהר הזה** נ״ל בס״ד דארז״ל שכר מצות בהאי עלמא ליכא משום דנצטווינו ע״י שליח וליכא בזה משום ביומו תתן שכרו אך שכר מצות אנכי ולא יהיה לך דמפי הגבורה שמענום יש שכר גם בעוה״ז וכתבו המפרשים ז״ל דבשביל מצות אנכי ולא יהיה לך יש לישראל רוב טובה בעוה״ז ולולי כן לא היה להם יותר מכדי חיותם ממש עוד ידוע מ״ש רז״ל ע״פ היום הזה ה׳ אלהיך מצוך בכל יום יהיו בעיניך כחדשים כאלו בו ביום נצטווית עליהם וכן אמרו ע״פ היום הזה נהיית לעם בכל יום יהיו בעיניך כאלו היום באת עמו בברית ובזה מובן הטעם שצונו השי״ת לזכור בכל יום מעמד הר סיני וז״ש ה׳ אלהינו דבר אלינו בחורב בשביל שדבר אלינו ממש כי אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום לכך לאמר רב לכם ראוי לאמר בעוה״ז רב לכם שיהיה לכם רבוי שפע טובה ולא בצמצום כי מחמת אותם דברים שדבר עמנו יש לנו שכר גם בעוה״ז גם עוד ראוי לנו להשים מעמד הר סיני על לבינו שנצייר תמיד שבתינו בהר הזה כדי שתהיה קבלת התורה חדשה אצלינו בכל יום או יובן בס״ד סיני

נבחר למתן תורה בשביל שפלות שהיתה בו וממדת הר סיני ילמד האדם לאחוז בענוה דמאן דאיהו זעיר איהו רב וז״ש רב לכם אם תרצו להיות רב לכם צריך שתשבו בהר הזה כלומר במידת ההר הזה שהיא מדת ענוה ושפלות:

ד ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל בשער רוה״ק שהאדם בפנימיותו הוא מכון ומרכבה לצלם שם הוי״ה ובחיצניותו הוא מכון ומרכבה לצלם שם אלהים ע״ש ולכן כתיב ויעבור את מעבר יבק מספר שם הוי״ה ושם אלהים שעולה יב״ק והנה מלוי אותיות סיני הוא ד״ו מכו״ן כי יו״ד ראשנה אינו יוצאה במבטא וד״ו ר״ל שנים וז״ש רב יהיה לכם רבנות ומעלה על ידי שבת בהר הזה שתתכוונו תמיד לעשות עצמכם מכון ומרכבה לשם הוי״ה ולשם אלהים כאשר רמוז בתוך אותיות ההר הזה:

ה **ראה נתתי לפניכם את הארץ באו ורשו את הארץ וכו׳** י״ל והלא עדיין הם במדבר ולא נכנסו ואיך אומר להם ראה נתתי לפניכם והם רחוקים ממנה ונ״ל בס״ד דגדול כח הבטחון שעל ידו ישיג האדם את חפצו אע״פ שהוא רחוק ממנו למאד על כן ישראל בעודם במדבר אם יציירו בדעתם שכבר נתן הקב״ה הארץ לפניהם אשר מגודל בטחונם בהשי״ת יחשבו כאלו המבוקש הגיע לידם בזה יהיו זוכים להשיגו ולבא לידם באמת וז״ש ראה נתתי לפניכם את הארץ עיצה טובה קמ״ל כדי לדחות בזה הקטרוגים שתראה בדעתך כאלו כבר נתתי לפניכם את הארץ ובזכות הבטחון הזה אז בואו ורשו את הארץ אשר נשבע ה׳ לאבותכם לתת להם ולזרעם אך בתנאי שילכו אחריהם כלומר אחרי מנהג אבותם כמש״ה ויתן להם ארצות גוים וכו׳ בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו:

ו או יובן בס״ד ע״פ מ״ש הגאון השל״ה ז״ל בפרשת ויחי בכל מקום שהיו יחד כל זרע ישראל שם היה חונה אוירא דא״י ושם מותר להקריב לה׳ וכמו שעשו ישראל במדבר מ׳ שנה שהיה שם עליהם אויר א״י ולכך הקימו המשכן והקריבו קרבנות ולא נקראו שחוטי חוץ ע״ש ובזה פרשתי בס״ד הפסוק בפרשת שלח לך עלה נעלה וירשנו אותה פירוש כבר ירשנו אותה כי אוירה הוא שוכן עתה אצלינו ונמצא כי עתה כבר ירשנו אותה שלקחנו אוירה הקדוש ואז בנקל תהיה גופה של ארץ לכבשה ולכן עלה נעלה ואין חשש ופחד וז״ש ראה נתתי לפניכם את הארץ שלקחתם האויר שלה והנהו אצלכם על כן בנקל תהיה ירושת גוף הארץ ולזה בואו ורשו את הארץ הוא גופה של הארץ ולז״א בפרשת שלח לך סר צלם מעליהם וה׳ אתנו אל תיראום פירוש צלם קאי על אוירה של א״י שכבר הוא אצלינו וזה סימן כי ה׳ אתנו לכך אל תיראום:

ז **ה׳ אלהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב** נ״ל בס״ד מנהגו של עולם הצדיקים מועטים אך זה חידוש אתכם כי ה׳ אלהיכם הרבה אתכם ועכ״ז הנכם היום ככוכבי השמים כלומר צדיקים שנמשלים לכוכבים ואמר לרב כי הקב״ה הבטיח לאברהם אע״ה דלא פחית עלמא מתלתין צדיקים גמורים ואתם כולכם היום צדיקים גמורים כמו למ״ד רב כאותם שלשים צדיק רב שהבטיח הקב״ה לאברהם אע״ה גם אמר ככוכבי השמים רמז בזה על ב׳ הכוכבים הקבועים בשמים שאינם זזים ממקומם לעולם והם א׳ בצד דרום וא׳ בצד צפון ונקראים בלשון ערבי גיר״י ועליהם הולכים עוברי דרכים ויורדי אניות ויש מדינות שאין רואין אלא רק כוכב שבצפון ויש אין רואין אלא רק כוכב שבדרום ואותם המדינות שהם תחת קו המשוה רואין את שניהם ואלו ירמזון אל שלשה מיני צדיקים והיינו יש צדיק בעל תורה בלבד כי אין לו ממון להאיר לעולם בממונו בצדקה וג״ח ולזה ירמוז כוכב שבדרום כי החכמה תתייחס לדרום כמ״ש רז״ל הרוצה להחכים ידרים ויש צדיק אינו בעל חכמה אלא הוא בעל מצות שמאיר לעולם בממונו בצדקה וג״ח ולזה רמוז כוכב שבצפון כי העושר יתייחס לצפון כמ״ש הרוצה להעשיר יצפין ויש בעל חכמה ובעל עושר שמאיר לעולם בחכמתו וממונו וכנגד זה יש רואין את כוכב הדרומי וכוכב הצפוני ועל כן הצדיקים נמשלו לכוכבים ר״ל לשני כוכבים אלו הקבועים גם נמשלו לכוכבים שהם אורם גדול ורק לסיבת ריחוקם מן הארץ השפלה נראה אורם מועט:

ח **ה׳ אלהי אבותכם יוסף עלכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם** נ״ל בס״ד דידוע השי״ת נקרא אלהי ישראל כי ישראל יכולים לקבל ממנו שפע בלתי אמצעי אך לגבי אוה״ע נקרא אלהי האלהים כי אוה״ע אינם יכולים לקבל ממנו שפע אלא ע״י אמצעי שהוא השר שלהם ובזה פירש הרב א״י ז״ל מאמר רז״ל דאחאב כתב על דלתי שומרון אחאב כפר באלהי ישראל דהכונה כפר בתואר זה דלדעתו גם ישראל אינם יכולים לקבל ממני שפע אלא ע״י אמצעי וא״כ גם לגבי דידם נקרא אלהי האלהים ואינו נקרא אלהי ישראל וז״ש ה׳ אלהי אבותכם הוא בעצמו יוסף עלכם ככם אלף פעמים שאין אתם צריכים לאמצעי ואין זה חידוש כי יברך אתכם כאשר דבר לכם בלתי אמצעי בתחלת דבריו בעשרת הדברות דלכ״ע אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום:

ט או יובן בס״ד יוסף ה׳ עלכם ככם דידוע כל הנטפל להשם מלפניו מותר למחקו שאין בו קדושה אך הנטפל מאחריו כגון כ״ף ומ״ם של אלהיכם אסור למחקו כי נתקדש בקדושת השם ולזה ידמו הגרים הנוספים על ישראל אם ילכו הנטפלים לישראל אחריהם בדרך שהולכין בו ישראל לעשות כמותם הרי אלו מקודשין בקדושת ישראל אבל אם ילכו לפנים שאין עושין כמעשה ישראל אלא ילכו בדרך הנראה להם לדעתם לא יתקדשו בקדושת ישראל

ולכך אמר יוסף עלכם גרים שהם בכם ר״ל נטפלים והולכין אחריכם בדרך שתלכו בה כמו אותיות כ״ם הנטפלין להשם מאחריו וכיון שנוספין עלכם גרים כשרים כאלה אז יברך אתכם כאשר דבר לכם בהבטחות של עת״ל כי ידוע הבטחות דעת״ל תלויה בתוספת הגרים דלכן ארז״ל לא גלו ישראל בין האומות אלא כדי שיתוספו עלהם גרים או הכונה יוסף עלכם גרים שיהיו כשרים כמותכם ואין אתם צריך לגלות בין העמים בעבור זאת אלא גם בזמן תוספת הגרים יברך אתכם כאשר דבר לכם שתשבו בטח בארצכם׃

י ובאופן אחר נ״ל בס״ד ויברך אתכם כאשר דבר לכם כי מצינו שברכת כהנים נאמרה לישראל בלשון יחיד וי״ל דהול״ל בלשון רבים דהא אין מברכים אותה בפחות מעשרה אך ידוע דנאמרה בלשון יחיד כי כל ברכה האמורה בלשון יחיד היא מעולה יותר שמושכת שפע מרום המעלות סוד הכתר שהוא יחיד ונקרא אל״ף וז״ש יוסף עלכם אלף פעמים שישפיע לכם ממדת הכתר שהוא סוד אלף ואע״פ שאתם רבים יברך אתכם בלשון יחיד כאשר דבר לכם במעמד הר סיני שהייתם רבים עומדים ודבר עמכם בלשון יחיד אנכי ה׳ אלהיך׃

יא **הבו לכם אנשים חכמים וכו׳ ואשמם בראשכם** י״ל הול״ל ואשמם שופטכם ונ״ל בס״ד דמצינו דהחכמים נקראים עינים של ישראל כמ״ש עיני העדה על הסנהדרין והטעם כי הם הרואין במעשיהם של ישראל ובודקין אותם וארז״ל החכם עיניו בראשו וקשה כל אדם עיניו בראשו אך הכונה דהכסיל אינו רואה במומי עצמו כי אם במומין של אחרים דוקא וזה ידמה כאלו עיניו ברגלו שאז אינו מסתכל דכל גופו ואינו ראהו אך החכם עיניו בראשו שהוא מסתכל בעיניו על כל עצמו מה שעושה בכל גופו שלכך ברא הקב״ה את העינים בראש לרמוז שיסתכל תמיד בכל פעולות הגוף שלו מראשו ועד רגליו כדי שיכיר חסרונותיו ולז״א על החכמים שהם העיניים שלכם אשמם בראשכם שיהיו רואין את כל הפעולות הנעשים בכל הגוף שלכם ובודקין בכל המעשים שלכם ולא כאותם הדיינים שאין רואין במעשים של הציבור הנעשים כאלו הם עינים המונחים ברגלים של הציבור שאין רואין כלום׃

יב **ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות ואקח את ראשי שבטכם** נ״ל בס״ד הוא בקש מהם תרתי שהם יבררו את הדיינים וגם שיהיו חכמים ונבונים וצריך שישיבו טוב הדבר בסתם דקאי על שתים אלה אך הוסיפו לעשות נראה מדבריהם דכונתם מה שבקשת מאתנו לעשות שהוא הבירור זה טוב אבל מה שאמרת שיהיו חכמים ונבונים לא נח לנו בזה ועי״כ חשד אותם למה לא ניחה להו בחכמים ונבונים אלא מפני שרוצים דיין פתי שיוכל בע״ד לסמות עיניו בטענות מזוייפות ואינו רוצה בדיין חכם ומבין שנקב ויורד עד התהום לברר הדבר ולהוציאו לאורה לכן לא רצה שהם יבררו אלא ואקח את ראשי שבטכם שעשה הבירור על ידו׃

יג **שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק** נ״ל בס״ד יש אם למקרא וקרינן שמוע מלאה בוא״ו ורמז בזה שמו עי״ן בין אחיכם הם בעלי דינין התובע והנתבע שלא תסתכלו לא בזה ולא בזה אלא תשימו עי״ן שלכם באויר שביניהם ותדברו עמהם כדי שלא יהיה מכשול מראייתכם בהם שיסתתמו טענות אחד מהם או יובן בס״ד ע״ד מ״ש בפ״א דאבות וכשיהיו בעלי הדין עומדין לפניך יהיו בעיניך כרשעים וזה נרמז בתוארים של בעלי הדין שהם אחד נקרא תובע ואחד נתבע ובשניהם אות העי״ן היא בסוף וצריך שהדיין יראה את העין בתוך התואר שלהם דהתובע נחשב בעיניו לתוע״ב והנתבע נחשב לנתע״ב וז״ש שמ״ו עי״ן בין אחיכם פירוש תשימו אות עין דתובע ונתבע בין אותיות התוארים שלהם ובזה ושפטתם צדק שלא יטה לבך לומר זה צדיק הוא ואינו משקר לכך אזכהו׃

יד או יובן בס״ד שמוע בין אחיכם אפילו העדות היא על אדם צדיק וכשר הדומה לכם שנקרא אחיכם וכמו ענין בנו של שמעון בן שטח שהעידו עליו בשקר להרגו והודו אח״כ וכן בהך עובדא דאותו חסיד שהעידו עליו ששכב עם הכלב בשקר וכזב עכ״ז ושפטתם צדק ע״פ התורה שאמרה ע״פ שנים עדים יקום דבר׃

טו **ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גירו** נ״ל בס״ד בין איש ובין אחיו קאי על כל מיני דו״ד שיש בין התובע ובין הנתבע שהדין נפסק ע״פ העדים או ע״פ שטר וראיה או ע״פ שבועה ואומרו ובין גירו קאי על דבר סתום כמו הך עובדא דההוא גברא שצוה כל נכסיו לחד ברא כדאיתא בבתרא דף נ״ח שכינס דבריו ולא פירש מה שצריך לו לפרש וכן בההוא דאמר נכסיו לטוביה ולא פירש שם אביו ויש ב׳ טוביה דכל אלה וכיוצא בהם תלויים בדעת הדיינים שהם יפרשו הענין ע״פ האמת והצדק כפי שיקול דעתם וזהו גירו מלשון לא תגורו מפני איש שפירש רש״י לא תכניס דבריך כמו אוגר בקיץ בכל אלו צריך שיהיה המשפט צדק׃

טז **ראה נתן ה׳ אלהיך לפניך את הארץ עלה רש וכו׳** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש וילקט יוסף בשם מדרש לפרושים כתיב הפח נשבר ואנחנו נמלטנו והיינו בגאולה הראשנה של יצ״מ היתה השבירה של הפח באות סמ״ך שבא ונכנס אות סמ״ך בתוך אותיות פח ונעשה צירוף פסח ולעתיד בגאולה האחרונה תהיה שבירה של פח באות רי״ש שיבא ויכנס תוך פח ויהיה צירוף פרח שאז יציץ ופרח ישראל ע״ש ובזה פרשתי הטעם דבחודש ניסן מברכים על אילנות שיש בהם פרח כי בניסן עתידין ליגאל ואז ישראל שנמשלו לאילנות כי האדם עץ השדה יצאו מן הגלות שישבר הפח שלהם ויהיה פרח

שיתקיים אז יציץ ופרח ישראל ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פריו האלף רמז ללמוד התורה לשון אלוף חכמה שיהיה לימוד התורה בשלימות ואז מאתים לנוטרים את פריו שיבא אות ר׳ שמספרו מאתים ויכנס בתוך פח ויהיה צירוף פרח ולז״א בתהלים פ״ג כי הנה אויביך יהמיון ומשנאך נשאו ראׁ״ש שרוצים להסיר אות ריׁ״ש מן פרח כדי שישארו אותיות פח לבדם ולז״א יפטירו בשפה לדבר קטגורים על ישראל וכל כוונתם בזה כדי להניע ראׁ״ש דהיינו אות ריש שלא יתחבר ויכנס תוך פח לשבר אותו וכאשר יוצא פרח יצץ ציץ כי בשבירת הפח ע״י אות ר׳ שיהיה צירוף פרח אז יצץ ציץ שהוא מספר קץ הגאולה וז״ש ראה נתן ה׳ אלהיך לפניך את הארץ ולכן עתה הוא עת רצון ומתקרי אתחלתא דגאולה ואז עלה ריש שתעשה מצות ומע״ט ובזה תעלה אות ריׁ״ש להכניסו תוך הפח שתשברהו לגמרי ולא די בשבירה שהיתה לפח ביצ״מ שהיתה ע״י אות סמ״ך כאשר דבר ה׳ אלהיך לך על הבטחת הגאולה העתידה יציץ ופרח ישראל כי כל דברי הנבואה של הנביאים קבלום מסיני וכמ״ש רז״ל משא דבר ה׳ ביד מלאכי בימי מלאכי לא נאמר אלא ביד מלאכי שכבר היתה הנבואה בידו מהר סיני וכן ישעיה אמר מעת היותה שם אני אמר ישעיה מיום שנתנה תורה בסיני שם הייתי וקבלתי את הנבואה הזאת אלא ועתה ה׳ אלהים שלחני וכו׳ ע״ש ולז״א כאשר דבר ה׳ אלהיך לך ר״ל עליך בסיני יציץ ופרח ישראל ששבירת הפח העקרית תהי׳ ע״י אות ריׁ״ש ובזו השבירה שתהיה ע״י אות ריׁ״ש אל תירא ואל תחת שלא יש תקנה עוד לפח שיתחבר כי אין זו כשבירת פח מצרים שנשבר ע״י אות סמך ולכך גאולה שתהיה אחרי שבירת הפח בריׁ״ש אין אחריה עוד שעבוד׃

יז **אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו וכו׳** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש המפרשים ז״ל לעתיד ינטל אות וא״ו מעשו וינתן ליעקב ויהיה יעקוב מלא בוא״ו וישאר בעשו עש ואז תתבטל קליפתו שיתקיים בם עש יאכלם עכ״ד נמצא אות וא״ו שהוא גבול של בני עשו שעומד בסוף השם של אביהם יעבור כוחו מהם ויהיה כוחו לישראל זרע יעקב אך ידוע כי מפלת עשו תהיה ע״י עסק תורה שבע״פ שהיא ששה סדרם מספר וא״ו כמ״ש הקול קול יעקב ואין הידים ידי עשו כי הוא״ו שהוא בסוף שמו והוא ארוך דוגמת יד שהיא מקצוות הגוף זה ינטל מעשו ע״י קול התורה שבע״פ שהיא ששה סדרים מספר וא״ו וז״ש אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו שתקחו כח הוא״ו שהוא גבול שלהם ובזה נשמרתם מאד יהיה לכם שמירה ע״י אור מקיף שנקרא מאד שהוא מכניע ומשבר את אדום אשר אותיותיו שוים או מאד גי׳ מה רמז לשם הוי״ה דאלפין שעולה מספר גאולה אל תתגרו בם קרי בה אל תתגר וא״ו בם שלא תחטאו ותגרמו שיתגורר עוד אות וא״ו בם כי לא אתן לכם מארצם לעתיד אלא עד שיגמר התיקון בשלימות שהוא מדרך כף רגל וכמ״ש בזוה״ק עד דמטו רגלין ברגלין וגם עד שתהיו נתקיים גם מעונות שאדם דש בעקביו שהם מדרך כף רגל או עד שישבר רגל הקו״ף דקנה של עשו כמ״ש ע״פ גער חית קנה ויהיה הנה וכמ״ש ע״פ ראשון לציון הנה הנם׃

ואתחנן

א **ואתחנן אל ה׳ בעת ההיא לאמר** נ״ל בס״ד שיש י״ב צרופים בשם הוי״ה וכל חודש שולט בו צירוף אחר וכן נמי יש י״ב צרופים בשם אהי״ה ובכל חודש שולט צירוף אחר וצירוף השולט בחודש אלול הוא צירוף ההי״א גם ידוע מה שנבחר חודש אלול לסליחות ותחנונים ובקשת רחמים דלכן נקרא חודש רחמים היינו מפני שבו עלה מרע״ה למרום להוריד לוחות שניות ועשה בהם תפילות בעד ישראל ונתקבלו ברצון שסלח להם ונתרצה להם בלוחות שניות ולכן מרוב קדושתו של מרע״ה פתח באותו החודש שערי רחמים שיהיו פתוחים גם לדורות הבאים שיתפללו בחודש זה ותקובל ברצון תפלתם ותחנתם וז״ש ואתחנן אל ה׳ בעת ההיא ר״ל בעת ששולט בו צרוף של ההי״א מי״ב צרופי אהיה שהוא חודש אלול כדי לאמר לדורות הבאים שגם הם יעשו תחינות בחודש הזה ויתקבלו ברצון ולז״א בפרשה זו ואתנפל לפני ה׳ בראשנה ארבעים יום וארבעים לילה וכו׳ וישמע ה׳ אלי גם בפעם ההיא ר״ל גם בפעם ששולט בו צירוף ההי״א שהוא חודש אלול שבו היו ימים האחרונים שעליתי למרום שמע אלי׃

ב ובמדרש איתא תקט״ו תפילות התפלל מרע״ה כמנין ואתחנן ונ״ל בס״ד טעם למספר זה שהוא מספר שם יג״ל פז״ק במילואו שעולה תקט״ו והוא ביסוד לכך הוא מספר איׁ״ש צדי״ק וכל התפילות מתקבצים ביסוד לכן התפלל תקט״ו תפילות ובזה יובן בס״ד מ״ש מרע״ה לישראל אנכי עומד בין ה׳ ובינכם בעת ההיא להגיד לכם את דבר ה׳ והוא הפרש שיש בין מספר שם הוי״ה ובין מספר שם ישראל הוא תקט״ו שהוא מספר שם יג״ל פז״ק הנז׳ במילואו וכמספר איש צדיק וידוע כי מרע״ה היה בחי׳ יסוד דחכמה גם תורה שבכתב היא מאור יסוד דחכמה לכך נתנה על ידו וז״ש אנכי עומד במספר שיש בין ה׳ ובינכם כדי להגיד לכם את דבר ה׳ דייקא שהיא תורה שבכתב׃

ג או יובן ע״פ מ״ש רז״ל אין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמוד פנחס ויתפלל ולפי האמור שהתפלל תקט״ו תפלות כמנין שיש בין מספר שם הוי״ה ובין מספר ישראל לז״א אנכי עומד בתפלה בין ה׳ ובינכם ר״ל כמנין שיש בין מספר שם הוי״ה ובינכם שהוא שם ישראל והוא מספר תפלה׃

ד או יובן אנכי עומד בין ה׳ ובינכם כי שם הוי״ה ככתיבתו וקריאתו עולה צ״א והפרש שיש בין מספר צ״א למספר ישראל הוא מספר ת״ן כמנין משה במילואו כזה מ״ם שי״ן ה״ה שעולה ת״ן רמז שהוא הראוי להיות אמצעי בין השי״ת ובין ישראל לכך נרמז שמו במספר האמצעי שיש בין מספר שמו י״ת ובין מספר שם ישראל ולז״א אנכי עומד בין ה׳ וביניכם שיש רמז לשמי בין הבינים וזה הוכחה כי אני הוא הראוי ומוכן להיות אמצעי בין ה׳ ובינכם להגיד לכם את דבר ה׳:

ה **אתה החלות להראות את עבדך וכו׳** נ״ל בס״ד ע״פ המדרש בפרשת ויקרא א״ר חנינא אית אריס דחכים למשאל ואית אריס דלא חכים למשאל וכו׳ ע״ש באורך וכן כאן אצל מרע״ה אע״פ שהיה מצטער מאד על שמנעו השי״ת ליכנס לא״י הנה בעת תפלתו על הדבר הזה לא הראה עצמו בצער ודאגה אלא עשה כאריס טב שהתחיל לספר בשבחו של המקום ב״ה ועוד הראה בזה את כבודו ואת גדלו אשר גדלו השי״ת וכבדו והשליטו ולז״א אתה החלות וכו׳ והיה מזכיר והולך ואמר לישראל אע״פ שאני עשיתי כאריס טב דחכים למשאל עכ״ז מחמת שנתעבר ה׳ בי למענכם לכך לא שמע אני ויאמר ה׳ אלי הן אמת דרב לך שזכית לכל המראה הגדול הזה ומן הראוי שאעשה בקשתך אך עכ״ז בבקשה ממך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה ועכ״ז לא אשיבך ריקם לגמרי אלא אשמע חצי תפלתך שאמרת ואראה את הארץ הטובה ורק של אעברה נא לא אשמע לך ולכן עלה ראש הפסגה וכו׳ וראה בעיניך בדרך נס את כל הארץ ורק לא תעבור את הירדן הזה:

ו או יובן בס״ד ע״פ מ״ש בזוה״ק פ׳ בשלח דף נ״ד ע״א באותיות שמו של מרע״ה מ״ם פתיחה סוד בינה שי״ן סוד אבהתא שהם חג״ת ואות ה״א ה״ס מלכות ע״ש וידוע כי א״י היא סוד אות ה״א שהיא מלכות וז״ש אתה החלות להראות את עבדך ר״ל ה״א שה״ס מלכות חלותה להראות את עבדך וכמ״ש בזוה״ק כד נפק לעלמא אנהרא ה׳ באנפוי וביתא אתמלייא מזיויתיה את גדלך רמז לאות ש׳ ואת ידך החזקה רמז לאות מ״ם דמשם מתערין שכ״ה דינים כנז׳ שם לכן אעברה נא ואראה את הארץ הטובה שהיא סוד ה״א שהיא מלכות:

ז או יובן בס״ד ע״פ מ״ש רז״ל בפ׳ בראשית ברא אלהים בשביל משה שנקרא ראשית ברא הקב״ה שמים וארץ נמצא מרע״ה נרמז כבודו בהתחלת התורה בתיבת בראשית וז״ש אתה החלות בתורה להראות לבאי עולם את כבוד עבדך ומפרש היכן היה זה ואמר את גדלך ואת ידך החזקה שהוא בריאת העולם בששת ימי בראשית ששם רמזת על כבודי ולכן אחר כל הכבוד הזה שכבדתני לברא שמים וארץ בעבורי אז בדין הוא שאעברה נא ואראה את הארץ הטובה כיון שהכל נברא בשבילי ובשלי אני נכנס:

ח **ויאמר ה׳ אלי רב לך** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל בסוד הכתוב הנה ה׳ רוכב על ע״ב ק״ל דהארה של חו״ל הוא מספר שמות ע״ב ק״ל שהוא מספר רב וז״ס כל רב מבבל והארת ארץ ישראל היא בתוספת עשרה עוד ולכן היא הארת רבי וז״ס כל רבי מא״י ע״כ ונראה לרמוז בשם מרע״ה נרמז שלא יכנס לא״י ששם הארת רב״י אלא ישאר בחו״ל ששם הארת רב יען כי מילוי משה כזה מ״ם שי״ן ה״א עולה ק״א והוא נכפל שמו משה משה הרי מלוי שלו מספר רב וז״ש ויאמר ה׳ אלי רב לך ר״ל הארת רב של חו״ל לך ולא הארת רבי של א״י שהיא תוספת יו״ד ולכן אל תוסף דבר אלי עוד תיבת אלי קרי בה אל יו״ד שה״ס הארת א״י כי כן הרמז הזה נרמז בשמך הטוב:

ט ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הגאון תפארת הגרשוני ז״ל בפרשת בשלח דמרע״ה חי ק״ך שנה לפי שהיה כהן ונתן לו הקב״ה תרומה מימי עולם שהם שיתא אלפי שנה תרי ממאה עולה ק״ך שנים כי דין תרומה הוא אחד מחמשים דהיינו בינוני נותן אחד מחמשים ע״ש והנה על זה י״ל א״כ הוא אין לו חיים יותר מן ק״ך שנים ומה הענישו בהבאת הסלע הא בלא״ה אין לו חיים עוד שיביא את העם הזה דק״ך שנה שלו נשלמו בסוף הארבעים שנה שכלו מתי מדבר שאז הגיע כניסתם של ישראל לארץ וקודם זה לא הוה אפשר שיכנסו ונראה לתרץ כי הן אמת תרומה אחד מחמשים אך זו מדהבינונית אבל עין יפה אחד מארבעים ואם היה מדבר עם הסלע שאז היה הנס נעשה יפה יותר היה נוהג עמו בעין יפה לתת לו אחד מארבעים ואז מגיע לו ק״ן שנים אך כיון שהכה את הסלע שלא נעשה הנס יפה לא נהג עמו בעין יפה אלא בינונית שעולה לו ק״ך שנים ולכן לא נשאר לו זמן בעולם כדי שיכניס את ישראל לארץ והנה רב נדרש על כהן כי רב נדרש לשון רוממות וגדונה וגבי כהן כתיב וקדשתו לברך ראשון ולטול מנה יפה ראשון וכו׳ ובזה פרשתי מ״ש קרח למשה ואהרן רב לכם כי מרע״ה נעשה כהן בשבעת ימי מלואים ששמש בכהונה גדולה ואחריו אהרן הוא כה״ג וז״ש ויאמר ה׳ אלי רב לך ר״ל דין כהן שהוא רב יש לך שצריך ליקח תרומה גדולה שהוא אחד מחמשים ולא יגיע לך בזה יותר מן ק״ך שנה ואין לך זמן עוד בעולם שתכניס את ישראל לארץ כדי שלא אטעון עכ״פ תנהוג בעין יפה שיגיע לי ק״ן שנה ואז יש לי זמן עוד בעולם לכן אמר לי אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה לבקש תרומה במדת עין יפה ונרמז זה בתיבת אלי שהוא א׳ לי כלומר אחד מ׳ לי שהוא ארבעים וכל זה היה לי בעבורכם וסיבתכם בענין הסלע:

י **אעברה נא ואראה את הארץ הטובה** נ״ל בס״ד דהגזרה היתה לכן לא תביאו את הקהל הזה וביקש שיעביר אותיות נא מן תיבות לכן לא ואז ישאר אותיות לכל ויהיה הדבר לכל תביאו את הקהל ואפשר נמי שלא יתבטלו אותיות נא לגמרי אלא יהיו נקראים כך לכל תביאו נא את הקהל והכונה לכל

אפילו אותם הגרים שעלו עם ישראל שהם ניצוצותיו של מרע״ה:

יא **ונשב בגיא מול בית פעור** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בס׳ הכונות באמירת י״א סימני הקטורת בכל יום שלשה פעמים שתים בשחרית ואחת במנחה כדי לסלק את י״א האורות מתוך הקליפות וישארו מתים ולכך מעלתם נשגבה מאד ע״ש וז״ש ונשב בגיא חלק התיבה לשתים וקרי בה בג׳ י״א ר״ל בשלושה פעמים י״א סמני הקטורת בכל יום ובזה מול בית פעור מול לשון כריתה לבית פעור הקליפה או הכונה כנגד בית פעור שאומרים ג״פ כדי שלא ינקו הקליפות מן השפע היורד לעולמות ע״י התפילות:

יב **ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה׳ אלהי לעשות כן בקרב הארץ** נ״ל בס״ד הכונה אני למדתי כאשר צוני ולא עכבתי אצלי דבר אחד להתפאר בו לעצמי ולכן ראוי שגם אתם תעשו כן בקרב הארץ שכל אחד ילמד לאחרים כל מה שהוא יודיע:

יג ובאופן אחר נ״ל בס״ד אומרו לעשות כן בקרב הארץ כי במלוי אותיות ארץ כזה אל״ף רי״ש צד״י יש בהם מספר דלת והיינו כי התורה נקראת בשם ארץ כמ״ש רז״ל ע״פ ואת הארץ כי נעמה וכן אמר ארוכה מארץ מדה ונרמז בקרב השם זה שלה מספר דלת לרמוז אם יהיה לימוד התורה שלומד בפיו מחובר במוחו ששם המחשבה שבראש שהוא למעלה וגם מחובר בלב שהוא למטה מן הפה אז לא יהיה הלימוד כבד על האדם ואם אין יכבד עליו מאד ולא יתקיים בו והוא כטבע הדלת שמחובר בציר למעלה ולמטה אז לא תכבד פתיחתו וסגירתו על האדם משא״כ אם אינו מחובר למעלה ולמטה יהיה כבד טלטולו ויגיעתו על האדם מאד ועוד נרמז במספר אותיות דלת שהוא מספר ארבעה רמז שיטרח האדם בלימוד ד׳ חלקי התורה שהם פרד״ס גם נרמז בדלת לשון דלות שיראה עצמו דל כי אין התורה מתקיימת בגאוה וז״ש לעשות כן בקרב הארץ ר״ל במה שנרמז בקרב אותיות הארץ שהוא מספר דל״ת וכמו שרמזנו בכל הנז״ל:

יד **ותקרבון ותעמדון תחת ההר** נ״ל בס״ד כי ישראל בקבלת התורה זכו לתואר איש באמת והיינו כי הצדיק נקרא בשם איש כי ע״י עסק התורה מיחד שם הוי״ה שהוא סוד תפארת עם שם אדני שה״ס מלכות ע״י שם שדי שהוא בחינת היסוד המחברם ולכן נקרא איש ר״ת ג׳ שמות הנז׳ שהם שם הוי״ה ושם שד״י ושם אדני והנה תואר זה של איש נרמז במלוי אותיות הר שהם ה״א רי״ש דהמלוי שהוא תחת הפשוט הוא אותיות איש וז״ש ותקרבון ותעמדון תחת ההר ר״ל בתואר איש הרמוז תחת אותיות הר במילואם:

טו **ושמרתם ועשתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים וכו׳ ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה** י״ל איך תהיה ניכרת לעיני העמים והלא אין להם מגע בה ומשפטים בל ידעום ועוד איך יודו רק שישראל הם עם חכם ונבון והלא גם אתם נמצא ספרי חכמה הרבה ואיך יודו ביתרון ישראל עליהם ונ״ל בס״ד כי תורתינו הקדושה הגם שהיא חמשה חומשים אשר ישא אותם האדם בחיקו הנה היא רחבה מיני ים שכל קיץ וקיץ גנוז בו תלי תלים ומה שתמצא בה סיפור מעשים ותולדות בני אדם בכל אלה רמוז עניינים יקרים גדולים עד אין חקר ד״מ פסוק תמנע היתה פלגש שהוא חמש תיבות רמוז בו דברים אשר לא יכילום אלף קנטרסין ופרשת ואלה המלכים בה רמוזים סודות עמוקים רבו מספר ומצינו על פרשת בלעם שהיא דף וחצי בתורה אמר רבינו האר״י ז״ל לתלמידיו שלא יספיק להם שמונים שנה ללמדם מה שרמוז בפרשה זו וכאלה רבות מראש התורה ועד סופה ומצינו כמה הלכות שלא נרמזו בתורה אלא ביתרון אות או חסרון אות וי״ג מידות שהתורה נדרשת בהם רבו פרטיהם עד אין מספר ואפילו על דברי הימים אמרו בגמרא בין אצל לאצל טעינו כמה גמלי דדרשה באופן שדברי תורתינו הקדושה הם מלות קצרים וגנוז בתוכם עניינים רבים שאפילו חכמות חצניות בדברים גשמיים נרמזו בתורה וכמ״ש בן בג בג הפוך בה והפוך בה דכולה בה וכמ״ש במדרש שפלסוף אחד רצה לידע נחש לכמה מוליד וטרח כמה שנים עד שידע שעיבורו הוא שבעה שנים וכששאל דבר זה מן החכמים השיב רבי יהושע תכף ומיד שעיבור נחש שבעה שנים וא״ל מנין לך א״ל מן התורה כך נראה לנו כי נאמר בנחש ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה אם מבהמה נתקלל מחיה לא כ״ש ומה ת״ל מכל חית השדה אלא לומר לך כשם שנתקללה הבהמה מחיה אחד לשבע ומאי ניהו חמור מחתול או חמור מכלב שזה עבורו י״ב חודש וזה חמשים יום דשבע פעמים חמשים הם שנות הלבנה כן הנחש נתקלל מבהמה טמאה אחת לשבע שזו עבורה שנה והוא שבע שנים התחיל איתו פלסוף מכה ראשו בכותל מרוב צערו אמר כל מה שעמלתי בשבע שנים בא זה והושיט לי בקנה אחד וכנז׳ במדרש וכיוצא בזה תקיש לכמה דברים אחרים על כן אמר דכולא בה וכל זה אינו נמצא אלא רק בתורה אבל אוה״ע כל ספרי חכמות שבידם הם מספרים דברים גלויים כמו שהן ואין בתוכם דברים ועניינים שונים כתורתינו שכל תיבה ותיבה היא אוצר גדול עצום ורב שיש לכל דבר ודבר הכתוב כמה וכמה פנים ועל זה יודו חכמי האומות ביתרון תורתינו הקדושה על ספרי חכמות שלהם וגם יודו בחכמת ישראל העוסקים בה שיש לאל ידם להוציא מכל תיבה ותיבה עניינים שונים ויכולת זו אין נמצאת איתם ולז״א כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים כלומר שהם רואים שדבריה אינם כפשוטם אלא הם דברי חכמה ובינה אשר בכל דבר ודבר הכתוב בה יכיל בקרבו אלף אלפים דברים בעניינים שונים

ולכן ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה המתעסקים בתורה הזאת כי רק להם יש להם חכמה ובינה לפתוח אוצרות ובתי גניזה של התורה להוציא מכל דבר ודבר ענייניים שונים ודברים רבים:

טז ובזה יובן בס״ד מאמר הש״ס בבתרא דף נ״ח באחד שהיה לו עשרה בנים וצוה בשעת מותו שכל נכסיו לחד ברא ולא פירש מי הוא ודן רבי בנאה דין זה ע״פ אומדנא זו באומרו להם שילכו כולם לחבוט קבר אביהם במקלות והתשעה הלכו וחבטו ואחד לא רצה לבזות אביו לחבטו ודן רבי בנאה שהוא יקח כל הנכסים דעליו היתה הצוואה ואלו התשעה הלכו והלשינו על רבי בנאה אצל הממשלה שיש אחד ביהודים מוציא ממון מזה לזה בלי עדים ובלתי בירור והביאו את רבי בנאה וחבשוהו והלכה אשתו וצעקה בקובלנא אצל הממשלה באומרה עבד אחד היה לי חתכו ראשו והפשיטו עורו ואכלו בשרו ועתה שואבים בו מים ומשקים לבני הישיבה ואין נותנים לי דמיו ולא ידעו השופטים מאי קאמרה אמרו נביא את חכם היהודים שהוא חבוש כאן אולי הוא יוכל לפרש דבריה וקראוהו ותכף אמר להם כונתה לומר תיש היה לה וגזלוהו ואכלו בשרו ועשו עורו חמת ושואבין בו מים אז אמרו מאחר שהוא חכם כ״כ ניתן לו רשות לצאת מבית האסורין ולישב בשער המשפט וידין את דיני העיר ע״ש והמאמר מוקשה לפי פשוטו הלא הם חבשוהו על אשר מסר הנכסים בלא ראיה ובלא עדים ואיך ניצול מקולבנא זו על אשר מצאו בו דבר חכמה לפרש דברי האשה שהיו סתומים בעיניהם דאם הוא חכם אינו נביא ובמה ידע שהאב צוה לחד ברא על אותו הבן וכפי האמור מובן היטב כי הם יודעים שיש חכמה גדולה אצל ישראל לפרש דברים הסתומים כי זאת התורה שבידם כך הוא עניינה ודרכה והם עוסקים בה להוציא דברים מאוצרותיה ויבינו דבר מתוך דבר אך ודאי חכמה זו אינה מצויה אצל כל איש ישראל כי אם רק אצל החכמים הגדולים שבהם ולא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול לכך בעת שקבלו עליו אצלם בדבר זה אמרו אם הוא חכם גדול ודאי דקדק בשתי מילות אלו דקדוק שממנו הוציא הדין שכונתו של המצוה על זה הבן כי חכמה זו היא מצויה אצל חכמי ישראל ובזה הוא עסקם ומלאכתם אך לא כל אחד יוכל לומר שיש לו יד בחכמה זו ועל כן חבשוהו עד שיעשו לו הבחנה לבדקו מצד חכמתו וכאשר בא לפניהם קובלנא של האשה שהם לא ידעו לפרש דבריה אז הביאוהו לראות אם יוכל לפרש דברים הסתומים במהרה וכשראו שתכף ומיד הבין לפרש כונתה אז נתברר אצלם שהוא מגדולי החכמים שיש להם יד בחכמה זו להבין הסתומות וא״כ ודאי גם באותו הדין נתגלה לו הסתום שבו ודן הדין ע״פ האמת ואז פטרוהו ונתנו לו רשות לדון בשער המשפט והוא הדבר אשר דבר הכתוב כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים וכו׳ ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה:

יז ברם עדיין צ״ל למה תלה החכמה הזאת בשמירה ועשיה של התורה שהקדים לומר ושמרתם ועשיתם ונ״ל בס״ד כי בשכל שבאדם יש חלק טוב וחלק רע וזהו ענין יצה״ט ויצה״ר שיש באדם והצדיק ע״י עסקו בתורה ובמצות מגביר חלק הטוב שבשכלו על חלק הרע ואז יהיה מכוין בשכלו ע״פ האמת והצדק כי חלק הרע שבשכל הוא מחשיך עיניו של אדם שיביט חוץ מן האמת ולכן הבינוני הוא פעם כך ופעם כך אבל הרשע גובר בו חלק הרע שבשכל ומטעהו ואינו יכול לראות דבר שלם כי אם חסר:

יח ובזה מובן מאמר רז״ל בפסוק ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים אתה מוצא כשבקש שלמה לבנות בהמ״ק שלח אצל פרעה וא״ל שלח לי אומנין בשכרן שאני רוצה לבנות בהמ״ק מה עשה כנס את כל האצטרוגלין שלו וצפו בבני אדם שהם עתידין למות באותה שנה ושלחן וכשבאו אצל שלמה הע״ה צפה ברוה״ק שהם מתים באותה שנה ונתן להם תכריכין ושלחן ושלח לו לא היה לך תכריכין לקבור את מיתיך הרי לך הן ותכריכיהן ע״כ והקשה הרב מהר״א קונקי ז״ל באם הילד חדא היכן מצינו בזה שגדלה חכמתו מחכמתם והלא מן שטח הדברים מובן ששוים הם שהם צפו בכך והוא צפה ג״כ בכך ועוד מה ראה לעשות להם תכריכין אם כונתו כדי שיודיעוהו שהוא ידע שאלו ימותו באותה שנה די לו לשלחם בדברים שבע״פ לאמר לו המבלי אין קברים במצרים שלחתם לקברם בירושלים הא לך בחזרה וקבור אותם בארציך והרב ז״ל האריך בזה שם יע״ש וכפי האמור נראה לישב שפיר המאמר הנז׳ והוא כי חכמי מצרים שגובר בהם חלק הרע שבשכלם והם משתמשין בו אין יכולים לראות בשכלם ראיה שלימה והיו חסרים שתים באותה ראיה שצפו באותם בני אומנין הא׳ שלא נתברר אצלם שכולם ימותו מיתה של קבורה אלא אפשר שימצא בהם שיקרה להם אותה שנה סמוי עינים או צרעת דאלו ג״כ חשובין מתים על כן ודאי כשראו שאותם אומנין ימותו באותה שנה הגידו לפרעה דאינו ברור אצלם שימותו מיתה של קבורה אלא אפשר שיהיה בהם מיתה של צרעת או של סמוי עיניים באותה שנה כי דבר זה הוא בספק אצלם וזה חסרון אחד שהם עצמם מרגישים בו ועוד היה להם חסרון שני שאינם יודעים אמתי אלו ימותו אם בתחלת אותה שנה או באמצעה או בסופה אמנם שלמה הע״ה שראה ראיה זו ברוה״ק שהיא בחלק הטוב שבשכלו הנה הוא ראה ראיה שלימה שידע דאלו כולם ימותו מיתה של קבורה שצריך להם תכריכין וידע ג״כ דמיתתם קרובה בתוך אותו החודש והנה הם עומדין על פרק הנסיעה שצריך להכין להם תכריכין לכך התחכם להודיעו שהוא ידע באותם השתים שחסרו מחכמי מצרים עשה לכל או״א מהם תכריכין ומיהר לשלחם אליו להודיע שכל אלו ימותו מיתה של קבורה והם עומדים על פרק הנסיעה ושלחם במהרה לקוברם במצרים ולז״א ותרב חכמת שלמה:

יט וז״ש ראה למדתי אתכם חוקים וכו׳ לעשות כן בקרב הארץ כלומר כדי שגם אתם תעשו כמוני להעמיד תלמידים הרבה שעי״כ תתחכמו יותר וכמ״ש ומתלמדי יותר מכולם אך דעו וראו כי אין השגה שלמה לאדם בחכמה ע״י הלימוד לבדו שאם יהיה ביד האדם תלמוד וחסר מן המעשים אז גובר בשכלו חלק הרע ולא יראה בשכלו ובינתו ראיה אמיתית ושלימה אלא ראיה חסרה ומוטעת ולכן עצתי היא ושמרתם ועשיתם את חלק המעשה שהוא קיום המצות שבתורה יען כי על ידי קיום חלק המעשה שבתורה תהיה התורה עצמה חכמתכם ובינתכם ר״ל גוף התורה עצמה שהוא עסק הלימוד שלה חכמתכם ובינתכם ניכרים לעיני העמים בראותם שאתם רואין ע״י עסק התורה ראיה שלימה ומבוררת ואז יכירו בחסרונם ויודו ויאמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה בראותם הם כל מה שיתחכמו יראו דבר חסר ואתם כל דברי חכמה שתוציאו מדברי התורה הם שלמים שאין חסרים כלום ונראה לרמוז בס״ד מה שקורין אותם הגוי הגדול דידוע הגודל רומז לישראל ושאר אצבעות לאוה״ע וכמו שהגודל מובדל משאר אצבעות כן ישראל כתיב בהו הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב ולכן קורין אותם הגוי הגדול אותיות הגודל כי נאה ויאה הדמיון הזה של הגודל להם:

עקב

א והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשתם אותם הנה מפרשים רבים נתחבטו לפרש תיבת עקב דנקיט כאן ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הרב מהר״א גבישון ז״ל בעומר השכחה דף ז׳ דכח הדמיוני הוא במוקדם המוח וכח המחשבי הוא באמצע המוח וכח הזוכר הוא במאוחר המוח מקום קשר של תפילין ורמז לו השי״ת שיהיה הקשר של תפילין בעיקר הכוחות שהוא הכח הזוכר הוא מאוחר המוח ולא במוקדמו כי מה יועיל כח הדמיוני וכח המחשבי שהם במוקדם ובאמצע אם יעיין וישכח והכל אינו הולך אלא אחר החתום והתכלית הוא העיקר עכ״ל ע״ש נמצא עיקר שמירת התורה הוא בסוף ועקב של המוח ששם הוא כח הזוכר ושם צריך לקבץ כל ההלכות של התורה דיניה ומשפטיה דקיבוצם במוקדם ובאמצע של המוח לא יועיל דאע״פ ששם מחשב ומבין בהם ומדמה מילתא למילתא מה יועילו דמיונותיו ומחשבותיו בהם אם ישכח הכל והכל הולך אחר החתום הוא כח הזכירה המונח בעקב של המוח ובזה יובן בס״ד הורני ה׳ דרך חוקיך ואצרנה עקב ר״ל אשמור אותה בכח הזוכר שהוא מונח בעקב של המוח ובזה יובן בס״ד טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם ר״ל השנים הם כח הדמיוני וכח המחשבי הטוב שלהם בא להם מן האחד שהוא כח הזוכר דעל ידו נמצא שיש להם שכר טוב בעמלם שלא יהיה עמלם לריק ובזה יובן בס״ד הכתוב במשלי כ״ט כל רוחו יוצא כסיל וחכם באחור ישבחנה ר״ל הכסיל אינו פועל בכח הזוכר ולכן כל רוחו אשר יקבץ לו בכח הדמיוני והמחשבי יוציא יפלוט לחוץ שישכח הכל אך החכם באחור הוא כח הזוכר שהוא באחרית המוח ישבחנה לחכמה שלו כי לא יהיה עמלו בה לריק ויגיעתו לבהלה וז״ש והיה עקב הוא כח הזוכר העומד בעקב המוח תשמעון ר״ל תאספון מלשון וישמע שאול את העם את המשפטים האלה ואז עי״כ ושמרתם ועשתם אותם שאם לא תעשון להם שמירה שם לא יבואו לידי עשיה מחמת השכחה:

ב או יובן בס״ד שמירת התורה וקיום המצות תלוי באהבה ואחדות שיש לישראל זע״ז וידוע כי עשרת דברות הם קע״ב תיבות כמנין עקב ותיבה האחרונה שהיא עק״ב היא תיבת לרעיך ואם משמעות תיבה זו שהוא ענין אהבה וריעות מצויה בינכם בשמעכם את המשפטים האלה אז בודאי ושמרתם ועשתם אותם שתבואו לידי שמירה ועשיה:

ג ובאופן אחר נ״ל בס״ד דידוע בירורים של ואלה המלכים הם נברים ועולים לתיקון שם הוי״ה דההי״ן שהוא מספר ב״ן וזה השם הוא סוף כל ארבע מילואים שהם עסמ״ב כנגד אבי״ע גם ידוע כי בירורים של ניצוצות הנז׳ הם רפ״ח וב״ן שהם ש״ם טפים וז״ש והיה עקב והיה אותיות הוי״ה עקב פירוש שם הסוף שהוא בחי׳ ב״ן תשמעון לשון אסיפה נקבוץ את המשפטים האלה משפטי״ם ש״ם טפי״ם שהם מסוד ואלה המלכים ושמרתם ועשתם אותם תיקון כפול בשמירה ועשיה ואז ושמר ה׳ אלהיך לך את הברית הוא היסוד ואת החסד הוא החסד הידוע או ה׳ חסד חמשה חסדים הנרמזים בחמש אור:

ד או יובן בס״ד והיה לשון שמחה אם תהיה השמחה שלמה גם בעקב דהיינו סוף הלימוד וסוף המעשה ולא תהיה רק בהתחלה בלבד אז בזה תהיו בטוחים כי כאשר תשמעון את המשפטים האלה לא תהיה השמיעה לריק ולבהלה אלא ושמרתם ועשתם שתבואו לידי שמירה במצות ל״ת ולידי עשיה במ״ע:

ה **כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם לא תירא מהם זכור תזכור וכו׳** נ״ל בס״ד בהקדים מ״ש בספר לקוטי תורה בשם אמת ליעקב הטעם שדן הקב״ה את המצרים על הים במכות כפולות חמש ידות על מה שלקו במצרים דממ״נ אם הם חייבים זאת מעיקרא היה לו לעשות להם מכות אלו בארץ מצרים קודם שיצאו ישראל משם ואם הוא על אשר רדפו פרעה ועמו אחריהם לא יתחייבו כ״כ מכות חמש ידות על מה שלקו

במצרים ודי במכה אחת ופירש הרב ז״ל דעשר מכות שלקו בארץ מצרים היו על אשר סירב פרעה ומיאן בדבר ה׳ ולכן בכל סירוב שלח לו מכה אחת אבל מכות שלקו על הים היו דין ומשפט בעבור שזלזלו בישראל בשעבודם דעל עיקר השעבוד לא יתחייבו כי כך היתה הגזרה ועבדום וענו אותם אך נתחייבו על אשר נהגו בהם מנהג בזיון ביותר בזה השעבוד ואם היה עושה להם זה הדין קודם שיצאו ישראל ממצרים לא היו נידונים במכות קשות ורבות כאלה עד היות להם כליה מן העולם לגמרי יען כי אדם גדול הרבה שזלזל בקטן ופחות ממנו אין זה נחשב לבזיון ולכן אינו נחשב לו לעון כ״כ אבל אם קטן ופחות יבזה לאדם נכבד וגדול נחשב לו לעון גדול משל לאדם הדיוט שהכהו הפרנס על הלחי וזה שתק כי מה יוכל לדבר הדיוט זה כנגד הפרנס לימים העני הפרנס ונעשה מדלת העם ואותו ההדיוט נתגדל ונתעשר ונעשה פרנס מה עשה המוכה אשר הוכה מקדמת דנא מאותו האיש שהיה פרנס באותו זמן ועתה הנה היא הדיוט הביא את זה לדין לפני ז׳ טובי העיר לדון אותו איך הרים ידו על הפרנס והכהו לחייבו בזה כדין הדיוט שהכה את הפרנס וחייבוהו הזט״ה על זאת והאיש טען אני לא הכיתי פרנס אלא אני הייתי הפרנס וזה היה הדיוט ואם הפרנס יכה הדיוט אין בזיון למוכה כ״כ לחייב הפרנס ויאמרו הזט״ה אנחנו דנים באשר הוא עתה שזה המוכה שקיבל עליך הוא פרנס ואתה הדיוט ופחות והשומע שומע עתה כך הדיוט שכמותך הכה את הפרנס הזה לכן צריך לדון אותך לפי כבודו של פרנס הזה ולפי פחיתות ערכך עתה וכן עשה השי״ת אם היה דן את המצריים קודם צאת ישראל מארץ מצרים על אשר עשו קלנא ובזיון גדול לישראל בשעבודם לא היו מתחייבים כ״כ בזה כי פרעה ועמו היו באותו זמן אנשים חשובים וישראל היו פחותים אך המתין הקב״ה עד שיצאו ישראל ממצרים שאז קנו להם מעלה וחשיבות גדולה שלא ניתן כזאת לכל אדם משנברא העולם כי היה ה׳ הולך לפניהם יומם בעמוד ענן ועמוד אש לילה והיו הולכים ביד רמה עד שאוה״ע היו אומרים עליהם אין אלו כבני אדם אלא כמלאכים והמצריים היו מדולדלים מאד מחמת מים הזדונים שעברו עליהם בעשר מכות והיו ללעג וקלס בכל הארצות לכן עתה לפי גודל ועוצם חשיבות ישראל ולפי דלותם של פרעה ועמו נידונו על בזיונות שעשו לישראל בעונש רב שהוא חמש ידות על אשר לקו בארץ מצרים עד שכלו ואבדו מן העולם לגמרי עכ״ד:

ו ולפ״ז גם בשאר עכו״ם יעשה השי״ת ככה לעתיד כאשר עשה במצריים דאיתא בזוה״ק מה שיתחייבו העכו״ם לעתיד עונשים רבים הוא על אשר נהגו בישראל בזיון וקלון בהיותם גולים אצלם שהיו מחרפים ומגדפים אותם סורו סורו טמא קראו למו והקב״ה ימתין ולא ידון אותם תכף אלא עד אחר שיבא מלך המשיח וימלוך שאז יהיו ישראל אותו זמן גדולי הערך ברום המעלות מכל הצדדים ומכל העניינים והעכו״ם יהיו מדולדלים ופחותים מאד ואז ידון אותם איך הם הפתוחום פגעו בכבוד בני מלכים אנשים גדולים מאד שביזום וחרפום ומחמת כן יתחייבו עונש גדול אשר בו יאבדו מן העולם וע״ז אמר הכתוב כימי צאתכם מארץ מצרים אראינו נפלאות:

ז וז״ש כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה אשר אני גולה אצלם עד אחרית הימים הם רבים ממני כלומר רבים במעלה בעושר וגדולה ואנחנו גרים ופחותים ועניים על כן איכה אוכל להורישם ר״ל באיזה טענה וכח אחייבם בעונש עצום ורב עד גדר שאורישם לגמרי ואכלם מן העונם כי לפי ערכינו ולפי ערכם לא יתחייבו אלא בעונש קל על בזיון שעשו לנו ולז״א זכר תזכור את אשר עשה ה׳ לפרעה ולכל מצרים והם המסות הגדולות אשר ראו עיניך על הים שהיו גדולות ביותר שכל מכה היתה של חמש מכות וזהו ה׳ גדולות מספר חמש גדולות שהמתין הקב״ה ולא עשאם להם אלא עד שיצאתם ממצרים שאז אתם הייתם גדולים מאד והם היו פחותים מאד כן יעשה ה׳ אלהיך לעת״ל לכל העמים הם העכו״ם אשר אתה ירא מפניהם כי ימתין לדון אותם אחר שיבא מלך המשיח שאז אתם במעלה רבה ועצומה והעכו״ם בתכלית הדנות והפחתות וגבר ישראל:

ח ובאופן אחר נ״ל בס״ד דידוע הטעם שצונו השי״ת לזכור נס יצ״מ בכל יום בשירת הים ובק״ש וברכותיה שחרית וערבית כי ענין זכירה זו בשבחו יתברך עושה הכנה לגאולה העתידה להיות בב״א דארז״ל כל המודה בנס ואומר שירה זוכה ועושים לו נס אחר וכמש״ה כי חמת אדם תודיך שארית חמות תחגור ובזה פירש עט״ר הרה״ג מור זקני רבינו משה חיים ז״ל חסדי ה׳ אזכיר תהלות ה׳ כעל כל אשר גמלנו ה׳ ועל ידי זכירה זו אז אני גורם רב טוב לבית ישראל כי זכירה זו יהיה בה הכנה לגאולה העתיד בב״א עכ״ד דפח״ח ובזה יובן זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום ה׳ כי מה שצונו לזכור כל יום נס יצ״מ הוא מצד רחמנותו עלינו כדי לעשות לנו הכנה בזכירה זו לנס הגאולה העתידה וז״ש כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם ר״ל באיזה זכות אתגבר עליהם לז״א זכור תזכור את אשר עשה אלהיך לפרעה וכו׳ פירוש עשיתי לך תיקון והכנה לדבר זה ע״י שתי זכירות שתזכור בק״ש וברכותיה א׳ בשחרית וא׳ בערבית וע״י מצות זכירה זו כן יעשה ה׳ אלהיך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם וגבר ישראל:

ט ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בס״ד בסה״ק אדרת אליהו בפרשת בא ע״פ מי ומי ההולכים דאותיות מ״י עולים ויורדים בנפש הגוי יע״ש גם ידוע דפרעה ומצרים היה להם אחיזה ויניקה באותיות מ״י דשם אלהים במ״ח צרופים שבהם ולכן נקראו בני חם וישראל נתגברו עליהם וסינקו יניקתם משם ביציאתם ממצרים וז״ש כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממנ״י קרי בה מן מ״י ר״ל שהם רבים וחיים מן אותיות מי שהמה עולים ויורדים בנפשם

ולכן אתה ירא פן יתגברו בכח שתי אותיות אלו הנה אומר לך לא תירא מהם אלא זכור תזכור את אשר עשה ה׳ אלהיך לפרעה ולכל מצרים שהיה להם אחיזה ותגבורת גדול מאותיות מ״י דשם אלהים במ״ח צרופים שבהם ועכ״ז בעזרת האל יתברך נתגברתם ובטלתם יניקתם וכ״ש שתתגברו בענין זה דאותיות מי שיורדים ועולים בנפשם שלא יוכלו להתגבר בהם:

י **וגם את הצרעה ישלח ה׳ אלהיך בם** נ״ל בס״ד דהגלות נקרא צרה אך כתיב וממכותיך ארפאיך דהצרה של ישראל שהיא מכתם תתהפך על אויביהם וכל זה יהיה ע״י זכות עסק התורה שנדרשת בשבעים פנים ובזה פרשתי דברי התנא הפוך בה והפוך בה דכולא בה והיינו ע״י התורה תהפך הצרה על עכו״ם גם על ידי התורה תהפוך הטובה של העכו״ם לישראל דכולא בה לכן הצרה שתסתלק מישראל ותהיה לעכו״ם לא תשאר הצרה כמו שהיא אלא נוסף אות ע׳ שמספרו שבעים כנגד זכות התורה שנדרשת בשבעים פנים ויהיה צירוף צרעה וז״ש וגם את הצרעה ישלח ה׳ אלהיך בם שהצרה תהיה צרעה עד אבוד הנשארים הם אוייבים התחתונים שהם גלויים והנסתרים הם אוייבים העליונים שהם הקליפות שהם נסתרים מפניך:

יא לא תערוץ מפניהם כי ה׳ אלהיך בקרבך אל גדול ונורא נ״ג בס״ד דידוע שעובדי ע״ז טוענים אחרי רבים להטות והם רבים במספר והתשובה לזה גם לפי דבריהם שהם רבים הנה קי״ל רוב וקרוב הולך אחר הקרוב והקב״ה קרוב אלינו כי השרה שכינתו בקרבינו וכתיב כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה׳ אלהינו בכל קראינו אליו וז״ש כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני וכו׳ ואמר אח״ז לא תערוץ מפניהם בעבור טענת רבים כי ה׳ אלהיך בקרביך דייקא ואין לך קרוב ממנו והדין הוא רוב וקרוב הולך אחר הקרוב גם אמר בקרביך כי אותיות ישראל במילואם יו״ד שי״ן רי״ש אל״ף למ״ד הקרב של האותיות הם מספר צו כמנין אל הוי״ה שהוא המאיר בעשיה ועיקר הקליפות הם בעשיה ושם אל הוי״ה מכרית אותם ולז״א כי ה׳ אלהיך בקרביך דייקא והוא המכרית אותם שהוא אל גדול ונורא:

יב **כל המצוה אשר אנכי מצוך תשמרון לעשות למען תחיון וכו׳** נ״ל בס״ד דארז״ל ע״פ אורך ימים בימינה למיימינים בה אורך ימים איכא וכ״ש עושר וכבוד אבל למשמאילים עושר וכבוד איכא אורך ימים ליכא והלומד תורה בשביל לעשות זה מן המיימנים משא״כ הלומד כדי להתגדל או לקבל טובה או פניה אחרת זה מן המשמאלים וז״ש כל המצוה זו התורה קרי לה מצוה כמ״ש רז״ל תשמרון לעשות שתהיו לומדים בשביל לעשות למען תחיון אורך ימים ורביתם לשון רבנות זה הכבוד וירשתם את הארץ זה העושר:

יג ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש מהרי״מ ז״ל בפסוק ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה ותקיא הארץ את יושביה כי מי שהוא חזק בטבע ובריא מאד יכול לאכל מכל מין מאכל וישתה מכל מיני משקה ואינו נזוק ועוד ג״כ אינו צריך לאכול במדה ומשקל אלא גם אם יכניס בתוך מעיו כל מה שירצה הוא סובל הכל ועודנו בריא אולם אך נזדמן אל האיש הזה שהעמיס אח בטנו משא לעיפה במאכלים רעים וגסים עד כי חלה ונפל למשכב והיה מקיא כל דבר שיתן לתוך פיו הנה הגם כי נסתלק החולי ע״י סמים ורפואות הנה הוא צריך להשמר מכאן ולהבא לדקדק במאכל שלא יאכל מאכלים רעים וגסים אפילו כל דהו וגם ידקדק בשמירה ומשקל שלא יאכל הרבה דאז בנקל יחזור הקלקול במעיו ויקיא מחמת שנחלש כוחם בהקאה הראשנה וכן הענין אצל א״י אע״פ כי תחלה בהיות העממין בתוכה סבלה כמה שנים התועבות שעשו בתוכה אע״פ שהרבו להרע בקרבה עכ״ז אחר שחלתה על ידם והקיאה אותם אז אם ישראל יעשו ח״ו אחד מעשרה מן התועבות הקדמניות שנעשו בקרבה אז תכף ומיד תקיא אותם כאשר קאה את הגוי אשר לפניהם עכ״ד ע״ש ובזה מובן הטעם שנתן הקב״ה לישראל ארץ העממין ולא נתן להם ארץ חדשה שתהיה ג״כ טובה ושמנה כמו הארץ שנתן לישראל כי אין מעצור לה׳ וכן ארז״ל במדרש במדבר פ׳ כ״ג אמר הקב״ה לישראל יכול הייתי לברא לכם ארץ חדשה ע״ש ובזה מובן שפיר כדי שלא יחשבו שאפשר להרבות בקרבה תועבות ולא תקיאם כאשר המה ראו בארץ עממין שסבלה אותם שנים רבים ברבוי התועבות לכך נתן להם ארץ זו שכבר חלתה והקיאה כדי שידעו רעתה בנקל תחזור להקיא מחדש גם במעט תועבות ובמשך זמן מועט ובזה יובן בס״ד כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוך תשמרון לעשות כל דייקא שלא תחסרו אפילו מצוה אחת למען תחיון וא״ת על מה כל החרדה והלא הכנענים עשו כל התועבות כולם ולא היה להם דבר אחד טוב נתקיימו שנים רבים ואנחנו למה נירא אם נעבור במקצת וגם יש אתנו כמה מצות טובים לז״א ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ה׳ לאבותכם שהיא ארץ עממין ואינה ארץ חדשה שהיא חזקה בטבעה ולא תחלה מהר אלא זו היא ארץ שכבר חלתה ומקיאה את הכנענים וכיון דמקיאה אז בנקל תהיה מקיאה אתכם מחדש אפילו על מעוט עבירות ואפילו שיש בידכם כמה דברים טובים ולכן הזהרתי אתכם שתשמרו כל המצות למען תחיון:

יד **וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה׳ אלהיך במדבר** י״ל תיבת כל נראה יתר ונ״ל בס״ד בא ללמדנו שהאדם צריך ללמוד מוסר השכל מן הטובה ומן הפרענות שאם יראה טובה לעושי רצונו יתברך אז ילמוד וידע כמה מרויח האדם בעשיית רצונו יתברך גם בעוה״ז מלבד השכר השמור לעוה״ב ואם יראה פרענות לעוברי רצונו ג״כ ילמד וידע כמה החטא גורם וכמה מפסיד האדם בעון שהוא לשעה קלה ונודע כי בארבעים שנה שהלכו במדבר ראו

טובות נשגבות אשר לא טעם אדם בעולם אפילו אבות ושבטי יה וגם ראו יסורין קשים ומרים עד מאד וכל זה היה תלוי במעשיהם ודרכם מ״י ומ״י ולז״א וזכרת את כל הדרך וכו׳ כל דייקא מפני שהיה בו ענייינים הפכיים שאתה תלמוד מן הטובה וגם מן הפרענות׃

טו למען ענותך לנסותך לדעת את אשר בלבבך התשמור מצותיו אם לא נ״ל בס״ד בכניסת ישראל לארץ משיגים הנאה גשמית לאכול מפריה ולשבוע מטובה והנאה רוחניות ונפשיית לקיים כמה וכמה מצות התלויים בארץ שלא היו יכולים לקיים בהיותם במדבר ועל כן האריך להם מהלכם במדבר כדי לעשות מבחן על לבבם אם הם מתאוים להכנס לארץ בשביל הנאה הגשמיית הגופניית או אם בשביל הנאה הרוחניות הנפשיית והוא שאם הם קצים במהלכם הארוך נמצא הם באים בשביל הנאה הגשמיית אבל אם אין קצים במהלכם הארוך הם באים בשביל הנאה הנפשיית שהיא בעבור לקיים מצותו יתברך ולכך אין קצים ברבוי המסעות בדרך יען כי המסעות האלה הם נוסעים ע״פ השי״ת והם עושים מצותו במהלך הזה ע״פ ה׳ יחנו וע״פ ה׳ יסעו ולמה יקוצו וז״ש וזכרת את כל הדרך וכו׳ זה ארבעים שנה במדבר למען ענותך ולמאי אצטריך העינוי הזה הוא לנסותך לדעת את אשר בלבבך התשמור מצותיו אם לא פי התשמור כמו ואביו שמר את הדבר ר״ל אם אתה מצפה להכנס לארץ בשביל קיום מצותיו יתברך או אם בשביל הנאת עצמך לאכל מפריה ולשבוע מטובה והמבחן הוא באריכות הדרך אם אתה קץ בו או לאו׃

טז כי על כל מוצא פי ה׳ יחיה האדם נ״ל בס״ד דידוע שכר מצות בהאי עלמא ליכא דאין להם דין ביומו תתן שכרו מפני שנצטווינו בהם ע״י שליח הוא מרע״ה ודמי לשוכר ע״י שליח דליכא בזה דין ביומו תתן שכרו ורק בעבור מצות אנכי ולא יהיה לך דמפי הגבורה שמענום צריך לקבל שכר גם בעוה״ז לקיים מצות ביומו תתן שכרו וידוע כי עסק התורה נקרא לחם דכתיב לכו לחמו בלחמי וכתבו המפרשים ז״ל בעבור עסק התורה יש לישראל לקבל שכר וטובה גם בעוה״ז מפני כי לקיום המצות יש סוף שהוא זמן המיתה דנעשה חפשי מן המצות ואין שכירות משתלמת אלא לבסוף אבל על עסק התורה לא יש סוף דגם במיתה הנפש עוסקת בתורה בג״ע וכמ״ש רז״ל ת״ח אין להם מנוחה לא בעוה״ז ולא בעוה״ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל וכמ״ש כל זה בספר וילקט יוסף בשם המפרשים ז״ל נמצא יש שכר מתחיל בעוה״ז בעבור עסק התורה משא״כ בעבור קיום המצות ליכא בעוה״ז וז״ש לא על הלחם לבדו הוא עסק התורה הנקרא בשם לחם ככתוב לכו לחמו בלחמי יחיה האדם בעוה״ז אלא גם יש חיות וטובה בעוה״ז מצד מקצת מצות והם של אנכי ולא יהיה לך דמפי הגבורה שמענום וזהו כי על כל מוצא פי ה׳ דייקא מה שאנחנו שמענו מפי ה׳ יחיה האדם בעוה״ז כדי לקיים מצות ביומו תתן שכרו ועוד נראה לרמוז בס״ד אומרו מוצא פי ה׳ על שם הוי״ה שהוא בניקוד המוצא שמסוגל לפרנסה וחיים׃

יז שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה נ״ל בס״ד שמלתך על מלבוש הנשמה כאשר מכוונים כל יום בברכת מלביש ערומים וברכת הנותן ליעף כח כנז׳ בספר הכונות ועיקר החלישות המגיע ללבוש הנשמה הוא מעונות שאדם דש בעקביו כי עונות החמורות לא ימצא שיעבור עליהם סתם האדם בכל יום ולז״א למה לא בלתה היינו מפני שרגלך לא בצקה רמז לעונות שדש בעקביו או יובן בס״ד ורגלך לא בצקה על אבר התשמיש שמכונה בשם רגל וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל עמ״ש דוד הע״ה לאוריה רד לביתיך ורחוץ רגליך ר״ל מה שלא בלתה שמלתך זה מלבוש הנשמה מפני שרגלך אבר התשמיש לא בצקה בביאה של איסור או בשז״ל כי ד״ז נוגע יותר לקלקל לבוש הנשמה ואמר זה ארבעים שנה זה כינוי ליסוד שלם בארבעים שנה רמז לארבעה יודי״ן דשם ע״ב׃

יח וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה׳ אלהיך מיסרך ק׳ הול״ל כאשר ייסר אב את בנו ונ״ל בס״ד יש אב ממש שילדו ויש אינו אב ממש אלא הוא איש דעלמא ורק גידל את הבן הזה ופרנסו ולכך נחשב זה בנו ויש הפרש ביניהם כי איש דעלמא המייסר את הילד שגידל שהוא נחשב בנו אינו מייסרו אלא לטובת הבן אבל אב ממש המייסר את בנו הוא מייסרו לטובת הבן וגם לטובת עצמו שאם הבן רע מעללים אז החרפה תהיה לאביו וכמ״ש בן מביש מחפיר אביו והנה כאן אצל ישראל כאשר מיסרם הקב״ה ידמו היסורין ליסורין שמייסר איש את בנו שגדלו שהיא רק לטובת הבן כי לאיש הזה המגדלו אינו מגיע חרפה אם זה יצא רע בליעל ולא תדמה ליסורי אב את בנו שיש הנאה וטובה לאב ג״כ דכתיב אם צדקת מה תתן לו ואם חטאת מה תפעל בו וז״ש וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה׳ אלהיך מיסרך שאם חטאת אין נוגע חרפת חטאיך אליו ח״ו׃

יט ואומרו וידעת עם לבבך ולא אמר בלבבך נ״ל בס״ד אותיות הסמוכים ללב מצד אחד הם אך לשון מיעוט והסמוכים מצד השני הם גם לשון רבוי רמז שבדברים הנפשיים הנוגעים למעלה שהם תורה ומצות יראה האדם כל מה שיש לו בהם הוא מועט ולא יהיה בעיניו עשיר השמח בחלקו ולכך אך לשון מיעוט נרמזו למעלה מאותיות לב כי זה קאי על דברים של מעלה אבל בדברים התחתונים הגשמיים יראה עצמו מלא והמועט יחשבהו למרובה ויהיה שמח בחלקו לכך תחת לב נרמז גם שהוא לשון רבוי ולז״א וידעת עם לבבך ר״ל תשים ידיעתך להביט מה שיש עם אותיות הלב שלך מכאן ומכאן כדי שאתה תתנהג כאשר יהיו מורים תיבות אלו של אך ושל גם שישנם עם לבבך כל תיבה במקום הראוי לה׃

כ ועוד נ״ל בס״ד אומרו וידעת עם לבבך כי בתוך אותיות לב במילואם יש אותיות תמיד וידוע שהקב״ה נקרא לב של ישראל וכמ״ש רז״ל ע״פ צור לבבי וחלקי ולכן נרמזו אותיות תמיד בתוך אותיות לב להורות לאדם שצריך לקיים מ״ש דוד הע״ה שויתי ה׳ לנגדי תמיד ולז״א וידעת עם לבבך שתדע האותיות שיש עם הלב לקיים מה שהם מורים לך גם אמר עם לבבך ע״ד מ״ש רז״ל בכל לבבך בשני יצריך כן ידיעתך בעבודת ה׳ תהיה בשני יצריך:

כא **ואכלת ושבעת וברכת את ה׳ אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך** נ״ל בס״ד הכונה תרתי למעליותא האחד היא הארץ הטובה ועוד אשר נתן לך דוקא ולא נתן לאחרים כמותה כי יש מרגלית יקרת הערך מצד עצמה ואם לא נמצא אחרת כמוה אצל הזולת תתעלה ותוסיף יקר וכבוד לבעלה עשר ידות יותר וכן הענין בארץ הקדושה והנה ברכה זו היא על בהמ״ז אשר ימשך שפע בארבעה ברכות שבה לארבע עולמות אבי״ע ולכך מכונים בחתימה ראשנה במלוי ע״ב ובשניה ס״ג ובשלישית מ״ה וברבעית ב״ן שהם כנגד אבי״ע כנודע ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב אברכה את ה׳ בכל עת שהוא ר״ת את אבי״ע וכן כאן ר״ת וברכת את ה׳ אלהיך על הוא ר״ת אבי״ע כי וא״ו של וברכת שימוש וראש התיבה הוא ב׳ ושאר מילות הפסוק הוא ר״ת נאה לה׳:

כב **המאכילך מן במדבר וכו׳ להטיבך באחריתיך** נ״ל בס״ד דארז״ל לא ניתן מן לישראל אלא כדי שע״י אכילתו יתחכמו בתורה וגם כדי שיהיו פנויים לעסק התורה שלא יצטרכו למלאכה ולעסק הגשמי כלל ובזה פרשתי בס״ד מ״ש רז״ל במדרש ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו אר״א בר״ש מזון אלפים שנה היה יורד בכל יום דכתיב דבר יום ביומו ולהלן הוא אומר כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול וקשא למאי אצטריך לירד שיעור גדול זה ללא צורך דהא וחם השמש ונמס ובזה מובן שפיר היינו להורות להם שהמן יורד להם בעבור עסק התורה שהיתה טמירא שני אלפים שנה קודם בריאת העולם כמ״ש רז״ל בגמרא ובזוה״ק גם עוד מיוחס לה שני אלפים שנה מן ששת אלפים דעלמא וכמ״ש רז״ל שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח וגילה סודן רבינו האר״י ז״ל והנה ידוע עסק התורה נרמז באות למ״ד דכ״ב אותיות אלפא ביתא שהוא עליון על כל אותיות והוא ניתן בסוף שם ישראל להורות דקיום ישראל הוא ע״י לימוד התורה וז״ש המאכילך מן וכו׳ הוא כדי להטיבך באחריתיך ר״ל בלימוד התורה הנרמז באות שהוא אחרית שמך:

ראה

א **ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה** י״ל תיבת היום נראה לשון יתר ונ״ל בס״ד חמשה ימים טובים נתן הקב״ה לישראל בשנה א׳ יום ר״ה שהוא יו״ט והב׳ יום ראשון של סוכות והג׳ יום שמיני חג עצרת שהוא רגל בפ״ע והד׳ יום ראשון של פסח אבל זש״פ אינו רגל בפ״ע והה׳ יום חג השבועות ואם היו ישראל שומרים חמשה ימים טובים אלו כהלכתם היו ניצולים מן חמשה ימים רעים הא׳ יום צום גדליה הב׳ יום עשרה בתיבת הג׳ יום שבעה עשר בתמוז הד׳ והה׳ הוא יום תשעה ועשרה באב שרובו של היכל נשרף בעשירי ולילי שאין הצבור יכולין לעמוד היו גוזרים בו ג״כ תענית וז״ש ראה אנכי נותן לפניכם היום ר״ל ה׳ יום חמשה ימים שהם ברכה וקללה ואם אתה נזהר באלו הימים טובים שהם לברכה תנצל מן ימים שהם לקללה:

ב או יובן בס״ד השמש נקראת יום והיא שני הפכיים בנושא אחד מלבנת הבגדים ומשחרת הפנים גם טובה לעינים חזקות ובריאות וקשה לעינים כואבות וכמ״ש הראשנים על פסוק טעמו וראו כי טוב ה׳ וכן התורה דבריה סובלים שני פירושים א׳ לטובה ולברכה וא׳ לקללה וז״ש ראה אנכי נותן לכם היום ר״ל דוגמת השמש שנקראת יום דברים שהם ברכה וקללה בנושא אחד:

ג **אלה החוקים והמשפטים וכו׳ אשר אתם חיים על האדמה** י״ל וכי ס״ד שהם חיים על הרקיע ודאי הם חיים על האדמה וסגי לומר כל הימים אשר אתם חיים ונ״ל בס״ד דידוע שישראל נרמזו בגודל וכל האומות נרמזו בארבע אצבעות להורות כמו שהגודל מובדל מן ארבע אצבעות כן ישראל מובדלים מן האומות וכמ״ש הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב וידוע שקיום התורה אצל ישראל תלוי בהבדלתם מן האומות שאם יתערבו בהם יתקלקלו כמ״ש ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם והנה הגודל בלשן תורה נקרא בהן ואע״ג שהוא חסר וא״ו במקרא הנה במבטא יוצא בוהן ולא בוא״ו והנה אותיות בוהן הם סמוכים לאותיות אדמה כי אחר אדמה יש בוהן ועל ר״ל סמוך כמו ועליו מטה מנשה וז״ש אלה החוקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות אמתי יהיה זה הקיום חזק ואמיץ הוא כל הימים אשר אתם חיים על האדמה פירוש שאתם מתנהגים בחייכם כדמיון הבוהן הסמוך לאותיות אדמה שהוא מובדל משאר אצבעות כן אתם תהיו מובדלים משאר אומות הנרמזים בשאר אצבעות ועי״כ חזקה שתשמרון לעשות ולא תאבדו דבר אחד מן החוקים והמשפטים של התורה ולכן אצוה אתכם אבד תאבדון את כל המקומות ר״ל לא מבעייא אנשי רשע שבהם אלא גם המקומות שנטמאו בתועבותיהם ובזה ואבדתם את שמם של הגוים מן המקום ההוא פירוש שם הוי״ה נקרא מקום כנז׳ בתיקונים שחשב מספרו מקו״ם וידוע שהקליפה רוצה להפריד בין חצי השם שהוא יה לחצי השם שהוא ו״ה וכמ״ש המקובלים ז״ל ע״פ כי ראתה גוים באו מקדשה כי חצי השם נרמז בס״ת כי ראתה

וחצי הב׳ נרמז בס״ת באו מקדשה ותיבת גוים היא באמצע מפסקת וז״ש ואבדתם את שמם הוא שם גוים הנזכר בפסוק הקודם דכתיב אשר עבדו שם הגוים תאבדוהו מן המקום ההוא רמז לשם הוי״ה שתיבת גוים מפסקת באמצע:

ד **לא תעשון כן לה׳ אלהיכם וכו׳ כי אם לשכנו תדרשו ובאת שמה** נ״ל בס״ד הר המוריה שבו בהמ״ק בנוי הוא מושב השכינה כמ״ש עד אמצא מקום לה׳ משכנות לאביר יעקב ואם ישראל חוטאין וגולין לחו״ל שאז מוכרחים לעשות שם בתי כנסיות הנה הם עושים מקום מושב חדש לשכינה כי כל מקום שגלו שכינה עמהם ולכך נקראים בתי כנסיות שבחו״ל מקדש מעט והר המוריה הוא ניתן מושב לשכינה מאת השי״ת אבל אלו בתי כנסיות הם נעשו ע״י ישראל וכן הוא ר״ל מושב וז״ש לא תעשו כן לה׳ אלהיכם ר״ל לא תחטאו ותגלו כדי שתהיו מוכרחים לעשות מושב חדש לה׳ אלהיכם כי אם אל המקום אשר יבחר ה׳ אלהיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם הוא הר המוריה שהוא בחלק בנימין דבכלהו שבטים כתיב ועלה וירד ורק בבנימין נתיב ועלה ולא כתיב וירד וזה הסימן שנבחר הר המוריה להשראת שכינה לשיכנו תדרשו פירוש אותיות השכנים לאותיות של הר כי קודם הר יש ק״ד ואחר הר יש ו״ש הרי צירוף קדוש נמצא אותיות קדוש הם שכנים לאותיות ההר תדרשו כלומר תדרשו להתקדש בתואר קדוש ע״י שתהיו עובדי השי״ת ותעשו רצונו ולא תחטאו ובאת שמה להכנס בקדושת המקום או שמה אותיות משה כי אם לא תחטאו אז תבאו עם משה לארץ כי טעם מניעתו מליכנס לארץ היתה בעבור חטא ישראל דגלוי וידוע לפני הקב״ה שישראל חוטאין וצריכין גלות ואם יפטר מרע״ה בא״י ילכו על קברו לבקש עליהם רחמים לבטל הגזרה וכו׳ וכנז׳ במדרש או יובן ובאת שמה מספר א״ל שד״י המאיר בבריאה ששם שורש נשמת ישראל:

ה **והניח לכם מכל אויביכם מסביב וישבתם בטח** נ״ל בס״ד ידוע אור מקיף מסמא עיניהם של הקליפות ואין נהנים ממנו בסוד והנחש היה ערום שאין לו יניקה מן או״מ וז״ש והניח וכו׳ מסביב רמז לאור מקיף שהוא סובב וישבתם בטח תהיו שלמים בשלש קדושות שהם קדושת המחשבה וקדושת הדיבור וקדושת המעשה ושלשתם נרמזים באותיות בטח אשר מלוי שלהם ג״פ ת״י שהם ג״פ קדוש או יובן בס״ד ע״פ מ״ש הרב מג״א אופן ס״ב בשם רבינו אלעזר מגרמיזא שם בי״ב הוא שם גדול שצריך לכוין בו בסוף אהבה רבה באומרך בעמו ישראל באהבה שהוא ר״ת בי״ב ע״ש וז״ש והניח וכו׳ מסביב קרי בה סם בי״ב דמן השם הזה ישפיע לכם סם חיים של מנוחה וישבתם בטח או יובן בס״ד הנחש הוא יצה״ר מסית למטה ונושך בשן שלו שרמוז בראש וסיף שמו והשטן הוא מקטרג למעלה ונושך ג״כ בשן שלו שהוא רמוז בראש וסוף שמו ועל שני שן אלו אמר שיני רשעים שברת וז״ש והניח לכם מכל אויביכם מסביב הם שתי אותיות שן דנחש ושטן הסובבים בשמותם שהם בראש ובסוף ונשאר בהם אותיות טח יתהפכו לכם לטוב כי יהיו מספר טוב וזהו וישבתם בטח הבי״ת שמוש ותהיה נקודת שב״א ר״ל באותיות ט״ח שיתהפכו לטוב לכם שיהיו מספר טוב:

ו **השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה** נ״ל בס״ד בדרך רמז המידות הטובות נקראים עולות שבהם יתעלה האדם וצריך שלא ישתמש בהם אלא רק בענייני עוה״ב דהיינו מדת הזריזות תהיה רק בענייני עוה״ב שהוא עסק התורה והמצות וכמ״ש דוד הע״ה חשתי ולא התמהמהתי לשמור משפטי צדקיך משא״כ בענייני עוה״ז יהיה כבד התנועה ולא יהיה להוט ורודף אחריהם וכן מדת האהבה תהיה לו בתורה ומצות כמ״ש מה אהבתי תורתיך ולהפך אמר הלא משנאיך ה׳ אשנא וכו׳ סעפים שנאתי ותורתך אהבתי וכן מדת ותרנות ונדיבות תהיה בתורה ומצות ה׳ אבל בהנאות עוה״ז יסתפק במועט וכן מדת הרחמנות תהיה לו על עניים ואביונים לעשות עמהם צדקה וג״ח ועל בהמ״ק שחרב בעוה״ר ועל עולמות הקדושים שהם בצער ועל צדיקים וחסידים היושבים בצער ועל צערו של משיח המדוכה בעונותינו אך על רשעים יתאכזר לעשות בהם משפט כתוב לבער הרע מן העולם ולא תחוס עיניו לרחם עליהם וכן עזה״ר בכמה מידות הטובות שאין נאה להשתמש בהם בענייני עוה״ז שהוא המקום אשר רואה האדם בעיניו אלא ישתמש בהם בענייני עוה״ב שאין רואה אותו בעיניו וז״ש השמר לך פן תעלה עולותיך הם מידות הטובות בכל מקום אשר תראה שהוא עוה״ז הנראה לעינים כי אם במקום אשר יבחר ה׳ הוא עוה״ב אשר שם הוא באחד שבטיך שכל שבטיך נחשבים כאחד כי שם הוא מקום האחדות שאין שם פירוד ושנאה וקנאה אז שם תעלה עולותיך הם מידות הטובות שם תשתמש בהם ועוד אצוך כי שם תעשה כל אשר אני מצוך כלומר מה שאתה מתפלל ועוסק בתורה ובמצות בעוה״ז אל תחשוב בדעתך שאתה עושה עסק זה בעולם הזה השפל אלא תחשוב שאתה עומד שם בעולם הרוחני הקדוש ושם אתה עושה עסק הקדוש של העבודה ועוד אלמדך דבר אחד והוא רק בכל אות נפשך רק מיעוט שתמעט בתאוה שלך כי מיעוט התאוה הוא סייג גדול ליראת שמים גם אלמדך תזבח ואכלת בשר שגם המעט אשר תאכל לא תכלנו בעודו כרוך בקליפה רעה שהוא חלק הרע הכרוך בו אלא תזבח את חלק הרע בתחלה כדי שתפרדנו מן המאכל ואח״כ תאכל אותו ולכן יש הפסק כמו וא״ו בין תזבח ובין ואכלת שהוא רומז אל דברי תורה וברכות שנמשלו לחרב ככתוב רוממות אל בגרונם וחרב פפיות בידם וצריך לעשות התיקון שלם בברכת ה׳ אלהיך אשר נתן לך שהיא ברכה שלימה לא חסרת דבר כן אתה לא תעשה תיקון ובירור חסר ועי״כ אז הטמא והטהור יאכלנו לזה המאכל אשר יבא על שלחניך כי הנפש שלך תקח חלק הטוב שבמאכל והקליפה תקח חלק שלה הוא הזבל הנעשה בבטן ויוצא לחוץ ועוד אזהירך שתהיה תופס תמיד מידת הצבי אע״פ שהוא בורח מן האדם באופן שלא יוכל עוד האדם להשיגו לתפסו עכ״ז הוא מחזיר פניו לאחריו לראות אם יש אדם רודף אחריו וכן כשישן לא יסגור ב׳ עיניו אלא אחת סגורה ואחת פתוחה כן אתה

שברחת מן היצה״ר לא תעשה הסח הדעת אלא תתן דעתך תמיד לראות אם עודנו רודף אחריך ותמיד יהיו עיניך פתוחות בדרכיך פן עושה לך מכשול לצוד אותך וזהו דמיון כצבי ועוד כאיל שטבעו להיות רחמני וכשרואה אין גשם על הארץ והחיות מתים בצמא נועץ צפרניו בקרקע וצועק אל השי״ת לא בעבור עצמו אע״פ שגם הוא צריך למים אלא בעבור החיות וכמ״ש רז״ל ע״פ כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלהים כן אתה אם תראה צער בעולם אע״פ שהוא מגיע גם לך לא תצעק לה׳ בעבור עצמך אלא בעבור אחרים ואמר עוד רק הדם ר״ל דבר רע גמור שכולו רע ואין בו תערובת טוב לא תאכלנו אלא על הארץ תשפכנו כמים שיורדין ואינם עולים:

ז כי ירחיב ה׳ אלהיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אכלה בשר כי תאוה נפשך לאכל בשר וכו׳ נ״ל בס״ד דידוע שגם התורה נקראת בשם בשר כמ״ש בגמרא ע״פ ולהג הרבה יגיעת בשר כל הלוהג בד״ת טועם טעם בשר והנה הגוף הנאתו מבשר הגשמי והנפש הנאתה מבשר הרוחני שהוא ד״ת וכל תאווה שיתאוה הגוף יאמר האדם לעצמו שהוא רוצה להנות כו״כ ואז אפשר שיספיק לו דברים אלו ולא יצטרך להנות בפועל וכמו שהיה נוהג דוד הע״ה עומד בבוקר ואומר לפרדס פלוני אני הולך ולמרחץ פלוני אני הולך ויצא מביתו על דעת כן וכשעובר על פתח בהמ״ד נשמע ונכנס לבהמ״ד ועוסק בתורה וכמ״ש רז״ל במדרש ע״פ חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך אך כל זה הוא בהנאה גשמית של הגוף שיהיה מבטיח חומרו ואינו עושה כלום בפועל אבל בהנאה של הנפש שהיא בעסק התורה והמצות לא יהיה מבטיח ואינו עושה אלא צריך לקיים בפועל וז״ש כי ירחיב ה׳ אלהיך את גבולך כאשר דבר לך ארץ זבת חלב ודבש ובתים מלאים כל טוב באופן שהגוף ימצא לפניו הנאות גשמיות מרובות אשר לבו יתאוה להם לא תהנה אותו בפועל אלא ואמרת אוכלה בשר שתבטחנו בדברים בלבד כמו שהיה עושה דוד הע״ה וכל זה בבשר הגשמי אשר יתאוה החומר שלך אך כי תאוה נפשך לאכול בשר הוא בשר הרוחני שהוא עסק התורה שהוא רק תאות הנפש הנה בכל אות נפשך תאכל בשר תאכל בפועל ולא תסתפק באמירה בלבד:

ח אחרי ה׳ אלהיכם תלכו ואותו תיראו ואת מצותיו תשמרו נ״ל בס״ד כי הנה אחרי אותיות שם הוי״ה יש שם כוז״ו וכתב בקה״י ז״ל ששם זה מסוגל לטהרת המחשבה עוד כתב ששם זה מסוגל להשפעת חב״ד וכנז׳ בכונת אתה חונן ע״ש וז״ש אחרי ה׳ אלהיכם תלכו רמז לשם כוז״ו שתכוונו בו ועי״ז יהיה לך טהרת המחשבה ביראת ה׳ וקיום המצות וז״ש ואותו תיראו ואת מצותיו תשמרו גם עי״ז יהיה לכם השגת התורה שתתחכמו ותבינו בה וזהו בקולו היא התורה תשמעו ר״ל תבינו שמע כלומר הבן ומאחר שנעשה לכם טהרת המחשבה אז אותו תעבודו עבודה זו תפלה כמ״ש חז״ל ע״פ ואבדתם את ה״א שצריך לה טהרת המחשבה ובו תדבקון בעסק התורה אשר תשיגו סודותיה ודבריה ועי״כ יהיה לכם הדבקות בו יתברך או יובן בס״ד אומרו אחרי ה׳ אלהיכם תלכו דאותיות שם הוי״ה הם כנגד עולמות אבי״ע ואנחנו מלאכתינו להעלות מ״ן מתורה ותפלה ומצות מתתא לעילא מה״א אחרונה לוא״ו ומן וא״ו לה״א ראשנה ומה״א ראשנה ליו״ד ומשם לקוץ של יו״ד אבל הקב״ה ישפיע לנו השפע מעילא לתתא כסדר אותיות שם הוי״ה ביושר וז״ש אחרי ה׳ אלהיכם תלכו דמלאכה שלכם היא להעלות התיקון מתתא לעילא דרך אחור באותיות השם על כן אותו תיראו כנגד ה״א אחרונה הנקראת יראת ה׳ ואת מצותיו תשמרו כנגד וא״ו שה״ס שמור ובקולו תשמעו כנגד ה״א ראשנה שה״ס שמיעה ואותו תעבודו כנגד אות יו״ד שה״ס ע״ב וד״ו ובו תדבקון כנגד קוצו של יו״ד שה״ס הכתר הנעלם ובו הוא בסוד ההעלם:

ט גם יובן בס״ד בו תדבקון ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל בשער מאמרי רשב״י בסוד אותיות ח״ט שיש שתי צנורות אחד ימיני ואחד שמאלי וצנור הימני הוא קודש וזה נקרא ט׳ וצנור השמאלי חול שהוא ממותרות השמונה מלכים שמלכו לפני מלך מלך לבני ישראל ובני חת שהיו אצל מערת המכפלה יצאו מצנור החול לכך נקראו בני חת וכאשר לפעמים מתערבין קדש עם חול אז שתי הצנורות הם אותיות ח״ט כי שם מגיע החט וכאשר יתגבר הצנור הימני על השמאל יקרא טוב וכאשר יתגבר השמאלי על הימני יקרא ח״ט כי זה לעומת זה עשה ה׳ עכ״ד זלה״ה יע״ש נמצא בתגבורת הימני על השמאלי אז אות ח׳ שהיא צנור השמאלי תהיה אותיות ב״ו ואז הצירוף הוא טוב משא״כ להפך תשאר ח׳ כמו שהיא ואז הצירוף הוא ח״ט וישראל כאשר עושין רש״מ אין להם דבקות באות ח׳ שבה יהיה צירוף ח״ט כמו בני ח״ת אלא דבקותם תהיה בצירוף טו״ב שאות ח׳ תהיה אותיות ב״ו וז״ש אותו תראו ואז ב״ו תדבקון באותיות ב״ו שהוא צירוף טו״ב ולא באות ח׳ שהוא צירוף ח״ט:

י עשר תעשר את כל תבואת זרעיך נ״ל בס״ד יש שבעים שרים על שבעים אומות וישראל לקחו שבעה עממין שהם מעשר של שבעים ולכך חייבין לקיים מצות המעשר כי הארץ הלזו של ז׳ עממין לקחוה בתורת מעשר ולכך בביטול המעשר גלוי מהארץ וז״ש עשר תעשר קרי בה ע׳ שר תעשר תקח מהם המעשר ולכך בדין הוא שתעשר תבואת זרעך ותיבת תעשר נדרשת כפליים אחד בצירופה עם תיבת עשר שהוא ע׳ שר ואחד בצירופה עם תבואת זרעיך:

יא ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך נ״ל בס״ד כתיב ונתתה באות ה״א לרמוז על חמשה חלקים שצריכה המצוה להיות שלימה בהם והם מעשה ודבור וכונה ומחשבה ורעותא דלבא שהם כנגד ד׳ אותיות השם וקוצו של יו״ד ולז״א ונתת ה״א בכסף תתן חמשה חלקים בכסף הצדקה ואז וצרת הכסף בידך

שיצטרף מספר כסף שהוא ק״ס עם מספר י״ד ויהיה קע״ד כמנין שם כס״ה בפ״ז שהוא שם המסוגל להצלחה שמספרו קע״ד:

יב או יובן בס״ד ונתת בכסף דהכסף הוא רחמים ואותיות שלו הולכים ונוספים במספר אך הזהב דין ואותיות שלו הולכים ופוחתים והעושה צדקה צריך שתתגבר בו מדת הרחמים שיהיה הולך ומוסיף יותר כמו אותיות הכסף וזהו ונתת הצדקה בכסף ר״ל דוגמת אותיות הכסף שהולכים ונוספים ולא דוגמת הזהב:

יג וצרת הכסף בידך יובן בס״ד בהקדים מ״ש בירושלמי בבא קמא פרק החובל רבי יאודה אומר משום רבן גמליאל הרי הוא אומר ונתן לך רחמים סימן זה יהא בידך כל זמן שאתה רחמן המקום מרחם עליך והקשה מהר״ש יפה ז״ל צ״ע סימן מאן דכר שמיה הכא ועוד מה צורך לסימן ע״ש ונ״ל בס״ד דהנה הקב״ה ברא האצבעות אינם שוים זע״ז בידים דמצד אחד הזרת נמוכה ולמעלה ממנה קמיצה ולמעלה ממנה אמה והיא העליונה וממנה יש ירידה לצד השני כי למטה ממנה היא אצבע ולמטה ממנה הגודל ונ״ל דעשה כן ללמד מוסר לאדם כי תחלה צריך לעסוק במצות ולהעלות מ״ן של המצות מתתא לעילא ולזה ירמוז צד האחד שמעלה מן הגודל לאצבע ומן האצבע לאמה שמעלין ישראל את מ״ן של מצות מתתא לעילא וכיון שהעליתם מתתא לעילא הקב״ה יוריד לכם מעילא לתתא ולזה ירמוז צד השני שהוא מן האמה לאצבע ומן אצבע לזרת ולז״א ר״ג סימן זה יהיה בידך ר״ל באצבעות ידיך שאם אתה תרחם שבזה אתה מעלה מ״ן של המצוה מתתא לעילא אז המקום ירחם עליך להוריד לך שפע מעילא לתתא שלזה רומזים שני צדדין של היד באצבעות שבהם ובזה יובן בס״ד רמז הכתוב כאן וצרת הכסף בידך וצרת לשון ציור פירוש תצייר מעשה הצדקה שתעשה בכסף בידך בתכונת הידים שלך אשר מצד אחד יש עליה מתתא לעילא ומצד אחד יש ירידה מעילא לתתא לרמוז אם נתון אתה אז אתן אני:

יד **השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עיניך באחיך האביון** נ״ל בס״ד יש אדם שאומר קודם שתכנס השביעית קרבה שנת השבע שנת השמטה מפני שהוא משתוקק למצות התלויים בה לקיים אותם ולבו שמח בביאתה הנה לזה מגיע לו תועלת גדולה מדבריו אלו שאז הקב״ה מעלה עליו כאלו קיים מצות התלויות בשביעית מעת שדבר דבריו קודם שהגיעה השביעית שאז הוא מקיים בפועל אך יש שהוא מדבר ואומר קרבה שנת השבע שנת השמטה מחמת צער כי יצר לו על אשר הוא מוכרח ליטוש אדמתו וכרמיו לכל אדם והוא מדבר כן כאדם המתאונן וקורא תגר על דבר הקשה שעתיד לבא עליו הנה אדם זה יפסיד בדברים אלו שאז אפילו כשתגיע שנת השבע והוא יקיים המצוה של השביעית בזמנה לא תחשב לו למצוה מאחר שקרא תגר והתאונן בעבורה ועתה בע״כ הוא מקיים אותה כי ירא מן הב״ד שיכריחוהו ויקנסוהו אם יעבור על מצוה זו והנה ידוע רז״ל דרשו תיבת על לשון תועלת וכמ״ש ע״פ נאם הגבר הוקם על שהקים עולה של תשובה ופירש רש״י דריש על לשון תועלת וז״ש השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל חלק התיבה לשתים וקרי בה בלי על ר״ל בלי תועלת כי יש אומר דבר זה של קרבה ומגיע לו תועלת מזה הדיבור שיחשוב לו הקב״ה כאלו קיים המצוה קודם זמנה מעת שדבר בה אך אתה היה לך דבר זה בלי תועלת והוא שאמרת קרבה שנת השבע שנת השמטה לא משמחתך בה אלא בשביל כי רעה עיניך באחיך האביון אשר יכנס לכרמך ויאכל כאדם האוכל בשלו ועל כן מדאגה ורוע לב אתה מדבר כן ועוד ג״כ תעשה הוכחה ובירור לרוע לבבך כי רעה עיניך במצוה זו דהוא כי לא תתן לו אם יבא ללות ממך איזה דבר קודם שביעית לא תרצה לעשות עמו חסד לתת לו כי תאמר קרבו הימים שתבא ותכנס בכרמים שלי ותאכל כאדם האוכל משלו ולמה אתן לך עתה הנה דע דלא מבעייא שלא היה לך תועלת מדברים אלו כאותו האומר כן משמחת לב אלא גם עוד והיה בך חטא לשון חסרון שגם מה שאתה מקיים המצוה של שביעית בזמנה בפועל לא תחשב לך למצוה גם עוד אמר והיה בך חטא כי תואר חי הניתן לישראל יהפך אצלך לאותיות חטא דהחשבון שוה:

טו ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מעשה באותו עשיר שהיה דרכו לקמץ ידיו ולסגור דלתי ביתו משנכנס חודש אדר עד ערב פסח באומרו עתה קרבו ימי הפורים שהעניים נעשים עשירים ומלאים מן מתנות לאביונים שהכל פותחים ידיהם לעניים בבית ובחוץ הן מעות הן מאכל אשר יספיק להם למחיה כמה חודשים ולמה אתן להם ודא עקא כי אפילו לפי דעתו הנפסד הנה הוא סוגר מחודש אדר שעדיין לא באו ימי הפורים ורק אומר שקרבו ומה יעשה הרעב באותם הימים עד שיגיעו ימי הפורים וז״ש לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה שאז השדות וכרמים פתוחים לפני כל עני ואביון ולכן ורעה עיניך באחיך ולא נתת לו מעתה אע״פ שעדיין לא הגיעה השביעית ואין לו רשות להכנס הנה גם לפי דעתך קרא יקרא זה האביון שהוא רעב עתה קודם שהגיעה השביעית והיה בך חטא בודאי בלתי שום התנצלות על כן הזהר כי נתן תתן לו הן מעות הן מאכל כי בגלל הדבר הזה שאתה נותן לו גם לעת כזאת יברכך ה׳ אלהיך:

טז **נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה׳ אלהיך וכו׳** נ״ל בס״ד ע״פ משל שכתב בספר עת רצון ע״פ מלוה ה׳ חונן דל וגמולו ישלם לו לאדם שבא לשלם לחבירו החוב שחייב לו והמלוה נתן ללוה תש״ח על אשר פרע לו חובו א״ל הלוה למה אתה נותן לי תש״ח והלא שלך אני נותן לך א״ל בעיני חשוב כאלו אתה נותן אותו לי במתנה יען שיש כמה אנשים שהם חייבים לי ואינם רוצים לפרוע ומה הייתי עושה גם לך

אם גם אתה לא היית פורע ולכן אני נותן לך תשואות חן כאלו נתתה לי המעות במתנה וכן הענין בצדקה שהן אמת חייב האדם ליתן צדקה כפי עושרו וכמ״ש את העני עמך אך יש כמה עשירים שנתן להם הקב״ה ממון ואין נותנים צדקה והקב״ה מניח האדם בבחירתו בעוה״ז ועל כן עשיר שנתן צדקה אע״פ שבאמת לא נתן משלו אלא הוא פורע חובו בזה מאחר דיש עשירים שאין פורעים לכך נחשב זה לפני הקב״ה כאלו נתן הצדקה משלו וכאלו הוא מלוה ה׳ בזה ולכן גמולו ישיב לו עכ״ד ובזה יובן בס״ד נתון תתן לו ר״ל אין אתה נותן משלך אלא מה שנתן הקב״ה חלק העני אצלך אתה נותן לעני כמ״ש את העני עמך ר״ל חלקו הוא מופקד עמך ולא ירע לבבך בתתך לו ר״ל בתתך לבדך שיש עשירים הרבה שג״כ מופקד אצלם חלקי העניים ואין נותנים לכן לא תאמר יפרעו אחרים העשירים יותר ממני את חובם ואז גם אני אפרע ואתן לעני הנה אדרבה בגלל הדבר הזה שהאחרים אינם פורעים ואתה לבדך פורע יברכך ה׳ אלהיך שאם היו כולם נותנים אין מתחייב שכר צדקה לשום אדם ורק מה שלוקח שכר בעל הצדקה הוא בעבור זה הדבר שהוא נותן ואחרים אינם נותנים וכנז׳ במשל הנז׳ שנתן לו תשואות חן בשביל שיש אחרים שאין פורעים לו כלום:

יז ועוד נ״ל בס״ד באופן אחר ע״פ משל הנזכר בספר נ״א בדברי אבימלך עם יצחק ואני אביאהו לענין הצדקה בשינוי קצת והוא לעשיר גדול שאין כמוהו בכל הארץ פעם אחת מצא עני בדרך וא״ל הלוני זהוב אחד והלוהו ואח״כ פרע לו העשיר את הזהוב ההוא ושוב אחר ימים בא העני אצל העשיר ורצה ממנו ללות לו אלף זהובים כדי שיעשה מו״מ בהם א״ל העשיר אלוך זהוב אחד דוקא כי אתה עשית עמי טובה פעם אחת שהלותני זהוב אחד ואני חייב לעשות לך טובה כנגד זה ולא יותר ויאמר העני אין הנידון דומה לראיה שאני כשהלויתיך הזהוב זה היה כל ממוני ולא נשאר אצלי כלום משא״כ אתה אם תלוני אלף זהובים נשאר אצלך בית מלא זהובים ואלו האלף לא יבוא ערכם כנגד הזהוב האחד שלי ואם אתה תרצה להלות לי רק זהוב אחד נמצא אין אתה פורע לי טובה שלימה כנגד טובה שלי א״ל העשיר הן אמת שיש יתרון בהלואתך על הלואתי כפי דבריך ויפה טענת אך באמת יש מצד אחר יתרון בהלואתי זו שאני מלוה לך זהוב על הלואתך שהלותני זהוב אחד יען כי הזהוב שהלותני לא היה בו אחריות אלא היית בטוח כי אני עשיר ואמוד ובודאי אפרע ואדרבה בהלואה שהלותה לי נעשה שמור יותר ממה שהיה שמור בחיקיך אך הזהוב שאני מלוה לך עתה יש בו אחריות כי הוא על קרן הצבי שאתה עני וקרוב יותר שלא תוכל לפרוע לי אח״כ כלום ועל כן יתרון זה שיש בהלואתי מצד זה הוא יכריע היתרון שיש בהלואתך כאשר טענת והותר ע״כ הגיע הויכוח בין העשיר ובין העני:

יח והנה הרואה יראה כי צדק העשיר בטענתו זאת כי ודאי יתרון זה שטוען בו העשיר הוא גדול מן היתרון שטוען בו העני אך כל זה הוא כפי אופן שאמרנו אך אם הדבר היה באופן אחר והוא שאין העשיר עצמו לוה מן העני את הזהוב אלא עבדו של אותו עשיר אמר לאותו עני הלוני זהוב אחד לצורך אדוני העשיר והלוהו על סמך העשיר הנה גם בהלואה זו של העני יש אחריות שאפשר ששיקר אותו העבד ואכל את הזהוב והעשיר לא ירצה לפרוע שלא נתחייב בזה כי לא לצרכו לקח אותו הנה נמצא העני יש לו יתרון בהלואתו גם מצד האחריות כי יאמר לעשיר אני נתתי הזהוב בעבור כבודך אע״פ שיש ספק בפרעון אם נזדמן שהעבד שיקר ולא לקח הזהוב בשבילך לכך צריך העשיר לעשות טובה לעני עתה להלוות לו יותר מזהוב בשביל יתרון זה:

יט והנה הנמשל הוא דהנותן צדקה לעני הוא כמלוה כביכול להשי״ת דכתיב מלוה ה׳ חונן דל וידוע כל טובה שיבקש האדם מהקב״ה להטיב לו בעוה״ז הכל הוא בתורת הלואה כי פרעון שכר מצות בהאי עלמא ליכא דאין שכירות משתלמת אלא לבסוף אך יבקש בעבור שכרו בתורת הלואה כדרך אומן שעוסק בכלי אחד לבעה״ב שאין לו שכר פעולתו אלא לבסוף כשגומר מלאכת הכלי אמנם בתוך ימי מלאכתו יבא וילוה מן בעה״ב סך מה על שכרו שעתיד לקבל וכמ״ש התנא הכל נתון בערבון החנות פתוחה והחנוני מקיף וכל הרוצה ללות יבא וילוה וכמ״ש במדרש שמואל נמצא כל בקשה של טובה שבקש האדם מהקב״ה בעוה״ז הנה הוא מבקש בתורת הלואה על כן אם האדם נתן לצדקה עשרה דינרים שבזה נחשב שהוא מלוה ה׳ כביכול ואח״כ יבא לבקש טובה מהקב״ה בסך אלף דינרים בתורת הלואה יש פ״פ לאדם לטעון כטענת העני לעשיר כי העשרה דינרים שהלוה הם רבים מאלף דינרים שלווה מהקב״ה כי כל טוב שבעולם נחשב לאין לפניו יתברך אך יש כביכול טענה להשיב לאדם כמו טענת העשיר לעני כי מתנת הצדקה של העשיר אין בה אחריות אבל מה שלווה האדם מן הקב״ה יש בזה אחריות יען כי השכירות היא לבסוף בעוה״ב ושמא בעודו בעוה״ז יחטא ויהא תוהא על הראשנות שאז איבד שכרו בזה וכמ״ש בגמרא דקודשין באדם התוהא על הראשנות אך זה דוקא כפי אופן הראשון שאמרנו במשל אבל באופן השני יש יתרון לעני בהלואה שהלוה גם מצד האחריות וזה ענין הצדקה ידמה לאופן הב׳ יען כי הן אמת שהקב״ה צוה שיתן האדם צדקה לעני וחשיב שהוא מלוה בזה כביכול להקב״ה אך שמא זה העני המקבל צדקה רמאי או רשע שאין האדם מקבל שכר על זה וכמ״ש ירמיה הע״ה על אויביו אם יתנו צדקה הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהם שכר ונמצא זה הנותן צדקה ג״כ יש אחריות במתנה זו שנותן וכיון שהוא נותן אותה על הספק לכבוד השי״ת שצוהו במצוה זו יש לו יתרון שיוכל לבקש ללות טובה בסך גדול מסך שנתן וכמ״ש באופן הב׳ הנז׳ וז״ש נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו שתאמר אולי רמאי הוא ואין לך שכר על צדקה זו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה׳ אלהיך כי אתה אין לך טענה ללות טובה מרובה בעוה״ז

יותר ממה שנתת ורק בעבור הדבר הזה שאתה נותן הצדקה על הספק דאולי רמאי הוא זה הנך ראוי לקבל ברכה דהיינו טובה מרובה מסך שיצא מידך לצדקה:

שופטים

א **שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך** י״ל תיבת בכל נראה לשון יתר דהול״ל תתן לך בשעריך ונ״ל בס״ד דידוע השופטים נקראין שער כמ״ש ועלתה יבמתו השערה וכאלה רבות והטעם כי עוה״ז נקרא שער לעוה״ב וכמ״ש במ״א והוא קיים על הדין שדנים השופטים על האמת גם שער בהפוך אתוון עשר שעוה״ז נברא בעשר מאמרות הוא קיים עליהם גם ידוע מ״ש בתנחומא שופטים אלו הדיינים שוטרים אלו הפרנסים שמנהיגין את העדה ע״ש והנה הדיינים שלימותם וחסרונם תלוי בפה כי המובקש מאת הדיין הוא בפה שיאמר פלוני זכאי פלוני חייב ואם יחסר הפה שלהם שיעותו פיהם לומר על חייב זכאי ועל זכאי חייב או יסתמו פיהם שיעברו על לא תגורו הרי אלו מחריבין העולם שהוא השער של עוה״ב ואין נחשבים כבני אדם אלא כחמורים וכמ״ש רז״ל על דיין שאינו הגון דסודר שלו הוא מרדעת של חמור ופרשתי הענין שקראוהו בשם מרדעת כי על סודר אמרו בגמרא מאי סודרא סוד ה׳ ליראיו שהוא מורה על הת״ח שיש לו דעת ונאה וטוב וישר אך זה סודרא שלו מורה שאין לו דעת טוב אלא דעת מר וזהו צירוף מרדעת תיבה מורכבת מן ב׳ תיבות מר דעת אך השוטרים שהם הפרנסים המנהיגים את העדה שלימותם וחסרונם תלוי בדבר אחד והוא שצריכין להיות לראש ולא לזנב דהיינו שיהיו בסוג ראש שהוא עומד עליון למעלה מן הגוף ומביט ורואה בכל הגוף כולו כן הם יהיו מביטים במעשה העדה ויראו המכשולות שלהם ליישרם ולהנהיגם בדרך הטובה אבל אם יהיו זנב שאין רואין על מעשיהם של העדה ומחניפים להם לבלתי יוכיחום על כל דבר רע הרי אלו מחריבי עולם הזה שהוא שער של עוה״ב ואין אלו מקיימים אותו ואינם נחשבים כבני אדם ולכן תמצא אם תסיר אות פ׳ מן שופטים ישאר שוטים ואם תסיר אות ר״ש מן שוטרים ג״כ ישאר שוטים כי אלו תלויים בשלימות הפה ואלו תלויים בשלימות הראש וז״ש שופטים ושוטרים תתן לך בכל כלומר שלמים בכל אותיות התוארים שלהם שלא יחסרו אלו פ״ה ואלו ר״ש ואז עי״כ הם נקראים שעריך מפני שעל ידם מתקיים עוה״ז שהוא שער של עוה״ב וגם נברא בעשר מאמרות:

ב לא תטה משפט לא תכיר פנים נ״ל בס״ד אותיות משפט במילואם כזה מ״ם שי״ן פ״ה טי״ת יש במילואם אותיות מתנה וז״ש לא תטה המשפט על המלוי שהוא מתנה שקבלת כבר או שתקבל אח״כ ופירש הדבר מה היא הטיה זו ואמר לא תכיר פנים ר״ל לא תכיר את הבע״ד בשביל פנים דהיינו המתנה הרמוזה במלוי המשפט שהוא פנימיות אותיות הפשוט:

ג **לא תקח שחד** נ״ל בס״ד מצינו בפ״ק דאבות שמעון הצדיק אומר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים וקשה למה אמר חסדים לשון רבים והול״ל חסד אך הכונה כדי לעשות לכסא ד׳ רגלים שהחסד הוא שתי מינים אחד ג״ח בגופו ואחר ג״ח בממונו אך רשב״ג בסוף הפרק אמר על שלשה דברים העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום וקשא ומה בא לחדוש על שמעון הצדיק שמילא לו כבר שלשה דברים יקרים לקיום העולם ופרשתי בס״ד דשמעון הצדיק קאי על השמים דעוה״ז ולכן אמר גמילות חסדים לשון רבים כדי לעשות ארבעה רגלים כי השמים לרוב מעלתו לא יספיק לו שלשה להקימו אלא צריך ארבעה אך רשב״ג איירי בעולם השפל שהוא הארץ התחתונה ולה יספיק שלש רגלים וכתבתי בס״ד במ״א דעל אלה רומזין שתי שיני״ן שבראש שבתפילין ולכך אחת ארבעה קוין כנגד שלשה של שמעון הצדיק שהם קיום השמים והם בחינת ארבעה אך שי״ן דתלת ריש״ן כנגד ג׳ דנקיט רשב״ג ולפ״ז צריך האדם להזדרז לקיים השלשה דברים הרמוזים בשין ימין והשלשה דברים הרמוזים בשין שמאל ולז״א כאן לא תקח שחד ר״ל ש׳ חד כלומר מה שרמוז בשי״ן אחת ולא מה שרמוז בשתיהם שהם שלש ושלש:

ד **צדק צדק תרדוף למען תחיה** נ״ל בס״ד סמיכות פסוק זה עם הקודם דארז״ל במדרש כל דיין שלוקח שוחד אינו מת מן הזקנה עד שיורה צדק בהוראתו והוא פלאי ופירש הרב נ״א ז״ל דהתנא אמר ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון ופרשו המפרשים דברוב דיני התורה יש פלוגתא דרבוותא הן בתנאים הן באמוראים הן בפוסקים ואלו ואלו דברי אלהים חיים רק סוגייא דעלמא אזיל בתר חד מנייהו ע״פ הכלל שבידינו וא״כ אם אדם מעוות הדין על הרוב יוכל לעשות התנצלות לעצמו לומר עשיתי כסברת חכם פלוני ואע״ג דלא אפסיק הלכה כוותיה דברו ישר בעיני וכי חכם גדול הוא לכך תחלה שואלין ממנו דין על כל דבר ודבר הלכה בעלמא ובודאי הוא ישיב על פי האמת כפי החכם שנפסק הלכתא כוותיה ואח״כ עושים עמו חשבון על מעשיו עצמו דאז אינו יכול להפך דבריו ולז״א כל דיין שנטל שוחד והוא בודאי עשה סמוכין להוראתו ע״פ סברת חכם דלא אפסיק הלכתא כוותיה משום השוחד שלקח והנה לזה מתגלגל עובדא אחריתי שדומה לאותה עובדא שתבא לפניו ובה לא יקבל שוחד ובודאי בזאת יורה צדק כפי סברת החכם דהלכה כמותו והוא הפך מה שפסק בעובדא קמייתא שלקח בה שוחד ואז נתפס בעונו ממה נפשך ולז״א לא מת עד שיורה צדק בהוראתו כדי שיהיה נתפס מיניה וביה במעשים הדומים זל״ז עכ״ד וז״ש לא תקח שוחד וא״ת אקח ולא אפסוק הדין לזכות זה החייב על מגן אלא אסמוך הוראתי על סברת תנא או אמורא או ראשון מן הראשנים ואע״ג דלא נפסקה הלכה כמוהו אני אומר ישרו דבריו בעיני כי באמת חכם גדול הוא לז״א לא יועיל לך

תחבולה בדבר זה כי אם לקחת שוחד והטית משפט מוכרח שאח״כ צדק צדק בכל אותם המשפטים שעוית בהם תרדוף להורות בהם צדק כסברת החכם דהלכה כמוהו ונמצא אתה נאחז בדין ממ״נ ומה תועלת יש לך בזה שאתה סמכת על סברה יחידית ולא אפסיק הלכתא הכי׃

ה ובאופן אחר נ״ל בס״ד צדק צדק תרדוף כי ידוע מ״ש בזוה״ק שהסט״א נקראת שקר וידוע כי אות ק׳ רומז על הקליפה עצמה כמ״ש בזוהר תרומה דף קמ״ב אשת זנונים אות דיליה ק׳ וכו׳ ע״ש ואות ש׳ עומדת מצד זה רומזת למספר שם אלהים דמלוי יודי״ן שהוא ש׳ ואות ר׳ מצד זה רומז לרבוע שם אלהים שעולה ר׳ ואלו הם בחינה דין ובעוה״ר יונקת הקליפה מהם וצריך האדם להשתדל להסיר יניקת הסט״א שהיא ק׳ מן יניקה של ש׳ ושל ר׳ לתקנם ולהעבירם מן ק׳ דסט״א וז״ש צדק צדק תרדוף קרי ביה צד ק׳ צד ק׳ על שי״ן ורי״ש שהם א׳ מצד ימין של ק׳ ואחד מצד שמאל של ק׳ תרדוף להעביר אותם מן יניקה של ק׳ למען תחיה שיהיה לכם חירות ממלאך המות וירשת את הארץ שתשלוט בארץ עממין ג״כ ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב בדברים ראה נתן ה׳ אלהיך לפניך את הארץ עלה רש כאשר דבר ה׳ אלהי אבותיך לך אל תירא ואל תחת והיינו ר״ל תעלה יניקה הרמוזה באות רי״ש דשקר מן הקליפה שהיא ק׳ ובזה אל תירא ואל תחת׃

ו ועוד נ״ל בס״ד באופן אחר כי אות ק׳ שיש באלפא ביתא עומד מצד אחד אות צ׳ ומצד אחד אות ר׳ הרי אותיות צר הם בצדדין של אות ק׳ והוא רמז על זכר דקליפה שנקרא צר וזה יתבטל בעסק התורה שבכתב ושבע״פ שנקראת צדק צדק וז״ש צדק צדק ע״י תורה שבכתב ושבע״פ שנקראו בשם צדק צדק אז צדק צדק ר״ל צד ק׳ וצד ק׳ שהוא צר תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ החיים או יובן בס״ד אחר גלות מצרים שכבר היה קודם מתן תורה הנה יש לפניהם עוד ארבע גליות ולכל אחד יש לו קץ אמיתי גזור מאתו יתברך נמצא יש ד׳ קץ ובכולם נגאלים בזכות התורה שנקראים צדק וז״ש צדק ר״ל ד׳ ק״ץ ע״י צדק היא התורה שנקראת צדק תרדוף להשיגו׃

ז או יובן בס״ד צדק צדק תרדוף הלומד תורה לשמה נמצא יש לו שכר שני למודים טובים בפה ובלב ג״כ שמכוין בו לשמה ועל זה ארז״ל למיימינים בה אורך ימים איכא וכ״ש עושר וכבוד אבל לומד התורה שלא לשמה אין לו אלא שכר לימוד הפה כי בלב אין לו כלום ולכך עושר איכא אורך ימים ליכא והתורה נקראת צדק ולז״א צדק צדק תרדוף כפל הדבר כנגד שלימות למוד תורה לשמה שהוא בפה ובלב למען תחיה אורך ימים וירשתם את הארץ עושר וכבוד׃

ח ובאופן אחר נ״ל בס״ד דידוע שיש שני מיני אמת בעולם אחד הוא אמת אצל המדבר ואמת אצל השומע והב׳ הוא מדבר דברים דמשתמען לתרי אנפי שהשומע יטעה בהם להבינם במשמעות השקר ורק המדבר אותם הוא מכוין בהם במשמעות האמת ואין זה אמת מן המובחר ולא הותר אלא לצורך השעה אבל אמת המובחר שיהיה אמת אצל המדבר ואמת אצל השומע שלא יטעה השומע להבין הדברים במשמעות של שקר וז״ש צדק צדק תרדוף ר״ל צדק אצל המדבר וצדק אצל השומע למען תחיה כי האמת מביא חיים לעולם וכמ״ש בשער מאמרי רשב״י על מאמר לא מפיה אנו חיים וירשת את הארץ שמביא שפע עושר׃

ט **לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה׳ אלהיך אשר תעשה לך** נ״ל בס״ד על מצות הנישואין שהאדם מקיים במצוה זו נמחלים עונות נמצא במצוה זו נחשב כאלו עשה מזבח המכפר אך צריך שהאדם ישא אשה הוגנת לו ולא ישא אשה פסולה וידוע כי באשה הוגנת כתיב ודבק באשתו והיו לבשר אחד מפני ששניהם נזדווגו כבר בעולם האחדות קודם שבאו לעוה״ז השפל שנולדו נפרדים ועתה בנשואין חזרו להאחדות שלהם ולכן כתיב והיו לבשר אחד אך הנושא אשה פסולה זה דבק באל אחר ולא יאמר בהם והיו לבשר אחד בדל״ת אלא והיו לבשר אחר בריי״ש כי במקום ד׳ בא רי״ש ולכן באשה הוגנת כתיב לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת בעולם הנשמות מכבר וא״כ לה יקרא אשה אך זה שלקח אשה פסולה נקראת אשרה כי נכנס רי״ש דאחר בתוך אותיות אשה ונעשית אשרה לז״א לא תטע לך אשרה שהיא אשה פסולה שאז היא נקראת אשרה בתוספת ריש כל עץ כי במין האדם הנקרא עץ הוא מדבר כמ״ש כי האדם עץ השדה אצל מזבח ה׳ אלהיך אשר תעשה לך היא מצות הנשואין שהיא דוגמת המזבח ואתה עשה הנשואין באשרה הנז׳ והרי זו אליה וקוץ בה שאתה מקים אשרה האשה הפסולה אצל המזבח ואמר עוד ולא תקים לך מצבה כי איש ואשה שזכו שם יה ביניהם וידוע כנגד שם הוי״ה לא יש אותיות בסט״א ח״ו דכתיב אני הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן אך חלוף שם הוי״ה שהוא מצפץ שיש בקדושה יש כנגדו בקליפה ג״כ שם מצפץ וכמ״ש הרב קה״י ז״ל וכתב שם כשהרג אברהם אע״ה ארבעה מלכים הכניע שם מצפ״ץ דקדושה לשם מצפ״ץ דסט״א ע״ש נמצא לפ״ז כנגד אותיות י״ה דשם הוי״ה לא יש בסט״א ורק כנגד חלוף אותיות י״ה שהוא מ״צ יש כנגדו מ״צ בסט״א והנה זה שלקח אשה פסולה שהיא במקום אשרה אין לו הארת שם י״ה המאירים באיש ואשתו אך יש לו מ״צ דקליפה שהוא כנגד מ״צ דקדושה שהם חלוף שם י״ה וז״ש ולא תקים לך מצבה חלק התיבה לשתים וקרי בה מ״צ בה שיהיה תמורת שם יה אותיות מ״צ דסט״א אשר שנא ה׳ אלהיך׃

י ובאופן אחר נ״ל בס״ד לא תטע לך אשרה כל עץ וכו׳ ע״פ מ״ש בס״ד במ״א שרה כינוי לתורה יען כי התורה נתנה לנו מעולם הבריאה שה״ס בינה ולכן אמרה תורה אני בינה לי גבורה ולכן התחילה באות בי״ת וידוע כי שרה היא סוד בינה גם אמרתי טעם אחר שנקראת שרה על שם דכתיב בי שרים ישורו כי שררת התורה היא תמידית דגזרה שלה אין לה ביטול עולמית ומה שגזרו החכמים בעלי התורה גזרתם קיימת לעולמים משא״כ שררת אדם בגשמיות אינה אמיתית ואינה תמידית כי הוא עצמו ישנה גזרתו מיום ליום ומחודש לחודש ומשנה לשנה וכ״ש אחרים הבאים אחריו ולכן תורה הקדושה נקראת שרה באמת ובזה פרשתי רמז מ״ש השי״ת לאברהם אע״ה כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה פירוש של התורה המכונית בשם שרה מטעמים הנז׳ כי אברהם אע״ה שמר כל התורה קודם שנתנה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חקותי ותורותי וכנז׳ במשנה:

יא והנה זה לעומת זה עשה האלהים וכנגד תורתינו הקדושה שהיא מעולם הבינה דקדושה שיש בה חמשים שערים יש פלסופייא בחלק הסט״א וכמו שיש חמשים שערים בקדושה כן יש חמשים שערים בקליפה אלא שבקדושה השערים בסוד מ״י ובסט״א השערים בסוד טמ״א והחשבון שוה וכמ״ש המקובלים וכנז׳ בספר ש״ש והנה בר ישראל שעוסק בתורה הקדושה שהיא סוד בינה דקדושה אם יעסוק בפלסופייא החיצונית שהיא בחלק הטמ״א נמצא מערב רע בטוב ובזה נעשה צירוף אשרה שמחבר א׳ דטמ״א שהוא אות אחרון דטמ״א עם אותיות שרה שהם כינוי לתורה כמ״ש לעיל ולתערובת זו קראה הכתוב אשרה ולז״א לא תטע לך אשרה ואמר כל עץ כי התורה הקדושה נקראת עץ חיים כי היא עץ פרי עושה פרי למעלה משא״כ פלסופייא היא עץ בלבד שאינו עושה פרי אלא עומד להסקה וזו התערובת של אשרה אע״פ שמעורב בה דברי תורה נעשית כולה עץ שעומד להסקה שאינה עץ פרי ואינה עץ חיים ואמר לא תטע אותה אצל מזבח ה׳ אלהיך הוא בהמ״ד מקום ד׳ אמות של הלכה שהוא דוגמת המזבח:

יב לא תזבח לה׳ אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע וכו׳ נ״ל בס״ד כל אדם הנושא אשה צריך לבדוק בהשורש שלה שמה יש באמה או אם אמה איזה דופי של זנות שאז אפשר גם זאת האשה שיצאה מזה השורש תהיה מנאפת ועיקר הבדיקה היא רק בענין זה שהוא דופי של דבר ערוה ולא בענין אחר כי דופי זה דוקא הוא שאפשר להתפשט בנולדים מהם וידוע כי דופי של זנות נקרא דבר רע במקרא וידוע הנושא אשה כאלו בנה מזבח דהנשואין מכפרת דוגמת המזבח ולכך ארז״ל המגרש אשתו ראשנה מזבח מוריד עליו דמעות וז״ש לא תזבח לה׳ אלהיך רמז לענין הנשואין אשר מכפרת כמו זבחים שו״ר וש״ה אותיות השורש אשר יהיה בו מום שהוא כל דבר רע ר״ל דהשורש הוא פגום בדופי של זנות הנקרא דבר רע כי תועבת ה׳ אלהיך הוא וכאשר מספרים במלך אחד שהיה לו שלשה בנים והיה בחצרו יהודי אחד נאמן בכל ענייניו איש טוב וישר מאד ויקנאו בו השרים ועשו לו בור שחת בדבר אחד אשר העלילו עליו בשקר בחטאה גדולה שחטא למלך ובאמת הוא נקי ובר והמלך הבין שהוא נקי וזו עלילה שעשו לו האוייבים בתחבולה להפילו בבור שחת אך רצה לנסות את בניו לידע אם גם להם יש לב ישר כלב המלך ויקרא לראשון ויאמר לו לפי דברי השרים יהודי זה כו״כ עשה הגד לי דעתך בדבר זה והשיב לו זה ראוי לדון אותו בארבע מיתות ב״ד ויצר למלך על דבריו שראהו נטה מן קו היושר שלב המלך עומד בו ויקרא ליהודי ויאמר לו כו״כ אמרתי לבני פלוני וכו״כ השיב מה אתה אומר על זה ויאמר היהודי אדוני המלך השורש שלו השיב כך א״ל תפרש דבריך מה הוא השורש א״ל איני יכול לדבר יותר אח״כ קרא לשני והשיב יהודי זה ראוי לאוסרו בבית האסורין כל ימי חייו וגם על זה צר למלך על אשר נטה מן קו יושר לב המלך ואמר ליהודי מה אתה אומר על זה והשיב השורש כך השיב לך אח״כ קרא לבן השלישי והשיב זה היהודי איש תם וישר ראוי לכל כבוד ולא תאמין לדברי השרים כי בקנאתם עשו לו עלילה בשקר וישמח המלך על דבריו שראה נטה אל קו יושר לבבו ויקרא ליהודי ויגד לו זה הבן השלישי כך אמר מה תאמר על זאת ויאמר השורש כך השיב א״ל המלך מה הדבר הזה של השורש שאתה מזכיר בכל פעם א״ל איני יכול לפרש אלא אתה חכם תחקור ותדרוש על הדבר והמלך הבין כונת היהודי ויקרא לאשתו ויאמר הגידי שלשה הבנים האלה מהיכן הם ואם לא תגידי האמת אחתוך ראשיך ותודה ותאמר כן הראשון הוא ממזר משר הטבחים הממונה להרוג חייבי מיתות למלך שהיה יפה וחמדתיו והבאתי זה הילד ממנו והשני מן המבשל של בית המלך והשלישי הוא ממך אדוני המלך אז הבין המלך כונת היהודי ומצא דבריו טובים ונכוחים כי הראשון שנזרע מאדם אכזר שהורג נפשות לכך היה לו לב אכזר מאד באומרו שראוי לדון היהודי בארבע מיתות ב״ד שהם מלאכתו של אביו שר הטבחים שעוסק בכל ד׳ מיתות והשורש הממזרות שבו השיב כך והשני שהיה זרע המבשל שיש בו ג״כ אכזריות מעט שנוחר עופות בידו לבשלם למלך דן את היהודי באכזריות מועט שהוא מאסר דוקא ושורש הממזרות שבו הוא שהשיב כך והשלישי שהיה זרע המלך אשר לו לב ישר וטוב השיב דבר ע״פ היושר כלב המלך אביו ושורש אביו אשר בקרבו השיב כן נמצא כל אדם שורש ההזרעה שבקרבו הוא הפועל בענייניו ומדותיו ולכן אם זאת האשה השורש שלה יש בו דופי של זנות ומטונף בדבר רע כזה הרחק ממנה כי בודאי יתעורר השורש בדופי שלו גם אצל האשה הזאת ותנאף גם היא כאמה:

יג והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך את האיש או את האשה וסקלתם באבנים וכו׳ הדקדוק כאן ידוע למה חזר וכפל הדברים באומרו את האיש או את האשה כיון דהזכיר כן ברישא דקרא ונ״ל בס״ד דידוע דגם בקליפה יש זכר הנקרא איש בליעל

ויש נקבה הנקראת אשה רעה והתחתונים בעשותם תועבה למטה האיש התחתון דבק באיש בליעל דקליפה והאשה התחתונה תדבק באשה רעה דקליפה מין במינו וכאשר יעשו ישראל בחוטאים האלה דין ומשפט לסקלם אז גם אותם כוחות הרעות של הקליפה הן של האיש הן של האשה נסקלין עמהם ובטל כוחם וזו היא מיתתם וז״ש והוצאת את האיש או את האשה ההיא אשר עשו את הדבר הרע הזה והם האיש והאשה התחתונים תוציאם את האיש או את האשה הם איש ואשה של הקליפה וסקלתם יחדיו באבנים שגם כוחות אלו דקליפה נסקלים ובטלים עמהם וזו היא מיתתם וביטולם׃

יד **על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד** נ״ל בס״ד ק״ש דשחרית וערבית היא חרב פיפיות להמית את הקליפה של כל יום ויום שהיא דרגא דמותא וידוע כי פסוק שמע ישראל שהוא עיקר החרב הממית הקליפה יש בו עי״ן גדולה בתחלתו בתיבת שמע ודל״ת גדולה בסופו בתיבת אחד והם אותיות ע״ד מסוד הבינה כנודע כי כל אותיות גדולות הם בבינה וצריך לקרות ק״ש מן התורה אחת בשחרית ואחת בערבית נמצא הם שני עדים ע״ד דשחרית וע״ד דערבית ועוד יש ק״ש שלישית שהוא ע״ד שלישי והיינו ק״ש דקרבנות שתקנו חז״ל בשחרית הרי שלש עדים וז״ש על פי שנים עדים דשחרית וערבית או שלשה עדים בצירוף ק״ש דקרבנות שנעשו שלשה יומת המת הוא איש בליעל דקליפה שהיא דרגא דמותא דבר יום ביומו אך לא יומת ע״פ עד אחד שלא יספיק ק״ש אחת דשחרית בלבד או דערבית בלבד כי כל הקורא בשחרית ולא קרא בערבית כאלו לא קרא ק״ש וכן להפך׃

טו **שום תשים עליך מלך מקרב אחיך תשים עליך מלך** י״ל כפל הלשון שום תשים ועוד הול״ל תשים מקרב אחיך עליך מלך ונ״ל בס״ד שום תשים ב׳ שימות אחת של שאול הע״ה משבט בנימין שהיתה בראשנה ואחת של דוד הע״ה שהיתה אחריו שהוא משבט יהודה ועוד נמי מקרב אחיך שבט אפרים תשים עליך מלך זה ירבעם שמלך בזמן רחבעם או יובן בס״ד שני שימות אחת לצורך הנפשיי ואחת לצורך הגשמיי וזהו שום תשים ולכן צריך שיהיה מקרב אחיך ר״ל יר״ש ולא סגי בדעתן ומשכיל בלבד כי לצורך הנפשיי צריך בעל יראת שמים ונרמז זה בקרב תיבת אחיך שיש שם אותיות חי שהוא תואר לצדיקים כמ״ש רז״ל ע״פ ובניהו בן יהוידע בן איש חי או יובן בס״ד אומרו מקרב אחיך ר״ל שיראה עצמו ממוצע שבעניינים הנפשים יביט בקודם ממנו במעלה כדי שלא יתגאה במעשיו ובעניינים הגשמיים יביט בתחתון ממנו ולא ירדוף אחר קנייני עוה״ז ועי״כ יהיו מעשיו טובים׃

טז ובאופן אחר נ״ל בס״ד ברמז שום תשים עליך מלך זה יצה״ט ב׳ שימות הן בעניינים הנפשיים הן בעניינים הגשמיים מקרב אחיך הם רמ״ח אברים תשים עליך מלך ר״ת ׳מוח ׳לב ׳כליות שעל ידם תהיה תהלוכות האדם מוח מחכים לב מבין כליות יועצות לא תוכל לתת עליך איש נכרי זה יצה״ר אשר לא אחיך הוא כי הוא מסטרא דקליפה ואתה איש ישראל מסטרא דקדושה׃

יז **תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל בפסוק בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך דרך באתגלייא ארח באתכסייא ואם האדם נזהר ונשמר בדברים הגלויים אז הקב״ה ישמור אותו בדברים הנסתרים ומכוסים שנקראים בשם ארח עכ״ד נמצא דברים הגלוים הנקראים בשם דרך הם מבוקשים מן האדם והנסתרים שהם ארח אז הקב״ה יכין אותם לאדם וכמ״ש הנסתרות לה׳ אלהינו והנגלות לנו ולבנינו ולז״א תכין לך הדרך הוא הנגלה כי זה מתבקש ממך ושמירתו עליך׃

יח או יובן בס״ד לרמוז חמשה דברים הנקראים דרך שהם מסוגלים לגאולה שצריך האדם להבינם הא׳ לימוד המשנה שנקרא דרך כמ״ש רז״ל הולכים עלי דרך אלו בעלי משנה והיא מסוגלת לגאולה כמ״ש רז״ל ע״פ גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם יתנו לשון מתניתין והב׳ צדקה וג״ח שנקראו דרך כמ״ש רז״ל ע״פ והודעת להם את הדרך זו ג״ח וארז״ל גדולה צדקה וג״ח שמקרבת הגאולה וילפי לה מכמה קראי והג׳ פו״ר דכתיב דרך גבר בעלמא וארז״ל אין ב״ד בא אלא עד שיכלו נשמות שבגוף שצריך להרבות בפו״ר וגם האשה נקראת דרך כמ״ש רז״ל אין דרך אלא אשה שנא׳ כי דרך נשים לי והד׳ זו תשובה שנקראת דרך כמ״ש רז״ל בפסוק על כן יורה חטאים בדרך והה׳ תיקון היסוד הנקרא דרך וכנז׳ בקו״י ז״ל נמצא חמשה דברים הנקראים דרך יש בהם הכנה לגאולה וז״ש תכין לך הדרך ה׳ דרך ושלשת את גבול ארצך גבול ארצך זה בהמ״ק שהוא גבול של כל התפילות דכתיב בנוי לתלפיות תל שכל פיות פונים בו כי שם שער השמים וכל התפילות הולכים ומגיעים עד שם ומשם עולים למעלה והוא נבנה שלשה פעמים ובנין ראשון ושני אינו מתקיים אך השלישי הוא המתקיים לעד לעולם וזהו ושלשת את גבול ארצך הוא בהמ״ק בבנין השלישי אשר ינחילך ה׳ אלהיך שהוא יהיה מעשה שמים ולא יבנה ע״י בשר ודם והיה לנוס שמה כל רצח כי שם הוא מקום הכפרה וכל אדם שחוטא עושה רציחה בחלק נשמתו שהוא כנגד אותה מצוה שחטא בה כי לכן רשע בחייו קרוי מת ושם בבהמ״ק ינוס כל רוצח שהוא המכפר בעד כל החוטאים ומצילם מכל מקטרג ומלאך חבלה׃

יט או יובן בס״ד תכין לך הדרך עוה״ז נקראת דרך כמ״ש במ״א תכין אותו לך שתעשה מצות ואז יהיו כל ימי עוה״ז לך להנאתך ושלשת את גבול ארצך התורה נקראת ארץ כמ״ש רז״ל וכל טוב עוה״ז תלוי בה לכן ראשה ב׳ ואמצעה וא״ו וסופה למ״ד הרי אותיות בול רמז על בול עוה״ז הנקרא דרך הוא

תלוי בתורה והיא משולשת שנים מקרא ואחד תרגום נמצא יש בה ג״פ בול וזהו גבול ר״ל ג׳ בול של ארציך היא התורה שאתה ג״כ צריך לשלש אותה במקרא במשנה בתלמוד:

כי תצא

א **כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה׳ אלהיך בידיך ושבית שביו** נ״ל בס״ד ידוע אין דבר מכניע הקליפות והמשטנים כמו מזמורי תהלים דלכן נקראים זמירות לשון זימור שמזמרים עריצים ואויב ישראל הוא הנחש וקודם אותיות נחש יש זמר ובזה יובן מ״ש השי״ת לנחש הוא ישופך ראש ר״ל ישופך בזמר שהוא ראש לאותיות שמך ואתה תשופנו עקב סוף אותיות נחש יש תס״ט כמנין איש חמסים וכמנין דין קשה דעל ידי שתחטאינו ותעשהו איש חמסים אז תעורר עליו דין קשה וז״ש כי תצא למלחמה צריך שתכין לך כלי זין שלך שהוא רמוז באותיות שהם על אויביך שהוא הנחש והוא זמר כי זה עיקר הזין של ישראל כשנלחמים עם אוייביהם לכל צרה מסוגלים מזמורי תהלים יותר מכל לימוד תורה ועי״ז ונתנו ה׳ אלהיך לאויביך הוא הנחש בידיך ואז ושבית שביו שב י״ו שב ר״ל שבע כמו שב שמעתתא דאיתא בגמרא והבירור הוא מן הקליפה שהיא נקראת רשות הרבים רחבו י״ו אמה כמ״ש רבינו האר״י ז״ל בסוד אבג״י של אנא בכח וזה הבירור הוא שבעה בחינות או יובן שבעה פעמים י״ו הוא מספר יב״ק הרמוז בר״ת יענינו ביום קראינו ור״ת יענך ה׳ ביום צרה ודוק:

ב ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש המפרשים ז״ל הטעם שאסר יהושע לישראל השלל של יריחו מפני שהיתה מפלתה בנס הפך הטבע ואין נהנין ממעשה נסים גם ידוע כשמוסר הקב״ה את אויב התחתון למטה ביד ישראל מוכרח שימסור גם אויב העליון שהוא השר של אותה אומה וז״ש כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה׳ אלהיך בידיך כלומר לא יאבד האויב מלפניך בדרך נס אלא ימסרנו בידיך שתהיה נוצח בטבע ועי״כ ושבית שביו שאין השלל נאסר עליך ונמצא הוא עושה כן לטובתך ואמר ונתנו שנקראת בכפל כי למפרע ג״כ נקראת ונתנו הרי נתינה כפולה כנגד אויב התחתון וכנגד השר שלו:

ג או יובן בס״ד אויב של ישראל הוא השטן וקודם אותיות שטן יש רמ״ח רמז למ״ע שהם חסדים ועל ידם ובזכותם יהיה ניצוח לישראל כי יתמתקו הגבורות בחסדים ובזה תלוי הנצוח ולז״א ברגז רחם תזכור ר״ל תזכור זכות רמ״ח מצות וז״ש כי תצא למלחמה הוא בזכות רמ״ח שהם רמוזים על אויביך הוא שטן דקודם שטן יש רמ״ח ועל ידם ונתנו ה׳ אלהיך בידיך כי הידים רמוז בהם חמשה חסדים ביד ימין וחמשה גבורות ביד שמאל וע״י זכות רמ״ח עשה שהם בסוד החסדים יתמתקו הג׳ דיד שמאל בהח׳ דיד ימין ואז ונתנו ה׳ אלהיך בידיך ושבית שביו קרי בה שבי״ו דידוע הקליפה אינה מתקיימת אלא ע״י אור קדושה הבלוע בה וזה אור קדושה רמוז באות ש׳ דרשע ונשארו אותיות ר״ע כמשמען ובזה פרשו המפרשים פסוק אוי לרשע רע ר״ל אוי לרשע כאשר תסתלק ממנו אות ש׳ שהיא חיות שלו וישאר בו רק רע וידוע כי רמ״ח עשה תתייחס לידים ובידים יש י״ו פרקים עד הזרוע כי האצבעות הם י״ד והכף והזרוע שתים הרי י״ו וזה החיות של רשעים שהוא אות ש׳ נשבה ונקח אותו על ידי מעשה המצות המתייחסים ליד שהיא י״ו פרקים וז״ש ושבית ש׳ בי״ו הוא היד שלך:

ד ובאופן אחר נ״ל בס״ד בהקדים מ״ש הרב ארץ החיים בפסוק תורת ה׳ תמימה דמפסוק זה עד הנחמדים מזהב יש ששה הוי״ות וקבלתי כשאדם בדרך ופגעו בו אויבים יאמר פסוקים אלו על אצבעותיו ויתחיל מהגודל ויבואו שם הוי״ה תמיד על האצבע הסמוך לגודל הנקרא אצבע בסתם ויבא עליו ששה הויו״ת ואח״כ יראה את האצבע ההיא נגד האויב עכ״ד ע״ש ונ״ל הטעם כי אצבע זו היא גבורה וכאשר מזכיר עליה ששה פעמים הוי״ה שהיא חסד ממתק אותה וידוע ע״י מיתוק הגבורה נכנע האויב ונ״ל לכן המגן שנ דוד הע״ה היה בו ששה קצוות כנגד ששה הויו״ת אלו שהיה נוצח על ידם ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב לדוד ברוך הי׳ צורי המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה אצבעותי דייקא ונראה לכך זכתה אצבע זו שכל ההזאות הם בה והנה אם תשים שתי ידים גבם למעלה ופניהם למטה כפי המונח שיניחם האדם בשעת ברכה שמברך בהם ותמנה את ז׳ כורתי ברית באצבעות תהיה אצבע הסמוכה לגודל כנגד דוד הע״ה נמצא מקומו הוא באצבע ששורה עליה שם הוי״ה ולכך אמר ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה׳ עמו כי אצבע שבו רמוז שם הוי״ה עמו וז״ש כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה׳ אלהיך בידיך ר״ל בסגולה שתעשה בידך בכונה הנז׳ ששוב תראה את היד לאויב ובזה תנצח ושבית שביו ובזה יובן וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ויראו ממך נקרא דייקא שקורין ששה הויו״ת בפה על האצבע ויראו ממך כאשר תראה להם האצבע שנקרא עליה שם הוי״ה:

ה או יובן בס״ד כי תצא למלחמה ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל בשער מאמרי רשב״י דף טו״ב במאמר יו״ד עבד קרבא בתרין אתוון בכ״ף וסמ״ך וכו׳ דאות יו״ד קאי על הנפש שה״ס העשיה ואות כ״ף על נשמה שה״ס הבריאה ע״ש נמצא אותיות כ״י רמז לנפש ונשמה שהם בשני ההי״ן דשם הוי״ה

שכינתא עלאה ושכינתא תתאה שהם הפועלים את הדין וז״ש כי הם סוד שני ההי״ן הנז׳ תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה׳ אלהיך בידיך רמז לכ״ח אותיות שיש בשם הוי״ה במלואו ומלוי מילואו ונרמזים בכח פרקין דאצבעות אשר בשתי ידים ובגלות אתמר וילכו בלא כח לפני רודף ובהצלחתם אמר ונתנו ה׳ אלהיך בידיך בעזר אותם כ״ח אותיות הרמוזים בידיך או יובן אומרו ונתנו ה׳ אלהיך בידיך רמז לשם כה״ת דסגולתו להמית האויב שבו הרג מרע״ה את המצרי וכמ״ש רבינו ז״ל ע״פ למה תכה רעיך ושם זה הוא אחר אותיות שדי שהוא המשדד המערכות ונרמז בידים כיצד הכף הוא רומז לאות כ״ף דשם הנז׳ וחמשה אצבעות רומזים לאות ה״א דשם הנז׳ ואות תי״ו רמוזה בציור כף היד שאם האדם קומץ כף ידו חצי קמיצה דהיינו שיעשה בה שלשה דפנות בלבד וצד אחד פתוח יהיה ציור אות ת׳ והגודל המשתלשל הוא ציור פסיעה דלבר של אות תי״ו וז״ש ונתנו ה׳ בידיך ר״ל בשם כה״ת שהוא רמוז בידיך:

ו ובאופן אחר נ״ל בס״ד כי תצא למלחמה על אויביך ע״פ מש״ה והיה כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל וקשא על זה קושית רז״ל וכתבנו הכונה דמרע״ה מקום השגתו נרמז במספר שמו שהוא מספר שם הוי״ה דיודי״ן ברבוע שעולה קפ״ד ושם אהי״ה דיודי״ן דעולה קס״א וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל וידוע יד ר״ל מקום וז״ש כאשר ירים משה ידו שמכוין למשוך כח מן מקומו שה״ס קפ״ד וקס״א דשם הוי״ה ושם אהיה אז גבר ישראל בכח זה וכאשר יניח המשכת כח זה אין להם עזר במלחמה והנה ידוע פני משה כפני חמה נמצא חמה רומזת למרע״ה וז״ש כי תצא למלחמה חלק התיבה לשתים וקרי בה מול חמה כי במקום וא״ו יספיק הקריאה בחולם כלומר תצא על אויביך בזכות משה ובכח הנמשך ממספר שמו אז ונתנו ה׳ אלהיך לאויב בידיך וככתוב והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל או יובן מול חמה רמז לשם אדני שמספרו ס״ה ומול אותיות חמה יש טנ״ו שהוא מספר שם אדנ״י והדין באויבי ישראל נעשה ע״י שם אדני בסוד דינא דמלכותא דינ״א וכנז׳ בסוד עשר מכות של מצרים:

ז וראית בשביה אשת יפת תאר ק׳ והלא דין זה נוהג אפילו באינה יפה וה״ל למנקט אשה סתם ונ״ל בס״ד דארז״ל לא דברה תורה אלא כנגד יצה״ר וקשא תיבת אלא ופירש הגאון העשל ז״ל דאמרו בגמרא רב מצערא ליה דביתהו אמר דיינו שמצלת אותנו מן החטא ומגדלת בנינו לתלמוד תורה נמצא בכל אשה יש תרתי למעליותא אך ביפת תואר ליכא אלא חדא שמצלת מן יצה״ר משא״כ לגבי בנים רעה היא דארז״ל בסמיכות פרשת בן סורר ומורה לפרשת יפת תואר לומר דאשה יפת תואר תוליד בן רע וכזה פירש הגאון מהר״י ז״ל ולא עצבו אביו מימיו לאמר מדוע ככה עשית ר״ל לא עצבו להוכיחו מפני שחש שיאמר לו בנו מדוע ככה עשית ליקח יפת תואר כי אדוניהו היה בן של יפת תאר ע״ש נמצא לפ״ז בכלהו נשי איכא תרתי יפויים בשני דברים הא׳ שמצלת בעלה מן החטא והב׳ בעבור הבנים אבל יפת תאר חסירה מתועלת הבנים ורק יש בה תועלת אחת ולזה פירש ואמר וראית בשביה אשת יפת תאר ר״ל יפה בתאר אחד ואינה כשאר נשי ישראל שיפים בשני תוארים ולכן ולקחת לך דייקא לתועלת עצמך דוקא ולא לתועלת בניך:

ח ובזה פרשתי בס״ד מ״ש רחל ליעקב אע״ה הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי כי שתי תועליות יש מן האשה ותועלת דמצלת בעלה מן החטא לא שייכה אצל יעקב אע״ה דאינו צריך לכך כי הוא בן פ״ד שנה ולא ראה קרי ונשאר מצד נשיו רק תועלת אחד המגדלת בנים לתורה ולכך אמרה לו הבה לי בנים שאגדלם לתורה ואם אין שתחסר מן הבנים א״כ כאלו מתה דלא נשאר ממנה תועלת:

ט ובזה יובן בס״ד אומרו והיה הבן הבכור לשנואה דקשא מאי תליא הא בהא וכפי האמור מובן היטב כי תועלת דמצלת מן החטא ליכא אצל השונאה כיון דשונא אותה אינה מצלתו מן החטא דאינה חשובה בעיניו לכלום ואין לו תאוה בה כלל וזו התועלת תהיה רק מן השנית שהיא אהובה אצלו ובה תשקוט תאותו מעלמא ונשאר תועלת הב׳ מצד הבנים לכך יקדים לה הקב״ה הבנים שיצאו ממנה כדי שיהיה ממנה תועלת זו ולא תהיה חסירה לגמרי מצרתה האהובה ולכן מוכרח שיהיה הבן הבכור לשנואה:

י **כי תהיינה לאיש שתי נשים** נ״ל בס״ד דרך רמז דידוע שכר מצות בהאי עלמא ליכא משום דהמצוה נצחית וראוי שיהיה שכרה נצחי בעולם הנצחי ומקשים והא כתיב ביומו תתן שכרו ומתרצים דמצד הדין אין לאדם שכר כדי שיקיים בו מצות ביומו תתן שכרו והקב״ה נותן שכר בתורת חסד יען כי על כל מצוה יאמר ה׳ מי הקדמני ואשלם וכתבו המפרשים ז״ל דבעל תשובה שמהפך העונות לזכיות הנה זכיות אלו שתחלתם היו עונות וע״י תשובתו מאהבה נהפכו לזכיות יתן עליהם הקב״ה שכר בעוה״ז לקיים מצות ביומו תתן שכרו כי על זה לא שייך מי הקדמני כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים וא״כ תשובה מאהבה תתייחס לכח האדם עצמו ויתן ג״כ שכר בעוה״ב בשביל שהוא נצחי עכ״ד נמצא לפ״ז זכיות שהם תחלתם היו עונות ונהפכו לזכיות יש להם דין בכור שנוטל פי שנים ר״ל חלק בעוה״ז לקיים מצות ביומו תתן שכרו וחלק בעוה״ב כדי ליתן שם שכר נצחי לכבוד המצוה וז״ש כי תהיינה לאיש שתי נשים האחת אהובה הוא יצה״ט והאחת שנואה הוא היצה״ר וסוף דבר ילדו לו בנים הם הזכיות שנקראים בשם בנים כמ״ש רז״ל ע״פ אלה תולדות נח נח תולדותיהם של צדיקים מצות ומע״ט וילדו לו האהובה היצה״ט והשנואה היצה״ר כי עשה תשובה מאהבה ונהפכו

העונות שהם ילדים של יצה״ר לזכיות והיה הבן הבכור לשנואה ר״ל דין בן בכור שנוטל פי שנים כלומר בעוה״ז ובעוה״ב אינו אלא באותם הזכיות שהם נולדו מן השנואה ר״ל שתחילתם עונות ואח״כ ע״י תשובה נהפכו לזכיות ופירש הדבר ואמר מהו ענין הבכורה הזאת שאני אומר היינו כי והיה ביום הנחילו את בניו קרי בה הנו״ן של הנחילו בדגש כלומר ביום שיבא לנחול את בניו הזכיות ליקח שכרם לא יוכל לבכר וכו׳ ר״ל לטעון לקחת על מצות הנולדים מיצה״ט שני חלקים בעוה״ז ובעוה״ב כי אם רק בן השנואה הוא זכות שנולד מיצה״ר יכיר הקב״ה לתת לו פי שנים בעוה״ז ובעוה״ב יען כי הוא ראשית אונו של אדם דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ולכך לו משפט הבכורה ליקח שכר כפול בעוה״ז ובעוה״ב:

יא **וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ** נ״ל בס״ד בהקדים מ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל על פסוק באיוב חרה אפי בצדקו נפשו מאלהים ובשלשת ריעיו חרה אפי על וכו׳ וירשיעו את אויב והיינו כי איוב בגוף זה היה צדיק אך לקה ביסורין קשים בעבור עונות נפשו שבגלגול הקודם היתה בגוף תרח שחטא בע״ז הרבה ולכן באיוב חרה אפי בצדקו נפשו ובאמת נפשו חטאה וצריך לה היסורין האלה ובריעיו חרה אפי על אשר הרשיעו את איוב ר״ל גופו של איוב דעתה באמת הוא צדיק עכ״ד ובאמת דבר זה הוא תירוץ מספיק על כל פלא שנעשה תחת השמים ביסורין של בני אדם שתראה אם אדם צדיק ונסקל או נשרף או נחנק ולב האדם יתמה בקרבו לומר איך נסקל או נשרף הצדיק הזה אך אם ישים נגד עיניו הגלגול תשתכך דעתו כי הן אמת גופו של זה צדיק אך נפשו היתה חוטאת בעון סקילה או שריפה בגלגול הקודם ובזה תמצא תירוצים מספיקים למה שנעשה בחורבן מיתות משונות לכמה צדיקים וחסידים ובזה פרשתי הכתוב בפ׳ ואתחנן בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה׳ אלהיך ושמעת בקולו: כי אל רחום ה׳ אלהיך לא ירפך וא״ת הלב מהסס בצרות אלו שנעשו ג״כ לכמה צדיקים וחסידים שלא חטאו עתה והנה הם מתו ע״י שריפה או הרג או סקילה או חנק לז״א כי שאל נא לימים הראשנים אשר היו לפניך בגלגולים שעברו ותראה הנהיה כדבר הגדול פורש הנהיה חטא חמור אשר לו משפט מות כזה של סקילה ושריפה או הנשמע דבר רע שדומה כמוהו ואז תתלה בו ולא תתפלא עוד והנה ידוע מ״ש בתיקונים עץ דא נשמתא שנקראת עץ וידוע חטא לשון חסרון וכמ״ש המפרשים ז״ל על פסוק זה עצמו ובזה יובן וכי יהיה באיש חטא משפט מות ר״ל חסרון משפט מות של סקילה או שריפה וכיוצא שהוא צדיק ולא עבר על אחת מאלה ועכ״ז והומת במיתה אחת מאלו אל תהרהר אחר משפטיו יתברך לומר יש נספה בלא משפט ועביד קב״ה דינא בלא דינא ותלית אותו על עץ דא נשמתא שתאמר הן אמת גוף זה צדיק הוא אך הנפש חטאה כבר בגלגול שעבר ולקתה עתה ולא עביד קב״ה דינא בלא דינא:

יב **כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתיך כי יפול הנופל ממנו** י״ל תיבת ממנו לשון יתר ונ״ל בס״ד אם תסיר ממספר בית מספר מעקה גגך ישאר כמנין הנופל לרמוז אם יחסר מן הבית מעקה גגך אז יפול הנופל וז״ש כי יפול הנופל ודבר זה אתה למד ממנו ר״ל מן הבית עצמו:

יג או יובן בס״ד תואר אדם הוא משובח ולא ניתן אלא לישראל ואם יחטא פוגם בשם זה שמפריד אות א׳ ונשאר דם ע״ד שארז״ל באדה״ר שהביא דם לעולם מפני שפגם באל״ף דאדם וידוע אות א׳ צורתו וא״ו ושני יודי״ן שעולה מספרם כמנין גגך וזהו כי תבנה בית חדש שעשית תשובה שאז גופך נעשה בריה חדשה תזהר שלא תחזור ותחטא ותפריד אות א׳ מן אדם אלא ועשית מעקה לגגך הוא אות א׳ שלא יסור משם אדם שיש לך ואז ממילא לא תשים דמים בביתיך שלא ישארו אותיות דם לבדם אצלך יען כי מזה הפירוד יהיה סיבה רעה שיפול הנופל ממנו מזה השם שיהיה מורה אז על רע וכליון ב״מ:

יד ובאופן אחר נ״ל בס״ד כי יש ד׳ דברים שהם מכונים בשם מים שצריך בעל תשובה להתרחק מהם תחלת הכל היא הגאוה שנקראת מי ראש שהיא פורה ראש ולענה מהב׳ המחלוקת שנקראת מי מריבה והג׳ הכעס שנקרא מי מצור כנז׳ בנחום סי׳ ד׳ שעושה מצור בקרב האדם שאז כוחות הטובים הבאים לעזור לאדם צר להם המקום ויברחו ויצאו ממנו ולכן אמרו טורף נפשו באפו והד׳ תגבורת התאוה שנקראת מים גנובים דכתיב מים גנובים ימתקו וז״ש כי תבנה בית חדש ע״י התשובה יהיה גופך בית חדש ועשית מעקה לגגך הוא הראש ששם המוח שבו קשור כח המחשבה שתקדש אותה תחלה וגם תשמר מארבעה דברים רעים שנקראים בשם מים כנז״ל וז״ש ולא תשים דמים ר״ל ד׳ מים בביתיך הוא הגוף שלך וא״ת מה אעשה ליצה״ר המפתה בחלקות לשון לז״א כי יפול הנופל זה יצה״ר שסופו להיות נופל הנה הוא יפול ממנו מיניה וביה כי תמצא תשובתו בצידו וכמ״ש בס״ד ע״פ כי תלחום את מושל בין תבין את אשר לפניך:

טו ובאופן אחר נ״ל בס״ד כי תבנה בית חדש דידוע שיש שני שין בתפילין אחת ד׳ ראשים ואחת ג׳ ראשין ופרשתי בס״ד של ד׳ ראשין היא אות התלמוד שצריך להיות שלם בארבע שהם פרד״ס ושל ג׳ ראשין היא אות המעשה שצריכה להיות שלימה בשלשה מיני מצות שהם מצות שיש להם טעם ואין השכל מחייבם וחוקים שאין להם טעם ואין השכל מחייבם ומשפטים שיש להם טעם והשכל ג״כ מחייבם והנה האוחז בשני שיני״ן הנז׳ שיש לו תלמוד ומעשה אין לו מורא כ״כ מיצה״ר ואינו צריך לעשות לו גדרים וסיגים בסיגופים וחומרות כי חלק התלמוד השלם שבידו ישמרהו מיצה״ר אך

מי שאינו ת״ח ואין בידו אלא שי״ן אחת של ג׳ ראשין שהיא אות המעשה בלבד זה צריך לו שמירה בגדרים וסייגים וז״ש כי תבנה בית חדש שבנית ביתך הוא גופך בחד ש׳ וזהו חדש חד ש׳ שהיא הקטנה של המעשה בלבד הנה צריך שתעשה מעקה לגגך להרבות בגדרים וסייגים ואז לא תשים דמים כוחות היצה״ר בביתיך:

טז לא תחרוש בשור וחמור יחדיו נ״ל בס״ד יש אדם שדרכו לעשות פשר בין יצה״ט ובין היצה״ר שפוסע על שתי סעפים וכמ״ש הרב שער החצר ז״ל באחד שהשחית והתעיב והיה אוכל כל ימיו מאכלות אסורות נבילות וטריפות וכיוצא ורק ביום כיפור היה אוכל מאכל היתר לעשות פשרה בין שני היצרים ר״ל יצה״ט יאמר ראה אני עושה רצונך שתזהרני בכל יום לבלתי אכול מאכל אסור והנה היום איני אוכל אלא מאכל היתר ולא יבא בפי בשר פיגול וליצה״ר אומר ראה הנני עושה רצונך לפרוץ גדר ולאכול ביום כיפור ע״ש והנה ענין פשר כזה הוא מצוי הרבה אצל האדם בכמה עניינים ד״מ היצה״ט אומר לאדם שילך לבית הכנסת להתפלל שם תפלה שלימה והיצה״ר אומר לו אל תלך ואל תתפלל והנה הרשע הולך לבית הכנסת ומתפלל חצי תפילה ובהבלעה ופוסק בחצי ק״ש ומדבר עם אחרים ומחטיאם גם שם מסתכל בנשים הבאים לשם וליצה״ט אומר הרי עשיתי רצונך שבאתי לבית הכנסת ולבשתי ציצית והתפללתי קצת בתפלה וליצה״ר אומר עשיתי רצונך שחטאתי בכמה עונות בתוך בית הכנסת ובמקום המשפט שמה הרשע ולא עוד אלא שהכשלתי אחרים בהיותי לובש הציצית ותפילין וכן כיוצא בזה עושה פשר בין ב׳ היצרים בעניינים הרבה והמשכיל יבין כי בעל הפשר הזה ענשו יותר חמור מן ההולך אחר עצת היצה״ר לגמרי כי זה שהוא מערב מצוה בעבירה נותן כח לסט״א לשלוט יותר ובזה יובן רמז הכתוב ובוצע ברך נאץ ה׳ ר״ל בוצע זה בעל הפשר הנז׳ אע״פ שבירך ושבח את ה׳ ה״ז נחשב נאץ ה׳ ולכן אמר בישעיה סי׳ נ״ו בעון בצעו קצפתי ואכהו הסתר ואקצוף וכו׳ ומ״ש מה תקות חנף כי יבצע כי ישל אלוה נפשו והוא כמבואר והנה כל פשרה היא מתייחסת למדת השלום כי הפשרה עניינה הוא שלום אך זו הפשרה היא שלום שיש בתוכו כ״ף שנעשה מכשול ועל זה אמר שלום רב לאוהבי תורתיך ואין למו מכשול ובזה יובן דוברי שלום עם ריעהם שהם יצה״ט ויצה״ר לומר ליצה״ט עשיתי רצונך וליצה״ר עשיתי רצונך ובאמת הם רעה בלבבם כי כל חשקם ורצונם לעשות רצון היצה״ר ובשלום של פשר זה רוצים לחזק צד הרע יותר וכאמור:

יז ובזה יובן לא תחרוש בשור וחמור יחדיו שור זה יצה״ט שהוא מין טהור ועוד כל חשוב נקרא שור וכמ״ש רד״ק ז״ל ע״פ בכור שורו הדר לו וחמור זה יצה״ר שהוא מין טמא ונקרא ג״כ חמור על שם החומר כי הוא שר החומר העכור והכונה לא יבא האדם להשתמש בדברי שניהם כדי לעשות פשר ביניהם ועי״כ לא תלבש שעטנז אותיות שט״ן ע״ז כי אם תערב מצוה בעבירות שמיעץ אותך הנה בזה אתה מחזק השטן ותעשהו עז להשטין ולקטרג יותר שבזה נעשה צמר ופשתים יחדיו צמר רמז לחלק הטוב ופשתים רמז לחלק הרע וכמ״ש חז״ל בענין קרבנות קין והבל וכנז׳ בדברי רבינו האר״י ז״ל בסוד הצמר והפשתים ולכן כדי לדחותו מעליך צריך שתזהר במצות ציצית וזהו גדלים תעשה לך שמצוה זו דוחה השטן וגם עושה מזכרת למצות ה׳ בלב האדם ולז״א והסר שטן מלפנינו ומאחרינו כי בצל כנפיך הוא מצות הציצית תסתרינו:

יח ובאופן אחר נ״ל בס״ד לא תחרוש בשור וחמור יחדיו כי ראיתי למפרשים ז״ל שפרשו בפסוק זה חרישה כינוי לזווג כי בתשמיש המטה הוא חורש וזורע והשור הוא מין טהור רמז לאשתו של אדם וחמור מין טמא רמז לאשה זונה נכריה והכונה שלא יהיה משמש באשתו ומחשב באשה נכריה האסורה לו וזה חרישה בשור וחמור יחדיו עכ״ד ונראה לפרש בס״ד להטעים דבריהם דלכך נקיט שני מינים אלו דוקא מפני כי תוך אותיות שור יש ו׳ ותוך אותיות חמור יש מ״ו כי החולם במקום ו׳ הוא ויש אם למקרא נמצא תוך שניהם יש מספר כלב כי ומ״ו מספר כלב ולא עוד אלא שבאותיות ומ״ו הנז׳ ג״כ יש מספר כלב כי ומ״ו במלואם כזה ו״ו מ״ם ו״ו הם ג״כ ומ״ו שהוא מספר כלב לרמוז שהולד היוצא מתשמיש זה שמעורב בו שור וחמור יהיה הולד כלב בן כלב לכך באו האותיות ומ״ו אשר מילואם ג״כ ומ״ו וידוע שהכלבים נקראים עזי נפש לכך הילד הזה דומה לכלב וכלב בעזות כפולה על כלב יחידי וגם מצוה לא תלבש שעטנז צמר ופשתים ר״ל אע״פ שאין אתה מחשב באשה אחרת אלא רק באשתך לא תהיה כונתך בהנאה גשמית שהיא חלק החומר אלא רק ברוחניות שהוא הנאה נפשיית וצמר ופשתים הם רמז לתערובת הכוחות טו״ר ומאחר שאתה נזהר בכל זה אז גדלים לשון גידולים הם הבנים תעשה לך להנאתך שיהיה הילד טוב ואז ברא מזכי אבא על ארבע כנפות שיהיו מתוקנים ומושלמים בארבע לימודים של התורה שהם פרד״ס וזהו ארבע כנפות או ד׳ מדרגות העבודה שהם מעשה ודבור וכונה ומחשבה ואלו הבנים יהיו כסותך אשר תכסה בהם לעוה״ב:

יט גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה נ״ל בס״ד דידוע משכן הגאוה היא בשלשה איברים שהם הראש והעינים והלב וכתבו המפרשים ז״ל לזה אמר דוד הע״ה ה׳ לא גבה לבי הרי לב ולא רמו עיני הרי עינים ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות זו גאוה שבראש ונקטנהו מתתא לעילא כסדר האברים ואמרתי ר״ת שלשה איברים אלו רע״ל כי בהם דבוק רעל של הגאוה הקשה מכל עונות ולכן העיצה לאדם הוא שתמיד יראה ג׳ איברים אלו דלים ואם יהיו אלו דלים שאין בהם גאוה אז מתפשטת הענוה בכל האברים ויהיו כלם דלים וז״ש גדלים תעשה לך חלק תיבת גדלים וקרי

בה ג׳ דלים ר״ל תעשה לך ג׳ אברים שהם משכן הגאוה דלים ואז מן אלו השלשה תתפשט הענוה על ארבע כנפות שלך שתהיה מקפת אותך וזאת המדה של הענוה תהיה כסותך אשר תכסה בה מן המקטרגים כי העניו אין עליו מקטרגים:

כ ובאופן אחר נ״ל בס״ד גדלים רמז לצדקה דאמרו בגמרא גימל דלת גמול דלים וכאן נרמז אות גימ״ל הרומז לצדקה במילואו לומר שצריך לתת צדקה מלאה כפי יכלתו ולא מקצת אבל ד׳ שרומז לעני נרמז בלי מילוי להורות שהוא דל מעט צריך שתפרנסהו וז״ש גדלים אותיות גימל ד׳ זו הצדקה תעשה לך כמ״ש מונבז אבותיו גנזו לאחרים והוא גנז לעצמו ושכרה מרובה שהוא על ארבע כנפות נחלה בלי מצרים וגם היא תהיה כסותך אשר תכסה בה לעוה״ב בהך עובדא דראו ר״א ור״י החלוק של יוסף הגנן שנעשה לו מצות הצדקה שהיה מאיר כשמש ואוחזו המלאך:

כי תבוא

א **והיה כי תבא אל הארץ אשר ה׳ אלהיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רבינו האר״י ז״ל בסוד הכתוב ביום ההוא יהיה ה׳ אחד דלעתיד יתעלה שם הוי״ה שאז אות וא״ו דשם הוי״ה הוא בסוד יו״ד ואז השם הוא יהי״ה שעולה מספר שלושים ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב ביה שמו ועלזו לפניו ר״ל כאשר ב׳ י״ה שמו ששמו יהי ב״פ י״ה שהוא יהי״ה אז עלזו לפניו שתהיה שמחה שלימה כי עתה אסור למלאת אדם פיו שחוק וז״ש אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל ה׳ וכו׳ הגדיל דייקא שנעשה מספר שלושים וידוע מ״ש בגמרא דבתרא דף ע״ה אר״ל עתיד הקב״ה להוסיף על ירושלים אלף טפף גינאות ואלף קפל מגדלים ואלף ליצוי בירינות ואלף ושני שילה טוטפראות וכל אחת ואחת כצפורי בשלותה וכו׳ ע״ש נמצא עתיד הקב״ה ליתן לנו תוספת מרובה על ארצינו שיעור גדול מאד וז״ש והיה כי תיבת והי״ה אותיות הוי״ה כאשר יתעלה ויהיה מספר כ״י שהוא מספר שלושים ופרט היו״ד להורות על מקום העלוי אז אותו זמן תבא אל הארץ אשר ה׳ אלהיך נותן לך נחלה שהוא נותן לך תוספת ארץ על מדת הארץ אשר תכבשו אותה בידכם והיא התוספת דנקיט ר״ל בגמרא וגם אותו זמן תזכה ג״כ לזה והוא וירשתה וישבת בה שלא יהיה לך עוד גירוש וגלות ממנה אלא בסוג ירושה שאין לה הפסק ליטול ולא ליפוק:

ב ובאופן אחר נ״ל בס״ד בהקדים מש״ה אתהלך לפני ה׳ בארצות החיים וק׳ הול״ל בארץ החיים דכל מקום קורא לא״י בשם ארץ ולא בשם ארצות ופרשתי בס״ד דמשכן התורה הוא בא״י דכתיב כי מציון תצא תורה ולכן אוירא דא״י מחכים מפני שהוא מקום דירה של תורה וכתב בס׳ קה״י ז״ל בשם אותיות דרבי עקיבה ת״ו רמז לתורה ועל כן נרשם על מצחן של צדיקים ת״ו של דיו לפי שהתורה מצלת מן הפרענות יע״ש ואמרתי לכך נקראת תורה שהוא תו הר שהיא תו שקבלנו מן הר סיני כמ״ש משה קבל תורה מסיני ובמ״א פרשתי הטעם דהתורה מכונית בשם תו ואין להאריך כאן ומאחר דא״י היא קן ובית של התורה לכך צירף דוד הע״ה אותיות תו שהוא שם התורה עם אותיות ארץ וקראה ארצות שהוא אר״ץ ת״ו ולכך אמר ארצות החיים כי התורה יש בה ד׳ חלקים שהם פרדס וכל חלק נקרא טוב דכתיב כי לקח טוב נתתי לכם וד״פ טוב גי׳ חיים וכמ״ש בס״ד במשנה דאבות מרבה תורה מרבה חיים גם בזה בארתי מאמר גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה ולכך כיון ששם עוסקים בד׳ חלקים שהם מספר חיים קראה ארצות החיים ולז״א ויתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו ובזה פרשתי הכתוב על מה אבדה הארץ על עזבם את תורתי ר״ל על מה אבדה התוספת שלה שאינה נקראת ארצות החיים אלא נקראת ארץ בסתם דוקא והשיב על עזבם את תורתי לכך אבדה תוספת ת״ו שהוא כינוי לתורה ואבדה שם חיים מעליה שהוא רומז לד׳ חלקים של פרד״ס וז״ש והיה כי תבא אל הארץ תיבת תבוא אותיות ת״ו בא פירש כאשר בא שם ת״ו אל הארץ שתחבר באותיות ארץ ויהיה צירוף ארצות אשר ה׳ אלהיך נותן לך נחלה אותיות חן לה כי התורה היא אילת אהבים ויעלת חן וזה חן של תורה נתן לה להארץ הזאת דאוירה מחכים הנה עי״ז וירשת וישבת בה דע״י זכות התורה שעושה לארץ צירוף ארצות תזכה שתקחנה בסוג ירושה שאין לה הפסק וגם תתיישב בה בשובה ונחת בלי שום טרדה כלל:

ג **ולקחת מראשית פרי האדמה אשר תביא מארצך** נ״ל בס״ד ראשית שמות פרי האדמה שהם שבעת המינים שנשתבחה בהם א״י שהם חטה שעורה ענבים זיתים תמרים דבש תאנה הוא ר״ת ש״ח עז״ר ד״ת והיינו שח זו תפלה ויצא יצחק לשח בשדה וארז״ל אין שיחה אלא תפלה והתורה נקראת עזר כמ״ש לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו כי התורה ישבה רמ״ח עשה ושס״ה ל״ת שהיא כנגדו של אדם גם תהיה לו עזר כנגדו שתעזרהו כנגד היצה״ר וגם עוד נקראת דת דכתב מימינו אש דת למו והיינו עזר זו תורה שבע״פ שתורה לאדם הדרך אשר ילך בה והמעשה אשר יעשה ודת היא תורה שבכתב שנתנה בימין דכתיב מימינו אש דת למו נמצא בר״ת פרי האדמה רמוז התפלה באותיות שח ותורה שבכתב ותורה שבע״פ באותיות עז״ר וד״ת וז״ש ולקחת מראשית כל פרי האדמה שתקח מצות תפלה ומצות תלמוד תורה שבכתב ושבע״פ הרמוזים בראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה׳ אלהיך נותן לך שכל יום תראה אותם חדשים כאלו היום נותנם לך ושמת בטנ״א ר״ת בתגין טעמים נקודות אותיות שהם ד׳ בחינות

הכלולים בתורה ובתפלה שהם כנגד ארבע עולמות אבי״ע וד׳ אותיות השם ב״ה שיהיו התורה והתפלה שלמים בארבעה בחינות אלו והלכת אל המקום אשר יבחר ה׳ אלהיך לשכן שמו שם שהוא בהכ״נ ובהמ״ד ששם מובחר הלימוד והתפלה יותר ממ״א:

ד או יובן רמז לפי דרכו על תרומה בעין יפה שהיא אחד מארבעים וז״ש ולקחת מ׳ ראשית כל פרי האדמה ראשית היינו תרומה ולא תעשה בינונית שהיא מחמשים ולא עין רעה שהיא משש:

ה ובמדרש איתא ולקחת מראשית בזכות הבכורים שנקראו ראשית נבראו שמים וארץ דכתיב בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ וצריך טעם לזה ונ״ל בס״ד כי ביכורים רומזים לבירור ז׳ מלכים לכן הם באים מן שבעת המינים בלבד כנגד ז״מ ולכן הם טעונים כלים כי המלכים הנז׳ הם בחינת כלים ולא האורות שבתוך הכלים ולכן מצוה מן המובחר להביאים כל מין בכלי אחד בפ״ע כנגד ז׳ כלים דז״מ ולכן נקראים בכורים בכור מי כי הז״מ הם ביכור של הבינה שנקראת מ״י שממנה יצאו בסוד ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וידוע כי בריאת שמים וארץ נעשה מן בירור של שבעה מלכים הנז׳ ובזה מובן הטעם דארז״ל בזכות בכורים שנקראו ראשית שהם רומזים לשבעה מלכים נבראו שמים וארץ שהם נבראו מן בירור ז״מ ולז״א ברוכים אתם לה׳ עושה שמים וארץ ברוכים אותיות בכורים ודוק:

ו **ואמרת לפני ה׳ אלהיך בערתי הקודש מן הבית וכו׳** נ״ל בס״ד הקודש רמז לניצוצי הקדושה מן הבית עוה״ז שעשיתי בירור נ״ק השייכים לי וגם נתתיו ר״ל נתתי כח הבירור לזולתי לסיוע כי כל אדם יעשה סיוע ועזר בברור לכל אדם שהוא משרשו והם ד׳ מינים הא׳ ללוי אדם שהוא חכם ועשיר שיש לו שכר תורה ושכר מצות וזה נקרא לוי אתמיר הוא מתלוה עם השכינה וכל רואיו יכירוהו והב׳ לגר שהוא עשיר ובעל מעשה שעושה מצות וצדקות אך אינו בעל תורה ולכן קראו גר כי אין זכיה בעוה״ז לאיש הישראלי אלא רק לבעל תורה כי יעקב ועשו חלקו העולמות ואין לישראל חלק בעוה״ז ורק בעל תורה יש לו זכיה גם בעוה״ז מדין מציל מזוטו של ים דאם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי ולכן זה נקרא תושב בעוה״ז מחמת שיש לו זכיה בו משא״כ אדם שאינו בעל תורה חשוב גר בעוה״ז והג׳ ליתום שהוא חכם בעל תורה ואינו עשיר כי זה כמו יתום שאין לו פרנסה מעצמו אלא צריך שיפרנסוהו אחרים שיחזיקו בידו והד׳ שאין לו כלום לא תורה ולא עושר שיעשה ממנו מצות ולזה קוראו בשם אלמנה הרי נקיט ארבעה מינים שהם כוללים את אישי ישראל ככל מצותיך אשר צותני לתקן ולהועיל לזולתי ומה שזכיתי להצלחה זו הוא מפני שלא עברתי ממצותיך הם מצות עשה ולא שכחתי לא תעשה גם נזהרתי לא אכלתי באוני ממנו שלא רציתי לקבל שכר הבירור בעוה״ז שיש לאדם בה אנינות גם לא בערתי ממנו בטמא שלא עשיתי הבירור בטומאת הגוף או בטומאת רעיון ולא נתתי ממנו למת זה פלוני שנקרא מת בסתם ר״ל לא עשיתי הבירור בשתוף חטא ועבירה כדי שיהיה ממנו חלק לפלוני אלא שמעתי בקול ה׳ אלהי בקדושת המחשבה עשיתי ככל אשר צותני בקדושת המעשה:

ז **השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל** י״ל הול״ל השקיפה מן השמים ולמה זכר מעון ונ״ל בס״ד דאמרו בגמרא שבעה רקיעים הם ובכלל הוא הנקרא מעון שבו מלאכי השרת אומרים שירה בלילה וחשות ביום מפני כבוד ישראל ולפ״ז מן רקיע הנקרא מעון יש הוכחה דישראל גדולים ממלאכים דהא כיון דחשות ביום בשביל כבודם ש״מ טפלים להם ועל כן ודאי אין ראוי שישראל יקבלו ברכה מן מלאכים כיון דהם גדולים יותר וצריך שהקב״ה יברך אותם בלתי אמצעי וז״ש השקיפה ממעון קדשך אשר משם מוכח דמלאכים טפלים לגבי ישראל ולכן וברך את עמך ישראל אתה תברכם בלתי אמצעי ולא כאשר אמר יעקב אע״ה המלאך הגואל אותי מכל רע הוא יברך את הנערים:

ח **את ה׳ האמרת היום להיות לך לאלהים** נ״ל בס״ד דמקשים אנחנו משבחים ומפארים שמו יתברך והלא אין קץ לשבחיו ואיכא חשש סיימתנהו לשבחי דמרך ומתרצים דהשכינה שורה בתחתונים ג״כ ומלא כל הארץ כבודו וא״כ הוי בפניו וכל שהוא בפניו חשיב מקצת ע״פ הכלל הידוע אומרים מקצת שבחו בפניו וכולו שלא בפניו גם ידוע דעובדי ע״ז טוענים מתוך גדולת העבד ניכר גדולת רבו אך הבל יפצה פיהם דאין חולקין כבוד לעבד בפני רבו וז״ש את ה׳ האמרת היום שניתן לך רשות לשבחו ואז נ״מ מזה השבח להיות לך לבדו לאלהים שלא יטעוך העכו״ם לומר עבוד ע״ז ותשתחוה לה דמתוך גדולת העבר ניכר גדולת רבו כיון דמן השבח מוכח דהשכינה שורה בתחתונים:

ט **וה׳ האמירך היום להיות לו לעם סגולה כאשר דבר לך וכו׳** נ״ל בס״ד דהקב״ה הבטיח את ישראל והייתם לי סגולה מכל העמים בשלשה מדרגות של קדושה שהם קדושת כהנים קדושת לוים קדושת ישראל דוגמת הסגו״ל שהוא ג׳ נקודות ועי״כ צריכין אנחנו להזהר בשמירת שלשה מיני מצות שהם חוקים ומצות ומשפטים וז״ש האמירך להיות לו לעם סגולה כאשר דבר לך באומרו והייתם לי סגולה ובזה חיוב רמי עלך לשמור כל מצותיו כל דייקא שהם השלשה מינין ותזכה עי״ז לתתך עליון על כל הגוים כל דייקא אפילו מלכים ושרים כמ״ש והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך אפים ארץ ישתחוו לך וכן מ״ש מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו גם עוד תזכה לתהלה דארז״ל עתידין הצדיקים שיאמרו לפניהם קדוש כדרך שאומרים לפני הקב״ה וזו היא תהלה שלו יתברך גם תזכו לשם כמ״ש רז״ל עתידין הצדיקים שיקראו על שמו של הקב״ה שנאמר כל הנקרא בשמי גם תזכו לתפארת

שתהיו מחיים מתים כמ״ש רז״ל עתידין הצדיקים שיחיו מתים וזו היא תפארתו יתברך שגם אתם תתפארו בה ולהיותך עם קדוש לה׳ דאינך קדוש כערך המלאכים דוקא כאשר דבר שאמר לכם ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש:

י ובאופן אחר נ״ל בס״ד דמצינו לרז״ל שאמרו הקדש מפקיע מידי שעבוד וזה טעם אחד מן הטעמים שיצאו ישראל ממצרים קודם הזמן ע״י שקידשם בדם פסח ודם מילה ועי״כ פקע שעבודם ואמרתי בס״ד רמז נכון שתהיה החירות מכח הקדושה כי אותיות ק״ש דקדוש אם תחלקנה לחצאין יהיה מהם שני רשי״ן ותצרפם עם ד״ו דקדוש אז יהיה צירוף דרור לרמוז מן קודש יהיה דרור מפני דהקדש מפקיע מידי שעבוד ובזה פרשתי בס״ד הכתוב וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל יושביה דע״י קדושת שנת החמשים שתמשך עליכם הקדושה שלה ותהיו גם אתם קודש ובזה תזכו לדרור כי מן קודש יהיה אותיות דרור והנה מצינו שהקב״ה אמר והייתם לי סגולה דוגמת הסגו״ל שהוא שלש נקודות כן אתם תהיו שלמים בשלשה קדושות שהם קדושת המחשבה וקדושת הדבור וקדושת המעשה ולז״א כאן להיות לו לעם סגולה כאשר דבר לך שתתקדש בשלש קדושות ובזה תזכה לשלש בחינות דרור מן ג׳ בחינות קודש שיהיה לך והיינו שיש לאדם ג׳ מיני עבדות הא׳ עבד ליצה״ר הב׳ עבד לאדם כמוהו שהוא מצטרך ללוות מאחרים וכתיב עבד לוה לאיש מלוה ובכלל זה המשכיר עצמו לשירות שג״כ הוא בסוג עבד והג׳ עבד לאוה״ע בגלות שהוא הנקרא שעבוד מלכיות וע״י שלימות ישראל בשלשה מיני קודש הנז׳ שהם במחשבה ודיבר ומעשה יהיה להם שלשה דרור משלשה מיני עבדות הנז׳ וזהו לתתך עליון על כל הגוים לתהלה זה דרור משעבוד מלכיות ולשם זה דרור משעבוד בשר ודם דאע״פ שלא נמכר לו ממש עכ״ז שם עבד יקרא עליו הן ע״י שלוה ממנו הן ע״י שנשכר לו ולתפארת זה דרור משעבוד יצה״ר שיהיה הוא כובש את יצרו שכבישה זו היא מפוארת יותר מכל מיני גבורה שבעולם כמ״ש איזהו גיבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מגבור וכל זה יגיע לך להיותך עם קדוש לה׳ קדוש דייקא כי מכח קדוש תזכה לדרור:

יא או נ״ל בס״ד דידוע ג׳ סעודות שבת נרמזו בכתוב בשלשה תיבות היום דכתיב אכלוהו היום כי שבת היום לה׳ היום לא תמצאוהו בשדה וכנז׳ בגמרא דשבת עוד ארז״ל ג׳ סעודות הם כנגד שלשה אבות אברהם יצחק ויעקב והמקיים אותם מתקשר בשלשה אבות שהם דוגמת הסגו״ל כי הם אחוזים בשלשה ספירות חג״ת ובזכותם זכינו לשלשה כתרים כתר תורה בזכות יעקב שהוא סוד תורה שעסק בה הרבה וכתר כהונה בזכות יצחק שהקריב עצמו ע״ג המזבח וכתר מלכות בזכות אברהם שהמליכו הקב״ה על כל העולם דכתיב אב המון גוים נתתיך וכן הוא אומר נשיא אלהים אתה בתוכינו וז״ש וה׳ האמרך היום שנתן לך חלק בשלש סעודות שבת שנקראו בשם היום להיות לו לעם סגולה כדי שתתקשר בשלשה ספירות שאחוזים בהם האבות בסוד שלשה סעודות הנז׳ ובזה תזכה לתתך עליון על כל הגוים אשר עשה בשלשה כתרים שהם האחד לתהלה זה כתר כהונה ולשם זה כתר מלכות ולתפארת זה כתר תורה ולהיותך עם קדוש לה׳ אלהיך בקדושת השבת כאשר דבר באומרו כי אות היא ביני וביניכם לדעת כי אני ה׳ מקדשכם:

יב **והיה אם שמע תשמע וכו׳ ונתנך ה׳ אלהיך עליון על כל גויי הארץ** נ״ל בס״ד דידוע דארבע אצבעות היד רומזים לארבע מלכיות אשר עמהם כלולים כל שאר אוה״ע והגודל לבדו רומז לישראל ולכך הוא מובדל משאר אצבעות דכתיב הן עם לבדד ישכון ואמרתי בס״ד טעם נכון בדבר זה דלכן תמצא כל הארבע אצבעות יש בהם שלשה קשרים ורק הגודל שני קשרים כי ישראל יקבלו שפע מהקב״ה בלתי אמצעי לכך נקרא הקב״ה אלהי ישראל אבל אוה״ע אינם יכולים לקבל אלא על ידי אמצעי הם השרים שלהם שלמעלה ולכך לגבי דידם נקרא הקב״ה אלהי האלהים ולכן באצבעות שרומזים להם יש שלשה קשרים רמז שהם צריכין לאמצעי ובשלשה יש אמצעי אבל בגודל הרומז לישראל אין אמצעי ולכן כתיב שמור מצותי וחיה ותורתי כאישון עיניך קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך וצ״ל אצבעות מאן דכר שמייהו דבשלמא הלב יש בו צורך כי הכל תלוי בשמירת הלב אבל אצבעות מה שייכות יש להם ובזה מובן בס״ד שפיר לומר קשרם על אצבעותיך היינו כי מן האצבעות שלך בין תבין הפרש והבדל שיש בינך לבין אוה״ע שאתה יש לך הדבקות בהשי״ת יותר כי אין ביניכם אמצעי משא״כ אוה״ע ולכך ראוי שתדבק בתורת ה׳ ולז״א ואתם הדבקים בה׳ אלהיכם שאין אתם צריכין אמצעי ולכך חיים כולכם היום ע״י עסק התורה הנותנת חיים לעושיה משא״כ העכו״ם ואמר בהם עכו״ם שעסק בתורה חייב מיתה וכנז׳ בגמרא:

יג ומאחר שישראל רמוזים בגודל לכך ראוי הוא שיהיו עליונים על כל האומות כמו שהגודל הוא עליון על שאר אצבעות ברם אם יחטאו ויתהפכו במעשיהם גם הוראת הגודל תהיה להפך שיהיה עומד תחת הארבע האצבעות כיצד אדם שהוא צדיק יש לו צל קדוש מקיף אותו מכל פינותיו והוא זקוף ועומד כנגד ד׳ רוחותיו ואז צורת גופו מראשו ועד רגליו נראית בתוך צל הקדוש כאשר יעמוד העם נגד מראה ממראות הצובאות דאז צורתו תהיה ג״כ זקופה ועומדת בתוך המראה הזך ההוא ביושר כמו שהוא אך אם יחטא האדם ויקלקל מעשיו יסתלק צל הקדוש מסביבותיו ויהיה עומד על ראשו דוקא כמ״ש רבינו ז״ל בשער מאמרי רשב״י שאם יסתלק לגמרי לא יתקיים האדם אך רק ישאר עומד למעלה מראשו לתת לו חיות וידוע הוא לך אם תניח המראה ממראות הצובאות למעלה מראש האדם אז תהיה צורת גוף האדם בתוך המראה הפוכה שיהיה ראשו למטה ורגליו למעלה וא״כ ממילא גם צורת הידים תהיה הפוכה שהגודל יהיה למטה וארבע האצבעות למעלה כי במראה הנתון למעלה מראשו מוכרח שיתהפכו בו האברים של גופו

שיהיו עליונים למטה ותחתונים למעלה ונמצא ישראל נעשו תחת הגוים אך אם הם עושין רש״מ יהיה הצל הקדוש עומד זקוף כנגדן מסביבותם ואז צורת הגוף תהיה בו ביושר וממילא גם היד תהיה צורתה ביושר הגודל למעלה ושאר אצבעות למטה וז״ש והיה אם שמוע תשמע בקול ה׳ אלהיך וכו׳ אז ונתנך ה׳ אלהיך עליון על כל גויי הארץ שאז הוראת הגודל שרומז עליך תהיה ביושר שאתה למעלה וגויי הארץ למטה ועוד נ״ל באומרו ונתנך ה׳ אלהיך עליון תחלק תיבת עליון לשתים וקרי בה על יון כי הארבע מלכיות הרמוזים בארבע אצבעות אחד מהם הוא יון והזכירו בפני עצמו על יון וגם על כל גויי הארץ הם שלש מלכיות שנשארו ופרט את יון בפ״ע כי הוא הקטן והחלש שבארבע מלכיות שלא היה יכול לשלוט בפועל כמו ששלטו שלש מלכיות הנרמזים בשלש אצבעות כי סו״ד גברו עליו ישראל והשחיתו אותו בימי חשמנאים ולכן נקטיה בפ״ע ואת הכבדים נקטנהו באחרונה׃

יד ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתיך נ״ל בס״ד החכם נקרא רב ואם לומד תורה לשמה הוא דבק בשם הוי״ה כמ״ש וה׳ עמו שהלכה כמותו בכ״מ ושם הוי״ה מספרו כ״ו א״כ צירוף רב עם כ״ו הוא ברו״ך וכשיבא לבהמ״ד ודאי הוא ברוך שהולך לעסוק בתורה אך בצאתו מבהמ״ד לילך לביתו לאכול כיון דכונתו לש״ש כדי שיהיה לו כח לעסוק בתורה אז מקבל שכר גם ביציאתו וראוי שיקרא ברוך וזהו ברוך אתה בבואיך לבהמ״ד וברוך אתה בצאתיך מבהמ״ד כיון שכונתך לש״ש ולז״א בית יעקב לכו ונלכה באור ה׳ שתי הליכות של ביאה ושל יציאה כולם הם באור ה׳ שכונתינו לש״ש׃

טו ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך ופרי בהמתך נ״ל בס״ד נקיט תלת אלין בחד מחתא כי שמירה הטבעית בשלשתם א״א להיות דבניו בביתו יושבים ופרי אדמתו בשדות של זריעה ופרי בהמתו במדבר המעלה עשבים בלבד וכל ברכה טבעית צריך שתהיה בשיתוף השגחת האדם באותו דבר שתהיה בו הברכה ואם ישב בביתו להשגיח על בניו איך תהיה הברכה בפרי אדמתו ופרי בהמתו כי תהיה לבוז לאחרים ואם ישב אצל שדותיו לשמור ברכתם איך יתברכו בניו בלתי השגחת אביהם עליהם וגם פרי בהמתו יהיה לבוז לאחרים ואם ילך אצל מקנהו יתקלקלו השנים מאחר כי שלש אלה כל אחד הם במקום אחר רחוקים זמ״ז אך ברצות ה׳ דרכי איש ישלח לו ברכה גסית דלעולם ישב בביתו וישגיח בשמירת פרי בטנו והברכה תהיה בפרי אדמתו ופרי בהמתו ויהיו שמורים לא תגע בהם יד אחרים׃

טז בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך י״ל למה לא יצאו אלא בדרך אחד וינוסו בשבעה דוקא ונ״ל בס״ד כי בני נח אין להם אלא שבע מצות ויש להם בכלל השבע מצות אבר מן החי אחר שחיטה בעודה מפרכסת שישנה אצלם דוקא ואינה אצל ישראל דאין ישראל מוזהרים בכך אלא כיון דנשחטה הותרה ולכן בשביל שיש להם מצוה אחת שאינה בישראל יצאו בדרך אחד אך הואיל והם באמת עוברים על כל שבע מצות דילהון לכך סוף דבר בשבעה דרכים ינוסו לפניך׃

יז יצו ה׳ אתך את הברכה באסמיך ובכל משלח ידיך נ״ל בס״ד דאמרו בגמרא דתענית על ר״א איש ברתותא שנעשה לו נס שהכניס סאה חיטים לאוצר ונתמלא כל האוצר חיטים עד התקרא ולא קבל להנות מהם מפני דאין נהנין ממעשה נסים והקשינו א״כ איך אליהו זכור לטוב נהנה ממעשה נסים אצל הצרפתית בכד הקמח וצפחת השמן ותרצנו התם אין הנס נראה בחוש הריאות כי אותו הקמח שבכד והשמן שבצפחת לא נוספו על שיעור שהיו בראשנה אלא רק כל פעם שתבא הצרפתית ליקח קמח מן הכד ושמן מהצפחת נשלם החסרון שנתמלא במקומו ולא ניכר החסרון משא״כ גבי ר״א איש ברתותא הניח סאה ומצאם עשרת אלפים סאים הרי מעשה הנס בעין וז״ש יצו ה׳ אתך את הברכה באסמיך פירוש אחר שתנחם באוצר כדי שלא תטרח בתיקונם ועסקיהם וא״ת והלא זה יהיה מעשה נס ואין נהנים ממעשה נסים לז״א ובכל משלח ידיך שלא תהיה הברכה בבת אחת בעין שהאוצר שיש בו עשרה סאין תמצא בו אלף סאין אלא הברכה תבא על יד על יד בכל משלח ידיך כל פעם שאתה שולח ידך באוצר ליטול ממנו יתמלא החסרון שיהיה באוצר שיעור מה שנטלת ממנו ובזה לא יהיה הנס ניכר להדיה וכאשר היה אצל הצרפתית׃

יח או יובן בס״ד מלוי ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן עולה רל״ב כמנין הברכה וזו היא השפעה שלימה מכל ארבע עולמות אבי״ע ובזה תתבטל הנפילה הרמוזה באות נו״ן ותתגלה הגאולה הרמוזה באות סמ״ך וז״ש יצו ה׳ אתך את הברכ״ה שהוא מספר ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן ואז באסמיך חלק התיבה לשתים וקרי בא סמ״ך שבו רומזת הגאולה כי היו״ד אינה יוצאה במבטא ועי״כ ובכל דהיינו בכל העולמות משלח ידיך כי ארבעה מילואים אלו הם כוללים כל העולמות כולם גם עוד תזכה לברכת ה׳ על ידו יתברך דוקא בארץ הקדושה וזהו וברכך בארץ אשר ה׳ אלהיך נותן לך׃

נצבים

א אתם נצבים היום כלכם לפני ה׳ אלהיכם נ״ל בס״ד ארז״ל מאן מלכי רבנן דכתיב בי מלכים ימלוכו גם נצב לשון מלכות כמו אין באדום נצב מלך וכמ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ע״פ קמה אלומתי וגם נצבה והטעם שהחכמים נקראו מלכים מפני שגזרתם היא כגזרת מלך וחייבים הכל לקבל כמ״ש לא תסורו מכל הדבר אשר יגידו לך וכמו העובר על דבר מלך חייב מיתה כן העובר על דברי חכמים חייב מיתה בידי שמים ולא עוד אלא שגם בשמים

ממעל יש להם דין מלך כי הקב״ה מקיים גזרתם כי הקב״ה גוזר והם מבטלים כמ״ש לי דיבר צור ישראל צדיק מושל יראת אלהים וז״ש אתם נצבים היום כלכם נצבים ר״ל מלכים כלכם כי כולכם חכמים וצדיקים שיש לכם כח מלך גם אמר כלכם אותיות כמלך ולאו דוקא בארץ אלא גם לפני ה׳ אלהיכם בשמים ממעל גם ידוע כי ששה סדרים יש בתורה שמתחילין באות אלף ובכל חומש יש אחד ובחומש דברים יש שנים והאחרון הוא סדר זה של אתם נצבים והם כנגד ששה אלפים שנה דהוי עלמא ובאלף השישי ימלכו ישראל ולכן באלף של פרשה זו אמר אתם נצבים היום כלכם נצבים ר״ל מלכים ולכן חלם יוסף הע״ה והנה קמה אלומתי וגם נצבה קמה אלומתי זה אלף השישי שהוא כנגד היסוד וגם נצבה במלכות ישראל וז״ש המדרש אתם נצבים היום זש״ה הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמוד שכל זה יהיה באלף השישי שבו תהיה הגאולה העתידה להיות בב״א:

ב ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בגמרא מעון שבו מה״ש אומרים שירה בלילה וחשות ביום מפני כבוד ישראל וזו מעלה גדולה לישראל שהם עומדים בתפלה ואומרים שירה ביום ומה״ש בלילה ומעלה הב׳ יש להם על המלאכים כי מחצב הנשמות שלהם דבק במחצב הספירות והוא לפנים מן מחצב המלאכים וכמ״ש רז״ל ע״פ הן אראלם צעקו חוצה וז״ש אתם נצבים היום פירוש ראו מעלתכם גדולה ממלאכים כי אתם נצבים היום ומלאכים בלילה בעבור כבודכם ונצבים כמו אנכי האשה הנצבת עמך בזה האמור אצל חנה ועוד מעלה ב׳ כי אתם לפני ה׳ אלהיכם דמחצב הנשמות הוא לפנים ומחצב המלאכים חוצה לו על כן ראוי לכם לפי מעלות אלו שתדבקו במדת הענוה כי מאן דאיהו זעיר איהו רב וזה נלמד מהקב״ה דבמקום גדולתו שם מצינו ענותנותו והיינו כי ראשכם יהיו חשובים בעיניהם כשבטיכם המון העם גם ראוי שתהיו כולכם נשמעים לדברי חכמים ולא תצטרכו למשפט המלך אלא זקניכם החכמים זקן שקנה חכמה הם יהיו שוטרכם גם עוד ראוי לכם שכל איש יהיה במדרגת ישראל ולא במדרגת יעקב כמ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל בפסוק ולא אותי קראת הנה אתה במדרגת יעקב אבל אם יגעתי בי הנה אתה במדרגת ישראל:

ג **והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש בזוה״ק פ׳ מקץ דף כ״ד באותו צדיק שנתן שלום לאדם רשע ובזה השלום שנתן לו הוסיף כח והיה רוצה להרגו וניצול ממנו בדרך נס ולכך כתיב אין שלום אמר ה׳ לרשעים וכתב הגאון חיד״א ז״ל באהבת דוד דף מ״ו דאותו השלום שנתן אותו צדיק לאותו רשע עירב בו הסט״א אות כ״ף שמספרו ק׳ שהוא אות מאותיות שקר ונעשה השלום מכשו״ל בתערובת אות כ״ף ובזה פירש הרב הנז׳ שלום רב לאוהבי תרתיך ואין למו מכשול ע״ש ובזה פרשתי בס״ד במ״א רמז הכתוב אלהי פלטני מיד רשע מכף מעול וחומץ כ״ף דייקא שלא תנחנו לעשות השלום מכשול בתערובת אות כ״ף וז״ש אדם חסר לב תוקע כ״ף ר״ל כל שהוא חסר לב מסתמא הוא רשע והשמר ממנו שלא תתן לו שלום כי זה ודאי תוקע כ״ף בשלום ועושהו מכשול ובזה יובן בס״ד מ״ש דוד הע״ה אני שלום וכי אדבר המה למלחמה פירוש אני אוהב שלום לתת גם לאויבי אך דא עקא כי המה רשעים וע״י השלום שאני נותן להם המה קמים למלחמה להלחם עמי וכמו אותה המעשה של זוה״ק הנז׳ וז״ש והיה בשמעו את דברי האלה הזאת הכתובה על הרשעים יתברך בלבבו לאמר אני אוכל להבריח עצמי מפועל האלות האלה והוא כי שלום יהיה לי מאת הצדיקים שבדור שאתראה לפניהם והם יתנו לי שלום בודאי ואז ע״י השלום שלהם אתחזק ואתגבר ולא יחולו עלי פרעניות אלות אלו ולכן בשרירות לבי אלך ולא אדאג מן הפרענות ועז״א לא יאבה ה׳ סלוח לו וכו׳ שלא יועיל לו השלום הזה הניתן לו בטעות ובשגגה:

ד **הנסתרות לה׳ אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם** נ״ל בס״ד אם הנסתרות שהם הכונה והמחשבה שלנו יהיו לה׳ אלהינו שנכוין בהם לש״ש אז אנחנו בטוחים שלא תשלוט הסט״א בהנגלות שהם המעשה והדיבור שלנו אלא יהיו לנו ולבנינו עד עולם או יובן בס״ד הכונה אותיות י״ה הם נסתרות באותיות מצוה שהם רמוזים באותיות מ״צ בא״ת ב״ש אבל אותיות ו״ה דשם הוי״ה הם נגלות באותיות מצוה וז״ש הנסתרות ר״ל העליות של בחי׳ י״ה שהם נסתרות הם לה׳ אלהינו אבל ו״ה שהם הגלות העליות שלהם לנו ולבנינו דידוע כי אנחנו מעלין לבחינת ו״ה ובחינת ו״ה מעלים לבחינת י״ה:

ה ובאופן אחר נ״ל בס״ד כי התורה קרויה נר והנשמה קרויה נר ולכן בתורה יש חמשה ספרים ובנשמה חמשה חלקים שהם נרנח״י וחמשה ספרים של התורה הם נגלים וחמשה חלקים נרנח״י הם נסתרים דאינם נראין בחוש הריאות ושמירת הנסתרות ר״ל ה׳ שהם נסתרות המה הנרנח״י הם לה׳ אלהינו ששמירתם היא בידו יתברך אך והנגלות ר״ל וחמשה הנגלות שהם חמשה חומשי תורה שמירתם בידינו וזהו לנו ולבנינו עד עולם והשמירה לא סגי בלימוד דוקא אלא צריך לעשות את כל דברי התורה הזאת:

ו **כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא** נ״ל בס״ד נפלאת לשון הפרשה ורז״ל דרשו המצוה דהאי קרא קאי על כללות התורה דקרי לה בשם המצוה על שם המצות הכתובים בה פירוש אל תאמר רחוק הדבר הזה מן השכל שאני בשר ודם איך אוכל לשמור כל תרי״ג מצות הנה תראה כי התורה שיש בה רמ״ח עשה ושס״ה ל״ת הנה היא מכוונת ממש כנגד רמ״ח איברים ושס״ה גידים שלך וא״כ זה הוכחה שכל אבר יש לו שורש ברמ״ח עש״ה וכל גיד יש לו שורש בלא תעשה ואינם מובדלים ומפורשים המצות מן איברים וגידים שלך וא״כ ודאי לא רחוקה היא ממך דודאי יכול תוכל לקיימה ואמר לא נפלאת לשון הפרשה והבדלה כמו כי יפלא ה׳ בין מקנה מצרים:

ז אז יובן לא נפלאת לשון הפלא ופלא כי האדם יתפלא בדעתו איך מעשה המצות שהם בדברים גשמיים עושים פעולה בעולמות הרוחניים אך באמת האדם רואה פלא בזה בחוש הריאות דהנפש הרוחנית מתקיימת תוך הגוף ע״י מאכל גשמי וגם על זה תקשי יותר איך מאכל הגשמי עושה פועל בנפש הרוחנית לקיימה בגוף וכיון דזה פלא וחזינן דהכי הוא א״כ אין להרהר אחר פועל המצות אע״פ שג״כ הוא דבר פלא לא נודע לנו טעמו וז״ש כי המצוה הזאת היא כללות התורה שיש בה מצות שהם נעשים בדברים גשמיים ופועלים ברוחניות למעלה אין פליאה זו נפלאת יותר מן פליאה הנראית ממך שהוא תכונת הגוף והנפש שלך שאתה רואה כי הנפש הרוחניות שלך היא מתקיימת בגופך ע״י כח אכילה ושתיה הגשמיים ועל כן בע״כ צריך אתה להודות ולומר כי לא רחוקה היא המצוה מפעולה הרוחנית אע״פ שהיא נעשית בדבר גשמי:

ח או יובן בס״ד לא נפלאת לשון כיסוי כמי כי יפלא ממך דבר כי מצינו שהקב״ה כיסה דברי תורה שבע״פ הרחבה מני ים בחמשה חומשי תורה ובכל פסוק ופסוק רמז בו תלי תלים דברים על כן היצה״ר אומר לאדם למה לך לטרוח ולעסוק בתורה שבע״פ די לך בגרסה של תורה שבכתב שאם הקב״ה חפץ שתהיו עוסקים בלימוד תורה שבע״פ למה כיסה אותם היה לו לפרשם להדיה אלא ודאי אין לך רשות לגלות דברים אלו ולעסוק בהם אך באמת אלו דברי הבל כי הן אמת שכיסה אותם אין כונתו לכסותם מאתנו בית ישראל אלא כונתו לכסותם מן אוה״ע שלא רצה שילמדו דברים אלו וידעו בהם ואם היה כותבם בפירוש היו לומדים אותם וז״ש כי המצוה הזאת היא התורה הן אמת שהיא מכוסה לא נפלאת היא ממך לא מכוסה ממך כי לכם רוצה הקב״ה שתתגלה ורק הם מכוסים מאוה״ע וכמ״ש יהיו לך לבדיך ואין לזרים אתך וכן הוא אומר אכתוב לו רובי תורתי כמו זר נחשבו מפני שגם עיני זר היתה שולטת בהם כמותם אם הייתי כותב את רובי תורתי שהיא תורה שבע״פ וכמ״ש חז״ל בזה ועל כן לא רחוקה היא ממך שאם תהיה יגיע בה תוכל להשיגה וכמ״ש יגעתי ומצאתי תאמין:

ט כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו נ״ל בס״ד פה לב מספר אלו״ף שהוא לשון לימוד דאין הלימוד שלם אלא ע״י צרוף הלב עם הפה וכתב מא״א דאלוף בחכמה וגם הבינה נקראת אלוף ע״ש וכל השגת החכמה והבינה תלויה בצירוף הלב עם הפה לכן הוא מספר ז״פ טו״ב והתורה נקראת טוב וכתיב בה חצבה עמודיה שבעה:

י ועוד נ״ל בס״ד צירוף פה לב במילואם כזה פ״ה ה״י למ״ד בי״ת עולים מספר תקפ״ו כי תוק״ף האדם הוא בחיבור וצירוף הלב עם הפה ועי״כ ימשך עליו קדושה עליונה שהיא מספר תקפ״ו גם הוא מספר שופר הרומז לתשובה כמ״ש רז״ל שופר שפרו מעשכם ועיין בשל״ה מה שרמז בשופר כמה ענייינים של התשובה דמצותו בשל איל וכפוף ע״ש וגם אנן בדידן נבא לרמוז בו בס״ד והוא מה שתוקעין תקיעה ושברים ותרועה ותקיעה הוא תקיעה רומזת לשמחה ושברים ותרועה רומזים לצער ויסורין וכמ״ש הגאון הלבוש ז״ל הטעם דאין לערבם ביחד לעשותם בנשימה אחת מפני שהם הפכים וידוע מן המעשה של הטבעת שחקק בה גם זה יעבור ואז כשרואה אותה בעת צערו יתנחם וישמח וכשרואה אותה בעת שמחתו וטובתו לא יגבה לבו ויבעט כי ידע דלא לעולם חסן ולכן תחילה תקיעה הרומזת לשמחה וטובה תוקע אחריה שברים שרומזים לשבר על שבר דלא לעולם חסן שאז לא יתגאה בטוב שלו וידע שגם זה יעבור וכשתוקיע תרועה הרומזת ג״כ ליסורין לא יתייאש מן הרחמים אלא יזכור גם זה יעבור שיבא אחריה טובה ושמחה לכך תוקע תקיעה אחר תרועה ובזה יתקיים האדם בעבודת ה׳ גם השברים הם פסקי פסקי קטנים לרמוז שהעונש יתן לאדם פסקי פסקי כדי שיוכל לסבלו וכמ״ש המפרשים ז״ל ע״פ ויהי ה׳ משגב לדך משגב לעתות בצרה שיחלק העת הארוך לעתות הרבה כדי שיהיו קצרים ויוכל לסבלם:

יא גם נ״ל בס״ד תמונת השופר רומז להתעוררות תשובה שהוא צד א׳ קצר וצד א׳ רחב ותופס צד הקצר שהקול נכנס שם והולך ומתרחב כן דרכו של בעל תשובה להיות מוסיף והולך יום אחר יום:

יב ועוד נ״ל בס״ד לרמוז מוסר השכל שפירש הגאון חיד״א ז״ל בפתח עינים על מעשה התינוק עם ריב״ח בעירובין דף נ״ג שאמר ריב״ח נצחני תינוק אחד וכו׳ ופירש שם דרך החוטאין הוא קצרה וארוכה יע״ש ולכן התוקיע שבא לעורר לבבות החוטאין שהם תופסים קצרה וארוכה הנה הוא תופס השופר ותוקע בצד הקצר והקול הולך בקצרה וארוכה לעורר אותם לפי מדתם שהם הולכים בה:

יג ומה שצריך לתקוע בשופר שהוא שפופרת מעשה שמים ולא מהני להוציא הזכרות שבו ולעשותה שפופרת ולתקיע בה כי אז נעשית שפופרת מהלך לקול ע״י אדם הנה בזה יצא מוסר שכתב הגאון חיד״א ז״ל שם במעשה התינוקת שאמר לה והלא דרך כבושה היא וא״ל לסטים שכמותך כבשוה כי זה המהלך אינו מותר מן השמים אלא בני אדם עשו אותו להנאתם ע״ש ולכן זכרות שנקב אותה אדם ועשאה שפופרת פסולה לתקיעה דבעינן שפופרת בידי שמים להוליך בה את קול התקיעה:

יד ובמה שארז״ל שיעור השופר שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן נ״ל בזה בס״ד מוסר שכתב הרב ז״ל במעשה האשה שהוכיחה אותו על אשר לא שייר פאה בקערה ע״ש והיינו שצריך האדם בכל ימיו יתפוס דרך התשובה בידו ויראה לכאן ולכאן דהיינו בצרכי עוה״ב ובצרכי עוה״ז כי יקבע עתים

לתורה ועתים למו״מ דהרבה עשו כרשב״י ולא עלתה בידם ועשו כר״י ועלתה בידם:

טו או יובן בס״ד הרמז שיאחז השופר הרומז לתשובה ויראה לכאן ולכאן דהיינו בעניינים שבין אדם למקום שהם בצד העליון ובעניינים שבין אדם לחבירו שהם בצד התחתון:

טז או יובן בס״ד שיראה לכאן ולכאן הכונה שגם בדרכי התשובה יאחז האדם מדת הממוצע ולא יעשה יותר ממה שיוכל לסבול וכמ״ש בספר בן המלך והנזיר מלך אחד היה עומד לפני רבו בעת מותו וא״ל אהה רבי החכם הורני וצוני ואמר לו השמר שלא תהיה לח ותתעצר ולא יבש ותשבר ולא מתוק ותמצץ ולא מר ותמאס עכ״ל והכונה עשה לו שני חלוקות שתים שהן ארבע הא׳ כנגד עניינים הנפשיים שיש בה שתים הפכיים שא״ל לא תהיה לח ותתעצר שאם האדם ירצה לעשות תשובה וירבה בתעניות וסגופים יותר ממה שמזגו סובל אז זה מריק כוחו כולו וימות ואין חפץ להשי״ת בכך וז״ש לח ותתעצר שיעצרו אותך הסגופים והתעניות עדי יוציאו כל כחך וליחותך מגופך גם לא יבש ותשבר שלא תקשה לבך כעץ יבש שלא תכנע ולא תשוב בתשובה כי אז תשבר בעונותיך כמש״ה ומקשה לבו יפול ברעה וחזר אמר חלוקה הב׳ שיש בה שתים הפכיים בעניינים הגשמיים והוא לא תהיה מתוק להרבות מתנות ולבזבז ממונך לאחרים יותר מדאי שאז תמצץ שיקפצו עליך בני אדם ויכלו כל ממונך ותשאר ריקם ובזה לא חפץ ה׳ וגם לא תהיה מר כלומר שלא תהי׳ קמצן וכילי מאד שלא תעשה שום טובה לאדם לא בגופך ולא בממונך שבזה תמאס אצל הכל בשמים ובארץ שאין מאוס בעולם כמו הקמצן והכילי ולז״א כאן בשופר שהוא רומז לתשובה שיאחזנו בידו שלא יפרוש ממעשה התשובה רגע א׳ אך תהיה אחיזתו בדרך אמצעי שיראה לכאן ולכאן שלא ישא עליו משא כבד יותר מכל יכלתו שיפרוש מן העולם ברבוי תעניות וסגופים שאין מזגו יוכל לסבול אלא יראה לכאן ולכאן לקיום החומר ולקיום הנפש וכל אחיזה באמצע היא מורה על דרך אמצעי:

יז או יובן בס״ד קודם שופר יש אותיות עקרה כי קודם תשובה הרמוזה בשופר היתה נפשו עקרה מן המצות וגם עקורה משרש החיים ואחר שופר יש אותיות תשצ״ז שהוא מספר שכרך הרבה מאד שאמר הקב״ה לאברהם אע״ה אל תירא אברם על אותם ימים שנהגת קודם שנתגיירת כי תשובתך הפכה כל אותם הקלקולים של ימים שעברו לזכיות ונמצא שכרך על אותם הימים הרבה מאד וכן הענין אצל בעל תשובה דאחר שיעשה תשובה יבין כי שכרו על אותם הימים שעברו בעונותיו הרבה מאד מפני כי גדולה תשובה שמהפכת הזדונות לזכיות ולז״א שיאחז השופר הרומז לתשובה בידו ויראה לכאן ולכאן ר״ל יביט ויבין הרמז שיש באותיות שקודם השופר וברמז שיש באותיות שאחר השופר שידע מה היה קודם התשובה ומה נעשה אחר התשובה:

יח או יובן בס״ד קודם שופר יש מספר שע״ה שהוא מספר כלל ופרט רמז שהשב יביט בתשובתו לתקן על הכלל מה שנעשה קלקול מכללות ישראל כי ישראל ערבים זל״ז וגם על הפרט מה שקלקל הוא בעצמו בחטאיו ואחר אותיות שופר יש תשצ״ז שהוא מספר ישוב הדעת רמז שיסתכל לעשות תשובתו בישוב הדעת וגם שישים לבו לתקן יותר בפגם עון שז״ל שהוא תיקון וישוב הדעת בסוד מ״ש רז״ל אין קשוי אלא לדעת וכמ״ש רבינו האר״י ז״ל בדרוש גלות מצרים:

יט ועוד נ״ל בס״ד יראה לכאן ולכאן ע״פ מ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל בפרשה זו דחסיד אחד היה מכבד כל אדם הן הגדול ממנו בשנים הן הקטן ממנו בשנים באומרו הגדול בשנים עשה מצות יותר ממני בודאי וצריך אני לכבדו ועל הקטן בשנים היה אומר ודאי לא עשה עונות כמוני ולכן צריך אני לכבדו וכן על הגדול ממנו בחכמה אומר ודאי צריך אני לכבדו בעבור חכמתו ועל הקטן ממנו בחכמה אומר צריך אני לכבדו כי זדונותיו חשובין כשוגג למעוט חכמתו משא״כ אני שגגתי חשוב כזדון וא״כ תמיד זה רואה ראייתו לטובה לצד שבו יהיה שפל בעיניו וכן כאן בא הרמז יראה לכאן ולכאן על הגדול בשנים יראה שהוא עשה מצות יותר ויתקנא ממנו ועל הקטן בשנים יראה שעשה עונות מעט ויתקנא ממנו ואז קנאת סופרים תרבה חכמה בעבודת ה׳:

כ או יובן בס״ד יראה לכאן ולכאן שהתשובה צריך לה הכנעת הלב וזה תהיה על ידי שיראה מאין בא מטיפה סרוחה ולאן הוא הולך למקום עפר וזהו לכאן ולכאן במוקדם ובעתיד ולכן תקנו חז״ל תענית בער״ה כדי שיהיה לאדם הכנעה וישוב אל ה׳ וירחמיהו:

וילך

א הקהל את העם האנשים והנשים והטף וכו׳ נ״ל בס״ד הטעם שיקהיל עם האנשים את הנשים והטף וגרים היינו שכל איש יקח מוסר לעצמו מן הנשים וטף וגר דהיינו מהנהגתו בביתו עם אשתו ועם טפיו ועם משרתיו שאלו נקראים גרים בבית בעה״ב והמוסר הוא יביט כמה הוא מקפיד על אלו אם יעברו רצונו ואם יעשו דבר שאין לו חפץ בו א״כ כמה וכמה צריכין האנשים לדקדק לבלתי יעברו על דברי תורה ורצון השי״ת אפילו בחוט השערה

וז״ש הקהל האנשים עם הנשים ועם הטף ועם גרך כנגד משרתי הבית כדי שבקיבוץ אלו השלשה מינים יקחו האנשים מוסר לעצמן למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה׳ אלהיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת ולא יחסרון כל שהוא ממנה ולכן כנגד ג׳ מינין הנז׳ נקיט שלשה שהם ישמעו וילמדו ויראו׃

ב או יובן בס״ד מן הנשים ילמדו האנשים מוסר דאע״פ שמצטערים בהריון ולידה צער גדול עד מות אין קצים בבנים ואין שבעים בהם אלא רוצים להתעבר ולהוליד וכ״ש התורה שמולידים ממנה תולדות רבות שאין ראוי להם לקוץ בה אע״פ שהם לומדים מתוך צער ודוחק ומן הטף ילמודו מוסר גדול שאין להם בושה בכל דבר שהוא צריך להם ויש להם בו הונאה כי תראה אותם רצים ומדלגים כאילות וכצבאים בעבור הנאתם גם משתינים ועושים צרכיהם לפני בני אדם ולא יבושו וכן בשאר עניינים כן האדם צריך להתנהג במצות התורה שלא יבוש ויחדל מלעשותם בשביל בושה אפילו שרואה מלעיגים עליו ולז״א התנא הוי עז כנמר וכו׳ לעשות רצון אביך שבשמים ובזה פרשתי בס״ד כי נער ישראל ואוהבהו פירוש מתנהגים כנער שאין להם בושה בעשיית מצותי מן המלעיגים אותם ולכך ואוהבהו ובזה יובן בס״ד מ״ש דוד הע״ה אלהים למדתני מנעורי ועד הנה אגיד נפלאותיך כי הוא היה מבזה עצמו על דברי תורה דאפילו שהוא מלך היה יושב ושונה לתלמידים על הקרקע ולא על כסאות כנז׳ בגמרא והיו ידיו מלוכלכים בשפיר ושליה ודם כדי לטהר אשה לבעלה ואע״פ שהוא מלך ואין זה כבודו והיה מפזפז ומכרכר לפני ארון ה׳ ואינו חושש על כבודו וכאשר א״ל מיכל כהגלות נגלות כאחד הריקים והוא א״ל ונקלותי עוד מזאת וכו׳ נמצא היה לומד ממעשה הנערים לעשות מעשה נערים לכבודו יתברך וכבוד תורתו ולז״א למדתני מנעורי דוקא כי גם עתה שאני גדול למדתי להתנהג כזמן נעורי בעבור כבודך ולכן עד הנה אגיד נפלאותיך ולא אחוש על המלעיגים אותי וכמ״ש ואדברה בעדותיך לפני מלכים ולא אבוש כי מורגל אני בכך שכל הנהגתי בעבודתך הוא בכך ולכן מביאים האנשים את טפם בהקהל בשמעם דברי התורה לומר שצריכין להתנהג בדברי תורה כמו הטף שלא יבושו מכל דבר ומן הגרים ילמדו מוסר ומה זה שנולד מטיפה פסולה ונתגדל בין טמאים היום עזב אותם ובא לחסות תחת כנפי השכינה אני זרע קודש גזע ישישים ע״א כו״כ וכמ״ש רז״ל במדרש על הגרים משל לצבי שהיה נכנס ויצא עם הצאן של המלך ולן עמהם והיה המלך מצוה עליו לשמרו ולחבבו תמיד מפני שאין זה דרכו ומנהגו של צבי לדור בבתי הישוב ולז״א הקהל וכו׳ למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה׳ וכו׳׃

ג ובגמרא ארז״ל אנשים באים ללמוד נשים באים לשמוע טף למה באים אלא כדי ליתן שכר למביאיהן וקשא ממ״נ אם יש איזה תועלת בביאת הטף א״כ יאמר התועלת שיש בביאתם מה היא ואם אין תועלת כלל מביאתם למה יקחו שכר אותם המביאים אותם כיון דביאתם אין בה שום תועלת טוב ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הרב אה״י ז״ל בפ׳ בראשית ע״פ והביטו אחרי משה ארז״ל שהיו אומרים אשרי יולדתו והקשה הרב ז״ל והלא פשט הכתוב מוכח דלא היה רצונם בשבחו ופירש הענין דכונתם לומר אין פאר למרע״ה ביופי צדקתו ומעשיו כי טוב דרכיו ומעשיו בא לו מצד יולדתו שהיתה צדקת וגדלותו מנעוריו בצדקות ודרך ישרה וזהו אשרי יולדתו שהיא גרמה לו ואין אומרים אשריו ע״ש נמצא אם האב הדריך את בנו בדרך ישרה ועבודת שמים מקטנותו מביאו לבית הכנסת מביאו למדרש בעת הדרשה מנהיגו בק״ש ותפלה וכן כיוצא בזה אז נעשה לילד הרגל בכל זה וגם אחר שיגדל ישאר במנהגו הטוב לבא לדרשה ולהתפלל בבית הכנסת וכיוצא בזה וכמ״ש חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה וממילא אח״כ יהיה שכר מן השמים לאביו על אשר הוא גרם לבנו הנהגה הטובה הזאת ולכן הטף אע״פ שעתה אין תועלת מביאתם כי אין יודעים כלום עכ״ז יש תועלת לאח״ז למביאיהם כי ע״י שאביהם מרגילים אותם בקטנותם לבא בהקהל לדברי תורה אז יבואו ג״כ בגדלותם וממילא לעתיד יהיה שכר למביאיהם׃

ד או יובן בס״ד אומרו לתת שכר למביאיהם אע״פ שאין תועלת לטף מביאה זו והיינו כי מסתמא בהקהל שיש קבוץ עם רב יהיו נדחקין זב״ז ואז ודאי כאשר יביאו האנשים את בניהם הקטנים אין להם מקום פנוי להושיבם מחמת רבוי העם ובע״כ יושיבו אותם בחיקם על ארכבותם ונמצא האבות נדחקים יותר בזה וממילא יגיע לאבותם שכר יותר על ביאתם ללמוד תורה בדוחק כמ״ש רז״ל אגרא דכלה דוחקא ולפום צערא אגרא לז״א ליתן שכר נוסף למביאיהם׃

ה או יובן בס״ד צוה בהקהל האנשים והנשים והטף כדי להשריש בישראל האחדות משל לשלשה בני אדם אחים וירש מהם אחד שדה ואחד מעיין באר מים חיים ואחד מעות מדודים דודאי שלשתם צריכין זה לזה וא״א לחיות לאכול וללבוש בלתי שיתחברו זע״ז ואז יוציאו פירות מירושתם ויחיו בהם וכן ישראל האנשים צריכין לנשים במצות שמירת הנדה דלא שייכה באנשים והנשים צריכין לאנשים במצות עשה שהזמן גרמא דלא שייכי בהו והם נשלמים בם מן האנשים וכולם צריכין לטף בשביל תורה שלומדים בטהרה שהם הבל שאין בו חטא וביאת הגרים ללמוד מהם מוסר כי ישראל בלתי התורה הוא גר בארץ שאין לו קנין בעוה״ז כי יעקב ועשו חלקו העולמות ועשו לקח עוה״ז ורק ע״י לימוד תורה יש לנו קנין גם בעוה״ז משום דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה וכו׳ דהעולם קיים על התורה ובה נעשינו תושבים׃

האזינו

א **האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי** נ״ל בס״ד דידוע דהדברים שמדבר האדם עם התחתונים הן תוכחות הן אזהרות אם יהיו המלאכים והנשמות של מעלה מקשיבים להם ומסכימים בהם אז ברית כרותה שיהיו אותם הדברים מרוצים ומקובלים אצל התחתונים יען כי בני אדם התחתונים יש לכל או״א מזל למעלה ושורש בעולם הנשמות וכאשר יתקבל הדבר אצל השורש והמזל ממילא יהיה מקובל אצל התחתון כי בתר רישא אזיל גופא וז״ש האזינו השמים המלאכים והנשמות שהם יושבי שמים ולא שתוכחות אלו צריכים לכם אלא כדי שבהאזנתכם אז תשמע הארץ אמרי פי שיהיו אמרי מקובלים ומרוצים אצל שוכני ארץ:

ב ובאופן אחר נ״ל בס״ד ע״ד מ״ש המפרשים ז״ל ע״פ אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך כלומר אל תוכח לץ להדיה במומין שלו פן ישנאך על אשר ביישתו ואז ממילא לא ישמע לתוכחתיך אלא הוכח לחכם שהוא נקי במומין של הלץ בפני הלץ ואז יאהבך ויהיה נשמע לתוכחתיך עכ״ד וידוע כי החכמים מכונים בשם שמים כי מלאכתם היא מלאכת שמים וכל אחד נקרא על שם מלאכתו אבל עמי ארצות נקראים בשם ארץ כי מלאכתם ארציית ולכן נקראו עמי ארצות וז״ש האזינו השמים בני אדם החכמים ואדברה בדבור קשה של תוכחת ואין אתם צריכים לזה אלא אני מדבר עמכם כדי שתשמע הארץ אלו העמי ארצות אמרי פי ולגבי דידם נקראים אמרים שהוא אמירה רכה מפני שאין אני מוכיחם להדיה:

ג **יערוף כמטר לקחי וכו׳** י״ל למה דימה התורה למטר וגם לטל ואחר שדימה אותה לטל חזר עוד הפעם ודימה אותה למטר באומרם כשערים עלי דשא וכרביבים עלי עשב ונ״ל בס״ד כמ״ש מהר״א נבישון ז״ל בביאור משלי דף פ״ח מלך מצרים היה יושב במסיבו עם כל השרים והרמב״ם ז״ל ביניהם ויאמר המלך הגידו נא לי כמה ערכי וכמה אני שוה וכולם כבהמות נדמו כי היו יראים להמשילו לאיזה דבר פן יאנף אך רק הרמב״ם ז״ל אמר אדוני המלך שוויך וערכך כמו המטר שהוא מחיה לכל העולם ושבח המלך את הרמב״ם וינשאהו יען שלא שם לו גבול ע״ש ונ״ל כונתו בזה הדמיון לומר שהמלך הכל נהנים ממנו עני ועשיר חלש וגיבור דאלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו וכן המטר טובתו והנאתו היא לכל עשיר ועני חלש וגיבור גבוה ונמוך והנה לזה דימה התורה למטר דיד הכל שוה בה עני ועשיר חלש וגיבור כל הרוצה ליטול יבא ויטול גם תדמה למטר דכמו המטר אין קונין אותו בדמים כן התורה צריך ללמדה בחנם ולכן אמר תחלה יערוף כמטר לקחי ברם לא החליט לה הדמיון של המטר שתדמה לו בכל ענין מפני דהמטר אין נהנין ממנו אלא בימות החורף אבל בקין הוא קללה לכך חזר ודימה אותה לטל ואמר תזל כטל אמרתי שאין הטל נפסק לא בחורף ולא בקיץ וא״ת כיון דדימה אותה לטל שמא תדמה אליו בכל ענין דהטל אינו יורד אלא בלילה ואינו מצוי ביום וא״כ תאמר אין עסק התורה ביום לכך חזר ודימה אותה למטר פעם שנית משום חסרון זה שיש בטל ואינו במטר כי המטר יורד בין ביום בין בלילה לז״א כשערים על דשא וכרביבים עלי עשב:

ד או יובן בס״ד התורה נראית מתשת כוחו של הגוף דלכך נקראת תושיה אך באמת היא נותנת חיים לגוף ולזה תדמה למטר שנראה עורף אך הוא מחיה וז״ש יערוף כמטר לקחי וכל זה לגוף אבל לנפש אין נראה בה עריפה מעיקרא אלא תדמה לטל שהוא בנחת כי היא נח לנפש גם מעיקרא וזהו תזל כטל אמרתי ואחר שדבר כנגד חסרון הכח חזר ודבר כנגד חסרון הממון שנראה לעין שהאדם נחסר ומפסיד ממונו מכח עסקו בתורה שאין לו פנאי להשגיח עליו אך זה אינו אלא אדרבה ממונו מתברך ואם יראה הפסד הוא לתועלתו ולזה עשה דמיון לשעירים עלי דשא שהוא רוח סערה שמנענעין הדשא וכפתין אותו לכל צד ובאמת זהו טובתו וכן רביבים שהם מורין כחץ דנראין קשין לעשב והם באמת לטובת העשב ולכן כיון שהתורה נתנה לטובתכם ולא לרעתכם כאשר שם ה׳ אקרא היא התורה שכולה שמותיו של הקב״ה ולכך נקראת שם ה׳ אתם הבו גודל לאלהינו שתברכו עליה בתחלה ובסוף וכמ״ש במדרש אדם מישראל העולה לקרות בתורה כיצד מברך כך שנו חכמים העולה לקרות בתורה מברך לפניה ולאחריה אמר הקב״ה אם ברכת את התורה לעצמך אתה מברך שנאמר כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים ואם תאמרו שמא לרעתכם נתתי את התורה לא נתתי אלא לטובתכם וכו׳ ע״כ:

ה ונראה לפרש בס״ד הטעם שכינה התורה בשם לקחי דידוע שבנין האדם הוא ע״י ד׳ מיני יסודות אלו שהם לח קר חם יבש וכשיסודות אלו הם במזג השוה בשלום ושלוה ומנוחה אז הוא טובה גדולה לאדם מכל צד ולכן התורה שהיא מזון הנפש והיא חיות האדם יש לה ד׳ חלקים שהם פרד״ס כנגד ד׳ יסודות אלו שע״י זכות ד׳ חלקי התורה יהיו ד׳ יסודות אלו אצל האדם במזג שוה וטוב ולכך כינה התורה בשם לקח״י שהוא ר״ת לח קר חם יבש ובזה יובן בס״ד ה׳ מנת חלקי וכוסי אתה תומך גורלי כי שם הוי״ה שהוא כנגד ד׳ חלקי התורה שהם פרד״ס הוא משפיע בד׳ חלקים שהם ר״ת חלק״י יען כי אתה היא התורה שבנויה בכ״ב אותיות מן א׳ עד ת׳ ובחמשה אותיות מנצפ״ך שאלו נרמזו באותיות אתה היא תומך גורלי להמשיך לי שפע וחיות ומזון לד׳ חלקים הנז׳ מן ד׳ אותיות שם הוי״ה ב״ה ולז״א זעקתי אליך ה׳ אמרתי אתה מחסי חלקי בארץ החיים חלקי רמז לארבע חלקים הנז׳ גם נ״ל בס״ד

דחלק הפשט של התורה דימה אותו למטר שהוא יורד בהתלבשות הרקיע בעננים כן לימוד זה לומדים בהתלבשות אך חלק הסוד דימהו לטל שיורד בלי התלבשות:

ו **כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו** נ"ל בס"ד דידוע בגמר תיקון שם הוי"ה אז יהיה השם נקרא ככתבו וידוע דגמר התיקון יהיה ע"י הצדקה לש"ש שעל ידה יהיה מחיית עמלק ואז יהיה השם שלם וידוע כי הצדקה נרמזה באותיות גימל דלת דאלפא ביתא כמ"ש רז"ל בגמרא גימ"ל דל"ת גמול דלים ואז בזה ישתלם השם באותיות ה"ו וז"ש כי שם ה' אקרא ככתבו צריך שאתם הבו גד"ל גימ"ל ד"ל לאלהינו לש"ש שבזה יהיה השם שלם בו"ה הבאים אחר גימ"ל דל"ת וכיון שנשלם השם אז נקרא ככתבו:

ז **הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט וכו'** נ"ל בס"ד דאם רואה אדם איש צדיק ולוקה ביסורין גדולים אל יהרהר אחר מדותיו יתברך כי ידע שזה אע"פ דעתה הוא צדיק הנה בגלגול הקודם היה רשע וסובל יסורין קשים על גלגול שקדם וכדהוה באיוב שהיה צדיק וסבל יסורין קשים על גלגול הקודם שהיה תרח עובד צלמים וז"ש הצור הוא השי"ת תמים פעלו ולא תהרהר אחר פעלו כי כל דרכיו משפט כל דייקא בין לאדם שנראה עתה צדיק בין לאדם שנראה עתה רשע כי הוא יתברך אל אמונה בעשיית המשפט אע"פ שאין עול בזה האדם שעושה בו משפט יען כי זה האדם צדיק וישר הוא בגלגול זה בלבד ולא היה צדיק וישר בגלגול אחר ולכך עושה בו משפט כתוב:

ח **שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתל** נ"ל בס"ד הכונה אע"פ שהאדם קלקל והשחית כל השנה בעונות עכ"ז ניתן לו בסוף השנה ימי רצון הם ימי חודש אלול לשוב בהם ולא עוד אלא חיבר עמהם עשרה ימים מראשית שנה החדשה הבאים אחריהם כדי שיצטרפו לארבעים יום וארבעים לילה כנגד מ' יום ומ' לילה שעלה מרע"ה למרום והביא לוחות שניות ונסלח לישראל וז"ש שחת אע"פ שהאדם שחת גופו ונפשו בעונותיו כל השנה כולה עכ"ז ל"ו ל"א למפרע אלול בניו בו יהיה בנין שלו שיבנה מה שקלקל והשחית ע"ד מ"ש רז"ל אל תקרי בניך אלא בוניך וזהו ל"ו ל"א אותיות אלול יהיו בניו בנין שלו ולא עוד אלא צירף עם שלושים יום אלו של אלול עוד עשרה ימים של ראשית השנה החדשה כדי להשלים אותם לארבעים לילה וארבעים יום וזה נרמז בתיבת מומם שהוא מ' ומ"ם וכנגד מ' של לילה דיש בה שינה עכ"פ נקיט מ' בלא מלוי וכנגד מ' של יום שהם שלמים נקיט מ"ם מלאה וכל זה החסד עשה השי"ת לאדם עכ"ז תראה שיש דור עקש ופתלתול גם בימים אלו שאין חוזרים בתשובה כראוי:

ט **הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם וכו'** נ"ל בס"ד דידוע האות שיש בה קבלת התשובה היא אות ה' וכנז' בגמרא אך ידוע כי זה הפתח של אות ה"א שנפתח לתשובה הוא לה' לבדו כי החכמה והנבואה פסקו על החוטא חיוב מיתה דנפש החטאת היא תמות ורק הקב"ה אמר יעשה תשובה והוא אשר פתח הפתח של התשובה ואחר כל החסד הזה שעשה השי"ת לאדם איך יתבטל במעשה התשובה ולא יכנס בפתחה שא"ק וז"ש ה' לה' פירוש אות ה"א של התשובה היא לה' לבדו דהנבואה וחכמה דנו את הדין למות ואיך אתם תגמלו זאת מלשון גמולה דא מבעלה שהוא ר"ל מופרדת ומובדלת והתשובה נקראת זאת כנז' במדרש חז"ל גם זאת קאי על אות ה"א דקאי עלה איך אתם תהיו מופרשים ומובדלים ממנה ואם בהיותם חוטאים יעסקו בתורה הוא חצי נחמה כי יש תקוה ע"י עסק התורה יתנו לב לשוב בתשובה אלא דא עקא הם עם נבל בחטאים ועוד ג"כ לא חכם בתורה ואם אתה סומך על טעם זה שהוא אביך ואב שמחל על כבודו כבודו מחול הנה אין ממש בסמך זה דהן אמת שהוא אביך דכתיב בנים אתם לה' אלהיכם הנה הוא ג"כ קנך שקרא אתכם עבדים דכתיב לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים וארז"ל כשעושין רש"מ הם בנים וכשאין עושין רש"מ הם עבדים וזהו קניך שנקראת עבד על אשר קנה אותך ואם תאמר הוא גרם שברא היצה"ר גם זה אינו יען כי כבר עשך ר"ל תקנך כמו ובן הבקר אשר עשה שתיקן אותך במעמד הר סיני שפסקה זוהמת הנחש ונעקר יצה"ר מלב ישראל כמ"ש רז"ל אך אח"כ הם חזרו והמשיכו אותו עליהם בידם ועוד נמי איכא טעם אחר ויכוננך שנתן לך התורה שהיא תבלין ליצה"ר ויכונניך בה ואתה הבטל ממנה תתחייב בנפשך:

י **בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים וכו'** נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש המפרשים ז"ל בית ראשון היה כנגד יום ראשון דששת ימי בראשית ובית שני כנגד יום שני ובית שלישי כנגד יום שלישי שהוכפל בו כי טוב לכך יהיה קיים לעולם ובזה פרשתי בס"ד יחיינו מיומים וביום השלישי יקיימנו ונחיה לפניו שהגאולה תהיה ע"י יתברך ולכך תהיה קיימת גם ידוע מ"ש רבינו האר"י ז"ל בביאור הכתוב הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם כלומר עתה יש ערבובייא בביאת הנשמות בעוה"ז יש אדם שנפשו משרש אדה"ר ורוחו מקין ונשמתו מן הבל וכן על זה הדרך באופנים שונים ולעתיד כולם יבואו בגופים כסדרן ואינו מתערב שורש זה בשורש אחר וז"ש בהנחל עליון גוים קרי תיבת גוים ג' יו"ם שינחלנו בית שלישי שהוא כנגד יום השלישי בהפרידו בני אדם שאותו זמן לא ישאר ערבובייא ותערובת בביאת הנשמות אז אותו זמן ישלים טובת ישראל למטה בעוה"ז והוא כי יצב גבולות עמים חלק השבעים אומות למספר בני ישראל שאז ירשו הכל:

יא או יובן בס״ד יצב גבולות עמים כל אות בכ״ב אותיות אלפא ביתא הוא נקרא גבול לאות הקודם ממנו וא״כ גבולות של אותיות עמים הם אותיות כנ״ך כי מ״ם השנית כפולה ואינה בחשבון ואחר אותיות עמי למפרע הוא כנ״ך וידוע בכל כנף של ציצית יש מספר אחד שהוא ח׳ חוטין וחמשה קשרים כנגד שבטי ישראל שהם י״ג כי אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי ותתגלה הארת הכנף לישראל ותשפיע בהם גם תהיה להם ברכת הכנף שנתנבא הנביא והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם כי שמענו אלהים עמכם כנז׳ בזכריה ח׳ ולז״א יצב גבולות עמים הוא הבטחת הכנף הנז׳ למספר בני ישראל:

יב כי חלק ה׳ עמו יעקב חבל נחלתו נ״ל בס״ד חבל רמז לתורה שבכתב ותורה שבע״פ כי תורה שבכתב מתחלת בבי״ת ומסיימת בלמ״ד הרי ב״ל דחבל ותורה שבע״פ יש בה ח׳ דרגין שהם כשר ופסול טמא וטהור אסור ומותר חייב וזכאי ולא זכו ישראל בתורה שהיא שרביטו של מלך אלא מפני שהם חלקו יתברך דכל ע׳ אומות נתנו לשבעים שרים ורק ישראל הם חלק ה׳ וז״ש כי חלק ה׳ עמו לכך יעקב התורה שהיא חב״ל הנה היא נחלתו דוקא וכמ״ש מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי וכו׳:

יג זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור נ״ל בס״ד דאיתא בירושלמי כאשר הגיד רבי יוחנן לרבי חייא בר אבא על זתים וכרמים שלו שמכרם כדי לעסוק בתורה התחיל ר״ח לבכות א״ל ר״י למה אתה בוכה א״ל דלא שבקת לסיבותך כלום א״ל חייא ברי קשה בעיניך שמכרתי דבר הנברא בששה ימים וקניתי דבר הנקנה בארבעים יום ע״ש לפ״ז אם האדם יביט בששת ימי בראשית שכל עוה״ז ומלואו נבראו בששה ימים יתפעל להשתדל ולרדוף אחר עסק התורה שנתנה בארבעים יום ולא יפנה לבו אל חמדת עוה״ז גם אם יביט האדם איך הוא משתנה טבעו מצד לצד בדברים הגשמיים של עוה״ז מימי הבחרות לימי הזקנה בזה יכיר כי עולם הגשמי הוא הבל וכמ״ש הרב קול יעקב בריש קהלת בביאור הבל הבלים אמר קהלת ע״ש וז״ש זכור ימות עולם שכל עוה״ז ומלואו נבראו רק בששה ימים ואיך לא תרדוף אחר התורה שנתנה בארבעים יום ועוד בינו שנות דור ודור כי ימי הבחרות נקראים דור בפ״ע וימי הזקנה נקראים דור בפ״ע וכמ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל ע״פ תמים היה בדורותיו וז״ש בינו שנות דור ודור פירוש השינוי שיש בין דור הבחרות לדור הזקנה בעניינים הגופניים או יובן שנות כמשמעו תבינו השמם של הדורות שקדמו מה נעשה בהם ומה עבר עליהם ומה נשאר בידם וכמ״ש ע״פ דור הולך ודור בא וכו׳ ואם לא תבונן בדורות הראשנים הישנים הנה תבונן בדורות הקרובים דור אביך ודור זקניך מה היו ומה עלה בידם וזהו שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך:

יד כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף וכו׳ נ״ל בס״ד כנשר שהוא רחמני ביותר על בניו כן הוא יתברך יעיר קנ״ו אורות שביסוד שהם מספר יוסף להשפיע בהם לישראל ולא מבעיא לצ״ג מעיקרם אלא גם לאותו שהיה מגוזליו לשון גזל שעשה עבירות וגזל כביכול את הקב״ה במה שהשחית נשמה שבקרבו והוריק נ״ק לסט״א הנה גם על זה ירחף וא״ת איך ירחף עליו והוא קלקול כ״כ שגזל וטרף לז״א יפרוש כנפיו יקחהו כנפיו הוא אור התשובה כנף י״ו ה״ס או״מ דציצית שיש בכל כנף ד׳ חוטין או דחותר לו חתירה מתחת כסא הכבוד ששם ד׳ חיות וכל חיה יש לה ד׳ פנים שהם י״ו ישאהו על אברתו רמז לתיקון היסוד באבר התשמיש שנקרא ת״ו שהוא אות וזהו אברתו אב״ר ת״ר:

טו או יובן בס״ד יפרוש כנפיו הם חסד וגבורה וכמ״ש ימין ושמאל תפרוצי יקחהו מן הגלות ישאהו על אברתו יובן ע״פ מ״ש בס״ד בסה״ק אדרת אליהו בהפטרת מסעי בפסוק מה מצאו אבותכם בי עול כי רחקו מעלי ששם ישראל נכלל בשם אלהים באופן שתכתוב שם ישראל למעלה ע״ד התחברות יראה אהבה הנז׳ בזוה״ק ובזה פרשתי בס״ד הסליחות של חודש אלול ועי״ת שאומרים אתאנו על שמך ה׳ עשה למען שמך על שמך דייקא שיש לנו מעלה ששמינו מתחבר עם שמך באופן ששמינו למעלה ולכן עשה למען שמך כמו שטען יהושע ומה תעשה לשמך הגדול הוא שם אלהים גדול המספר שיש לנו התחברות בו ולז״א ישאהו על אברתו על דייקא:

טז או יובן בס״ד יפרוש כנפיו כנפי י״ו כי כנפים של אותיות י״ו באלפא ביתא הם כ״ז רמז לכ״ז אותיות התורה שהם כ״ב ומנצפ״ך שהם כ״ז צינורות השפע ישאהו על אברתו אור תב כלומר אור התשובה כי תרגום שב הוא ת״ב:

יז ועוד נ״ל בס״ד דארז״ל בחרבן נתמעטו כנפי החיות שהיו שש ונשארו ארבע ולכן בזכות המשנה שהיא ששה סדרים נשלמים שש כנפי החיות וז״ש יפרוש כנפיו כנפי וא״ו של החיות יקחהו לעמו ישראל בחירו מן הגלות ואז ישאהו על אברתו תיבת אברתו קרינן בה או״ת ר״ב רמז לאות צד״י דמנצפ״ך שהוא אות רב מכל האותיות שמספרו תת״ק וידוע דהגאולה לעתיד תהיה באות צד״י דמנצפ״ך וכנז׳ בפרקי ר״א וז״ש ישאהו על אברתו או״ת רב במספר:

יח ה׳ בדד ינחנו ואין עמו אל נכר נ״ל בס״ד בדד רמז לתורה שבע״פ שיש בה ח׳ דרגין שהם ד׳ וד׳ ולכן נאמר דדיה ירוך בכל עת שהיא דד המניקה חלב לאדם וז״ש בד״ד ינחנו שבזכות תורה שבע״פ תהיה הגאולה בב״א או יובן ב׳ דד הם שני דלתין של שם שדי ושם אדני שנפגמו בחטא חוה בסוד

הנחש השיאני ש״י אנ״י שיתוקנו ואז ינחנו לישראל עמו או יובן בס״ד ב׳ ד״ד יחוד עליון של הוי״ה אהיה שהם ד׳ אותיות וד׳ אותיות ויחוד תחתון של הוי״ה אדנ״י שהם ג״כ ד׳ אותיות וד׳ אותיות או יובן בס״ד דד רמז לתיקון מ״ם סתומה של למרבה המשרה שלעתיד תתחלק באלכסון ותהיה שני דלתין של דד ועליה נאמר לשקוד על דלתותי יום יום וכמ״ש הרג״ש ז״ל בטוב הארץ:

יט כי גוי אובד עצות המה ואין בהם תבונה לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם פירש אחי ידידי החכם כמה״ר משה נר״ו ע״פ מ״ש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל בפסוקי שמואל בדברי דוד הע״ה עם אנשיו בענין הריגת שאול הע״ה כאשר נמסר בידו במערה והוא כי לפעמים יצה״ר מיעץ לאדם עיצה רעה אך מראה לו שהיא עיצה טובה וחושב האדם שהיא נתנה לו מאת היצה״ט אמנם במה תוודע שהיא באה לו מן יצה״ר ורעה היא הוא מאחרית דבר שאם אחר שיעשה האדם את המעשה אשר יעץ אותו יכהו לבו ויתחרט זה מבחן כי רעה היא ומיצה״ר באה ואם לא יתחרט אלא עודנו רואה את המעשה אשר עשה טובה היא אז נודע שהיא מן יצה״ט ובזה פירש רבינו מהר״ם אלשיך ז״ל הפסוקים שם בטוב טעם דפח״ח יע״ש וז״ש כאן כי גוי אובד עצות המה פירוש כאשר יבא להם מן היצה״ר עצות לעשות איזה מעשים אין בהם תבונה להכיר שעצות אלו הם מן היצה״ר אלא חושבים שהם מיצה״ט וא״ת מה יעשו מאחר שרואין לפי הנגלה שבה היא עיצה טובה ולכך מחזיקים אותה לעצת היצה״ט לז״א לו חכמו ישכילו זאת פירוש אם היו חכמים היו יכולים להשכיל זאת והוא כי יבינו לאחריתם של אותם עצות אחר שעשו את המעשים ע״פ אותם העיצות אם לבם מתחרט על המעשים אז ידעו שהם מיצה״ר עכ״ד נר״ו:

כ **ויאמר אליהם שימו לבבכם לכל הדברים אשר אני מעיד בכם** נ״ל בס״ד דידוע שישראל נקראו אדם ואין עכו״ם נקראים אדם והנה נקודות של אדם הם שני קמ״ץ וכל קמ״ץ מספרו י״ו וב״פ י״ו הוא ל״ב רמז שצריך האדם להיותו לבו עמו תמיד בעבודת ה׳ ולא יהיה חסר לב ולכן בא מספר לב קשור ודבוק בשם אדם שניתן לישראל דוקא אך בא לחצאין שהם ב׳ קמץ לרמוז שצריך שיהיה לאדם לב נשבר תמיד וכמ״ש לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה לכן בא מספר של לב באדם נשבר לחצאין שהוא ב״פ ו״י אחד תחת האלף ואחד תחת הדל״ת רמז שצריך לקרא וי על זמן הראשון שיש לו בעולם הזה שהוא זמן הבחרות שנקראים ימי עליה דודאי לא היה נקי בהם וצריך לקרא וי על זמן הד׳ שרואה אחרי צאתו מעוה״ז שבו ג׳ זמנים והוא זמן שעתיד לתת בו דין וחשבון לנפש וגופו שוכב במקום עפר בקבר ובזה יובן בס״ד רמז הכתוב במשלי ט״ז לב אדם יחשב דרכו וה׳ יכין צעדו דהיינו לב הנרמז בשם אדם יורה שצריך שיחשב דרכו שעבר ולהבא זמן ראשון וזמן האחרון ואם יעשה כן אז ה׳ יכין צעדו שיעזרהו לעבודתו ובזה פרשתי בס״ד ג״כ רמז הכתוב שם בסי׳ כ״ז כמים הפנים אל פנים כן לב האדם לאדם ר״ל ניתן מספר לב בשם אדם כדי שיביט בזה וילמוד מוסר לעצמו ע״פ האמור:

כא נחזור לענייננו דנמצא נרמז מספר לב בשם אדם להורות לו שיהיה תמיד לבו עמו בעבודת ה׳ ובעסק תורתו ולא יהיה חסר לב ועי״כ ישתלם אז בתואר אדם שהוא תואר המעולה והמשובח שעולה מספרי כמספר הוי״ה במלוי אלפין ובזה יובן בס״ד הטעם שהתורה נקראת עז ונתנה לישראל דוקא ולא לאוה״ע יען כי מספר אדם שניתן לישראל ולא לאוה״ע עם מספר הנקודות שהם לב עולים מספר עז ולז״א ה׳ עז לעמו יתן וימתק יותר לפ״ד זוה״ק שישראל נקראו לב ועשו כבד נמצא בזה מובן הטעם שזכו לתואר אדם אשר נקודותיו הם מספר לב:

כב ובזה יובן בס״ד הכתוב באיוב כ״ו תולה ארץ על בלימה אותיות ל״ב מ״ה הם ישראל שנקראו אדם שבו מספר לב ומספר מ״ה ובעבורם העולם קיים ולכן אמרה תורה מי פתי יסור הנה חסר לב דאין ראוי לעסוק בתורה הנקראת עז אותו אדם שהוא חסר לב שאין לו מספר עז שהוא מספר אדם ושתי נקודות של קמ״ץ ובזה יובן בס״ד אשרי אדם עז לו בך מסילות בלבבם פירוש אשרי אדם שיש לו עז בך שאינו חסר לב דע״י שלימות הלב אז ישיגו המסילות של התורה בלבבם וז״ש ויאמר אליהם שימו לבבכם חלק תיבת לבבכם לשתים וקרי בה לב בכם שלא תהיו חסירי לב אלא שימו מספר לב בכם לכל הדברים אשר אנכי מצוה בכם הן שבכתב הן שבע״פ הנקראים עז ולכך צריך שיהיה אדם שלם בלב שאז יש בו מספר עז שבזה תשיגו השגות עליונות בתורה:

וזאת הברכה

א **וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים את בני ישראל לפני מותו** י״ל למאי הוצרך לפרש את בני ישראל מאחר שמפרש בפרשה עצמה את שמות הנברכים ועוד לפני מותו לשון יתר הוא שגם זה מוכח מסוף הפרשה ונ״ל בס״ד שכל דבר סופי מוכיח על תחלתו וכאשר פרשתי בס״ד על פסוק סוף דבר הכל נשמע ע״ד שאמרו שמע כלומר הבן והנה משעת פטירתו של מרע״ה ידענו כמה אהבה עצומה היה לו בישראל יותר מבניו ממש כי מנהגו של עולם האדם בעת מותו לא ישים לב אלא על בניו ואשתו שאהבתו בם היא אהבה פנימיות ועיקרית ואם ישים לב על אהוב נכרי זה ניכר שהוא אוהבו

כאחד מבינו וכ״ש אם זכור יזכרנו לו לבדו להטיב לו וכאן אצל מרע״ה בשעת פטירתו לא שם לב על בניו לברכם אלא רק זכר את ישראל כל שבט בשמו ולבניו לא פרט להם ברכה בפ״ע הרי זו הוכחה גמורה שאוהב היה את ישראל יותר מבניו דהסוף יוכיח על ההתחלה וז״ש וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים את בני ישראל דוקא ולא את בניו ואע״פ שהיה הדבר הזה לפני מותו דכפי הטבע צריך שיברך בניו וב״ב תחלה:

ב **ויאמר ה׳ מסיני בא וזרח משעיר למו וכו׳** נ״ל בס״ד כי ידוע דרשת רז״ל שדרשו פסוק זה מדבר על מה שהחזיר הקב״ה את התורה על שרי אדום וישמעאל ושאר אוה״ע ולא קבלוה וי״ל בזה למה לא שלח נביא לאוה״ע התחתונים לדבר עמהם על קבלת התורה כי אם רק דבר עם השרים שלהם והלא לישראל שלח את משה בחירו לדבר עמהם עצמם על קבלתה ותרצתי בזה תירוץ פשוט ונכון כי אוה״ע כיון שיש להם שרים למעלה אם לא ירצו השרים בקבלת התורה אלא רק האומות התחתונים ירצו בקבלתה אין זו קבלה של כלום משום דחב לשרים בזה שאם האומה תעבור על ד״ת ותתחייב כליה אין הקב״ה מכלה אותה אלא עד שיבטל השר שלה וכמ״ש רז״ל ע״פ יפקוד ה׳ על צבא מרום במרום ועל מלכי האדמה באדמה ולכן תחלה דבר עם השרים וכיון דלא רצו אז לא יועיל רצון האומות עוד בזה משא״כ ישראל אין להם שר למעלה כי הם חלקו יתברך ולכך הקב״ה נקרא לגבי ישראל אלהי ישראל אבל לגבי אוה״ע נקרא אלהי האלהים וז״ש מסיני בא וזרח משעיר זה שר אדום הופיע מהר פארן זה שר ישמעאל ואתא מרבבות קודש שאר השרים של האומות וא״ת למה עם ישראל דבר להם עצמם על התורה ואוה״ע עם השרים לז״א מימינו אש דת למו כלומר הן אמת שהתורה היא מימינו של הקב״ה שהיא חסד ועושה חסד וטובה עם לומדיה ומקיימי דבריה הנה מצד אחד היא אש דת למו ששורפת את עוברי דבריה דלכן נקראת מים ונקראת אש וא״כ מה תועיל קבלת אומות התחתונים דבקבלה זו חב לאחרים הם השרים ולכך דבר עם השרים עצמם תחלה וכיון דלא רצו לא דבר עוד עם האומות:

ג אף חובב עמים כל קדושיו בידיך וכו׳ ידוע דרז״ל דרשו עמים על ישראל דכל שבט נקרא עם וכמ״ש רש״י ז״ל ולז״א אף ר״ל אפילו בשעת אף ג״כ חובב את ישראל כמ״ש ברוגז רחם תזכור אפילו בשעת כעסו זוכר את הרחמים כל קדושיו הם תורה ומצות שמורים בידיך לעולם הנצחי ואין אתה מבזבז את שכרם להם בעוה״ז ולכן מרוב חיבתם תוכו לרגליך שכפית עליהם ההר כגיגית להורות שהם יש להם נפשות קדושים ולא שייך בהו טענת אונס ומודעה ומאחר דכל קדושיו הוא שכר תורה ומצות הוא בידיך שאין אתה נותן אותו להם בעוה״ז הנה בעוה״ז ישא ברכה וטובה מדברותיך וכמ״ש רז״ל אע״ג דשכר מצות בהאי עלמא ליכא משום דנצטוו ע״י שליח ואין כאן חיוב ביומו תתן שכרו עכ״ז מן שכר מצות אנכי ולא יהיה לך דמפי הגבורה שמענו אותם יש שכר גם בעוה״ז משום לקיים מצות ביומו תתן שכרו ולז״א ישא ברכה מדברותיך מאותם מצות שדברת עמהם בעצמך שלא היה הדיבור ע״י שליח משא״כ שאר תורה אשר צוה לנו משה ולא שמענום מפי הגבורה יש בהם מורשה לקהלת יעקב מורשה לשון רישות שהם רשים משכרם בעוה״ז שאין להם שכר כלל:

ד **תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב** נ״ל בס״ד ע״פ מ״ש הרב קול יעקב בקהלת ויותר שהיה קוהלת חכם עוד לימד דעת את העם דכפי הטבע מי שהוא חכם ביותר אין יכולים המון העם להשיג חכמה ממנו ולכן אם היה יכול ללמד את המון זה שבח גדול אליו ע״ש וכן כאן אצל מרע״ה אשר היה חכם גדול ביותר היה בו חידוש זה דאעפ״כ יכלו המון הם לירש דבר חכמה ממנו וז״ש תורה צוה לנו משה הידוע ברוב חכמתו ועכ״ז מורשה קהלת יעקב שיכלו המון לירש התורה ממנו:

ה ובאופן אחר נ״ל בס״ד דידוע מ״ש בתיקונים ובדברי מהרח״ו ז״ל שיש תורה דאצילות שהיא בסוד אלף ויש תורה דבריאה שהיא בסוד בי״ת ואם לא היה חוטא אדה״ר היינו משיגים תורה דאצילות שהיא פנימיות הסוד הרמוזה באלף אך כיון שחטא לא לקחנו אלא תורה דבריאה לכך התחילה בבי״ת דבראשית וידוע כיון דלקחנו תורה דבריאה שהיא בסוד בינה לכך היתה קבלתה ע״י מרע״ה שזכה לבינה ולכן א״ל וזה לך האות כי אנכי שלחתיך וכו׳ תעבדון את האלהים על ההר הזה ועל כן אחר גמר התיקון של חטא אדה״ר נזכה לתורה זו דאצילות שהיא בסוד אלף ועתה לומדים אותה הצדיקים בג״ע ובזה פרשתי בס״ד מ״ש דוד הע״ה טוב יום בחצריך מאלף כלומר כשאלמוד שם תורה דאצילות שה״ס אלף ולז״א טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף כלומר אותם שהם מן תורה דאצילות שה״ס אלפין:

ו והנה ידוע שהתורה נקראת אור דכתיב נר מצוה ותורה אור וא״כ תורה שבכתב ושבע״פ הם ב״פ אור אור ובאות א׳ דאור רמוז תורה דאצילות שה״ס אל״ף ובאותיות ו״ר דאור רמוז תורה דבריאה שה״ס בי״ת וב״פ ו״ר של שני אור הנז׳ הם מספר בי״ת נמצא שם אור כולל על תורה דאצילות ועל תורה דבריאה ודוגמה לזה תמצא בדברי רבינו האר״י ז״ל בעץ חיים שער לידת המוחין פ״ב וז״ל והנה ב׳ אלפין שבשני פעמים או״ר או״ר אלו הם שרשים שלהם הנשארים בז״א ושאר האותיות שהם ו״ר ו״ר מאירים בנוקבא ואז נעשה בה בחינת בי״ת עכ״ל יע״ש וכן הענין ברמז שרמזנו אות א׳ דאור על תורה דאצילות ואותיות ו״ר על תורה דבריאה ומאחר שניתנה לנו תורה דבריאה הרמוזה באות ו״ר ע״י מרע״ה שהוא סוד הבינה בזה נצטרפו אותיות

ו״ר דאור עם אותיות משה ונעשה כאן צירוף מורשה וז״ש תורה צוה לנו משה ר״ל תורה דבריאה שהיא אותיות ו״ר דאור שהם באמצע שם תורה צוה לנו משה לכן בזה מורשה קהלת יעקב שנצטרפו אותיות ו״ר דאור שהם עומדים באמצע שם תורה עם אותיות משה המקבלה לנו ונעשה לישראל בזה צירוף מורשה:

ז **ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל** נ״ל בס״ד דכתיב גבי בלעם ויהפוך ה׳ אלהיך לך את הקללה לברכה וכתבו התוספות שהיה רוצה לומר באותו רגע תיבת כלם ונהפך לאותיות מלך דברכם ותרועת מלך בו ופרשתי בס״ד מה שזכו שתתהפך כלם למלך בזכות משה ואהרן ובזכות י״ב שבטים כי משה אהרן ר״ת שלהם מ״א ואותיות השבטים הם מ״ט אותיות כי זבולון כתיב בחד וא״ו ובנימין בשני יודי״ן נמצא סך הכל הם צ׳ אותיות כמנין מלך וז״ש ויהי בישורון מלך שזכו תתהפך כלם למלך ע״י בהתאסף זכות ראשי עם הם משה ואהרן יחד עם שבטי ישראל שיש בהם מספר צ׳ שהוא מספר מלך:

ח עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק כי שפע ימים ינקו ושפוני טמוני חול ונ״ל בס״ד ע״פ מ״ש רז״ל במדרש שוחר טוב סי׳ י״ד וז״ל את מוצא שני פעמים כתוב בספר תהלים מי יתן מציון ישועת ישראל אחד בספר ראשון ואחד בספר שני ולמה א״ר לוי הרב אמר אחד והתלמיד אמר אחד הרב אמר אחד מי יתן והיה לבבם זה להם והתלמיד אמר אחד ומי יתן את כל עם ה׳ נביאים לא דברי הרב ולא דברי התלמיד מתקיימים בעוה״ז אבל לעוה״ב (פירוש לימות המשיח) שניהם מתקיימים דברי הרב מנין שנאמר ונתתי לכם לב חדש דברי התלמיד מנין שנאמר והיה אחרי כן אשפוך רוחי על כל בשר עכ״ל ע״ש ובזה פרשתי בס״ד רמז הכתוב מ״ש פרעה לכו עבדו את ה׳ אלהיכם מי ומי ההולכים ויאמר משה בנערינו ובזקינינו נלך וכו׳ והיינו כי פרעה היה מדבר מכח השר שלו שהיה שם בפיו אלו הדברים כי השר שלו חזי ושמע מאחורי הפרגוד התכלית של המעלה שיזכו אליה ישראל לעתיד בזמן מלך המשיח שהוא מאמר מי של הקב״ה ומאמר ומי של מרע״ה ורצה לדעת אם אלו המעלות של מי ושל מי ישיגו ישראל בתערותא דלעילא ולא מצד עצמם דנמצא אלו המעלות הנז׳ הם ההולכים להם מאת ה׳ או אם יזכו להם מצד אתערותא דלתתא שיטיבו מעשיהם וישיגום ונמצא ישראל הם הולכים אצל מעלות אלו ולכן שם השר בפה פרעה לשאל שאלה זו מי ומי ההולכים פירוש מעלות של מי ושל ומי הם ההולכים לכם כי יהיה זה באתערותא דלעילא שעל זה יצדק לומר המעלות הולכים אצל ישראל מחסדו יתברך והשיב לו מרע״ה בנערינו ובזקינינו נלך ר״ל שנשיג אלו המעלות באתערותא דידן שאנחנו נלך אצלם לקחת אותם ולא שהם ילכו אצלינו מצד אתערותא דלעילא:

ט ובזה פרשתי בס״ד הכתוב בישעיה ל״ג הוא מרומים ישכון מצדות סלעים משגבו לחמו ניתן מימיו נאמנים מלך ביופיו תחזנה עיניך תראנה ארץ מרחקים והכ׳ דניבא על מעלות עם ישראל לעתיד דארז״ל עתידה ירושלים שתגבה שלשה פרסאות ועז״א הוא מרומים ישכון קאי על עם ישראל ואמר עוד מצדות סלעים משגבו דאיתא במדרש ע״פ יונתי בחגוי הסלע אין סלע אלא הקב״ה שנאמר ה׳ סלעי ומצודתי ע״ש וכתיב ואני אהיה לה חומת אש סביב ולז״א מצדות סלעים הם אותיות השם ב״ה משגבו שלעם ישראל שהם יהיו להם חומה בירושלים ואמר עוד לחמו ניתן כמ״ש רז״ל עתידה א״י שתוציא גלסקאות וכלי מלת שנאמר יהי פסת בר בארץ ולז״א לחמו ניתן שלא תתן הארץ תבואה שצריך לה יגיעה אלא לחם גמור ושלם ואמר עוד מימיו נאמנים רמז למעלות הנז״ל של מי ושל ומי והם אותיות מ״י מי״ו תחלק התיבה לצירוף מי ומ״י נאמנים אלו המאמרים נאמנים להתקיים בישראל כמ״ש במדרש הנז״ל ואז אותו זמן מלך ביופיו תחזנה עיניך שיזכו לראות פני שכינה או מלך ביופיו ביופי וא״ו שיתעלה וא״ו בשם הוי״ה ויהיה בסוד יו״ד כמ״ש רבינו האר״י ז״ל ע״פ ביום ההוא יהיה ה׳ אחד תראינה ארץ מרחקים היא הבינה שהיא ארץ של החכמה שנקראת רחוק בסוד ותתצב אחותו מרחוק או מרחקים מרח״ק מי והיינו מרחק חכמה בסוד ממרחק תביא לחמה מי הבינה שנקראת מי שיש בה חמשים שערים:

י ובזה יובן בס״ד רמז הכתוב יחיינו מיומים וביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו והכונה תיבת יומים היא מ״י ומ״י יחיינו לעתיד ממענות אלו וגם עוד ביום השלישי הוא בית שלישי שיבנה בב״א שהוא כנגד יום שלישי דששת ימי בראשית שהוכפל בו כי טוב המורה על הקיום יקימנו ונחיה לפניו בהארת הפנים שהם שלשה ספירות ראשנות:

יא וז״ש עמים הר יקראו עמים אלו שבטי ישראל כמ״ש רש״י ז״ל הר יקראו הר ה׳ ר׳ ר״ל חמש פעמים ר׳ הוא אלף כמ״ש בהבטחות של עת״ל הקטן יהיה לאלף או יובן הר זה הר המוריה יקראו יאספון שם ואז שם יזבחו זבחי צדק שלא יעשו עונות כדי שיצטרכו להקריב חטאות ואשמות אלא יקריבו תודות ושלמים הבאים על הצדק והזכות דוקא כי שפע ימים ינקו ימים אותיות מ״י מ״י של הרב ושל התלמיד שיתקיימו בהם והיינו מכח מ״י שאמר הקב״ה יזכו שלא יחטאו עוד שיהיה לבם שלם ולא יצטרכו להקריב זבחים של חטאות אלא יזבחו זבחי צדק כאמור ומכח מי של מרע״ה שאמר ומי יתן כל עם ה׳ נביאים כי יתן ה׳ את רוחו עליהם אז יזכו ושפוני טמוני חול כתרגומו וסימן דמטמרן בחלא מתגליין להון והוא רמז שישיגו נסתרות התורה הנקראת לוחות העדות שיתגלו להם הסודות בהופעת רוה״ק בהם:

יב לבנימין אמר ידיד ה' ישכון לבטח עליו וכו' נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש הרב אספקלריא המאירה ז"ל בשם זוה"ק דכ"ח עתים שאמר שלמה הע"ה בקוהלת הם כנגד י"ד ימים שהלבנה מלאה וי"ד ימים שהלבנה חסרה ולכך קשים מזונות למי שנולד בי"ד ימים אחרונים שבחודש שהם בפגימת הלבנה וכתב עוד שם די"ד ימים ראשנים שבחודש הם בחינת שם הוי"ה שהוא רחמים וי"ד אחרונים בחינת שם אדנ"י שהוא דין יע"ש וידוע שהצדקים מהפכים מדת הדין למדת רחמים ולכך ע"י צדקתם עושים גם את י"ד ימים אחרונים לטובה בבחינת שם הוי"ה שהוא רחמים וז"ש לבן ימין הוא הצדיק שנוטה לימין שהוא היצה"ט ידיד ה' י"ד הם י"ד ימים הראשונים של החדש וי"ד ימים אחרונים כולם יהיו נשפעים בבחינת שם הוי"ה או יובן בס"ד שם הוי"ה במילואו ומילוי מילואו יש בו כ"ח אותיות שהם י"ד אותיות בי"ה וי"ד אותיות בו"ה והצדיק שהוא בן ימין מיחד י"ד וי"ד אותיות השם הנז' ונשפע מהם ובזה יובן פותח את ידי"ך ר"ל י"ד וי"ד של שמך ובזה משביע הוא לכל חי הוא הצדיק רצון ולז"א לבן ימין ידיד ה' י"ד וי"ד של שם הוי"ה משפיעים ומאירים בו גם עוד הצדיק שהוא בן ימין ישכון לבטח עליו כלומר ג"פ קדוש הרמוזים באותיות בטח במילואם כזה בי"ת טי"ת חי"ת דהמלוי עולה מספר קדו"ש כמ"ש הרב ב"ע ז"ל יהיו שרוים עליו שיהיה הצדיק קדוש במחשבה קדוש בדבור קדוש במעשה גם עוד חופף עליו כל היום קרי ביה ה' יום ר"ל חמשה חסדים כי החסד נקרא יום כמ"ש יומם יצוה ה' חסדו וגם עוד בין כתפיו שכן והוא דחסד וגבורה הם שני כתפים שהם קו ימין וקו שמאל ובין שני קוים אלו יש קו האמצעי שהוא התפארת והאיש שהוא צדיק אחוז בתפארת והאשה במלכות ולז"א ובין כתפיו שכן כי הוא אחוז בתפארת שהוא קו האמצעי העומד בין שני קוין שהם הכתפים או יובן ובין כתפי וא"ו שכן דהיינו הכתפים של אות וא"ו שהם הצדדין שלו באלפ"א בית"א הם אותיות זה וידוע מ"ש רז"ל זה כנוי להקב"ה וכנוי לתורה כמ"ש ע"פ מה זה ועל מה זה שמא עברו ישראל על זה אלי ואנוהו או שמא עברו על מזה ומזה הם כתובים ועוד ארז"ל עושה הקב"ה מחול לצדיקים לעתיד ומורין באצבע ואומרים הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישעתו:

יג וליוסף אמר מבורכת ה' ארצו נ"ל בס"ד יוסף הוא יסוד דכורא לכן מבורכת ה' ארצו שם הוי"ה ה"ס דוכרא ממגד שמים מטל כלומר שלימות שם הוי"ה שהיא בארבע מילואיו ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שהם ט"ל אותיות ומתהום יסוד המלכוה הנקרא תהום רובצת להעוסקים בתורה שבע"פ שהעוסק בתורה שבע"פ נקרא תנא כמנין תהום ובזה פרשתי תהום אל תהום קורא לקול צנורך כי תהום התחתון שהוא תנא בתורה שבע"פ יונק מן תהום העליון שהוא יסוד המלכות שהיא סוד תורה שבע"פ:

יד בכור שורו הדר לו נ"ל בס"ד אור הדעת נקרא בכור שנוטל פי שנים ששם יורדים החמשה חסדים וחמשה גבורות דהדעת הוא בקו האמצעי בין חכמה ובינה ונוטל החסדים מחכמה והגבורות מן הבינה וידוע דיוסף הוא היסוד ואע"פ שהיסוד הוא סוף הששה קצוות שהם חג"ת ונה"י הוא יש לו מעלה עליהם מפני שיכול לעלות לדעת לקבל אורות משם יען כי שם שרשו וכמ"ש רבינו ז"ל בסוד הלולב ומיניו והדעת מקבל אורות חסדים מחכמה ונעשים בו בריכה של מים אשר מן הבריכה ההיא משקה לשש קצוות וכן מקבל אורות הגבורות מן הבינה ונעשה בו בריכה של מים אשר מן הבריכה ההיא משקה לשש קצוות ונראה לרמוז בס"ד ב"פ בריכ"ה עולה מספר דעת רמז כי בדעת נמצאים שתי בריכות הנז' של חו"ג ולכן יעקב אע"ה שהוא בתפארת המכוון כנגד הדעת נתברך בעשרה ברכות והיינו מן הבריכ"ה שבדעת שהיא יו"ד ברכ"ה ולכן יוסף הע"ה שהוא ביסוד ששרשו בדעת הנקרא בכור שנוטל פי שנים שהם אורות החו"ג שהם שתי בריכות עולה מספר שמו במילואו כזה יו"ד ו"ו סמ"ך פ"ה כמנין בריכה וידוע כל דבר חשוב נקרא שור כמ"ש הרד"ק וז"ש ככור הדעת שהוא שורו של יוסף כלומר חשיבותו הנה הוא הדר לו שנשפע ממנו שלום ברכה וטובה וחיים:

טו תם ונשלם שבח לאל בורא עולם.